OSMANLIDAN GÜNÜMÜZE

TÜRKİYE-İRAN

ANTLAŞMALARI

(1555-2021)

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI
DEVLET ARŞİVLERİ
BAŞKANLIĞI

Yayın No: 26

OSMANLIDAN GÜNÜMÜZE

TÜRKİYE-İRAN

ANTLAŞMALARI

(1555-2021)

İstanbul 2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANLIĞI
DEVLET ARŞİVLERİ BAŞKANLIĞI

Proje Yöneticisi
Doç. Dr. Muhammet Ahmet TOKDEMİR
Devlet Arşivleri Başkanı

Proje Sorumluları
Sebahattin BAYRAM
Devlet Arşivleri Başkan Yardımcısı

Cevat EKİCİ
Dış İlişkiler ve Tanıtım Dairesi Başkanı

Ahmet ÖZKILINÇ
Yayın Hizmetleri Şube Müdür V.

Yayına Hazırlayanlar

Dr. Mesut DEMİR	Numan YEKELER	Yılmaz KARACA
Kemal GURULKAN	Abdullah SİVRİDAĞ	Mehmet Selim TEMEL

İngilizce Çeviri	**Grafik Tasarım**	**Fotoğraf Çekimi**
Yiğit Ali TEPE	Vahdettin ATİK	İsmail ÖZKAN

Farsça Çeviride Katkıda Bulunan
Doç. Dr. Seyid Muhammed Taki Hüseyni

Kapak Tasarımı
Elif PINAR
Kapak: Osmanlı Elçisi İskender Paşa'nın Safevi Şahı I. Tahmasb'a Kanuni'nin (TSMK. H., No. 1517, v. 550) ve İran elçisinin III. Murad'a İran şahının namelerini sunmalarını gösteren minyatürler (TSMK. B., No. 200, v. 37a)

İletişim: Ahmet YILDIZ

Baskı
Seçil Ofset Matbaacılık Ambalaj Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi
100. Yıl Matb Sitesi 4. Cad. No: 77 Bağcılar / İstanbul
Tel: 0212 629 06 15 - www.secilofset.com - **Sertifika No:** 44903

Sertifika No: 42220

ISBN: 978-625-8459-10-4

Bu kitapta 90 g Sora Topaz kağıt kullanılmıştır.

Sunuş / Foreword

Diplomasi, hür bir ülkenin dış politikada kullandığı en önemli siyasi etki araçlarından biri olan ve neredeyse insanlık tarihi kadar eski bir faaliyettir. Diplomasi devletlerarası ilişkilerde yorucu, sürekli ve samimi gayretleri gerektirmektedir. Bir anlamıyla silahsız mücadele sanatı şeklinde de tanımlanabilecek olan diplomasinin en önemli meyvesi ise yapılan antlaşmalardır.

Osmanlı Devleti, kurulduğu coğrafya itibarıyla başlangıcından itibaren güçlü ve köklü devletler ile mücadele içerisinde bulunmuştur. Tabiatıyla bu durum giderek gelişen bir biçimde devleti idare edenleri diplomasinin çeşitli enstrümanları ile tanıştırmıştır. İslam inanç ve gelenekleri ile kurulup şekillenmiş olan Osmanlı düşüncesinde uluslararası ilişkilerin en belirleyici faktörü ahde vefa, yani verilen sözlerden dönmeme olarak görülüp övülürken, aksine davranışlar da nakz-ı ahd olarak antlaşmayı bozmak ve sözden caymak anlamıyla tasvip edilmemiştir. Devlet geleneğimizin temel değerlerinden olarak Türkiye Cumhuriyeti'ne miras kalan bu yaklaşım gerek bölgesel ilişkilerimizde gerekse dünya barışının temininde gösterdiğimiz çabaların en temel dayanağıdır. Bu sebeple yaşanan pek çok meselede Türkiye'nin gücünün ve Türk diplomasi geleneğinin verdiği güvenle arabuluculuk çalışmalarından, barışın tesisine kadar pek çok devletlerarası münasebetin temel aktörlerinden birisi olduğumuzu ifade etmek isterim.

Osmanlı Devleti'nin Anadolu birliğini kurmaya çalıştığı dönemden itibaren aynı coğrafyada faaliyet ve iddiaları bulunan İran'la tarihi boyunca mücadeleleri olmuş, bu iki Müslüman ülkenin birbirine yakın sosyokültürel yapısı hem problemlerin kaynağı hem de yürütülen diplomasinin temel dinamikleri haline gelmiştir. Ortak bir nüfuz alanının muhatapları olmaları, aynı sınırı paylaşmaları ve kutsal topraklar üzerindeki rekabet gibi pek çok husus iki ülkeyi çoğu zaman savaşa sürüklemiş, yoğun diplomatik ilişkilere ve pek çok antlaşmaya taraf yapmıştır.

Bir yanıyla uluslararası ilişkiler tarihi olan diplomasi, pek çok evrak üretilmesi ve bunların muhafazası anlamına da gelmektedir. Osmanlı Devleti ile İran arasında ilki 1555 tarihli Amasya Antlaşması olmak üzere günümüze kadar pek çok siyasi, ticari, kültürel, dostluk ve yardımlaşma antlaşmaları yapılmıştır. Bu iki dost ülke arasındaki münasebetler tarihî tecrübelerimiz ışığında, egemenlik haklarına saygılı bir şekilde dostça sürdürülmektedir.

"Barış hükümlerin efendisidir" prensibine gönülden bağlı bir şekilde bölgemizde ve dünyada barışın tesisi için çalışmak siyasetimizin en temel şiarlarından biridir. Türkiye ve İran, 1639 tarihli Kasr-ı Şirin Antlaşması'ndan bu yana sınırlarını ana hatlarıyla koruyup dostluğunu sürdürmekte olan ortak kültüre sahip iki dost ve komşu ülkedir.

Tarihî süreç içerisinde iki ülke ilişkilerini en önemli diplomatik belgeler olan antlaşmalar üzerinden takip etmenin gelecek nesillerin tarihimizi ve bölgemiz şartlarını anlamasına büyük katkı sağlayacağını düşünüyorum. Bu bakımdan Osmanlı'dan günümüze Türkiye-İran antlaşma metinlerini derleyip araştırmacıların ve ilgililerin istifadesine sunan Devlet Arşivleri Başkanlığımızın bu çabasını takdirle karşılıyor, çalışmada emeği geçenleri tebrik ediyorum.

Recep Tayyip ERDOĞAN
Türkiye Cumhurbaşkanı

Önsöz / Preface

Osmanlı Devleti, Türk tarihinin belirleyici dönüm noktalarından olan İstanbul'un fethinden sonra strateji ve güvenlik alanında köklü bir dönüşüm yaşamıştır. Bu büyüme, yalnızca coğrafi bir genişlemeyi değil, aynı zamanda güvenlik politikalarının yeniden şekillendirilmesini de beraberinde getirmiştir. Söz konusu süreç, Osmanlı Devleti'ni sadece Anadolu'nun siyasi ve askerî birliğini sağlamakla kalmayıp, Karadeniz'in güvenli bir deniz yolu hâline getirilmesi yönünde yeni bir anlayışı geliştirmeye yöneltmiştir. Nitekim Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki egemenlik mücadelesi, merkezi İran topraklarında yer alan Akkoyunlu Devleti ile başlamış ve Safevî Devleti'nin kurulmasıyla da devam etmiştir. Osmanlılar ile Safevîler arasındaki bu rekabet, sadece askerî bir mücadele değil, aynı zamanda bölgedeki toprak, nüfuz ve demografik unsurlar açısından da yoğun bir çekişme anlamına gelmektedir.

Bu rekabetin kökenleri, esas itibariyle İslam dünyasında Hz. Peygamber'in vefatından sonra ortaya çıkan görüş ayrılıklarına dayanmaktadır. Yüzyıllar boyunca devam eden farklı mezheplere mensup topluluklar arasında gelişen siyasi ve ideolojik mücadeleler, Osmanlı ve Safevîler arasındaki çatışmalara da yön vermiştir. Aynı coğrafyada bulunan her iki devletin farklı mezheplere olan aidiyeti siyasi ve askerî olarak karşı karşıya gelmelerine sebep olmuştur.

Osmanlı Devleti'nin 1517 yılında Mısır'ı fethetmesi, bu rekabetin dinî ve siyasi veçhesini daha farklı bir boyuta taşımıştır. Zira, Mısır'ın alınması ile İslam âlemince kutsal olan Mekke, Medine ve Kudüs şehirleri Osmanlı hâkimiyetine girmiştir. Bu şehirlerin koruyuculuğunu üstlenen Osmanlılar, hac yollarının güvenliğini sağlama ve Türkistan'daki Müslüman toplulukların korunması

gibi önemli ve prestijli görevleri de üstlenmiştir. Diğer taraftan, söz konusu kutsal topraklara ilave olarak Irak ve Suriye'nin alınmasıyla buralarda yer alan ve Şiî dünyası için büyük öneme sahip kutsal mekânların Osmanlı hâkimiyetinde bulunması, siyasi ve ekonomik konuların yanında Osmanlı-Safevî ilişkilerinin seyrinde önemli bir yer tutmuştur.

1514 yılında gerçekleşen Çaldıran Savaşı Osmanlı ve Safevî devletleri arasındaki uzun yıllar sürecek mücadelenin başlangıcını teşkil etmektedir. Çaldıran'da Safevî Devleti'nin yenilmesi, iki devlet arasındaki güç dengesini Osmanlılar lehine değiştirmiş olsa da rekabet sona ermemiştir. Devletler arası siyasi ve ekonomik ilişkiler, büyük oranda karşılıklı gönderilen elçiler vasıtasıyla yürütülmeye çalışılmıştır. Bu hususta, diplomatik temaslar, Safevî Devleti'nin kurucu hükümdarı Şah İsmail'in (1501-1524) II. Bayezid'e (1481-1512) gönderdiği elçilik heyeti ile başlamış olup bu adım, ilerleyen yıllardaki ilişkilerin de temelini oluşturmuştur. Buna rağmen bu diplomatik faaliyetler bölgedeki mezhepsel ve siyasi gerilimleri bitirmemiş, ilişkiler daha çok inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir.

Uzun süreli diplomatik temaslar ve savaşlar, Osmanlı Devleti'nin dış politikadaki yaklaşımını şekillendirmiş ve benimsediği diplomatik yöntemler zamanla değişime uğramıştır. Osmanlı Devleti başlangıçta ikili ilişkilerini güçlü bir devlet olmanın güveniyle *"Ad Hoc/Tek Yanlı"* olarak adlandırılan geçici diplomasi ile yürütmüştür. Bu sistemde ilişkiler, hükümdarın seçtiği, güvenilir devlet adamlarından oluşan heyetlerin ilgili devletlere gönderilmesi ile sürdürülmektedir. Osmanlı Devleti nadiren yabancı ülkelere elçi göndermiş, genellikle İstanbul'a gelen ilgili devlet heyetlerine *ahitnâme*, *emannâme* gibi ayrıcalıklı belgeler vermek suretiyle tek taraflı olarak baskın bir diplomasi usulünü benimsemiştir. Ancak XVII. yüzyılın sonlarından itibaren devletin askerî ve siyasi olarak zayıflamasına bağlı olarak meydana gelen toprak kayıpları diplomaside bazı politika değişikliklerini zorunlu hâle getirmiştir. Bu bağlamda, ikili diplomatik yaklaşımın uygulanması, bazı Avrupa başkentlerine daimî elçiler gönderilmesi ve uluslararası nitelikte antlaşmalar yapılması gibi hususlar ön plana çıkmıştır.

Osmanlı Devleti'nin İslami anlayışı ve halifelik makamının getirdiği sorumluluk, siyasi iktidarının ve diplomasisinin temel ilkelerini belirlemiştir. İslam hukukunun devlet yönetiminde belirleyici rolü, uluslararası ilişkilerde *dârülharp, dârülislam* ve *cihat* gibi kavramların etkisini artırmıştır. Bu bağlamda, Osmanlı diplomasi uygulamalarında *ahde vefa* ilkesi, *Kur'an-ı Kerim*'den kaynaklanan ve "bir şeyi korumak, muhafaza etmek, söz vermek ve tavsiye etmek" anlamlarına gelen temel ilke olarak ön plana çıkmıştır. Osmanlı diplomasi geleneğinin en önemli belgeleri olan *ahitnâme*, *muahede, sulhnâme* ve *nâme-i hümâyunlar* incelendiğinde, bu ilkenin ne denli merkezî bir rol oynadığı açık bir şekilde görülmektedir. Osmanlı Devleti, daha önce yapılmış antlaşmaları ihlal etmemek yani *nakz-ı ahd* etmeme ilkesine büyük bir özen göstermiştir. Bu ahde vefa anlayışının, diplomatik bir gelenek olarak Türkiye Cumhuriyeti'ne de miras olarak aktarıldığı özellikle belirtilmelidir.

Devletlerarası diplomatik münasebetlerin ürünü olan antlaşmaları sebep ve sonuçlarıyla ortaya çıkarmak için öncelikli olarak kendi

arşiv kaynaklarımızdan yararlanmak gerekmektedir. Konuyla ilgili yapılan çalışmaların amacı ülke idaresine yön verecek yöneticilerin faydalanacağı ve uluslararası diplomaside ülkenin hak ve menfaatleri için bir zemin oluşturma gayretidir. Arşiv kaynaklarından başka Osmanlı Devleti'nin imzalamış olduğu antlaşmalarla ilgili başlıca referans kaynaklarını, 1877 yılında I. cildi yayımlanan *"Muâhedât Mecmuası"*; Gabriel Noradounghian'nın, *"Recueil d'Actes Internationaux de I'Empire Ottoman";* Le Baron I. de Testa'nın *"Recueil des Traités de la Porte Ottomane Avec les Puissances Étrangéres, Depuis 1536"*; Ignatius Mouradgea d'Ohsson'un *"Tableau général de I'Empire Ottoman 1791 et 1824"* ve Nihat Erim'in *"Devletlerarası Hukuk ve Tarih Metinleri"* adlı eserler olarak sıralamak mümkündür. Yine İsmail Soysal'ın 1920-1990 aralığında *"Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları ve Uluslararası Siyasal Bağıtları"* ismiyle derlediği iki ciltlik çalışması özellikle zikredilmesi gereken çalışmalardandır.

Devlet Arşivleri Başkanlığı tarafından Osmanlı diplomasi geleneğinin önemli belgelerinden olan ve Osmanlı Padişahı I. Mahmud (1730-1754) ile Avşarlılar Hanedanı kurucusu Nadir Şah'ın (1736-1754) birbirlerine yazdıkları mektuplar, *"I. Mahmud-Nadir Şah Mektuplaşmaları"* ismiyle yayımlanmıştır. Yine antlaşma metinlerinin kaydedildiği bir defter *"Osmanlı-Rus Antlaşmaları 1700-1834"* adıyla 2019 yılında neşredilerek sahasında önemli bir boşluğu doldurmuştur.

Son zamanlarda ülke olarak yabancı devlet ve uluslararası kuruluşlarla olan diplomatik temaslarımız daha önceki dönemlerle kıyaslanamayacak ölçüde artmış ve çeşitlenmiştir. Gerek tarih araştırmaları bakımından gerekse diplomasi faaliyetlerinin yürütülmesinde birinci el kaynaklardan yararlanılmasının büyük önemi bulunmaktadır. Arşivlerimizde ikili görüşmelerin başladığı andan itibaren antlaşmaların tüm aşamalarında üretilen belgelere ulaşmak mümkündür. Bu bakımdan arşivlerimiz ülkelerin vazgeçilmez faaliyet alanı olan diplomasi belgelerine ulaşılabilecek referansların başında gelmektedir.

Başkanlığımız bu çalışmada, asırlarca inişli çıkışlı ilişkiler çerçevesinde uzun dostluk ve ortak menfaat dönemleri yaşadığımız İran'la yapılan antlaşmaları ele almıştır. Kasr-ı Şirin Antlaşması (1639) ile çizilen sınırların genel olarak korunduğu bu komşu ve dost ülke ile ilk defa 1555 yılında Amasya Antlaşması imzalanmıştır. 1555 yılından 2021 tarihine kadar sınır, dostluk, ittifak, ticaret, diplomatik temsil, sağlık ve kültür gibi alanlarda imzalanmış 56 antlaşma bu eserde yer almaktadır.

Eser hazırlanırken çok kapsamlı bir araştırma yapılmış, Başkanlığımızın arşiv koleksiyonlarında bulunan belgelerin yanı sıra devrin kronikleri ile yazma eserler ve *Resmî Gazete* koleksiyonlarından yararlanılmıştır.

Osmanlı'dan günümüze Türkiye-İran ilişkilerini anlama hususunda temel başvuru kaynaklarından birisi olacağına inandığımız çalışmanın ilgililerine yararlı olmasını diler, çalışmada emeği geçen Başkanlığımız personeline teşekkür ederim.

Doç. Dr. Muhammet Ahmet TOKDEMİR
Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı
Devlet Arşivleri Başkanı

İçindekiler / Contents

Sunuş / Foreword III

Önsöz / Preface V

İçindekiler / Contents IX

Kısaltmalar / Abbreviations XIII

Giriş / Introduction 3

BELGELER / DOCUMENTS

1 Amasya Antlaşması / *Treaty of Amasya* (1 Haziran / June 1555) **39**

2 I. İstanbul Antlaşması (Ferhat Paşa Antlaşması) / *First Treaty of Istanbul (Treaty of Ferhat Pasha)* (21-22 Mart 1590) **62**

3 II. İstanbul Antlaşması (Nasuh Paşa Antlaşması) / *Second Treaty of Istanbul (Treaty of Nasuh Pasha)* (15-24 Kasım / November 1612) **75**

4 Serav Antlaşması / *Treaty of Serav* (29 Eylül / September 1619) **90**

5 Zehab (Kasr-ı Şirin) Antlaşması / *Treaty of Zuhab (Qasr-e Shirin)* (17 Mayıs / May 1639) **97**

6 Hemedan Antlaşması / *Treaty of Hemedan* (4 Ekim / October 1727) **109**

7 Ahmed Paşa Antlaşması / *Treaty of Ahmed Pasha* (10 Ocak / January 1732) **121**

8 İstanbul Antlaşması / *Treaty of Istanbul* (17 Ekim / October 1736) **132**

9 Kerden Antlaşması / *Treaty of Kerden* (14 Eylül / September 1746) **143**

10 II. Kerden Antlaşması / *Second Treaty of Kerden* (22 Mart / March 1776) **154**

11 I. Erzurum Antlaşması / *First Treaty of Erzurum* (19-28 Ağustos / August 1823) **157**

12 II. Erzurum Antlaşması / *Second Treaty of Erzurum* (17 Mart / March 1848) **173**

13 Telgraf Hattı Mukavelenamesi / *Telegraph Line Treaty* (22 Aralık / December 1863) **186**

14 Bağdat-Kirmanşah Telgraf Hattı Antlaşması / *Baghdad-Kirmanshah Telegraph Line Treaty* (5 Aralık / December 1864) **193**

15 Tahdid-i Hudud İçin Yapılan Muvakkat Senet / *A Temporary Document for Border Dispute* (22 Temmuz / July 1869) **196**

16 Atebât-ı Aliyye'ye Şiîlerin Defni Hakkında Mukavelename / *Agreement Regarding the Burial of Shiites to Sacred Places (Atebât-ı Aliyye)* / (9 Ocak / January 1871) **201**

17 Osmanlı Ülkesinde Bulunan İran Tebaasının Tabiiyetlerinin Tespiti Hakkında Talimatname / *Ordinance for the Determination of the Nationality of Iranian Subjects in Ottoman Territory* (4 Eylül / September 1874) **204**

18 Tuz, Tütün ve Tömbekinin İthal ve İhracaatı Hakkında Kararname / *Treaty on the Import and Export of Salt, Tobacco and Tombeki* (19 Aralık / December 1875) **209**

19 İran Vatandaşları ve Devlet Görevlilerine Ceza ve Ticaret Hukukunun Uygulanması Hakkında Mukavelename / *Agreement About the Application of Criminal and Commercial Law to Iranian Citizens and State Officials* (19 Aralık / December 1875) **214**

20 İran'dan İthal Edilen Tömbekiden Alınan Gümrük Vergisi Tarifesi / *Tariffs to be Levied on Tobacco Imported from Iran to the Ottoman Empire* (11 Kasım / November 1880) **225**

21 Bayezid-Hoy Şehirleri Arasında Posta Hattı Kurulması / *Establishment of a Direct Mail Line Through the Cities of Bayezid and Hoy* (24 Ocak / January 1884) **230**

22 Osmanlı-İran Posta Anlaşması'nın Yenilenmesi / *Renewal of the Ottoman-Iranian Postal Treaty* (12 Ocak / January 1891) **239**

23 Gümrük Tarifesi Mukavelenamesi / *Customs Tariff Agreement* (5 Eylül / 1902) **260**

24 Osmanlı-İran Ticaret Antlaşması'nın Yenilenmesi / *Renewal of the Ottoman-Iranian Trade Treaty* (Şubat / February 1906) **263**

25 Osmanlı-İran Hudut Prokotolü / *Border Protocol Between the Ottoman Empire and Iran* (4-17 Kasım / November 1913) **276**

26 Osmanlı-İran Savunma Antlaşması / *Ottoman-Iranian Treaty of Mutual Defense* (25 Mayıs / May 1916) **291**

27 Türkiye-İran Dostluk, Saldırmazlık ve Güvenlik Antlaşması / *Treaty of Friendship, Non-Aggression and Security* (22 Mayıs / May 1926) **294**

28 Ticari İlişkilerin Devamı İçin Modüs Vivendi Kurallarının Geçerliliğinin Uzatılması / *Extension of the Provisions of the Modus Vivendi until the Signing of a Definitive Trade Agreement* (12 Haziran / June 1929) **299**

29 Türkiye-İran Hudut İtilafnamesi / *Türkiye-Iran Border Treaty* (Onay, 18 Haziran / June 1932) **301**

30 Uzlaşma, Adlî Tesviye ve Hakem Antlaşması / *Treaty of Reconciliation, Judicial Settlement and Arbitration* (Onay, 19 Haziran / June 1932) **306**

31 Dostluk ve Güvenlik Antlaşması'nın Yenilenmesi / *Renewal of the Treaty of Friendship, Non-Aggression and Security* (Onay, 28 Aralık / December 1933) **309**

32 Siyasi, Hukukî, Ticari, İletişim, Ulaşım ve Sağlık Alanlarında Yapılan Antlaşmalar / *Treaties on Political, Legal, Commercial, Communication, Transportation and Health Fields* (Onay, 7 Haziran / June 1937) **315**

33 Sadabad Paktı / *Saadabad Pact* (Onay, 14 Ocak / January 1938) **332**

34 Hudut Hattının Tashihi ile İlgili Anlaşma / *Agreement Concerning the Correction of the Border Line* (Onay, 17 Ocak / January 1938) **341**

35 Bağdat Paktı / *Baghdad Pact* (Onay, 27 Şubat / February 1955) **344**

36 Kültür Antlaşması / *Cultural Treaty* (Onay, 27 Aralık / December 1963) **346**

37 Ticaret Antlaşması / *Trade Agreement* (Onay, 14 Kasım / November 1964) **354**

38 Turizmi Teşvik Etme ve Vizelerin Kaldırılması Antlaşmaları / *Agreements on Tourism and the Mutual Abolition of Visas* (Onay, 14 Kasım / November 1964) **358**

39 Kalkınma için Bölgesel İşbirliği (RCD) Antlaşması / *Regional Cooperation for Development (RCD) Agreement* (Onay, 10 Haziran / June 1967) **369**

RCD Ticaret Anlaşması / *RCD Trade Agreement* (Onay, 14 Aralık / December 1968) **374**

40 Transit Antlaşması / *Transit Treaty* (Onay, 17 Şubat / February 1968) **382**

41 Kredi Antlaşması / *Loan Agreement* (Onay, 7 Ağustos / August 1978) **389**

42 Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Antlaşması / *International Road Transport Agreement* (Onay, 2 Haziran / June 1980) **395**

43 Petrol ve Doğalgaz Boru Hatlarının Kurulması / *Establishment of Crude Oil and Natural Gas Pipelines* (Onay, 30 Ocak / January 1985) **403**

44 Hava Ulaştırma Antlaşması / *Air Transport Agreement* (Onay, 23 Mart / March 1989) **408**

45 Hayvan Sağlığı İşbirliği Anlaşması / *Agreement on Cooperation in the Field of Animal Health* (Onay, 4 Nisan / April 1996) **419**

46 Yeni Ticaret Anlaşması / *New Trade Agreement* (Onay, 29 Nisan /April 1997) **423**

47 Deniz Ticaret Seyrüsefer Anlaşması / *Maritime Commercial Navigation Agreement* (Onay, 29 Nisan / April 1997) **429**

48 Çevre Mutabakatı / *Environmental Memorandum of Understanding* (Onay, 22 Mayıs / May 1997) **437**

49 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle Mücadele İşbirliği Anlaşması / *Cooperation Agreement on Combating Drugs and Psychotropic Substances* (Onay, 13 Ocak / January 1999) **442**

50 Gelir ve Servet Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması / *Avoidance of Double Taxation on Taxes on Income and Wealth and Prevention of Tax Evasion* (Onay, 9 Temmuz / July 2003) **447**

51 Uyuşturucu Kaçakçılığı, Organize Suçlar ve Terörizmle Mücadele İşbirliği Anlaşması / *Agreement on Cooperation against Drug Trafficking, Organized Crime and Terrorism* (Onay, 22 Şubat / February 2011) **449**

52 Hukukî ve Cezaî Konularda Adlî İşbirliği Anlaşması / *Agreement on Judicial Cooperation in Civil and Criminal Matters* (Onay, 13 Mayıs / May 2011) **459**

53 Tercihli Ticaret Anlaşması / *Preferential Trade Agreement* (Onay, 20 Ekim / October 2014) **482**

54 Ortak Film Yapımına İlişkin Anlaşma / *Agreement on Joint Film Production* (Onay, 17 Temmuz / July 2017) **495**

55 Sağlık Alanında Hibe Yapılmasına Dair Anlaşma / *Agreement on Making Grants in the Field of Health* (Onay, 27 Mart / March 2020) **507**

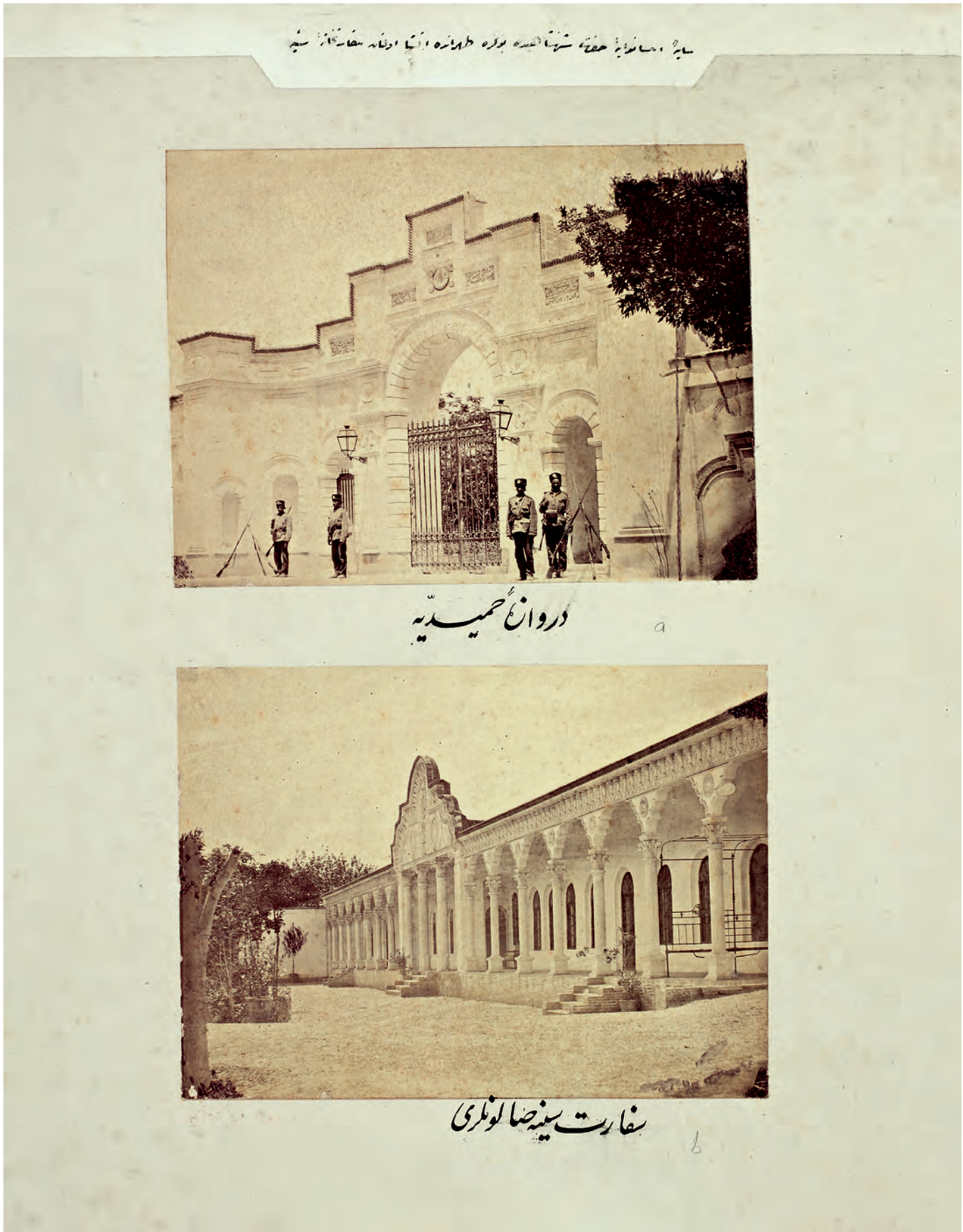
56 Sosyal Güvenlik Anlaşması / *Social Security Agreement* (Onay, 1 Haziran / June 2021) **510**

İndeks **527**

Kısaltmalar / Abbreviations

A.DVN.MHM.	: Bâb-ı Âsafî, Divân-ı Hümâyûn Mühimme Kalemi
A.DVN.NMH.	: Bâb-ı Âsafî, Divân-ı Hümâyûn, Name-i Hümayun Kalemi
A.DVNS.DVE.d.	: Bâb-ı Âsafî, Divân-ı Hümâyûn Sicilleri Düvel-i Ecnebiye Defterleri
A.DVNS.MHM.d.	: Bâb-ı Âsafî, Divân-ı Hümâyûn Sicilleri Mühimme Defterleri
A.DVNS.NMH.d.	: Bâb-ı Âsafî, Divân-ı Hümâyûn Sicilleri Name-i Hümayun Defterleri
a.g.e.	: adı geçen eser
a.s.	: aleyhisselam
AE.SMRD.IV.	: Ali Emirî, Sultan Murad 4
AT-OeStA-HHStA	: Avusturya Devlet Arşivleri
b.	: bin
BCA	: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi
bk.	: bakınız
BOA	: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi
C.	: Cilt
çev.	: çeviren
DBTDA	: Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi
DH.MKT.	: Dâhiliye Nezâreti, Mektubî Kalemi
DİA.	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
Dst.İnş.	: Düstûru'l-İnşâ
Fr.	: Fransızca
HAT.	: Hatt-ı Hümâyûn
haz.	: hazırlayan/hazırlayanlar
H.	: Hicrî
Hlt.Ef.	: Halet Efendi
HR.SYS.	: Hâriciye Nezâreti, Siyasi
HRT.h.	: Harita

İ.MMS.	: İrâde, Meclis-i Mahsûs
İ.MVL.	: İrâde, Meclis-i Vâlâ
İBB, AK.	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Atatürk Kitaplığı
İE.HR.	: İbnülemin, Hariciye
İPRAŞ.	: İstanbul Petrol Rafinerisi Anonim Şirketi
İSAV.	: İslâmî İlimler Araştırma Vakfı
İÜ.NEK.FY	: İstanbul Üniversitesi, Nadir Eserler Kütüphanesi, Farsça Yazmalar
İÜ.NEK.TY.	: İstanbul Üniversitesi, Nadir Eserler Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar
İÜ.NEK.YA.	: İstanbul Üniversitesi, Nadir Eserler Kütüphanesi, II. Abdülhamid Han Fotoğraf Albümleri
Ktb.	: Kütüphane
MAD.d.	: Maliyeden Müdevver Defterler
md.	: Madde
MHD.	: Muahedeler
Mnş.Slt.	: Münşeâtü's-Selâtîn
No.	: Numara
Nrs.	: Nuruosmaniye
r.a.	: radıyallahu anh
r.ahm.	: radıyallahu anhüm
RCD.	: Regional Cooperation for Development
s.	: Sayfa
s.a.v.	: Sallallâhü aleyhi ve sellem
TSMA.e.	: Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Evrakı
TSMK.	: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi
tt.	: Tahmini tarih
Ty.	: Tarih yok
v.	: Varak
Y.A.RES.	: Yıldız, Sadâret Resmi Maruzat
Y.PRK.A.	: Yıldız, Perakende, Sadâret
Y.PRK.KOM.	: Yıldız, Perakende, Komisyonlar Maruzâtı
Y.PRK.TNF.	: Yıldız, Perakende, Ticaret ve Nâfia Nezâreti Maruzâtı
Yay.	: Yayınları
yay. haz.	: Yayına hazırlayan

Osmanlı Devleti'nin Tahran Sefareti

İÜ.NEK.YA., 779-32-16

İran Dışişleri Bakanlığı - Vezâret-i Umûr-ı Hâriciye

Osmanlıdan Günümüze
TÜRKİYE-İRAN ANTLAŞMALARI
(1555-2021)

Giriş / Introduction

Affetmek zaferin zekâtıdır.[1]

Ülkeler arasındaki siyasal sınırlar, yeryüzünde zamanla değişen teorik çizgiler şeklinde de algılanabilir. Çünkü yeryüzünün hiçbir yerinde binlerce yıldan beri aynı şeklini koruyan siyasal bir sınır yoktur. Ancak, bazı yerlerde coğrafi şartlar, sınırların istikrarında, yani, yüzyıllar boyunca aynı şeklini koruyarak varlığını sürdürmesinde önemli rol oynayabilmektedir.[2] Pek çok zaman, aralarındaki yoğun rekabet ve nüfuz mücadelelerine rağmen uzun bir ortak tarihe sahip olan bölgenin iki kadim devleti olan Türkiye ve İran, sahip oldukları coğrafi konum itibarıyla Asya-Avrupa güzergâhında tarih boyunca pek çok kavmin geçiş güzergâhı olmuş stratejik bir yere sahiptir. Orta Doğu'nun en istikrarlı siyasi sınırlarından birisi olan Türkiye-İran sınırı, Kasr-ı Şirin Antlaşması'ndan (1639) bu yana, küçük değişiklikler dışında, dört asra yaklaşan bir zaman diliminde hemen hemen aynı şeklini korumuştur. Yükseltisi yer yer 3.000 metreyi aşan dağlık bir alandan geçmekte olan Türkiye-İran sınırı bu coğrafi konumun asayişi ve kontrolsüz sınır geçişleri gibi meydana getirdiği zorluklar iki tarafı uzun yıllar hudut problemleri ile karşı karşıya getirmiştir.

İki devlet arasındaki bölgesel siyasi rekabet çoğunlukla mezhep farklılığı bağlamı içinde değerlendirilmiş ve yaptıkları antlaşmalarda bu hususa dair belirleyici maddeler konulmuş olmakla birlikte her iki ülkenin de mücadeledeki ana motivasyonunu Kafkaslardan Anadolu içlerine ve güneyde Basra Körfezi'ne kadar inen bölgedeki siyasi iktidar mücadelesi olduğu görülmektedir. Nadir Şah (1736-1747) döneminde Caferiliğin beşinci mezhep olarak kabul edilmesi için ortaya konulan çabaların Osmanlı Devleti tarafından Anadolu'da meydana gelen propaganda faaliyetleri sonucu yaşanan kargaşalar gibi tarihî tecrübeler nedeniyle, tekrarından sakınmak üzere reddedilmesi olayın yine dinî yönünden ziyade siyasal zemini oluşturduğu şeklinde değerlendirilebilir.

1 "*El-afvu zekâtü'z-zafer*" Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Bâb-ı Âsafî, Divân-ı Hümâyûn Sicilleri, Mühimme Defterleri (A.DVNS.MHM.d), No. 138, hüküm No. 521.

2 Deniz Orhan - Ali Fuat Doğu, "Türkiye-İran Sınırı: Sınırın Coğrafi Durumu ve Sınır Köylerimizin Sosyo-Ekonomik Yapıları", *Doğu Coğrafya Dergisi*, S. 19, 2008, s. 51.

Devleti'nin mirasçısı olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin devraldığı bu diplomatik ilişkiler yumağı, çok küçük değişiklikler olsa da Osmanlı Devleti dönemindeki temel bakış açısı ve hassasiyetlerle devam ettiği, en eski ve uzun bir sınırla komşumuz olan İran'la ilişkilerimizin bölgesel huzur ve barışın tesis ve temininden hareketle büyük oranda dostça devam ettirildiğini ifade etmek gerekir. Halkları, gelenek ve görenekleri itibarıyla tarihî kader birliğinin izlerini taşıyan iki ülkenin kendi iç dinamiklerindeki değişkenlerin ilişkilere zarar vermeden varlıklarını devam ettirmeleri ülke olarak en büyük temennimizdir.

Osmanlı-İran ilişkilerini en pratik okuma yöntemlerinden birisi olarak diplomatik ilişkilerin meyvesi antlaşma metinlerini ele alan çalışmamızın daha iyi anlaşılabilmesi bakımından Amasya Antlaşması'ndan (1555) günümüze kadar bu metinlerin üretilmesine sebep olan olayları hatırlatmakta yarar bulunmaktadır.

I- Kasr-ı Şirin Antlaşması'na (1639) Kadar Osmanlı-İran İlişkileri

Türkler ve İranlılar yüzyıllar boyunca komşuluk yapmış iki millettir. Türklerin ve Arapların "Acem" diye adlandırdıkları Farsların İslamiyet'i kabul etmeleriyle din kardeşliği bağı kurulmuştur. İran coğrafyası Orta Asya'dan göç eden birçok Türk kabilesinin geçiş güzergâhı olmuş, Oğuz boylarının bir kısmı Anadolu'ya gelirken bir kısmı da İran'ı vatan edinmiştir. Türk boylarının İran topraklarına ilk yerleşmeleri Gazneli Mahmud'a (998-1030) sığınan Oğuz boylarından bazı aşiretlerin Amuderya (Ceyhun) Irmağı'nın öbür yakasına yerleşmeleri ile başlamıştır. Tuğrul (1040-1063) ve Çağrı (ö. 1059) beylerin Horasan'a geçmeleri ve Gaznelileri Dandanakan Savaşı (1040) ile yenilgiye uğratmaları İran topraklarında ilk büyük Türk Devleti Büyük Selçukluların (1040-1157) kurulmasıyla neticelenmiştir.

Osmanlı Devleti'nin İran coğrafyasında kurulan devletlerle olan ilk ilişkisi sınırları Diyarbekir'den Tebriz'e kadar uzanan Akkoyunlu Devleti (1340-1514) ile başlamıştır. Otlukbeli Savaşı (1473) iki devlet arasındaki ilişkilerin zirve noktasını oluşturmaktadır. Osmanlı Devleti'ne yenilen Akkoyunlulara bu mağlubiyet büyük bir darbe vurmuştur. Uzun Hasan'ın topraklarında neşvünema bulmuş Erdebil tarikatı ile akrabalık ilişkisi kurması tarikatın zamanla devlet içindeki taht kavgalarının ortasında bulmasına yola açarken bu mücadeleler de güç kazanmak isteyenleri de tekkenin müritlerinden faydalanma yolunu açmıştır. Şeyh Haydar (ö. 1488) döneminde başlayan bu akrabalık ilişkisinden önce Türkmenlerin yurdu olan Erdebil'de ortaya çıkan Safevîlerin gelişimi ve Osmanlı Devleti ile olan ilişkilerine değinmek yerinde olacaktır.

Şeyh Safiyüddin'in (1253-1334) intisap ettiği Halvetiye tarikatı şeyhinin vefatıyla Türklerin meskun olduğu Erdebil'de kurduğu tekke kısa sürede şöhrete kavuşmuş ve İlhanlı hükümdarının tekkeye yardımları tarikatın hızlıca büyümesini sağlamıştır.[1] Tekkenin etkisi Doğu Anadolu, Azerbaycan

1 İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. II, 7. Baskı, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları (TTK Yay.), 2011), s. 225-226.

ve İran coğrafyasında konar-göçer hâlde yaşayan ve aynı zamanda Karakoyunlu, Akkoyunlu ve Dulkadırlı devletlerin askeri gücünü oluşturan Türkmenler üzerinde yoğunlaşmıştır.[1] Şeyh Safiyüddin'in vefatıyla Safevîyye tarikatının faaliyetleri Safiyüddin'in oğlu ve onun oğulları şeklinde saltanata dönüşerek devam etmişse de tekke Hoca Ali (ö. 1429) zamanında açıkça Şiîliğe meyletmiş ve onun torunu Şeyh Cüneyd (ö. 1460) zamanında ise siyasi bir nitelik kazanarak dinî bir devlet haline gelmiştir.[2] Kendisini Hz. Ali'nin (ö. 661) soyundan göstererek Anadolu'ya gelen Cüneyd dolaştığı köy ve göçebeler arasında hayli taraftar toplamış, bunlardan kurduğu silahlı müritleri ile Trabzon Rum Devleti topraklarında yağma faaliyetlerinde bulunmuş, ayrıca Trabzon'u kuşatmıştır. Akkoyunlularla akrabalık ilişkileri kurmuş ve Şirvan ülkesine saldırmıştır. Onun ölümünden sonra oğlu Haydar (ö. 1488) tarikatın başına geçmiş ve ilk dönemlerinde Anadolu'daki teşkilatı güçlendirmek ve müntesip sayısını arttırmak adına faaliyetlerde bulunmuştur. Bu amacı gerçekleştirmek üzere Anadolu'ya halife olarak adlandırılan görevliler göndererek tarikatın yayılmasını sağlamış ve şeyhler için mal ve hediyeler toplatmıştır.

Erdebil öğretilerinin Anadolu'da taraftar bulmasında en büyük etken, medresenin tesiri dışındaki köylü ve göçebe gruplarının -büyük bir kısmı sathî bir İslamiyet görüşünün etkisi altında bulunan- Orta Asya'dan getirdikleri eski dinî inanç ve telâkkilerini devam ettiriyor olmasıdır. Erdebil şeyhleri etrafında kısa zamanda çok sayıda Türkmen'in toplanmasında bu durumun etkisinin tartışılmaz olduğu anlaşılmaktadır.[3] Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan (ö. 1478), Cüneyd'in Şirvanşah ile mücadelesinde öldürülmesinden sonra onun oğlu Haydar'ı tarikatın başına geçirmiş ve kızıyla evlendirmişti. Haydar, bir yandan sayıları çoğalan müntesiplerini savaş talimleriyle eğitmekte, bir yandan da Gürcüler, Çerkesler ve Şirvanlar üzerine akınlar yaparak ganimetler elde etmekteydi.[4] Bu dönemde Şeyh Haydar, müritlerinin diğer tarikat mensuplarından ayrılmasını istemiş ve 12 İmama nispetle 12 dilimli kırmızı renkli bir başlık giyilmesini emretmişti. Bundan dolayı Safevîyye tarikatının müntesiplerine "Kızılbaş" denilmeye başlanacaktır.[5]

Şeyh Haydar'ın Şirvanşahlar ile yaptığı mücadelede ölümüyle yerine oğlu küçük yaştaki Ali geçmiş ancak Akkoyunlu hükümdarı Yakup Bey (ö. 1490) kız kardeşi Alemşah Begüm ve yeğenleri Sultan Ali, İbrahim ve İsmail'i Şiraz yakınlarındaki Istahr Kalesi'ne hapsettirmiştir. Akkoyunlu Devleti içindeki saltanat kavgasından Kızılbaşların desteği ile galip gelen Rüstem Bey Istahr Kalesi'ndeki Şeyh Haydar'ın çocuklarını

1 Tufan Gündüz, *Kızılbaşlar, Osmanlılar, Safevîler*, 2. Baskı, (İstanbul: Yeditepe Yayınları, 2016), s. 54.

2 Bekir Kütükoğlu, *Osmanlı-İran Siyasi Münasebetleri (1578-1612)*, (İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti, 1993), s. 1.

3 Faruk Sümer, *Safevî Devletinin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü*, 3. Baskı, (Ankara: TTK Yayınları, 2018) s. 7.

4 Tufan Gündüz, *Kızılbaşlar Tarihi - Tarihi-i Kızılbaşan*, 2. Baskı, (İstanbul: Yeditepe Yayınları, 2016), s. 7.

5 Gündüz, *Kızılbaşlar, Osmanlılar, Safevîler*, s. 7; Walter Hinz, *Uzun Hasan ve Şeyh Cüneyd XV. Yüzyılda İran'ın Millî Bir Devlet Haline Yükselişi*, çev.: Tevfik Bıyıklıoğlu, (Ankara: TTK Yay., 1948), s, 65.

serbest bırakmıştır. Erdebil'e dönen Sultan Ali Kızılbaşlar tarafından büyük bir coşku ile karşılanmıştır. Kızılbaşlar gibi büyük bir kitleden çekinen Baysungur Bey yeğenlerini Tekrar Tebriz'de göz hapsine alıp Sultan Ali'yi öldürmüştür (1490). Kızılbaşlarda hâkim olan Ehl-i Beyt'ten gelen imametin Safevî şeyhlerinden çıkacağı inancı küçük yaştaki İsmail'in, hareketin başına geçmesini ve kısa sürede etrafında büyük kalabalıkların toplanması imkânı vermiştir. Gizlenme süresinden sonra huruç harekâtına girişen Şah İsmail'e katılmak için yollara düşen Kızılbaşlar arasında Türkmen Ustacalu, Şamlu, Avşar, Tekelü, Varsak, Dulkadirli, Kaçar ve Karacadağ gibi Türkmen aşiretlerinin binlerce ferdi bulunmaktaydı. Şah İsmail (1501-1524), bu aşiret mensubu Kızılbaşların Erdebil Ocağı'nı ziyaretine izin verilmesi için Sultan II. Bayezid'e (1481-1512) mektup göndermiş ancak Osmanlı izin vermediği gibi bu geçişleri engellemeye çalışmıştır.[1]

1501 tarihinde kurduğu devletle kısa zamanda Azerbaycan, Şiraz ve Bağdat'ı ele geçirdikten sonra yönünü Anadolu'ya çeviren Şah İsmail, Tokat ile Dulkadırlı Beyliği hâkimiyetindeki Elbistan taraflarına saldırılarda bulunmuş, Harput ve Diyarbekir'i ele geçirmiştir.[2] Osmanlı topraklarında özellikle Anadolu'daki Türkmen aşiretleri üzerinde propaganda yapmak isteyen Şah İsmail, "halife" ismini verdiği adamlarını bölgeye göndererek Osmanlı hâkimiyetini sarsıcı faaliyetlere girişmiştir. Koyulhisar'da Nur Ali Halife, Korkuteli'nde Hasan Halife ve Şahkulu vasıtasıyla halk Şah İsmail'e biat ettirilmiş, topladıkları para ve hediyeleri İran'a göndermişler ve çıkardıkları isyanlarla Anadolu büyük bir karışıklığa sahne olmuştur.[3] II. Bayezid'in şehzadeleri arasındaki taht kavgaları kadar Sultan'ın Safevîlere karşı barışçıl ve diplomasi siyaseti halifelerin işini kolaylaştırmıştır. 1511'deki Şahkulu İsyanı Anadolu'nun baştanbaşa yakılıp yıkılmasına, hatta Tokat'ta Şah İsmail adına hutbe okunmasına ve Bayezid'in tahtını kaybetmesine neden olmuştur.[4]

II. Bayezid'in yerine tahta geçen oğlu I. Selim (Yavuz) (1512-1520), Trabzon valiliği sırasında Şah İsmail taraftarlarının Anadolu'da çıkardığı isyanlara yakından tanık olmuştu. Babasının yerine Osmanlı tahtına geçtiğinde ilk iş olarak Osmanlı Devleti'ne karşı dinî ve siyasi tehdit oluşturan Safevîlere karşı set çekilmesine lüzum görmüştür. İlk olarak diplomatik temasa geçerek Şah İsmail'e gönderdiği elçilerle Şehzade Ahmed'in oğlu Şehzade Murad'ın ve Akkoyunluların yıkılması üzerine Safevîlerce ele geçirilen Diyarbekir'in iadesini talep etmiştir.[5] Safevîlere karşı açılacak sefere kamuoyunun hazırlanması amacıyla fetvalar yayınlandığı gibi ülke içinde bulunan Şah İsmail taraftarlarının tespiti de yapılmıştır. Safevîlerin Osmanlılara karşı Memluklerle ve topçu ustaları talep ettikleri Venediklilerle iş birliği içinde olmaları,[6] aynı

1 Gündüz, *Kızılbaşlar, Osmanlılar, Safevîler*, s. 63-71.
2 Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. II, s. 228-229.
3 Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. II, s. 229-230.
4 Şerafettin Turan, "Bayezid II", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C. V, 1992, s. 236.
5 Feridun M. Emecen, *Yavuz Sultan Selim*, (İstanbul: Kapı Yayınları, 2016), s. 96-99.
6 Detaylı bilgi için bk. Masoumeh Ekhtiari Charoyaghi, "Venedik ve Safevî Kaynakları'na Göre Çaldıran Savaşı", *Akademik Tarih Araştırmaları Dergisi*, 2001/4, s. 4-27.

zamanda Bağdat ve Diyarbekir üzerindeki ticaret yollarının Safevîler'in elinde olması 1514 tarihli Çaldıran Savaşı'nın sadece dinî sebeplere dayanmadığını göstermektedir.[1]

Yavuz Sultan Selim (1512-1520), Safevîlerin üzerine yapılacak sefer için İstanbul'dan hareket etmeden önce Safevîlerin doğudaki komşuları Sünni Özbeklerin (Şeybanilerin) elçisini kabul etmiş ve Şeybanilerin Şah İsmail'e karşı harekete geçmelerini istemiştir.[2] Çaldıran'da (1514) Safevî ordusunun karşısına ateşli silahlarla donatılmış bir ordu ile çıkan Osmanlı kuvvetleri kısa sürede Safevî askerlerini büyük bir bozguna uğratmıştır. Şah İsmail yaralanıp savaş meydanından firar etmiş, ordusu tamamen dağılmış ve meydan muharebesi Osmanlıların kesin bir galibiyeti ile sonuçlanmıştır. Yavuz Sultan Selim kışı geçirmek için Amasya'da bulunduğu sırada Şah İsmail'den barış talebiyle gelen elçilik heyeti kabul edilmemiştir. İran'dan gelen ikinci elçilik heyeti ve Şah'ın gönderdiği yumuşak üslupla kaleme alınmış mektuba da itibar etmeyen Yavuz Sultan Selim, Şah İsmail'in sözlerine güvenmediği için elçileri hapsettirmiştir.[3]

Bu savaşın neticesinde Safevî payitahtı Tebriz'e girilmiş, Şiî inancının yayılması durmuş ve geçici bir süre Safevî tehlikesi ortadan kaldırılmıştır. Osmanlı ordusu sefer dönüşünde Kemah Kalesi'ni ve Dulkadıroğullarının toprakları olan Maraş ve Elbistan'ı, Diyarbekir'i ve Doğu Anadolu'daki birçok şehri ele geçirmiş ve böylece Anadolu birliği sağlanmıştır. İdrîs-i Bitlisî'nin (ö. 1520) gayretleri ile Harput'tan Rakka ve Musul'a kadar birçok yerde Osmanlı hâkimiyeti tanınmış ve Tebriz'den Halep ve Bursa'ya uzanan İpek Yolu Osmanlı kontrolüne girmiştir.[4] Selim'in Memluk Seferi'nden (1516-1517) sonra Halep'te kışladığı sırada Şah İsmail, Saru Şah isimli elçisiyle Mısır'ın fethi nedeniyle bir tebriknâme ile birlikte hediyeler göndermiştir. Yavuz Sultan Selim, İran üzerine sefer hazırlığı yaptığı sırada Safevîler tarafından üçüncü kez yapılan barış teklifini yine reddetmiş ve elçi hapsedilmiştir.[5]

Yavuz Sultan Selim'in vefatından sonra yerine geçen Kanunî Sultan Süleyman'ın (1520-1566) Belgrad (1521) ve Rodos seferleri (1522) ile meşgul olduğu sırada Şah İsmail bundan faydalanarak Anadolu'da propagandalarını arttırdığı gibi sınır vilayetlerine saldırılar düzenlemiştir. Doğu sınırlarının güvenliği ve Safevî meselesine artık bir son vermek için sefer düzenlemek Osmanlı Devleti için elzem hale gelmişti. Ancak Anadolu'da çıkan isyanlar ve Macaristan Seferi (1526) doğuya yapılacak seferin ertelenmesine sebep olmuştur. Şah İsmail'in ölümüyle yerine geçen Şah I. Tahmasb'ın (1524-1576) İran içindeki Gilan sünnilerine zulmetmesi, Osmanlı hâkimiyetini tanıyan Bağdat'ın İran eline geçmesi, Safevî ümerasından Ulama Han'ın Osmanlılara, Bitlis Hâkimi Şeref Han'ın ise Safevîlere sığınması ve sınır tecavüzlerinin devam etmesi sebebiyle Osmanlılar tarihe Irakeyn Seferi (1533-1535) olarak

1 Emecen, *Yavuz Sultan Selim,* s. 100, 106-107.
2 Hamidreza Mohammednejad, *Osmanlı-İran İlişkileri (1482-1576)*, (İstanbul: Doğu Kitabevi, 2017), s. 162-168.
3 Mustafa Çetin Varlık, "Çaldıran Savaşı" *DİA*, C. VIII, 1993, s. 194-195.
4 Varlık, "Çaldıran Savaşı", s. 195.
5 Remzi Kılıç, *XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Osmanlı-İran Siyasî Antlaşmaları*, (İstanbul: Tez Yayınları, 2001), s. 25; Mohammednejad, *Osmanlı-İran İlişkileri*, s. 262-263.

geçen askerî harekâtı gerçekleştirmiştir. Bu sefer neticesinde Bağdat ve Basra Osmanlı hâkimiyetine girmiş, Erzurum, Kemah, Bayburt ve civarını içine alan yeni bir beylerbeylik kurulmuştur.[1]

1534'te Tebriz Osmanlı hâkimiyetine girmişse de kısa zamanda Safevîler tarafından kuşatılarak tekrar ele geçirilmiştir. Osmanlıya iltica eden Şah Tahmasb'ın kardeşi Elkas Mirza'nın İran'a savaş açılması yönündeki tahrikleri sonucunda, yanına Ulama Han da katılarak Safevîlerin ele geçirdiği şehirlerin geri alınması amacıyla doğuya gönderilmiştir. 1548'de Sultan Süleyman da İstanbul'dan ayrılmıştır. Tebriz ve Van kısa sürede Osmanlı hâkimiyetine girerken pasif direnişle karşılık veren Safevî ordusu, Osmanlı ordusu karşına çıkamamış ancak bu sırada Şah Tahmasb da Kars Kalesi'ni kuşatmıştır. Osmanlı ordusunun Tebriz'de tutunması mümkün olmazken, Kanunî Sultan Süleyman, kışı geçirmek üzere Diyarbekir'e ardından da Halep'e geçmiştir. Sulh teşebbüslerinde bulunan Şah Tahmasb, bir yandan da Erciş ve Ahlat kalelerini ele geçirmiştir. Şah Tahmasb, Kanunî'nin doğuya doğru hareketini engellemek amacıyla Erzurum Muharebesi'nde esir düşen Biga Sancakbeyi Mahmud Bey'i elçi olarak göndermiştir. Kanunî Sultan Süleyman Halep yolu üzerindeyken gönderilen Emir Şemsüddin adlı elçiye de Osmanlı Devleti tarafından itibar edilmemiştir. Safevîlerin yağma ve tahrip hareketlerine set çekmek amacıyla Hakkâri'yi de içine alan Van beylerbeyliği kurulmuş, Gürcistan'da ise nüfuz bölgeleri oluşturulmuştur.[2]

1- Amasya Antlaşması (1 Haziran 1555)

Şah Tahmasb bu teşebbüslerinin yanı sıra Osmanlı veziriazamına barış isteğini dile getirdiği mektuplar göndermiştir. Veziriazam Kara Ahmed Paşa'ya (ö. 1555) gönderilen mektupta sulh isteği dile getirilmiş ve böylece iki devlet arasındaki barış müzakerelerinin başlamasına yol açılmıştır. Şah Tahmasb mektubunda Osmanlı ordusu karşısına çıkılmayacağını, Çaldıran Savaşı'na (1514) atıf yaparak Osmanlı ordusu karşısına çıkılarak ağır bir yenilgi almalarından duyulan pişmanlığı dile getirmiş ve barış isteğini beyan etmiştir. Ahmed Paşa'nın İranlı bir mahbusla Şah Tahmasb'a yolladığı mektupta sulhun bütün Müslümanların refahına olduğu belirtilmekle beraber, Erdebil Gurkhanesi diye adlandırdığı Erdebil'in muhakkak tahrip edileceğini yazması Şah Tahmasb'ı barışı ciddi olarak istemeye sevk etmiştir.[3] Ahmed Paşa'nın mektubunda *"Bâb-ı hümâyûn dost ve düşmana meftûhtur (açıktır)"* ifadesi İran tarafını ümitlendirmiş ve Paşa'ya gönderdikleri ikinci mektuplarında da sulhtan bahsedip ayrıca Erzurum Beylerbeyisi Ayas Paşa'ya (ö. 1559) da aynı çerçevede mektup göndermişlerdir. Ahmed Paşa, mektubunda "*erazil-i nastan adam gönderilmeyip devlet erkânından elçi gönderilirse cevap verileceğini"* yazmıştır.

1 Feridun Emecen, "Irakeyn Seferi" *DİA*, C. XIX, 1999, s. 116-117.
2 Feridun Emecen, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş ve Yükseliş Tarihi (1300-1600)*, (İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2016), s. 266; A. Ekber Diyanet, *İlk Osmanlı-İran Antlaşması, 1555 Amasya Musalahası*, (İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1971), s. 1.
3 Kılıç, *Osmanlı-İran Siyasî Antlaşmaları*, s. 65-67.

Paşalar arasındaki mektuplaşma ufukta bir Osmanlı-Safevî antlaşması işareti vermesine rağmen Kanunî, 1554 yılında Erzurum'a yönelmiş; Van, Diyarbekir, Karaman ve Rumeli askerleri kışlak için terhis edilirken saldırılara devam eden Safevî kuvvetleri üzerine seferler devam etmiştir.[1] Kanunî Sultan Süleyman 1554 Eylül'ünün son günlerinde Eleşkirt'te yeni bir sefer için beklerken Safevî Elçisi Kaçar Şahkulu önceden esir düşen Sancakbeyi Sinan Bey ile gelmiş ve huzura kabul edilmiştir. Elçi'nin etkileyici konuşması sonrasında Şah Tahmasb'ın barışa istekli olduğu ve barış talep ettiği anlatılmıştır. Kanunî, Tahmasb'a gönderdiği mektupta "... *ol cânibden ahde muhâlif evzâ'-ı fitne ikâ' olmaya asâkir-i measirimizden kimseye o taraflarda müte'arruz olmaz...*" diyerek Şah'ın sulh talebini kabul etmiş ve elçi kıymetli hediyelerle geri gönderilirken Padişah da kışı geçirmek için Tokat ve Sivas üzerinden Amasya'ya gelmiştir.[2]

Amasya ve çevresinde av merasimleri ve yabancı elçilerin kabulüyle kışı geçiren Kanunî Sultan Süleyman'a 18 Mayıs 1555'te Şah Tahmasb'ın eşik ağası Karabağlı Kemaleddin Ferruhzad Bey, Şahı'nın barış isteğini dile getiren mektubunu getirmiştir. 21 Mayıs'ta divana kabul edilen elçi burada Osmanlı vezirlerine sulh isteklerini tekrar etmiş ve huzura çıkartılmıştır. Elçi, Sultan Süleyman'a takdim için hediyeler getirmiş ve Şah Tahmasb'ın saygılı ifadeler kullandığı namesini Padişah'a takdim etmiştir. Şah'ın namesinde, mütareke yapıldığında önceki elçi ile gönderilen Sultan'ın mektubunu Süleyman Nebî'den gelmişçesine aldığını ve saygı sunduğunu, barış antlaşması için tam yetkilere sahip olan eşik ağasını gönderdiğini ifade etmiştir. Mektubunda Sultan Süleyman'dan haberleşme kapısının her zaman açık tutulması, iki taraf halkı arasında iyi ilişkilerin kurulması, kutsal yerler olan Beytullâhi'l-harâm (Kâbe), Medine-i Müşerrefe-i Mükerreme ve Meşâhid-i Mukaddese (Necef'teki Hz. Ali, Kerbela'da Hz. Hüseyin) türbelerini ziyaret etmek isteyenlere müsaade buyrulmasını istemiştir.[3]

Şah'ın ciddiyetle teklif ettiği barış Kanunî Sultan Süleyman tarafından kabul edilmiştir. 1 Haziran 1555'te elçilere geri dönüş için izin verilmiş ve divanda İran şahına yazdığı ve barışı tasdik eden mektubunda; İran'da ashab-ı güzîn ve Hulefa-yı mehdiyyine sebbetmek olan teberrâîliğin -Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Aişe'ye kötü söz söylemeleri- ve bunun bir merasim haline getirilmesinin yasaklanması konusundaki elçinin verdiği teminatın gerçekleşmesinin ümit edildiği, herhangi bir fitne ve taarruz olmadıkça hudut ümerasının tecavüz ve taarruzdan men edileceği ve Kızılbaş hacıların refah ve huzur içinde haclarını eda etmelerine izin verildiği maddeleri yer almıştır. Tarihî kayıtlara Amasya Antlaşması adıyla geçen bu mektuplaşma ile barış sağlanmış, sınır hattında ele geçirilen yerler teyit edilmiş, iki taraf arasındaki dinî zıtlaşma makul seviyeye indirilmiştir. Bağdat, Basra, Şehrizor, Van, Bitlis, Erzurum, Kars ve Atabeyler Yurdu'ndaki Osmanlı hâkimiyeti Safevî tarafınca

1 Kılıç, *Osmanlı-İran Siyasî Antlaşmaları*, s. 67-69.

2 Feridun M. Emecen, *Kanunî Sultan Süleyman ve Zamanı*, (Ankara: TTK Yay., 2022), s. 499-500.; Diyanet, *İlk Osmanlı-İran Antlaşması*, s. 4-5.

3 BOA, Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi, Evrak (TSMA.e), 881/65; Emecen, *Kanunî Sultan Süleyman ve Zamanı*, s. 500-502; Kılıç, *Osmanlı-İran Siyasî Antlaşmaları*, 74-75; Diyanet, *İlk Osmanlı-İran Antlaşması*, 6-7.

kabul edilmiş, Gürcistan'da ise iki taraf bazı nüfuz bölgeleri kurmuştur.[1] Osmanlı ile Safevî arasındaki ilk siyasi antlaşma özelliğini taşıyan Amasya Antlaşması (1 Haziran 1555) Kanunî'nin Şark Meselesi'ni yirmi beş yıl gündemden düşürmüş, ayrıca bundan sonraki yapılacak antlaşmalara da zemin oluşturmuştur. Bu antlaşma ile Osmanlı Devleti 1501 tarihinde kurulan Safevî Devleti'ni elli dört yıl sonra tanımıştır.

Kanunî Sultan Süleyman'ın ölümüne kadar iki devlet arasındaki sulh bozulmamış Osmanlı sulha sadık hareket etmiştir. Kars, Ardahan ve Atabeyler Yurdu civarındaki Safevîlerin yağma hareketlerinden dolayı elçiler gidip gelirken Süleymaniye Camii'nin açılışı (1557) için Şah Tahmasb'tan üç nadide *Kur'an-ı Kerim* gelmiş, İran Şahı camiye serilmesi için de kaliteli İran halıları göndermeyi teklif etmiştir.[2]

Şehzade Bayezid Olayı'nda ise Kanunî, Elkas Mirza'yı emrine verdiği kuvvetlerle İran sınırına göndermiş, Şah Tahmasb'ın aynı şekilde karşılık verebileceğinden endişe duymuş, ancak Şah iç meselelerle uğraştığı bir dönemde sulhu bozmaya istekli olmamış,[3] diplomatik teşebbüsler neticesinde Tahmasb'ın istekleri kabul edilmiş, Şehzade Bayezid ve maiyetini Osmanlı tarafına teslim edilmiştir.[4]

Sultan II. Selim (1566-1574) ve III. Murad'ın (1574-1595) cülusunda Şah Tahmasb tarafından gönderilen iki büyük sefaret heyeti Edirne ve İstanbul'da hürmetle karşılanmış, Amasya Antlaşması'nı teyit eden nameler verilerek iki devlet arasındaki sulh devam ettirilmiştir. Ancak iki devlet arasında Amasya Sulh Antlaşması olmasına rağmen Safevîler, Anadolu'ya gönderdiği casus halifeler ile Türkmen kitleler üzerinde propaganda yaparak onları İran'a göçe teşvik ettiği gözlenmiştir. Ayrıca Türkmenlerden *nezir* ve *sadaka* adıyla toplanan mal ve paraları İran'a yolladıkları gibi Osmanlı idaresindeki bazı yurtluk-ocaklık sahibi beyleri tahrik ederek kendi yanlarına çekmişlerdir. Bu propaganda ve tahriklerin yanı sıra bir Osmanlı kervanını yağmalamış ve kervandakileri öldürmüşlerdir.[5]

2- I.İstanbul Antlaşması/Ferhat Paşa Antlaşması (21 Mart 1590)

Safevîlerin Anadolu'ya yönelik siyasetleri ve Şah Tahmasb'ın 1576 tarihinde ölümüyle beraber İran'da taht değişikliğiyle birlikte uygun ortamın ortaya çıkması ve Şirvan ile Dağıstan hâkimliklerinin Şiî baskısından kurtulmak için Osmanlı'dan yardım istekleri üzerine Sultan III. Murad, 1578 yılında Divan-ı Hümayun'da Safevîler üzerine sefer kararı almıştır.

1 Emecen, *Kanunî Sultan Süleyman ve Zamam*, 502-507.
2 Kılıç, *Osmanlı-İran Siyasî Antlaşmaları*, s. 82-83.
3 Emecen, *Kanunî Sultan Süleyman ve Zamam*, s. 557.
4 Şehzade Bayezid'in İran'a iltica etmesi hakkında bk. Şerafettin Turan, *Kanunî'nin Oğlu Şehzâde Bayezid Vak'ası*, (Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yay., 1961), s. 117-157.
5 Kütükoğlu, *Osmanlı-İran Siyasi Münasebetleri*, s. 8-11.

Sadrazam Sokullu Mehmed Paşa (ö. 1579), sefer masrafının ağırlığı, fethedilecek yerlerin elde tutulmasının imkânsızlığı ve benzeri sıkıntılara işaret etmişse de 1578 senesinde Lala Mustafa Paşa (ö. 1580) serasker olarak sefere uğurlanmıştır.[1] 12 yıl süren Şark Seferi'nde Koca Sinan Paşa (ö. 1596), Ferhad Paşa (ö. 1595) ve Özdemiroğlu Osman Paşa (ö. 1585) Gürcistan ve Azerbaycan'da önemli fetihlerde bulunmuş, Bağdat ve Şehrizor cephelerinde Safevî tarafına üstünlük kurulmuştur. İran'da bitmeyen taht mücadeleleri ülke içinde bazı valilerin dahi kendi başına hareket etmesine yol açmıştır. 1582 yılında ikinci kez serdar olarak İran seferine çıkan Ferhad Paşa'yı Safevîler sulh isteği ile karşılamıştır. Safevîler, Paşa'ya barış hususunda niyetlerini göstermek için rehin olarak Veliahd Hamza Mirza oğlu Haydar Mirza'yı İstanbul'a göndermeye razı olmuşlarsa da Safevî veliahdının öldürülmesi sulh girişimini engellemiş, birkaç kez daha yapılan sulh tekliflerinin de Erzurum'da kışlakta bulunan Osmanlı ordusunun seferini geciktirmeye yönelik olduğu düşünülmüş ve payitaht Ferhad Paşa'yı ikaz etmiştir.[2] İran Şahı Muhammed Hüdabende'nin (1578-1587) tahttan indirilmesinden sonra yerine geçen oğlu Şah I. Abbas (1587-1629) batıda Osmanlılar ile savaşırken doğuda da Özbek hanları ile mücadele ettiğinden çift taraflı savaşı bitirmek istemiş ve Osmanlılarla antlaşmayı daha uygun görmüştür.

Uzun seferlerin Osmanlı maliyesine verdiği sıkıntı hissedilir hale gelmiştir. Askerlerin ulufelerinin ödenmesinde zorluk çekildiği gibi askerin intizamında da bozulmalar ve alaybeylerine karşı ayaklanmalar görülmekteydi. Şah I. Abbas, Osmanlılar'a rehin verilmek için öldürülen kardeşi Hamza Mirza'nın oğlu Haydar Mirza'yı, elçi Erdebil Valisi Ustacalu Mehdi Kulu Han ile İstanbul'a göndermiştir. Heyet, 28 Ocak 1590'da divanda Sultan III. Murad'a Şah'ın namesini takdim etmiştir. Osmanlılar, hudutların bir an önce belirlenmesi için elçinin geri gönderilmesinde acele etmiştir. Hoca Sâdeddin Efendi'nin (ö. 1599) kaleminden çıkan 21 Mart 1590 tarihli İstanbul Antlaşması veya Ferhat Paşa Antlaşması olarak anılan sulhnamede önceki İran fetihleri özetlenip İran seferinin açılmasının nedenleri sıralandıktan sonra Hazret-i Peygamberin ashabı ve halifelerine sövülmesinin men'i; Şah Tahmasb zamanında olduğu gibi tebarrâîliğin[3] lağvedilip hiç kimseye ve özellikle İran sünnilerine nefret telkin olunmaması: Tebriz, Karacadağ, Gence, Karabağ, Şirvan, Gürcistan, Nihavend, Luristan ve Şehrizor mülhakatının tecavüzden korunması, İranlıların tasarrufundaki bölgelere taarruz olunmayıp sulha aykırı hareket edilmeyeceği ve iltica eden asilerin kabul edilmeyip cinayet ve hıyanete teşebbüs edenlerin korunmaması konuları sulhun şartları arasında yer almıştır. İki tarafın elinde bulunan esirler serbest bırakılmış, Revan, Tebriz ve Nihavend hudutlarının belirlenmesi için de Revan Beylerbeyi Hızır Paşa ve Hüseyin Çavuş tayin edilmiştir.[4]

1 İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. III, (İstanbul: Türkiye Yayınevi, 1972) s. 14.

2 Kılıç, *Osmanlı-İran Siyasî Antlaşmaları*, s. 118-122.

3 Teberrâ: Ehlibeyt'e kötülük ve haksızlık edenleri sevmeme, düşman bilme. http://lugatim.com.tr [Erişim Tarihi 30.05.2024].

4 Kütükoğlu, *Osmanlı-İran Siyasi Münasebetleri*, s. 194-200; Sarı Abdullah, *Düstûru'l-İnşâ*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazmalar (İÜ.NEK.TY), No. 3110, v. 177a-181b; Feridun Ahmed Bey, *Münşe'âtü's-Selâtîn*, C. II, s. 249-252.

Azerbaycan'daki Osmanlı-Safevî sınır tespiti sonrası Tebriz ve Şirvan vilayetlerinin sınırları belli olmuştur. Buna göre; Meraga vilayeti hududundan Aras Nehri güneyindeki Deliklitaş Derbendi'ne kadar olan yerler, Tebriz'in Dikilitaş Derbendi'nden Hazar Denizi'ne kadar Aras ve Kür nehirleri, Revan, Gence ve Şirvan eyaletlerinin güneyi Osmanlı sınırları olarak belirlenmiştir.[1] Bağdat-Şehrizor hudut kesiminde Nihavend Kalesi'nin Osmanlı tarafında kalmasına Safevîler karşı çıkmışlardır. Çünkü bu mevkinin Irak-ı Acem'in en ileri noktasında bulunması Safevîleri Osmanlı tehdidini her an hissetmeleri anlamına gelmekteydi. Bu endişelerinden dolayı Safevîler antlaşmadan önce bu stratejik yeri ele geçirme çalışmış ancak çabaları sonuçsuz kalmıştı. İran elçisi Kara Ahmed Sultan'ın Nihavend'i ısrarlı istekleri kabul görmemiştir.[2]

Taht mücadeleleri ile Türkmen beylerinin isyanlarının yanı sıra doğu sınırındaki Özbek tehdidi üzerine İran'ın genç şahı I. Abbas, Osmanlı Devleti ile savaşı bitirmek istemiş ve tarihe İstanbul (Ferhad Paşa) Antlaşması (1590) ismiyle geçen antlaşmayı imzalamıştır. Bu antlaşma ile Osmanlı Devleti doğuda en geniş sınırlarına ulaşmıştır. Ancak bölgede yaşayan ahalinin gerek Osmanlı ile mezhep farklılıkları olması, gerekse Osmanlı idari yapısının merkeziyetçi yapısı sebebiyle daha serbest bir yönetim anlayışı içinde olan Safevî otoritesini tercih etmeleri sebebiyle Osmanlı hâkimiyetinin kalıcılığını engellemiştir.[3]

3- II. İstanbul Antlaşması/Nasuh Paşa Antlaşması (1612)

Şah I. Abbas bir yandan Osmanlı ile sulhu sağladıktan bir süre sonra Avrupa'da Osmanlı'ya karşı ittifak arayışı içine girerken, bir yandan da ordusunu güçlendirme çabasında olmuştur. Şah, Osmanlı Devleti'ndeki kapıkulu sistemini taklit ederek esir ve köle olarak alınan Gürcü, Ermeni ve Çerkeslerden "Şahseven" ismiyle gulam kıtaları kurarak ordudaki Kızılbaş etkisini kırmıştır.[4] Osmanlı tarafında ise Ferhad Paşa Antlaşması'ndan sonra meydana gelen olayların -1593 yılında başlayıp 1606'ya kadar sürecek Avusturya savaşları ve Celâli İsyanları- etkisi, Şah Abbas'ın Osmanlı hâkimiyetine geçen yerleri geri almak için harekete geçmesine fırsat doğurmuştur. Selmas beyi ile Tebriz Beyi Ali Paşa arasındaki sorun iki devlet arasında yeni bir savaşın fitilini ateşlemiş ve Safevîler 1603 yılında Osmanlılara savaş açmıştır. Azerbaycan'a giren Şah'ın ordusu ilk olarak Revan'ı ardından Şirvan, Şamahı ve Gence olmak üzere kasaba ve şehirleri birer birer geri almaya başlamıştır. Avusturya savaşları veya Batılılarca "Uzun Türk Savaşları" olarak adlandırılan harplerden dolayı Osmanlı idaresi ilgisini doğu sınırına yöneltemediği gibi,

1 Kütükoğlu, *Osmanlı-İran Siyasi Münasebetleri*, s. 203-204.
2 Kılıç, *Osmanlı-İran Siyasî Antlaşmaları*, s. 135.
3 Sıtkı Uluerler,"Osmanlı-Safevî İlişkilerindeki Temel Sorunlar Üzerine Bir Değerlendirme", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Mart-Nisan 2021, 34/39, S. 197 s. 10.
4 Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. III, s. 64.

çıkan isyanlar da olumsuz sonuçlar doğurmuştur.[1] 1609 yılında Kuyucu Murad Paşa, Şark seferine çıkmadan önce İstanbul'a gelerek sefer bahanesiyle başkaldıran asileri toplamış ve ortadan kaldırmıştır. Anadolu'da Celalî isyanlarını bastıran Kuyucu Murad Paşa, 1610 senesinde Tebriz'deki Şah Abbas ordusu üzerine yola çıkmıştır. Ancak iki taraf arasında bir savaş meydana gelmemiş, ordu Diyarbekir'e kışlağa çekilip, İran tarafı ile mektuplaşmalar devam ederken Kuyucu Murad Paşa da 1611'de vefat etmiştir.[2]

Kuyucu Murad Paşa'nın ölümünden önce Safevîler ile mektuplaşmak suretiyle başlayan temaslar onun ölümüyle sadarete getirilen Nasuh Paşa (sd. 1611-1614) döneminde de devam etmiştir. 1612 yılında Safevî elçilik heyetinde Şah Abbas'ın Kazaskeri Kadı Han ile Isfahan ve Kazvin kadıları olduğu hâlde Diyarbekir'e gelen heyet 27 Eylül'de İstanbul'a ulaşmış ve Kasım ayı ortalarında Sultan I. Ahmed (1603-1617) huzuruna kabul edilmiştir. Müzakereler neticesinde 1555 tarihli Amasya Antlaşması maddeleri esas alınarak *"sulh-ı sâbıku'z-zikr üzere karâr ve esâs-ı ahd ü peymân üstüvâr kılınıp"* ifadeleriyle yansıyan yeni bir sulh kararı (Nasuh Paşa Sulh Antlaşması) alınmıştır.[3] *"Sultân Süleyman Hân cennet-mekân zamân-ı yümnik-tirânında kesilen sınır rîş-i sefîdân-ı tarafeyn ve hayr-endîşân-ı mâbeyn-i hasmî ve pîrân-ı kârdân-ı cânibeyn-i resmî üzere kesilip"* ifadelerinden de görüldüğü üzere, iki devlet arasındaki hudut Kanunî Sultan Süleyman ve Şah Tahmasb zamanındaki 1555 tarihli Amasya Antlaşması üzere belirlenmiştir. Bağdat'a tabi Süccad oğlu Mübarek elinde olan yerlere saldırılmaması, Şehrizor eyaletine istila hareketlerinde bulunulmaması ve Hilev Han'a destek verilmemesi, İranlı hacıların Halep ve Şam üzerinden hacca gitmeleri, Şemhal hanı ve diğer Dağıstan hâkimlerine taarruz edilmemesi, Rusların Terek Irmağı kenarında yaptıkları kalenin yıkılması, buralara yapılacak gazâlara engel olunmaması hususlarını içeren antlaşmada Osmanlı Devleti tarafından hudut tayini için Bağdat Valisi Mahmud Paşa ve Van Valisi Mehmed görevlendirilmiştir.[4] Ayrıca Şah Abbas, I. İstanbul Antlaşması ile İran'ın elinden çıkan ve daha sonra tekrar eline geçen yerler karşılığında her sene iki yüz yük ipek vermeyi kabul etmiş ve bu antlaşma ile dokuz yıl yıl süren İran savaşları sona ermiştir.[5]

4- Serav Antlaşması (26 Eylül 1618)

Antlaşmadan sonra yönünü Kafkasya'ya çeviren Şah Abbas, Safevî otoritesine muhalif Gürcü prensleri üzerine sefer başlatmıştır. Gürcü prenslerinin Safevîlere karşı Osmanlı himayesini talep etmeleri ve İran tarafının 1612'deki Nasuh Paşa Antlaşması'nın bazı

1 Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. III, s. 65-66.
2 Ömer İşbilir, "Kuyucu Murad Paşa", *DİA*, C. XXVI, 2002, s. 508.
3 Özer Küpeli, *Osmanlı-Safevî Münasebetleri (1612-1639)*, (İstanbul: Yeditepe Yayınları, 2014), s. 89-90.
4 Özer Küpeli, *Osmanlı-Safevî Münasebetleri*, s. 90-91; Sarı Abdullah, *Düstûrü'l-İnşâ*, İÜ.NEK. TY., No. 3110, v. 204b-210a; Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. III, s. 258.
5 Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. III, s. 67.

şartlarını yerine getirmemesi yeni bir seferin açılmasına yol açmıştır.[1] İran'a elçilik heyeti ile giden İncili Çavuş'un iki yıldır serbest bırakılmaması, Safevîlerin taahhüt ettiği yıllık 200 yük ipeği göndermemesi ve Ahısha'nın tabiiyeti konusundaki anlaşmazlıklar İran'a açılan bu yeni seferin sebepleri olmuştur.[2] Şah Abbas ise barışın devamını sağlamak üzere Kuşçu Zakir Ağa'yla biri Sultan I. Ahmed'e diğeri Sadrazam Nasuh Paşa'ya (ö. 1614) olmak üzere iki mektup ve Gürcülerden ele geçirilen kıymetli taşlarla süslü bir taç göndermiştir. Mektuplarda Gürcüler üzerine girişilen sefer için padişah onayı istenirken, İncili Mustafa Çavuş'un sınır meseleleri çözüldüğünde geri gönderileceği belirtilerek olası harekât önlenmeye çalışılmıştır.[3]

Nasuh Paşa'nın 1614 yılında idam edilerek yerine Damad Öküz Mehmed Paşa'nın (1614-1616) geçmesi üzerine İran'a karşı izlenen barış politikası terk edilerek ilişkiler gerginleşmiştir. Osmanlı tarafı Ahısha'da Osmanlı egemenliğinin kabulü ve Bağdat'ın doğusundaki kalelerin tahliyesini talep etmişse de iki tarafın sınır konusundaki anlaşmazlığı yeni bir Osmanlı-Safevî savaşını başlatmıştır. Sadrazam Mehmed Paşa'nın serdar tayin edilmesi üzerine telaşa kapılan Şah Abbas, Abbaskulu Bey isimli elçisini bir mektupla göndermiştir. Sadrazam, Safevî tarafının barışı bozduğunu ve kendisine verilen görevi yerine getirmekten başka bir çaresi olmadığı şeklinde cevap verse de Şah ikinci bir elçilik heyeti göndermiştir. Şah, ilişkileri yumuşatmak amacıyla Safevîlerce esir tutulan İncili Mustafa Çavuş ve Cigalazâde Sinan Paşa ile İran seferi sırasında esir tutulan ümerayı, Mazenderan Hâkimi Kasım Han nezaretinde, söz verdiği ipeklerle birlikte Osmanlıya göndermiştir. Ancak heyet İstanbul'a geldiğinde paşa Üsküdar'a geçerek sefere başlamış bulunuyordu. Seferin ertelenmesini istemeyen Sultan I. Ahmed, gönderdiği emirle ordunun yola devamını istemiştir.[4]

1616 Eylül'ünde Revan Kalesi önlerine gelen Osmanlı ordusunun iki aya yakın kuşatmasına ve şiddetli top atışlarına dayanan kalenin alınamaması, orduda zayiatların ciddileşmesiyle Safevî tarafından yapılan sulh teklifi kabul edilerek Nasuh Paşa Antlaşması'nın maddeleri esas alınmış ve Safevîlerin her yıl taahhüt ettiği 200 yük ipeğin 100 yüke indirildiği bir antlaşma imzalanmıştır. Ancak Sultan I. Ahmed sulhu kabul etmediği gibi Mehmed Paşa azledilmiş ve yerine Kaptan-ı Derya Halil Paşa (Kayserili) (1616-1619) veziriazam olmuştur. Kırım Hanı kuvvetleriyle birlikte Tebriz ve Erdebil taraflarına akınlar yapan Osmanlı ordusu yenilmişse de Erdebil'e olan hareketlerinden vazgeçmeyerek ilerlemeye devam etmiştir. Bunun üzerine Şah Abbas, Osmanlı kuvvetlerinin kararlılığı karşısında sulh talebinde bulunmuştur. 26 Eylül 1618'de Nasuh Paşa Antlaşması esas kabul edilip 200 yük ipek 100 yüke indirilerek Serav Antlaşması imzalanmıştır.[5] Antlaşmanın tasdiki için İran Elçisi Yadigâr Ali Sultan'a 29 Eylül 1619 tarihinde ahidname-i hümayun

1 Küpeli, *Osmanlı-Safevî Münasebetleri*, s. 91
2 Kılıç, *Yüzyıllarda Osmanlı-İran Siyasî Antlaşmaları*, s. 169.
3 Küpeli, *Osmanlı-Safevî Münasebetleri*, s. 93.
4 Küpeli, *Osmanlı-Safevî Münasebetleri*, s. 95-96.
5 Nicolae Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C. III, çev.: Nilüfer Epçeli, (İstanbul: Yeditepe Yayınları, 2005), s. 362-363.

verilerek ülkesine dönmesine izin verilmiştir. Ahidnamede sınırlar, Kanunî Sultan Süleyman zamanında yapılan Amasya Antlaşması'nda çizilen hâliyle esas alınmıştır.[1] Aynı yılın sonlarına doğru Isfahan'a gönderilen ahidnameye karşılık Şah Abbas tarafından Necef Kulu Bey adında bir elçi gönderilerek sulha sadık oldukları bildirilmiştir.

5- Zehab (Kasr-ı Şirin) Antlaşması (17 Mayıs 1639)

Doğu sınırında Safevî meselesinin hâlledilmesinden sonra Lehistan üzerine sefere çıkan II. Osman (1618-1622) istediği sonucu alamadığı gibi kapıkulu askerleri ile arasındaki ilişkilerde soğukluk meydana gelmiştir. Padişah hac farizası için Anadolu'ya geçmeye niyetlendiğinde yeniçeriler Padişah'ın Anadolu'da yeni bir ordu kurma hatta Kahire'nin başkent yapılacağı şayialarını yaymış, bunun sonucunda da Sultan'la arası açık olan kapıkulu askerleri ulemanın desteğini alarak İstanbul'da bir isyan çıkarmıştır. İstanbul halkının, yeniçeri ve sipahilerin bu isyanına destek vermesi sonucu II. Osman feci şekilde öldürülmüş ve yerine aklî dengesi yerinde olmayan I. Mustafa tahta tekrar geçirilmiştir. Yeni sultanın olayların yatıştırılmasında ve sadrazam atamalarında hiçbir dahli söz konusu olmamıştır.[2] Osmanlı Devleti'nde taht değişikliğinin yaşandığı sırada Serav Barışı ile batı sınırını emniyete alan Şah Abbas ise, Babürlü valilerince idare edilen Kandehar ve Zemindâveri ile Portekizlilerin elinde bulunan Hürmüz Adası ve Bahreyn'i hâkimiyetine katmıştır.[3] Taht değişikliğinden habersiz olan Şah, İstanbul'a Korçı Çelebi Bey'i elçi olarak göndererek II. Osman'a sitem etmiştir. Siteminde kendisinin kâfirlere karşı girişilen gazaya çağrılmadığını, ancak inisiyatif alarak Portekizlilerle mücadele ettiğini ve onların padişahın düşmanlarına yardım etmesini engellediğini haber vermiştir.[4]

II. Osman'ın katledilip I. Mustafa'nın tekrar tahta geçtiği sırada Osmanlı eyaletlerinde isyanlar baş göstermiştir. Bağdat'ta idareye el koyan ve uydurma bir beratla paşa unvanı alan Bekir Subaşı, Osmanlı idaresi tarafından asi ilan edilmiş ve üzerine ordu gönderilmiştir. Bağdat'ta Osmanlı askeri tarafından kuşatılan ve mahsur kalan Bekir Subaşı, Safevîlerin Luristan hâkiminden yardım istemiştir. Bu sırada Bağdat'ı ele geçirmek için fırsat kollayan Şah Abbas yeni bir hamle yaparak 1624 yılında Bağdat'ı ele geçirmiştir. Bağdat'tan sonra Hille, Necef ve Kerbela da İran'ın hâkimiyetine geçmiş, bölgedeki Sünniler katledilmiş, Sünnilere ait kutsal mekânlar harap edilmiştir.[5]

II. Osman'ın kanını dava eden ve yeniçerileri "padişah katili" ilan ederek Anadolu'da karışıklığa sebep olan Erzurum Beylerbeyi

1 Feridun Ahmed Bey, Münşeâtü's-Selâtîn, C. II, 2. Basım, (İstanbul: Dârü't-Tıbâati'l-Âmire, 1275), s. 264.
2 Feridun Emecen, "Mustafa I", *DİA*, C. XXXI, 2020, s. 274; Küpeli, *Osmanlı-Safevî Münasebetleri*, s. 124-125.
3 Faruk Sümer, "Abbas I", *DİA*, C. I, 1988, s. 18-19.
4 Küpeli, *Osmanlı-Safevî Münasebetleri*, s. 123-124.
5 Özer Küpeli, "Irak-ı Arap'ta Osmanlı-Safevî Mücadelesi (XVI-XVII. Yüzyıllar)", *History Studies*, Ortadoğu Özel Sayısı, 2010, s. 233-234.

Abaza Paşa Meselesi Bağdat'ın geri alınmasını geciktirmiştir. IV. Murad'ın (1623-1640) iktidarı tam olarak ele alıp Bağdat seferine çıktığı 1638 yılına kadar on dört sene boyunca Bağdat Kalesi'nin geri alınma teşebbüsleri sonuçsuz kalmışsa da Hille, Necef, Kerbela, Felluce ve İmam Ali adlı yerler tekrar Osmanlı hâkimiyetine geçmiştir. Osmanlı kuvvetlerinin 15 Kasım 1638 gecesi başlayan Bağdat kuşatması otuz dokuz gün sonra Safevîlerin aman dilemesiyle sona ermiş, Bağdat Kalesi ve dolayısıyla Irak-ı Arap tekrar Osmanlı hâkimiyetine girmiştir. IV. Murad, Bağdat'tan ayrılıp Musul'a geldiğinde tutuklu bulunan Safevî Elçisi Maksud Han'ı huzuruna kabul etmiş ve onunla Şah Safi'ye (1629-1642) gönderdiği tehditvâri mektubunda Şah'ı karşısına çıkamadığı için korkaklıkla suçlayıp bundan sonraki hedefinin Revan, Nahçıvan ve bütün Azerbaycan'ı fethetmek olduğunu söylemiştir. Barışın ise ancak Kanunî Sultan Süleyman dönemindeki sınırların kabulüyle mümkün olacağını bildirerek diplomatik süreci de başlatmıştır.[1] Bir taraftan da Serdar-ı ekrem Kemankeş Kara Mustafa Paşa (ö. 1644) Bağdat'tan İran'a doğru sefere çıkmıştır. Bu tazyik Safevîleri barış akdine mecbur etmiştir. İran şahının mirahuru Muhammed Kulu Han elçi olarak serdara gönderilmiştir. Kars Kalesi'nin İran'a terki talebi şiddetle reddedilirken Safevî ordusunun Bağdat sınırından çekilmesi ve Dertenek Kalesi'nin Osmanlı'ya teslimi istenmiş, bunlar kabul edilmediği takdirde İran üzerine hareket edileceği tebliğ edilmiştir.[2] Tebliğe karşılık Safevî başkumandanından Kara Mustafa Paşa'ya gelen tezkirede Dertenek Kalesi'nin tahliye edildiği ve sulh akdi için görevlendirilen murahhas Saru Han'ın gönderildiği haber verilmiştir. 14 Mayıs 1639'da maiyeti ile Osmanlı karargâhına gelen Saru Han ve Muhammed Kulu Han ile Veziriazam ve Serdar-ı ekrem Kara Mustafa Paşa arasında üç gün süren müzakereler neticesinde sulh muahedesi Osmanlı karargâhının bulunduğu Kasr-ı Şirin civarındaki Zohab/Zehab adlı mevkide imzalanmış ve bu antlaşma Kasr-ı Şirin Antlaşması (1639) adıyla tarihte yerini almıştır.[3]

Sebb-i Ashab meselesi de diğer antlaşma metinlerinde olduğu gibi bu antlaşmada da yer almıştır. Şah Safî tarafından tasdik edilen antlaşma nüshası elçi Muhammed Kulu Han tarafından İstanbul'a getirilmiş ve IV. Murad tarafından 1640 Şubat'ında onaylanmıştır.[4] Böylelikle Bağdat, Basra, Musul, Şehrizor, Van ve Diyarbekir Osmanlı'da kalırken Revan ve Azerbaycan İran hâkimiyetinde kalmıştır. Bu sulhtan sonra iki tarafın orduları uzun bir süre savaş meydanlarında karşılaşmamış, uzun bir barış döneminde elçilerin gidip gelmesiyle ilişkiler devam edegelmiştir.[5]

1 Küpeli, "Irak-ı Arap'ta Osmanlı-Safevî", s. 237-239.; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. III, s. 204.

2 Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. III, s. 382.

3 BOA, Bâb-ı Âsafî Divân-ı Hümâyûn Sicilleri, Nâme-i Hümâyûn Defterleri (A.DVNS. NMH.d), 7/6-A, s. 4-6. Ersin Kırca, "Dönemin Yazarlarının Gözünden Kemankeş Kara Mustafa Paşa (1639-1644)", *Hazine-i Evrak Arşiv ve Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 5, S. 5, 2023, s. 35.

4 Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. III, s. 382.

5 Küpeli, *Osmanlı-Safevî Münasebetleri*, s. 275-276.

II- Kasr-ı Şirin Antlaşması'ndan Erzurum Antlaşması'na Kadar Osmanlı-İran İlişkileri

Kasr-ı Şirin Antlaşması ile günümüze kadar devam eden Osmanlı-İran hududu ve sonrasında Türkiye-İran hududu hemen hemen çizilmiştir denilebilir. Bu tarihe kadar Amasya Antlaşması (1555) hudutları esas alınırken bu tarihten itibaren ise 1639 tarihli Kasr-ı Şirin sulhu ve sınırnamesi ile belirlenen sınırlar sonraki antlaşmalardaki sınır problemlerinin çözüme kavuşturulmasında esas kabul edilmiştir.

XVII. yüzyılın sonlarına kadar İran ile Osmanlı Devleti uzun bir barış dönemi yaşamıştır. IV. Mehmed'in (1648-1687) cülusunu tebrik için Mahmud Han adlı İran elçisi gönderildiği gibi yine 1656 tarihinde Pir Ali isimli elçi İstanbul'a gelerek muahede yenilenmiştir. İran elçisinin dönüşünde Osmanlı elçisi Müteferrika İsmail Ağa da değerli hediyelerle İran'a gönderilmiştir.[1]

1690 yılından sonra Basra'da ortaya çıkan kolera salgını ve Müntefik Şeyhi Mâni'nin isyanı neticesinde Basra Osmanlı Devleti'nin hakimiyetinden çıkmıştır. Üç dört yıl süren bu isyan sırasında devlet batı sınırındaki savaşlar ile meşgul olduğu için bu bölgeye müdahale edememiştir. II. Mustafa'nın (1695-1703) cülusunda Safevî Hükümdarı Şah Hüseyin (1695-1722) ile yeni padişah arasında yapılan mektuplaşmalarda sulhun devamının sağlanacağı ifade edilerek barışçıl politika sürdürülmüştür.[2]

Osmanlı-İran sınırından gerçekleşen isyana bir süre sonra İran hanlarından Hüveyze Hanı Seyyid Ferecullah müdahale etmiş, Mâni'nin isyanını sonlandırmıştır. Osmanlı Sultanı II. Mustafa, Hüveyze hanının bu hizmetinden dolayı bir hilat ile Basra'ya yeni bir beylerbeyi gönderene kadar kendisini sancağa vali atadığını bildiren bir mektup göndermiştir.[3] Bölgedeki hakimiyeti yeniden ele almak için harekete geçen Osmanlı yönetimi Hasan Paşa'yı Basra beylerbeyi atamış ve bir an önce görevlendirildiği sancağa gitmesi emredilmiştir.[4]

Bu süre zarfın iki taraf arasında dostluğun teyidi ve bu meselede Safevîlerin yaptıklarına teşekkür babında nameler gitmiştir.[5] Karlofça Antlaşması'ndan (1699) sonra Bağdat Valisi Daltaban Mustafa Paşa, Basra'da görevlendirilmiş ve 1710 yılında Basra tekrar Osmanlı hâkimiyetine girmiştir.[6]

1 İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. IV, 6. Baskı, (y.y., t.y.), s. 249-250; Osmanlı elçisinin Şah II. Abbas'a götürdüğü hediyelerin detayı için bk. BOA, TSMA.e., 448/12, 23 Rebiülevvel 1067 (9 Ocak 1657).

2 BOA, A.DVNS.NMH.d., 5/99; BOA, A.DVNS.NMH.d., 5/100.

3 BOA, A.DVNS.NMH.d., 5/117.

4 BOA, A.DVNS.NMH.d., 5/119.

5 BOA, A.DVNS.NMH.d., 5/121.

6 Mehmet Saray, *Türk-İran İlişkileri*, 3. Baskı, (Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2019), s. 61; Yusuf Halaçoğlu, "Basra", *DİA*, C. V, 1992, s. 113.

6- Hemedan Antlaşması (4 Ekim 1727)

Şiî mezhebine mensup Safevîler, batıda sünnî Osmanlılar ile doğuda da Özbekler ve Babürlüler ile mücadele hâlindeydi. Horasan bölgesi için Özbeklerle, Kandehar toprakları için Babürlüler ile zaman zaman savaşmıştır. Hindistan ile İran arasındaki ticari ve stratejik konuma sahip Kandehar'da Afgan kabileler yaşamaktaydı. 1622'de Şah Abbas tarafında hâkimiyet altına alınan Kandehar'da Şah Hüseyin zamanında müfrid Şiî politikası takip edilmesi, devletin ekonomik zayıflığının düzeltilmesi için vergilerin ağırlaştırılması, vergi memurlarının halka zulmetmeleri zamanla bölgede yaşayan kabilelerden Abdalîler ve Galzayların isyanına neden olmuştur. Türk asıllı Galzayların ünlü reisi Mir Üveys Han kısa sürede Kandehar'da yerel bir hükûmet kurmayı başarmıştır. Mir Üveys Han'ın oğlu Mahmud, Safevî Devleti'nin içine düştüğü zaaftan faydalanarak İran'ı işgale başlamış ve Safevî payitahtı Isfahan'ı 1722'de ele geçirerek şahlığını ilan etmiştir.[1]

ŞehzadeTahmasb (II.Tahmasb) Safevî tahtına geçmesine ve İran'ın Afganlardan kurtarılmasına yardım istemek üzere Osmanlıya elçi göndermiştir. Girişeceği harekâtta ele geçirilen toprakların Osmanlı hâkimiyetinde kalması ve Tahmasb'a da Osmanlı himayesine girerse yardım edileceği cevabı verilmiştir. Şehzade Tahmasb amacına ulaşmak için Osmanlılardan başka Ruslardan da yardım istemiştir. Safevîlerin bu karışık döneminde Osmanlı ile Rusya ise İran'ın Kafkasya ve Azerbaycan bölgelerinde ele geçirdikleri yerlerde birbirleriyle bir çatışmaya girmemek ve topraklarını paylaşmak konusunda 1724 yılında İstanbul Antlaşması (İran Mukasemenamesi) imzalamıştır.[2]

Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa (sd. 1718-1730), Mir Üveys'ten sonra Afganların başına geçen Eşref Han'a gönderdiği mektupta İsfahan'ı bırakıp Kandehar'a geri çekilmelerini ihtar etmişti. Eşref Han'ın bu ihtara Osmanlıların İran'da işgal ettikleri topraklardan geri çekilmeleri gerektiği şeklinde tehditle cevap vermesi üzerine, Hemedan Seraskeri Ahmed Paşa, Eşref Han üzerine gönderilmiştir. Hemedan ile Isfahan arasında Anducan mevkiinde yapılan savaşta Osmanlı ordusu mağlup olmuştur. Eşref Han, bu zafer sonucunda Osmanlı hâkimiyetindeki Sultaniye, Zencan, Tarum ve Ebher'i işgal etmiştir. Şehzade Tahmasb'ın Afganlar üzerine gitmek için hazırlık yapması ve Ahmed Paşa'nın daha güçlü bir ordu ile geleceğinden çekinen Eşref Han, Osmanlı tarafı ile sulha mecbur kalmıştır. Hemedan sahrasında Ahmed Paşa ile yapılan müzakereler neticesinde Osmanlılar ile Afgan Eşref Han arasında 4 Ekim 1727'de Hemedan Antlaşması imzalanmıştır.[3]

Antlaşma maddeleri arasında Şah İsmail'den Şah Hüseyin'e kadar olan Acem şahları ile Osmanlı sultanları ve veziriazamları arasında gidip gelen nameler gibi Eşref Han

1 Saray, *Türk-İran İlişkileri*, s. 70.

2 Osmanlı ve Rus murahhasların üzerinde mutabık kaldığı maddelerden sonra Sultan III. Ahmed tarafından Rus çarına gönderilen altı madde bir hatimeden oluşan ahidnâme-i hümayun için bk. *Osmanlı-Rus Antlaşmaları*, haz.: Numan Yekeler vd. (İstanbul: Devlet Arşivleri Başkanlığı Yayınları, 2019), s. 177-181.

3 Bekir Kütükoğlu, "II. Tahmasb", *Vekayi'nüvis Makaleler*, (İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti, 1994), s. 324-324.

ile Osmanlı arasında aynı usulde namelerin yazılması, hac için Hicaz'a gidecek hacılara izin verilmesi, firar edenlerin kabul edilmemesi ve bunlardan yakalananların iadesi, tüccarların güvenliğinin sağlanması ve gümrük vergilerinin kanun üzere alınması, İstanbul ve Isfahan'da şehbenderler ihdası, Huveyze'nin zabtına Şah tarafından müdahale olunmaması, iki tarafın memleketlerine taarruz olunmaması, akd olunan musalaha ve dostluğun istikrarı için büyükelçiler gönderilmesi, savaş alanında kalan topların Osmanlı tarafına iadesi gibi maddelerin yanı sıra en önemli husus olan hudut meselesinde, Hemedan, Kirmanşah, Erdelan, Luristan, Burucerd, Sultaniye, Zencan, Ebher, Tarem-i Ulvi ve Burucerd'den Tarem-i Ulvi'ye kadar olan kasaba ve köyler ile tüm arazi, yine Tebriz, Gence, Tiflis ve Revan tarafları Osmanlı hâkimiyetinde kalmıştır. [1]

Kuzey Horasan'da yaşayan Afşar Türkmenlerinden Nadir, Safevî tahtı için mücadele eden Şah Tahmasb'ın muhafız kuvvetlerinin başına getirildikten sonra, dağılma tehlikesi geçiren ve Afganların işgal ettiği Safevî topraklarını geri almıştır. Isfahan ve Şiraz'ı Eşref Han'dan alan Nadir, Osmanlıların bu süreçte hâkimiyetine aldığı Tebriz, Irak-ı Acem ve Azerbaycan'ı da yeniden Safevî topraklarına katmıştır.[2]

7- Ahmed Paşa Antlaşması (1732)

1731'de Bağdat valisi ve Hemedan Seraskeri Ahmed Paşa, Korıcan köyü yakınlarında II. Tahmasb'ın 40 bin kişilik ordusuna karşı büyük bir zafer kazanmıştır. İran ordusu ağır bir yenilgi alarak Isfahan'a çekilmiş, Hemedan halkının eman talebinde bulunması üzerine Hemedan, Osmanlı hâkimiyetine girmiştir. Revan üzerine yapılan Safevî saldırılarına karşılık verildiği gibi Urmiye ve Tebriz'e doğru Osmanlı harekâtının başlamasıyla II. Tahmasb, Hemedan'dan sonra Tebriz'in kaybedilmesini engellemek için barış teklifinde bulunmuş[3] Ahmed Paşa da İran Şahı'nın teklif ve mektuplarını İstanbul'a göndermiştir. Sadrazam divanından sonra Saray-ı Hümayun'da yapılan meşverette İran'la sulh yapılması konusunda Ahmed Paşa'ya izin verilmiş ve İran tarafının Osmanlı menfaatlerine aykırı teklifleri olursa bildirilmesi istenmiştir.[4] Ahmed Paşa, II. Tahmasb'ın elçisi Muhammed Kulu Han ile sulh şartları üzerinde anlaşmıştır. Temessüklerin tasdiki için İstanbul'a görüşme tutanakları gönderilmiştir. *Ahmed Paşa Musalahası* adı da verilen bu antlaşma ile Revan, Tiflis, Gence, Şirvan, Şamahı ve Dağıstan dolayları Osmanlı Devleti'ne; Tebriz, Erdebil, Erdelan, Huveyze, Luristan, Hemedan ile Kirmanşah

1 BOA, Muahedeler (MHD), 218, s. 2-3; Osmanlı murahhası Hemedan Seraskeri Vezir Ahmed Paşa'nın temessüğü için bk. BOA, A.DVNS.NMH.d., 7/93, s. 147-148 ve Eşraf Şah'ın murahhası olan Nusret Molla'nın temessüğü için bk. BOA, TSMA.e., 154/33.

2 Azmi Özcan, "Nâdir Şah", *DİA*, C. XXXII, 2006, s. 276.

3 İlker Külbilge, *18. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı-İran Siyasi İlişkileri (1703-1704)*, (Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2010, s. 205.

4 Subhî Mehmed Efendi, *Târîh-i Subhî*, Süleymaniye Ktb., Atıf Efendi, No. 1884 v. 55a.; Külbilge, *Osmanlı-İran Siyasi İlişkileri*, s. 206.; BOA, A.DVNS.MHM.d., 138/521, Evâhir-i Ca 1144 (21-29 Kasım 1731).

Safevîler'e kalıyordu. Antlaşma şartları Sultan I. Mahmud'a (1730-1754) sunulmuş ve padişah sulhu onaylamıştır. Ancak Tebriz görüşmeler başladığında henüz alınmadığı için antlaşmada İran tarafına bırakılmıştı. Tebriz için sulhta yeni bir düzenleme isteyen padişah şehrin Osmanlı Devleti'ne verilmesini, kabul edilmediği takdirde ise Tebriz merkezi ile Erdebil'in Tebriz tarafında kalan kısmının Osmanlı'da kalması için çalışılması, bu da kabul edilmezse savaşa hazırlıklı olunmasını istemiştir. I. Mahmud'un itirazlarını dile getirdiği ferman Ahmed Paşa'ya ulaşmadan, Paşa, antlaşma metinlerinin birini İstanbul'a diğerini de Nadir Han'a (Tahmasb Kulu Han-sonradan Şah) göndermiştir.[1]

Osmanlı Devleti ile imzalanan antlaşmanın onaylanması için Meşhed'de bulunan Nadir, kendisine gelen Osmanlı Elçisi Hasan Ali Bey ve heyetini antlaşmayı onaylamayarak Isfahan'a geri göndermiştir.[2] I. Mahmud ise Tebriz'in İran'da kalmasına itiraz etmiş ve Osmanlı topraklarında kalmasını istemişse de Aras Nehri'nden kesilen hududa dair şartları içeren antlaşmayı kabul etmek zorunda kalmıştır.[3] Her iki tarafın da memnun olmadığı bu sulh Osmanlı'da sadaret, Safevîler'de ise saltanat değişikliğine neden olmuştur. I. Mahmud, Topal Osman Paşa'yı (sd. 1731-1732) azlettiği gibi İran'da ise Nadir Han da II. Tahmasb'ı şahlıktan indirerek yerine Tahmasb'ın birkaç aylık oğlu III. Abbas'ı (1732-1736) tahta geçirmiştir.[4]

8- III. İstanbul Antlaşması (1736)

Safevî Devleti üzerinde etkin bir konuma gelen Nadir Han, II. Tahmasb'ın yaptığı antlaşmayı kabul etmediğini ve Osmanlıların aldığı bütün toprakları iade etmesini, aksi takdirde Bağdat üzerine yürüyeceği tehdidinde bulunmuştur. İran'daki Afgan işgalini sonlandıran Nadir, Kafkasya'da da Ruslara geçit vermemiştir. 1732'de Kirmanşah'ı direnişle karşılaşmadan geri aldıktan sonra kısa sürede Erbil, Kazımeyn, Samarra, Hille, Necef, Kerbela gibi Şiîler için kutsal mekanların bulunduğu yerleri ele geçirmiş ve Kerkük'ü kuşatmıştır. 1733 yılında Ducum Muharebesi'nde Nadir'in Topal Osman Paşa'ya yenilmesiyle Bağdat kuşatması sona ermiştir.[5]

Osman Paşa'nın şehit olduğu Kerkük Muharebesi'nden (Leylan Muharebesi) (24-26 Ekim 1733) sonra Nadir Han, Osmanlı tarafının sulh talebinde bulunacağı düşüncesiyle Ahmed Paşa'ya sulh teklif etmiştir. Ahmed Paşa barış teklifini uygun bulmuş ve durumu İstanbul'a bildirmiştir. Nadir de Sultan I. Mahmud ve sadrazama mektup göndererek Aras Nehri'nin sağ tarafını talep ettiği

1 Mehmed Subhi, *Tarih*, v. 56b-58a.; Külbilge, *Osmanlı-İran Siyasi İlişkileri*, s. 207-208.
2 Abdurrahman Ateş, *Osmanlı-İran Siyasi İlişkileri (1720-1747)*, (Ankara: Altınpost Yayınları, 2012) s. 144.
3 "... ve nehr-i Aras'dan kat'-ı hudûd ile akd-ı musâlaha mün'akid olduğu ma'lûm-ı hümâyûn-ı mülükânem olup bu vechle in'ıkâd-ı musâlaha makbûl-ı hümâyûnum olmuşdur..." bk. BOA, A.DVNS.MHM.d., 138/1, 12 Ramazan 1144 (9 Mart 1732).
4 İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. IV, (İstanbul: Türkiye Yayınevi, 1972), s. 23.
5 Ateş, *Osmanlı-İran Siyasi İlişkileri*, s. 154-158.

sulh teklifini yinelemişse de teklif kabul edilmemiştir. Bunun üzerine Nadir Han, Azerbaycan'a yönelmiş ve Şamahı ve Gence kalelerini ele geçirmeye çalışmıştır.[1]

Şamahı Kalesi'ni alarak kaleyi yıktıran Nadir, Gence Kalesi'ndeki Osmanlı savunmasını aşamayınca Kars'a yönelmiştir. Bagaverd Savaşı'nda (1735) Serasker Köprülü Abdullah Paşa'nın şehit olmasıyla Gence, Safevîler'in eline geçmiştir. Osmanlı Devleti, yenilginin izlerini silmek için tekrar askerî hazırlığa girişmiştir. Revan'ın kendisine teslimine red cevabı alan Nadir Han, tekrar Kars önlerinde görülmüştür. Nadir Han, Revan'ın teslim edilmesi şartıyla savaşı sonlandıracağını belirtmiştir. Osmanlı Devleti'nin Nadir karşısında aldığı yenilgiler kadar Avusturya ve Rusya ile savaş hazırlığına başlanması, Nadir'in de istediği toprakların hepsini ele geçirmesi tarafları, yeniden barışa sevk etmiştir.[2]

Mart 1736'da Genç Ali Paşa, Safevî Murahhası Mirza Mehmed ile Mogan yakınlarında müzakerelere başlamıştır. Osmanlı Devleti'nin Kasr-ı Şirin Antlaşması hudutları üzerinden kabul ettiği görüşmelere karşı, Nadir Han İranlı hacıların İran hac emiri ile gönderilmesi ve bunlardan *bac* adıyla bir şey alınmaması, Caferilik mezhebinin beşinci mezhep olarak kabulü ve Kabe'de bu mezhebe rükn tahsisi, İstanbul ve Isfahan'da birer şehbender bulundurulması, İran şehbender kethüdasının İran hacılarıyla birlikte Hicaz'a gitmesi, iki taraf esirlerinin serbest bırakılmaları gibi maddeleri ileri sürmüştür. Bu maddelerin İstanbul'da görüşülmesi için Nadir Han, Abdülbaki Han'ı, ulemadan Mirza Ebü'l-Kasım'ı ve Nadir'in imamı ile Reisü'l-ulema Ali Ekber Molla'yı elçilik heyeti olarak İstanbul'a göndermiştir. İran heyeti İstanbul'a vardığında Nadir Han, şah olmuş, Safevî Devleti son bulmuş ve İran'da Avşarlı Hanedanı yönetime geçmiştir.

İstanbul'da yapılan sekiz toplantı sonrasında İran tarafının teklif ettiği maddeler şu şekilde ele alınmıştır; İran hacılarının Necef (İmâmali) ve Lahsa yolundan gittikleri senelerde İran ümerasından muteber bir kimsenin emirü'l-hac unvanı ile gönderilmesi, bu yolları kullanmanın mahzurlu olduğu zamanlarda hac için Şam yolu tercih edilmesi durumunda emirü'l-hac tabirinin kullanılmaması; Caferîliğin beşinci mezhep olması hususu mahzurlu olduğu ileri sürülmüş, Kâbe'de rükn tahsisi ise kabul edilmemiştir. Bu konunun İran âlimleri ile görüşülmesi için iki Osmanlı âliminin İran'a gönderilmesi uygun görüldüğü; üç senede bir değişmek üzere dergâhı muâlla kapıcıbaşılarından mir-âlem rütbesiyle bir kapıçıbaşı tayini ve İsfahan'da ikameti ve İran mutemetlerinden birinin de İstanbul'da ikamet etmesi ve her iki tarafın da şehbenderlerinin masraflarını üstlenmesi, esirlerin serbest bırakılması, firar edenlerin himaye edilmeyip iadesi, ticaret için Osmanlı topraklarına gelenlerden gümrüklerde vergilerin kanuna uygun olarak alınması, yanlarında ticaret malı olmayan İranlı hacı ve ziyaretçilerden bac talep edilmemesi, sınırların IV. Murad zamanında yapılan Kasr-ı Şirin Antlaşması'na göre düzenlenmesi hususları ileri sürülerek Osmanlı tarafının görüşlerini içeren nameler heyetle

1 Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. IV, s. 227-229.
2 Külbilge, *Osmanlı-İran Siyasi İlişkileri*, s. 236-240; Ateş, *Osmanlı-İran Siyasi İlişkileri*, 172-178.

birlikte İran'a gönderilmiştir. Ayrıca Nadir Şah'ın cülusunu tebrik için Ekim 1736'da Mustafa Paşa ahidname-i hümayun ile gönderilmiştir.[1]

9- Kerden Antlaşması (4 Eylül 1746)

Hind seferine çıkmış olan Nadir Şah, ısrarcı olduğu Caferi mezhebinin beşinci mezhep olarak kabulü ve Kabe'de rükn meselelerinin Osmanlı tarafından kabul edilmediğini gördüğünde Dağıstan, Kerkük ve Bağdat üzerine yürümüştür. Bu arada Nadir Şah, Sünnî ve Şiî âlimlerini davet ettiği Necef'te bir müşavere meclisi düzenletmiştir. Nadir'in ulema talebi üzerine Bağdat valisinin gönderdiği Süveydî Abdullah Efendi toplantıya hakemlik yapmıştır. Caferî mezhebinin beşinci mezhep olarak kabul edildiği Necef Toplantısı'nı Osmanlı kabul etmemiştir.[2] Osmanlı ise Nadir Şah'a karşı Safevî hanedanından Şah Hüseyin'in oğlu Şah Safi'yi İran Şahı ilan ederek hududa göndermiştir. Musul'u (1743) ve Kars Kalesi'ni (1744) kuşatmışsa da alamayarak geri çekilen Nadir Şah, Revan Muharebesi'nde Osmanlı ordusundaki levendlerin savaşı bırakmasıyla ağır bir yenilgi almaktan kurtulmuştur. Kars ve Bağdat valilerine gönderdiği mektubunda ısrarcı olduğu maddelerden vazgeçtiğini buna mukabil Van, Bağdat, Basra, Kerbela ve Necef'in kendisine verilmesini teklif etmiştir.[3] Teklifi kabul etmeyen Osmanlılar, Tatar askerinin yardımıyla iki koldan İran'a girme hazırlıkları yaparken, Nadir Şah'ın Elçisi Feth Ali Türkmen İstanbul'a gelmiştir. Müzakereler neticesinde İran elçisi olan Mustafa Nazif Efendi name-i hümayun, ayrıca İran itimaddevlesine ve şeyhülülemasına hitaben yazılan mektuplarla birlikte gönderilmiştir. Nadir Şah'ın ordugâhının bulunduğu Kerden mevkiinde yapılan sulh görüşmeleri neticesinde 1736 yılında İstanbul'da müzakere edilen maddelerden Nadir Şah'ın kabul edilmesini istediği Caferî mezhebinin kabulü ve rükn meselesi dışındaki emirülhac tayini, payitahtlarda şehbender bulunması ve esirlerin iadesini içeren üç madde ve bir ekten oluşan hususlarda anlaşılmıştır. Tarihe Kerden Antlaşması (4 Eylül 1746) olarak geçen sulhta, Bağdat ve Şam güzergâhından geçen İran hacılarının emniyetinin sağlanması, üç senede bir değişmek üzere şehbenderlikler ihdası, esirlerin serbest bırakılması ve sınırların Kasr-ı Şirin Antlaşması'ndaki hudutlara göre tahdidi kabul edilmiştir.[4]

Kerden Antlaşması ile Osmanlı-İran arasındaki savaşlar sona erdiği gibi bu antlaşma ile iki taraf arasında uzun bir barış dönemine geçilmiştir. 1747'de Nadir Şah'ın komutanları tarafından öldürülmesinden sonra İran,

1 *I. Mahmud-Nadir Şah Mektuplaşmaları: 3 Numaralı Nâme-i Hümâyûn Defteri (Transkripsiyon/Tıpkıbasım)*, (İstanbul: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları, 2014), s. 27-60; Külbilge, *Osmanlı-İran Siyasi İlişkileri*, s. 260-263.

2 Ersin Kırca, "Osmanlı-İran Resmi Yazışmalarına Göre Osmanlı Devleti'nin Nadir Şah ve Caferilik Mezhebine Yaklaşımı (1736-1746)", *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Kış Sayısı Aralık 2020, s. 400.

3 Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. IV, s. 302-306.

4 Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. IV, s. 307-309; BOA, Bâb-ı Âsafî, Divân-ı Hümâyûn Mühimme Kalemi (A.DVN.MHM), 6/48, 17 Şaban 1159 (4 Eylül 1746); BOA, A.DVNS. NMH.d., 3/53, s. 58-60; BOA, MHD, 218.

siyasi bir bunalıma girmiş ve on yıl boyunca ülkede taht mücadeleleri sürmüştür. Osmanlı Devleti, İran coğrafyasında kurulan devletlerle sürekli mücadele içinde bulunmuş ve XVII. yüzyılın ortalarında kadar yapılan savaşlarda sınırların pek fazla değişmemesine rağmen ağır bir ekonomik yükle karşı karşıya kalındığı tecrübe edilmiştir. Bu tecrübelere dayanılarak İran coğrafyasında siyasi ve askerî bir otoritenin olmadığı ve İran'a girilmesi konusunda teşvik edici mektuplara[1] rağmen Sultan I. Mahmud'un emriyle Ağustos 1747 tarihinde sadrazam sarayında yapılan meşveret meclisinde[2] Nadir Şah'ın sağlığında yapılan Kerden Antlaşması'nın maddelerine riayet edilmesi, antlaşma hilafına davranılmaması ve buna müsaade dahi gösterilmemesini içeren bir nevi saldırmazlık kararları alınmıştır.[3] İran içindeki taht mücadelelerine karışmayan ve sulhun devamı için sınır valilerine emirler gönderen Osmanlı Devleti, Nadir Şah ile yapılan antlaşmayı kayd-ı hayat şartına bağlamamış hatta antlaşma şartlarına uyulduğu sürece devamına itina gösteren taraf olmuştur.

Kerden Antlaşmasının Yenilenmesi

1747'de Nadir Şah'ın öldürülmesinden sonra ortaya çıkan siyasi istikrarsızlıktan sonra Horasan hariç tüm İran coğrafyasına Kerim Han Zend (sd. 1751-1779) hâkim olmuştur.[4] Yürürlükte olan Kerden Antlaşması iki taraf arasında uzun süre muhafaza edilmiştir. Bu uzun süreli barış dönenimden sonra 1775 yılında Kerim Han Zend, Baban sancağında meydana gelen beylik mücadelesine müdahil olması ve Bağdat valisi ile yaşadığı sorunlar nedeniyle Baban sancağına asker göndermiştir. Baban sancağına gönderilen askerler yenilmiş ve yeğeni esir edilen Kerim Han bu yenilginin öcünü almak ve önceki sorunları bahane ederek Basra'ya saldırmak için asker tedarikine başlamıştır. Sultan I. Abdülhamid'in (1774-1789) tahta geçmesinden sonra hem cülusunun haber verilmesi hem de asker tedarikinde bulunan Kerim Han Zend'in bu girişimini savaşa dönüşmeden sonlandırmak için devrin meşhur şairlerinden Sünbülzade Mehmed Vehbî Efendi (ö. 1809) elçilik göreviyle Şiraz'a gönderilmiştir.[5] İranlıların Basra'yı kuşatmasını engellemeyen bu girişim sonrasında Osmanlı Devleti seferberlik ilan edilerek Bağdat ve

1 İzzi Süleyman Efendi, *İzzi Tarihi (Osmanlı Tarihi 1157-1165/1744-1752)*, haz. Ziya Yılmazer, (İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2019), s. 879-880.

2 Abdurrahman Ateş, "Nadir Şah Afşar'ın Ölümünden Sonra İran'da Hakimiyet Mücadeleleri ve Osmanlı Devleti'nin İran Politikası", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 8, S. 2, s. 59.

3 BOA, A.DVNS.MHM.d., 153/461 "… *bundan mukaddemce Nadir Şâh ile akd olunan musâlaha-i hudûd sınûr-ı kadîmeye riâ'yet olunmak vechiyle rabt u bend olunmuş bulundu binâen'aley ebed-i kıyâm-ı musâlaha-i merkûmede izhâr-ı sebâta ikdâm eylemek ve hılâfına harekete müsâ'de göstermemek lâzım geldiği ecilden…).*

4 Rıza Kurtuluş, "Zendler", *DİA*, C. XLIV, 2013, s. 256.

5 Şâni-zâde Mehmed Atâ'ullah Efendi, *Şâni-zâde Târihi (1223-1237/1808-1821)*, haz. Ziya Yılmazer, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2008, s. 212; Mesut Demir, "Sünbülzâde Mehmed Vehbî Efendi'nin İran Elçiliği ve 1775 Tarihli Sefâret Takrîri", *Mavi Atlas*, 2023, 11(1), s. 178-179.

Basra'ya asker göndermeye çalışmıştır. İki taraf arasındaki diplomatik temaslardan sonra aradaki sulhun teyidi ve yeni durumların görüşülmesi için Bağdat'a gelen İran elçisi İbrahim Bey ile Bağdat Valisi Ispanakçızade Hafız Mustafa Paşa arasında yapılan görüşmeler 22 Mart 1776 tarihinde sonuçlanmıştır. Bu görüşmeler neticesinde imzalanması kararlaştırılan antlaşmanın maddeleri üzerinde mutabık kalınmıştır.[1]

Kerden Antlaşması'nın tecdidi sayılan bu antlaşmada; İranlı hacı, ziyaretçi ve tüccarlara iyi davranılması ve gümrükten başka vergi talep edilmemesi, Nadir Şah Devleti'nin yıkılmasından sonra Osmanlı tarafına iltica edenlerin iadesi, Baban sancağının Mehmed Paşa'ya tevcih edilmesi, Maskat Araplarının İran'a karşı isyan ettiklerinde İran askerlerinin Basra üzerinden geçecekleri ve Bağdat, Basra ve meşhed-i mutahharada veba nedeniyle ölen İranlıların mallarının iadesi yer almıştır. Temessük metinleri İstanbul ve Şiraz'a gönderilmiş, İranlıların mallarının iadesi ve Basra ve sınırlarda bulunan İran askerinin geri çekilmesinin takibi için Bağdat'a bir memur gönderilmesi de Bağdat valisinin İstanbul'dan talepleri arasında yer almıştır.[2] Kerim Han Zend'in Osmanlı Devleti ile antlaşma gayretleri bir türlü Basra surlarını geçemeyen askerlerine zaman kazandırmak, Osmanlı tarafını oyalamak ve Basra Kalesi müdafilerinin direniş gücünü kırmak amacıyla gerçekleştirdiği bir taktik olduğu anlaşılmıştır. 22 Mart'ta imzalanan antlaşma başkentlerde onaylanmadan 15 Nisan 1776'da Basra İran hâkimiyetine girmiştir. 13 ay süren bir kuşatmadan sonra ele geçirilen Basra ve çevresi Kerim Han'ın ölümüne (ö. 1779) kadar İran hâkimiyetinde kalmıştır.[3]

1779'da Basra tekrar Osmanlı hâkimiyetine girmiştir. Kerim Han'ın ölümüyle Zend hanedanı mensupları arasında taht mücadeleleri başlamış ve 15 yıl boyunca devam eden istikrarsız yönetime, XV. yüzyılda Anadolu'nun Bozok bölgesinden Kuzey Azerbaycan'a göçerek Gence bölgesini yurt yapan ve İran tarihinde önemli bir yere sahip olan Kaçarlar tarafından son verilerek İran'daki Zend hanedanı dönemi sona ermiş ve İran'da 1925 yılına kadar devam edecek olan Kaçarlar dönemi (1795-1925) başlamıştır.

10- I. Erzurum Antlaşması (28 Temmuz 1823)

XIX. yüzyılın başlarında İran'da şah olan Feth Ali Şah (1797-1834), Rusya ile giriştiği mücadeleyi kaybederek Güney Kafkasya'yı kaybetmiştir. İran'ın Rusya ile Kafkasya'da savaştığı yıllarda Osmanlı Devleti de Eflak ve Boğdan topraklarında Rusya ile savaşmıştır. Osmanlı Devleti ile Rusya arasındaki savaş 1812 Bükreş Antlaşması ile sonlanırken, Kafkasya'daki Rus-İran mücadelesi ise 1813 Gülistan Antlaşması ile bitmiştir. İki devlet de Rusya ile antlaşma imzalamadan önce ortak düşman Rusya için aralarında elçiler

1 BOA, TSMA.e., 465/24, 1 Safer 1190 (22 Mart 1776).
2 BOA, TSMA.e., 465/24, 1 Safer 1190 (22 Mart 1776).
3 Rıza Kurtuluş, "Kerim Han Zend", *DİA*, C. XXV, 2022, s. 188.

gidip gelmiştir.[1] Elçiler aracılığıyla gönderilen mektuplarda iki ülke arasındaki dostluğun devamı ve bu iki İslâm devleti arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi için gerekli çabaların harcanacağı yazılmışsa da bundan bir netice alınamamıştır[2].

Kaçarlar, Rusya ile imzaladığı Gülistan Antlaşması'nda meydana gelen toprak kayıplarını telafi etmek niyetindeydi. Osmanlı Devleti'nin 1821 senesinde başlayan Rum İsyanı ile uğraştığı bir zamanda Van Valisi Derviş Paşa'nın Sepki Aşireti'ni kullanarak bölgede yaptığı zulümler, Muş Mutasarrıfı Selim Paşa'nın aşiretler üzerindeki himayeci tavrı, Baban sancağına İran müdahalesi, İranlı hacı, ziyaretçi ve tüccarların kendilerine kötü davranıldığı yönündeki Osmanlı memurlarından şikâyetlerin neden olduğu olaylar 1820-1823 Osmanlı-İran savaşının nedenleri arasına girmiştir.[3]

İran tarafı hudutta bulunan Osmanlı yerleşim yerlerinden Göle, Pasin, Kağızman, Zaruşad ile Bayezid sancağının köylerine hem askerlerini hem de Kürt aşiretlerini kullanarak saldırı düzenleyerek bölge halkını esir ettiği gibi hayvanlarını da gasp etmiştir. Buna tepki veren Osmanlı yönetimi, Revan Hanı Hüseyin Han'ın giriştiği bu saldırgan politikaya diplomatik yoldan cevap verip gasp edilen malların iadesini talep etmişse de sonuç alamamıştır. Muş üzerine yapılan saldırılarla iki taraf arasındaki gerginlik sıcak çatışmaya dönüşmüştür.[4] Farklı bölgelerde devam eden savaşlarda Doğu Anadolu'nun Muş, Bitlis, Van, Eleşkird ve Kars şehirlerinde İran üstünlük sağlarken; Bağdat'ta meydana gelen savaşlarda ise Osmanlı tarafı üstün gelmiştir. 1822 tarihinde İran askerlerinin bulunduğu bu iki cephede asker arasında ortaya çıkan kolera salgını savaşın seyrini İran aleyhine çevirmiştir. İngiltere elçisinin iki tarafın savaşı sonlandırıp barış yapmaları için aracılık teşebbüsleri ve Osmanlı Devleti'nin Rum İsyanı nedeniyle barışa taraftar olması barış görüşmelerinin başlamasına vesile olmuştur.[5]

Haziran 1823 tarihinde Erzurum'da Erzurum valisi, Maden-i Hümayun Emini ve Şark Seraskeri Mehmed Emin Rauf Paşa ve Şark Ordusu Defterdarı Said Efendi'den oluşan Osmanlı heyeti ile Abbas Mirza'nın temsilcisi Murahhas Mirza Muhammed Ali Aştiyani ve maiyetindeki Mirza Hacı Emin ve Kethüda Ahmed'den oluşan İran heyeti arasındaki görüşmeler neticesinde 1746 tarihli Kerden Antlaşması esas alınarak 28 Temmuz 1823'te (19 Zilkade 1238) Erzurum Antlaşması imzalanmıştır. Temessüklerin mübadelesinden sonra tasdiknamelerin takdimi için Osmanlı Devleti eski Divan beylikçisi ve Anadolu Muhasebecisi olan Mehmed Necib Efendi'yi tasdikname ve namelerle İran'a gönderirken, İran tarafı da Kasım Han adlı elçiyi görevlendirmiştir.[6]

1 Fahri Maden, "XIX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı-İran İlişkileri ve Sefaretnameleri Işığında Seyyid Mehmet Refi Efendi'nin İran Elçiliği", *Avrasya Etüdleri*, Yıl: 27, S. 59, 2021, s. 121.

2 Aziz Tekdemir, "XIX. Yüzyılın İlk Çeyreğinde Osmanlı-İran İhtilafları ve 1821-1823 Savaşı", *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergisi*, 2009/4, s. 80.

3 Eralp Yaşar Azap, *Şah Mat, 1820-1823 Osmanlı İran Savaşı (Siyaset-Harekât-Lojistik/ Organizasyon)*, (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2023), s. 35-85. İki taraf arasındaki savaşın 1820 yılı son aylarında başlamasından dolayı savaşın 1820-1823 yıllarında cereyan ettiği savunulmaktadır. bk. Azap, *Şah Mat,* s. 18.

4 Azap, *Şah Mat,* s. 179-183.

5 Tekdemir, "Osmanlı-İran İhtilafları ve 1821-1823 Savaşı", s. 83-84.

6 Azap, *Şah Mat,* s. 293 ve s. 301-302; Maddeler için bk. BOA, Bâb-ı Âsafî, Divân-ı Hümâyûn Sicilleri, Düvel-i Ecnebiye Defterleri (A.DVNS.DVE. d), 43/1-1.

I. Erzurum Antlaşması olarak da isimlendirilen bu antlaşmaya göre Kerden Sulh Antlaşması'ndaki kadim sınırlar meselesi, hacıların durumu, tüccarın vergisini vererek güven içinde ticaretini yapması, iki taraf esirlerinin serbest bırakılması, firar edenlerin iadesi, aşiretlerin ikamet meselesi, tarziye (din büyükleri için iyi sözler kullanma) ve elçi maddeleri aynı şekilde kabul edilip iki devlet arasında daima dostluk ve iyi ilişkilerin sürmesi temenni edilmiştir.[1] Bu antlaşmadan sonra uzun bir süre iki taraf orduları karşılaşmamış ise de zaman zaman hudutlarda bazı hareketlenmeler yaşanmıştır. Baban sancağına İran müdahalesi XVIII. yüzyılda olduğu gibi XIX. yüzyılda da iki devlet arasında mesele olmuştur. Baban sancağı mutasarrıfı ile Bağdat valisi arasındaki anlaşmazlık ve sorunları kuvvetle çözme girişimleri bölgede İran müdahalesini ortaya çıkarmıştır. 1824-1825 (H. 1240) senesinde İran tarafından bölgeye sevk için asker tedarik edildiği haberlerinin gelmesi üzerine[2] antlaşmanın pekiştirilmesi için tezkire-i sânî görevinde bulunmuş olan Esad Efendi, İran tarafından gönderilecek şahısla görüşmek üzere Bağdat'a gönderilmiştir. Ancak İran tarafından bir görevli gelmeyince Şehzade Abbas Mirza ile görüşmek üzere Tebriz'e gidilmiş, fakat bu girişimden de bir netice alınamamıştır.[3]

Osmanlı Devleti 1828-29 yıllarında Rusya ile savaşırken İran'ı hem Rusya aleyhine harekete geçirmek, hem de toprak kaybettiği bir sırada İran'ın kendi aleyhine harekete geçmesini önlemek niyetindeydi. Rusya'ya karşı bir ittifak kurma girişimleri için iki taraf arasında elçiler gidip gelmişse de İran tarafının Osmanlı tarafına güven duymaması ve Şehzade Abbas Mirza'nın oyalayıcı tavırları yüzünden ittifak gerçekleşememiştir.[4]

11- II. Erzurum Antlaşması (2 Haziran 1847)

1841 yılında hacca gitme bahanesi ile Bağdat'a gelen Ali Şah isimli şehzadenin İranlı muhaliflerle işbirliği yaparak İran'da karışıklık çıkarmaya çalışmasına İngiltere ve İran'ın gösterdiği tepkiler, Süleymaniye Mutasarrıfı Mahmud Paşa'nın isyanı ve İran'a sığınması, 1842'de Şehrizor'da iki taraf arasındaki çatışmalar ve aşiretler meselesi iki devleti yeni bir savaşın eşiğine getirmiştir. Osmanlı ve İran arasında yeni bir savaş ihtimali Rusya ve İngiltere'nin bölgedeki çıkarlarına ters düştüğünden bu süreçte tarafları uzlaştırmaya uğraşmışlardır. 1843 yılında Erzurum'da başlayan müzakerelere Osmanlı Devleti'ni Erzurum'da bulunan Sadullah Enverî Efendi temsil ederken, İran tarafının murahhası ise Mirza Taki Han olmuştur. 1847 yılına kadar müzakerelerin neticelenmemesinde aşiretlerin yoğun olarak yaşadığı sınırlarda kesin bir sınır hattı oluşturulamaması, 1843'de Kerbela'da yaşanan Şiî-Sünnî olayları, İranlı hacı ve ziyaretçilerin güvenliği meselesi,

1 BOA, MHD, 218.
2 Sıtkı Uluerler, *Osmanlı-İran Siyasî İlişkileri (1774-1848)*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora tezi), Elazığ, 2009, s. 316.
3 BOA, HAT, 789/36773.
4 Uluerler, *Osmanlı-İran Siyasî İlişkileri*, s. 362-368.

Baban sancağındaki aşiretlerinin durumu ve Bedirhan Bey meselesi gibi sorunlar müzakerelerin uzamasına neden olmuştur.[1] 1847 yılında İngiliz ve Rus elçileri ile müzakere edilen ve 2 Haziran 1847'de iki tarafın murahhasları tarafından imzalanan II. Erzurum Antlaşması'nın 9 maddelik metni kısaca şöyle özetlenebilir: [2]

İki tarafın bütün alacaklarından vazgeçmesi, Zehab ve Süleymaniye sancaklarında iki tarafa kalan yerlerin terkinin taahhüt edilmesi, Muammere şehri ve civarındaki yerlerden Şattularab'ın doğusunda kalan kısımların İran mülkiyetinde kalacağı, iki taraf arasındaki sınır hattında bulunan Şattülarab Nehri'nin denize döküldüğü yerde İran gemilerinin serbest dolaşma haklarının olduğu, üzerinde anlaşılan sınırlar dışında kalan ihtilaflı yerlerdeki iddialardan her iki tarafın vazgeçeceği ve yeni sınır çizgilerinin oluşturulması, müzakere sürecinde uğranılan zarar ve yaylak gelirindeki kayıpların hâlledilmesi için memur tayin edilmesi, firari şehzadeler, İran tüccarlarının vergi meselesinde 1823 antlaşmasındaki maddenin geçerli olması, kutsal yerleri ziyarete giden her iki devlet tebaası ve tüccarlarına imtiyazlı davranılması, şehbenderhaneler açılması, sınır hattında yaşayan aşiretlerin zarar ve ziyanlarını engellemek için önlemler alınması, 1823 yılında iki taraf arasında imzalanan antlaşma maddelerinden değiştirilmeyen ve kaldırılmayan maddelerin de kabul ve yürürlükte olması ile antlaşmanın iki ay içinde tasdik edilmesi maddeleri üzerinde mutabık kalınmıştır.[3]

III- XIX. ve XX. Yüzyıl Osmanlı-İran Antlaşmaları

II. Erzurum Antlaşması'ndan itibaren Türk ve İran orduları karşı karşıya gelmemiştir. Dolayısıyla bu antlaşma Osmanlı ve İran devletleri arasında askerî meseleler kaynaklı yapılan, son antlaşma olma özelliğini taşımaktadır. Bu tarihten sonra, çözülemeyen hudut sorunları ile ticaret, gümrük, tömbeki, telgraf hatları inşası, posta, gümrük, adli, taşımacılık, kültür, kaçakçılık, sağlık, dostluk vb. alanlarda yapılan antlaşmalar XIX. yüzyılın son yarısı ile XX. yüzyılda gündeme gelecektir.

XVIII. yüzyılın ortalarında ortaya çıkan telgraf ilk defa 1794 tarihinde Fransa'da iki şehir arasında kullanılmış, geliştirilen yeni modelleri Amerika ve Avrupa'da faaliyete girmiştir. Osmanlı'da ilk telgraf hattının Kırım Savaşı (1853-1856) sırasında kurulmasından sonra kısa sürede ülke geneline yayılmıştır.[4]

1 Uluerler, *Osmanlı-İran Siyasî İlişkileri*, s. 452-457.

2 BOA, Sadaret, Divân-ı Hümâyûn Sicilleri, Nâme-i Hümâyûn Evrakı (A.DVN.NMH), 5/19 "*... İngiltere ve Rusya Devlet-i fahîmeleri sefâretleriyle dahi muhâbere ve müzâkere olunarak dokuz mâddeden ibaret olan mevâdd-ı esâsiyye karârlaşdırılmış olduğundan ...*".

3 Antlaşma metni ve maddeleri için bk. BOA, A.DVNS.DVE.d., 43-1/2; BOA, MHD, 99 ve BOA, MHD, 218.

4 Murat Hanilçe, "Osmanlı Taşra Telgraf Hattı Çekilmesinde Yaşanan Zorluklar Niksar-Erbaa-Tokat Telgraf Hattı Örneği", *History Studies International Journal of History*, Vol. 9, Issue 4, November 2017, s. 65-66.

Dünyadaki haberleşme ağlarının hızla yaygınlaştığı bir devirde Osmanlı Devleti de İran ve İran'a sınırdaş olan Hindistan ile telgraf haberleşmesinin gerçekleştirilmesi ve ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla antlaşmalar imzalamak istemiştir. Hanekin üzerinden kurulacak telgraf hattı için 22 Aralık 1863 tarihinde İstanbul'da 12 maddeden oluşan Osmanlı-İran Telgraf Hattı Antlaşması imzalanmıştır.[1] Bir yıl sonra iki ülkeyi birleştirecek telgraf hattının Bağdat-Kirmanşah kısmı için de İstanbul'da İran sefiri ile bir antlaşma imzalanmıştır.[2] Erzurum Antlaşması ile sınır belirlenmişse de iki taraf arasında sınır daima mesele olmuştur. Hudutta iki devlet arasında alınan kararlar üzerine sorunlu olan mahallerde sınırın belirlenmesine kadar statükonun devamı için Bâbıâli ile İran Sefareti arasında 1869 yılında geçici bir senet imzalanmıştır. Böylece hudutta bulunan memurlar aracılığıyla hududun tayini için gerekli müzakerelerin yürütülmesi sağlanmıştır.[3]

İran'la Osmanlı arasındaki diğer bir mesele de tömbekiden alınan vergi meselesidir. Bilindiği üzere devletlerin önemli gelir kaynakları arasında verginin önemli yeri vardır. İthal edilen mallardan belli oranda gümrük vergisi alarak ülke içinde satılmasına izin veren Osmanlı Devleti'nin en önemli ithal ürünlerinden biri olan tütün için, ilk defa 1683 Viyana bozgunundan sonra maliyeye ek kaynak sağlamak amacıyla dûhan resmi adıyla tütün gümrük vergisi ihdas etmiştir.[4] Tütünün ilk olarak vergiye tabi olması Avrupa'dan ithali ile başlamış ve ahidnamelerdeki maddelere göre %3 vergi alınmıştır. Avrupa devletlerinden tütün alınmasının yasaklanması üzerine 1794 yılına kadar İran tömbekisi haricinde yabancı devletlerin tütünü ithal edilmemiştir.[5] Tütün ve tömbekiden alınan %3 oranındaki vergilerin oranı zamanla artış göstermiştir. Osmanlı ve İran devletleri tuz ve tütün ithali hakkında 19 Aralık 1875 yılında Umur-ı Hariciye Nazırı Mehmed Reşid ile İran Sefiri Muhsin arasında imzalanan sözleşme ile tömbekiden alınan vergi %75'e ulaşmıştır.[6] 1880 yılında ise tömbekiden alınan vergi hakkında yeni bir düzenlemeye gidilerek bir Tarife Layihası yayımlanmıştır.[7]

Osmanlı ve İran devletleri arasında önemli meselelerden biri de Irak-ı Acem bölgesinde bulunan Atebât-ı Âliye olarak da isimlendirilen kutsal mekânlara ziyaretler ve buradaki mezarlara defin meselesi olmuştur. Şiîlerce kutsal sayılan bu mekânlara cenaze defninde zaman zaman sorunlar yaşanmıştır. Şiîler İran'da ölen cenazelerini Necef, Kerbela, Samarra ve Kazımiye gibi yerlerde kutsal mekânların mezarlıklarına defnetmek istemişlerdir. Osmanlı Devleti, Şiîlerin bu isteklerine izin verdiği gibi birtakım kolaylıklar da sağlamış, ancak sağlık açısından bu naaşların zaman zaman salgın ve bulaşıcı hastalıklara neden olması devleti önlem almaya da sevk

1 BOA, A.DVNS.DVE.d., 43-1/3; BOA, A.DVNS.NMH.d., 12/282.
2 Antlaşma maddeleri için bk. BOA, A.DVNS.DVE.d., 43-1/6, s. 12-13; BOA, Sadaret, Divân-ı Hümâyûn Sicilleri Nâme-i Hümâyûn Evrakı (A.DVN.NMH), 16/10-2; BOA, MHD, 218.
3 BOA, A.DVNS.NMH.d., 13/45, s. 81.
4 Fehmi Yılmaz "Tütün", *DİA*, C. XLII, 2012, s. 2.
5 Yılmaz "Tütün", s. 3.
6 BOA, A.DVNS.NMH.d., 13/74.
7 BOA, A.DVNS.DVE.d., 43-1/20, s. 26-27.

etmiştir. Bağdat Valisi Midhat Paşa, İran Şahı Nasırüddin'in (1848-1896) 1870 yılındaki Bağdat ziyareti sonrası Hanekin kasabasında Şah'la defin meselesini görüşme talebinde bulunmuştur. Görüşme isteğinin kabul edilmesinden sonra üç gün devam eden müzakereler neticesinde İranlıların cenazelerinin üzerinden üç yıl geçmedikçe Atebât-ı Âliye'de gömülmesine izin verilmemesi, mezar açılması ve kemiklerin nakli için şahadetname verilmesi, Irak-ı Arap'taki İran parasının kur oranının değiştirilmesi ve hudutta sakin Hemvend Aşireti'nin iskânı üzerine üç maddelik bir mukavele imzalanmıştır.[1]

Şiîler için kutsal mekânların varlığından dolayı Bağdat eyaleti, İranlıların sakin olduğu ve nüfus bakımından sayıca fazla olduğu bir bölgedir. İranlı hacı, ziyaretçi ve tüccarların bölgeye olan ilgisi ve İstanbul'a kadar gelişen ticari faaliyetler zamanla iki devlet tebaası arasında bazı ticari ve hukukî sorunların görülmeye başlamasına sebep olmuştur. İki devlet tebaasının ticari, hukuki ve adli işlemlerinin ne şekilde uygulanacağı hakkında taraflar arasında yapılan görüşmeler neticesinde, iki devlet arasında hâlen yürürlükte olan antlaşma ve mukavelenamelerin yürürlükte kalması ve 1875 yılında Ticaret Ahidnamesi'ne eklenmek üzere ceza ve ticaret hukukunun uygulama şekilleri kararlaştırılmıştır.[2]

İpek Yolu üzerinde bulunan iki kadim devlet arasındaki ticaretin zamanla artış göstermesi ve ticarette yeni usullerin ortaya çıkması yeni antlaşmaların yapılmasını da gündeme getirmiştir. Posta üzerinden gerçekleşen ticari faaliyetler hakkında Bayezid ve Hoy güzergâhı üzerinde doğrudan doğruya bir posta hattı tesisi amacıyla 1884 yılında iki ülke arasında Posta Mukavelenamesi imzalanmıştır.[3] Bu mukavelenamenin antlaşmaya evrildiği süreçte İran sefirinin mukavelenamenin Fransızca ve Türkçe metinlerindeki bazı ifadelere itiraz etmesi üzerine metnin yenilenmesi icap etmiştir. Mukavelenamede "*Saltanat-ı seniyye*" için mukavelenamenin Fransızca tercümesinde *"emperyal"* kelimesinin kullanılmasından ötürü yeni mukavelenamede de İran için aynı tabirin kullanılması talep edilmiştir. Bu kelimenin dışında İran tarafı *Türkiya ve Pers* ifadelerinin kaldırılmasını, *"mesajeri"* yerine, *"irsâlât-ı mütenevvi'a"*, *"Hükûmeteyn-i âkıdeyn"* yerine *"Tarafeyn-i âkıdeyn"* ve *"Memleketeyn"* yerine *"Devleteyn"* tashihlerinin yapılmasını talep etmiştir. Bu yeni tashihli mukavelename 1891'de yerini yeni hâliyle Osmanlı-İran Posta Antlaşması'na bırakmış ve uygulanması hakkında kararname yayımlanmıştır.[4]

Yeni gelişmeler ve değişen şartlar daha önceden yapılan birçok antlaşmanın yenilenmesini zorunlu hâle getirmiştir. Osmanlı ile İran devletleri arasında olan ittifakın

1 Saray, *Türk-İran İlişkileri*, s. 92-93; İsmail Safa Üstün,"Bağdat Eyaletindeki Atebat'a Şiî Cenaze Nakli ve Karantina (XIX. Yüzyıl-XX. Yüzyıl Başları)", *M.Ü. İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, 31 (2006/2), s. 105.; Maddeleri için bk. BOA, A.DVNS.NMH.d., 13/112.

2 Mukavalename maddeleri, konu hakkında Şurâ-yı Devlet mazbatası ve İrâde-i seniyye suretleri için bk. BOA, A.DVNS.NMH.d., 13/67, s. 99-101. ve BOA, Hariciye Nezareti, Siyasi Kısım (HR.SYS), 2940/33.

3 Mukvalename maddeleri, konu hakkında Şurâ-yı Devlet mazbatası ve İrâde-i seniyye suretleri için bk. BOA, A.DVNS.DVE.d., 43-1/22, s. 30-31; BOA, İrade, Meclis-i Mahsus (İ.MMS), 77/3398.

4 BOA, İ.MMS, 5065/1; İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Atatürk Kitaplığı, Bel_Osm_0.1793/01-02.

kuvvetlendirilmesi ve ticari ilişkilerin genişletilmesi amacı doğrultusunda emtianın ithalat ve ihracatı, transit ve iadesi ile antrepolara konulmasıyla ilgili yürürlükte olan eski antlaşma ve mukavelenamelerin tarifeye aykırı olan hükümleri yok sayılarak 5 Eylül 1902'de üzerinde mutabık kalınan beyannamenin altı ay sonra yürürlüğe girmesi kararlaştırılmıştır.[1]

Ticaret Muahedenamesi'nin süresinin sona ermesiyle antlaşmanın yenilenmesi gündeme gelmiş ve bunun için komisyonlar oluşturulmuştur. Her iki devletin diğer devletlerle yaptığı antlaşmalarda imtiyazlardan faydalanmak isteyen taraflar *"en ziyâde mazhar-ı müsâ'ade millet mu'amelesinin"* tatbikini taahhüt altına alınmasını önemsemişlerdir.[2] 15 Aralık 1875 tarihinde yapılan antlaşmanın usulü benimsenerek Hariciye Nazırı Ahmed Tevfik Paşa ile İran'ın İstanbul sefareti arasındaki müzakereler neticesinde 1906 yılında antlaşma yenilenmiştir.[3]

Antlaşmalarda ihtilaflı olan hususların çözümü amacıyla komisyonlar kurularak hâlledilme yoluna gidilmiştir. II. Erzurum Antlaşması'nda ihtilaflı yerlerden olan Muhammere için komisyon kurulacağı günlerde ortaya çıkan Salar İsyanı'nda Osmanlı Devleti'nin Kotur'u ele geçirmesi üzerine Kotur uzun bir süre iki devlet arasında mesele olmuştur. 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan yenilgi ile ayrılan Osmanlı Devleti'nin imzalamak zorunda kaldığı Ayastefanos (1878) ve Berlin (1878) antlaşmalarında Kotur İran'a bırakılmıştır.[4] Sınır meselesine İngiltere ve Rusya'nın dâhil olmasıyla Osmanlı-İran hududunda ihtilaflı olan yerler için yapılan müzakereler sonucu 1913 yılında İstanbul'da Sadrazam ve Hariciye Nazırı Said Halim Paşa, İran Fevkalade ve Murahhas Büyükelçisi Mirza Mahmud Han Kaçar, Rusya Elçisi Michel de Giers ile İngiltere Elçisi Sir Louis Mallet'in katılımıyla *Hudut Protokolü* imzalanmıştır.[5]

I. Dünya Savaşı'nın (1914-1918) başlamasından sonra ise Osmanlı ile İran devletlerinin ortak düşmana karşı müşterek menfaatin korunması amacıyla 1916 yılında Tahran'da "müşterek sulhname" imzalanmıştır. Bu antlaşmanın müttefikleri durumunda olan Almanya ve Avusturya devletleri tarafından da imzalanmasına gayret edilmesi yönünde bir anlaşmaya varılmıştır.[6]

Osmanlı Devleti müttefikleri girdiği bu uzun savaş döneminde mücadele ettiği cephelerde önemli zaferler elde etmişse de savaşın sonunda Mondros Ateşkes Antlaşması'nı imzalamayı kabul etmiş ve toprakları işgal edilmiştir. 1919 yılında İngilizler, İran ile imzaladığı antlaşma ile İran topraklarına müdahale ve nüfuz etme haklarına sahip olmuştur. Benzer kaderleri yaşayan Türk ve İranlıları aynı safa çekmiş ve yakınlaştırmıştır.[7]

1 BOA, MHD, 393.
2 BOA, Yıldız, Sadâret Resmî Evrakı (Y.A.RES), 137/49.
3 BOA, Y.A.RES, 137/49.
4 Melike Sarıkçıoğlu, *Osmanlı-İran Hudut Sorunları (1847-1913)*, (Ankara: TTK Yay., 2013), s. 125-127.
5 BOA, HR.SYS, 720/11-1. Protokolün Fransızca nüshası için bk. BOA, HR.SYS, 720/11-3.
6 BOA, HR.SYS, 2422/11-3.
7 İbrahim Erdal, "Atatürk Dönemi (1923-1938) Türk-İran İlişkileri ve Sadabad Paktı", *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, C. 34, S. 34, 2012, s. 79.

IV- Türkiye Cumhuriyeti ile İran Devleti Arasında Yapılan Antlaşmalar

Millî Mücadele Dönemi'nde Ankara Hükûmeti ile İran arasındaki münasebetler dengeli ve kontrollü bir ilişki olarak gelişmiştir. İran hükûmetinin Ankara'ya bir sefaret heyeti gönderme isteği olumlu karşılanmış, iki ülke sınırında yaşayan ve bölgenin en nüfuzlu aşiret lideri olan ve isyan eden Simko'nun bastırılması için karşılıklı görüşmeler yapılmıştır. Bu dönemde ilk temas Haziran 1922'de gerçekleşmiştir. İran eğitim bakanının başkanlığında bir heyetin Ankara'ya gelmesiyle ilk resmi ziyaret yapılmış ve karşılıklı elçiler atanmıştır.[1] İran sefaretinin, "Acem" tabirinin kullanılmasının İranlıları rencide ettiği ve bu tabirin kullanımının her şekilde kaldırılması yönündeki resmî talebi dikkate alınarak 1923'te zikrolunan tabirin kullanılmaması için tüm devlet görevlileri ve basın mensupları uyarılarak gerekli hassasiyetin gösterilmesi istenmiştir.[2]

Türkiye-İran sınırındaki bazı Kürt aşiretlerinin İngilizlerin kışkırtmalarıyla ortaya koydukları itaatsizlikleri Türk ordusu tarafından bastırılmış ve bu aşiretler tutunamayarak Ağrı Dağı'nın sarp yerlerine kaçmışlardır. İki sınır devlet arasında uyuşmazlık ve gerginliklere sebep olan olaylara son vermek ve iki millet arasındaki dostluk ve kardeşliğin takviyesi için 22 Nisan 1926'da Türkiye-İran Dostluk ve Emniyet Antlaşması imzalanmıştır.[3] Maddelerin içeriği bakımından "tarafsızlık" ve "saldırmazlık" özelliğine sahip olan bu antlaşma beş yıl geçerli olmak üzere imzalanmıştır. 15 Haziran 1928 tarihinde ise yapılan bir protokolle bu antlaşmaya iki madde eklenmesi kararlaştırılmıştır. 1927'de Türkiye-İran sınırında meydana gelen isyan türü asayişsizliklerin devamı iki ülke arasındaki dostluğun bozulmasına ve gerginliklere sebebiyet vermiştir. Ancak Türkiye'nin gerçekleştirdiği operasyonla isyan bastırılınca, aradaki dostluğun ve işbirliğinin yeniden sağlanması için yeni bir antlaşma hazırlıklarına başlanmıştır.[4] Önce 23 Ocak 1932'de hudut hattının tespiti için Hudut İtilafnamesi, sınır güvenliği için aynı yılın 14 Mart'ında; Dostluk Antlaşması ve protokol sürelerinin dolması üzerine de 5 Kasım'da içeriği konsolosluk, ticaret ve gümrük maddelerinin eklendiği yeni bir Dostluk ve Emniyet Antlaşması imzalanmıştır.[5] İki devlet arasında imzalanmış dostluk antlaşmaları olmasına rağmen ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkların barış yoluyla hâlledilmesi amacıyla 1932 yılında Uzlaşma, Adli, Tesviye ve Hakem Muahedenamesi imzalanmıştır.[6]

İki ülke arasında dostluk, güvenlik ve ihtilafların diplomatik yollardan giderilmesi için yapılan antlaşmalar ilişkileri dostane bir havaya sokmuştur. 1934'te İran Şahı Rıza

1 Erdal, "Atatürk Dönemi (1923-1938) Türk-İran İlişkileri ve Sadabad Paktı", s. 80.
2 Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Devlet Arşivleri Başkanlığı, Cumhuriyet Arşivi (BCA), 51-0-0-0 / 8-65-18 (12 Eylül 1339).
3 BCA, 30-18-1-1 / 20-47-7; *Resmî Cerîde*, 3 Haziran 1926, Numara 389, sayfa 1490-1491; Saray, *Türk-İran İlişkileri*, s. 119.
4 Saray, *Türk-İran İlişkileri*, s. 118-122.
5 BCA, 30-10-0-0 / 261-762-14; BCA, 30-18-1-2 / 31-68-10; İsmail Soysal, *Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları (1920-1945)*, 2. Baskı, (Ankara: TTK Yay., 1989), s. 82-88.
6 BCA, 30-18-1-2 / 6-56-6; *Resmî Gazete*, 23 Haziran 1932, S. 2132, s. 1607-1609.

Pehlevi'nin Türkiye'yi ziyareti[1] dostane ilişkileri pekiştirmiştir. İlişkilerin iyileşmesi ve ekonomik alanda yeni gelişmeler ve usullerin ortaya çıkması 1937 yılında bir dizi antlaşmanın yapılmasını sağlamıştır. Bunlar arasında İkamet, Havai Seyrüsefer, Telefon ve Telgraf, İadei Mücrimin ve Cezaî Mevadda Adlî Müzaheret, Adlî, Baytarî, Hudut Mıntıkasının Emniyeti ve İhtilafların Tesviyesi, Gümrük Faaliyetlerinin Tanzimi, Transit, Ticaret ve Seyrisefain antlaşmaları yer almaktadır.

Sovyetler Birliği'nin doğuya doğru genişleme politikasını engellemek için Amerika Birleşik Devletleri ve Batılı devletlerin ön ayak olduğu görüşmeler neticesinde[2] Türkiye, Afgan, İran ve Irak devletleri arasında 8 Temmuz 1937'de Tahran'da Sadabad Sarayı'nda dört devlet başkanı adına söz konusu ülkelerin Hariciye bakanları tarafından devletlerin birbirlerine saldırmayacakları ve aralarındaki meseleleri müşavere yoluyla çözmek üzere beş yıl geçerli olacak Adem-i Tecavüz ve Müşavere Muahedesi (Sadabad Paktı/Saldırmazlık Antlaşması) imzalanmıştır.[3]

Uzun ömürlü olmayan bu antlaşma II. Dünya Savaşı'ndan (1939-1945) sonra Orta Doğu'da Sovyet yayılmasını engellemek için yeni bir antlaşma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu amaçla ABD, İngiltere, Fransa ve Türkiye'nin de içinde olduğu devletler yeni bir savunma örgütü kurmak ve Pakistan, İran, Mısır gibi devletlerin de bu örgüte katılımını sağlamak için teşebbüslere başlamışlardır. Bölgesel bir savunma işbirliği teşkilatı olan Bağdat Paktı'nın ilk halkası 12 Ocak 1955'teki bildirge sonrasında 24 Şubat 1955'te Bağdat'ta Türkiye ile Irak arasında Karşılıklı Güvenlik ve Savunma İşbirliği Antlaşması imzalanmıştır.[4] Asıl amacı bölge devletlerini ortak bir teşkilat içinde bir araya getirerek Batı'nın savunma ittifakına bağlamak olan Bağdat Paktı'na 5 Nisan 1955'te İngiltere, 23 Eylül 1955'te Pakistan ve 3 Kasım'da İran'ın katılımıyla Türkiye, İran, Irak, Pakistan ve İngiltere arasında Karşılıklı Güvenlik ve Savunma İşbirliği Teşkilatı kurulmuştur.[5]

İki kadim millet arasında tarih, kültür ve sanat sahalarında mevcut olan geleneksel ilişkileri dikkate alarak bu ilişkilerin esaslarını tespit, kültür ve sanat alanlarını takviye ve ilim sahasında iş birliği yapılması amacıyla 29 Ocak 1959 yılında Tahran'da Kültür Antlaşması imzalanmıştır.[6] Ticari münasebetlerin kuvvetlendirilmesi, geliştirilmesi ve kolaylıklar sağlanması amacıyla ayrıca İran ile Türkiye arasında mevcut 1949 tarihli Ödeme Antlaşması ile 1956 tarihli Ticaret ve Ödeme Antlaşması iptal edilerek 22 Eylül 1964 tarihinde Ankara'da bunların yerini alması için hazırlanan serbest döviz esasına dayalı yeni Ticaret ve Ödeme Antlaşması imzalanmıştır.[7] 1964 yılında Türkiye, Pakistan ve İran devletleri arasında Bölgesel Kalkınma İçin İşbirliği (Regional Cooperation for Development) Teşkilatı kurularak geleneksel dostluk bağlarını, ticareti arttırarak kuvvetlendirmek

1 T.C. Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi (TDA), 539/220613-212915-18
2 Mustafa L. Bilge "Sâdâbâd Paktı", *DİA*, C. XXXV, 2008, s. 381.
3 *Resmî Gazete*, 27 Kânunusani 1938, S. 9301; *Düstur*, Tertib III, C. 19, s. 297.
4 https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/bagdat-pakti/ [Erişim Tarihi: 10 Ekim 2022];
5 Davut Dursun, "Bağdat Paktı", *DİA*, C. IV, 1991, s. 446-447.
6 BCA, 30-18-1-2 / 193-17-18.
7 BCA, 30-18-1-2 / 181-70-4.

için bölgesel işbirliğini arttırmak amaçlanmıştır. 1967 yılında RCD bölgesi içinde bulunan Türkiye ile İran arasında Çok Taraflı Ödeme İşlemleri Antlaşması ve 1968 yılında RCD Ticaret Antlaşması imzalanarak Türkiye, Pakistan ve İran arasında 1962 ve 1964 tarihlerinde yapılan ticaret antlaşmalarının yerine geçmesi de kararlaştırılmıştır.[1] Ödeme kolaylığını sağlamak üzere yapılan antlaşmalara ek olarak 1968'de Transit Antlaşması[2] ile serbest transit hakkı tanıma, geçiş güzergâhları ve sair kolaylıklar sağlanması, 1980 yılında ise Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Antlaşması ile iki ülke ve diğer ülkelerle transit yolcu ve eşya taşımacılığı kolaylaştırılmak istenmiştir.[3]

1978 yılında Mali Antlaşma yapılarak İran'dan petrol ve petrol ürünlerinin İstanbul Petrol Rafinerisi Anonim Şirketi'ne (İPRAŞ) sevki kararlaştırılmıştır.[4] İki ülke arasında ham petrol ve doğal gaz boru hattı kurulması için 1985 yılında bir protokol imzalanmıştır. Ekim 1987 tarihinde Tahran'da imzalanan ve her iki devlet arasında petrol ve doğal gaz temini ile ilgili olarak yapılan müzakereler neticesinde petrol boru hattı, gaz boru hattı, petrol arama ve çıkarılması, petrol ve ürünleri başlıklarında mutabık kalınan tutanak da Bakanlar Kurulunca onaylanmıştır.[5]

Kültürel ve ticarî alanlarda ülkeler arası iş birliği ve iktisadi fayda sağlamak amacıyla yapılan antlaşmalara yeni antlaşmalar eklenmiştir. 1964 yılında Türkiye, İran ve Pakistan devlet başkanları İstanbul'da Bölgesel Kalkınma İçin İşbirliği Teşkilatı'nın kuruluşuyla ilgili olarak sundukları ortak demeçte bölgesel işbirliğinin, milli kalkınmanın hızlandırılmasına, barış ve istikrara hizmetini vurgulamışlardır. Bu ilkeyi dikkate alarak bu üç ülke arasında 1964 yılında Turizm Antlaşması ve Türkiye ile İran arasında Vize Antlaşması yapılarak turizmin teşviki, vizelerin kaldırılması, bölge için seyahatin teşviki, turizm personeli ve teknisyen mübadelesi ve turizmin canlandırılması için ortak çalışmalar yapılması konusunda antlaşmaya varılmıştır.[6]

7 Aralık 1944 tarihinde Chicago'da imzalanan Uluslararası Sivil Havacılık Sözleşmesi'nin tarafları olan Türkiye ve İran arasında 1951 tarihli Hava Ulaştırma Antlaşması'nın yeniden gözden geçirilerek günün koşullarına uygun hâle getirmek için sivil havacılık alanında iş birliği konularını içeren yeni antlaşma 1989 yılında onaylanmıştır.[7]

1996 yılında yapılan Ticaret Antlaşması ile eşitlik ve karşılıklı fayda temeline dayalı olarak ticari ilişkileri geliştirmek ve çeşitlendirmek isteyen iki taraf yeni bir ticaret antlaşması yapmıştır.[8] Değişen şartlar ve konjonktürel vaziyet nedeniyle ekonomik ve ticari ilişkilere yeni bir hava verilmesi ümidiyle ekonomik ortaklıkların güçlendirilmesinin iktisadi ve özel yararları beraberinde

1 BCA, 30-18-1-2 / 228-89-19.
2 BCA, 30-18-1-2 / 216-14-6.
3 BCA, 30-18-1-2 / 369-92-9.
4 BCA, 30-18-1-2 / 374-158-3.
5 BCA, 30-18-1-2 / 524-316-7.
6 BCA, 30-18-1-2 / 181-70-5.
7 BCA, 30-18-1-2 / 452-481-8.
8 *Resmî Gazete*, 11 Haziran 1997, S. 23016, s. 30-42.

getirerek halkların yaşam standartlarının iyileştirileceğini düşüncesi ile karşılıklı çıkar alanlarının genişlemesine fayda sağlayacağı gibi ticarete konu malların çeşitlendirilmesi ve ticaretin önündeki engellerin kaldırılması gereği vurgulanarak iki taraf ülkelerin kendi ekonomik antlaşmaların bu antlaşma maddelerinden etkilenmemesi ilkesine dayanılarak 2014 tarihinde Tahran'da Tercihli Ticaret Antlaşması Türkiye Cumhuriyeti ile İran İslam Cumhuriyeti hükûmetleri arasında imzalanmıştır.[1]

İki ülke arasındaki deniz ticaret trafiğinin düzenli bir şekilde gelişmesini güvence altına almak, deniz ticaret trafiği alanındaki iş birliğini güçlendirmek, uluslararası ticari dolaşımın serbest olması prensibi göz önünde tutularak 21 Aralık 1996 tarihinde Ankara'da Deniz Ticaret Seyrüsefer Antlaşması imzalanmıştır.[2]

1 Kasım 1995 tarihinde Ankara'da iki devlet arasında karşılıklı iş birliğine uygun olarak bulaşıcı hayvan hastalığı tehlikesini önlemek ve iki taraf ülkenin sağlık kanunlarını karşılıklı koruma amacıyla Hayvan Sağlığı ile İşbirliği Antlaşması yapılmıştır.[3]

Çevre sorunlarının küresel boyutlara ulaşması gelecekteki kuşakların sağlık ve refahı için çevrenin korunması yönünde Türkiye ve İran devletleri de 1996 yılında işbirliği yapmak amacıyla 5 yıl yürürlükte kalan çevre alanında işbirliğini ilişkin mutabakat metni (Çevre Alanında İşbirliği Antlaşması) üzerinde anlaşmışlardır.[4]

17 Haziran 2002 tarihinde Tahran'da Gelir ve Servet Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Antlaşması[5], uyuşturucu ve psikotrop[6] maddelerle mücadele için 1998 yılında imzalanan Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle Mücadele İşbirliği Antlaşması[7] ve 2008 yılında Uyuşturucu Kaçakçılığı, Organize Suçlar ve Terörizmle Mücadele İşbirliği Antlaşması,[8] hukuki, ticari ve ceza konularında karşılıklı adlî yardım, suçluların iadesi ve hükümlülerin naklini düzenlemek amacıyla 2011 yılında Hukuki ve Cezai Konularda Adlî İşbirliği Antlaşması imzalanmıştır.[9]

Ortak yapımların ülkelerin film, televizyon, video, yeni medya üretim ve dağıtım gibi film endüstrilerine fayda sağlayabileceği ve ayrıca tüm görsel-işitsel medya ürünleri teşvik etme amaçlarına yönelik olarak 2014 yılında Ankara'da iki ülke hükûmetleri arasında Ortak Film Yapımına İlişkin Antlaşma;[10] Uluslararası taşımacılık işletmeleri personelleri, diplomatik misyonlar ve konsolosluk görevlileri ve istinasi durumların sigortalı durumları vesaire işlemleri hakkında

1 *Resmî Gazete*, 4 Kasım 2014, S. 29165.
2 BCA, 30-18-1-2 / 878-968-1.
3 BCA, 30-18-1-2 / 840-816-1.
4 BCA, 30-18-1-2 / 880-977-2.
5 *Resmî Gazete*, 12 Temmuz 2003, S. 25166.
6 Psikotrop Madde: Merkezi sinir sistemine etki ederek beynin işlevini değiştirerek algı, ruh, bilinç ve davranışta geçici davranışlara neden olan kimyasal maddeler.
7 BCA, 30-18-1-2 / 971-304-5.
8 *Resmî Gazete*, 10 Mart 2011, S. 27870.
9 *Resmî Gazete*, 5 Temmuz 2011, S. 27985 (Mükerrer).
10 *Resmî Gazete*, 22 Ağustos 2017, S. 30162.

2016 tarihinde Sosyal Güvenlik Antlaşması[1] ve 16 Mart 2020 tarihinde Covid-19 küresel salgınla mücadele kapsamında Ankara'da imzalanan Sağlık Alanında Hibe Yapılmasına Dair Antlaşmayla Türkiye ile İran, İran'ın sağlık hizmetlerini sürdürmesi amacıyla ihtiyaç duyduğu tanı kiti, tulum, önlük, gözlük ve maskeleri hibesi konularında anlaşmışlardır.[2]

1 *Resmî Gazete*, 2 Haziran 2021, S. 31499.
2 *Resmî Gazete*, 28 Mart 2020, S. 31082.

BELGELER / DOCUMENTS

1

Amasya Antlaşması[1] / Treaty of Amasya

İran Şahı I. Tahmasb'ın[2]; Sultan Süleyman'ın[3], kendisinin sulh isteğine muvafakat ettiğini bildirdiği ve Hz. Süleyman Peygamber'in (a.s.) (Sebe Melikesi'ne) gönderdiği mektup gibi çok değerli olan mektubunun, Elçisi Şahkulu Bey Kurçi[4] Kaçar tarafından uğurlu bir vakitte kendisine ulaştırıldığı ve büyük sevinç ve memnuniyet uyandırdığı, esasen sulhun insanların durumunun düzelmesine ve beldelerin bayındırlığına vesile olduğu, bu sebeple bu işin tamama erdirilmesi ve ahvali ifade etmesi için şimdi

The letter of Shah Tahmasb I of Iran to the Ottoman Sultan Suleiman the Magnificent, in which he stated that Sultan Suleiman's letter in which he consented to his request for peace, which is very precious like the letter that Prophet Solomon (p.b.u.h) sent (to the Queen of Sheba), was delivered to him by his Envoy Şahkulu Bey Kurçi Kaçar at an auspicious time and caused great joy and satisfaction, that the peace is instrumental in the improvement of the people's situation and in the prosperity of the towns, and

1 Bu anlaşma için burada tercüme ve çeviri yazı şeklinde neşredilmek üzere esas alınan metinlerden İran Şahı'ndan gelen namenin Farsça aslı Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'nde *TSMA.e., 8968-1=881/65* kimlik bilgisi ile kayıtlı olup bir sureti de Celâlzâde Mustafa Çelebi'nin *Tabakâtü'l-Memâlik ve Derecâtü'l-Mesâlik* isimli kitabında, bu nameye Osmanlı Padişahı Kanunî Sultan Süleyman tarafından cevaben yazılan Türkçe nâme-i hümâyunun sureti ile birlikte peş peşe yer almakta, ikisi arasında da Şah'ın namesini getiren İran Elçisi'ne verilen ziyafet ve hediyelere dair açıklamaların yer aldığı bir bölüm ve nâme-i hümâyunun sonunda da Elçi gönderildikten sonra hududtaki Osmanlı beylerine ve idarecilerine gönderilen sulh fermanları ve İstanbul'a dönüş ile ilgili bilgilerin ve sulhun faydalarına dair bir manzumenin yer aldığı başka bir bölüm daha bulunmaktadır. Osmanlı Arşivi'nde eskiden beri devam etmekte olan tasnif çalışmaları sırasında, Kanunî'nin gönderdiği Türkçe nâme-i hümâyuna ait herhangi bir kayıt zuhur etmediğinden burada neşir için söz konusu nâme-i hümâyunun metni olarak ve İran Şahı'ndan gelen Farsça namenin tercümesinde esas alınacak metin olarak adı geçen kitaptaki yukarıda bahsedilen kayıtlar esas alınmış ve Farsça namenin aslı ile söz konusu suret kaydı karşılaştırılarak tespit edilen farklılıklar dipnotlar hâlinde gösterilmiştir. Ayrıca namenin bir başka sureti de Sarı Abdullah Efendi'nin *Düstûru'l-İnşâ* isimli kitabında Bk. İÜ. NEK. TY., No. 3110, v. 293-297'de kayıtlıdır.

2 1524 - 1576. Daha geniş bilgi için bk. Tufan Gündüz, "Tahmasb", *DİA,* C. XXXV, 2010, s. 413-415.

3 Osmanlı Padişahı Kanunî Sultan Süleyman (1520 - 1566). Daha geniş bilgi için bk. Feridun Emecen, "Süleyman I", *DİA*, C. XXXVIII, 2010, s. 62-74.

4 İlhanlılar'da silahlı asker, silahşor vb. anlamlara gelen bu tabir Karakoyunlu ve Akkoyunlular'da hassa askerleri için; Osmanlılar'da *korucu* şeklinde başta Yeniçeri Ocağı olmak üzere çeşitli askerî müesseselerde görevli kimseler için; Safevîler'de ise ülkenin ileri gelen kimselerinin çocuklarından teşkil edilen atlı muhafız alayı için –özellikle Türkmen kabilelerinin atlı askerleri, muhafız birlikleri– için kullanılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bk. Abdülkadir Özcan, "Kurçi", *DİA,* C. XXVI, 2002, s. 441.

1535 Tarihinde Osmanlı Elçisi İbrahim Paşa'nın Kanunî Sultan Süleyman'ın Namesini Safevî Şahı I. Tahmasb'a Sunması

Arifi Fethullah Çelebi, Süleymannâme, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine, (TSMK. H.), No. 1517, v. 374a

de Eşik Ağası Kemaleddin Ferruhzad Bey'i Elçi olarak görevlendirip bu mektupla birlikte gönderdiği, sadakat ve dostluk taraflar arasında elçi ve mektuplar gönderilerek pekişeceğinden bu kapıların daima açık tutulması gerektiği, böylece ahalinin de sulh yapıldığını bilip dinî ve dünyevi faaliyetlerini huzur ve güven içerisinde icra etme imkânına kavuşacakları ve bunun da onların dualarının kabul edildiği yerler olan başta Beytullah (Kâbe) ve Medine-i Mükerreme olmak üzere mukaddes mekânları ziyaret ve devletin devamı için dua etmelerine vesile olacağına dair Osmanlı Padişahı Kanunî Sultan Süleyman'a gönderdiği name. *(Name kaydından sonra; nameyi getiren Elçi'ye, Padişah'ın emri üzerine Veziriazam Ahmed Paşa, Vezir Ali Paşa ve Vezir Mehmed Paşa taraflarından ziyafetler çekildiği, kendisine ve maiyetindekilere çok kıymetli hilat, elbise, at vs. hediye edildiği, daha sonra Divân-ı Hümâyun'un yapıldığı 11 Receb günü kendisine icazet verilerek âdet olduğu üzere Padişah tarafından olmak üzere nakit paralar, cins cins kıymetli kumaşlar, giysiler, atlar vs. hediyeler ihsan olunup izzet ve ikramlarda bulunulduğu ve o gün Elçi'nin Padişah'ın huzuruna çıkıp ülkesine gönderilmesinin emir buyurulduğuna dair bir açıklama yazısı yer almaktadır.)*

for this reason, he has now appointed and sent with this letter his Eşik Agha, Kemaleddin Ferruhzad Bey, as an envoy to finalize this matter and to explain the situation. The letter also stated that since loyalty and friendship between the parties would be strengthened by sending envoys and letters, these channels should always be kept open, so that the people would know that peace had been made and they would have the opportunity to carry out their religious and wordly activities in peace and security, which would enable them to visit the holy places, especially the Kaaba and the Great City of Medina, where prayers are accepted, and to pray for the continuation of the state. *(After the entry for the letter, it is stated that the envoy who brought the letter was given banquets by Grand Vizier Ahmed Pasha, Vizier Ali Pasha and Vizier Mehmed Pasha upon the Sultan's order, and that he and his entourage were gifted with very valuable khilats, dresses, horses, etc. and afterwards on the 11th of Rajab, the day of the Divân-ı Hümâyun (Imperial Council) he was granted permission and as was customary, given gifts of cash, precious fabrics, clothes, horses etc. by the Sultan, and he was treated with honors and courtesies, and on that day the Envoy was ordered to appear before the Sultan and was sent to his homeland.)*

*

Osmanlı Padişahı Kanunî Sultan Süleyman'ın da bu nameye cevaben İran Şahı I. Tahmasb'a; daha önce Kurçi Kaçar isimli Elçisi vasıtasıyla göndermiş olduğu ve kendisine, ordusu ile Erzurum'da iken ulaşan namesinde dile getirmiş olduğu sulh isteğinin uygun bulunarak adı geçen Elçi'nin mukabil bir mektup ile geri gönderilip hudut boylarındaki Osmanlı hâkimlerine de sınır dışına taarruz etmemelerinin ferman edilmiş olduğu; şimdi ise Eşik Ağası Ferruhzad Bey isimli Elçisi vasıtasıyla göndermiş olduğu ve aradaki dostluğun pekiştirilmesi için sulh içerisinde bulunulması gerektiğinin yazılı olduğu yeni bir namesinin daha geldiği, ayrıca sözlü olarak aktarması için

Ottoman Sultan Suleiman the Magnificent's letter to Shah Tahmasb I of Iran as a response to his letter, in which he states that his request for peace which he had sent though his envoy Kurçi Kaçar, reached him while he was in Erzurum with his army and was approved, and the said envoy was sent back with a corresponding letter and the Ottoman rulers along the frontier were ordered not to attack outside the border, and that a new message had then arrived, which was sent through Tahmasb I's envoy named Ferruhzad Bey, Eşik Agha, in which it was written that peace should be made in order to strengthen the friendship between the two countries, and that

1554 Tarihinde Osmanlı Elçisi İskender Paşa'nın Safevî Şahı I. Tahmasb'a Name Sunması

Arifi Fethullah Çelebi, Süleymannâme, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine, (TSMK. H.), No. 1517, v. 550

adı geçen Elçi'ye söylediği hususların da Elçi tarafından huzurda şifahen arz edildiği; çok geniş memleketlerin ve oralardaki insanların yönetiminin yüce Allah tarafından, halifesi olarak kendisine verildiği ve kendisinin de daima Müslümanların refahı ve insanların intizamı niyetiyle hareket ettiği, göndermiş olduğu mektupta iki taraf arasında dostluğun pekişmesi ve devamı için sulh ve salaha işaret olunduğu ve mektubundan bu konuda samimi olduğunun anlaşıldığı, esasen birbirini dost sayanlar arasında bir uzlaşmanın olması gerektiği, kendisinin nihai gayesinin Peygamber Efendimizin (s.a.v.) Ashabı ve Halifelerinin (r.ahm.) şerefini korumak olduğu, adı geçen Elçi'nin de bu konuya değinerek kendisinin (Şah'ın) o taraflarda *Teberrâîliği* yasaklamayı düşündüğünü haber verdiği, bunun gerçekten de son derecede arzu edilen ve istenilen bir husus olduğu, namede Peygamber Efendimizin Âl'inin (Ailesinin) (r.ahm.) zikredildiği bölümde Hz. Ali'nin (r.a.) şanının yüceliği ile ilgili bazı kelimeler zikredilmiş olduğu, hakikaten O'nun şanının yüceliğinin yazılamayacak ve sayılamayacak kadar çok olduğu ancak bu durumun diğer Ashaba kin ve düşmanlık beslenmesini gerektirmediği, bilakis onlara uyulmasını Peygamber Efendimizin kendisinin istediği ve onlara muhabbet duymanın dünya ve ahiret saadetine vesile olduğunda şüphe bulunmadığı; kendisinin (Şah'ın) Osmanlı Devleti ile dostluk içerisinde olma yönündeki isteğinin kabul edildiği, Elçi'nin görevini layıkıyla yerine getirdiği ve dönüşüne izin verildiği; bundan sonra İran tarafından dostluğa aykırı olarak fitne çıkaracak hâl ve hareketler vuku bulmadığı takdirde Osmanlı memleketlerinin idareci ve muhafızlarının da İran sınırlarına taarruz etmeyecekleri, Kâbe ve diğer mukaddes mekânları tavaf ve ziyaret etmek isteyen bütün Müslümanlara izin verildiği, sınır ve yollardaki görevlilerin onlara engel çıkartmayacakları hususlarında gönderdiği nâme-i hümâyun. *(Nâme-i hümâyun kaydının sonunda; Elçi'nin geri gönderilmesinden sonra huduttaki Osmanlı vali, hâkim, beylerbeyi vs. görevlilerine hitaben bundan sonra aradaki düşmanlık ve savaşın yerine sulh ve dostluğun*

the matters told by the Shah to the envoy to convey verbally were also presented by the envoy in the Sultan's presence. The Sultan also states in his letter that the governance of vast lands and the people therein had been entrusted to him by God Almighty as His Caliph and that he always acted with the intention of the welfare of the Muslims and the stability of the people, that in the Shah's letter he had referred to the peace and harmony for the consolidation and continuation of friendship between the two sides and that it was clear from his letter that he was sincere in this regard, that there should be a reconciliation between those who consider each other friends, that his ultimate goal was to protect the honor of the Companions and Caliphs (r.a) of the Holy Prophet (s.a.w), and the aforementioned envoy also mentioned this issue and informed that he (the Shah) was thinking of banning Tabarriism in his lands, which was indeed a highly desirable matter, that in the section where the Prophet's Family (r.ahm.) is referred, some words have been mentioned about the glory of Caliph Ali (r.a), and indeed, his glory is too great to be written or counted, but this does not require hatred and enmity to the other Companions, on the contrary, the Prophet himself wanted them to be followed, and there is no doubt that loving them is the way to happiness in this World and the next, that his (the Shah's) wish to be in friendship with the Ottoman Empire was accepted, that the envoy fulfilled his duty duly and was allowed to return, that the administrators and guards of the Ottoman lands would not attack the borders of Iran in the future if there were no incidents and actions from the Iranian side that would cause discord against the friendship; that all Muslims who wanted to perform circumambulation (tawaf) and visit the Kaaba and other holy places were allowed to do so, and that the officials on the borders and roads would not obstruct them. *(At the end of the Imperial letter entry, there are two explanatory letters addressed to the Ottoman governors, judges, beylerbey, etc. on the frontier, stating that edicts were issued after the envoy was sent back, that peace and*

hüküm sürmesi hususunda fermanlar çıkarıldığına ve sefer işi bu şekilde neticelendikten sonra Padişah'ın isteği üzerine İstanbul'a dönüş emri verildiğine dair iki açıklama yazısı ile bunların arasında da savaşın sona erip sulhun başlaması ve ahalinin sulhun nimetlerinden istifade etmesi temennilerinin dile getirildiği bir manzume yer almaktadır.)

friendship should prevail instead of enmity and war, and that after the campaign was concluded in this way, the order was given to return to Istanbul at the request of the Sultan, and between them there is a poem expressing the wishes that the war would end and peace would begin and the people would benefit from the blessings of peace.)

1 Haziran / June 1555[1]

[s. 213] *Acem Şah'mn Namesi*

Bi'smi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm. *"Ve lehü'l-kibriyâ'ü fi's-semâvâti ve'l-arzı ve Hüve'l-Azîzü'l-Hakîm.*[2][3]

Her sözden önce Allah'a hamdolsun;	Celal ve ikram sıfatlarıyla.
O'na hamd; sözün baş tarafının tacıdır,	Yeni, eski her namenin başlığıdır.
Madem kalem (bu) namenin tacını süsledi,	Namenin tacının incisi olmaya da *O'na hamd* layıktır.[4]

Kesintisiz ve sona ermeyen hamd, bârgâhı arşıâlâ olan O Padişah'a (Allah'a) yaraşır ki, O'nun upuzun ve çok yüksek rahmet, şefkat ve merhamet gölgesi, güçlü ve adil sultan ve hakanların başları üzerine yayılmıştır. Onlar ki; *"Es-sultânü'l-âdilü zıllu'llâhi fi'l-arzîn.*[5]*"* hadisinde ifade edildiği üzere yaratılanların hâllerini düzeltmek ve muratlarına kavuşturmak için seçilmiş ve; *"fe'stebiku'l-hayrât*[6]*"* ve; *"fe'tteku'llâhe ve aslihû zâte beyniküm*[7]*"* ayetlerindeki itaat edilmesi gerekli emirleri yerine getirmekle görevlidir.

1 Metinde sadece gün ve ay tarihi (11 Receb) mevcut olup yazılı olmayan yıl tarihi (962), (1) numaralı dipnotta zikredilen kaynaklardan ikmal olunmuştur.

2 ***"Göklerde de, yerde de büyüklük ve ululuk ancak O'na (Allah'a) mahsustur. O, mutlak güç ve kudret, yegâne hüküm ve hikmet sahibidir."*** Kur'ân-ı Kerim, Câsiye suresi, 45/37.

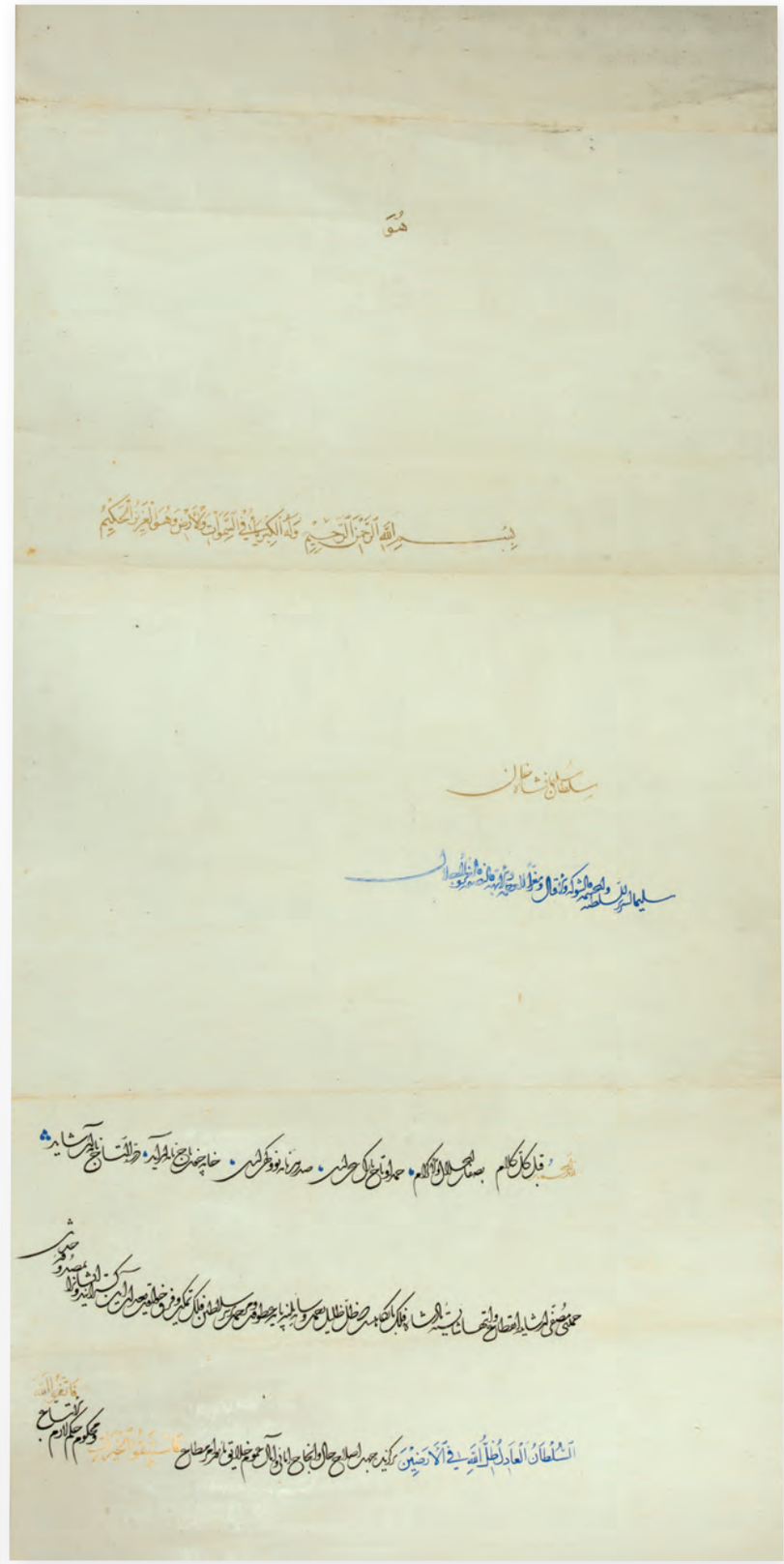
3 Namenin orijinalinde bu ibarenin daha üstünde *"Hüve"* lafzı yazılıdır.

4 Bu manzum kısım, namenin orijinalinde nesir biçiminde, tercümede esas alınan *Tabakâtü'l-Memâlik*'te ise nazım biçiminde dizilidir.

5 *"Adil sultan, Allah'ın yeryüzündeki gölgesidir."* Hadis-i şerif.

6 Kur'ân-ı Kerim, Bakara suresi, 2/148. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Herkesin (ve her kavim ve milletin) yöneldiği bir yönü vardır.* ***Öyle ise siz de (ey müminler) hayır işlerine koşun (birbirinizle hayırda yarış edin).*** *Nerede bulunursanız (bulunun) Allah hepinizi (bir araya) getirecektir. Şüphesiz ki Allah her şeye hakkıyla kadirdir."*

7 Kur'ân-ı Kerim, Enfâl suresi, 8/1. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Sana ganimetleri soruyorlar. Ganimetlerin Allah'a ve Resulü'ne ait olduğunu söyle! O hâlde siz gerçek müminler iseniz* ***Allah'a karşı saygısızlıktan sakının, aranızı düzeltin****, Allah'a ve Resulü'ne itaat edin."*

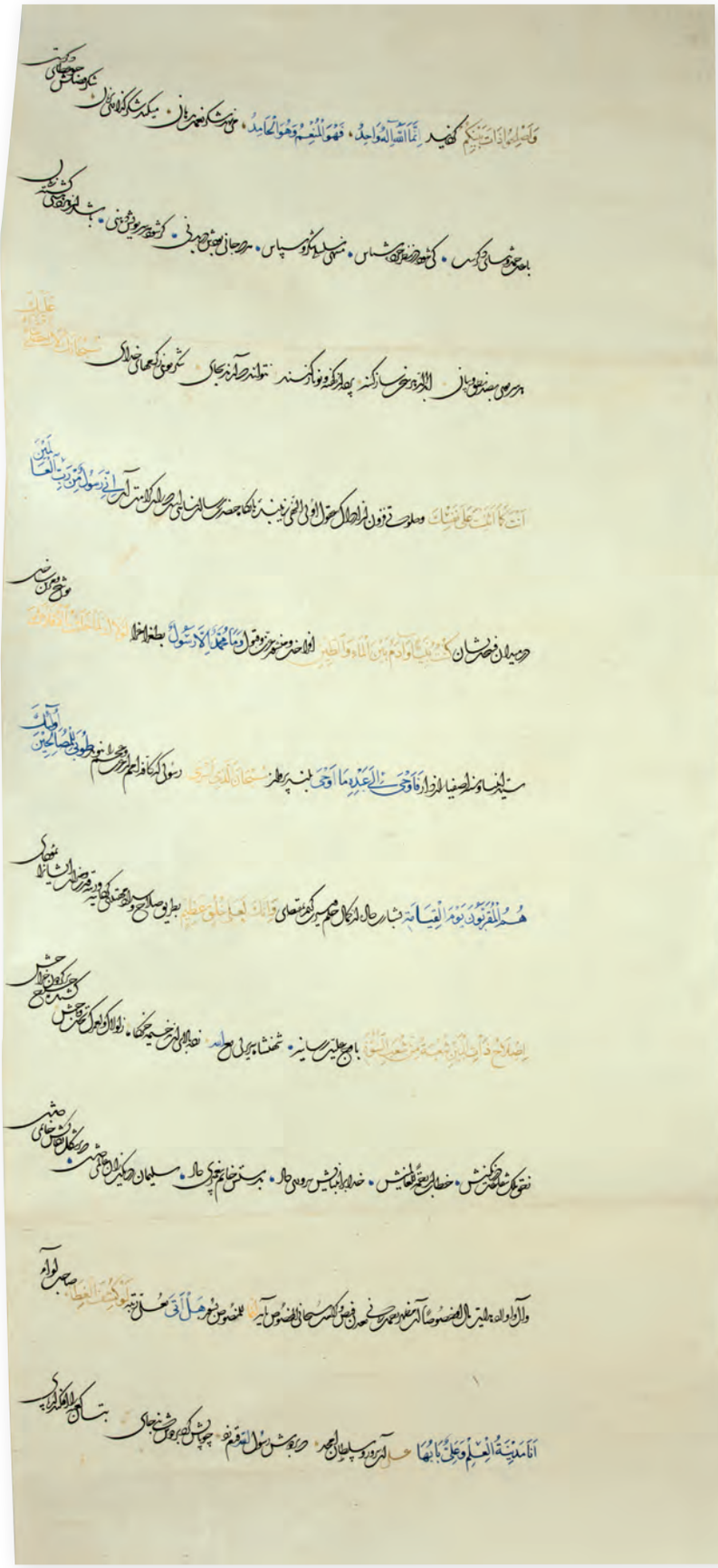

هُوَ

بسم الله الرحمن الرحيم وله الكبرياء في السموات والأرض وهو العزيز الحكيم

سلطان ابن سلطان

سليمان الزمان والصحة والسلامة ذو قال ونزل الآية فله الحمد والشكر والثناء

[s. 214]

Hakikaten yegâne ilah, Allah'tır.	O, Münʻim ve Hâmid'dir.
Nimetlere şükretmeyi ağızlara O koyar.	Şükretmeyi dillere O getirir.
O'nun fazlına şükredebilmek de bir başka ihsandır.	Bu ihsan da yine bir şükür ve hamd sebebidir.
İncelikleri bilenlerin nazarında	Bu şükür ve hamd etme zinciri sona erer mi?!
Bedeninde can olan herkesin,	Bedenindeki her bir kılı ağız olsa,
Her bir ağızda da bir dil olsa,	Her bir kıl da yüzlerce nutuk ve kelam ile
Sonsuza dek konuşuyor olsa,	Eski ve yeni perdeleri kaldırsa,
Yerine asla getiremez;	Allah'ın ikramlarının bir kıl kadarını dahi.[1]

"Sübhâneke lâ-uhsî senâ'en aleyke; ente kemâ-esneyte alâ-nefsik.[2]*"*

Ve akıl sahiplerinin[3] akıllarının idrak edebileceğinden daha fazla salavatlar, Hz. Risâletpenah'ın (s.a.v.) dergâhına yaraşır ki (O); *"İnnî resûlün min-Rabbi'l-âlemîn*[4]*"* bayrağını fesahat ve belagatın; *"Küntü nebiyyen ve Âdemü beyne'l-mâ'i ve't-tıyn.*[5]*"* meydanında yükseltti, *"Ve mâ Muhammedün illâ resûl*[6]*"* yüce fermanını; *"Lev-lâ-ke le-mâ halaktü'l-eflâk*[7]*"* tuğrasıyla tevşih edip süsledi. (O ki) Nebilerin Efendisi ve seçkinlerin dayanağı, *"Fe-evhâ ilâ-abdihî mâ-evhâ*[8]*"* sırrını taşıyan ve **[s. 215]** *"Sübhâne'llezî esrâ*[9]*"*ya uçup yükselendir. O Resul ki Arap'tan Acem'e bütün milletleri; *"Tûbâ li'l-musâlihîn. Ülâ'ike hümü'l-mukarrabûne yevme'l-kıyâmeh*[10]*"* müjdesi ile müjdeledi, *"Ve inneke le-alâ-hulukın azîm*[11]*"* ayeti gereğince kâmil hilminden ve kerim siretinden (onları) sahih ve doğru yola hidayet eyledi ve onların makam ve mertebelerini; *"Islâhu zâti'l-beyni şu'betün min-şu'abi'n-nübüvveh*[12]*"* sözünde de ifade edildiği gibi yüceliğin zirvesine ulaştırdı.

1 Bu manzum kısım, namenin orijinalinde nesir biçiminde, tercümede esas alınan *Tabakâtü'l-Memâlik*'te ise nazım biçiminde dizilidir.

2 Metinde hadis-i şerifin bir kısmı yazılıdır. Tamamının anlamı: *"Allah'ım! Senin gazabından rızana, azabından affına sığınırım. Ben senden sana sığınırım.* ***Ben seni layık olduğun şekilde medh ü sena edemem. Sen kendini nasıl medh ü sena etmişsen öylesin.*** *"* Hadis-i şerif, Sahîh-i Müslim, Salât.

3 Mektup metninde bu ifade için ***"üli'n-nühâ"*** tabiri kullanılarak Kur'ân-ı Kerim'de bu tabirin geçtiği Tâhâ suresi, 20/54. ayete işaret olunmaktadır.

4 Kur'ân-ı Kerim, Aʻrâf suresi, 7/104. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Ve Mûsâ dedi ki; 'Ey Firavun!* ***Şüphesiz Ben, Âlemlerin Rabbi katından gönderilmiş bir Peygamberim.*** *' "*

5 *"Âdem su ile toprak arasında iken ben Peygamberdim."* Hadis-i şerif.

6 Kur'ân-ı Kerim, Âl-i İmrân suresi, 3/144. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"****Muhammed, ancak bir Peygamberdir;*** *Ondan evvel daha nice peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi O ölür ya da öldürülürse sizler topuklarınızın üstünde gerisin geri mi döneceksiniz (eski dininize geri mi döneceksiniz / savaşta iken düşmana ardınızı dönüp kaçacak mısınız) ? Kim böyle iki topuğu üstünde dönerse kesinlikle Allah'a hiçbir şeyle zarar yapmış olmaz. Allah şükredenleri mükâfatlandıracaktır."*

7 *"(Ey Resul'üm!) Eğer sen olmasaydın, Ben âlemleri yaratmazdım."* Hadis-i kudsî. Bk. Ali el-Kârî, *Şerhu'ş-Şifâ*, C. I, s. 77 (382), (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1421).

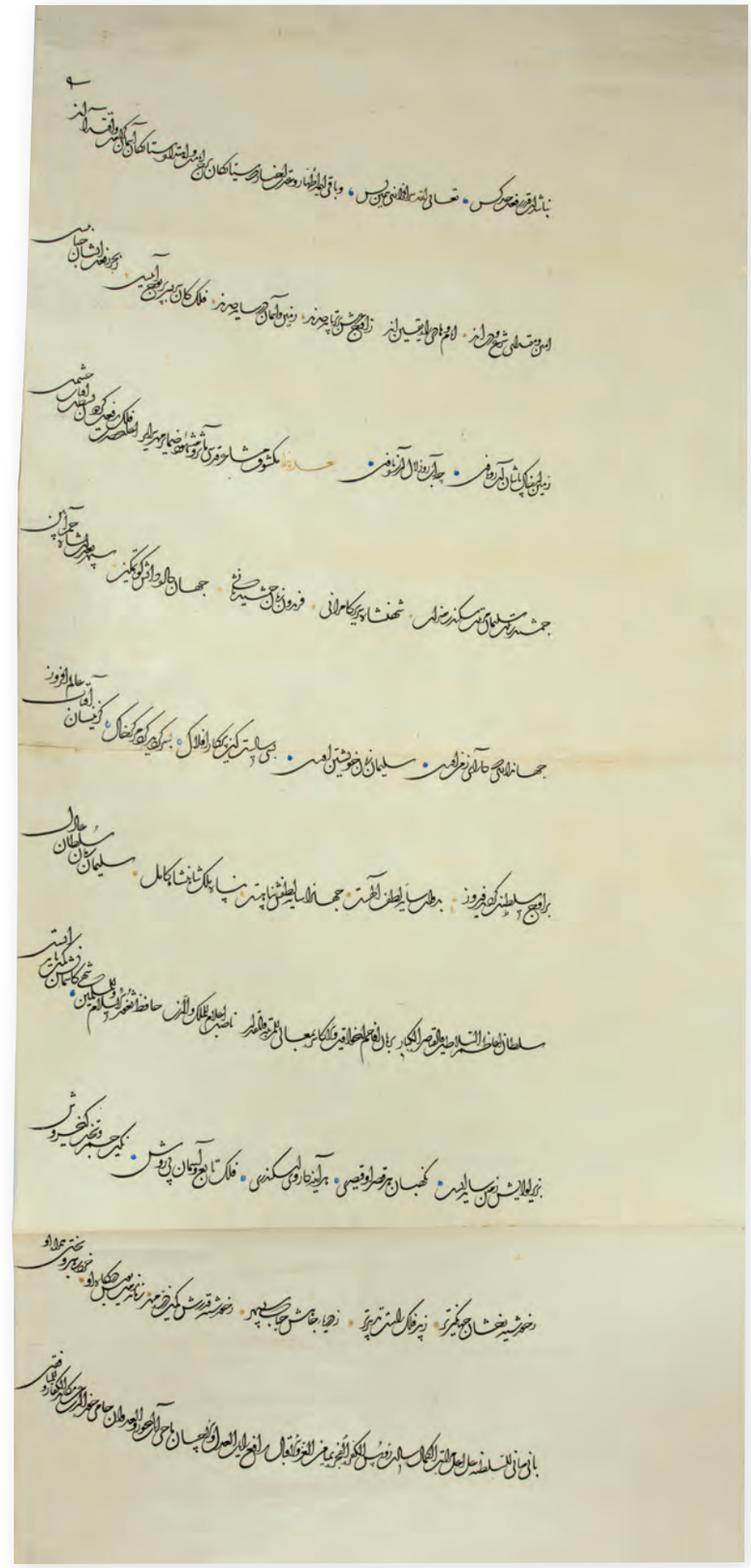
8 ***"Ve kuluna vahyettiğini vahyetti."*** Kur'ân-ı Kerim, Necm suresi, 53/10.

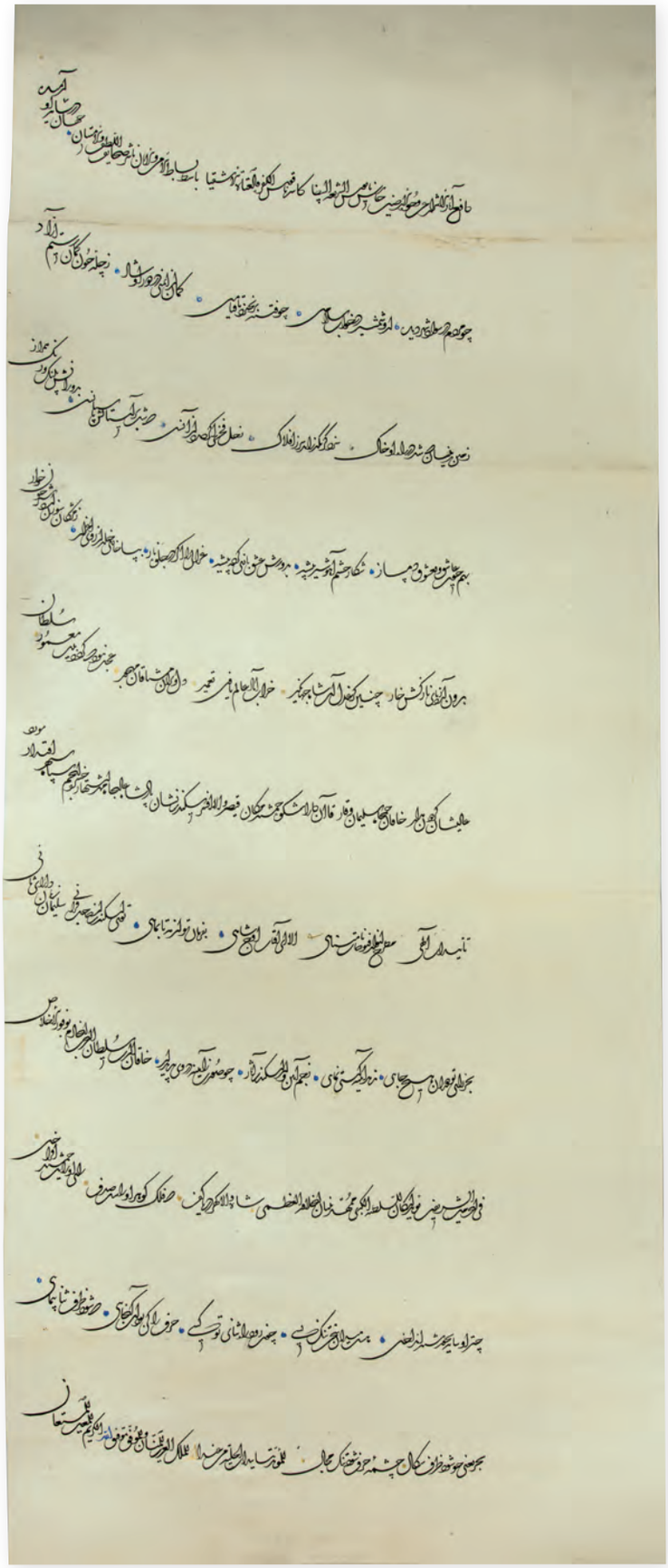
9 ***"Gece yolculuğuna çıkaran (Allah) noksan sıfatlardan münezzehtir."*** anlamındaki bu ifade ile; ***"Bir gece,*** *kendisine ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye (Muhammed) kulunu Mescid-i Haram'dan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya* ***götüren (Allah) noksan sıfatlardan münezzehtir****; O, gerçekten işitendir, görendir."* mealindeki ayete (Kur'ân-ı Kerim, İsrâ suresi, 17/1) işaret olunmaktadır.

10 *"Ne mutlu sulh yapanlara ki onlar kıyamet gününde mukarreb olanlardır (Allah'a yakınlaştırılanlardır)."* Hadis-i şerif.

11 ***"Şüphesiz Sen (ey Resul'üm), elbette pek büyük bir ahlak üzerindesin."*** Kur'ân-ı Kerim, Kalem suresi, 68/4.

12 *"İki kişi (veya taraf) arasındaki soğukluğu, düşmanlığı düzeltmek peygamberliğin şubelerinden bir şubedir."* Hadis-i şerif.

O ki; "*Lî ma'a'llâh*[1]" tahtının Padişahıdır.	Ki, o taht dokuz çadır (kat) üzerinde kuruludur.
Tahtı ve tacı "*lev-lâ-k*[2]" ve "*le-amrük*[3]"tendir.	(Ki, bundan dolayı) felekler ve kâinat O'na feda edilmiştir.
Hak tarafından verilen şefaat mührü yüzüğündeki	Hitap, "*rahmeten li'l-âlemîn*[4]"dendir.
Allah (O'na) nebileri üzerine başbuğluk verdi.	Eline de peygamberlik hatemini (yüzük mührünü) verdi.
Âlem, Süleyman'ın mührünün emrinde idi.	Çünkü mührü de (sultanlık) kisvesi gibiydi.[5]

Ve (yine salavatlar) O'nun hidayet edici Âl ve Evladına (olsun). Özellikle de, Rahmânî rahmetin mazharı, Sübhânî feyz ve kerametin kaynağı, "*İnnemâ*" ayeti[6] ile hususilenmiş, "*Hel etâ*" suresi[7] ile nasda (Kur'ân-ı Kerim'de) zikri geçmiş, "*Lev küşife'l-gıtâ*[8]" sözünde ifade edilen yüce mertebenin ve "*Ene medînetü'l-ilmi ve Aliyyün bâbühâ*[9]" sancağının sahibine (olsun).

1 ***"Benim, Allah ile beraber ..."*** anlamındaki bu ifade ile; ***"Lî ma'a'llâhi*** *vaktün, lâ-yese'unî fîhi melekün mukarrabün ve lâ nebiyyün mürselün* = ***Benim, Allah ile beraber*** *bir vaktim vardır ki, bu hususta ne bir mukarreb melek ne de bir peygamber beni kuşatabilir (bana yetişebilir)."* mealindeki hadis-i şerife işaret olunmaktadır. Bk. Münâvî, *Feyzü'l-Kadîr,* C. IV, s. 6, El-Mektebetü't-Ticâriyyetü'l-Kübrâ, Mısır, 1356.

2 ***"Sen olmasaydın ..."*** anlamındaki bu ifade ile; *"(Ey Resul'üm!) Eğer sen olmasaydın, Ben âlemleri yaratmazdım."* anlamındaki hadis-i kudsîye işaret olunmaktadır. Bk. Ali el-Kârî, *Şerhu'ş-Şifâ,* C. I, s. 77 (382).

3 ***"Ömrüne yemin olsun"*** anlamındaki bu ifade ile; ***"(Resul'üm!) Ömrüne yemin olsun ki*** *onlar sarhoşlukları içinde bocalıyorlardı."* mealindeki ayete (Kur'ân-ı Kerim, Hicr suresi, 15/72) işaret olunmaktadır.

4 ***"Âlemlere rahmet olarak"*** anlamındaki bu ifade ile; *"Ve Biz Seni ancak* ***âlemlere rahmet olarak*** *gönderdik."* mealindeki ayete (Kur'ân-ı Kerim, Enbiyâ suresi, 21/107) işaret olunmaktadır.

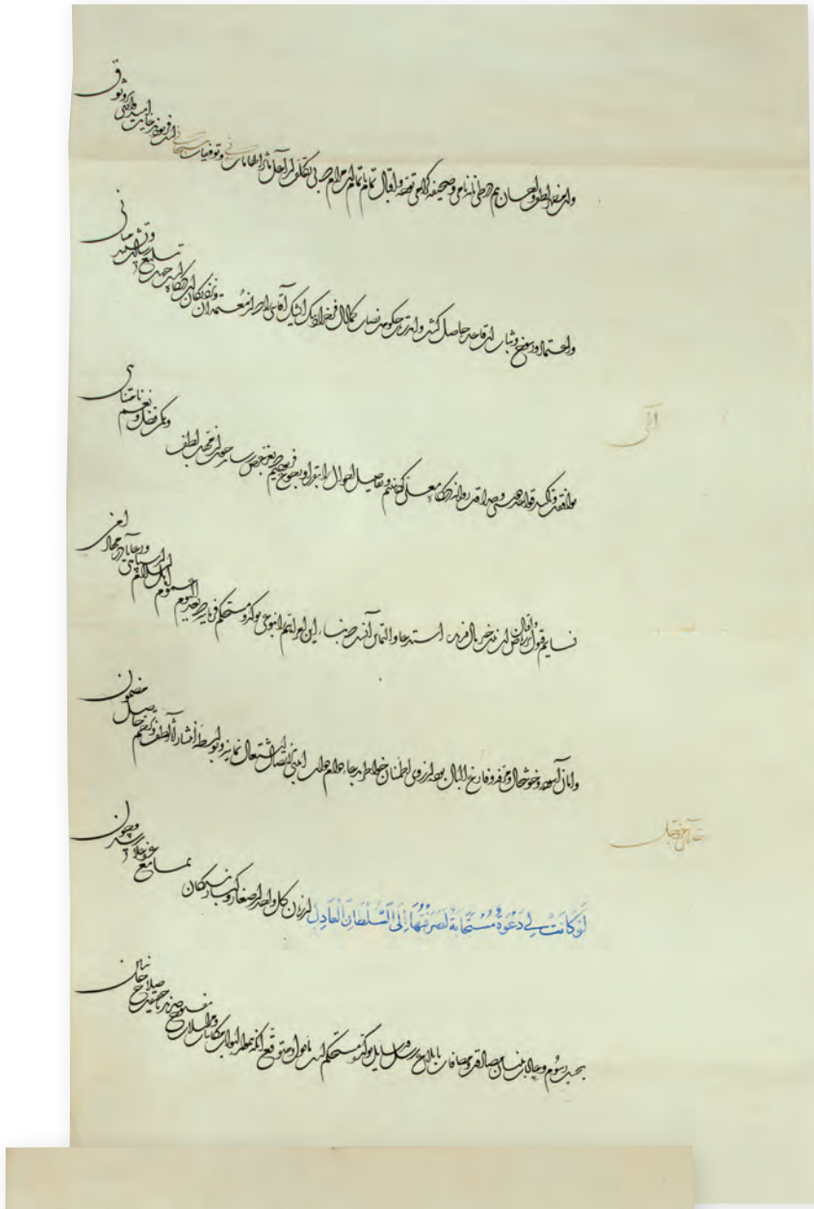
5 Bu manzum kısım, namenin orijinalinde nesir biçiminde, tercümede esas alınan *Tabakâtü'l-Memâlik*'te ise nazım biçiminde dizilidir.

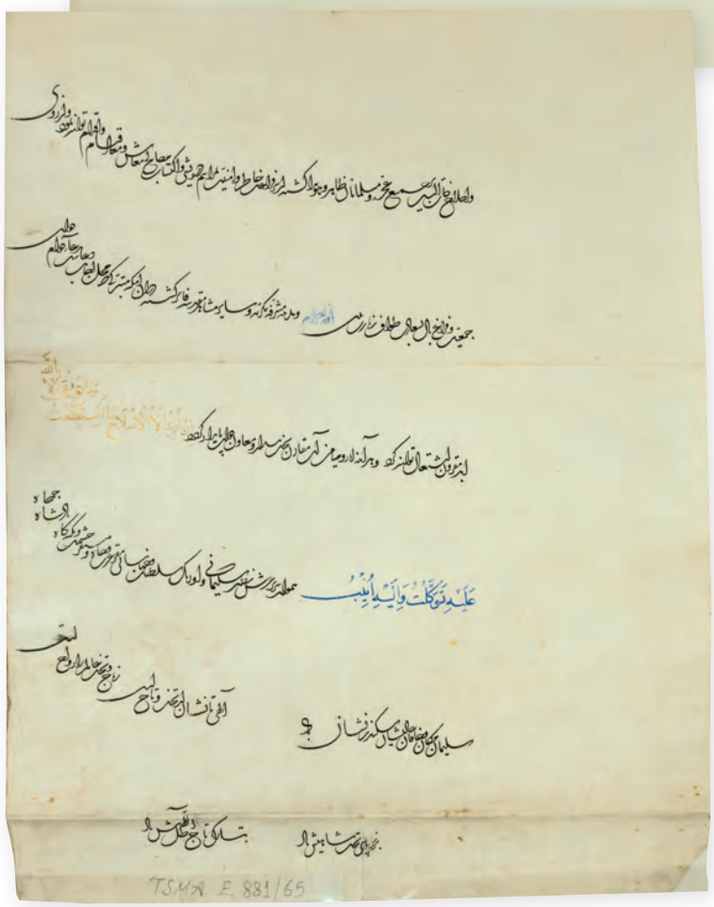
6 ***İnnemâ*** *(=**ancak**) ayeti* ifadesi ile; ***"İnnemâ*** *veliyyüküm ..."* diye başlayan ve; *"Sizin veliniz* ***ancak*** *Allah'tır, Resulü'dür, iman edenlerdir; onlar ki (Allah'ın emirlerine) boyun eğerek namazı kılar, zekâtı verirler."* mealindeki ayete (Kur'ân-ı Kerim, Mâide suresi, 5/55) işaret olunmaktadır. Bu ayete; *"... onlar ki namazı kılar, rükûda iken zekâtı verirler."* şeklinde anlam verilerek *"rükûda iken zekât veren"*den kastedilenin Hz. Ali (r.a.) olduğu şeklindeki Şîa menşeli yaklaşım için bk. Bekir Topaloğlu, *Kelâm İlmi*: Giriş, II. Baskı, (İstanbul: Damla Yayınevi, (t.y.)), s. 332-333; Ahmed Hamîdüddîn, Kirmânî, *el-Mesâbîh fî isbâti'l-imâme,* (Beyrut: 1969), s. 112'den naklen: Avni İlhan, "Şîa'da Usulü'd-din", *Milletlerarası Tarihte ve Günümüzde Şiilik Sempozyumu,* İstanbul, İSAV yay., 1993, s. 418 ve 431. (Ayrıca Hüseyin Atay'ın bu konudaki çok kısa sözlü bir değerlendirmesi için bk. *a.g.e.,* s. 696); Ebu Ca'fer Muhammed b. Hasan et-Tûsî, *et-Tibyân fî Tefsîri'l-Kur'ân, Dâru İhyâi't-Türâs ve'l-Arabî,* Beyrut trs., II, 484-485, III, 559'dan naklen: Ahmet Karadağ, "Ehl-i Sünnet ile İmâmiyye Şîası Arasında İhtilâf Edilen Bazı Konuların Tahlili (Muhammed Cevâd Muğniyye'nin et-Tefsîru'l-Kâşif Örneği)", *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Güz 2017/8 (2) s. 237.

7 "***Hel etâ*** *suresi"* ifadesi ile Kur'ân-ı Kerim'in *İnsan* ve *Dehr* gibi isimleri de bulunan ve Şîa mezhebince Hz. Ali ve Ehl-i Beyt (r.ahm.) hakkında nazil olduğu kabul edilen 76. suresine ve onun; *"(Onlar) adaklarını yerine getirirler ve kötülüğü her yanı kuşatmış bir günden korkarlar. Kendi canları çekmesine rağmen yemeği yoksula, yetime ve esire yedirirler (ve onlara) 'Biz sizi ancak Allah rızası için doyuruyoruz; sizden ne bir karşılık ne de bir teşekkür bekliyoruz. Biz, çetin ve belalı bir günde Rabbimizden (O'nun azabına uğramaktan) korkarız.' (derler). İşte bundan dolayı Allah da o günün şerrinden onları korur ve (yüzlerine) bir aydınlık, (içlerine) bir sevinç verir. Sabretmelerine karşılık da onları cennet ve ipek (ten giysiler) ile mükâfatlandırır."* mealindeki 7-12. ayetlerine işaret olunmaktadır. Bu konu ile ilgili bir inceleme için bk. Samed Abdullahi Abid, "İnsan Suresi'nin Ehlibeyt'in Fazileti Hakkında Olduğunu Nakleden Rivayetlerin İncelenmesi", *Misbah Dergisi,* İstanbul, Uluslararası el-Mustafa Üniversitesi Türkiye Temsilciliği yay., Bahar 2018, Yıl:7 Sayı: 14, s. 129-152.

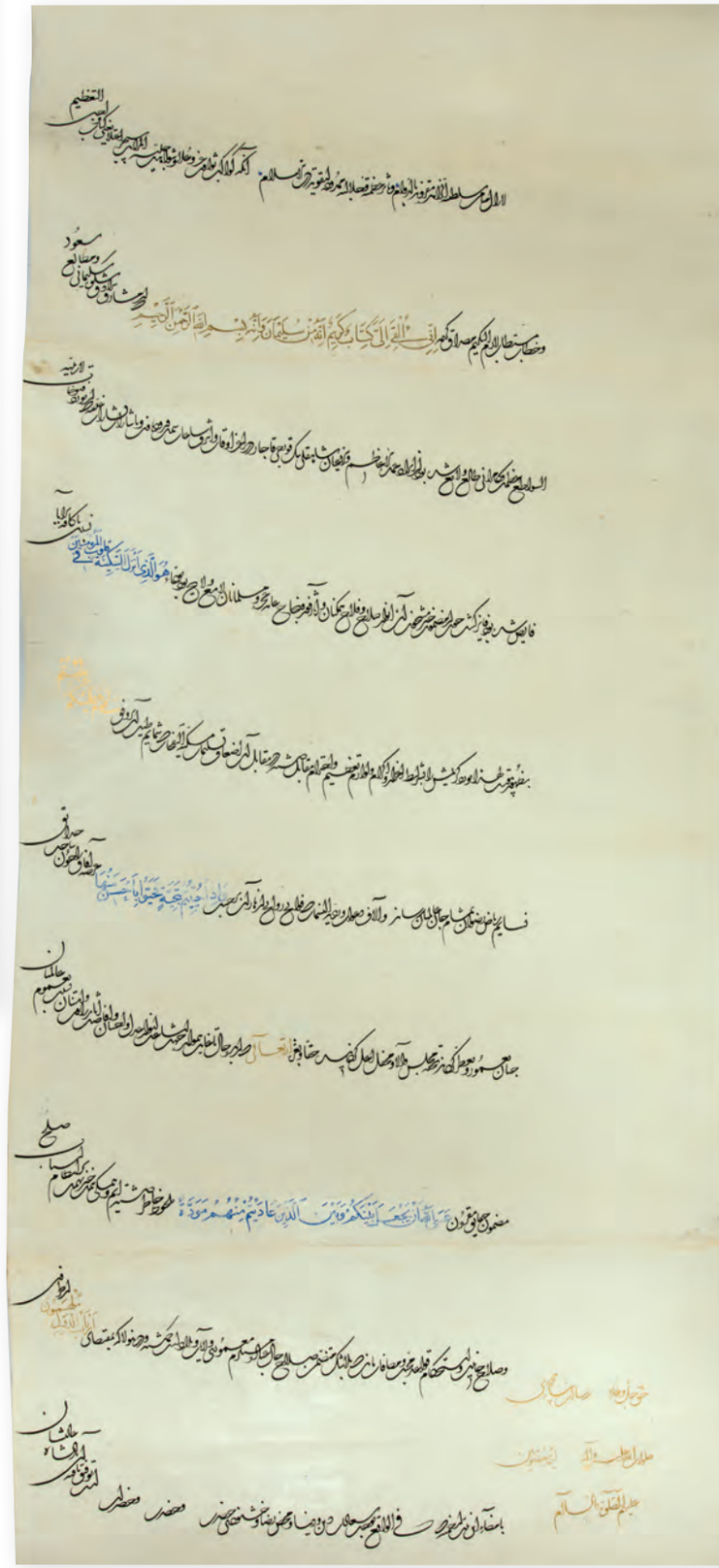
8 Hz. Ali'ye (r.a.) ait olduğu rivayet edilen; *"Lev küşife'l-gıtâ'ü me'zedtü yakînen = Perdeler açılsa da yine benim yakînim artmaz (yani benim yakîn ve imanım şimdi de son derecededir.)"* sözüne işaret olunmaktadır.

9 *"Ben ilmin şehriyim, Ali de kapısı."* Hadis-i şerif.

TSMA E. 8881/65

Safevî Şahı I. Tahmasb'ın
Kanunî Sultan Süleyman'a Gönderdiği Name

TSMA.e., 8968/1

Ali, O çok şerefli Başbuğ ve Sultan,	Ki, Resulullah'ın (s.a.v.) omuzuna ayak koydu.[1]
Ve ayağını Nebi'nin (s.a.v.) omuzuna koyduğunda,	Kâbe putlarını yerinden devirdi.
[s. 216] Bu kadar yücelik kimsenin haddi değildir.	Sübhanallah, işte yücelik demek bu demek.[2]

Ve (yine salavatlar) emanet ve hidayet burcunun gezegenleri, keramet ve rehberlik semasının yıldızları olan diğer mutahhar imamlar ve seçkin kimselere (olsun).

Onlar şeriat ve dinin emin ve önderleridir;	Yakîn yolunun imam ve rehberleridir.
Mertebeleri arşın zirvesinden daha yüksektir.	Yeryüzü ve gökyüzü onların gölgelerindedir.
Baştanbaşa dalgalı bir su olan felek,	Onların yücelik denizinden bir köpüktür.
Yeryüzü, onların ayak tozlarından onur buldu.	Öyle bir onur ki zülâl su gibi.[3]

Bundan sonra: *Felek Zirveli, Eflak Mertebeli, Güneş Haşmetli, Cemşid Rütbeli, Süleyman Makamlı ve İskender Şanlı Yüce Hazret'in Kudsî İdraklerine ve Sevgi Dolu Şahsiyetine Açık ve Ayan Olsun ki:*

Bahtiyarlık tahtının Padişahı,	Zamanın Feridun'u ve İkinci Cemşid'i,
Adalet ve ilmin dağ gibi sağlam cihanı,	Adaletin göğü, Cem âdetli Şah.
Bir Padişah ki, zamanın Dârâ'sı O'dur.	Kendi çağının Süleyman'ı O'dur.
Yıllardır ki feleğin pergeli,	Dünyanın etrafını deveran etti.
Âlemi aydınlatan Güneşin bereketinden	Saltanat zirvesine yücelterek muzaffer eyledi.
[s. 217] O'nun devleti Allah'ın lütfunun gölgesidir.	Lütfunun gölgesi, cihana sığınaktır.
Mülkün sığınağı, kâmil Padişah,	Zamanın Süleyman'ı, adil Sultan.[4]

Muazzam sultanların ve büyük kayserlerin Sultanı, yüce rütbeli ve kudretli hakanların ve kisraların burhanı, mülk ve din bayrağını yükselten, İslamın ve Müslümanların sınırlarını koruyan;

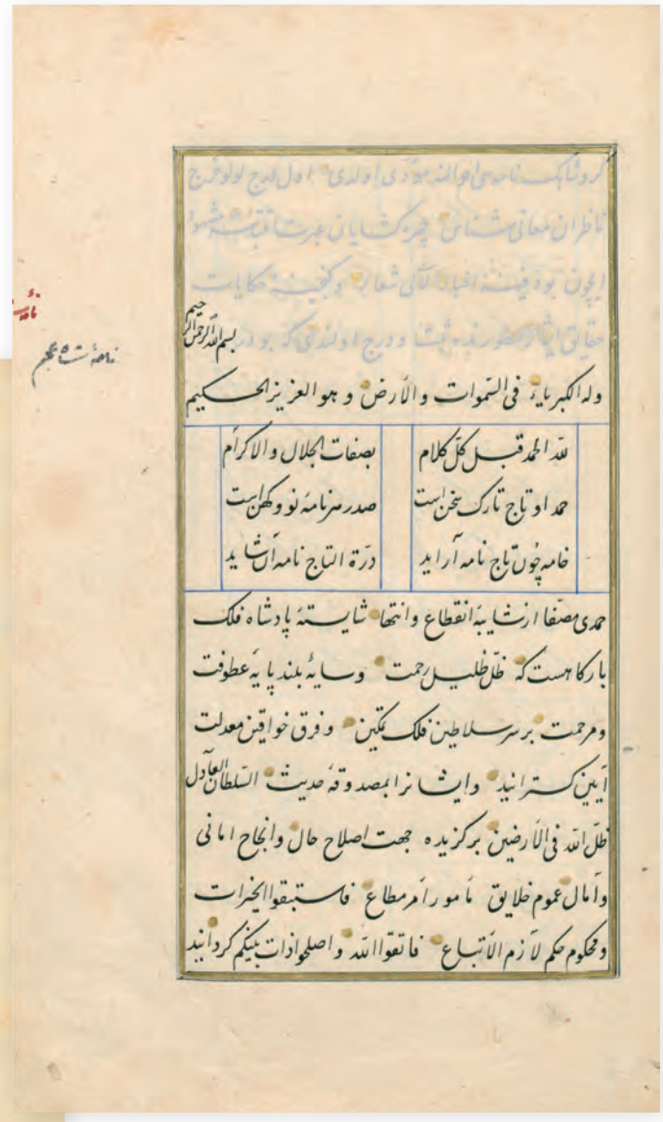
O Şah ki, O'nun saltanat tahtının en küçük ayağı gökyüzüdür;	Yeryüzü O'nun sancağının gölgesindedir.
Her köşkünün ve sarayının bekçisi bir kayserdir.	O'nun aynadarı da İskender'dir.
Felek O'na tabi ve sema O'nun izinde.	Cem yüzüklü ve Keyhüsrev tahtlıdır.
Parlayan güneşten daha cihangirdir.	Pîr-i felekten (dünyadan) daha tedbirlidir.

1 Mekke'nin fethinde Hz. Ali'nin (r.a.) Hz. Peygamber'in (s.a.v.) omuzuna çıkarak putları yıktığına işaret olunmaktadır.

2 Bu manzum kısım, namenin orijinalinde nesir biçiminde, tercümede esas alınan *Tabakâtü'l-Memâlik*'te ise nazım biçiminde dizilidir.

3 Bu manzum kısım, namenin orijinalinde nesir biçiminde, tercümede esas alınan *Tabakâtü'l-Memâlik*'te ise nazım biçiminde dizilidir.

4 Bu manzum kısım, namenin orijinalinde nesir biçiminde, tercümede esas alınan *Tabakâtü'l-Memâlik*'te ise nazım biçiminde dizilidir.

بسم الله الرحمن الرحیم

وله الکبریاء فی السموات والارض وهو العزیز الحکیم

لله الحمد قبل کل کلام	بصفات الجلال والاکرام
حمد او تاج تارک سخن است	صدر سرنامهٔ نو وکهن است
خامه چون تاج نامه آراید	درة التاج نامه آن شاید

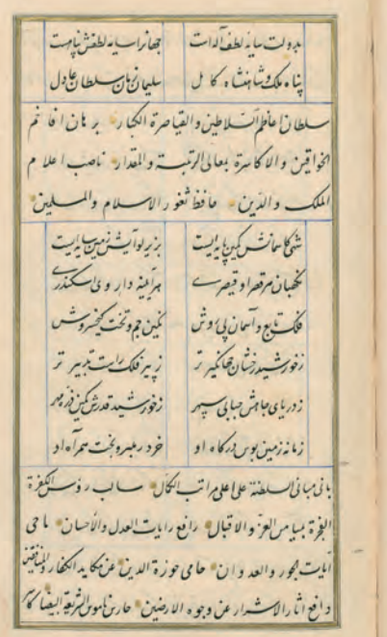
حمدی مصفا از شایبهٔ انقطاع وانتهاء شایستهٔ پادشاه فلک بارگاهست که ظل ظلیل رحمت وسایهٔ بلند پایهٔ عطوفت ومرحمت بر سر سلاطین فلک تمکین وفرق خوافق معدلت آیین گسترانید وایشان را بمصدوقهٔ حدیث السلطان العادل ظل الله فی الارضین برگزیده جهت اصلاح حال وانجاح امانی وآمال عموم خلایق مأمور وآمر مطاع فاستبقوا الخیرات ومحکوم حکم لازم الاتباع فاتقوا الله واصلحوا ذات بینکم گردانید

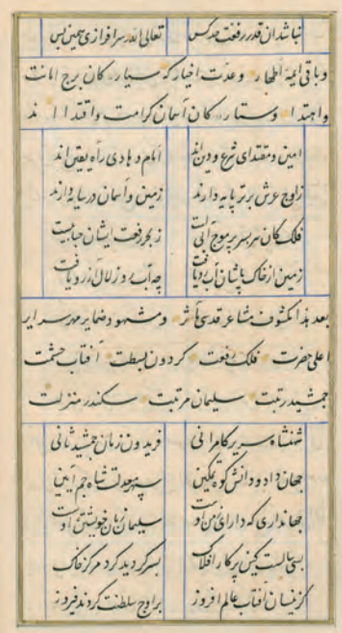
انا الله الاله واحد	هو المنعم و هو الحامد
ای محمد شکر نعمت بدان	میکند شکرگذاری بزبان
شکر فضلش چو عطای دگرست	باعث حمد وثنای دگرست
کی شود در نظر خرد شناس	منتهی پاسد شکر و سپاس
مرکه جانی بود وش در بدنی	گر شود سر سر مویش دهنی
باشد از مرد هنی گشته زبان	سر سر موی بصد نطق و بیان
ابد الله سر سخن باز کنند	پرده از گفته و نو باز کنند
نتوانند که آرند بجای	شکر موی ز گرهای خدای

سبحانک لا احصی ثناء علیک انت کما اثنیت علی نفسک وصلوتی فزون از ادراک عقول اولی النهی زینده بارگاه حضرت رسالت پناهی است که رایت کرامت آیت آنی رسول من رب العالمین در میدان فصحت نشان گفت بنیا وآدم بین الماء والطین افراخت ومنشور عزت قبول وما ارسلناک الا رحمة للعالمین بطغرای غرای لولاک لما خلقت الافلاک موشح ومزین ساخت سید انبیا وسند اصفیا را از دار فنا دعوی الی جنة المأوی

بلند پروازا سبحان الذی اسری	رسولی که کاندام ارغب
وعجم را بنوید طوبی للعالمین اولئک لهم المقربون یوم القیمة بشارت	
داده از کمال علم وسیرت کریم بمقتضای انک لعلی خلق عظیم	
بطریق صلاح وسداد مهتدی گردانید ورتبهٔ قدر ومنزلت	
ایشان را بموجب ای اصلاح ذات البین شفیع یوم الحسنة باوج علیین رسانید	
شهنشاه سریر ولی مع الله	زده بالای آن پیشینه درگاه
زنو لاک و لوک تخت و تاجش	کشیده چرخ بر گردون فراجش
زحق فلک شفاعت در کشیش	خطاب ارحمة للعالمینت
خدا بر بیش سروری داد	بستش خاتم پیغمبری داد
سلیمان در کمین زان عالی اشت	که بر شکل دایش خاتمی داشت
وآل واولاد هدایت مآل او خصوصا ان مظهر رحمت رحمانی	
معدن فیض وکرامت سبحانی المخصوص بآیت انما المنصوص بسورة	
انا اعطیناک فصل لربک انا اعلم وعلی ما بجا	
علی آن سرور سلطان مجد	که بر دوش رسول الله قدم زد
چو باین کرد بر دوش نبی جای	بتارک کعبه را افکند از پای

بدولت سایه لطف آلهات	جهانرا سایه لطفش پناهت
پناه ملک و شاهنشاه کامل	سلیمان زمان سلطان عادل
سلطان عاصم السلاطین والقیاصرة الکبار برهان الخواقین والاکاسرة بعالی الرتبة والمقدار ناصب اعلام الملک والدین حافظ ثغور الاسلام والمسلمین	
شکوهی کاسمانش کمین پایه ایست	بزیر لوای آیش فرمن سایه ایست
کجا بان مرتضا و قیصرے	هرآئینه دار و ولی سکندرے
فلک تاج و آسمان پی وش	نگین جم و تخت کیخسروش
زخورشید رخشان جهانگیر تر	زپیر فلک ایست تدبیر تر
زدریای عاشش حبابی سپهر	زخورشید قدرش کمین ذره مهر
زمانه زمین بوس درگاه او	خود رهبر دولت همراه او
بانی مبانی السلطنة علی اعلی مراتب الکمال ساب رؤس الکفرة البغرة بسیاسم العز والاقبال رافع رایات العدل والاحسان ماحی آیات الجور والعدوان حامی حوزة الدین عن کید الکفار والملحدین دافع اثار الاشرار عن وجوه الارضین حارس اموال الترجة البیضاء کاسر	

تباشد ان قدر رفعت حدرس	تعالی الله سرافرازی همین بس
وباقی ایهٔ الطهار وعدت اخیار کرسیار کان برج امانت	
واجتهدا وستار رکان آسمان کرامت واقتدا اند	
امین ومقتدای شرع ودین اند	امام وهادی راه یقین اند
زاوج عرش برتر پایه دارند	زمین وآسمان در سایه دارند
فلک کان سر بسر بر موج آبی ست	زبحر فقت ایشان حبابیست
زمین از خاک پاشان آب یابد	چه آب و زان زمان آن زر و یابد
بعد ها کشوف بشاشه قدسیه آثار وشموه وضایر موسسه ایر	
اعلی حضرت فلک رفعت گردون بسطت آفتاب حشمت	
جمشید رتبت سلیمان مرتبت سکندر منزلت	
شهنشاه سریر کامرانی	فریدون زمان جمشید ثانی
جهانداد و دانش کو تمکین	سپهر دولت شاه جم آیین
جهانداری که دارائی زمن اوست	سلیمان ملک خویشتن اوست
بسی بالست کین پرکار افلاک	بسر گردید گرد مرکز خاک
کزینسان آفتاب عالم افروز	براوج سلطنت کردند فیروز

Gökyüzü O'nun rütbe ve itibar deryasından bir köpüktür.	Güneş O'nun kadr ü kıymet güneşinden çok küçük bir zerredir.
Zaman, O'nun dergâhının hizmetkârı;	Akıl O'nun rehberi, baht O'nun yoldaşıdır.[1]

Saltanat binalarını kemal mertebelerinin en yücesi üzerine bina eden, izzet ve ikbal bereketi ile kâfirlerin başlarını ezen, adalet ve ihsan bayrağını yükselten, zulüm ve düşmanlık izlerini mahveden, din havzasını kâfirlerin ve münafıkların hile ve düzenlerinden koruyan, yeryüzünden fitne ve şerrin iz ve eserlerini defeden, İslam Şeriatının onurunun koruyucusu, **[s. 218]** kâfirlerin ve asi şakilerin[2] çanını kıran, emn ü eman yaygısını yayıp seren, lütuf ve minnettarlık sayfalarını neşreden;

Cihan O'nun sayesinde huzurlu,	Göz bebeği gibi halk şehirlerde huzurlu.
O'nun sayesinde, kılıçlar selamet uykusunda.	Çünkü kıyamete kadar fitne baş kaldıramayacak.
Yaylar, O'nun zamanındaki emniyetten dolayı mutlu,	Kirişten fırlamış ok gibi özgür.
Yeryüzü, O'nun bastığı toprak olduğu için	Başını feleklerden daha yükseğe kaldırsa layıktır.
Zühal yıldızının bir öğüncü varsa O'ndandır.	Ki, gece O'nun dergâhının bekçisidir.
O'nun devrinde pars ile dağ keçisi arkadaş,	Birbirleriyle âşık ile maşuk gibi dost.
Ceylan gözlerine av olan arslan,	O'nun zamanında âşık olup işveler yapar.
Eğer bir ceylanın naz ve cilve esnasında	Ayağına bir diken batarsa,
Yırtıcı arslan, göz kirpiklerinden bir kirpik getirir,	O nazlı ceylanın ayağından dikeni çıkarır.
Nasıl ki, O cihangir Şah'ın adaletinden,	Harap âlem mamur oldu;
İncinmiş[3] âşıkların perişan gönüllerinin de	Mamur bir eve dönüşmesi şaşırtıcı olmaz.[4]

Felek iktidarlı şanlı Sultan, Cem mertebeli ve Süleyman vakarlı Hakan, Dârâ ihtişamlı ve Cemşid makamlı Kaan, yüce taçlı ve İskender nişanlı Kayser, **[s. 219]** Güneş şöhretli yüce makamlı Padişah, felek iktidarlı yıldız ordulu Hükümdar, İlahi teyitlerin geldiği ve sonsuz feyiz nurlarının tarh edildiği yer;

Ey saltanat zirvesinin güneşi!	Yerden göğe kadar Sen'in fermanın geçer.
Sen'sin sahib-kıran İskender,	Zamanın Süleyman'ı ve İkinci Dârâ.
Devran, Sen'in gördüğünün dışında hiçbir yer	Görmedi, âlemi gösteren aynanda.
Cem'in âdeti ve İskender'in eserleri	Tıpkı aynadaki suret gibi O'nda görünür.

Karaların Hakanı, denizlerin Sultanı, Haremeyn-i Şerifeyn'in ihlâslı hizmetkârı, yüce Saltanat'ın temel direklerini teyit eden, muazzam Hilafet'in binalarını döşeyip düzelten;

1 Bu manzum kısım, namenin orijinalinde nesir biçiminde, tercümede esas alınan *Tabakâtü'l-Memâlik*'te ise nazım biçiminde dizilidir.

2 Burada; *"İnkârcılığı ve kötü ameller işlemesi yüzünden ahirette bedbaht olup cehenneme girecek kâfir veya fasık."* şeklindeki dinî anlamında kullanılmıştır. Daha geniş bilgi için bk. *DİA,* "Şakī" md.

3 Bu kelime namenin tercümesinde esas alınan *Tabakâtü'l-Memâlik*'te ***rencûr*** *(=incinmiş),* namenin orijinalinde ***mehcûr****(=unutulmuş, uzakta kalmış, ayrı düşmüş)* şeklinde yazılıdır.

4 Bu manzum kısım, namenin orijinalinde nesir biçiminde, tercümede esas alınan *Tabakâtü'l-Memâlik*'te ise nazım biçiminde dizilidir.

Safevî Şahı I. Tahmasb'ın Kanunî Sultan Süleyman'a gönderdiği namesinin sureti

Celâlzâde Mustafa Çelebi, Tabakatu'l-Memalik ve Derecatu'l-Mesalik, İÜ.NEK.TY., No. 1584, s. 213-233

Köpüğü derya gibi olan yüksek cevherli Şah	Ki, felek O'nun incisinin sedefi gibidir.
O'nun bakışı, Cemşid'in sancağını yükseltti;	O'nun çadırı, güneşe gölge düşürdü.
Söz sahası çok dar olduğundan	Sen'in medhin nasıl söylensin?!
Kelimeler yeterli olur mu ki,	Sen'in övgünü dile getirsin?!
Mana denizi tefekkürün zarfı olunca	Söz çeşmesinin kaynağı da dar olur.[1]

Saltanat, **[s. 220]** haşmet, şevket ve ikbal tahtına en layık ve azamet, ululuk, insaf, izzet ve iclali yüceltici olarak[2] Melik, Aziz ve Mennan olan Allah'ın katından gelen apaçık teyitler ile müeyyed ve Kerim, Muîn ve Müsteân olan Allah'ın tevfiki ile muvaffak bulunan Sultan Süleyman Han[3] –*parlak [Saltanatının] uğur ve bahtiyarlıkları*[4] *hep daim olsun; azamet ve yüceliğinin güzel iz ve eserleri İslam dinini hep güçlendirsin*–; o ki, izzet ve yüceliğin ve gök gibi yüksek apaçık mertebelerin parlak yıldızları, yani tazim ve tekrim edilmesi gerekli değerli mektub(unuz) ve hoş hitab(ınız); *"İnnî ülkıye ileyye kitâbün kerîm. İnnehû min-Süleymâne ve innehû bismi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm*[5]*"* ayet-i kerimesinde de bahsedildiği üzere tıpkı Süleymanî ululuk ve haşmet çadırının ışıklarının parladığı ve azamet ve mutluluğun parlak yıldızlarının doğduğu yerlerden doğup parladığı gibi büyüklerin ve âyanların seçkinlerinden Şahkulu Bey Kurçi Kaçar'ın vakit ve saatlerin en aziz ve şereflisinde getirmesiyle yol bulup İlahi feyizlerin kaynağından dolup taşmış olan gaybî müjdelerle (bu tarafa da) ulaştı. Çünkü, o (mektubun) hayırlar ile dolu içeriğinden bütün ahaliye ve Müslümanlara salah u felah nurları ve fevz ü necah eserleri parladı ve böylece; *"Hüve'llezî enzele's-sekînete fî-kulûbi'l-mü'minîn*[6]*"* ayetindeki mana bütün canlılar için zuhur etti. Bundan dolayı onun kerim ve değerli kaynağına, her türlü şartları ve gerekleri yerine getirilerek i'zâz ü ikram ve ta'zîm ü ihtiramda **[s. 221]** bulunuldu ve ona mukabil olmak üzere misk kokulu çeşit çeşit[7] selamlar edildi ki, o selamların hoş kokularını; *"Selâmün aleyküm tıbtüm.*[8]*"* ayetindeki manaya uygun olarak cennet bahçelerinin tatlı rüzgârları âlemdeki bütün canlılara ulaştırdılar ve binlerce dualar edildi ki, o duaların çiçeklerinin gül kokuları; *"Ve izâ huyyîtüm bi-tahıyyetin fe-hayyû bi-ahsene minhâ*[9]*"* ayetindeki

1 Bu manzum kısım, namenin orijinalinde nesir biçiminde, tercümede esas alınan *Tabakâtü'l-Memâlik*'te ise nazım biçiminde dizilidir.

2 Altı çizili kısım namenin orijinalinde, metnin ibaresi bakımından bulunması gerektiği bu yerde değil, namenin üst tarafında *Besmele* ile name metninin girişi arasında bulunan boş kısımda yazılıdır.

3 Altı çizili kısma karşılık gelen kelimeler namenin orijinalinde, metnin ibaresi bakımından bulunması gerektiği bu yerde değil, namenin üst tarafında *Besmele* ile name metninin girişi arasında bulunan boş kısımda ve *"Süleyman"* isminin sonuna ***"şah"*** kelimesi ilavesiyle *"Sultan Süleyman**şah** Hân"* şeklinde yazılıdır.

4 Altı çizili kısım tercümede esas alınan *Tabakâtü'l-Memâlik*'te *"meyâminü'z-zâhire"* şeklinde, namenin orijinalinde ise *"meyâminü Saltanatihi'z-zâhire=parlak Saltanatının uğur ve bahtiyarlıkları"* şeklinde yazılıdır.

5 Kur'ân-ı Kerim, Neml suresi, 27/29-30. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"(Süleyman'ın (a.s.) mektubunu alan Sebe' Melikesi) dedi ki: 'Beyler, ulular!* ***Bana çok önemli bir mektup bırakıldı. O (mektup) Süleyman'dandır ve Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla (başlamakta)dır.'*** *"*

6 Kur'ân-ı Kerim, Fetih suresi, 48/4. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"İmanlarını bir kat daha arttırsınlar diye* ***müminlerin kalplerine sekînet (güven, gönül rahatlığı) indiren O'dur.*** *Göklerin ve yerin orduları Allah'ındır. Allah bilendir, her şeyi hikmetle yapandır."*

7 Türkçeye bu şekilde tercüme edilen kelime, namenin tercümesinde esas alınan *Tabakâtü'l-Memâlik*'te *asnâf(=sınıflar; sınıf sınıf, türlü türlü)*, namenin orijinalinde *az'âf(=iki misli, kat kat)* şeklinde yazılıdır.

8 Kur'ân-ı Kerim, Zümer suresi, 39/73. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Rablerine karşı gelmekten sakınanlar ise, bölük bölük cennete sevk edilir. Oraya varıp da kapıları açıldığında bekçileri onlara;* ***'Selam size! Tertemiz ve hoş geldiniz.*** *Artık ebedi kalmak üzere girin buraya.' derler."*

9 Kur'ân-ı Kerim, Nisâ suresi, 4/86. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: ***"Size bir selam verildiği zaman siz de ondan daha güzeli ile selamlayın*** *yahut aynı ile karşılık verin. Şüphesiz Allah, her şeyin hesabını görendir."*

manaya uygun olarak cennet bahçelerinin sahası olan ufukları, yüce meclise ve âlâ mahfile hediye olarak mamur ve muattar kıldılar.

Hakk'a ve yüce Allah'ın izzetine yemin (olsun) ki ta baştan beri her zaman; *"Asa'llâhü en-yec'ale beyneküm ve beyne'llezîne âdeytüm minhüm meveddeh*[1]*"* ayeti muktezasınca adalet ve ihsan nurlarını ve sevgi ve şefkat izlerini cümle âleme yaymayı düşündüm ve bütün çaba ve gayret iki tarafın sulh ve salahını sağlamaya ve aradaki muhabbet ve dostluk temellerinin güçlenmesine –ki kuşkusuz bunlar insanların durumunun düzelmesine, vilayet ve beldelerin mamurluğuna sebeptir– sarf edildi ve; *"Erbâbü'd-düveli mülhemûn*[2]*"* sözü gereğince iki taraf arasında, esasen din ve dünya saadetine, şanı büyük ve yüce Hz. Hakk'ın ve Hz. Muhammed'in *–Allah'ın salavatı O'nun ve Âl'inin (Ailesinin) üzerine olsun–* ve Masum İmamlar hazretlerinin *–hepsine selam ve salavat olsun–*[3] [4] rızasını kazanmaya sebep ve vesile olan bu şerefli niyeti gerçekleştirmeye muvaffakiyet hasıl oldu. O şanlı Padişah [ve][5] O lütuf ve ihsana mazhar olan da yüce mektubunda ve değerli sayfasında bu doğrultuda bir yöneliş ortaya koyarak, Rabbânî ilhamların ve Sübhânî muvaffakiyetlerin en yüce eserlerinden olan bu meramın tamama erdirilmesini emretti. Bu kaide ve esasın gerçekleşmesi için büyük bir ümit, güven ve itimat hasıl oldu ve devlet erkânından, hükûmet erbabından, Dergâhımızın mutemet ve yakınlarından olan Eşik Ağası Kemaleddin Ferruhzâd Bey'i Elçiliğin tebliği ve muvafakat binaları ile dostluk ve sadakat temellerinin güçlendirilmesi için Dergâh-ı Muallânıza gönderdim ve kendisini, ahvalin ayrıntılarını huzurlarınıza arz etmekle görevlendirdim.

Madem ki İlahi[6] lütuf rüzgârının estiği yerden ve sonsuz iyilik ve nimetlerin barınağından o latif kabul [ve][7] ikbal rüzgârları bu hayırlı niyetin bahçesine esmektedir, o hâlde temenni ve iltimasımız bu minval üzeredir ki; bu mühim işin inşası hususunda (Zatıalileri) öyle sağlam bir emir buyursunlar ki, bugünden sonra askerden ahaliye kadar herkes emn ü eman beşiğinde huzurlu, mutlu, müreffeh ve kaygılardan arınmış hâlde olsun; her türlü endişeden uzak olarak daima devletin devam ve bekası için dua etmekle meşgul bulunsun; lütuf ve merhametin iz ve eserlerinin yayılması sebebiyle de yüce Allah'ın[8] büyük, küçük kullarının her birinin dilinden; *"Lev kânet lî da'vetün müstecâbetün le-saraftühâ ile's-sultâni'l-âdil*[9]*"* sözünün semeresi (olan hayır dualar) yücelik ve ululuk kulaklarına (yüce Allah'a) ulaşsın.

Madem ki usul ve âdetlere göre, sadakat ve dostluk binaları elçiler ve mektuplar gönderilerek sağlam ve güçlü olmaktadır, o hâlde beklenen ve umulan odur ki

1 Kur'ân-ı Kerim, Mümtehine suresi, 60/7. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: ***"Ola ki Allah sizinle düşman olduklarınız arasında bir sevgi ve dostluk meydana getirir.*** *Allah her şeye gücü yetendir. Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir."*

2 *"Devletlerin sahipleri (devlet adamları) ilham olunanlardır. (Devlet adamlarına ilham olunmaktadır.)"*

3 Bu üç satırdaki altı çizili kısımlara karşılık gelen kelimeler namenin tercümesinde esas alınan *Tabakâtü'l-Memâlik*'te metnin içerisinde, namenin orijinalinde ise bunların metin içerisindeki yerleri boş bırakılmış olarak metin alanının hemen sağındaki boş kısımda *"Hak –celle ve alâ–", "Risâlet-penâh Muhammedî –salavâtu'llâhi aleyhi ve Âlihî–", "Eyimme-i Ma'sûmîn –aleyhimü's-salâtü ve's-selâm–"* şekillerinde yazılıdır.

4 Namenin orijinalinde bu dua cümlesinin bitiminde yazılı bulunan *"-est"* eki namenin tercümesinde esas alınan *Tabakâtü'l-Memâlik*'te yazılı değildir.

5 Namenin orijinalinde burada yazılı bulunan *"ve"* bağlacı namenin tercümesinde esas alınan *Tabakâtü'l-Memâlik*'te yazılı değildir.

6 Altı çizili kelime namenin orijinalinde, metnin ibaresi bakımından bulunması gerektiği bu yerde değil, metin içerisindeki yeri boş bırakılmış olarak metin alanının hemen sağındaki boş kısımda yazılıdır.

7 Namenin orijinalinde burada yazılı bulunan *"ve"* bağlacı namenin tercümesinde esas alınan *Tabakâtü'l-Memâlik*'te yazılı değildir.

8 Namenin orijinalinde, altı çizili bu kelimelere karşılık gelen kelimeler namenin tercümesinde esas alınan *Tabakâtü'l-Memâlik*'te metnin içerisinde, namenin orijinalinde ise bunların metin içerisindeki yerleri boş bırakılmış olarak metin alanının hemen sağındaki boş kısımda *"Hudâ-yı azze ve celle"* şeklinde yazılıdır.

9 *"Eğer benim kabul edilecek bir duam olsaydı elbette onu adil sultan için sarf ederdim."* Fudayl bin İyâz (d. 107 / 725 - ö. 187 / 803) Bu zat hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Osman Türer "Fudayl b. İyâz", *DİA*, C. XIII, 1996, s. 208-209.

yazışma ve haberleşme kapıları daima açık tutulsun ve böylece, iki tarafın arasının iyi duruma geldiği ve aradaki anlaşmazlığın düzeldiği hakikati[1] bütün ahaliye aşikâr olsun da gönül rahatlığı ve emniyetle dervişlik merasimine, dünya ve ahiret işlerini kazanmaya çalışıp çaba göstersinler; bu bir araya gelme ve huzur sayesinde Beytullâhi'l-harâm ve Medine-i Müşerrefe-i Mükerreme'yi ve diğer mukaddes yerleri tavaf ve[2] ziyaret saadetine nail olsunlar; bu bereketli mekânlar duaların kabul edildiği yerler olduğu için devletin devamına dua etsinler. Şüphesiz bu duaların eser ve bereketleri bahtın açık, devletin payidar olmasına yardımcı olacaktır. *"İn ürîdü ille'l-ıslâhe me'steta'tü; ve mâ tevfîkî illâ bi'llâh; aleyhi tevekkeltü ve ileyhi ünîb.*[3]"

Cihangirlik ve Saltanatın arşa benzeyen Süleymanî tahtı; her daim yüce mertebelerin, izzetin, haşmetin karar kıldığı, makamı Cem gibi, mekânı Süleyman gibi olan yüce Padişah'ın ve İskender alametli şanlı Hakan'ın dayanıp güvendiği yer olsun.

Ya İlahi, dünyada taç ve tahttan bir iz varsa,	Bu âlemde taç ve taht yaygınsa
O'nun Sultanlık tahtının ayakları altında olsun;	O'nun *Zıllullahlık* tacının tepesinde olsun.[4]

[s. 224] Hazret-i Hilâfet-menzilet *–halleda'llâhü bünyâne iclâlihî–* vüzerâ'-i ızâm ve sudûr ve düstûrân-ı kirâm-ı lâzımü'l-ihtirâma, alâ-hide Elçi'ye ziyâfet etmek bâbında emr-i âlî-kadrleri sudûr etdi. Mukaddemâ Vezîr-i A'zam Ahmed Paşa, sâniyen Vezîr-i muazzam Ali Paşa ve sâlisen Vezîr-i sa'âdet-mend Mehmed Paşa emr-i hümâyûn muktezâsınca **[s. 225]** başka başka Kâsıd-ı Şâh'ı ta'zîm ile konukluklar eylediler; azîm simâtlar, şâhâne şîlânlar ile levnâ-levn, gûnâ-gûn ta'âmlar, hoş-güvâr u lezîz hoşâblar, şerbetler bezl eylediler; Elçi'ye ve tevâbi' u levâhıklarına celîlü'l-kadr, girân-bahâ altunlu hil'atler, fâhir câmeler, şîbler, frengiler giydirdiler; murassa'-zîn ü zerrîn-rikâb ü sîmîn-licâm bedevî atlar ile yedekler, firâvân belekler ihsânlar eylediler. Mâh-ı mübârek-i Receb'in On birinci günü Dîvân-ı Hümâyûn olup Elçi'ye icâzet buyuruldu. Hâssa-i Hudâvendigârî'den dahi âdet-i mukarrere-i Pâdişâhâne ve üslûb-ı seniyye-i hidîvâne muktezâsınca nukûd ve emti'a-i hüsrevâneden bî-nihâye akmişe-i zerrîn ve hedâyâ-yı rengîn ile boğça boğça frengiler, altun düğmeli şîbler, gûnâ-gûn hil'atler verilip Âhûr-ı Ma'mûrdan bâd-kadem, burâk-şiyem, hoş-hırâm, zerrîn-licâm atlar ihsân olundu; i'zâz ü ikrâmda kusûr kalmayıp ol rûz-ı pîrûzda Pâye-i Serîr-i Âlem-masîre yüz sürüp Şâhları savbına gönderilmek emrolundu.

***

1 Bu kelime namenin orijinalinde *"hakîkat-i salâh-ı cânibeyn"* şeklinde, namenin tercümesinde esas alınan *Tabakâtü'l-Memâlik*'te ise *"hakîkat-i hâl-i salâh-ı cânibeyn"* şeklinde yazılıdır.

2 Burada yazılı bulunan *"ve"* bağlacı namenin tercümesinde esas alınan *Tabakâtü'l-Memâlik*'te mevcut olup namenin orijinalinde yazılı değildir.

3 Kur'ân-ı Kerim, Hûd suresi, 11/88. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Şuayb da şöyle dedi: 'Ey kavmim! Bir de şöyle düşünün: Ya benim, Rabbimden açık bir delilim varsa ve O bana tarafından güzel bir nasip vermişse!.. Size yasakladığım kendim yapmak niyetinde değilim.* ***Ben sadece gücümün yettiği kadar ıslah etmek istiyorum. Fakat başarmam Allah'ın yardımına bağlıdır. Yalnız O'na dayanıyor ve O'na yöneliyorum****.' "*

4 Bu manzum kısım, namenin orijinalinde nesir biçiminde, tercümede esas alınan *Tabakâtü'l-Memâlik*'te ise nazım biçiminde dizilidir.

[s. 226] *Nâme-i Şâh-ı Acem Müştemil Ber-musâlahat*[1]

Islâh-ı cânibeyn emrinde mes'ülleri kabûle karîn olduğunu inbâ için fermân-ı Hüsrev-i Rû-yi Zemîn muktezâsınca Şâh'a muhtasar nâme-i hümâyûn ve hitâb-ı anberîn-mazmûn tesvîd olundu. Ol dahi bu silk-i gevâhir-nisâr zımnında erkâm-ı beyân ile merkûm oldu ki budur:

Âlî-hazret, Gerdûn-bastat, Hurşîd-ifâzat, Bercîs-sa'âdet, Keyvân-mertebet, Süreyyâ-menzilet, Dârâ-dirâyet, Cemşîd-haslet, Cem-baht u Kisrâ-taht, Devlet-menâb, Rif'at-kıbâb, Menkabet-iktisâb, Mekremet-intisâb, Sebbâku Gâyâti'r-rütebi'z-zâhire, Râfi'u Râyâti'l-izzeti'l-bâhire, Vâfiru'l-fazâyil, Kâmilü'l-hasâyil, Matla'-ı Kevâkib-i Menâkıb u Şerâyif, Kıble-i Kâfile-i Tullâb-ı Avârif, Sülâle-i Selâtîn-ı Kisrâ-asl, Hulâsa-i Havâkîn-ı Hâtem-bezl, Müessisü Bünyâni's-sa'âdeti ve'l-ikbâl, Müşeyyidü Erkâni'l-azameti ve'l-celâl, Mihr-i Sipihr-i İyâlet ü Kâmkârî, Dürrî-i Burc-ı Rif'at ü Bahtiyârî, el-mahfûfu bi-sunûfi Letâyifi Avâtfi'l-Meliki'l-İlâh, Muizzü's-Saltanati's-seniyye, Zahîrü'd-Devleti'l-behiyye **[s. 227]** *Tahmasb Şâh –lâ-zâle makrûnen bi-hidâyeti'llâh– Letâyif-i Teslîmât-ı Vâfiyât-ı Miskiyyetü'n-nesemât ve Şerâyif-i Tahiyyât-ı Sâfiyât-ı Anberiyyetü'n-nefehât –ki, Mahz-ı Âtıfet-i Behcet-şiâr-ı Şâhâne ve Ayn-ı Re'fet-i Sa'âdet-disâr-ı Pâdişâhâneden Fâyiz u Lâyih Olur– Kâfile-i Nesîm-i Şimâl ile İblâğ u İrsâl Kılınır.*

Zamîr-i Münîr-i Mihr-tenvîr ve Hâtır-ı Âtır-ı Müşterî-te'sîrlerine Mahfî Olmaya ki:

Mukaddemâ dâru'l-fütûhı ve'n-nasr mahrûse-i Erzenü'r-Rûm zılâl-i râyât-ı zafer-lüzûm ile müstes'id oldukda Atebe-i Sâmî-mekânımız kıbeline sizin tarafınızdan Kurçi Kaçar vâsıtasıyla nâme-i girâmî vârid olup; *"cenâb-ı celâlet-meâbımız ile min-ba'd mâbeynde muvâlât u musâfât olup sulh u salâh-ı umûr ki, mutazammın-ı âsâyiş-i halk [ve] müstelzim-i intizâm-ı ahvâl-i cumhûrdur; ol tarîka sülûk olunmak"* tevakku' u istid'â eylemiş idiniz. Recânız mahall-i irtizâda vâkı' olup ol zamânda kitâb-ı müstetâb ile müşârun-ileyh Elçiniz savb-ı savâb-efzânuza gönderilip Memâlik-i Mahrûsemiz hudûdunda **[s. 228]** olan hükkâma fermân-ı cihân-mutâımız irsâl olunup; *"Hârice dahl ü ta'arruz olunmaya."* deyü tenbîh ü te'kîd olunmuşdu.

Hâliyâ ol tarîk-ı tevfîk-refîk geri meslûk tutulup Âstân-ı Muhalledü'l-ikbâlimize te'kîd-i merâsim-i mahabbet ü vidâd ve teşyîd-i mebânî-i meveddet ü ittihâd ümîzine ol silsilenin mukarreb ü mahsûslarından şerefü'l-emâcidi ve'l-ekârim, müstecmiu cemî'i'l-mahâmidi ve'l-mekârim, el-muhtassu bi-mezîdi avâtıfı Hâdi's-sedâd Eşik Ağası Ferruhzâd Bey *–zîde kadruhû–* Risâlet tarîkı ile gönderilip Südde-i Sa'âdet-iştimâlimiz kıbeline kitâb-ı müstetâb ve hitâb-ı müşkîn-nikâb tahrîr olunmuş. Eymen-i evkât ve ahsen-i sâ'âtda Südde-i Gerdûn-iddemize vusûl bulup şeref-i takbîl-i Pâye-i Serîr-i Hilâfet-masîrimiz ile müstes'id olup kendiye sipâriş olunan umûru sizin tarafınızdan izz-i huzûr-ı fâyizu'l-hubûrumuza arz u takrîr eyleyip nâme-i nâmî ve sahîfe-i girâmî zımnında mastûr olan hulâsa-i âmâle dahi ıttılâ' tahsîl olundu. Teşyîd-i mebânî-i muvâlât ve temhîd-i kavâ'id-i musâfât bâbında **[s. 229]** her ne ki denilmiş ise ilm-i şerîf-i âlem-ârâmız muhît u şâmil oldu.

Bu ma'nâ âlem ü âlemiyâna âftâb-ı cihân-tâb mânendi rûşen ü meşhûrdur ki, Hak *–sübhânehû ve te'âlâ–* hazretleri Mâlikü'l-mülk olup memâlik-i vesî'a-i etrâf-ı

1 Bu nâme-i hümâyunun bir başka sureti de *Mecmûa-i Münşeâtü's-Selâtîn-i Feridun Bey*, Takvimhane Matbaası, 1275, C. I, s. 623-625'te kayıtlıdır.

âlemi bi't-tûli ve'l-arz; *"İnnâ ce'alnâke halîfeten fi'l-arz*[1]*"* makâli muktezâsınca zimâm-ı tasarrufumuza tefvîz edip ahvâl-i bilâd ü ibâdı re'y-i cihân-ârâmıza teslîm kılmışdır. *El-hamdü li'llâhi alâ-âlâ'ihi'l-amîme.* Server-i kâyinât ve Hulâsa-i mevcûdâtın *–salavâtu'llâhi aleyhi ve selâmühû–* mukârenet-i mu'cizât-ı hidâyet-âyâtları ve ervâh-ı mukaddese-i Âl-i kirâm ve Ashâb-ı güzîn ve Çâr-yâr-ı sa'âdet-karînin *–aleyhim rıdvânu'llâhi ecmaîn–* ifâza-i berekât-ı amîmetü'l-âsârları ile hemvâre niyyet-i hümâyûn-ı hayr-makrûnumuz terfîh-i ahvâl-i Müslimîne masrûf olup dâyimâ meyâmin-i himem-i aliyye-i adl-âyînimiz intizâm-ı mehâmm-ı enâma ma'tûfdur. Çünki mâbeynde muvâlât u musâfâtın istihkâm ü karârı bâbında Atebe-i Âlem-medârımız cânibi ile sulh u salâha işâret olunup nâme-i dürer-bârınız zımnından bu cânibe vüfûr-ı ihlâsınız münfehim **[s. 230]** olur, lâ-büd mütehâbbîn miyânlarında hüsn-i muvâfakat ü ittihâd lâzıme-i kâ'ide-i hüsrevân-ı nasafet-âyîndir. Zamâyir-i neyyire-i hurşîd-tenvîrlerine rûşen ola ki:

Bizim aksâ-yı merâm ve umde-i âmâlimiz Ashâb-ı güzîn ve Hulefâ'-i mehdiyyîn ki, dacî'-ı Seyyidü'l-mürselîn'dürürler; onların perde-i nâmûsları mahfûz olmakdır. Vârid olan Elçiniz bu ma'nâyı işrâb edip; *"Teberrâyîler ol cânibde memnû' u medfû' olmak melhûz-ı hâtır-ı âtırımız idüğün"* haber verirler. Fi'l-vâkı' ol husûs gâyet-i emânî ve müntehâ-yı âmâldir. Nâme-i nâmîde Âl-i sa'âdet-mâl tezekkür olunduğu mahalde sultânü'l-velâye, bürhânü'l-kerâme İmâm Ali *–kerrema'llâhü vechehû ve radıya'llâhü anhü–* hazretlerinin rif'at-i şân-ı şerîflerine müteallık ba'zı kelimât olunmuş. Lâ-şekke fîh, onların ulüvv-i şân-ı sa'âdet-nişânları mertebe-i tahrîrden efzûn, dâyire-i ihsâdan hâric ü bîrûndur. Lâkin onlar ulüvv-i câh-ı sa'âdet-intibâh üzere olmağla sâyir Ashâb-ı güzîne buğz u adâvet lâzım gelmez. Server-i kâyinât ve Hulâsa-i mevcûdât *–salavâtu'llâhi aleyhi ve selâmühû–*; **[s. 231]** *"Ashâbî ke'n-nücûmi bi-eyyihim ıktedeytüm ihtedeytüm*[2]*"* buyurmuşlardır. Ol serverlerin cümlesine vüfûr-ı mahabbet müstelzim-i sa'âdet-i dünyâ ve âhiret idüğünde iştibâh yokdur. Bi'l-cümle Südde-i Behcet-bahşımız tarafı ile musâfât husûsunda vâkı' olan me'mûlünüz hayyiz-i kabûle karîn olup müşârun-ileyh Elçiniz dahi şol ki, şerâyıt u levâzım-ı teblîğ-i risâletdir; kemâ-yenbağî müeddâ kılıp hüsn-i icâzet-i hümâyûnumuz ile savb-ı savâb-efzânuza mürâca'at etdirildi. İnşâ'a'llâhü'l-Eazzü'l-Ekrem min-ba'd ravâbıt-ı ittihâd müeyyed ve şerâyıt-ı inbisât mer'î vü müşeyyed olup mâdâm ki ol cânibden musâfât u muvâlâta muğâyir evzâ'-ı fitne-îkâ' zuhûr u sudûr etmeye, eknâf-ı Memâlik-i Mahmiyyemizde konulan zâbitân-ı mülk ü millet ve hârisân-ı ekâlîm ü memleket taraflarından ol silsilenin hudûduna ebvâb-ı ta'arruz mesdûd olup esbâb-ı musâfâtın mürâ'âtında dakîka fevt etmeyeler.

Muktezâ-yı sulh u salâh ve müsted'â-yı fevz ü felâh üzere nâme-i müstetâbınızda işâret olunan umûr ki, huccâc-ı Beytullâhi'l-harâm ve züvvâr-ı merkad-i **[s. 232]** mutahhar-ı hazret-i Seyyidü'l-enâm *–aleyhi's-salâtü ve's-selâm–* refâhiyyet ü itmînân ile ol sa'âdete fâyiz olmalarıdır; ol husûsa dahi icâzet-i aliyye-i hâkâniyye şeref-nefâz bulup emâkin-i müşerrefe ve Kıble-i mutahhara taraflarına tavâf u ziyâret kasdeden umûm Müslimîn ve gürûh-i muvahhidîne hâfızân-ı süğûr u sübül mânî' u hâyil olmayıp ferâğ-ı hâtır ve itmînân-ı bâl ile itmâm-ı merâm eyleyeler.

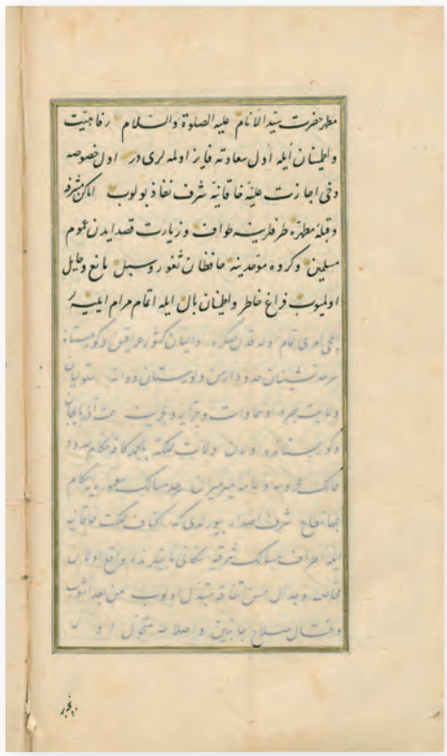
*

1 Kur'ân-ı Kerim, Sâd suresi, 38/26. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Ey Dâvûd! **Biz seni yeryüzünde halife yaptık**; onun için insanlar arasında adaletle hükmet; nefsin isteklerine uyma, sonra seni Allah yolundan saptırır. Kuşkusuz, Allah yolundan sapanlara, hesap verme gününü unutmaları yüzünden çok ağır bir azap vardır."*

2 *"Ashabım yıldızlar gibidir. Hangisine uyarsanız doğru yolu bulmuş olursunuz."* Hadis-i şerif.

Elçi emri tamâm oldukdan sonra vâliyân-ı kişver-i Irâkeyn ve Kürdistan'a, serhad-nişînân-ı hudûd-ı Ermen ve Luristan ve Van'a, mütevelliyân-ı vilâyet-i Basra ve Semâvât ve Cezâyir ve Bahreyn'e, semt-i Azerbaycan ve Gürcistan'da olan vülât-ı memlekete, bi'l-cümle kâffe-i hükkâm-ı hudûd-ı Memâlik-i Mahrûse ve âmme-i mîr-i mîrân-ı serhadd-i mesâlik-i ma'mûreye ahkâm-ı cihân-mutâ' şeref-ısdâr buyuruldu ki eknâf-ı memleket-i hâkâniyye ile etrâf-ı mesâlik-i şarkıyye sükkânı mâbeynlerinde vâkı' olan muhâsama vü cidâl hüsn-i ittifâka mütebeddil olup min-ba'd âşûb u kıtâl salâh-ı cânibeyn ve ıslâha mütehavvil ola.

[s. 233] Nice bir ceng ü harb ü şûr u gavgâ	Nice bir gîr ü dâr u rezm ü heycâ
Giyip mülkün arûsu tâze câme	Gire şemşîrler habs-i niyâme
Ser-efrâz olmaya nîze çekip baş	Fiten gözün yuma ser-i cümle evbâş
Uyuya dîdesi harb ü kıtâlin	Çekilip söküle mîhı ni'âlin
Kesip hengâmesin kûs ile tablin	Çekile rahneler yüzüne neblin
Hükûmet vereler emn ü emâna	Refâhiyyet gele hâl-i cihâna
Huzûr u râhata ere re'âyâ	Adâlet bezmini göre berâyâ

Hâtime-i hayr-encâm-ı sefer bi-inâyeti'l-Meliki'l-Ekber bu yüzden tulû' edicek hâtır-ı âtır-ı hazret-i Pâdişâh-ı ilhâm-mazâhir[1] –*eazza'llâhü ensârahû*– taht-ı sa'âdet-bahtları tarafına mürâca'at-ı hümâyûna mâyil olup mahmiyye-i İstanbul-ı behcet-şümûl câniblerine göç emrolundu. Rumili Emîru'l-ümerâsı'na ve kışlakda olan sâyir beylere ve kâffe-i bölükler ağalarına, fırak-ı huddâm-ı vâlâ-makâm-ı Atebe-i Sipihr-ihtişâma destûr verildi. Esnâf-ı leşker ki, bahr-i bî-kerân ve deryâ-yı mevc-rîzân idi; fevc fevc tarâyık u sübülden revâne oldular.

Celâlzâde Mustafa Çelebi, *Tabakâtü'l-Memâlik ve Derecâtü'l-Mesâlik*, İÜ.NEK. T., no: 1584, s. 212-233

Şah I. Tahmasb'ın Mührü

TSMA.e., 8968/1

1 Metinde *"mazâhire"* şeklinde yazılıdır.

Amasya Şehri

Musavver Sefâretnâme-i İran (Resimli İran Sefâretnâmesi)

2

I. İstanbul Antlaşması (Ferhat Paşa Antlaşması)[1]

First Treaty of Istanbul (Treaty of Ferhat Pasha)

Osmanlı Padişahı III. Murad'ın[2], İran Şahı I. Abbas'a[3]; *Allah'ın, yeryüzünü İslam ile nurlandırdıktan sonra her devirde İslam milletini ve ülkesini muhafaza için muzaffer bir hükümdarı yardım ve desteğine mazhar kıldığı ve*

The letter of Ottoman Sultan Murad III to Shah Abbas I of Iran stating that Allah, after having enlightened the earth with Islam, has in every age provided a victorious ruler to protect the Islamic nation and

1 Osmanlı Arşivi'nde eskiden beri devam etmekte olan tasnif çalışmaları sırasında henüz bu musalahaya ait resmî bir metin zuhur etmemiş olmakla beraber bazı münşeat mecmualarında musalaha metninin farklı tarif ve isimlendirmelerle başlıklandırılmış çeşitli suret kayıtlarının yer aldığı görülmektedir. Mesela: 1- Sarı Abdullah Efendi'nin *Düstûru'l-İnşâ* isimli yazma mecmuasında (v. 177a-181b) *"merhum Okçuzade inşası mektup"*; (merhum Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'nun yukarıda zikri geçen *Osmanlı – İran Siyasî Münasebetleri* isimli eserinde (s. 197, 188. dipnot) işaret ettiği mecmualar:) 2- *Mecmûa-i Münşeâtü's-Selâtîn-i Feridun Bey* adıyla Sultan Abdülmecid'in himayesinde Takvimhane'de basılmış olan eserde (1. baskı h. 1265 (s. 157-160) ve 2. baskı 1275 (s. 249-252) *"Hâce Efendi inşası nâme-i hümâyun"*, 3- Süleymaniye Kütüphanesi, *Halet Efendi Ktb., No. 775*'de kayıtlı yazma mecmuada (v. 105b-108a) *"Hâce Efendi tesvîd etdiği sulhnâme"*, 4- Süleymaniye Kütüphanesi, *Nuruosmaniye Ktb., No. 4976*'da kayıtlı yazma mecmuada (v. 31b-35a) *"Hâce Efendi tahrîr eylediği ahidnâme-i hümâyun"* şeklinde tarif edilip isimlendirildiği görülmüştür. Bunların mukayeseli olarak incelenmesi neticesinde, metnin önce Okçuzade *(muhtemelen o tarihlerde Divan Kâtibi ve Münşî olan Okçuzade Mehmed Şâhî)* tarafından inşa edildiği ve Hoca Efendi *(o tarihte Hâce-i Sultanî olan Hoca Sadeddin Efendi)* tarafından üzerinde değişiklik ve düzeltmeler (tesvîd) yapılıp son hâli verildikten sonra gönderildiği değerlendirilmiştir. Ancak bu değerlendirmeye göre *Okçuzade*'ye nispet edilen metin ile *Hâce Efendi*'ye nispet edilen diğer üç metin arasında bu düzeltme ve değişikliklerden dolayı farklılıklar bulunması tabiî olsa da söz konusu üç metin arasında da istinsah vs. sebeplerden kaynaklanan çeşitli imla, kelime ve hatta ibare farklılıkları bulunduğu, bunların da metnin o bölümlerinin anlaşılmasını müşkil hâle getirdiği müşahede edildiğinden ve bu durum burada çeviri yazı şeklinde neşir için esas alınacak metnin seçimini de güçleştirdiğinden, bu metinlerden, Padişah himayesinde Takvimhane Matbaası'nda basıldığı için bir nevi resmî yayın olmasından dolayı *Münşeâtü's-Selâtîn*'in *1275 baskısı*ndaki metin esas alınmış; ancak bu metinde tashihe muhtaç olduğu değerlendirilen kelime grupları (altı çizilerek) veya kelimeler, –tahkikli neşir tarzında olmaksızın– başta *Münşeâtü's-Selâtîn*'in *1265 baskısı* olmak üzere yukarıda zikredilen diğer üç mecmuadaki metinlere müracaat edilerek tashih edilip çeviri yazı metne yazılmış, neşirde esas alınan metinde yazılı olan şekli ise dipnotta gösterilmiştir.

2 1574 - 1595. Daha geniş bilgi için bk. Bekir Kütükoğlu, "Murad III", *DİA*, C. XXXI, 2020, s. 172-176.

3 1587 - 1629. Daha geniş bilgi için bk. Faruk Sümer, "Abbas I", *DİA*, C. I, 1988, s. 17-19.

güçlü kâfir hükümdarların ülkelerine sınırdaş olan Rum memleketini de onlara karşı sapasağlam bir engel olsun ve onları kılıçlarıyla cezalandırsınlar diye ataları olan Osmanlı Hanedanı'na yurt kıldığı, atalarının da dört yüz yıla yakın bir zamandan beri onlara karşı cihat vazifesini ifa ettikleri, ancak amcası Şah II. İsmail'in[1] *İki Devlet arasındaki ahdi bozarak Osmanlı'nın bu mücahedesini sekteye uğrattığı, onun yerine tahta geçen babası (Şah I. Abbas'ın babası) Şah Hudabende'nin de sulh yapmak istemesine rağmen askerleri ve aşiretleri ile başa çıkamadığı için onlara uymak zorunda kaldığı, bunun sonucunda birçok memleketin Osmanlı mülkü hâline geldiği, kendisinin (Şah I. Abbas) ise tahta geçtikten sonra bu asilerin fitnesini ortadan kaldırıp dostluk yoluna girdiği ve dedesinin (Şah Tahmasb) izinden giderek amcasının ve babasının kusurlarından dolayı özür dilemek ve samimi olarak sulh talebinde bulunmak üzere, içerisinde geçmişin nefretinin unutulup savaş karanlığının sulh ışıklarıyla ortadan kaldırılarak düşmanlığın yerini dostluğun alması isteğinin yer aldığı bir nameyi ve o name ile birlikte de Osmanlı Sarayı'nda yetişmesi için küçük Şehzade Mirza Haydar'ı*[2] *ve Elçisi Erdebil Hâkimi Mehdi Kuluhan'ı Şahımkulu Halife, Mehdikulu Sultan, Alihan ve Tabip Ebu Talip'ten oluşan bir heyetle birlikte Osmanlı payitahtına göndermiş olduğu ve hepsinin şanlarına layık şekilde ağırlandıkları; sulh isteğinin: 1- İran'da Peygamberimizin (s.a.v.) Ashabı, müctehit imamlar*[3] *ve Hz. Âişe'ye (r.ahm.) yönelik sövgü, lanet, iftira ve kötü söz söylenmesinin önlenip (bütün bunların yapılması demek olan) Teberrâ merasiminin, dedesi Şah Tahmasb zamanında kabul ve taahhüt edildiği üzere kaldırılması; lanet, beddua ve sövgü için hiç kimseye ve İran'daki Ehl-i Sünnet ve Cemaat mensuplarına teklif ve telkinde bulunulmaması, 2- H. 998 senesi Nevruz'u (21-22 Mart 1590) itibarıyla askerî güçle veya ahalilerinin itaatiyle Osmanlı Devleti'nin tasarrufu altına girmiş bulunan ve elçiler tarafından düzenlenen vesikada yazılı olan Tebriz, Karacadağ, Gence, Karabağ, Şirvan, Gürcistan,*

country with His help and support, and that He has made the land of Rum, which borders the lands of powerful infidel rulers, a homeland for their ancestors, the Ottoman dynasty, to be a firm barrier against them and to punish them with their swords, and that his ancestors had been waging jihad against them for nearly four hundred years, but his (the Shah's) uncle Shah Ismail II broke the treaty between the two states and interrupted this Ottoman struggle, his father (Shah Abbas I's father) Shah Hudabende, who succeeded him on the throne, wanted to make peace but had to comply with his soldiers and tribesmen because he could not cope with them, as a result of which many lands became Ottoman property, and he (Shah Abbas I) on the other hand, removed the sedition of these rebels and entered the path of friendship, following in the footsteps of his grandfather (Shah Tahmasb), and sent a letter to the Ottoman capital to apologise for the faults of his uncle and father and to sincerely ask for peace, wishing that the hatred of the past to be forgotten and the darkness of war to be dispelled by the lights of peace and enmity to be replaced with friendship, and together with that letter he had sent the young Prince Mirza Haydar, to be raised in the Ottoman Palace, and his envoy Mehdi Kuluhan, the ruler of Ardabil, to the Ottoman capital with a delegation consisting of Şahımkulu Halife, Mehdikulu Sultan, Alihan and Abu Talib the physician, and they were all accomodated in a manner worthy of their glory, and that his request for peace is accepted on the conditions; 1- That the swearing, cursing and slandering and saying bad words against the companions of the Prophet (s.a.w), the mujtahid imams and A'isha (r.a.) shall be prevented in Iran and the ceremony of Tabarra (which includes all of these) shall be abolished as it was

1 1576 - 1577. Daha geniş bilgi için bk. Tufan Gündüz, "Safeviler – Siyasî Tarih", *DİA,* C. XXXV, 2008, s. 451-457

2 İran Şahı I. Abbas'ın kardeşi oğlu olduğu ve Osmanlı payitahtına rehin olarak gönderildiği bilgisi için bk. Kütükoğlu, *a.g.e.,* s. 194; rehinlik bilgisi için ayrıca bk. *Süleymaniye Kütüphanesi, Halet Efendi Ktb., 775 no'lu yazma mecmua,* v. 105b'deki bu nâme-i hümâyuna ait kaydın başlık kısmı.

3 Muhtemelen ilk üç Halife (Hz. Ebubekir, Ömer ve Osman) (r.ahm.) kastedilmektedir.

Nihavend, Luristan[1] *ile bunlara bağlı yerlerin yine Osmanlı hâkimiyetinde olması, buralara İran tarafından saldırılmaması ve musalahanın uygulanmasında gaflet gösterilmemesi,*[2] *3- Musalaha yapıldıktan sonra azgınlık, taşkınlık, isyan, düşmanlık, cinayet ve hıyanet suçlarını işleyip İran'a kaçanlara sığınma ve barınma imkânı verilmemesi ve bunların korunmaması şartlarıyla kabul edildiği, bozulmaması gereken bu şartlar çerçevesinde sınır tespiti için Osmanlı Devleti tarafından Revan Beylerbeyi Hızır Paşa ile Dergâh-ı Âli Müteferrikaları zümresinden Hüseyin'in tayin olunduğu hususlarında* gönderdiği nâme-i hümâyun.

accepted and pledged at the time of his grandfather Shah Tahmasb, and that no one and the members of the Ahl al-Sunnah and Jama'at in Iran shall be offered or incited to curse, swear or slander; 2-Tabriz, Karacadağ, Ganja, Karabagh, Shirvan, Georgia, Nihavend, Luristan and their subordinate regions, which had come under the control of the Ottoman Empire by Nowruz of 998 AH (March 21-22, 1590), either by military force or by the obedience of their inhabitants, and which were written in the document issued by the envoys, shall be under Ottoman rule again, shall not be attacked by Iran, and Iran shall not be negligent in the implementation of the treaty, 3-Those who fled to Iran after the treaty is concluded and committed the crimes of violence, rioting, rebellion, enmity murder and treason shall not be given asylum and shelter and shall not be protected, and Ottoman Empire appointed Beylerbey of Revan Hızır Pasha and Hüseyin from the State Officials to determine the border within the framework of these conditions, which should not be broken.

21-22 Mart 1590[3]

1 Bu nâme-i hümâyunun suretinin kayıtlı bulunduğu diğer yazmalarda bunlara ilaveten *Şehrizol* da yazılıdır.

2 Diğer yazmalarda yazılı olan ifadeden; *bu bölgelere İran tarafı saldırmazsa Osmanlı tarafının da İran'ın elindeki yerlere saldırmayacağı ve musalahanın uygulanmasında gaflet gösterilmeyeceği* şeklinde bir anlam çıkmaktadır.

3 Nâme-i hümâyun metninin sonunda yazılış tarihi mevcut olmadığından belge tarihi olarak metnin içinde geçen *h. 998 senesi Nevruz'u / 21-22 Mart 1590* tarihi esas alınmıştır.

[s. 249] *Îrân Pâdişâhı Şâh Abbas sulh u salâh istid'â etdikde Sultân Murâd Hân-ı Gâzî hazretleri dergâhından Hâce Efendi inşâsıyla yazılan nâme-i hümâyûnun sûretidir.*

Bi'smika'llâhümme ve bi-hamdike, azze zâtüke ve tenezzehet[1] sıfâtüke ve tekaddeset esmâ'üke ve celle kibriyâ'üke ve belleğa'l-hakka[2] rusülüke ve enbiyâ'üke *–salli ve sellim aleyhim–* ve ammenâ bi-bereketihim na'mâ'üke ve âlâ'üke ve ba'd:

Âlî-hazret, Keyvân-rütbet, Bercîs-menzilet, Behrâm-savlet, Hûrşîd-tal'at, Nâhîd-işret, Utârid-fıtnat, Kamer-fıtrat, Devlet-esâs, Sa'âdet-iktibâs, İzzet-istînâs, Mahmidet-libâs Şâh Abbas –dâme fî-rızâ'i Rabbi'n-nâs– Mahzar-ı Nîk-muhberine[3] *Hîta-i Hadd ü Kıyâsdan Efzûn ve Harîta-i Efkâr u Havâsden Bîrûn Teslîmât-ı Selâmet-nümûn ve Tekrîmât-ı Meveddet-makrûn İhdâsıyla İnhâ'-i Musâfât-intimâ Oldur ki:*

Çün sâbıka-i ni'met-i celîle-i Melik-i Hallâk ve irâdet-i ezeliyye-i Mâlikü'l-mülk-i ale'l-ıtlâk *–te'âlâ şânühû ve tevâlâ ihsânühû–* aktâr-ı meşârık u mağârib-i âfâkda envâr-ı millet-i Muhammediyye ve âsâr-ı sa'âdet-i sermediyyeyi işrâk edip pertev-i âlem-efrûz-ı dîn-i İslâm ve lem'a-i mehçe-i tûğ-ı pür-fürûğ-ı sünnet-i Seyyidü'l-enâm *–aleyhi's-salâtü ve's-selâm–* âlemgîr ve ziyâ'-i şer'-i münîr-i Ahmedî ile bisât-ı zemîn müstenîr olup hısn-ı hasîn-ı dîn-i mübîn ve bünyân-ı rasîn-ı sünen-i Seyyidü'l-mürselîn ilâ-inkırâzı'ş-şühûri ve's-sinîn müstekır ve bu âyîn-i hidâyet-karîn ilâ-intıvâi's-semâvâti ve'l-arzîn müstemirr olduğuna ta'alluk etmiş ve muhâfaza-i beyza-i beyzâ'-i İslâm ve muâhede-i ihkâm-ı ahkâm için her karn-ı sa'âdet-iktirânda bir sâhib-kırânı karîn-i avn-i Rahmânî ve her devr-i hidâyet-deverânda bir merd-i âlî-şânı rehîn-i savn-ı Mennânî edip sâye-i devlet-pîrâyesin mâye-i emn ü emân ve mehd-i ahd-i adâlet-sermâyesin ârâmgâh-ı ehl-i îmân eylemişdir. Fe-li-hâzâ nevâsî-i isti'dâd-ı ezelî ve cebîn-i fıtrat-ı cibillîlerinden ibdâ'-ı nûr-ı celî ile kadr-i bülendlerin evc-i alâya mu'telî kıldığı âbâ' ü ecdâd-ı emcâdımız olan Hânedân-ı Osmânî ki, hârisân-ı hıtta-i Müslimânî ve fârisân-ı arsa-i sâhib-kırânîdirler; muazzam-ı süğûr-ı memâlik-i Müslimîn ve a'zam-ı hudûd-ı mesâlik-i muvahhidîn olan dâru'l-mülk-i Rûm-ı behcet-rüsûmu ol şâyestegân-ı devlet-i Hudâ-dâda makarr u me'vâ ve mesken ü mesvâ etdi ki akder ü akvâ vü azarr u ağvâ'-i kişver-i küfr ü dalâl olan mâl ü menâl ve eskâl ü ebtâl ve udde-i harb ü cidâl ve esbâb-ı nekâl sâhibi krallar mecma'ı olan[4] serhadlere[5] sedd-i sedîd ü hadd-i hadîd olup bârika-i şemşîr-i âlemgîr-i guzât ile sezâ olan cezâların verip şerâre-i şerlerin seylâb-ı kazâ-mazâ ile ıtfâ ve vücûd-ı merdûdların pîrâmen-i hudûddan matrûd ve finâ-yı Memâlik-i Mahrûse'den esbâb-ı sudûr u vürûdların ifnâ etmekle tevsî'-i kişver-i muvahhidîn ve nasb-ı a'lâm-ı zafer-i dîn-i sa'âdet-karîn eyleyeler. *El-minnetü li'llâhi te'âlâ ve tekaddes* dört yüz yıla karîbdir ki imdâd-ı İlâhî ile i'dâd-ı uded-i gazâ vü cihâd ve ıhmâd-i nevâ'ir-i fesâd-ı gürûh-i mekrûh-i küfr ü inâd edip edâ-yı farz-ı cihâd ile[6] rızâ-yı Rabbü'l-ibâd kesbi hasebiyle rûz be-rûz fazl-ı İlâhî haklarında bürûz etmekle her bir ceddimiz yümn-i

1 Metinde *"tenezzehe"*. Tashih: *Süleymaniye Kütüphanesi, Nuruosmaniye Ktb., 4976 no'lu yazma mecmua (Nrs. 4976)*, v. 31b ve *Düstûru'l-İnşâ (Dst.İnş.)*, v. 177a'dan naklen.

2 Metinde *"belleğa"*. Tashih: *Süleymaniye Kütüphanesi, Halet Efendi Ktb., 775 no'lu yazma mecmua (Hlt.Ef. 775)*, v. 105b'den naklen.

3 Metinde *"mahzarımn muhberine"*. Tashih: *Mnş.Slt. 1265 (Münşeâtü's-Selâtîn, 1265 baskısı)*, s. 157'den naklen.

4 Metinde *"mâ akder u ağvâ hükkâm-ı kişver-i küfr ü dalâl ve eskâl ü ebtâl ve udde-i harb ü cidâl ve esbâb-ı nekâl olan mâl ü menâl sâhibi krallar mecma'ı olan"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775*, v. 106a'dan naklen.

5 Metinde *"serhadler ve"*. Tashih: *Nrs. 4976*, v. 32a'dan naklen.

6 Metinde *"edâsı farz-ı cihâdı îrâd ve"*. Tashih: *Mnş.Slt. 1265*, s. 157'den naklen.

ciddi[1] ve reh-nümûnî-i baht u ceddi ile mazhar-ı lutf-ı Îzedî ve manzar-ı ihsân-ı sermedî olup her biri ahdinde edâ-yı hakka cehd edip ref'-i livâ-yı zafer-iltivâ-yı cihâd ve te'sîs-i bünyân-ı gazâya ictihâd ile feth-i husûn u bilâd ve ekâlîm-i cihâna neşr-i menâşîr-i adl ü dâd edip himâyet-i Haremeyn-i Muhteremeyn[2] ve ri'âyet-i âdâb-ı Kıbleteyn[3] ve muhâfazat-ı Sahre[4] ve Merveteyn[5] ve hırâset-i Ravza-i Resûlü's-sekaleyn[6] *–aleyhi's-salâtü ve's-selâm–* hidmeti[7] sa'âdeti zîver-i efser-i iftihâr u ibtihâcımız ve erkân-ı hamse-i İslâm ikâmeti[8] siyâdeti hilye-i celîle-i imâme vü tâcımız ve selâtîn-ı âfâk câdde-i recâda muhtâcımız ve rızâ[9]-cû-yı himmet-i **[s. 250]** bülend-i atâ-intâcımız olmuşlardır. Çün meşiyyet-i Müsebbibü'l-esbâb ve irâdet-i Rabbü'l-erbâb bâb-ı fevz ü felâhı ve havz-i salâhı cebhe-i ikbâlimize küşâde ve cevâhir-i zevâhir-i sa'âdet-i mâderzâdı asdâf-ı âmâlimize nihâde edip nevbet-i Hilâfeti bu mu'temid-i fazl-ı Mevlâ ve müstenid-i Seyyid-i Enbiyâ'ya erzânî kılıp mesned-i saltanatda iclâs ve me'mûr-ı emr-i *"Fa'hküm beyne'n-nâs*[10]*."* etdi, âyîn-i sa'âdet-karîn-i eslâf-ı insâf-ittisâfımız üzere pîş-nihâd-ı fuâdımız temhîd-i mihâd-ı cihâd ve semîr-i[11] zamîr-i safâ-pezîrimiz kam'-ı cem'-i kâfirân-ı bed-nihâd[12] olup tîğ-ı cihângîrimiz niyâm-ı ârâmdan[13] âhte ve bahr u berde mevâkib-i hümâyûn ve süfün ü merâkib-i zafer-nümûnumuz niyyet-i gazâ ile perdâhte olup[14] ikmâl-i nâmûs ve ibtâl-i nâkûs için ol sakar-makarlar üzerine rücûm-ı süyûf-i kâsir-i sufûfla hücûm azmin cezm[15] ve hezm-i müşrikîn için tîğ-ı kîn çekip sâz-ı bezmimiz âheng-i rezm olup nice bilâd-ı vâsi'a ve memâlik-i[16] nâfi'a teshîr ve asnâmı ol emâkinden nâ-peydâ ve biya' u kenâyislerin ma'âbid ü mesâcid-i ehl-i hudâ etmek azîmetinde iken amminiz Şâh İsmail[17]

1 Metinde *"cedvi"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 106a ve *Nrs. 4976,* v. 32a ve *Dst.İnş.,* v. 178a'dan naklen.

2 İçlerinde Mescid-i Haram (Kâbe) ve Mescid-i Nebevî bulunmasından dolayı Mekke ve Medine şehirleri birlikte kastedilmektedir. Daha geniş bilgi için bk. Ş. Tufan Buzpınar - Mustafa Sabri Küçükaşcı, "Haremeyn", *DİA*, C. XVI, 1997, s. 153-157.

3 Kıblenin Mescid-i Aksâ'dan Kâbe'ye çevrilmesi sırasında Hz. Peygamber'in (s.a.v.) içinde namaz kıldırmakta olduğu ve *Mescid-i Kıbleteyn* diye isimlendirilen cami kastedilmektedir. Daha geniş bilgi için bk. H. Ahmet Sezikli "Mescid-i Kıbleteyn", *DİA*, C. XXIX, 2004, s. 278-279.

4 Bu tabirle; Hz. Musa'nın (a.s.) kıblesi olduğu rivayet edilen ve Peygamberimizin (s.a.v.) kıble değişikliğinden önceki dönemde namaz kılarken yöneldiği *Kudüs*'le kastedilenin o olduğu söylenen, Kudüs'ün fethinden sonra da Mescid-i Aksâ'nın yanında üzerine Ömer Camii bina olunan kutsal kaya (diğer adıyla *Hacerü'l-muallak*) kastedilmektedir. Daha geniş bilgi için bk. "Sahre", *DİA*; Nebi Bozkurt "Kubbetü's-Sahre", *DİA*, C. XXVI, 2002, s. 304-308.

5 Bu tabirle; hac ve umre ibadeti ifa olunurken aralarında sa'y yapılan Mekke'deki *Safâ ve Merve* isimli iki tepe kastedilmektedir. Daha geniş bilgi için bk. Mustafa Sabri Küçükaşcı "Safâ ve Merve", *DİA*, C. XXXV, 2008, s. 441-442.

6 Medine'deki Mescid-i Nebevî içinde Hz. Peygamber'in (s.a.v.) kabri ile minberi arasındaki bölüm kastedilmektedir. bk. Nebi Bozkurt "Ravza-i Mutahhara", *DİA*, C. XXXIV, 2007, s. 475.

7 Metinde *"hidmet"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 106a ve *Nrs. 4976,* v. 32a'dan naklen.

8 Metinde *"İslâmiyyenin ikâmet"*. Tashih *Hlt.Ef. 775,* v. 106a ve *Dst.İnş.,* v. 178a'dan naklen.

9 Metinde *"rehâ"*. Tashih: *Mnş.Slt. 1265,* s. 157 ve *Hlt.Ef. 775,* v. 106b ve *Nrs. 4976,* v. 32a'dan naklen.

10 Kur'ân-ı Kerim, Sâd suresi, 38/26. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Ey Dâvûd! Biz seni yeryüzünde halife yaptık; onun için **insanlar arasında** adaletle **hükmet**; nefsin isteklerine uyma, sonra seni Allah yolundan saptırır. Kuşkusuz, Allah yolundan sapanlara, hesap verme gününü unutmaları yüzünden çok ağır bir azap vardır."*

11 Metinde *"şemşîr-i"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 106b ve *Nrs. 4976,* v. 32b ve *Dst.İnş.,* v. 178b'den naklen.

12 Metinde *"kâfirân-ı bed-nihâdın kam'ına"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 106b'den naklen.

13 Metinde *"ârâmda"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 106b ve *Dst.İnş.,* v. 178b'den naklen.

14 Metinde *"perdâhte olup niyyet-i gazâ ile"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 106b ve *Nrs. 4976,* v. 32b ve *Dst.İnş.,* v. 178b'den naklen.

15 Metinde *"hücûm ve azm ve cezm"*. Tashih: *Nrs. 4976,* v. 32b'den naklen. (*Hlt.Ef. 775,* v. 106b'de de *"hücûm azmini cezm"* şeklindedir.)

16 Metinde *"kimâd-ı"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 106b ve *Nrs. 4976,* v. 32b ve *Dst.İnş.,* v. 178b'den naklen.

17 İran Şahı II. İsmail (1576 - 1577) Daha geniş bilgi için bk. *DİA,* "İsmâil II"; Tufan Gündüz, "Safevîler – Siyasî Tarih", *DİA,* C. XXXV, 2008, s. 451-457.

ثمان وتسعين وتسعمائه هجرة نبويه على مهاجرها افضل
افضل الصلوة واكمل التحيه نوروز فيروزى بايخنده ك
كه سال فرخنده فال حنيفلده حيطهٔ تصرفى كما شتكان
دولت قاهرهٔ عثمانيه ده اولان بلاد ومسالكدن
ودائرهٔ ضبط وربط كذشتكان صولت باهرهٔ سلطانيهٔ
بولنان حصول ومسالكدن كه اهلى طوعًا اوكرها
رقبهٔ الفى ربقهٔ خلافتدن دها ايدوب اظهار انقيادٔ
واطاعت وبحكوم حكامنز اولدقلرين اشاعت بلنلردن
دست تعرض قزلباش كوتاه وكما كان مضبوط فرستادكان
دركاه اولا ممالك محروسه حدودندن عرضًا وطولًا
هر محله كه دليران روم وضع يد طولى ايتمشلر در
رسل مومى اليهم اتفاق طوعيلرى ايله طوعى ختم
اتدكلرى وثيقه فصيحه كرك تبريز وقراجه طاغ وتوابعى
كرك كرجستان ومرافق كرك نهاوند وملحقاتى كرك
كردستان ومضافاتى كرك شهرزول ومتعلقاتى
الشئ اذا ثبت ثبت بلوازمه وفتحنجه موكلان باركاه
سلطانى ومعتمدان دركاه عثمانى نصرت قرنده باقى
وسايهٔ عدالت سرمايه مزده اول اماكن تصدى
تعديدن واقى اولا محصل هر نه محله كه حاول
عساكر نصرت مآثر ايله مضبوط يا انقياد سكانى
رابطه سيله مربوط اولا دست تعرض غيردن
مصون اولدقجه تصرف قزلباشده اولان مواضع
قريبه وبعيده يه بوجانبدن تطاول وتجاوز وتناول
وضابطهٔ صلح وصلاحدن تغافل معامله سيله
تعامل اولنميه وبعد انعقاد المصالحه بغى وعصيان

ثمان

ايله مجاب وفتح باب صلح وصلاح ايله قصد ثواب
وعزيمت سابقهٔ عزانتفيد ينه نيت سابقه وهمت
لايقه توجهى ايله طلب اجر بى حساب اولدى شول
شرط ايله مظاهر رضوان رب العالمين حاميان
حماى دين حاويان سماء يقين راويان احاديث
خاتم النبيين اولان اصحاب كرين وائمهٔ مجتهدين
رضوان الله تعالى عليهم اجمعين وام المومنين خليلهٔ
جليلهٔ سيد المرسلين صديقهٔ كبرى التى نزلت
فى عصمتها ايات البراة من السماء رضى الله وعن ابيها
حقلرنده شتم ولعن وقذف وطعن اولنيوب لانتسبوا
اصحابى حديث شريفين واصحابى كالنجوم بايهم اقتديتم
اهتديتم حديثى واكرموا اصحابى حديثى والله والله
فى اصحابى الله الله فى اصحابى لاتتخذوهم غرضًا من بعدى
فمن احبهم فبحبى احبهم ومن ابغضهم فبغضى
ابغضهم ومن اذاهم فقد اذانى ومن اذى الله
فيوشك ان ياخذه حديثى وسايراحاديث صحاح
وحسان وحديث صحيح لا تؤذينى فى عايشة فانه
الوحى لم ياتنى وانا فى ثواب امراة الا عايشة وامثال
ذلك من الاحاديث الصحيحة الواردة فى فضلها
وفضل اصحاب التى لايق بذكرها الكتاب ايله رفع
حجاب ارتياب ايدوب جذكر شاه طهماسب تقبل
وتعهد اندوكى اوزره تبرا رسمى مسلوب وتبرا يلرى
تبر شتم فاشلرى شكسته ودهن لعنت پاشلرى بسته
اولوب فرد افريده يه تكليف نفرين واندوه بولنان
اهل سنت وجماعته سب قبيح تلقين اولنميه وسنه

وغنى وعدوان ايله كريزان اولوب المجا ايدنلر
جاومجا ومنجا ويرليه وخيانت جنايت ايله هارب
اولنلر صيانت اولنميه وبو اساوب مسلوب النقض اوزره
قطع حدود ومنع صدود ايجون راستان آستان
دولت اشياندن بغداد بكلربكيسى حضرتلرى پاشا ومتفرقهٔ
دركاه عاليجاه زمره سندن حسين نعيين اولنوب
پيام آوران مشار اليهم مزيد نوازش وانعام عام
پادشاهى ايله مفتخر ومباهى قلندقدن صكره مشايعهٔ
الطاف فيضجهٔ الاكناف ايله مآذون بحسن الانصراف
ومسارعهٔ اعطاف وسبعهٔ الاطراف ايله مرخص بلطف
الانعطاف اولديلر هواره رهنمونى رفيق الهى ايله بى ريب
طريق هدا وپيروى شريعت غرا وسنت سنياى حضرت
محمد مصطفى صلى الله عليهم وسلموا تسليما رضاى جوى
باركاه خدا اولمق ميسر اوله هيئته تاكه عناصر مزاج
عالمدهٔ اساس صلحى ايده بربرى ايله محكم بوطرح صلحى كه
رسم بمش آنى كلك قضا بود هر بو قلمون لوحه سندن
اوليه كه بالنون والقلم

tesvîl-i dîv-i pür-rîv tadlîli[1] ile ahd ü mîsâk-ı pîşîni ve akd ü peymân-ı dîrîni ta'tîl edip ve; *"Kem ammin yeâ'ü'l-gammü minhü"*[2] mısdâkınca evreng-nişîn-i taht-ı şâhî oldukda âteş-bâr top-ı şâhî gibi hulf-i hilf ile peymân-şiken ve bünyân-ı sulh u salâhı bîh-ken olmağla ol azm-i lâyıkımıza âyık ve sebeb-i irâka'-i dimâ'-i halâyık olup kişver-i küfr ü dalâlde iştiâl-i nâire-i kıtâlden işgâl ile muhriz-i vizr ü vebâl olduğu cihetden [Mısrâ]'[3] *"Bâ-ehl-i hudâ her ki der-üftâd ber-üftâd."*[4] fahvâsınca habl-i[5] emeli kûtâh ve hayl-i ameli tebâh olup sedd-i râhı olan kûh-i endûhu aşamadı ve hayr sanmadığı için çok yaşamadı. *[Beyit] "Peymân-şiken ber-sereş âverd hemîn; o zîr-i*[6] *zemîn girift ve mâ rû-yi zemîn."*[7][8] Çün verâset-i taht-ı Acem ve[9] hükûmet-i evreng-i Cem pederiniz Şâh Hudâbende'ye[10] intikâl eyledi, yâbende-i gevher-i tâbende-i maksûd olmak ümîdiyle kar'-ı bâb-ı sulha şitâbende olup vesâil-i rusül ü[11] resâil ile tecdîd-i müsâleme[12] bâbında feth-i bâb-ı mükâtebe vü mükâleme[13] etdi. Lâkin asâkir-i muhtelife ve aşâyir-i gayr-i mü'telifesi râbıta-i îtilâfı vâsıta-i ihtilâfla güsiste ve hıyâm-ı nifâkı evtâd-ı şikâka beste edip tehallüf üzere tehâlüf etmekle te'ellüf ahdin[14] şikeste etdiklerinde men' u zecrlerine kudreti ve zabt u rabtlarına cür'eti olmadığı cihetden izhâr-ı temerrüd eden serkeş oymaklara uymak lâzım gelip tavattun etdikleri câ-yı me'nûsları Memâlik-i Mahrûse-i Osmâniyye'den olmağla tahammül edemeyip ve nîrû-yı ceng-cûyân-ı Rûm hücûmuyla intizâ' olunan mesâkin ü emâkin ki ellerinde idi; bırakıp ol havâlîden gidemeyip tahayyül-i halâs ile etrâfı tavâf etdikce fikirleri ma'kûs ve livâları menkûs olup târ-ı emelleri evtâr-ı amelleri gibi munfasım ve istirdâd-ı bilâd-ı meftûhadan rişte-i ümîdleri[15] münhasim olup rû be-rû cenge kudretleri olmayacak ol mütehâşiyân-ı arsa-i heycâ eski âşiyânı bırakıp sûrâh-ı tekessürden nigâh-ı tahassür ile ırakdan bakar olduğu eyyâmda ve şeâmet-i lec ve sakâmet-i fikr-i kec ile bisât-ı basîti neverdîde[16] ve nûr-ı dîde-i baht-ı âremîdeleri remîde[17] olduğu hengâmda te'yîd ve imdâd-ı baht-ı mâder-zâd ile hil'at-i şâhî hilkat-i mevzûnunuz ile mübâhî olacak reh-nümûnî-i hıred-i hurde-bîn ve reh-nümâî-i pey-rev-i yakîn ile ol inâd-kîş-i bed-endîşlerin tedbîr-i mûcibü't-tedmîrlerin redd ü tezhîk ve kabûl-i tevfîk etmeyen lecûcân-ı girân-cânı[18] urza-i arsa-i ta'nîf ve nice sahîfü'l-fikr-i hafîfü'l-aklın âlâyiş-i vücûd-ı merdûd-ı fitne-endûdundan cihânı tanzîf[19] etmekle sırât-ı müstakîm-i musâfâta mühtedî ve cedd-i âkıbet-bîniniz âyînine muktedî ve ridâ-yı hüsn-i irâdetle mürtedî olmağa mübtedî olup bâdî-i mebâdî-i

1 Metinde *"tesvîl-i pür-rîv ve tadlîl-i dîv"*. Tashih: *Dst.İnş.*, v. 178b'den naklen. (*Nrs. 4976*, v. 32b'de de *"tesvîl-i dîv-i pür-rîv tadlîl"* şeklindedir.)
2 *"Nice amca vardır ki ondan gam gelir."*
3 Metinde *"ayn"* harfi ile gösterilmiştir. *"Mısra'"* yazılışı için bk. *Nrs. 4976*, v. 32b.
4 *"Her kim hidayet ehli ile savaşırsa ortadan kaldırılır."*
5 Metinde *"habli"*. Tashih: *Mnş.Slt. 1265*, s. 158 ve *Hlt.Ef. 775*, v. 106b ve *Nrs. 4976*, v. 32b ve *Dst.İnş.*, v. 178b'den naklen.
6 Metinde *"ber-"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775*, v. 106b ve *Nrs. 4976*, v. 32b ve *Dst.İnş.*, v. 179a'dan naklen.
7 Metinde *"rûy nâ-emîn"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775*, v. 106b ve *Nrs. 4976*, v. 32b ve *Dst.İnş.*, v. 179a'dan naklen.
8 *"Ahdini bozan hep kendine eder; o yerin dibine geçer, biz ise yeryüzünde (kahrız)."*
9 Metinde *"Acem"*. Tashih: *Mnş.Slt. 1265*, s. 158 ve *Hlt.Ef. 775*, v. 106b ve *Nrs. 4976*, v. 32b'den naklen.
10 Metinde *"Hudâbend'e"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775*, v. 106b ve *Nrs. 4976*, v. 32b ve *Dst.İnş.*, v. 179a'dan naklen.
11 Metinde *"resen-i"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775*, v. 106b ve *Dst.İnş.*, v. 179a'dan naklen.
12 Metinde *"müsâhele"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775*, v. 106b ve *Dst.İnş.*, v. 179a'dan naklen.
13 Metinde *"mükâbere vü mükâyede"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775*, v. 106b ve *Dst.İnş.*, v. 179a'dan naklen.
14 Metinde *"ahdi"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775*, v. 106b ve *Dst.İnş.*, v. 179a'dan naklen.
15 Metinde *"ümîdi"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775*, v. 107a ve *Nrs. 4976*, v. 33a ve *Dst.İnş.*, v. 179a'dan naklen.
16 Bu şekilde harekelenmiş şekli için bk. *Nrs. 4976*, v. 33a.
17 Metinde *"ârâmîde"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775*, v. 107a ve *Dst.İnş.*, v. 179a'dan naklen.
18 Metinde *"girân-cân"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775*, v. 107a ve *Nrs. 4976*, v. 33a ve *Dst.İnş.*, v. 179b'den naklen.
19 Metinde *"tanzîf"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775*, v. 107a ve *Nrs. 4976*, v. 33a ve *Dst.İnş.*, v. 179b'den naklen.

sulh u salâh[1] ve bânî-i mebânî-i rüşd ü felâh olduğunuzu ihbâr **[s. 251]** ve amm ü pederinizden sudûr eden kusûrdan[2] hüsn-i i'tizâr için hibr-i tedbîr ile tahrîr-i tahsîn-sezâ edâ-yı gam-zidâ-yı hubûr-efzâyı hâvî ve safâ-yı dil-i bî-gılden nâşî mihr ü vefâ hikâyetin râvî bir nâme-i anberîn-hitâme ile ki[3], istişmâm-ı şemâyim-i ins için hoş-bû şemâmedir ve mazmûn-ı safâ-nümûn-ı velâ-makrûnu muhtera'-ı münşî-i Abbâsî-câme-i hâmedir ki, dîbâ-yı zîbâ-yı fahvâ-yı[4] selâmet-ihtivâsın mesâlik-i müsâlemede tevâlî üzere dokumuş ve minber-i enâmil üzere; *"İn ürîdü ille'l-ıslâh*[5]*"* âyet-i kerîmesin okumuş ve uzûbet-i lisânı ve selâset-i beyânı ile inşâ-yı insâ-yı[6] tenâfür-i mâzî ve ibdâ'-i edâ-yı hüsn-i terâzî eylemiş ve tulû'-ı tebâşîr-i beşâyir-i sabâh-ı ıslâh ile zalâm-ı zulm ü kifâh irtifâ'ı vücûh-i irtiyâh ile nüfûs ü ervâh intifâ'ı vesîlesi olmasın ve[7] tezâdd tevâdda mübeddel ve telâdd ittihâda muhavvel olması iltimâsın[8] elmâs-ı fikr-i isâbet-misâs[9] ile süfte ve nesâyim-i enfâs-ı safâ-inbâsı ile gülzâr-ı mihr ü vefâ ezhârın[10] şüküfte etmiş; nev-bâve-i bâğ-ı zindegânî ve Güldeste-i râğ-ı kâmrânî, semiyy-i Kâli'-ı Bâb-ı Hayber[11] Mîrzâ Hayder *–enbetehu'llâhü nebâten hasenen–* Âstân-ı Râstân-nevâza ve bârgâh-ı cûd ü i'zâza[12] nihâl-i hadîka-i âmâli âbyârî-i terbiye-i müstahsenemiz ile ser-bülend olmak için gönderilip edâ'-i resm-i Risâlet için güzîde-i ehl-i İslâm, aynü'l-a'yân, zeynü'l-akrân Hâkim-i Erdebil Mehdi Kuluhan ve şâhid-i mazmûn-ı sahîfe-i latîfe Şâhımkulu Halîfe ve emâret-nişân Mehdikulu Sultân ve sezâvâr-ı enzâr-ı ihsân Alihan[13] ve hikmet-mutâlib Tabîb Ebû Tâlib irsâl olunmuş; bir sâ'at-i sa'âdet-şümûlde pişgâh-ı serîr-i Hilâfet-destgâhımıza vusûl ve ma'raz-ı arzda müsûl etdiklerinde[14] i'zâz-ı Mîrzâ-yı[15] nîkû-şemâil ü Nûyeyn-i[16] necâbet-delâil ve ikrâm-ı rusül ü resâilde şân-ı ma'âlî-nişân-ı Pâdişâhânemize sezâ olan edâ olunup nevâziş-i firâvân ile mahsûd-i a'dâ ve mağbût-ı erbâb-ı vefâ ve ferâhûr-ı isti'dâdları üzere ri'âyet ve iltifât-ı meserret-nisâbımdan nasîb-i vâfî buldular. Çün mazmûn-ı musâlahat-nümûn-ı nâme cümle-i enâma celb-i râhat ve cezb-i refâhiyyet sebebi olan[17] müsâlemet su'âli idi, cevâbı hüsn-i kabûl ile mücâb ve feth-i bâb-ı sulh u salâh ile kasd-ı sevâb ve azîmet-i sâbıka-i[18] gazâ tenfîzine niyyet-i sâika ve himmet-i lâyıka tevcîhi ile taleb-i ecr-i bî-hesâb olundu. Şol şartla ki:

1 Metinde *"salâhı"*. Tashih: *Mnş.Slt. 1265*, s. 158 ve *Hlt.Ef. 775,* v. 107a ve *Nrs. 4976,* v. 33a ve *Dst.İnş.,* v. 179b'den naklen.
2 Metinde *"eden"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 107a ve *Dst.İnş.,* v. 179b'den naklen.
3 Metinde *"ile"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 107a ve *Nrs. 4976,* v. 33b ve *Dst.İnş.,* v. 179b'den naklen.
4 Metinde *"zîbâ-yı"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 107a ve *Nrs. 4976,* v. 33b ve *Dst.İnş.,* v. 179b'den naklen.
5 Kur'ân-ı Kerim, Hûd suresi, 11/88. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Şuayb da şöyle dedi: 'Ey kavmim! Bir de şöyle düşünün: Ya benim, Rabbimden açık bir delilim varsa ve O bana tarafından güzel bir nasip vermişse! Size yasakladığım kendim yapmak niyetinde değilim.* ***Ben sadece*** *gücümün yettiği kadar* ***ıslah etmek istiyorum****. Fakat başarmam Allah'ın yardımına bağlıdır. Yalnız O'na dayanıyor ve O'na yöneliyorum.' "*
6 Metinde *"inşâsı"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 107a ve *Dst.İnş.,* v. 179b'den naklen.
7 Metinde *"olmağın"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 107a ve *Nrs. 4976,* v. 33b ve *Dst.İnş.,* v. 180a'dan naklen.
8 Metinde *"iltimâsım"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 107a'dan naklen.
9 Metinde *"kıyâs"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 107a ve *Nrs. 4976,* v. 33b ve *Dst.İnş.,* v. 180a'dan naklen.
10 Metinde *"ezhârım"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 107a'dan naklen.
11 Hz. Ali'ye (r.a.) işaret olunmaktadır.
12 Metinde *"râğî zâda"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 107a ve *Dst.İnş.,* v. 180a'dan naklen.
13 Metinde *"Alican"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 107b ve *Dst.İnş.,* v. 180a'dan naklen. (*Nrs. 4976,* v. 33b'de *"âlî-câh"* şeklindedir. Ayrıca gelen heyetle ilgili olarak *Alikulu Sultan* ve Şah'ın Eşik Ağası *Alihan* isimleri zikredilmektedir. Bk. Kütükoğlu, Osmanlı-İran Münasebetleri (1578-1612), s. 195.
14 Metinde *"mes'ûl olduklarında"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 107b ve *Dst.İnş.,* v. 180a'dan naklen.
15 Metinde *"Mîrzâ-yı"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 107b ve *Nrs. 4976,* v. 33b ve *Dst.İnş.,* v. 180a'dan naklen.
16 Farsça *nûyân* (=noyan, şehzade) kelimesinin *küçük şehzade* anlamı vermek için Arapçadaki küçültme ismi (*ism-i tasgir*) kalıbına konulmuş biçimi.
17 Metinde *"sebebiyle"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 107b ve *Nrs. 4976,* v. 34a ve *Dst.İnş.,* v. 180a'dan naklen.
18 Metinde *"sâbıkayı"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 107b ve *Nrs. 4976,* v. 34a ve *Dst.İnş.,* v. 180b'den naklen.

Mazâhir-i rıdvân-ı Rabbü'l-âlemîn, hâmiyân-ı hımâ-yı dîn-i mübîn, hâviyân-ı semâ'-i yakîn, râviyân-ı ahâdîs-i Hâtemü'n-nebiyyîn olan Ashâb-ı güzîn ve Eimme-i müctehidîn –*rıdvânu'llâhi aleyhim ecmaîn*– ve Ümmü'l-mü'minîn, Halîle-i celîle-i Seyyidü'l-mürselîn, Sıddîka-i kübrâ, elletî nezelet fî-ismetihâ âyâtü'l-berâeti mine's-semâ' –*radıya'llâhü te'âlâ anhâ ve an-ebîhâ*– haklarında şetm ü la'n ve kazf ü ta'n olunmayıp; *"Lâ-tesübbû Ashâbî*[1]*"* hadîsi ve; *"Ashâbî ke'n-nücûmi bi-eyyihim ıktedeytüm ihtedeytüm*[2]*"* hadîsi [ve]; *"Va'llâhi va'llâhi fî-Ashâbî, Allâhe Allâhe fî-Ashâbî; lâ-tettehızûhüm garazan min-ba'dî, fe-men ehabbehüm fe-bi-hubbî ehabbühüm ve men ebgazahüm fe-bi-buğzî ebgazuhüm ve men ezâhüm fe-kad ezânî ve men ezânî fe-kad eza'llâhe te'âlâ ve men eza'llâhe fe-yûşikü en-ye'huzehû*[3]*"* hadîsi [ve]; *"Lâ-tü'zûnî fî-Âyişete fe-inne'l-vahye lem-ye'tinî ve ene fî-sevbi'mraetin illâ Âyişete*[4]*"* hadîsi ve emsâlü zâlike mine'l-ahâdîsi's-sahîhati'l-vârideti fî-fazlihâ ve fazli'l-Ashâbi lâ-yefî bi-zikrihe'l-kitâb ile ref'-i hicâb-ı irtiyâb edip ceddiniz Şâh Tahmasb takabbül ve ta'ahhüd etdiği üslûb üzere *Teberrâ* resmi meslûb ve *Teberrâyî*leri tîr-i şetm-fâşları şikeste ve dehen-i la'net-pâşları beste olup ferd-i âferîdeye teklîf-i nefrîn ve anda bulunan Ehl-i Sünnet ve Cemâ'at'e sebb-i kabîh telkîn olunmaya ve sene semân ve tis'în ve tis'a-mi'et-i Hicret-i Nebeviyye –*aleyhi efdalü's-salâti ve't-tahiyye*– Nevrûz-ı firûzu târîhine dek ki sâl-i ferhunde-fâl-i hafîzdır; hîta-i tasarruf-ı gümâştegân-ı **[s. 252]** Devlet-i kâhire-i Osmâniyye'de olan bilâd ü mesâlikden ve dâire-i zabt u rabt-ı güzâştegân-ı[5] savlet-i bâhire-i Sultâniyyede bulunan husûn u memâlikden ki, ehli tav'an ev kerhen rakabe-i ilâfı ribka-i hilâfdan[6] rehâ edip inkıyâd u itâ'at ve mahkûmumuz oldukların işâ'at eylemişlerdir; dest-i ta'arruz-ı[7] Kızılbaş kûtâh ve kemâ-kân mazbût-ı firistâdegân-ı[8] dergâh ola.[9] Memâlik-i Mahrûsemizde olan hudûd arzan ve tûlen her mahalle ki, dilîrân-ı Rûm vaz'-ı yed-i tûlâ etmişler; rusül-i mûmâ-ileyhim ittifâk-ı tav'î ile hatm etdikleri vesîka vefkınca gerek Tebriz ve Karacadağ ve nevâhîsi ve gerek Gence ve Karabağ havâlîsi ve gerek Şirvan ve levâhıkı ve gerek Gürcistan ve merâfıkı ve gerek Nihavend ve mülhakâtı ve gerek Luristan ve muzâfâtı[10]; *"Eş-şey'ü izâ sebete sebete bi-levâzimihî*[11]*"* mefhûmunca müvekkilân-ı bârgâh-ı sultânî ve mu'temedân-ı dergâh-ı Osmânî tasarruflarında bâkî ve sâye-i[12] adâlet-sermâyemiz ol emâkini[13] tasaddî-i[14] ta'addîden vâkî[15] ola. Muhassal; her ne ki kuvvet-i asâkir-i nusret-meâsir ile mazbût yâhûd inkıyâd-ı sükkânı vâsıtasıyla Kızılbaş'dan alınan mevâzı'-ı karîbe ve

1 Hazreti Ebu Hureyre (Radıyallahu Anh) anlatıyor: *"Resulullah (Aleyhissalâtü Vesselâm) buyurdular ki: "Ashabıma sebbetmeyin (sövmeyin). Nefsimi elinde tutan Zat-ı Zülcelal'e yemin ederim ki, şayet sizden biri, Uhud dağı kadar çok altın infak etse, ashabımdan birinin bir müdd hatta onun yarısı kadarki infakına, sevapta yetişemez."* İbnu Mace, *Sünen,* (161)-Hds :(6028).

2 *"Ashabım yıldızlar gibidir. Hangisine uyarsanız hidayete erersiniz."*

3 *"Ashabım hususunda Allah'tan çekinin ve benden sonra onlara kin tutmayın. Onları seveni ben de severim; onlara buğzedene ben de buğzederim. Onlara eziyet eden bana, bana eziyet eden de yüce Allah'a eziyet etmiş olur. Allah'a eziyet edeni ise Allah'ın tutup yakalaması yakındır."* Tirmizî, "Menâkıb", *Sünen,* 132.

4 *"Âişe hususunda bana eziyet etmeyiniz. Zira bana, Âişe hariç, bir kadının yanında iken hiç vahiy gelmedi.".*

5 Metinde *"güzeştegân-ı".* Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 107b ve *Nrs. 4976,* v. 34a'dan naklen.

6 Metinde *"âlât-ı rıkkıyyeyi rakabe-i hilâfdan".* Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 107b ve *Dst.İnş.,* v. 181a'dan naklen.

7 Metinde *"tazarru".* Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 107b ve *Nrs. 4976,* v. 34b ve *Dst.İnş.,* v. 181a'dan naklen.

8 Metinde *"firistegân-ı".* Tashih: *Nrs. 4976,* v. 34b ve *Dst.İnş.,* v. 181a'dan naklen.

9 Metinde *"olan".* Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 108a ve *Nrs. 4976,* v. 34b ve *Dst.İnş.,* v. 181a'dan naklen.

10 *Hlt.Ef. 775,* v. 108a ve *Nrs. 4976,* v. 34b ve *Dst.İnş.,* v. 181a'da bu kelimeden sonra *"Şehrizol ve müteallikâtı/ muzâfâtı"* ilavesi de vardır. Bu bölgenin savaştan önce de Osmanlı hâkimiyetinde olması sebebiyle musalaha metnine dercinden sarfınazar olunduğu veya başlangıçta yazılmışken bu mülahazaya binaen metinden çıkarıldığı değerlendirilmiştir.

11 *"Bir şey sabit (var) olduğunda levazımı (varlığı için gerekli olan unsurlarla birlikte) / beraberindekilerle sabit (var) olur."*

12 Metinde *"sâir".* Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 108a ve *Nrs. 4976,* v. 34b ve *Dst.İnş.,* v. 181a'dan naklen.

13 Metinde *"olan emâkin dahi".* Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 108a ve *Nrs. 4976,* v. 34b'den naklen.

14 Metinde *"tasaddi ve".* Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 108a ve *Nrs. 4976,* v. 34b ve *Dst.İnş.,* v. 181a'dan naklen.

15 Metinde *"emân-ı vâfi üzere".* Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 108a ve *Nrs. 4976,* v. 34b ve *Dst.İnş.,* v. 181a'dan naklen.

شهنشاه دین اندرو کرده جای
درخشان نشیمن ز ظل خدای
جو بر قبلهٔ حاجت اصحاب راز
نهادند با جمله روی نیاز
بیا بوس قاصد دران بزمگاه
سوی پای تختش کشادند راه
گرفتندش از هر طرف حاجیان
قرنباش را از دو جانب کشان
دو سر خیل حاجب یکی زان گروه
ببازوش سر پنجه زد با شکوه
برسم خدیوانه بر پای تخت
ببردند و کشتند با غ و رخت

13 Mayıs 1576 Tarihinde İran Elçisi Tokmak Muhammed Han'ın III. Murad'ın Huzuruna Kabulü.

Seyyid Lokman, Şahnâme-i Murad, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Farsça Yazmalar (İÜ.NEK. FY.), No. 1404, v. 41b-42a

baîdeye bir[1] cânibden tetâvül ü tecâvüz ü tenâvül ve zâbıta-i sulh u salâhdan[2] tegâfül muâmelesiyle teâmül olunmaya ve ba'de in'ıkâdi'l-musâlaha bağy ü isyân ve gayy ü udvân ile gürîzân olup ilticâ edenlere cây [u] melce' ü mence' verilmeye ve cinâyet ü hıyânet[3] ile hârib olanlar da sıyânet olunmaya ve bu üslûb-ı meslûbü'n-nakz üzere kat'-ı hudûd ve men'-i sudûd için Âstân-ı râstân-ı Devlet-âşiyândan Revan[4] Beylerbeyisi Hızır Paşa ve Müteferrika-i Dergâh-ı Âlî-şân zümresinden Hüseyin ta'yîn olunup peyâm-âverân-ı müşârun-ileyhim mezîd-i nevâziş ü in'âm-ı âmm-ı Pâdişâhî ile müftehir ü mübâhî kılındıkdan sonra müşâya'a-i eltâf-ı fesîhatü'l-eknâf ile me'zûn bi-hüsni'l-insirâf ve müsâra'a-i a'tâf-ı vesî'atü'l-etrâf ile murahhas bi-lutfi'l-in'itâf oldular.

Hemvâre reh-nümûnî-i refîk-ı tevfîk-ı İlâhî ile pey-rev-i tarîk-ı hudâ ve icrâ-yı şerîat-ı garrâ ve sünnet-i seniyye-i Hazret-i Muhammed Mustafa –*salla'llâhü te'âlâ aleyhi ve sellem*– ile rızâ-cûyân-ı bârgâh-ı Hudâ olmak müyesser ola.

***

Li-münşi'ihî: Hemîşe tâ ki anâsır-ı mizâc-ı âlemde, esâs-ı sulhu ede birbiri ile muhkem. Bu tarh-ı sulh ki, resm etmiş onu kilk-i kazâ; bu dehr-i bûkalemûn levhasında olmaya kim *bi'n-nûni ve'l-kalem.*[5]

Mecmûa-i Münşeâtü's-Selâtîn-i Feridun Bey, Takvimhane Matbaası, 1275, C. II, s. 249-252

1 *Hlt.Ef. 775,* v. 108a ve *Nrs. 4976,* v. 34b ve *Dst.İnş.,* v. 181a'da *"râbıtasıyla merbût ola, dest-i ta'arruz-ı gayriden/ gayrdan masûn oldukça tasarruf-ı Kızılbaş'da olan mevâzı'-ı karîbe ve baîdeye bu"* şeklinde geçmektedir.

2 Metinde *"sulh u salâh"*. Tashih: *Dst.İnş.,* v. 181a'dan naklen. *(Hlt.Ef. 775,* v. 108a ve *Nrs. 4976,* v. 34b'de *"sulhdan")*

3 Metinde *"habâset"*. Tashih: *Nrs. 4976,* v. 34b'den naklen. *(Hlt.Ef. 775,* v. 108a *"hıyânet"; Dst.İnş.,* v. 181b *"hıyânet-i cinâyet")*.

4 Metinde *"Van"*. Tashih: *Hlt.Ef. 775,* v. 108a ve *Nrs. 4976,* v. 34b'den naklen. *(Dst.İnş.,* v. 181b *"Bağdad")*.

5 *"**Nûn ve'l-kalem**"* ifadesiyle Kur'ân-ı Kerim, Kalem suresi, 68/1-2'nci ayetlere işaret olunmaktadır. Ayetin meali: *"**Nûn. Kaleme** ve (yazanların) onunla yazdıklarına **and olsun** ki sen –Rabbinin lütfu sayesinde– asla mecnun değilsin."*

3

II. İstanbul Antlaşması (Nasuh Paşa Antlaşması)

Second Treaty of Istanbul (Treaty of Nasuh Pasha)

Osmanlı Padişahı I. Ahmed'in,[1] İran Şahı I. Abbas'a; *Allah'ın, İslam binasını ayakta tutup ahkâmını yayma hizmeti için her asırda bir kulunu seçip görevlendirdiği gibi atalarına da bu vazifeyi icra etmeleri için sultanlık ihsan ettiği, onların da bütün vakit ve gayretlerini bu yolda sarf ettikleri, başka bir işle meşguliyet bu hizmetin ifasına engel olduğu için büyük atası Sultan Süleyman'ın, kendisinin (Şah) atası Şah Tahmasb ile sulh yaptığı, ancak dedesi Sultan Murad zamanında Şah II. İsmail'in İki Devlet arasındaki ahdi bozarak düşmanlık yolunu tuttuğu, kendisinin (Şah) tahta geçtikten sonra dostluk yoluna girerek sulh için şehzadesini bir mektupla birlikte Osmanlı Sarayı'na göndermesi üzerine sulhun yeniden tesis edildiği ve bunun neticesinde Osmanlı Devleti'nin küffar memleketlerinde nice fetihler gerçekleştirdiği; bu sırada Hilafet ve Saltanat makamına kendisinin (Sultan I. Ahmed) geçtiği ancak tam Nemçe ve Macar memleketleri ele geçirilecek iken Şahlığa tabi bazı adamların sebepsiz yere aradaki antlaşmayı bozacak işlere kalkışıp cihadı sekteye uğrattıkları ve Şark tarafında cenk ateşini yeniden tutuşturdukları, şimdi ise*

Imperial Treaty sent by the Ottoman Sultan Ahmed I to Shah Abbas I of Iran, telling that that just as Allah chooses and appoints one of His servants in every century for the service of upholding the foundations of Islam and spreading its laws, He also granted the sultanate to his (the Sultan's) ancestors to perform this duty, and that they spent all their time and efforts in this way, and that his great ancestor Sultan Suleiman had made peace with Shah Tahmasb, the ancestor of his (the Shah's) ancestor, because being busy with another matter prevented the performance of this service. However, during the reign of his grandfather Sultan Murad, Shah Ismail II broke the treaty between the two states and took the path of enmity, but after he (the Shah) took the throne, he took the path of friendship and sent his prince to the Ottoman Palace with a letter for peace, and the peace was re-established and as a result, the Ottoman Empire made many conquests in the lands of the infidels. He (Sultan Ahmed I) had assumed

1 1603-1617. Daha geniş bilgi için bk. Mücteba İlgürel, "Ahmed I", *DİA*, C. II, 1989, s. 30-33.

kendisinin (Şah), sulh için Kadıhan isimli Kazasker'ini, Sultan Süleyman ve Şah Tahmasb dönemindeki sulha geri dönülmesi isteğini dile getirdiği bir mektupla birlikte İstanbul'a göndermiş olduğu; her ne kadar, yapılmak istenen bu yeni sulhun akıbetinin payidar olamayan önceki sulhun akıbetine benzeyeceğine dair bir tereddüt ortaya çıkmış ise de Sadrazam Nasuh Paşa tarafından, kendisinin (Şah'ın) bu hususdaki samimiyetine işaret olunması üzerine sulh isteğinin: 1- İran'da Peygamberimizin (s.a.v.) Ashabı, müctehit imamlar[1] *ve Hz. Âişe'ye (r.ahm.) yönelik sövgü, lanet, iftira ve kötü söz söylenmesinin önlenip (bütün bunların yapılması demek olan) Teberrâ merasiminin, dedesi Şah Tahmasb'ın kabul ve taahhüt ettiği üzere kaldırılması; lanet, beddua ve sövgü için hiç kimseye ve İran'daki Ehl-i Sünnet ve Cemaat mensuplarına teklif ve telkinde bulunulmaması, 2- İran'dan Osmanlı ülkesine gitmek isteyen Ehl-i Sünnet ve Cemaat mensuplarına izin verilmesi ve bunların engellenmemesi, 3- Hâlen Osmanlı Devleti'ne bağlı görevlilerin tasarrufunda bulunmakta olan yerlere İran tarafınca hiçbir şekilde taarruz olunmayıp Sultan Süleyman zamanında kesilen sınırın esas alınması 4- Bağdat eyaletine bağlı olup Osmanlı Devleti tabilerinden Seccad'ın oğlu asi Mübarek'in elinde bulunan yerlerin yine Bağdat'a bağlı olması ve adı geçenin, Osmanlı Devleti tarafından oradan uzaklaştırıldıktan sonra İran tarafından himaye edilmemesi; aynı şekilde asi Hilev Han tarafından istila edilmiş olan Şehrizor eyaleti beldelerinin adı geçenden kurtarılmasına İran tarafınca engel olunmaması, Şehrizor'un eskiden olduğu gibi Osmanlı vilayeti kabul edilmesi ve aynı şekilde İran tarafının adı geçene olan imdadına son verilmesi, 5- İran'dan hacca gidecek olanların güvenli olmayan Bağdat ve Basra yollarından değil eskiden olduğu gibi Haleb ve Şam, yolundan gitmesi, 6- Osmanlı Devleti'ne tabi oldukları kabul edilen Şemhal Han ve diğer Dağıstan hâkimlerinin bu statülerinin aynen devam etmesi ve memleketlerine bir zarar verilmemesi; bunların Osmanlı tarafına geliş gidiş yolunu kapatmak için Ruslar tarafından inşa olunan Terek Kalesi'ni yıkmak ve Rusları oradan uzaklaştırmak için*

the office of Caliphate and Sultanate at this time, but just when the Austrian and Hungarian lands were about to be conquered, some subjects of the Shah had interrupted the jihad and rekindled the fire of war in the East by engaging in acts that would break the treaty without any reason, and that now he (the Shah) had sent his Kazasker named Kadıhan to Istanbul for peace with a letter in which he expressed his wish to return to the peace of the period of Sultan Suleiman and Shah Tahmasb. Although there was a hesitation that the fate of this new peace would be similar to the fate of the previous peace which did not last, the Grand Vizier Nasuh Pasha pointed out his (the Shah's) sincerity in this matter and the request for peace was accepted on these conditions: 1- Swearing, cursing and slandering and badmouthing the companions of the Prophet (s.a.w), the mujtahid imams and A'isha (r.a.) shall be prevented in Iran and the ceremony of Tabarra (which includes all of these) shall be abolished as it was accepted and pledged at the time of his grandfather Shah Tahmasb, and no one and the members of the Ahl al-Sunnah and Jama'at in Iran shall be offered or incited to curse, swear or slander, 2- Members of the Ahl al-Sunnah and Jama'at who want to travel from Iran to the Ottoman lands will be allowed and not be prevented, 3- Iran will not attack the places that are still in the possession of the officials of the Ottoman Empire in any way, and the border established during the reign of Sultan Suleiman will be taken as a basis, 4- The places in the province of Baghdad, which were under the control of the rebel Mubarak, the son of Seccad, a subject of the Ottoman Empire, shall be under the control of Baghdad again, and the aforementioned person shall not be protected by Iran after being removed from there by the Ottoman Empire; Likewise, the Iranian side shall not prevent the liberation of the towns of the province of Shahrizor,

1 Muhtemelen ilk üç Halife (Hz. Ebubekir, Ömer ve Osman) (r.ahm.) kastedilmektedir.

Osmanlı askeri o tarafa geldiğinde İran askeri tarafından engel çıkarılmayıp yardım edilmesi şartlarıyla kabul edildiği, bu şartlar çerçevesinde sınır tespiti için Osmanlı Devleti tarafından Bağdat Eyaleti Muhafızı Mahmud Paşa ve Van Beylerbeyi Mehmed Paşa taraflarından adamlar tayin olunacağı; adı geçen Habercisinin (Kadıhan) teberrâ ve sövgü ayıplarının İran diyarından kaldırılacağını ifade etmesi üzerine kendisine "işte istenilen de bu" denildiği ve vazifesini gereğince yerine getirip iyi bir şekilde ağırlanarak hediyelerle taltif edildikten sonra dönüşüne izin verildiği hususlarında gönderdiği nâme-i hümâyun.

which were occupied by the rebel Hilev Khan, and Shahrizor shall be recognized as an Ottoman province as it was in the past, and likewise, the Iranian side's assistance to the aforementioned rebel shall be ended, 5- Those going on pilgrimage from Iran shall not take the unsafe roads of Baghdad and Basra, but shall take the roads of Aleppo and Damascus as in the past, 6-The status of Shamkhal Khan and other Dagestan rulers, who were accepted to be subject to the Ottoman Empire, shall remain unchanged and no harm shall be done to their homeland; when the Ottoman troops come to the region to demolish the Terek Fortress built by the Russians to block their way to and from the Ottoman Empire and to drive the Russians away from there, the Iranian troops shall not obstruct them but help them. Men would be appointed by Mahmud Pasha, the Protector of the Province of Baghdad, and Mehmed Pasha, the Beylerbeyi of Van, to determine the border within the framework of these conditions; and the aforementioned messenger (Kadıhan) stated that the shames of Tabarra and cursing would be removed from the land of Iran and upon this he was told "this is what is desired" and he was allowed to return after he fulfilled his duty duly and was entertained well and rewarded with gifts.

15-24 Kasım / November 1612

[v. 204b] *Kadıhan ile Şâh Abbas'a gönderilen nâmedir.*

Bâ-müsvedde-i hazret-i Şeyhülislâm, der-zamân-ı vezâret-i Nasuh Paşa, sene 1021.

Efser-i hâme-i her nâme-i miskî-hitâme ve zîver-i câme-i Abbâsî-imâme, hamd ü sipâs-ı sa'âdet-esâs-ı Melik-i nâs ve şükr-i bî-kıyâs-ı mahmidet-libâs-ı meşâir ü havâs olmak sezâdır ki, libâs-ı izzet-istînâs-ı Pâdişâhî ile dilediği abdin mübâhî edip hila'-i fâhire-i in'âm-ı âmmın i'lâ-yı a'lâm-ı İslâm eden kullarının kâmet-i bî-i'tidâllerine râst ve ri'âyet-i rızâ-yı Rabbü'l-âlemîn ve himâyet-i muktezâ-yı şer'-i mübîn-i Seyyidü'l-mürselîn *–aleyhi salâtü'l-musallîn–* ve mütâba'at-ı sîret-i Âl ü Ashâb-ı güzîn *–rıdvânu'llâhi* [**v. 205a**] *te'âlâ aleyhim ecmaîn–* eyleyen ibâdına mevâdd-ı mevâ'id-i ihsânın bî-kem ü kâst edip tıynet-i pâkimizi tîb-ı meveddet-i Hânedân-ı Nübüvvet ile ta'tîr ve hamîr-i cibillet-i tâb-nâkimizi buhûr-ı mahabbet-i Ehl-i Beyt ü Ashâb ile tebhîr edip ser-rişte-i ülfetimizi evtâd-ı vidâd-ı aktâb [u] evtâda beste ve târ u pûd-ı evhâm ü şükûkü kavâtı'-ı sukûk-i hüsn-i sülûkümüz ile güsiste edip ta'mîr-i bilâd ve terfîh-i hâl-i ibâdını mu'tâdımız ve kerîme-i *"in ürîdü ille'l-ıslâhe me'steta'tü*[1]*"* mazmûn-ı hidâyet-nümûnun pîş-nihâdımız kılıp ıslâh-ı hâl-i re'âyâ ve fevz ü felâh-ı berâyâyı mübtegâ-yı tab'-ı Hudâ-dâdımız ve sülûk-i şehrâh-ı adl ü dâdı murâd-ı fuâd-ı safâ-i'tiyâdımız eyledi *–fe-sübhâne min-Rabbi hedânâ bi-adlihî ve sübhâne min-Mevlâ habânâ bi-fazlihî–*. Hamd-i bî-hadd Hudâ-yı yektâya, şükr-i bî-add Cenâb-ı Mevlâ'ya ki bizi sâlik-i ibtidâ-yı lutfu ile şâhrâh-ı tarîk-ı akvâya *(Nesir)* Ve zînet-efzâ-yı ser-i her mülattıfa-i girâmî ve letâfet-bahşâ-yı her nâme-i nâmî, sılât-ı salavât-ı Seyyidü'l-enâmî, Nebiyy-i sâmî-rütbe-i cemîlü'l-esamî, Resûl-i âlî-usûl-i Hâşimî-i Tihâmî, *(Nazm)* Habîb-i Hudâ, server-i enbiyâ, celîlü'n-nedâ, mefhar-ı asfiyâ, imâm-ı safâ suffe-i ıstıfâ, vefiyyü's-safâ hazret-i Mustafa, Muhammed-i şeh-i lâceverdî-serîr ki çeşm-i cihân oldu ondan karîr, kilîd-i hükm eyledi Hak dilin ki onunla açdı cihân müşkilin; Şehinşâh-ı dergâh-ı *Lev-lâ-k*[2] O'dur, hırâmân-ı meydân-ı eflâk O'dur. *(Diğer)* Şefîu'l-ümem, ser-firâz-ı harem-i vesî'u'l-kerem, server-i yemm-i şiyem, Arab mihteri ve Acem serveri, cihân mefharı, Şâh-ı [**v. 205b**] vâlâ-himem, karîb-i denâ, mahrem-i kibriyâ, habîb-i Hudâ, men bihi'd-dînü temme, delîl-i sübül, reh-nümâ-yı rusül, ser-efrâz-ı külle yevm nasbü'l-alem, cemîlü'l-atâyâ, celîlü's-secâyâ, aleyhi't-tahâyâ mine'r-Rabbi'l-Ekrem *–aleyhi mine's-salavâti esnâhâ ve mine't-teslîmâti enmâhâ–* kılınmak revâdır ki hilkat-i pâki mebde'-i îcâd-ı âteş ü bâd ü âb ü hâk ve mukaddime-i tertîb-i mukaddemât-ı tabakât-ı nüh-eflâk ve netîce-i behîce-i *"Lev-lâ-ke lev-lâ-k*[3]*"* olup şer'-i mübîn-i tâb-nâki inâre-i şâhrâh-ı risâlet ve; *"Ashâbî ke'n-nücûmi bi-eyyihim ıktedeytüm ihtedeytüm"*[4] mâ-sadakları olan[5] Ashâb-ı kirâmı ızâet-i tarîk-ı hidâyet edip ol hâdiyân-ı dîn meşâil-i re'y-i mübîn ile sünen[6]-i dîn-i metîni rûşen ve ezhâr u âsâr-ı hasene ve etvâr-ı müstahsene ile riyâz-ı şer'-i müstebîni nümûdâr-ı gülşen etmişlerdir. Husûsan akdem-i Ashâb-ı safâ-intisâb, Yâr-ı gâr-ı Habîb-i Rabbü'l-erbâb, büzürgvâr-ı âlî-mikdâr-ı cemîlü'l-âsâr, mazhar-ı *"Sâniye'sneyni iz hümâ fi'l-gâr*[7]*"*, râh-ı

1 Kur'ân-ı Kerim, Hûd suresi, 11/88. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Şuayb da şöyle dedi: 'Ey kavmim! Bir de şöyle düşünün: Ya benim, Rabbimden açık bir delilim varsa ve O bana tarafından güzel bir nasip vermişse!.. Size yasakladığımı kendim yapmak niyetinde değilim.* ***Ben sadece gücümün yettiği kadar ıslah etmek istiyorum****. Fakat başarmam Allah'ın yardımına bağlıdır. Yalnız O'na dayanıyor ve O'na yöneliyorum.' "*

2 ***"Sen olmasaydın ... "*** anlamındaki bu ifade ile ***"Sen olmasaydın sen,*** *âlemleri yaratmazdım."* mealindeki hadis-i kudsîye işaret olunmaktadır. Bk. Ali el-Kârî, *Şerhu'ş-Şifâ*, C. I, s. 77 (382).

3 ***"Sen olmasaydın sen ... "*** anlamındaki bu ifade ile ***"Sen olmasaydın sen,*** *âlemleri yaratmazdım."* mealindeki hadis-i kudsîye işaret olunmaktadır. Bk. Ali el-Kârî, *Şerhu'ş-Şifâ*, C. I, s. 77 (382).

4 *"Ashabım yıldızlar gibidir. Hangisine uyarsanız hidayete erersiniz."*

5 Metinde *"olan"* kelimesi iki kere yazılıdır.

6 Metinde *"sünen"* kelimesi iki kere yazılıdır.

7 Kur'ân-ı Kerim, Tevbe suresi, 9/40. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Eğer siz ona (Resulullah'a) yardım etmezseniz (bu önemli değil); ona Allah yardım etmiştir: Hani, kâfirler onu,* ***iki kişiden biri olarak*** *(Ebu Bekir ile birlikte Mekke'den) çıkarmışlardı;* ***hani onlar mağaradaydı****; o, arkadaşına.'Üzülme, çünkü Allah bizimle beraberdir.' diyordu. Bunun üzerine Allah ona (sükûnet sağlayan) emniyetini indirdi, onu sizin görmediğiniz*

تاجبخان ایله شاه عباسه کوندردیکی نامه در
باسودهٔ حضرت شیخ الاسلام و در زمان وزارت
نصوح پاشا ذی القعده سنه

افضر همامه هرنامهٔ مسکوخنامه، وزبور جامهٔ عنبای
عنامه حمد وسپاس سعادت اساس ملک ناس ولکر
بقیای بی همدت لباس مشاعر وحواس ولی نزل درکه
لباس عزت استینباس پاد ظاهی ایله دیلدیکی عبدین
مبالغی ایدوب خلعم فاخرهٔ انعام عامن اعادی
اعلام اسلام ایدن قولرینک قامت بی عدتلرینه
راست، ورعایت رضای رب العالمین، وحمایت
مقتضای شرع مبین، سیدالمرسلین علیه صلوة
المصلین، ومتابعت سیرت ال واصحاب کرین رضوان

الله تعالا علیهم اجمعین، ایلدین عبادته مواظ دوامنده
احسان فی کوکات ایدوب طیبت پاکیزی طیب
موذت خاندان نبوت ایله تعطیر، وخیر جهات
تاباکیزی بخور بحتی اهل بیت واصحاب ایله تبخیر
ایدوب سررشتهٔ افتخاری اوتاده وداد اقطاب
اوتاده بسته، وتار وپود اوهام ولکوکی فواطم سکوک
حسن سلوکزایله کسته ایدوب تعبیر ایدوب ورتبه
حال عبادبنی معتاد مزه کریمهٔ ان ارید الا الاصلاح
ما استطعت مضمون هدایت تونیک پیش نهاد مز
قبولوب اصلاح حال رعایا وفوز وفلاح برایاپی
مبتغای طبع خداداد مز وسلوک شیم عدل وذری
مراد فواد صفا اعتیاد مز ایله دی فسبحان من رتب
هذا ما بعده له وسبحان من موله حیاتا بفضله حمد
بحمد خدای بکایه شکر بی عد جنابنه مولایه کریزی
سالک ابتدای لطفی ایله شاهراه طریق افرایه نثر وزینت
افزای سریر مکرمهٔ کرامی، ولطافت بخشای هرنامهٔ
نامی صلوت صلوات سنیدا لانامی، بنی سامی رتبهٔ
جمیل الاسامی رسول عالی اصول هاشمی تهامی نظم
جیب خدا سرور انبیا جلیل الندی مخزن اصفیا امام
صفاسنهٔ اصطفا، وفی الصفا حضرت مصطفی محمد نه
لاجوردی سریر کوچشم جهان انوری افروز قریر کلیه
حکم ایلدیکی حین دن که انکله آچیلمش مکنون
لمعات ظهوره وکاه انکله کوکلر خزانهٔ میدان افادله
اولدی دیکر شفیع الامم سرفراز حرم وسیع الکرم سرور
شیم عرب مهتری وجم سروری جهان مخبری شاه

دین محمدی واذاعهٔ قوانین ملت احمدی علی صاحبها
السلام الشرمدی ایتمك بجون بر بنم سن اختیار،
واولی خدمت علی رتبتا بله سرعزت مدارین لایق
افضل افتخار ایدوب تحریر جهاکبری ایله مدن ومصالح
فتح ونصرت وتنویر رای صایب التدبیر ایله کارکیاری
قدسیر ایدوب یاد اعتیاد واجداد ایجاد مزی زیاده
الله فزایا واجر، بوسست سینه وشیوهٔ بهنیه فهابهرا،
اینك بجون قرن بجون سلطانی ومکین، نهنشین خاقانی
ایلدوب جلوقات علیه، وکل ساعات سنیه لرین
غزا وجهاد مصروف ویمن همت عالی نهتارین اولد
صوب یاسوایه معطوف، ایدوب حسنات آثارکی
صحایف روزکاره طیفات ذرکاردیل ونهاراوزره
مسطور، وتام نامیاری واسامی سامیاری الی انقضاکه
الذهور وخیرات جمیله، ومبرات جمیله ایله مذکور اولوب
قصاری واعلی نوریزی اطفای نصاری ایدرای بدا اختراولوب
طرق اخرایله اشتغال یومهم لازم الاکمالدن صرف
واشتغال ایتمکله، جلسه مکان فرد وثرثاشیان، سخی تی
جمیل البرهان، حضرت سلیمان اولدن جدا امجد
بزرکوار مز سلطان سلیمان خان، صب علیه فرقد مجال
الغفران لمصلحة جانب صلح وصلاحدن بجانب جد
جد ودین بانتیاهکز اولدن طهماسب شاه وخی
عاذ مان عبدهٔ اصنام اولدن غزات اسلام مثوبانیله
حضنه دارا ولین امید کاپله، پاسبه درینك راهنمای
کریزایدوب، کلمهٔ اخلاصی یانیق دفت واستحکام
صلح وصلاحده حسن همت کوسترمش یدی، ونوبت

خلافت خداداده جلت معاد سعادت استادی جد
امجد مز سلطان مراد غزا اعتیاد صب علیه مجال الاتمد
الی یوم التناد، حضرتنه منتبی وخاندان نجبا وجود
طهماسب شاهدن نجبا ولد قدره شاه اسمعیل ثانی
نفحهٔ مبالغی امن وامانی ایلیوب صولاب دیدهٔ مزلت
عاقبت اندیش ایله، متعهد اولدن صلح وصلاحه حوزای
تحیف مدتران بدکیش ایله، عقدهٔ تشویشنه مراغوب
عسکر افوفربا فرلك جانب شرقه کذار وقلمرو ایران
ولوزارنه سفر ایله درینه بادی، وسالك مسالك غازی
اولش یدی، خلعت شاهی جنابنه عزت ماکز کرله
مباهی اولدقده، اعمال کاملی فادراك واجالهٔ
شعلهٔ جوالهٔ ذهن وذاکرانه، اسکی ذاهی سلوك،
وکذلك بحرهٔ حسن تدبیر ایله صلوك غیرمشکوکدن
نقطهٔ مشکو کی محکوك ایدوب، سفاره صلح وصلاحه بان
ودادا فوز وفلاحه لایق ایله اولدقده اهتداء اولدقجی
المنة خیرا قتدا قیلوب فرح باب صلاح واصلاحه وترتیب
مقدمات فلاح ونجاحه لایق نامهٔ نامی مصالحتنامه
وفوزنامهٔ رجحه بجهات نفاکتی سامی دستان نوازش
ارسال وزیاده ودادی ایفاد ایله، آثار بحتی شمالك
ایلیوب عهد وپیمان وخلف وایمان ایله بحقد ذاقی ایلیوب
مصالحه، وسذ سوارخ مکاوحه ایله، تشیید مبانی اوزره
وتمهید قواعد اتحاد اولوب، اسلوب اول اوزره تم قیام
وکاد قریر ونتیجهٔ بهجهٔ صراط مستقیم اولدوقه غزای
سابقه یوطرفدن عزایم لایقه اولوب، کفار یدکر دارك
نجیبه متین واستوار قلعه وحصارلری وحصون

مصون ایله متحیر اولدن بلاد نامدارلری مطمح
دیار بجهت آثار عنایان عالیشان اولمغه باشلیوب
عهد خلافت عهدهٔ سماحت سلطانیه مزه کریوب
برات خداداد سلطنتز اِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ
مشکاتندن مقتبس اولدن اظهار خلافت عنوان ایله
قرین لفظ باری، واقالیم عالمده بالطول والعرض
امر مزجاری وفلدفده بجاری عادات قدیمه من
اوزره، ولایت فجه ومجار فجار تخصیر مسالکنه جای
اولوب آیین کرزایا واجداد دادایتغزا حیاتی
سیر مضیر صفا اتخاذ مزلمکن مقتبسان قلمرو ناهی
اولدن بعض جوانبلرینه، سوء تدبیر دن ناشی حالت
ظهور ایدوب، فی سبب تفتق جمع مرتبهٔ میل،
وسلسلهٔ عبود ده، معقوده اولدن قواعدی نقضه
تخمیر ذیل، اولوب ترك الاف وسلوك ره خلاف
اولنغله، ریاض وداده اظهار حسن اتحاد برینه خلاف
ومفیدن نزلیا الوف بتوب، قریضهٔ جهاد یاکدلدن
بزی اشغال، وتارهٔ جنك وجدالی طرف شرقده مجدداً
اشتغاله باعث اولدقدن، تامکیزده وکرا اولنان
وزروبالله مظهر اولوب نجبه ممالك ومسالك تمتر
عسکر یا محصور ایله یامال، واراقهٔ دماء نساء ورجال
منع سوء حال اولدی، الحالة هذه وهنوفن اقبال وبدقة
اطلاع نجسته فال ایله، یه ذیال صلح فدیه توسل
وکریمهٔ واصطلحوا ذات بینکم معدات اولدن اصلام زان
البین ایله صلاح حال رعایا، ورفاه احوال برایا بجهت
حسن تعاول اولوب، مبادت بناء، واقادت مسکاه

صدر وسیع الصدر یکن، وخان بلند قدر ویکن، قاجیخان
صدافت نشان، وساطتی ایله بمشکاه درکاه معلا مز
صفای درونی راوی، ومؤیدیه دلك سنوح ایدوب
احوالدن اعتذاری راحاوی، نامهٔ نامیکز ومطلعهٔ
کرامیکز واصل، ومضمون صفا نمونه اطلاع کامل
حاصل اولوب کامل لازم التحصیل فاصغی الصلح الجلیل
ایله باب اعتذاری بازه وهوای بسط اعتدا دوه مرتواد
ایدوب، من بعد ولایحی صلح وصلاح طالبا یوفوز
ونجاح اولدن ارکان سعادت قرین، وعالمان دینت
وخیر دینان عاقبت بین عقودی ایله معقود ه،
واطناب وماوتاد خلوه مشد وده اولوب ایواب
فساد باکلیه مسدود ه، ووجه الاقدن وجه خلق
دست وزکلی ایله سرد ودوه اولوب، سابق الذکر وسلنا
الیه بالبنان اولدن جدا امجد جنت مکان فردوس آشیان
سلطان سلیمان خان ایله، جدز بزرکوارکز مباعده بسته
ونجبه ماء وسال بکایه علی الاتصال عاما عتماد، بوبسته
اولدن آشتی صوری وسرجد لشنیان طرفندن صدود
ایدن راستخا طری بنه متمزقیلوب طرفندن صلح هایون
وبوصلاح میمون ابدالاباد باقی، وبحکام سرحد
جانبین اسباب مایندن کوتو روب حسن تدبیر ایله
هیئه بوعقد رافی اولوب دفع نفاق وحسن الفاقه
تشیر سان ایتمکزی مراد خاطر عاطر کزا ولدیغین اظهار
وشعار خلوص مخصوص ایله بجلادی وزة منصوصه
جلوه نما ولکزی شعار بلدی، کرجه صلح سابق وجه
موافق، واسلوب لایق اوزره پایدار وبنجه حسن

اولدن امیر المؤمنین عثمان ذی النورین رضی الله عنه
وامام هدی پیشوای صف اهتدا، رافع علم رسول
خدا، مظهر انامدینة العلم وعلی ایها زوج بتول
ابن عم رسول، صاحب محاسن مناقب امیر المؤمنین
علی ابن طالب رضی الله عنه، حضرتلرینه کریت معبود
دینه جهادا رکان وسقف خانهٔ شرع کزینی کوتوروکه
هربری برجهاد تحت بنیاد قوی بنا ندر، خلافت
باهرهٔ وکرامت ظاهره مستند ذه اراءة طریقه فاخرهٔ
دنیا وآخره ایلیوب مظهر اجور زاخره، ومصدر وفوض
ذاخره، اولفرد ده رضوان الله تعالا علیهم اجمعین
امّا بعد عالیحضرت کیوان رتبت برجیس منزلت،
بهرام صولت، خورشید طلعت، ناهید عشرت،
عطارد فطنت، قمر فطرت، مه ولت اساس سعادت
اقترانی عزت استینانی حشمت لباس، شاه عباس
دام فی هدایة رب الناس، محضر نکزه تخمیر نه لباس
مهر ووفا ایله ملبس واساس صدق وصفا ایله
مؤسس حمد وثنا سدن بیرون، ومعیاس افکار وتوسلاتی
افزون، سلامت نمای یاد شاهانه، وپیام مودت
افزای شاهنشاهانه، اهدای وابتدای خاطر عاطر
سلطانی، موفوجه یاطن وظاهر مناظر خاقانی، ایلدیکی
ایله انهماك، مسالمت انتباه، وابتناء مصادقت انتما
اولنوركه، رب ارباب ومسبب اسباب اولدن حشمت
حسن وفخامت مطلق، تقتضا کریمه، وتخفق هرعصر
برعبد حق تأیید مبانی دین متین، وتمهید قواعد
شرع مبین، ایتمکله موفق ایدوب "شاعة آیین

Hicretde hayr-ı refîk ve celvet ü halvetde mûnis ü hem-tarîk, sıddîk-ı celîlü'l-kadr-i bâhiru't-tasdîk Halîfe-i Resûl-i Rabbü'l-âlemîn Ebûbekr-i Sıddîk –*radıya'llâhü anhü*– ve a'del-i ecille-i Ashâb ve ekmel-i edille-i şâhrâh-ı ecr u sevâb *(Kıt'a)* Zînet-efzâ-yı minber u mihrâb, reh-nümâ-yı tarîk-ı sıdk u savâb, revnak-ı dîn ve zîver-i İslâm ki, murâdınca nâzil oldu Kitâb, a'nî Emîre'l-mü'minîn Ömer bin el-Hattâb –*radıya'llâhü anhü*– ve câmi'-i âyât-ı Kur'ân, sâhib-i envâr-ı hayâ' ü îmân, suffe-i Ashâb-ı safâya zînet ü zeyn, Sâlis-i Şeyhayn ve akdem-i hateneyn [**v. 206a**] olan Emîru'l-mü'minîn Osmân-ı Zi'n-nûreyn –*radıya'llâhü anhü*– ve İmâm-ı hüdâ, pîşvâ-yı saff-ı ihtidâ, râfi'-i alem-i Resûl-i Hudâ, mazhar-ı *"Ene medînetü'l-ilmi ve Aliyyün bâbühâ*[1]*"*, zevc-i Betûl, ibn-i amm-i Resûl, sâhib-i mahâsin-i menâkıb Emîru'l-mü'minîn Ali ibn-i Tâlib –*radıya'llâhü anhü*– hazerâtı ki, beyt-i ma'mûr-ı dîne çehâr-erkân ve sakf-ı hâne-i şer'-i güzîni götürmeğe her biri bir imâd-ı saht-bünyâd-ı kavî-bünyândır; Hilâfet-i bâhire ve kerâmet-i zâhire mesnedinde irâ'et-i tarîka-i fâhire-i dünyâ vü âhire eyleyip mazhar-ı ücûr-ı zâhire ve masdar-ı füyûz-ı zâhire olmuşlardır –*rıdvânu'llâhi te'âlâ aleyhim ecmaîn*–. Emmâ ba'd:

Âlî-hazret, Keyvân-rütbet, Bercîs-menzilet, Behrâm-savlet, Hûrşîd-tal'at, Nâhîd-işret, Utârid-fıtnat, Kamer-fıtrat, Devlet-esâs, Sa'âdet-iktibâs, İzzet-istînâs, Haşmet-libâs Şâh Abbas –dâme fî-hidâyeti Rabbi'n-nâs– Mahzar-ı Nîk-hû-muhberine Libâs-ı Mihr ü Vefâ ile Mülebbes ve Esâs-ı Sıdk u Safâ ile Müesses, Hadd ü Kıyâsdan Bîrûn ve Mikyâs-ı Efkâr u Havâsden Efzûn, Selâmet-nümâ-yı Pâdişâhâne ve Peyâm-ı Meveddet-efzâ-yı Şâhenşâhâne İhdâsı ve İncidâ-yı Hâtır-ı Âtır-ı Sultânî ve Teveccüh-i Bâtın u Zâhir-i Meâsir-i Hâkânî İbdâsı ile İnhâ'-i Müsâlemet-intihâ ve İnbâ'-i Musâdakat-intimâ Olunur ki:

Rabb-i erbâb ve müsebbib-i esbâb olan Hazret-i Hak ve Feyyâz-ı mutlak –*te'âlâ kibriyâ'ü[hû] ve tehakkaka*– her asırda bir abdini te'yîd-i mebânî-i dîn-i metîn ve temhîd-i kavâ'id-i şer'-i mübîn etmeğe muvaffak edip işâ'a-i âyîn-i **[v. 206b]** dîn-i Muhammedî ve izâ'a-i[2] kavânîn-i millet-i Ahmedî –*alâ-sâhibihe's-selâmü's-sermedî*– etmek için bir bendesin ihtiyâr ve ol hidmet-i alî-rütbet ile ser-i izzet-medârın lâyık-ı efser-i iftihâr edip şemşîr-i cihângîrî ile müdün ü emsârı feth u teshîr ve tenvîr-i re'y-i sâyibü't-tedbîr ile küffâr-ı füccârı tedmîr edip âbâ'-i dâd-i'tiyâd ve ecdâd-ı emcâdımızı –*zâdehümu'llâhü sevâben ve ecren*– bu sünnet-i seniyye ve şîve-i behiyyeyi icrâ etmek için karîn-i nigîn-i sultânî ve mekîn-i şehnişîn-i hâkânî eyleyip cüll-i evkât-ı aliyye ve küll-i sâ'ât-i seniyyelerin gazâ vü cihâda masrûf ve inân-ı himmet-i âlî-nehmetlerin ol savb-ı bâ-savâba ma'tûf edip hasenât-ı âsârları sahâyif-i rûzgârda tabakât-ı zer-nigâr-ı leyl ü nehâr üzere mastûr ve nâm-ı nâmîleri ve esâmî-i sâmîleri ilâ-inkızâi'd-dühûr hayrât-ı celîle ve meberrât-ı cemîle ile mezkûr olup kusârâ-yı re'y-i enverleri itfâ-yı Nasârâ-yı bed-ahter olup taraf-ı âhar ile iştigâl bu mühimm-i lâzımü'l-ikmâlden sarf ve iştigâl etmekle cennet-mekân, firdevs[3]-âşiyân, semiyy-i Nebiyy-i celîlü'l-bürhân Hazret-i Süleyman olan cedd-i emced-i büzürgvârımız Sultân Süleyman Hân –*subbe alâ-merkadihî sicâlü'l-gufrân*– li-maslahatin cânib-i sulh u salâhdan mücânib cedd-i cidd-dûrbîn-i bâ-intibâhınız olan Tahmasb Şâh dahi hâzimân-ı abede-i[4] asnâm olan guzât-ı İslâm mesûbâtından hisseder olmak ümmîdi ile pâ-çe-rîzlik râhından gürîz edip nigehdâşi-i âştî bâbında dikkat ve istihkâm-ı sulh u salâhda hüsn-i himmet göstermiş idi. Ve nevbet-i

bir ordu ile destekledi ve kâfir olanların sözünü alçaltın. Allah'ın sözü ise zaten yücedir. Çünkü Allah üstündür, hikmet sahibidir."

1 *"Ben ilmin şehriyim, Ali de onun kapısı."* Hadis-i şerif.

2 Metinde *"izâğa-i"* şeklinde yazılıdır.

3 Metinde *"firdevş"* şeklinde yazılıdır.

4 Metinde *"abeze-i"* şeklinde yazılıdır.

تراضوا اولدن اقرار ماضی کابنجی برقرار اولمد وعندك
بوامنیه نك دخی مثالی ملاول وبوعندك دخی عاقبتی
انخلال اولمق احتمالیله بو بابده ترد دخاطر عاطر
فیض مآثر مفخر رایدی وآیینه صفا و مرآت مهر و وفا
بوجمتدن مکذر رایدی لکن وزیر اکرم روشن ضمیر
ومشیر افخم مشتری تدبیر دستور صاحب نعوذ نافذ
بصیر نظام امور جمهور اولان صدر دلیر وزیر اعظم
نصوح پاشا ادام الله تعالی اجلاله نك بویابده دد
خواستی وصوابدیدی صدافتکز مرای راستیده کوستر کله
دوستان قدیم ایله الفت ودفع کلفت کلفت اختیار
اولنوب صلح سابق الذکر اوزره قرار واستمرار عهد وپیمان
استوار قلنوب من بعد بوصلح جمیل متمانی تکمیل اولنمق
بابنده فرمان جلیل القدر مزصدور وقبول رجای
اجلال اخلاده اولان سماحتمز سوری ظهور رایلدی
شول شرط ایله که اجداد داعتیاد مزصلح نامه لرزنده
درج اولندیغی اوزره مظاهر رضوان ربّ العالمین
حامیان حمای دین حاویان سمای یقین راویان
احادیث خاتم النبیین اولان اصحاب کرّین والئمة
مجتهدین رضوان الله علیهم واتم المؤمنین خلیله جلیله
ستیدالمرسلین صدیقهٔ کبریٰ التی نزلت فی عصمتها
ایات البراءة من السّماء رضی الله تعالی عنها وعن ابیها
حقارنده شتم ولعن وقذف وطعن اولنیوب لا تسبّوا
اصحابی حدیثی واصحابی کالنجوم بایّهم اخذتم اهتدیتم
حدیثی واکرموا اصحابی حدیثی والله والله فی اصحابی
لا تتخذوهم غرضا من بعدی ومن احبهم فبحبّی

ومن ابغضهم فببغضی ابغضهم ومن اذاهم فقد اذانی
فقد اذی الله قریب شایان بالخصوص حدیثی وسائر احادیث
صحاح وحسان وحدیث صحیح لا توذونی فی عایشة
فان الوحی لم ینزل علی فی لحاف امرأة الا عایشة
وامثال ذلك من الاحادیث الفخیمة الواردة فی فضلها
وفضل الاصحاب التی لا یفی بذکرها الکتاب ایله رفع
حجاب ارتیاب ایدوب جدّ کرّ شاه طهماسب تقبّل
ونعهد اتدوکی وزره تبّرا رسمی مسلوب ونیرثیتم
فالشری بشکنه وذهن لعنت بالشری بسته اولوب
فرداً فرداً یه تکلیف نفرین واندہ بولنان اهل سنّت
وجماعته سب قبیح تلفظ اولنمیه ورجال ونساء
اهل سنّتدن اراده تبرّی ایله بوطرفه عزیمت ایدنلره
رخصت ویریلوب منع وصد ایله صورت تخالف
بولنمیه وبالفعل دست تصرّف بندکان آستان
دولت نشانمزده اولان قلاع وبقاعه ومسالك
ومسالك بالانتفاعه بوجه من الوجوه تعرّض اولنیوب
علیّین آشیان سلطان سلیمان خان جنّت مکان
زمان یمن اقترانده کسیلان سنور دیرلش مفیدان
طرفین وخیر اندیشان مابین حسنی وبیران
کاردان جانبین رسمی اوزره کسیلوب ایالت
دارالسّلام بغداد تابع اولوب بندکان آستانمز
عداد فدن تعداد اولنان نجاد ولنا وعلی نامبارك
الندہ اولان ممالك ومعابر ومسالك بینه تابع بغداد
واول عاصینك تمرّق قاهره مزایله قدیمها اولماکدك
ابعاد اولندقده آنی حمایتدن الی چکوب معاونتی

ایجون لشکر چکلیه ومزارع الفته من بعد تخم کلفت
اکلیه وشهرزور ایالتنك بلدانه استیلا دستی دراز
وباب عصیانی باز ایدوب هلوخاندن اول ممالك
استخلاص اولندقده سمانفتکز اولیوب اسلوب
اول اوزره ولایت میمنت آیاتمزعداوندہ محسوب
واندن دخی مداد کز مسلوب اوله ولا یتکزدن
اراده تجّ شریف ایله کلان حاجیان وراه حلب
وشامدکی روان اولوب امن وامان اوزره اولیان
بغداد وبصره بولرندن عبور واول سمتلره مرور
اولنیوب طریق قدیم وشاهراه مستفیدن امن وسلامتی
وحفظ وحراست اوزره واروب کله ز وقدیمدن
آستان راستان مدار مزبندکانندن معدود اولدقلرندن
صداقت نشان شمخال خان وسائر حکّام طاغستان
ینه عداد عباد صداقت اعتیاد مزدن تعداد اولنوب
کندولرینه وممالکلرینه کزندوزیان ایرشدرلمیه
وبوطرفه آمد شدلری راهن سدّ ایجون رؤس یخویك
بنا ایدوب برج وباروسن برك ایتدکلری مشرف
قلعه سی ویران اولنوب اول یوم شوم وجغد میشوم
واول آستان معلومی ترك وادیسی خذلاندہ یتزان
اولوب فرمان اولندقده لشکر کنوردیکی شاهدلرندن عامد
وسامی برفرد مداخله ایتیوب معاونت واول کهرهٔ
فجره اوزرینه فریضهٔ غزا فی جرایه سمانفت اولنمیه
محصّل بوفارامثالی اولوب مرحوم سلطان سلیمان
علیّین آشیان زمانمزده زمرهٔ عباد آستانه مزدن
معدود وحدود ممالك محروسه مزله محدود

اولدقدن کا اول سایهٔ استراحت مایه دولتمزده منتظل
اولوب حدود معهوده وممالك مقصوده آلایش
غل وغشدن پاك وسرحدلرده انوار امن وامان
تابیناك اوله بو اسلوب مسلوب العیوب اوزره قطع
حدود ومنع صدور ایجون پاشایان سرحددن
دستور مکرم محافظ ایالت بغداد اولان محمود پاشا
وامیر الامرا وان اولان سفید ریشان طرفین قرار
دادی ایله کال استقامت اوزره قطع حدود تعیین
سنور وتبیین ثغور ایله من بعد شروره مؤدّی
اولورامور ی اول سرحدلردن دور ایده رك وبیام
آور مضار الیه ذمّتنه لازم اولان خدمتی اذا ایله
مؤدّی قلوب حالا عیوب سب وتبرّاد ارکردن
مسلوب ودنخواه پادشاهی اولان طرز خوب مقبول
ومرغوب اولدیغن افاده قده فهو المطلوب دنیلوب
نوازش پادشاهی ونعام عام شهنشاهی ایله مغتنم ومباهی
قلنوب مزید الطافه مقرون وحسن تصرّفه ایله
مثاذون اولوب وانعطاف قلب ایله رو براه قلنمیه
همواره رهنمای اقبال مادرزاد ایله دهر وشاهراه
وداد وبنی سپهر سالکان مسالك حسن انخاد دائم باد
قطعه همیشه تاکه فیلك آب وخاك آتش وباد بنای
خانهٔ اصلاح دهر ایجون امداد اولوب وداد قرین
التدادا وی باد بوصلحی ایله صرصر فتن برباد
تحریرًا فی اواخر شهر رمضان المبارك لسنه احدی
وعشرین والف

[v. 207a] Hilâfet Hudâ-dâd-ı cennet-me'âd-ı sa'âdet-istinâd cedd-i emcedimiz Sultân Murâd-ı gazâ-i'tiyâd – *subbe aleyhi sicâlü'r-rahmeti ilâ-yevmi't-tenâd*– hazretine müntehî ve hânedân-ı Şehî vücûd-ı Tahmasb Şâh'dan tehî oldukda Şâh İsmail-i Sânî nakz-ı mebânî-i emn ü emânî eyleyip savâb-dîd-i müdebbirân-ı âkıbet-endîş ile mün'akıd olan sulh u salâhı re'y-i sahîf-i müdebbirân-ı bed-kîş ile ukde-i teşvîşe bırakıp asker-i evfer-i bâ-ferin(?)[1] cânib-i şarka güzer ve kalem-rev-i Îrân u Tûrân'a sefer eylemelerine bâdî ve sâlik-i mesâlik-i eâdî olmuş idi. Hil'at-i şâhî cenâb-ı izzet-meâbınızla mübâhî oldukda i'mâl-i kemâl-i akl ü idrâk ve icâle-i şu'le-i cevvâle-i zihn-i derrâklerine eski râhı meslûk ve kezâlik mecerre-i hüsn-i tedbîr ile sulûk[2]-i gayr-i meşkûkdan nokta-i meşkûkü mahkûk edip şiâr-ı sulh u salâh-ı sâbık ve disâr-ı fevz ü felâh-ı lâyık ile irtidâya ihtidâ ve nidâ-yı *"Es-sulhu hayr.*[3]*"*[a] ıktidâ kılıp kar'-ı bâb-ı salâh u ıslâh ve tertîb-i mukaddemât-ı felâh u necâh için nâme-i nâmî-i musâlahat-unvân ve ferzend-i ercmend-i necâbet-nişânınızı Âstân-ı Râstân-nevâzımıza irsâl ve zinâd-ı vidâdı îkâd ile âteş-i mahabbeti iş'âl eyleyip ahd ü peymân ve half[4] ü eymân ile müceddeden feth-i ebvâb-ı musâlaha ve sedd-i sûrâh-ı[5] mükâvaha ile teşyîd-i mebânî-i vidâd ve temhîd-i kavâ'id-i ittihâd olunup üslûb-ı evvel üzere mühimm-i kadîm ve kâr-ı kavîm ve netîce-i behîce-i sırât-ı müstakîm üzere gazâ-yı sâbıka bu tarafdan azâyim-i lâyıka olunup küffâr-ı bed-girdârın nice metîn ü üstüvâr kal'a vü hisârları ve husûn-ı **[v. 207b]** masûne ile meşhûne olan bilâd-ı nâmdârları mülhak-ı diyâr-ı behcet-âsâr-ı Osmâniyân-ı âlî-şân olmağa başlayıp ahd-i Hilâfet uhde-i semâhat-i sultâniyyemize girip berât-ı Hudâ-dâd-ı Saltanatımız; *"İnnâ ce'alnâke halîfeten fi'l-arz*[6]*"* mişkâtından muktebes olan envâr-ı Hilâfet-unvân ile karîn-i lafz-ı Bârî ve ekâlîm-i âlemde bi't-tûli ve'l-arz emrimiz cârî oldukda mecârî-i âdât-ı kadîmemiz üzere vilâyet-i Nemçe ve Macâr-ı füccâr teshîr mesâlikine cârî olup âyîn-i güzîn-i âbâ' vü ecdâd-ı dâd-âyînimiz ihyâsı semîr-i zamîr-i safâ-intimâmız olmuş iken müntesibân-ı kalem-rev-i şâhî olan ba'zı havâşîden sû'-i tedbîrden nâşî hâl zuhûr edip bî-sebeb nakz-ı ahde mertebe-i meyl ve silsile-i uhûdda ma'kûde olan kavâ'idi nakza teşmîr-i zeyl olunup terk-i ilâf ve sülûk-i reh-i hilâf olunmağla riyâz-ı vidâd[d]a eşcâr-ı hüsn-i ittihâd yerine hilâf ve mugaylân-ı terk-i ilâf bitip farîza-i cihâdı ikmâlden bizi işgâl ve nâire-i ceng ü cidâli taraf-ı şarkda müceddeden iştiâle[7] bâ'is olanlar nâme-i nâmînizde zikrolunan vizr u vebâle mazhar olup nice memâlik ü mesâlik süm-i[8] sütûr-i asker-i nâ-mahsûr ile pâ-mâl ve irâka'-i dimâ'-i nisâ vü ricâl müntic-i sû'-i hâl oldu. El-hâletü hâzihî reh-nümûnî-i ikbâl ve bedreka-i etâli'-i huceste-fâl ile yine ezyâl-i sulh-ı kadîme tevessül ve kerîme-i *"ve aslihû zâte beyniküm*[9]*"*e mısdâk olan ıslâh-ı zâtü'l-beyn ile salâh-ı hâl-i re'âyâ ve refâh-i ahvâl-i berâyâ için hüsn-i teâvül olunup siyâdet-penâh ve ifâdet-destgâh **[v. 208a]** Sadr-ı vesî'u's-sadrınız ve

1 Feridun Bey'in *Münşeat*'ında (C. II, s. 259) "bâ-geru ferk" şeklinde yazılmıştır.
2 Feridun Bey'in *Münşeat*'ında (C. II, s. 259) "sukûk-i" şeklinde yazılmıştır.
3 Kur'ân-ı Kerim, Nisâ suresi, 4/128. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Eğer bir kadın kocasının kötü muamelesinden yahut yüz çevirmesinden endişe ederse sulh ile aralarını düzeltmekte onlara bir vebal yoktur ve **sulh daha hayırlıdır**. Nefisler de cimriliğe meyillidir. Eğer güzel davranır ve Allah'a itaatsizlikten sakınırsanız bilin ki Allah yaptıklarınızdan haberdardır."*
4 Metinde "خلف" şeklinde yazılıdır.
5 Metinde "سوارخ" şeklinde yazılıdır.
6 Kur'ân-ı Kerim, Sâd suresi, 38/26. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Ey Dâvûd! **Biz seni yeryüzünde halife yaptık**; onun için insanlar arasında adaletle hükmet; nefsin isteklerine uyma, sonra seni Allah yolundan saptırır. Kuşkusuz, Allah yolundan sapanlara, hesap verme gününü unutmaları yüzünden çok ağır bir azap vardır."*
7 Metinde "اشتغاله" şeklinde yazılıdır.
8 Metinde *"sümm-i"* şeklinde yazılıdır.
9 Kur'ân-ı Kerim, Enfâl suresi, 8/1. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Sana ganimetleri soruyorlar. Ganimetlerin Allah'a ve Resulü'ne ait olduğunu söyle! O hâlde siz gerçek müminler iseniz Allah'a karşı saygısızlıktan sakının, **aranızı düzeltin**, Allah'a ve Resulü'ne itaat edin."*

Hân-ı bülend-kadriniz Kâdîhân-ı sadâkat-nişân vesâtatı ile pîşgâh-ı Dergâh-ı Muallâmıza safâ-yı derûnu râvî ve şimdiye dek sünûh eden ahvâlden iʻtizârı hâvî nâme-i nâmîniz ve mülâtafa-i girâmîniz vâsıl ve mazmûn-ı safâ-nümûnuna ıttılâʻ-ı kâmil hâsıl olup kelâm-ı lâzımü't-tebcîl-i *"Fa'sfeh's-safha'l-cemîl*[1]*"* ile bâb-ı iʻtizârı bâz ve hevâ-yı bast-ı aʻzârda pervâz edip min-baʻd olacak sulh u salâh tâlibân-ı fevz ü necâh olan erkân-ı saʻâdet-karîn ve âlimân-ı dîn ve hayr-endîşân-ı âkıbet-bîn ukûdu ile maʻkûde ve atnâb-ı vidâd ve evtâd-ı hulûda meşdûde olup ebvâb-ı fesâd bi'l-külliyye mesdûde ve vech-i ilâfdan vücûh-i hilâf dest-i redd-i küllî ile merdûde olup sâbıku'z-zikr ve müşârun-ileyh-i bi'l-benân olan cedd-i emced-i cennet-mekân, firdevs-âşiyân Sultân Süleyman Hân ile cedd-i büzürgvârınız miyânında beste ve nice mâh ü sâl belki ale'l-ittisâl imâd-ı iʻtimâda peyveste olan âştî-i sûrî ve serhad-nişînân tarafından sudûr eden râstî-isri yine mukarrer kılıp bu sulh-ı hümâyûn ve bu salâh-ı meymûn ebedü'l-âbâd bâkî ve hükkâm-ı serhadd-i cânibeyn esbâb-ı mâbeynden götürüp hüsn-i tedbîr ile hemîşe bu akd râkî olup defʻ-i şikâk ve hüsn-i ittifâkda teşmîr-i sâk etmeleri murâd-ı hâtır-ı âtırınız olduğun izhâr ve şiâr-ı hulûs-ı mahsûs ile meclâ-yı vidd-i mansûsda cilve-nümâ olmanızı işʻâr eyledi. Gerçi sulh-ı sâbık vech-i muvâfık ve üslûb-ı lâyık üzere pâydâr ve netîce-i hüsn-i **[v. 208b]** terâzî olan ikrâr-ı mâzî kemâ-yenbağî ber-karâr olmadığından bu ümniyyenin dahi me'âli melâl ve bu akdin dahi âkıbeti inhilâl olmak ihtimâliyle bu bâbda teredddüd-i hâtır-ı âtır-ı feyz-meâsir mukarrer idi ve âyîne-i safâ ve mir'ât-ı mihr ü vefâ bu cihetden mükedder idi. Lâkin Vezîr-i ekrem-i rûşen-zamîr ve Müşîr-i efhâm-ı Müşterî-tedbîr, düstûr-ı sâhib-i şuʻûr, nâkıd-i basîr-i nizâm-ı umûr-ı cumhûr olan Sadr-ı dilîr Vezîr-i Aʻzam Nasuh Paşa *–edâma'llâhü teʻâlâ iclâlehû–*nun bu bâbda der-hâstî ve savâb-dîd-i sadâkatiniz merâ-yı râstîde göstermekle dostân-ı kadîm ile ülfet ve defʻ-i kelef-i külfet ihtiyâr olunup sulh-ı sâbıku'z-zikr üzere karâr ve esâs-ı ahd ü peymân üstüvâr kılınıp min-baʻd bu sulh-ı cemîl mütemmimâtı tekmîl olunmak bâbında fermân-ı celîlü'l-kadrimiz sudûr ve kabûl-i recâ-yı iclâl-i ahillâda olan semâhatimiz sûru zuhûr eyledi. Şol şart ile ki:

Ecdâd-ı dâd-iʻtiyâdımız sulhnâmelerinde derc olunduğu üzere mazâhir-i rıdvân-ı Rabbü'l-âlemîn, hâmiyân-ı hımâ-yı dîn, hâviyân-ı semâ-yı yakîn, râviyân-ı ahâdîs-i Hâtemü'n-nebiyyîn olan Ashâb-ı güzîn ve Eimme-i müctehidîn *–rıdvânu'llâhi aleyhim–* ve Ümmü'l-mü'minîn, Halîle-i celîle-i Seyyidü'l-mürselîn, Sıddîka-i kübrâ elletî nezelet fî-ismetihâ âyâtü'l-berâeti mine's-semâ' *–radıya'llâhü teʻâlâ anhâ ve an-ebîhâ–* haklarında şetm ü laʻn ve kazf ü taʻn olunmayıp; *"Lâ-tesübbû Ashâbî"* hadîsi ve; *"Ashâbî ke'n-nücûmi bi-eyyihim ıktedeytüm ihtedeytüm"* hadîsi ve; *"Ekrimû Ashâbî*[2]*"* hadîsi [ve]; *"Va'llâhi va'llâhi fî-Ashâbî, lâ-tettehızûhüm garazan*[3] *min-baʻdî ve men ehabbehüm fe-yuhıbbünî* **[v. 209a]** *ve men ebgazahüm fe-yübgızunî ubgızuhüm ve men ezâhüm fe-kad ezânî fe-kad eza'llâhe fe-yûşikü en-ye'huzehû.*[4]*"* hadîsi ve sâir ahâdîs-i sıhâh u hisân ve hadîs-i sahîh-i *"Lâ-tü'zûnî fî-Âyişete fe-inne'l-vahye lem-ye'tinî ve ene fî-sevbi'mra-etin illâ Âyişe*[5]*"* ve emsâlü zâlike mine'l-ahâdîsi's-sahîhati'l-vârideti fî-fazlihâ ve fazli'l-Ashâbi'lletî lâ-yefî[6] bi-zikrihe'l-kitâb ile refʻ-i hicâb-ı irtiyâb edip ceddiniz Şâh Tahmasb takabbül ve taʻahhüd etdiği üzere

1 Kur'ân-ı Kerim, Hicr suresi, 15/85. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Biz gökleri, yeri ve ikisi arasındakileri ancak hak ile yarattık. Kıyamet günü de mutlaka gelecektir; onun için* ***sen hoşgörüyle bağışlayıcı ol.****"*

2 *"Ashabıma ikramda bulununuz."* Hadis-i şerif.

3 Metinde *"arazan"* şeklinde yazılıdır.

4 *"Ashabım hususunda Allah'a and olsun. Benden sonra ashabıma kin tutmayın. Kim onları severse beni sevmiş olur, kim de onlara buğzederse bana eziyet etmiş olur. Bundan dolayı Allah ona eza eder ve cezalandırması yakındır."* Hadis-i şerif.

5 *"Âişe hususunda bana eza etmeyiniz. Zira onun dışında hiçbir kadının örtüsü altında bana vahiy gelmedi."* Hadis-i şerif.

6 Metinde *"lâ-yefi'ü"* şeklinde yazılıdır.

Teberrâ resmi meslûb ve tîr-i şetm-fâşları şike[s]te ve dehen-i[1] la'net-pâşları beste olup ferd-i âferîdeye teklîf-i nefrîn ve onda bulunan Ehl-i Sünnet ve Cemâ'at'e sebb-i kabîh telkîn olunmaya ve ricâl ü nisâ'-i Ehl-i Sünnet'den irâdetleri ile bu tarafa azîmet edenlere ruhsat verilip men' u sadd ile sûret-i muhâlefet bulunmaya ve bi'l-fi'l dest-i tasarruf-ı bendegân-ı Âstân-ı Devlet-nişânımızda olan kılâ' u bikâ'a ve memâlik ü mesâlik-i bâ-intifâ'a bi-vechin mine'l-vücûh ta'arruz olunmayıp İlliyyîn[2]-âşiyân Sultân Süleyman Hân-ı cennet-mekân zamân-ı yümn-iktirânında kesilen sınır rîş-sefîdân-ı Tarafeyn ve hayr-endîşân-ı mâbeyn hasmi ve pîrân-ı kârdân-ı Cânibeyn resmi üzere kesilip eyâlet-i Dâru's-selâm[3]-ı Bağdad'a tâbi' olup bendegân-ı Âsitânemiz ıdâdından ta'dâd olunan Seccâd'ın oğlu Nâ-Mübârek[4] elinde olan memâlik ve ma'âbir ü mesâlik-i yine[5] tâbi'-i Bağdad[6] [olup] ve ol âsînin kuvvet-i kâhiremiz ile kademi ol emâkinden ib'âd olundukda onu himâyetden el çekip muâveneti **[v. 209b]** için leşker çekilmeye ve mezâri'-i ülfete min-ba'd tohum-ı külfet ekilmeye ve Şehr-i Zor eyâletinin büldânına istîlâ desti dırâz ve bâb-ı isyânı bâz edip Hilev Hân'dan ol memâlik istihlâs olundukda mümâna'atınız olmayıp üslûb-ı evvel üzere vilâyet-i meymenet-âyâtımız add ve ıdâdından mahsûb ve ondan dahi imdâdınız meslûb ola. Vilâyetinizden irâde-i hacc-ı şerîf ile gelen hâcıyân râh-ı Haleb ve Şam'dan revân olup emn ü emân üzere olmayan Bağdad ve Basra yollarından ubûr ve ol semtlere mürûr olunmayıp tarîk-ı kadîm ve şâhrâh-ı müstakîmden emn ü selâmet ve hıfz u hırâset üzere varıp geleler ve kadîmden Âstân-ı Râstân-medârımız bendegânından ma'dûd olan sadâkat-nişân Şemhal Hân ve sâir hâkimân-ı Dağıstan yine ıdâd-ı ibâd-ı sadâkat-i'tiyâdımızdan ta'dâd olunup kendilerine ve memleketlerine gezend ü ziyân erişdirilmeye ve bu tarafa âmed-şüdleri râhın sedd için Ru'ûs-ı menhûsun binâ edip burc u bârûsun berk etdikleri Terek Kal'ası[7] vîrân olunmak ol bûm-i şûm ve cuğd-i meyşûm ve ol âstân-ı ma'lûmu terk, vâdî-i hızlânda perrân olmak fermân olundukda leşker-i kişver-i Şâhî'den âmid ve sâmî bir ferd müdâhale etmeyip muâvenet ve ol kefere-i fecere üzerine farîza-i gazâyı icrâya mümâna'at olunmaya. Muhassal bunlar emsâli olup merhûm Sultân Süleymân-ı İlliyyîn-âşiyân zamânında zümre-i ibâd-ı Âsitânemizden ma'dûd ve hudûd-ı Memâlik-i Mahrûsemizle mahdûd **[v. 210a]** olanlar ke'l-evvel sâye-i istirâhat-mâye-i devletimizde müstazıll olup hudûd-ı ma'hûde ve memâlik-i maksûde âlâyiş-i gıll ü gışdan pâk ve serhadlere envâr-ı emn ü emân tâb-nâk ola. Bu üslûb-ı meslûbü'l-uyûb üzere kat'-ı hudûd ve men'-i sudûd için paşayân-ı serhadden düstûr-ı mükerrem Muhâfız-ı Eyâlet-i Bağdad olan Mahmud Paşa ve emîru'l-ümerâ'-i Van olan [Mehmed Paşa tarafından âdem ta'yîn olunup her biri kâbil-i i'timâd olan][8] sefîd-rîşân-ı Tarafeyn karâr-dâdı ile kemâl-i istikâmet üzere kat'-ı hudûd, ta'yîn-i sınır ve tebyîn-i süğûr ile min-ba'd şürûra müeddî olur umûru ol serhadlerden dûr edeler ve Peyâm-âver-i müşârun-ileyh zimmetine lâzım olan hidmeti izin ile müeddâ kılıp hâlâ uyûb-ı sebb ü teberrâ diyârınızdan meslûb ve dil-hâh-ı Pâdişâhî olan tarz-ı hûb makbûl ü merğûb olduğun ilkâ kıldıkda *fe-hüve'l-matlûb* denilip nevâziş-i Pâdişâhî ve in'âm-ı âmm-ı Şehinşâhî ile muğtenim ü mübâhî kılınıp mezîd-i eltâfa makrûn ve hüsn-i insirâf ile me'zûn olup ve in'itâf-ı kalb ile rû be-râh kılındı.

1 Metinde "ذهن" şeklinde yazılıdır.
2 İyilerin amel defterlerinin bulunduğu yer anlamında Kur'ân-ı Kerim'de (Mutaffifîn suresi, 83/18-21. ayet) geçen ve bazı tefsircilerce göğün yedinci veya dördüncü katı, cennet, arşın sağ sütunu vb. şekillerde yorumlanan bir terim. Daha geniş bilgi için bk. İlyas Üzüm, "İlliyyîn", *DİA*, C. 22, s. 123-124, İstanbul, 2000.
3 Feridun Bey'in *Münşeat*'ında (C. II, s. 260) *"Dâru's-Selâm*'a" şeklinde yazılıdır.
4 Feridun Bey'in *Münşeat*'ında (C. II, s. 260) *"Sincar'ın oğlu Mübarek"*; Târîh-i Naîmâ, Ravzatü'l-Hüseyn fî-hulâsati ahbâri'l-hâfıkayn'da (C. II, s. 113) *"Sincar oğlu Mübarek"* şeklinde yazılıdır.
5 Metinde *"beyyine"* şeklinde yazılıdır.
6 Feridun Bey'in *Münşeat*'ında (C. II, s. 260) *"mesâlik ve mesâcid yine tâbi'-i Bağdad olup"* şeklinde yazılıdır.
7 Metinde "ترك" şeklinde yazılıdır.
8 Köşeli parantez içerisindeki ibare Feridun Bey, *Münşeâtü's-Selâtîn*, C. II, 1275, s. 261'den alınmıştır.

Hemvâre reh-nümâ-yı ikbâl-ı mâderzâd ile reh-rev-i şâhrâh-ı vidâd ve pey-siper-i sâlikân-ı mesâlik-i hüsn-i ittihâd dâim bâd.

(Kıt'a) Hemîşe tâ ki kıla âb u hâk, âteş ü bâd, binâ-yı hâne-i ıslâh-ı dehr için imdâd; olup vidâd-ı karînü's-sedâd evi âbâd, bu sulhu eylemeye sarsar-ı fiten berbâd.

Tahrîren fî-evâhiri şehri Ramazâne'l-mübârek li-sene ihdâ ve ışrîn ve elf. [21-30 Ramazan 1021]

Sarı Abdullah, *Düstûru'l-İnşâ*, İÜ.NEK. T., no: 3110, v. 204b-210a

***

İran Amblemi, Şir ü Hurşid

BOA, HR.İD, 1309/9-1

پادشاهی انتظام پذیرفت بروزگار فرخنده آثار پادشاه
عاید میکردد وجوه موافقت اهل اسلام بوسیله
وصلاح علمای کرامکه بمقتضای العلماء امناء الله
علی خلقه امینان حضرت خالق ومقتدایان عامة
خلق بتند وقوع یافته هکی بکمال ویکزبان شده لله
الحمد هیچ خیر امنیت مصروف باید داشت که
مبانی کفر وضلال بالکلیه انهدام پذیرفته نور فتح
رب العالمین روی زمین اولوث وجود مشرکین پاك
کردد وفقکم الله وایانا بتحة تشیید قواعد خلت
وورود وتجدید مراسم محبت واتحاد وربع اخوات
امام قلی تورخی زاده وداد وکاه معاد وبارکاه سپهر
اعتقاد کردانیده منضدت که همیشه ریاض الفت
وخصومیت را برنجات سحاب مکرمت وافضال
نضرت وحضرت بخشنده باد سال وصل ورسائل که
محرك سلسلهٔ یکانکی ورافع غائله بیکانکی هاشد
پیوسته سریر عرش نظیر سلیمانی واورنك سلطنت
جمشیدانی مصیر ومقر عزت وجاه موسس سلطنت
وکیکاوس پادشاه جمجاه باد فراوان سال بادت
دندکانی بعمر وکاه وبخت کامرانی والسلام

روان حاکمی اولان امین کونه خاندن فصوح پاشا
وساطتی ایله اولان صلح التماسنده قطع سنور ایچون
کلان نامك صورتیدر

الحمد لله الذی جعل صلاح عدالة ملوك الدین
مصالحا لنظام امور المسلمین وصلی الله علی اکمل النبیین
وافضل المرسلین محمد العربی المکی المدنی والله واصحابه

الطیبین الطاهرین اما بعد بوعبارات صحیحة الکلامك
تحریرینه باعث وبواشارات صریحة الانتظامك تطییرینه
بادی اولان بودرکه طوایف انامك رفاهیت حالی
وخاص وعامك انتظام احوالی ایچون شاه جمجاه حضرتلرینك
حسن العهد من الایمان مقتضاسنجه وآیت کریمه وان
طائفتان من المؤمنین اقتتلوا فاصلحوا بینهما مستدعاسنجه
مابینك صلح وصلاح اولماسن مرادایدیکمدن برله
بوبنده لریکی کروان حاکمی میرکوتریم مأموراینیدیکرکه
دوستلوق معناسنی پیش نهاد خاطرایدوب بوصحیفه نك
آخرنده ایکی جانبدن تعیین اولنان اکابر واعیانك
اخباری واهل وقوف واختیارلرلك حسن شهادتلری
اوزره طرفینده واقع اولان سنور وحدودی قطع
وتعیین وسدود وتغوری تمییز وتبیین ایتمکه کمال
اهتمام ایله قیام وافدام بناءً علی هذا مأمور اولدم وغمز
اوزره کمال نفیادی میان جانبه محکم بندایدوب بیك
یکرمی اوچ جمادی الاولی سنك غزسنده سعادتلو
ودولتلو وقدرتلو سلطان البرین والبحرین خادم الحرمین
الشریفین خاقان الاعظم مالك رقاب الامم پادشاه
عالمیناه حضرتلرینك جانب همایونلرندن تعیین اولنان
وان بکلربکیسی محمد پاشا حضرتلرینك اتفاقیله یونانك
اقدم جنت مکان علیبن اخیان سلطان سلیمان خان
علیه الرحمة والغفران وشاه طهماسب بندلرنده نه وجهله
قطع سنور وحدود اولوب فیصل وریلمش ایدی اول
قانون سابق اوزره سنوری وحدودی قطع اولوب
طریق احکام وریلمشدر ذلك فضل الله یؤتیه من یشاء

اول مسق مملکتی کآخسقه دیمکله معروفدر بوصحیفهٔ
ذیلنده مسطور اولان آق سقالوکسنه لرك تقریر
وتصدیقی اوزره ثابت اولان بودرکه آخسقه الکاهی
قدیمی سلطان سلیمان خان حضرتلری وشاه طهماسب
مابینلرنده کسیلان سنوردره قزلباشه متعلق
اولمشدر بالجمله مملکتی آل عثمانه تابع اولوب
اندن برو شرقی طرفنده اولان آخسقه مملکتی قزلباشه
قالمش ایدی بنجه کمسنه لرکه تمزیاشنده اولوب
اولوقت ایکی پادشاه مابینلرنده قطع سنوردره موجود
بولنمشلردر انلربو وجهله شهادت ایتمشلردر لکن بزبوبابده
بووجهله قراویرمشزدرکه مادام که بوسنورنامه
ایکی طرفده دخی کرسعادتلو ودولتلو وعظمتلو
پادشاه عالمپناه حضرتلرینه واکرشاه جمجاه حضرتلرینك
عرض اولوب قبوله قرین اولایسه آخسقه قلعه لرینه
ولایتلرینه کیمسه طولاشمیوب خبر کلنجیه دکین توقف
اولنه قارص کمشادلیمها پادشاهلرزمانلرنده ایکی
جانبدن دخی خراب اولوب اصلا بایلیوب ویران
قالمق اوزره شرط اولمش ایدی کبرواول منوال اوزره
ابقا اولنوب ایکی جانبدن دخی تصرف اولنیوب
ویایلیوب خراب ویلق اوزره قرار ویرلمشدر ولکن
نام موضعلت حدود معینه ایله متعین اولدن شرقیسی
قزلباش طرفنده غربیسی مادکه سنجاغنده رومه
متعلقدر واندن ماعدا وان طرفنده واقع اولان
الغای ناحیه سی کوبرویه واریجه شرقیسی قزلباشه
وغربیسی رومه متعلقدر وکرنك کدوکلك جانب

شرقیسی سکمن آباد والده قزلباشه وغربیسی رومه
متعلقدر وقراماغاده وقراکل کده شیربکلك قطورده
سنده اولان خانی قریبنده در طرف شرقیسی
خوی جانبنه قزلباشه متعلقدر طرف غربیسی
رومه متعلقدر وسلماس سنجاغی جمله تواعیله
مشارالیهما پادشاهلرزمانلرنده قزلباشه متعلقدر
اصلا رومه مدخلی یوقدر اول منوال اوزره قرار
ویرلمشدر مرکوز وترکوزه سنجاغلری کبراد وست
مملکتیدر وسنورلری عندالاهالی متعیندر قدیمی
آل عثمان پادشاهلرینه متعلقدر اصلا قزلباشك
مدخلی یوقدر کوچك صمایی کبراد وسته تابعدر
قدیمی آل عثمان پادشاهلرینه تابعدر وبوك صمایی
وانزل علیا اکراد دن سکسانین طایفه سی مملکتیدر
وسنورلری متعیندر بونلر دخی قدیمی رومه تابعدر
امانازل سفلی قزلباشه تابع اولوب روم جانبنه
مدخلی یوقدر خشنه طال ناحیه سی قدیما لایاملو
حکاری یه تابع اولوب شمدیکخالده دخی اول منوال
اوزره در لکن جمهری نام قریه ده نزاع اولنوب
بعضلر قزلباشی نصفنده اولان سلماسه بعضلری
حکاری یه تابعدر دیوخبر ویردیلر شمدیه دکین
نه جانبدن ضبطا ولنمش ایسه اول منوال اوزره عمل
اولنه وبایجنده اولان خرابه قلعه یایلیوب کبرو
خرابه قاله ولاجان سنجاغی که زرزایه تابعدر
قدیمی آل عثمان پادشاهلرینه تابع اولغله کبرو
اول قراره قالمشدر وسنور وحدود آن صفا النور

واهل وقوف معرفتیله بومنوال اوزره قطع اولنوب
اصلا بوخصوصده دقیقه فوت اولنمامشدر
امابعض قزلباش سنورنه دوشن قلعه لردخی
حالیا سعادتلو پادشاه عالمپناه حضرتلرینك قبضهٔ
تصرفلرنده در وبعض روم سنورنه دوشن قلعه لر
دخی بالفعل قزلباش تصرف شنده در مابینده بووجهله
قرار ویریلوب شرط اولنمشدرکه مادام که بوسنور
نامه اکر سعادتلو ودولتلو پادشاه عالم پناه حضرتلرینك
آستانه لرینه کوندریلوب مقبول طوتولیه ایکی طرفدن
دخی اول قلعه لرده اصلا تعرض اولنیوب ایکی جانبدن
دخی جواب باصواب صدوریه منتظر اولله لسر

بندهٔ امیر کونه حاکم روان

[v. 215b] *Revan Hâkimi olan Emîr Gûne Hân'dan Nasuh Paşa vesâtatı ile olan sulh esnâsında kat'-ı sınır için gelen nâm[en]in sûretidir.*

El-hamdü li'llâhi'llezî ce'ale salâha adâleti mülûki'd-dîni musâlihan li-nizâmı umûri'l-Müslimîn ve salla'llâhü alâ-ekmeli'n-nebiyyîne ve efdali'l-mürselîn Muhammedi'l-Arabiyyi'l-Mekkiyyi'l-Medeniyyi ve Âlihî ve Ashâbihi't-[**v. 216a**]tayyibîne't-tâhirîn. Emmâ ba'd:

Bu ibârât-ı sahîhatü'l-kelâmın tahrîrine bâ'is ve bu işârât-ı sarîhatü'l-intizâmın tastîrine bâdî olan budur ki:

Tavâyif-i enâmın refâhiyyet-i hâli ve hâss u âmmın intizâm-ı ahvâli için Şâh-ı Cem-câh hazretleri; *"Hüsnü'l-ahdi mine'l-îmân"* muktezâsınca ve âyet-i kerîme-i *"Ve in tâifetâni mine'l-mü'minîne'ktetelû fe-aslihû beynehümâ*[1]*"* müsted'âsınca mâbeynin sulh u salâh olmasın murâd edinmeleriyle bu bendelerini –ki, Revan Hâkimi Emîr Gûne'yim– me'mûr etdiler ki dostluk ma'nâsını pîş-nihâd-ı hâtır edip bu sahîfenin âhirinde iki cânibden ta'yîn olunan ekâbir ü a'yânın ihbârı ve ehl-i vukûf ve ihtiyârların hakk-ı şehâdetleri üzere Tarafeynde vâkı' olan sınır ve hudûdu kat' u ta'yîn ve südûd ü süğûru temyîz ü tebyîn etmeğe kemâl-i ihtimâm ile kıyâm u ikdâm[a], binâen alâ-hâzâ me'mûr olduğumuz üzere kemer-i inkıyâdı miyân-ı câna muhkem bend edip Bin yirmi üç Cumâdelûlâ'sının Gurre'sinde sa'âdetli ve devletli ve kudretli Sultânü'l-berreyni ve'l-bahreyn, hâdimü'l-Haremeyni'ş-Şerîfeyn, Hâkânü'l-a'zam, mâlikü rikâbi'l-ümem Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin cânib-i hümâyûnlarından ta'yîn olunan Van Beylerbeyisi Mehemmed Paşa hazretlerinin ittifâkıyla bundan akdem cennet-mekân, İlliyyîn-âşiyân Sultân Süleyman Hân *–aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân–* ve Şâh Tahmasb beynlerinde ne vechile kat'-ı sınır ve hudûd olup faysal verilmiş ise ol kânûn-ı sâbık üzere sınırı ve hudûdu kat' olunup tarîk-ı istihkâm verilmişdir. *"Zâlike fazlu'llâhi yü'tîhi men yeşâ*[2]*"*

[v. 216b] Evvel: Mesk [Mesket/Meshet] memleketi –ki Ahıska demekle ma'rûfdur– bu sahîfenin zeylinde mastûr olan ak sakallı kimesnelerin takdîr ü tasdîkı üzere sâbit olan budur ki; Ahıska ülkesi kadîmî Sultân Süleyman Hân hazretleri ve Şâh Tahmasb mâbeynlerinde kesilen sınırda Kızılbaş'a müteallık olmuşdur. Başaçık Meliki Âl-i Osmân'a tâbi' olup ondan beri şark tarafında olan Ahıska memleketi Kızılbaş'a kalmış idi. Nice kimesneler ki yetmiş yaşında olup ol vakit iki Pâdişâh mâbeynlerinde kat'-ı sınırda mevcûd bulunmuşlar; onlar bu vechile şehâdet etmişlerdir. Lâkin biz bu bâbda bu vechile karâr vermişizdir ki; mâdâm ki bu sınırnâme iki tarafda dahi eğer sa'âdetli ve devletli ve azametli Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerine ve eğer Şâh-ı Cem-câh hazretlerine arz olunup kabûle karîn olmaya, Ahıska kal'alarına, vilâyetlerine kimse dolaşmayıp haber gelinceye değin tevakkuf oluna.

Kars ki, müşârun-ileyhimâ Pâdişâhlar zamânında İki Cânibden dahi harâb olup aslâ yapılmayıp vîrân kalmak üzere şart olunmuş idi; geri ol minvâl üzere ibkâ olunup İki Cânibden dahi tasarruf olunmayıp ve yapılmayıp harâb olmak üzere karâr verilmişdir.

Ve Eleşkird nâm mevzi'in hudûd-ı muayyene ile müteayyin olan şarkîsi Kızılbaş tarafına, garbîsi Malazgird sancağına Rûm'a müteallıkdır.

1 Kur'ân-ı Kerim, Hucurât suresi, 49/9. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"**Eğer müminlerden iki grup birbiriyle kavgaya tutuşursa hemen aralarını düzeltin**; ikisinden biri diğerinin hakkına tecavüz etmiş olursa –Allah'ın emrine geri dönünceye kadar– haksızlığa sapanlara karşı savaşın; dönerlerse aralarındaki anlaşmazlığı adaletle çözüme bağlayın ve herkese hakkını verin. Allah hakkı yerine getirenleri sever."*

2 Kur'ân-ı Kerim, Cum'a suresi, 62/4. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"**Bu Allah'ın lütuf ve ihsanıdır; onu dilediğine verir**. Allah büyük lütuf ve ihsan sahibidir."*

Van'dan mâ'adâ Van tarafında vâkı' olan Abagay[1] nâhiyesi köprüye varınca şarkîsi Kızılbaş'a ve garbîsi Rûm'a müteallıkdır.

Ve Kertik Gediği'nin cânib-i **[v. 217a]** şarkîsi Sökmenabad ve Aland Kızılbaş'a ve garbîsi Rûm'a müteallıkdır.

Ve Karamağara ve Karagül ki, Şîr Bey'in Kotur Deresi'nde olan hânı kurbündedir; taraf-ı şarkîsi Hoy cânibine Kızılbaş'a müteallıkdır, taraf-ı garbîsi Rûm'a müteallıkdır.

Ve Selmas sancağı cümle tevâbi'iyle müşârun-ileyhimâ Pâdişâhlar zamânında Kızılbaş'a müteallıkdır; aslâ Rûm'a medhali yokdur. Ol minvâl üzere karâr verilmişdir.

Mergüz ve Tergüz sancakları ki, Beradost memleketidir ve sınırları inde'l-ahâlî müteayyindir; kadîmî Âl-i Osmân pâdişâhlarına müteallıkdır, aslâ Kızılbaş'ın medhali yokdur.

Küçük Somayı ki, Beradost'a tâbi'dir; kadîmî Âl-i Osmân pâdişâhlarına tâbi'dir.

Ve Büyük Somayı ve Enzel-i Ulyâ Ekrâd'dan bünyâ[n]?-nişîn tâyifesi memleketidir ve sınırları müteayyindir; bunlar dahi kadîmî Rûm'a tâbi'dir. Ammâ Enzel-i Süflâ Kızılbaş'a tâbi' olup Rûm cânibine medhali yokdur.

Şinetal nâhiyesi kadîmü'l-eyyâmdan Hakkari'ye tâbi' olup şimdiki hâlde dahi ol minvâl üzeredir. Lâkin Cehri [Çehrik] nâm karyede nizâ' olunup ba'zılar; *"Kızılbaş tasarrufunda olan Selmas'a"* ba'zıları; *"Hakkari'ye tâbi'dir."* deyü haber verdiler. Şimdiye değin ne cânibden zabt olunmuş ise ol minvâl üzere amel oluna ve içinde olan harâbe kal'a yapılmayıp geri harâbe kala.

Ve Lacan sancağı ki, Zerza'ya tâbi'dir; kadîmî Âl-i Osmân pâdişâhlarına tâbi' olmağla geri ol karâra kalmışdır.

Ve sınır ve hudûd ak sakallılar **[v. 217b]** ve ehl-i vukûf ma'rifetiyle bu minvâl üzere kat' olunup aslâ bu husûsda dakîka fevt olunmamışdır. Ammâ ba'zı Kızılbaş sınırına düşen kal'alar dahi hâliyâ sa'âdetli Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin kabza-i tasarruflarındadır ve ba'zı Rum sınırına düşen kal'alar dahi bi'l-fi'l Kızılbaş tasarrufundadır. Mâbeynde bu vechile karâr verilip şart olunmuşdur ki, mâdâm ki bu sınırnâme eğer sa'âdetli ve devletli Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin Âsitânelerine gönderilip makbûl tutulmaya, İki Tarafdan dahi ol kal'alarda aslâ ta'arruz olunmayıp iki cânibden dahi cevâb-ı bâ-savâb sudûruna muntazır olalar.

Bende
Emîr Gûne
Hâkim-i Revan

Sarı Abdullah, *Düstûru'l-İnşâ*, İÜ.NEK. T., no: 3110, v. 215b-217b

1 Metinde *"Algay"* şeklinde yazılıdır.

Sultan Abdülaziz Han'ın İran Şahı Nasırüddin Şah'a (1848-1896) Gönderdiği Nişan

Gülistan Sarayı Müzesi, Tahran

4

Serav Antlaşması
Treaty of Serav

Serav sahrasında pusuya düşen Osmanlı kuvvetlerinin Erdebil üzerine yürüyüşe geçmesi üzerine savaşmak yerine sulhu tercih eden Safevîler ile 1555 Amasya Antlaşması'ndaki sınır esas kabul edilerek antlaşma yapılmıştır. Bağdat ve Şehrizor etrafında İran tarafının eline geçen yerlerin boşaltılması, Hemin, Derne ve Dertenk sancakların kadim sınıra kadar olan yerlerin Safevîler, Kars ve Ahsıka kalelerinin ise Osmanlı hâkimiyetinde kalması, esirlerin serbest bırakılması, Osmanlı Devleti'ne tabi olan hanlara müdahale edilmemesi, her yıl Safevîlerin 100 yük ipek veya bunun karşılığı hediye göndermesi ile seb âdetinin yasaklanması konuları üzerinde mutabık kalınan anlaşmanın Sultan II. Osman tarafından tasdik edilen ve Safevî Şahı I. Abbas'a gönderilen nüshasıdır.

Upon the Ottoman forces marching on Ardabil after being ambushed in the Serav field, a treaty was concluded with the Safavids, who preferred peace instead of war, based on the 1555 Treaty of Amasya. This is the copy of the treaty, which was ratified by Sultan Osman II and sent to the Safavid Shah Abbas I, which agreed on the evacuation of the places around Bagdad and Shahrizor that had fallen into the hands of the Iranian side, the Safavid control of the Sanjaks of Hemin, Derne and Derteng up to the ancient border, the Ottoman control of the fortresses of Kars and Ahsıka, the release of prisoners, the non-interference with the khans subject to the Ottoman Empire, the sending of 100 loads of silk or equivalent gifts by the Safavids every year, and the prohibition of the custom of sebb.

29 Eylül / September 1619

[s. 262]

İran Şâhı Şâh Abbas tarafına cennet-mekân Sultân Osman Hân hazretleri dergâhından ısdâr buyurulan ahidnâme-i hümâyûnun sûretidir.[1]

El-hamdü li'llâhi'llezî hedânâ ilâ-tarîkı's-savâb ve emeranâ bi-mutâva'ati'r-Resûli ve veffakanâ li-mütâba'ati's-Sünneti ve'l-Kitâb [**s. 263**] ve nevvera kulûbenâ bi-mahabbeti'l-Âli ve'l-Ashâb ve ce'ale a'tâbene'l-âliyete li-âmmeti'l-Müslimîne hüsne me'âb ve sayyera ebvâbene's-sâmiyete meftûhaten li-kâffeti'l-ahillâ'i ve'l-ahbâb. Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ-Resûlihi'llezî ûtiye'l-hikmetü ve faslü'l-hitâb ve alâ-Âlihî ve Ashâbihi'llezîne menı'ktedâ bi-hüdâhüm fe-kad esâb. Emmâ ba'd:

Çün âmme-i selâtîn-ı zamân ve kâffe-i havâkîn-ı cihân; *"İnna'llâhe ye'müru bi'l-adli ve'l-ihsân*[2]*"* fermân-ı lâzımü'l-iz'ânınca neşr-i ihsân etmede akdem-i tavâyif-i nev'-i insân; *"Ve evfû bi'l-ahdi; inne'l-ahde kâne mes'ûlâ*[3]*"* hitâb-ı müstetâbı üzere îfâ'-i ahd ile nazm-ı umûr-ı mülk ü millet edenler de etemm-i nâzımân-ı umûr-ı âlemiyân olup; *"Küllüküm râ'in ve küllüküm mes'ûlün an-ra'iyyetih*[4]*"* medlûlünce her biri mürâ'ât-ı ahvâl-i re'âyâyla me'mûrlar ve miftâh-ı hüsn-i tedbîr ile ukde-küşâ-yı umûr-ı cumhûrlardır. Ale'l-husûs bu gürûh-i pür-şükûhdan inâyet-i bî-gâyet-i İlâhî ve hidâyet-i bilâ-nihâyet-i Risâlet-penâhî ile mâlik-i Saltanat-ı kâmile ve sâhib-i Hilâfet-i şâmile olan Pâdişâh-ı azîmü'ş-şân –ki, zıll-ı zalîlleri âmme-i âlemiyâna râhat-resân ve zât-ı sa'âdet-delîlleri râfi'-i eziyyet-i efrâd-ı insân belki dâfi'-i beliyyet-i esnâf-ı hayvân olmada mâ-sadak-ı fahvâ-yı *"Yâ eyyühe'n-nemlü'dhulû mesâkineküm lâ yahtımenneküm Süleymân*[5]*"*dır– taht-ı fermânlarında olan zu'afâ vü zîr-destânı sıyânet ve levâzım-ı adl ü dâdı rî'âyetde; *"Fa'hküm beyne'n-nâsi bi'l-adl*[6]*"* mefhûm-ı şerîfine dâhil olanların; *"İnne ekremeküm inda'llâhi etkâküm*[7]*"* hitâb-ı latîfiyle muhâtab olanların ekremi ve a'deli olmak arz-ı râtibe-i mâ-bihi'l-iştirâklerinden belki ehemm-i hidmet-i hâme-i

1 Temessük sureti için bk. Sarı Abdullah, *Düstûru'l-İnşâ*, İÜ.NEK.TY., No. 3110, v. 191b-192b.

2 Kur'ân-ı Kerim, Nahl suresi, 16/90. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"**Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı** ve akrabaya vermeyi (yardım etmeyi) **emreder**; hayasızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor."*

3 Kur'ân-ı Kerim, İsrâ suresi, 17/111. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Yetimin malına ergin çağa ulaşana kadar en güzel şeklin dışında yaklaşmayın. **Ahdi de yerine getirin; doğrusu verilen ahidde sorumluluk vardır.**"*

4 " Metinde hadis-i şerifin bir kısmı yazılıdır. Tamamının anlamı: *"**Hepiniz çobansınız; hepiniz güttüğünüz sürüden sorumlusunuz.** Devlet reisi de bir çobandır ve sürüsünden sorumludur. Erkek, ailesinin çobanıdır ve sürüsünden sorumludur. Kadın, kocasının evinin çobanıdır ve sürüsünden sorumludur. Hizmetkâr, efendisinin malının çobanıdır; o da sürüsünden sorumludur. Netice itibariyle hepiniz çobansınız ve güttüğünüz sürüden sorumlusunuz."* Hadis-i şerif, Buhari, Cum'a 11, İstikrâz 20, İtk 17, 19, Vesâyâ 9, Nikah 81, 90, Ahkam 1; Müslim, İmaret 20. Ayrıca bk. Ebu Davud, İmaret 1, 13; Tirmizî, Cihad 27.

5 Kur'ân-ı Kerim, Neml suresi, 27/18. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Nihayet karınca vadisine geldikleri vakit bir karınca, **'Ey karıncalar! Yuvalarınıza girin ki, Süleyman** ve ordusu farkına varmadan **sizi ezmesin**ler.' dedi."*

6 Kur'ân-ı Kerim, Sâd suresi, 38/26. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Ey Dâvûd! Biz seni yeryüzünde halife yaptık; **o hâlde sen de insanlar arasında adaletle hükmet**; nefsin isteklerine uyma, sonra seni Allah yolundan saptırır. Kuşkusuz, Allah yolundan sapanlara, hesap verme gününü unutmaları yüzünden çok ağır bir azap vardır."*

7 Kur'ân-ı Kerim, Hucurât suresi, 49/13. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Ey insanlar! Şüphe yok ki, biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık. **Allah katında en değerli olanınız, O'na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır.** Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır."*

بخش صدور جلهٔ اتامدر اول چاریارباش نشین افلاك سلطان سریر لولاك ازرایت کبریا مؤید سرلشکر انبیا محمد علیه من الصلوات اصفاها ومن التحیات ازکاها حضرتلرینه درر غرر مدح وثنای نامعدود ولآلی مثالئ درود نامحدود اولمق روا وسزا درکه شرف وجود پرجودی روی بسیط خاکی رشك ملاء اعلا ایتمشدر صلی الله علیه وعلی اله واصحابه ائمهٔ الدین رضوان الله علیهم اجمعین وبعد عنایت بی غایت الهیه ایله ملجا سلاطین عالی منقبت ومرجع خواقین سامی مزلت اولان سدهٔ سنیهٔ کردون بسطت وعتبهٔ علیهٔ ثریار تبجزه رسالت طریقیله ارسال ایلدوکلری طهماسب قولی سلطان زید قدره یدندن نامه کزعن وصوله موصول اولدقده جهرهٔ شاهد مدعاسندن کشف قناع اولنوب مضمونی مقارن نظر همایون ومقابل مرأت خاطرعز تمشحونی اولمشدر ایمدی ذهن صاف وطبع انصاف اتصافه خفی وپوشیده ومستور ونور دیده اولمیه کمقدما طرفکزدن ایلچیلر ارسال اولنوب اصلاح ذات البین وصلاح نظام احوال طرفین مراد ورجا اولندقده ترفیه احوال خلایق وعباد واسایش سکان بلاد ایچون صلحه رضا ویریلوب جدامجد بزرکوارمز اولوب داخل حرم جنان وواصل روضهٔ رضوان اولان مرحوم ومغفورله سلطان سلیمان خان علیه الرحمهٔ والغفران زمانلرنده اولان وجهله قطع حدود وسنوره قرار ویرلمکله آیین ملوك مرضیة السلوك اوزره طرف پاهر الشرف سلطنت علیه مزدن دستورالعمل شروط وعهود لازمه یی مشتمل مشروح ومفصل عهد نامهٔ صدق مشمول احسان اولنوب امر مصالحه صوب اتمام وسمت اختتام بولوب حاکمان بلاد معموره ومحافظان سرحد منصوره مزطرفلرندن نقض عهدی مشعر ولایتکزه تعرض اولنمامشیکن بیرامن کلشن ممالکمزده برقاچ کرم شبتاب هوای مخالفتده پروازه شتاب ایلدکده ﴿ ومن یعمل سوء یجزبه ﴾ خواسنجه جزا وسزا ویرلمکه تصدی اولنمشیکن مقدما ممالك محروسه مزده ظهور ایلیان جلالی اشقیاسنك عرق فسادلری ادنی توجهله قطع اولنوب ﴿ فقطع دابر القوم الذین ظلموا ﴾ مفهوم شریفی ظهوربندن تغافل ایله فرصتکیرلك ایدوب ﴿ واوفوا بالعهد کان مسئولا ﴾ امر شریفنه مخالفتده اصرار صوری اظهاراولنمغین حمیت دینیه وغیرت ملوکانه مزمقتضاسنجه همت علیهٔ پادشاهانه مزدرکار اولوب متوکلا علی الله ومتوسلا بالنبی المجتبی صلی الله علیه وسلم وعلی آله واصحابه النجبا رضوان الله علیهم اجمعین تجهیز جیش وعسکر وارسال سردار ولشکر ایدوب اول جانبده اولان مصالح ومهمات دین ودولت وکالت مطلقه مزه نامزد ونیابت محققه مزه مفوض الیه ومقلد اولان جناب وزارت پناه صدارت دستکاه دستور اکرم مشیر افخم وزیر اعظم سردار وسپهسالار امرخلیل پاشا ضاعف الله قدره یه سپارش اولمشدر چونکه غرضمز محض نصرت دین واعزاز شرع سیدالمرسلین واقامت سنت اصحاب کزین واجرای مذاهب حقهٔ مجتهدیندر رجای واثق وامید صادق بودرکه ﴿ ان ینصرکم الله فلا غالب لکم ﴾ مقتضاسی وراه پردهٔ تقدیردن ظهوراید وب بنجه یوزسنه دنبرو آبا واجداد مزروح الله ارواحهم مظهر اولدقلری الطاف اکهیه یه مظهر اولمه ومن الله التوفیق

﴿ ایران شاهی شاه عباس طرفنه جنتمکان سلطان عثمان خان حضرتلری درکاهندن ﴾
﴿ اصدار بیوریلان عهد نامهٔ همایونك صورتیدر ﴾

الحمد لله الذی هدانا الی طریق الصواب وامرنا بمطاوعة الرسول ووفقنا لمتابعة السنة والکتاب

﴿ ونور ﴾

ونور قلوبنا بمحبة الآل والاصحاب وجعل اعتابنا العالیة لعامة المسلمین حسن مآب وصیر ابوابنا السامیة مفتوحة لکافة الاخلاء والاحباب والصلوة والسلام علی رسوله الذی اوتی الحکمة وفصل الخطاب وعلی آله واصحابه الذین من اقتدی بهداهم فقد اصاب امابعد چون عامهٔ سلاطین زمان وکافهٔ خواقین جهان ﴿ ان الله یأمر بالعدل والاحسان ﴾ فرمان لازم الاذعانی بنجه نشر احسان ایقده اقدم طوایف نوع انسان ﴿ واوفوا بالعهد ان العهد کان مسؤلا ﴾ خطاب مستطابی اوزره ایفاء عهد ایله نظم امور ملك وملت ایدنلرده اتم ناظمان امور عالمیان اولوب کلکم راع وکلکم مسؤل عن رعیته مدلولنجه هر بری مراعات احوال رعایایله مأمورلر ومفتاح حسن تدبیر ایله عقده کشای امور جمهورلر در علی الخصوص بوکروه پرشکوهدن عنایت بی غایت الهی وهدایت بلانهایت رسانتباهی ایله مالك سلطنت کامله وصاحب خلافت شامله اولان پادشاه عظیم الشانکه ظل ظلیلری عامهٔ عالمیانه راحت رسان وذات سعادت دلیلری رافع اذیت افراد انسان بلکه دافع بلیت اصناف حیوان اولمده ماصدق فحوای ﴿ یا ایها النمل ادخلوا مساکنکم لایحطمنکم سلیمان ﴾ در تحت فرمانلرنده اولان ضعفا وزیردستانی صیانت ولوازم عدل وداد ی رعایتده ﴿ فاحکم بین الناس بالعدل ﴾ مفهوم شریفنه داخل اولنلرك ﴿ ان اکرمکم عند الله اتقیکم ﴾ خطاب لطیفیله مخاطب اولانلرك اکرمی واعدلی اولمق عرض راتبهٔ مابه الاشتراکلرندن بلکه اهم خدمت خامهٔ عنبرفام غیرانفکاکلرندن اولمغله عهد سلطنتلرنده کافهٔ سپاه ورعیت واصل نعم حضور وفراغت وداخل حرم امن واستراحت اولهٔ فلهذا بداء طلوع بیضهٔ بیضاء سلطنتمزدن ونشر غصون سدرة المنتهاء خلافتمزدن الی هذا الان فرمانفرمایان زمان وداد کستران جهان اولان اباء واجداد کشورستانمزك دائما مراسم پیش نهادی ومراعات احوالی عبادی سرمایهٔ روزمعاد ایدیتوب مستظل ظل حمایتلری اولان سکان مملکتی محافظه ده هر بری اظهاریده بیضاواحیای معجزهٔ عیسا قیلنوب کاه رسم جدال وکفاح ایله دار ودیار مسلمیندن دست و پای مخالفینی قطع وکاه طریق صلح وصلاح ایله عباد الله یه ایصال نفع ایدرلر ایدی بزدخی اقتداء بامر الله الملك العلام وامتثالا لاحکام احادیث سید الانام واقتفاء باثر اسلافنا الکرام انتظام احوال خاص وعامه حسن قیام والتئام جراحات ضعفاء انامه کمال اقدام کوسترمکی باعث تحصیل رضای مولا وموجب استجلاب خیر دعاء فقرا ییلوب بالعدل قامت السموات والارض فحواسنجه کارخانهٔ کائناتی دعایم واوتاد عدل وداد ایله قوی بنیاد ودار ودیار مسلمینی معمور وآباد ایلمکه سبب صلح وصلاح مستوجب الفلاح اولدیغی جهتدن الحالهٔ هذه اصلاح اولنلر جاسیله سدهٔ سعادت مدارمزدن اظهار اخلاص ایدن فرمانده عجم بکانهٔ خسروان عالی شیم دولت اساس صداقت لباس سعادت اقتباس همنام عم اکرم خیرالناس شاه عباس دام مراعیا لمراسم الاستیناس طرفندن ایلچیٔ کاردانلری فخرالامراء ذخرالکبراء یادکارعلی سلتان خلفا دام فی منهج الرشد والهدی یدندن حضور همایونمزه واصل اولوب عهد نامه لری انظر التفاتمزه قرین وعین عنایتمزه رهین قیلنوب شرف مطالعه مزله مشرف ومسلسعد اولدقده مضمونندن درج اولنمشکه سابقا سفرهمایونمزده سردارمزوبالفعل سدهٔ سعادتمزده وزیرثانیمز اولوب مقدما امر مصالحه یه مأمور اولان دستور مکرم مشیر مفخم خلیل پاشا ادام الله تعالی اجلاله صلح وصلاح امورینی سویلشدکلرنده جد امجد بزرکوار مزمرحوم ومغفورله سلطان سلیمان خان علیه الرحمة والغفران زمانندده واقع اولان صلح وصلاح

anber-fâm-ı gayr-i infikâklerindendir; tâ ki ahd-i saltanatlarında kâffe-i sipâh ü raʿiyyet vâsıl-ı niʿam-ı huzûr u ferâgat ve dâhil-i harem-i emn ü istirâhat ola. Fe-li-hâzâ bed'-i tulûʿ-ı beyza-i beyzâ'-i Saltanatımızdan ve neşr-i gusûn-ı sidretü'l-müntehâ'-i Hilâfetimizden ilâ-hâze'l-ân fermân-fermâyân-ı zamân ve dâd-güsterân-ı cihân olan âbâ' ü ecdâd-ı kişver-sitânımızın dâimâ merâsim-i pîş-nihâdı, mürâʿât-ı ahvâl-i[1] ibâdı sermâye-i rûz-ı maʿâd edinip müstazıll-ı zıll-ı himâyetleri olan sükkân-ı memleketi muhâfazada her biri izhâr-ı yed-i beyzâ ve ihyâ-yı muʿcize-i İsâ kılınıp gâh resm-i cidâl ü kifâh ile dâr u diyâr-ı Müslimînden dest ü pâ-yi muhâlifîni katʿ ve gâh tarîk-ı sulh u salâh ile ibâdu'llâha îsâl-i nefʿ ederler idi. Biz dahi ıktidâen bi-emri'llâhi'l-Meliki'l-Allâm ve imtisâlen li-ahkâmi ahâdîsi Seyyidi'l-enâm ve ıktifâen bi-eseri eslâfine'l-kirâm intizâm-ı ahvâl-i hâss u âmma hüsn-i kıyâm ve iltiâm-ı cirâhât-ı zuʿafâ'-i enâma kemâl-i ikdâm göstermeği bâʿis-i tahsîl-i rızâ-yı Mevlâ ve mûcib-i isticlâb-ı hayr duâ'-i fukarâ bilip; *"Bi'l-adli kâmeti's-semâvâtü ve'l-arz*[2]*"* fahvâsınca kârhâne-i kâinâtı deâyim ü evtâd-ı adl ü dâd ile kavî-bünyâd ve dâr u diyâr-ı Müslimîni maʿmûr u âbâd eylemeğe sebeb, sulh u salâh-ı müstevcibü'l-felâh olduğu cihetden el-hâletü hâzihî ıslâh olanlar recâsıyla Südde-i Saʿâdet-medârımızdan izhâr-ı ihlâs eden fermân-dih-i Acem, yegâne-i hüsrevân-ı âlî-şiyem, devlet-esâs, sadâkat-libâs, saʿâdet-iktibâs, hem-nâm-ı amm-i ekrem-i hayru'n-nâs Şâh Abbas – *dâme mürâʿiyen(?) li-merâsimi'l-istînâs*– tarafından Elçi-i kârdânları fahru'l-ümerâ', zühru'l-küberâ' Yâdigâr Ali Sultân Hulefâ *–dâme fî-menheci'r-rüşdi ve'l-hüdâ–* yedinden huzûr-ı hümâyûnumuza vâsıl olan[3] ahidnâmeleri nazar-ı iltifâtımıza karîn ve ayn-ı inâyetimize rehîn kılınıp şeref-i mütâlaʿamızla müşerref ü müstesʿid oldukda mazmûnunda derc olunmuş ki; *"Sâbıkâ sefer-i hümâyûnumda Serdârımız ve bi'l-fi'l Südde-i Saʿâdetimizde Vezîr-i Sânîmiz olup mukaddemâ emr-i musâlahaya me'mûr olan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham Halil Paşa –edâma'llâhü teʿâlâ iclâlehû– sulh u salâh umûrunu söyleşdiklerinde cedd-i emced-i büzürgvârımız merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Süleyman Hân –aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân– zamâmında vâkıʿ olan sulh u salâh-***[s. 264]*** *eseri üzere karâr verilip ol musâlaha-i kadîmede sınır ve hudûd her ne mahalde taʿyîn olunmuş ise bu sulh-ı cedîdde dahi kemâ-kân ol sınır ve hudûd mukarrer ü muʿteber olup bu bâbda hîç ahad çûn u çırâ etmeye. Ancak tegâyür ü tefâvüt bu kadar ola ki, Ahıska eyâleti tevâbiʿiyle beri tarafın tasarrufunda kalıp ona bedel Bağdad serhaddinde bi'l-fi'l kendi tasarruflarında olan yerlerde ve Hemin ve Derne ve Dertenk sancaklarında kadîmî kendi kurâ vü nevâhîsinden maʿdûd olan mahaller mevâziʿiyle kendilere kala. Her gâh ki bu vechile karâr verilen sulhdur, devletde makbûl tutulup Vezîr-i müşârun-ileyhin kavl ü karârı mûcebince Âsitâne-i Saʿâdet'den ahidnâme-i şerîfe ihsân oluna."* deyü yazılan nâme-i nâmîlerinde; *"Ben ki hâk-i âsitâne-i hayru'l-beşer gulâm-ı bâ-ihlâs emîru'l-mü'minîn Haydar Şah Abbas'ım; taʿahhüd ve takabbül etdim ki, kıymetde yüz yük harîr bahâsına muâdil ü müsâvî olacak hedâyâ-yı mukarrereyi –ki bazısı girü bi-aynihî harîr ve mâʿadâsı akmişe ve emtiʿa ola– her sâl ale'l-ittisâl ahidnâme-i matlûbede tahrîr olunduğu vechile Südde-i Sidre-misâl savbına irsâl ü îsâl edem."* deyü tasrîh u inhâ ve bu minvâl üzere ahidnâme-i hümâyûnumuz verilmesin temennâ vü istidʿâ etdikleri ecilden ben ki hâdimü'l-Haremeyni'ş-Şerîfeyn, hâfız-ı şerîat-ı Resûlü's-sekaleyn, Sânî-i İskender-i Zül-karneyn, Sultânü'l-berreyni ve'l-bahreyn, Hâkânü'ş-şarkayni ve'l-garbeyn, semiyy-i ceddü'l-emcedi'l-âlî, el-mevsûfu bi-esnâfi'l-mefâhiri ve'l-maʿâlî Sultân Osman Hân ibnü's-Sultân Ahmed Hân'ım; ibtigâen li-marzâti'llâhi'l-Meliki'l-Muîn ve taleben li-şefâʿati Seyyidi'l-mürselîn ve ıktifâen li-süneni Hulefâihi'r-râşidîn, ellezîne men ahyâ sünnetehüm fe-kad ahye'd-dîn ve re'feten li-kâffeti'l-halâyıkı ve'l-Müslimîn bu sulh-ı karâr-dâdei her vechile kabûl edip mukarrer tutdum. Şol şartla ki:

Onlar dahi minvâl-i meşrûh üzere ahidnâmelerinde kabûl etdikleri cümle umûrda sâbit-kadem olup bâlâ-

1 Metinde *"ve mürâʿât-ı ahvâli"* şeklinde yazılıdır.
2 *"Gökler ve yer adalet ile ayakta durur."*
3 Metinde *"olup"* şeklinde yazılıdır.

اثری اوزره قرار ویریلوب اول مصالحهٔ قدیمه ده سنور وحدود هرنه محلده تعیین اولنمش
ایسه بو صلح جدیده دخی کما کان اول سنور وحدود مقرر ومعتبر اولوب بویا بده هیچ احد
چون وچرا ایتمیه انجق تغایر و تفاوت یوقدر اوله که اخیسقه ایالتی توابعیله بر و طرفك
تصرفنده قالوب اکا یدل بغداد سرحدنده بالفعل کندو تصرفلرنده اولان یرلرده وهمین ودرنه
ودرتك سنجاقلرنده قدیمی کندو قرا ونواحیسندن معدود اولان محلر مواضعیله کندوزه
قالمق هرکاهکه بو وجهله قرار ویریلان صلح دردولتمه مقبول طوتیلوب وزیر مشارالیهك قول
وقراری موجبنجه آستانهٔ سعادتدن عهدنامهٔ شریفه احسان اولنه دیو یازیلان نامهٔ نامیلرنده بنکه
خاك آستانهٔ خیر البشر غلام یا الخلاص امیر المؤمنین حیدر شاه عباسم تعهد و تقبل ایتدمکه قیدنده
یوز یوك حریر بها سنه معادل ومساوی اولق جق هدایای مقرره یی که بعضیسی کیر و بعینه
حریر وماعداسی اقمشه وامتعه اوله هرسال علی الاتصال عهدنامهٔ مطلوبه ده تحریر اولندیغی
وجهله سدهٔ سدره مثال صوبنه ارسال وایصال ایدم دیو تصریح وانها و بومنوال اوزره
عهدنامهٔ همایونفرو یرلمسن تمنا واستدعا ایتدکاری اجلدن بنکه خادم الحرمین الشریفین
حافظ شریعت رسول الثقلین ثانی اسکندر ذوالقرنین سلطان البرین والبحرین خاقان الشرقین
والمغربین سمی جد الامجد العالی الموصوف باصناف المفاخر والمعالی سلطان عثمان خان
ابن السلطان احمد خانم ابتغاء لمرضاة الله الملك المعین وطلبا لشفاعة سید المرسلین واقتفاء
لسنن خلفائه الراشدین الذین من احیی سنتهم فقد احیی الدین ورأفة لکافة الخلایق
والمسلمین بو صلح قرار دادهٔ هر وجهله قبول ایدوب مقرر طوتدم شول شرطله که انلر دخی
منوالله مشروح اوزره عهد نامه لرنده قبول ایتدکلری جمله امورده ثابت قدم اولوب
بالاده مسطور اولدیغی اوزره همین ودرنه ودرتك سنجاقلری قدیمی دفترده بوسنجاقلره
تابع اولان قریه لر ایله کندوزه قالوب ماعدا بغداد وشهر زور سرحدلرنده سلطان سلیمان
خانك سنورینه داخل اولان مملکتلردن بالفعل قزلباش طایفه سی الده نمقدار قلاع وبقاع
واراضی ونواحی وارسه کرك همین ودرنه ودرتك سنجاقلرینك اوکنده سنور مزبوره قریب
محلرده کرك کیروکرك بوایکی سنجاغك صاغنده وصولنده اولسون
کرك مستقل سنجاق نامنه وکرك اخر سنجاغك توابعنده اولسون جمله سندن طایفهٔ
مزبوره یه الی چکدیروب سلطان سلیمان خان سنورینه وارنجه دکین جمله مملکتلرا کرا رامنیٔ
معموره واکر خالیسه در توابع ولواحقیله بروجانبه تسلیم وسرحد مزحاکلرینك تحت
تصرفنبه ادخال اولنه وسنور وحدود قطعنه مباشرت اولندقده بصره سرحدنده و بغداد
وشهر زور ووان وارضروم ایالتنه وارنجه طولا وعرضا قدیمی سلطان سلیمان خان
سنوری اوزره قرار ویریلوب برقارش برایلر وکیر واولیسه وارضرومدن اونه کرك قارص
قلعه سی وکرك اخسقه بکلر بکیلکنه متعلق اولان جمله قلاع و بقاع وسنجاقلر وقرا
ونواحیسی وتوابع ولواحقیله که بالفعل سرحد لرمز حاکلری قولرمك تحت یدلرنده
وقبضهٔ تصرفلرنده درکا کان اللرنده اولوب حالی اوزره ابقا اولنه وهمین ودرنه ودرتك
سنجاقلرینك سنوریدخی ایکی جانب سرحدینك مسن واختیار و بی غرض اهل وقوفلری
وطرفینك وکیلری معرفتیله کور یلوب قدیمی بوایکی سنجاغك توابعندن اولان
قرا ونواحی کیر وبوسنجاقلرك سنورینه ادخال اولنوب ماعدا هر بر ینك جوانب اربعه سنده
نه دکلو قرا ونواحی وقلاع وبقاع وارسه اکر قریب واکر بعید سلطان سلیمان خان
سنورینه وارنجه بروطرفك سنوری حدودینه قید اولنوب بعض منازع فیه محلر خصوصنده

مشارالیه

مشارالیه جد اعلامزدن خالوب بالفعل بغداد حاکمی هلو خان جد مشارالیهمز زمانندهٔ
آستانهٔ سعادتمزلك محکوم وفرمان بردارلری اولملریله برقرار سابق مراجعت ومتابعتلرینه
اونه طرفدن من بعد منع ودفع واقع اولمیه ومزبور اولنك اللرنده سلطان سلیمان سنورینه
داخل نه دکلو قلاع ومملکتلر وار ایسه که علی حین غفلة من اهلها ضبط ایتمش اولمغله
اولمقوله لرك اللرندن انتزاعی ایجون اوزرلرینه آدم کوندرلمك اقتضا ایلدکده من بعد
اونه طرفدن ممانعت ومدافعت واظهار معاونت ومظاهرت کوسترلمیه وقدیمی آستانهٔ سعادتمزه
اخلاص واختصاص اوزره اولان شعیمال وسائر طاغستان حاکملرینك ایل ومملکتلرینه
وکندولرینه ضرر وکزند ایرشدیرلمیه واقع اولان محار به لرده الناں اکر سابقده واکر
لاحقده بالفعل ایکی جانبدن دخی نمقدار آدم وار ایسه بلا توقف اجازت و یریلوب مکان
مألوفلرینه رد وانه اولنه وهرسال سدهٔ سدره مثالمزه سابقده ذکر اولندیغی اوزره ارسالی
معهود ومشروط اولان یوز یوك حریر بها سنه موازی ومساوی حریر واقمشه وامتعه
علی طریق الهدایا وقت وزمانیله ارسال وایصال اولنه مادامکه انلر بوعهد وقرار دن
تجاوز وانحراف کوسترمیوب اصول وارکان مصالحه یی وقبول وشرایط معهوده یی کرکی کبی
رعایت ایدوب کندولرندن وسرحدلری حاکملرندن وسائر کندوزه منسوب اولانلردن
نقض عهدی مشعر وصلح وصلاحه مغایر بروضع صادر وبادراولمیه طرف همایونمزدن دخی
من بعد بوعهد نامهٔ همایونمزده شرح و بیان وتفصیل وعیان اولنان شرایط وعهودد ن
عدول ونکول واقع اولمیوب من بعد وزرای عظام ووکلای فخامزدن وسرحدلرمز
حاکملرندن وسائر منتسبان سدهٔ سعادت مأمزدن بوجه من الوجوه انلرك ایل ومملکتلرینه
دخل وتعرض اولنمیه بناء علی هذا اشبو عهدنامهٔ همایونمزموجبنجه عمل اولنوب مابینده
خصومت ومخالفت بالکلیه برطرف وخورشید درخشان مهر والفت داخل بیت شرف
اولوب جمیع امورمصالحه ده بوعهد نامهٔ صدق مشحونمز دستور العمل ومأخذ هر مجمل
ومفصل اولوب شرایط ولوازم معاهده یی بتمامها ابقا واسنیفا ومبنای صلح قرارداده اوله
دخی شروط وعهود مزك زبده وعمده سی بودر که مقدما آبا واجداد عظامزانارالله براهینهم
عهد نامه لرنده قید وشرط اولنه یغی اوزره سلك ملکلرینه داخل اولان مملکتلرده حاشا
من السامعین سب شیخین ولعن ذی النورین وقذف وطعن زوجهٔ مطهرهٔ حضرت رسول
الثقلین ترك ومنع اولنوب وسائر اوبان احادیث خاتم النبیین وحامیان حمای دین مبین اولان
اصحاب کزین وائمهٔ مجتهدین رضوان الله علیهم اجمعین حضرتلرینکه هر بری مقتدای
دین متین و والیٔ ملك یقیندر لر تیرطعن اصحاب تبرایه هدف و بروجانبدن تجاوزت طریقیله
اول دیاره وارنلر بومقوله کلمات ایله معذب ومکلف قلنمیه تا که جناب جلالت مآبمز طرفندن
دخی بوصلح میمنت مقرون محافظه ومراعاتنده کون بکون توجه همایونمز افزون ومدی الایام
واللیالی خلق و تناسلدن مأمون ومصون اولوب ایام دولت خاندان ابد اتصال و زمان
خلافت دودمان عدالت اشتمالمزده مؤید و برقرار ومشید واستوار اوله باذن الله تعالی
وبحرمهٔ نبیه المجتبی وآله واولاده واصحابه النجبا تحریرا فی تاسع عشر من شوال لسنة ثمان
وعشرین والف

ثانی

da mastûr olduğu üzere Hemin ve Derne ve Dertenk sancakları kadîmî defterde bu sancaklara tâbiʿ olan karyeler ile kendilere kalıp mâʿadâ Bağdad ve Şehr-i Zor serhadlerinde Sultân Süleyman Hân sınırına dâhil olan memleketlerden bi'l-fiʿl Kızılbaş tâyifesi elinde ne mikdâr kılâʿ u bikâʿ ve arâzî vü nevâhî varsa gerek Hemin ve Derne ve Dertenk sancaklarının önünde sınır-ı mezbûra karîb mahallerde gerek gerilerinde Bağdad tarafında gerek bu iki sancağın sağında ve solunda olsun gerek müstakil sancak nâmına ve gerek âhar sancağın tevâbiʿinde olsun cümlesinden tâyife-i mezbûreye el çekdirip Sultân Süleyman Hân sınırına varınca[ya] değin cümle memleketler eğer arâzî-i maʿmûre ve eğer hâliyedir; tevâbiʿ u levâhıkıyla beri cânibe teslîm ve serhaddimiz hâkimlerinin taht-ı tasarrufuna idhâl oluna ve sınır ve hudûd katʿına mübâşeret olundukda Basra serhaddinde ve Bağdad ve Şehr-i Zor ve Van ve Erzurum eyâletine varınca tûlen ve arzan kadîmî Sultân Süleyman Hân sınırı üzere karâr verilip bir karış yer ileri geri olmaya ve Erzurum'dan öte gerek Kars Kalʿası ve gerek Ahıska Beylerbeyiliğine müteallik olan cümle kılâʿ u bikâʿ ve sancaklar ve kurâ vü nevâhîsi ve tevâbiʿ u levâhıkıyla –ki bi'l-fiʿl serhadlerimiz hâkimleri kullarımın taht-ı yedlerinde ve kabza-i tasarruflarındadır– kemâ-kân ellerinde olup hâli üzere ibkâ oluna ve Hemin ve Derne ve Dertenk sancaklarının sınırı dahi iki cânib serhaddinin müsinn ü ihtiyâr ve bî-garaz ehl-i vukûfları ve Tarafeynin vekîlleri maʿrifetiyle görülüp kadîmî bu iki sancağın tevâbiʿinden olan kurâ vü nevâhî geri bu sancakların sınırına idhâl olunup mâʿadâ her birinin cevânib-i erbaʿasında ne denlü kurâ vü nevâhî ve kılâʿ u bikâʿ varsa eğer karîb ve eğer baîd Sultân Süleyman Hân sınırına varınca beri tarafın sınırı [ve] hudûduna kaydolunup bazı münâzaun-fîh mahaller husûsunda **[s. 265]** müşârun-ileyh cedd-i aʿlâmızdan kalıp bi'l-fiʿl Bağdad Hâkimi Hilev Hân cedd-i müşârun-ileyhimiz zamânında Âsitâne-i Saʿâdetimizin mahkûm ve fermân-berdârı olmalarıyla ber-karâr-ı sâbık mürâcaʿat ve mütâbaʿatlarına öte tarafdan min-baʿd menʿ u defʿ vâkıʿ olmaya ve mezbûrânın ellerinde Sultân Süleyman sınırına dâhil ne denlü kılâʿ ve memleketler var ise ki, alâ-hîni gafletin min-ehlihâ zabt etmiş olalar; ol makûlelerin ellerinden intizâʿı için üzerlerine âdem gönderilmek iktizâ eyledikde min-baʿd öte tarafdan mümânaʿat ü müdâfaʿat ve onlara muâvenet ü muzâheret gösterilmeye ve kadîmî Âsitâne-i Saʿâdetimize ihlâs u ihtisâs üzere olan Şemhal ve sâir Dağıstan hâkimlerinin il ve memleketlerine ve kendilerine zarar u gezend erişdirilmeye [ve] vâkıʿ olan muhârebelerde alınan eğer sâbıkda ve eğer lâhıkda bi'l-fiʿl iki cânibden dahi ne mikdâr âdem var ise bilâ-tevakkuf icâzet verilip mekân-ı meʾlûflarına revâne oluna ve her sâl Südde-i Sidre-misâlimize sâbıkda zikrolunduğu üzere irsâli maʿhûd ve meşrût olan yüz yük harîr bahâsına muvâzî ve müsâvî harîr ve akmişe ve emtiʿa alâ-tarîkı'l-hedâyâ vakt ü zamânıyla irsâl ü îsâl oluna, mâdâm ki onlar bu ahd ü karârdan tecâvüz ü inhirâf göstermeyip usûl ve erkân-ı musâlahayı ve kavl ve şerâyıt-ı maʿhûdeyi gereği gibi riʿâyet edip kendilerden ve serhadleri hâkimlerinden ve sâir kendilere mensûb olanlardan nakz-ı ahdi müşʿir ve sulh u salâha muğâyir bir vazʿ sâdır u bâdir olmaya, taraf-ı hümâyûnumuzdan dahi min-baʿd bu ahidnâme-i hümâyûnumuzda şerh u beyân ve tafsîl ü ayân olunan şerâyıt u uhûddan udûl ü nükûl vâkıʿ olmayıp min-baʿd vüzerâ-yı ızâm ve vükelâ-yı fıhâmımızdan ve serhadlerimiz hâkimlerinden ve sâir müntesibân-ı Südde-i Saʿâdet-meâbımızdan bi-vechin mine'l-vücûh onların il ve memleketlerine dahl ü taʿarruz olunmaya. Binâen alâ-hâzâ işbu ahidnâme-i hümâyûnumuz mûcebince amel olunup mâbeynde husûmet ü muhâlefet bi'l-külliyye bertaraf ve hûrşîd-i dırahşân-ı mihr ü ülfet dâhil-i beyt-i şeref olup cemîʿ-i umûr-ı musâlahada bu ahidnâme-i sıdk-meşhûnumuz düstûru'l-amel ve meʾhâz-i her mücmel ü mufassal olup şerâyıt u levâzım-ı muâhede[1] bi-tamâmihâ ibkâ vü istibkâ ve mebnâ-yı sulh karâr-dâde ola. Dahi şurût u uhûdumuzun zübde ve umdesi budur ki mukaddemâ âbâʾ vü ecdâd-ı

1 Metinde *"muâhedeyi"* şeklinde yazılıdır.

ızâmımız –*enâra'llâhü berâhînehüm*– ahidnâmelerinde kayd u şart olunduğu üzere silk-i mülklerine dâhil olan memleketlerde hâşâ mine's-sâmi'în sebb-i Şeyhayn ve la'n-ı Zi'n-nûreyn ve kazf ü ta'n-ı Zevce-i mutahhara-i Hazret-i Resûlü's-sekaleyn terk ü men' olunup ve sâir râviyân-ı ahâdîs-i Hâtemü'n-nebiyyîn ve hâmiyân-ı hımâ-yı dîn-i mübîn olan Ashâb-ı güzîn ve Eimme-i müctehidîn –*rıdvânu'llâhi aleyhim ecmaîn*– hazretleri –ki, her biri muktedâ-yı dîn-i metîn ve vâlî-i mülk-i yakîndırlar– tîr-i ta'n-ı ashâb-ı teberrâya hedef ve beri cânibden ticâret tarîkıyla ol diyâra varanlar bu makûle kelimât ile muazzeb ve mükellef kılınmaya. Tâ ki cenâb-ı celâlet-meâbımız tarafından dahi bu sulh-ı meymenet-makrûn muhâfaza ve mürâ'âtında gün be-gün teveccüh-i hümâyûnumuz efzûn ve mede'l-eyyâmi ve'l-leyâlî halel ü noksândan me'mûn ü masûn olup eyyâm-ı devlet hânedân-ı ebed-ittisâl ve zamân-ı Hilâfet dûdmân-ı adâlet-iştimâlimizde müebbed ü ber-karâr ve müşeyyed ü üstüvâr ola; bi-izni'llâhi te'âlâ ve bi-hürmeti Nebiyyihi'l-müctebâ ve Âlihî ve Evlâdihî ve Ashâbihi'n-nücebâ.

Tahrîren fî-tâsi'-aşer min-Şevvâlin li-seneti semâne ve ışrîne ve elf.

Feridun Ahmed Bey, *Münşeâtü's-Selâtîn*, C. II., 1275, s. 262-265

5

Zehab (Kasr-ı Şirin) Antlaşması
Treaty of Zuhab (Qasr-e Shirin)

1623-1639 yılları arasında uzun bir süre devam eden Osmanlı-Safevî savaşını sona erdirmek üzere Sultan IV. Murad zamanında Zehab adlı yerde 17 Mayıs 1639'da imzalanan ve Kasr-ı Şirin Antlaşması olarak da bilinen bu antlaşmaya göre Bağdat, Basra ve Şehrizor şehirleri Osmanlı Devleti'ne, Revan şehrinin ise Safevîler'e bırakılacağına, Safevîlerin Irak, Kars, Van ve Ahıska bölgelerindeki tacizlerine son vereceğine, Kars ve Kotur civarında sınır üzerinde bazı kalelerin yıkılacağına, Şeyheyn yani Hz. Ebubekir, Hz. Ömer ile Hz. Osman, Hz. Âişe ve sahabeden bazı kimselere seb ve lanet edilmeyeceği gibi maddeleri içeren antlaşma

The Treaty of Zuhab was signed on May 17, 1639 at Qasr-e Shirin during the reign of Sultan Murad IV to end the Ottoman-Safavid War, which lasted for a long time between 1623-1639. According to the treaty, the cities of Baghdad, Basra and Shahrizor would be ceded to the Ottoman Empire and the city of Revan would be ceded to the Safavids, the Safavids would cease their harassment in Iraq, Kars, Van and Meskhetia, some fortresses on the border around Kars and Kotur would be demolished, and the Shaykhain, i.e. Abu Bakr and Umar, Uthman, Aisha and the Prophet's Companions would not be cursed in Iran.

17 Mayıs / May 1639

Bağdad-ı Dâru's-selâm fethinde Vezîr-i A'zam Kara Mustafa Paşa tarafından Şâh cânibine gönderilen sulh ve sınırnâme sûretidir.

Fî-sene 1049

El-hamdü li'llâhi'l-Azîzi'l-Kerîmi'l-Fettâh, ellezî feteha ebvâbe's-sulhı ve's-salâh, bi-miftâhı erâdîdi'l-ıslâh, ve rafa'a zalâme'l-masâffi ve'l-kifâh, bi-misbâhı sabâhı'l-fevzi ve'l-felâh ve's-salâtü ve's-selâmü alâ-Resûlihi'llezî azhere ve evzaha'd-dîne bi-kemâli'l-ensâh ve alâ-Âlihî ve Evlâdihî ve Ashâbihi'llezîne hüm eimmetü'l-eşbâhı ve'l-ervâh mâ fâha nesîmü's-sabâ ve lâha nûru's-sabâh. Emmâ ba'd:

Meşîet ü irâdet-i Râfi'u's-semâ'i bi-gayri amed ve hikmet ü kudret-i Mübdi'u'l-mükevvenâti mine'l-azdâd –*celle şânühû an-müşâkeleti'l-endâd*– ile medâr-ı nizâm-ı ahvâl-i ibâd ve sebât ü devâm-ı âlem-i îcâd pâdişâhân-ı bâ-adl ü dâd ve şehriyârân-ı mekârim-i'tiyâdın hüsn-i ittifâk u ittihâdlarına menût ve evâmir ü nevâhî-i İlâhiyyesine ittibâ' u inkıyâdlarına merbûtdur. "*Ve'tteku'llâhe ve aslihû zâte beyniküm*[1]" fahvâ-yı şerîfi üzere selâtîn-ı şevket-âyîn semt-i ıslâh-ı müstevcibü'l-felâha azîmet ve cânib-i husûmet ü kifâhdan avdet buyurduklarınca tîğ-ı hilâf-ı Tarafeyn der-gılâf ve erbâb-ı masâff-ı cânibeyn birbiri ile sîne-sâf olagelmişdir. "*Zâlike fazlu'llâhi yü'tîhi men yeşâ'ü va'llâhü zü'l-fazli'l-Azîm.*[2]" Binâen alâ-zâlik bu az'af-ı ibâdu'llâh cenâb-ı celâlet-meâb Pâdişâh-ı dîn-penâh, devlet ü sa'âdet-destgâh, Şehinşâh-ı Süleyman-bârgâh, el-Halîfetü fi'l-âlemîn mâ-sadak-ı mısdâk-ı "*es-sultânu zıllu'llâhi fi'l-arzîn*"[3], melâz-i eâzımü's-selâtîn, ma'âz-i ekârimü'l-havâkîn, nâsıru'l-İslâmi ve'l-Müslimîn, kâhiru'l-kefereti ve'l-müşrikîn, Sultânü'l-berreyni ve'l-bahreyn, Hâkânü'l-meşrıkayni ve'l-mağribeyn, hâdimü'l-Haremeyni'ş-Şerîfeyn, aynü'l-insâni ve insânü'l-ayn, el-müeyyedü bi-te'yîdi'llâhi'l-Meliki'l-Müsteân ve'l-muvaffaku bi-tevfîkı'l-Azîzi'l-Mennân –*lâ-zâlet silsiletü Hilâfetihî memdûdeten ilâ-âhiri'z-zamân ve mâ-berihat atnâbü hıyâmi saltanatihî meşdûdeten ilâ-intihâi'd-devrân*– hazretlerinin taraf-ı a'lâ-yı celâlet-makrûn [ve] Âstân-ı Sa'âdet-meşhûnlarından hall ü akd-i umûr-ı mülk ü millete me'mûr u me'zûn ve ihtiyâr-ı sulh u ceng husûsunda tevfîk-yâfte-i icâzet-i hümâyûn olmağla vekâlet-i mutlaka ve niyâbet-i muhakkakamız hasebiyle asâkir-i nusret-encâmı Bağdad'dan kaldırıp mütevekkilen ala'llâhi te'âlâ Acem vilâyetine azîmet-i yakîn ile tayy-ı menâzil ü merâhile âheng ü âğâz olunmağın Mâh-ı Ruvîneh (?) nâm menzile nüzûl olundukda Şâh cânibinden sa'âdetli ve ismetli Pâdişâhımız hazretlerine nâme ve bu hakîre mektûb ile kıdvetü'l-ümerâ', umdetü'l-küberâ' Şemseddin Muhammed Kulu Bey Elçilik ile gelip; "*Şâhımız ıslâh-ı zâtü'l-beyn ve sulh u salâh-ı cânibeyn husûsunu irâde ederler.*" deyü teskîn-i âteş-i ceng ü cidâl ve def' u ref'-i gubâr-ı harb ü kıtâl etmeğin biz dahi; "*Ve in cenahû li's-silmi fe'cnah lehâ.*[4]" nass-ı şerîfiyle amel etmeği me'haz ü ma'zad edinip emn ü istirâhat-i ibâdu'llâh için sulha rızâ verip lâyık-ı devlet-i Tarafeyn için ırz u nâmûs-ı cânibeyn olan vech-i vecîh üzere ahvâl-i sulha faysal verilmek bâbında Şâh tarafından bir mu'temedün-aleyh kimesne tevkîl olunup irsâl olunmak için mektûb gönderilmişdi. El-hâletü hâzihî bast-ı

1 Kur'ân-ı Kerim, Enfâl suresi, 8/1. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Sana ganimetleri soruyorlar. Ganimetlerin Allah'a ve Resulü'ne ait olduğunu söyle! O hâlde siz gerçek müminler iseniz* ***Allah'a karşı saygısızlıktan sakının, aranızı düzeltin****, Allah'a ve Resulü'ne itaat edin."*

2 Kur'ân-ı Kerim, Cum'a suresi, 62/4. *"Bu Allah'ın lütuf ve ihsanıdır; onu dilediğine verir. Allah, büyük lütuf ve ihsan sahibidir."*

3 Osmanlı padişahlarının kendilerini "Allah'ın yeryüzündeki gölgesi" olarak tarif ettiği ibarenin Arapçasıdır. İbare *"Sultan Allah'ın yerlerdeki/ yeryüzündeki gölgesidir."* şeklinde çevrilebilir.

4 Kur'ân-ı Kerim, Enfâl suresi, 8/61. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"****Eğer barışa yanaşırlarsa sen de yanaş*** *ve Allah'a güven; O her şeyi işitendir ve bilendir."*

2
IE.HR
18

ابه الدیه – خاجیه
18

BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ

١٨

الحمد لله العزيز الكريم الفتاح ... الذي فتح أبواب الفلح والصلاح بمفتاح أراده بالاصلاح ... ورفع غلام الملك والكفاح ... بمفتاح الفوز والفلاح والصلوة والسلام على رسوله الذي أظهر ... ولوضع الدين بكمال الانضباط ... وعلى آله واولاده وأصحابه الذين هم أئمة الاشباح والارواح ... ما فاح نسيم الصبا ولاح نور الصباح ... أما بعد شيّدت وأرادت مرتفع السماء بغير عمد ومكنت وقدرت مبدع الممكنات الامداد بجعل شأنه عزيز شاكلة الامداد بأيله مدار نظام الحال عباده ... وثبات ودوام اعالم الايجاد ... پادشاهان باعدل ووداد وشهريارات سكاوم امتياد ... حسن اتفاق وانتظام دينه منوط ولوامر ونواهي الهيه سبحانه اتباع وانقياد دينه مربوط ... والفرقة واصطراب سبب كثرت آيين ... سنت صلاح منوجب الفلاح هميشه ... خصومت وكفاحدن عودت بوده قلعه نيغ حلاً طرفين درغلاف وارباب مصاف جانبين وبوكايله سينه صاف وله كلمشدر ... وأنه ذو الفضل العظيم ... بناء على ذلك بوضعف عباد الله جناب جلالت مآب پادشاه ... دين پناه ... دولت وسعادت دستگاه ... شهنشاه سليمان بارگاه ... خليفة في العالمين ... ماصدق مصداق السلطان ظل الله في الارضين ملاذ اعاظم السلاطين ... معاذ اكارم الخواقين ... ناصر الاسلام والمسلمين ... قاهر الكفرة والمشركين ... سلطان البرين والبحرين ... خاقان المشرقين والمغربين ... خادم الحرمين الشريفين ... عبد الانسان ... وانسان العين ... المؤيد بتأييد الله الملك المستعان ... والموفق بتوفيق العزيز المنان ... لازالت سلسلة خلافته ممدودة الى آخر الزمان ... ومابرحت اطناب خيامه سلطنته مشدودة الى انتهاء الدوران ... حضرتلرينك طرفلاري جلالت مقرون استان سعادت نشانلرندن حل وعقد امور ملك وملت مأمور ومأذون ولخيار صلح جنابك خصوصنده توفيق رفيقك اجازت همايون ومنحه ... وكالت مطلقه ونيابت محققه مرحمتيله مكرر نصرت انجامي بغداد دن قالدرق ... عجم ولايتنه عزيمت بغيرايله طي منازل ومراحله اهتمك واغازلرنده ماه روبه ناه منزله نزول ونده قده شاه جانبندن سعادتلو وعصمتلو پادشاهر حضرلرينه نامه وبوحقيره مكتوبايله قدوة الامراء عمدة الكبراء شمائل الدين محمد قولي بك ايجيلك ايله كلوب شاهر اصلاح ذات البين وصلح وصلاح جانبين خصوصلرنده ايدلرديو تكميل نشجنك وجدال ودفع ونرفع غبار حرب وقتال ايتمكين بزدن ... المستعان ... والموفق بتوفيق العزيز المنان ... لازالت سلسلة خلافته ممدودة الى آخر الزمان ... ومابرحت اطناب خيام سلطنته مشدودة الى انتهاء الدوران ... حضرتلرينك طرفلاري جلالت مقرون استان سعادت نشانلرندن حل وعقد امور ملك وملت مأمور ومأذون ولخيار صلح جنابك خصوصلرنده توفيق رفيقك اجازت همايون ومنحه ... وكالت مطلقه ونيابت محققه مرحمتيله مكرر نصرت انجامي بغداد دن قالدرق ... عجم ولايتنه عزيمت بغيرايله طي منازل ومراحله اهتمك واغازلرنده ماه روبه ناه منزله نزول ونده قده شاه جانبندن سعادتلو وعصمتلو پادشاهر حضرلرينه نامه وبوحقيره مكتوبايله قدوة الامراء عمدة الكبراء شمائل الدين محمد قولي بك ايجيلك ايله كلوب شاهر اصلاح ذات البين وصلح وصلاح جانبين خصوصلرنده ايدلرديو تكميل نشجنك وجدال ودفع ونرفع غبار حرب وقتال ايتمكين بزدن ... نصرت رفيقك عملرنه ايتمكي مأمول ومتصور ايدوب من واسترآت عباد الله ايچون صلحه رضا ووروب لايق دولت طرفين ايچون عرض ونامور جانبين اولان وجه وجيه اوزره احوال صلحه فيصل ويرلك بابنده شاه طرقدن ... توكيل ولنوب رسالتلو نفع ايچون مكتوب كوندرلشدي ... اتصال هذه بسط بساط صلح وصلاح ... ورابطهٔ ارتباط مصالحهٔ مستوجب الفلاح ... واستوار وثايق وعهود وتعيين احوال سنور وحدود ايچون ... فتح شرع قويمده معتبر اولا ... بوصلح صلاح انجام نك بيانه طرف شاهدين وكيل معرف عليه اولوب انصاف ومسامحه نامور ونامزد ... ايله ومعلم اولان مصادقتعنوان صاروخان زهاونام منزله كلوب اردوي همايون خداوندكاريه داخل اولدقده ... اولان محترم ايكي اردوي همايون خداوندكاريه داخل اولدقده همرهن بوايله ... بك قوم قبيله سندن واقع اولان محترم ايكي اردوي همايون خداوندكاريه داخل اولدقده همرهن بوايله ... اولان وزير عظام ومدبر امور فخام

bisât-ı sulh u salâh ve râbıta-i irtibât-ı musâlaha-i müstevcibü'l-felâh ve üstüvâr-ı mevâsîk u uhûd ve ta'yîn-i ahvâl-i sınır u hudûd için nehc-i şer'-i kavîmde mu'teber olan bu sulh-ı salâh-encâm-ı âti'l-beyâna taraf-ı şâhîden vekîl-i mu'temedün-aleyh olup infisâl ve musâlih[1] ve müşâhedeye nâmver ü nâmzed ve müfevvazun-ileyh ü mukalled olan musâdakat-unvân Saru Hân, Zehav [Zehab] nâm menzilde gelip ordu-yı hümâyûn-ı Hudâvendigârîye dâhil oldukda Hicret-i Nebeviyye –*aleyhi efdalü't-tahiyye*–nin Bin kırk dokuz senesinde vâkı' olan Muharremü'l-harâm –*azzama'l-lâhü şânehû ve kadrehû beyne'l-enâm*–ın On dördüncü günü bir vakt-i hurrem ü sâ'at-i meymenet-tev'emde ordu-yı hümâyûnda olan vüzerâ-yı ızâm ve mîr-i mîrân-ı âlî-makâm ve ümerâ'-i kirâm ve ağayân-ı zevi'l-ihtirâmdan Yeniçeri Ağası ve Altı Bölüğün ağaları ve sâir kibâr-ı asâkir ve uzamâ'-i leşker-i zafer-peyker ile Dîvân-ı Âlî kurulup müşârun-ileyhimâ vekîl-i mu'temedün-aleyh Saru Hân ile Elçi Muhammed Kulu Bey Dîvân-ı Hümâyûn'a getirilip bi'l-müşâfehe nizâm-ı ahvâl-i fukarâ-yı re'âyâ ve intizâm-ı hâl-i vedâyi'-i[2] Hâliku'l-berâyâ için Tarafeynden tertîb olunan mukaddemât-ı sahîha-i muâhede bu vechile sebt-i nüsha-i kabûl ve cânibeynden ibrâz olunan hücec ü berâhîn-i kazâyâ-yı musâlaha ve bu nev'le mümzâ-yı kalem-i icâbet-şümûl olunmuşdur ki:

Bağdad eyâletinde Cessan ve Bedre ve Mendelicin ve Dertenk ve Derne sa'âdetli Pâdişâhımıza müteallık olup Mendelicin'den Dertenk'e varınca sahrâlar bu tarafdan zabt olunup dağ Şâh tarafına müteallık ola ve Dertenk ile Derne sınırı Sermil[3] nâm mahalli ta'yîn olunup ve Câf-ı Ziyaeddin ve Harunî Pâdişâh-ı gerdûn-vakâr hazretlerine müteallık, beyn ve derûnu Şâh tarafına kala ve Zencir Kal'a ki, dağın kullesinde vâkı' olmuşdur; yıkılıp taraf-ı garbîsinde vâkı' olan köyler cânib-i Hudâvendigârî'den ve taraf-ı şarkîsinde olan köyler cânib-i Şâhî'den zabt oluna. Ve Şehr-i Zor kurbünde Zalim Kal'ası üzerinde olan dağın Kal'a-i mezbûreye nâzır olan etrâf cânib-i Pâdişâhî'den ve Kal'a-i Uraman tevâbi'i olan karyeler ile taraf-ı Şâhî'den zabt oluna ve Şehr-i Zor'da Çıkan[4] Gediği sınır olup Kızılca Kal'a ve tevâbi'i cânib-i eşref-i Pâdişâhî'den ve Mihriban ve tevâbi'i taraf-ı Şâh'a tasarruf oluna. Van serhaddinden Kotur Kal'ası ve Makü ve Kars cânibinden Megazberd[5] kal'aları iki tarafdan yıkdırıla. Bu hudûd-ı mezkûre-i mu'tebereden mâ'adâ Ahısha ve Van ve Kars ve Şehr-i Zor ve Bağdad ve Basra'nın hudûdlarına dâhil olan kılâ' u bikâ' ve nevâhî vü arâzî ve sahârî vü berârî ve tilâl ü cibâle mâdâm ki Şâh tarafından ta'arruz olunmayıp îkâz-ı fitneye sebeb olacak bir hâlet-i mûhişe sâdır olmaya, bu tarafdan dahi sa'âdetli, azametli Pâdişâhımız hazretleri bu sulhu kabûl dutup cânib-i[6] hümâyûnlarından hilâf-ı ahd ü mîsâk ol tarafın sınırı dâhilinde olan mahallere bu tarafdan ta'arruz olunmayıp Tarafeynden tüccâr ve ebnâ-yı sebîl gidip ve gelip dostluk olmak için işbu vesîka-i müştemiletü'l-hakîkat ve vekâlet-i âmme ve niyâbet-i hâssamız mûcebince keşîde-i silk-i tahrîr olunup irsâl-i huzûr-ı şâhî kılınmışdır. Şurût u uhûd-i merkûme mu'teber tutulup Şâh tarafından; *"Ve lâ tenkuzu'l-eymâne ba'de tevkîdihâ*[7]*"* nass-ı şerîfinin mefhûmu ri'âyet olundukça devletli ve azametli Pâdişâhımız hazretlerinin dahi cânib-i eşreflerinden; *"Ve evfû bi'l-ahdi inne'l-ahde kâne mes'ûlâ.*[8]*"* emr-i şerîfine mütâba'at olunup bi-izni'llâhi'l-Meliki'l-Allâm bu sulh-ı salâh-ı hayr-encâm ilâ-yevmi'l-kıyâm sebât ü devâm bula.

1 "infisal" ve "mesâlih" sözcükleri siliktir.
2 Metinde *"vedâfi'-i"* şeklinde yazılıdır.
3 BOA, A.DVNS.NMH.d., 7, s. 4-6, 6-A numaralı sulhnâmede *"Milbaşı"* ismi de kullanılmıştır.
4 BOA, A.DVNS.NMH.d., 7, s. 4-6, 6-A numaralı sulhnâmede *"Çağan" şeklinde yazılmıştır.*
5 "مغادیرد" şeklinde yazılmıştır. Bugünkü ismi *"Üçbölük"*tür.
6 Metinde *"cenâb-ı"* şeklinde yazılıdır.
7 Kur'ân-ı Kerim, Nahl suresi, 16/91. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Ahitleştiğiniz zaman Allah'ın ahdini yerine getirin. Allah'ı kendinize kefil tutarak ettiğiniz* ***yeminleri, kesinliğe kavuşturduktan sonra bozmayın****. Unutmayın ki yaptıklarımızı Allah bilmektedir."*
8 Kur'ân-ı Kerim, İsrâ suresi, 17/34. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Rüşdüne erinceye kadar yetimin malına, onun yararına olmadıkça el sürmeyin.* ***Ahde vefa gösterin; çünkü ahid sorumluluk doğurur****."*

"Fe-men beddelehû ba'demâ semi'ahû fe-innemâ ismühû ale'llezîne yübeddilûnehû va'llâhü[1] *semî'un alîm.*[2]*"*

El-hamdü li'llâhi vahdehû ve's-salâtü alâ-men lâ nebiyye ba'dehû evvelen ve âhiren ve zâhiren ve bâtınen.

BOA, İE.HR, 1/18

***

Merhûm-ı müşârun-ileyh, Şâh-ı Acem ile akd-i sulh eyledikde yazılan Ahidnâme-i Hümâyûn, Kaleminde mazbût olmayıp zâyi' olmağla işbu sûret devletli, inâyetli Sâhib-i Devlet Efendimiz hazretlerinin mecmû'alarında bulunmağın bu mahalle kaydolundu. Fî 25 S. sene [1]134.

Merhûm cennet-mekân Sultân Murâd Hân Bağdad'ı fethetdikden sonra vâkı' olan sulhnâme sûretidir.[3]

Bi'smi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm. Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâh, bi-yedihî makâlîdü'l-umûr ve bi-kudretihî zuhûru külli makdûr. Ve's-salâtü ve't-teslîmü alâ-Nebiyyihi'l-kerîmi Muhammedin efdali men ûtiye'l-hikmetü ve faslü'l-hitâb ve alâ-Âlihi'l-kirâmi ve Ashâbihi'l-fıhâmi hayri'l-âli ve hayri'l-ashâb. Emmâ ba'd:

Çün meşiyyet-i Cenâb-ı *Zü'l-arşi'l-Mecîd*[4] ve irâdet-i Hazret-i *Fa"âlün li-mâ yürîd*[5] ile intizâm-ı esbâb-ı âlem ve ratk u fatk-ı umûr-ı Benî-Âdem mazâhir-i âyet-i kerîme-i *"Ellezîne câhedû*[6]*"* ve nazm-ı kerîm-i *"Ve'l-mûfûne bi-ahdihim izâ âhedû"* olan selâtîn-ı rû-yi zemîn ve havâkîn-ı hidâyet-karînin tevâfuk u ülfetlerine vâbeste vü mevkûf olup zîr-i cenâh-ı himâyetlerinde memâlik-i İslâmiyye şûr u şerden emîn ve mesâlik-i mü'minîn kemâl-i emn ü selâmete rehîn olagelip husûsan; *"İnnâ ce'alnâke halîfeten fi'l-arz*[8]*"* medlûlünce rütbe-i âliye-i

1 Kur'ân-ı Kerim, Bakara suresi, 2/181. Ayet metninde bu kelime *"inna'llâhe"* şeklindedir.

2 Kur'ân-ı Kerim, Bakara suresi, 2/181. *"Onu işittikten sonra kim değiştirirse günahı, yalnızca onu değiştirene ait olur. Allah her şeyi işitir, her şeyi bilir."*

3 BOA, AE.SMRD.IV, 8/767 numaralı belge de aşağıdaki metin ile aynı olup sadece *"Kızılbaş tâifesi"* yerine *"Acem tâifesi"* yazılmıştır. Ayrıca BOA, HAT, 1426/58418, BOA, MHD, 218/1 numaralı belgeler ve Sarı Abdullah, *Düstûru'l-İnşâ*, v. 44a-46b de aynı metni içermektedir.

4 Kur'ân-ı Kerim, Bürûc suresi, 85/15. *"(O Allah) Arşın sahibidir. (Zatında da sıfatlarında da) pek yücedir."*

5 Kur'ân-ı Kerim, Bürûc suresi, 85/16. *"(O Allah) Dilediğini mutlaka yapandır."*

6 "Cihad edenler, çaba ve gayret sarf edenler" anlamına gelen bu ifade Kur'ân-ı Kerim'de birçok ayette geçmektedir. Örn. Ankebût suresi, 29/69: *"Bizim uğrumuzda* ***cihad eden / elinden gelen çabayı sarf edenler****e gelince, onları bize ulaşan yollara mutlaka yöneltiriz. Kuşkusuz Allah iyilik yapanların yanındadır."*

7 Kur'ân-ı Kerim, Bakara suresi, 2/177. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Yüzlerinizi doğuya ve batıya çevirmeniz erdemlilik değildir. Asıl erdemli kişi Allah'a, ahiret gününe, meleklere, kitaba ve peygamberlere iman eden; sevdiği maldan yakınlara, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, yardım isteyenlere ve özgürlüğünü kaybetmiş olanlara harcayan; namazı kılıp zekâtı verendir. Böyleleri* ***söz verdiklerinde / antlaşma yaptıklarında onu yerine getirirler;*** *darlıkta, hastalıkta ve savaş zamanında sabrederler. İşte doğru olanlar bunlardır ve işte takva sahipleri bunlardır."*

8 Kur'ân-ı Kerim, Sâd suresi, 38/26. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Ey Dâvûd!* ***Biz seni yeryüzünde halife yaptık****; onun için insanlar arasında adaletle hükmet; nefsin isteklerine uyma, sonra seni Allah yolundan saptırır. Kuşkusuz, Allah yolundan sapanlara, hesap verme gününü unutmaları yüzünden çok ağır bir azap vardır."*

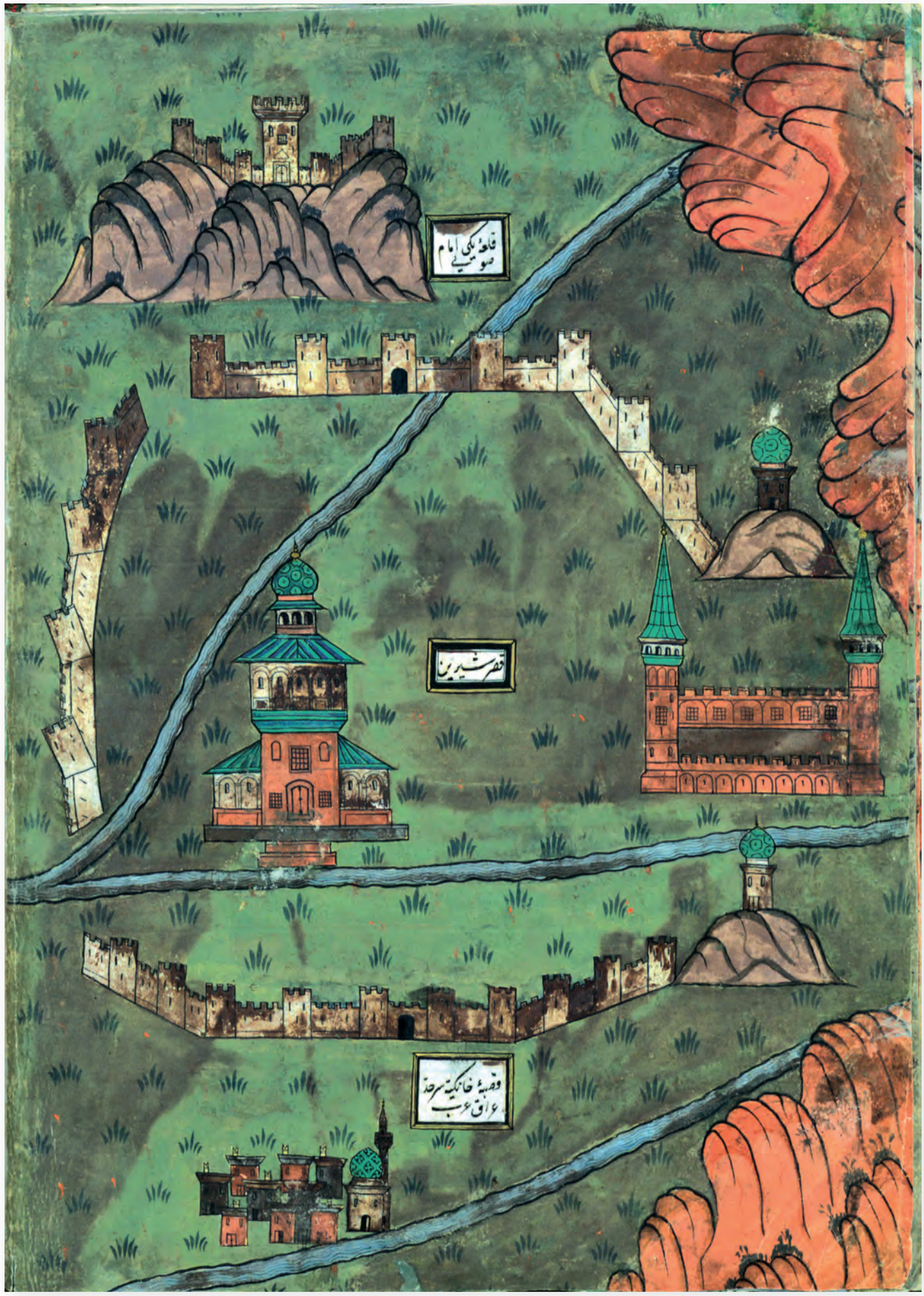
6-A

مرحوم جنت مکان سلطان مراد خان بغداد ی فتح ایدکدن صکره واقع اولان صلح نامه صورتیدر

بسم الله الرحمن الرحیم لاحول ولا قوة الا بالله بید مقالید الامور وبقدرته ظهور کل مقدور والصلوة
والتسلیم علی نبیه الکریم محمد افضل من اوتی الحکمة وفصل الخطاب وعلی آله الکرام واصحابه الفخام خیر الال
وخیر الاصحاب امّا بعد چون مشیت جناب ذو العرش المجید وارادت حضرت فعّال لما یرید ایله انتظام
اسباب عالم ورتق وفتق امور بنی آدم مظاهر آیت کریمهٔ الذین جاهدوا ونظم کریمهٔ والموفون بعهدهم
اذا عاهدوا اولان سلاطین دوی زمین وخوانین هدایت قرینك توافق والفتانه وابسته وموقوف اولوب
زیر جناح حمایتلرنده ممالك اسلامیه شور وشردن ایمن ومسالك مؤمنین کمال امن وسلامته رهین اولمکله
خصوصًا انا جعلناك خلیفة فی الارض مدلولنجه رتبهٔ عالیهٔ سلطنت کبرامزی وطبقهٔ سامیهٔ خلافت
علیامزی منتهی الغایه جمیع طبقات ایروب خدمت حرمین شریفین شرفهما الله تعالی سعادتی ایله ذات قدسی
صفاتمزه شرف وعزت ومتابعت سنت سنیهٔ حضرت رسول الثقلین صلی الله تعالی علیه وسلم ایله
دائره دولت وسلطنتمزه وسعت وبسطت ویروب دروون صفا مشحونمزی انوار محبت آل واصحاب ایله
مجلی ومصفا وبیرونی طریق پرتوفیقلرین سبب دستکاری دوزخ اولوب فاحکم بین الناس بالعدل
فحوآسی اوزره ممالك ممالك عدل وداد وجاهدوا فی الله حق جهاده امرلازم الامتثالی اوزره سالك مسالك
غزا وجهاد ایروب ان تنصروا الله ینصرکم فحوای شریفی دائما اندیشه مز ومقتضای لطیفی ایله عمل همیشه کار وپیشه مز
اولمغله شمشیر ظفر توأمزی دفع کفار مشرکین ایچون سد آهنین وکرد سرحد ممالك میمنت حصین حصین ایمکله ایام دولت
روز افزون ونزهٔ ثبات ودوام وسلسلهٔ سلطنت همایون ابد الدهر استقرار واستحکام ویردی شعر
جل من لا یعتریه نعماؤه فدمت ذاته واسماؤه عالی حضرت مسالی منقبت سامی دولت کرامی منزلت مسند نشین
اقلیم ایران حامی فارس ومازندران فرمانروای ملك عجم شاه صفی دام منظور العنایة ربه الوفی حضور
مصافات ظهور دلرنیه دعوات صافیات وتسلیمات وافیات اتحاف واهدا سنه یمکن انهاء مسالمت
انتها بودکم عتبهٔ علیهٔ گردون وقار وسدهٔ سنیهٔ عالم مدار مرجع عین الاعیان محمل قولی ورفق سلامتهٔ
وساطتیله نامه خلت ختامه لری واصل اولوب خلاصهٔ مرامی بلاغت احتوای وجعل بینکم مودة
آیت الفت عنوانی تفسیر وبیان والقیت علیك محبة کریمه کرنت نشانی تقریر وعیان ایروب صراط مستقیم
مصافات مهدی وشیمهٔ کریمهٔ عدالتمآبی مقتدای اهل ایله طالب صلاح صلاح ورآغب فوز وفلاح اولوب

بالفعل وزیر اعظم جلیل المقدار وجانب شرقدن سردار وسپهسالار فخر اولدن دستور اکرم مشیر افخم
نظام العالم ناظم مناظم الامم مصطفی پاشا ادام الله تعالی اجلاله یه کوندریلدن وکیلکز عمن الخواص
والمقربین صدار وخان زیور شان زمان نام محلدن ملاقی اولدوغندن انتظام امور صلح وعهود وتنفیذ
قضایای قطع حدود خصوصی مطارحه ومکالمه اولنوب بغداد واذربایجان بیمثلرندن اولدن سنور وحدود
جسارت وبادرانی فار محلدر جانب همایونمزه متعلق اولوب میدانجین قصبه سی ودرتنکه واربنجه کدرتنکه
سرپین نام محل سنور تعیین اولنوب مابینلرنده اولان صحرالرک ایله جانب همایونمزه اولوب ویاتلر واقع
اولدن طاغ اوته طرفه قالوب ودرنه ودرتنکه میل باشی سنور تعیین اولنوب جانب همایونمزه اولوب
وجاق عشیرلرینک ضیاء الدین وهمادونی تعبیر اولنوز قبیله لری طرف شرقیمزه اولوب بین وزردولی اوته طرفه
قالوب وطاغ اوزرنده واقع اولدن زنجیر قلعه سی هدم وخراب اولوب قلعه مهدومه مزبوره نک غربی
وطاغ اوزرنده واقع اولدن زنجیر قلعه سی هدم وخراب اولوب قلعه مهدومه مزبوره نک غربی
طرفنده اولدن کویلکلر جانب همایونمزه قالوب شرقی طرفنده اولدن کویلکلر اوته جانبه اولوب وشهرزوره توسنده
ظالم قلعه سنک اوته سنده واقع اولدن طاغلک قلعه مزبوره یه ناظر اولدن اطرافی جانب همایونمزدن ضبط
اولنوب واورمان قلعه سی توابعی کویلری ایله اوته طرفه قالوب وشهرزوره جغان کدوکی سنور اولوب
قزلجه وتوابعی ایله جانب همایونمزه ضبط اولنوب ومهربان توابعی ایله اوته طرفه قاله وان سرحدنده قصور
وماکو وقارص جانبنده مغازبرد قلعه لری طرفیندن تقدیرلمی اوزره قرار ویرلکین مسافاتیکه مابینلرنده قالدی
برمنوال مشروح ابتدکاری قول وقرار راضی اولدوغکزی وفیمابعد معاهده ومضافات مرآسمن وغایات ومواثیق
ومنوالات لوازمن ضیانت ایروب ایمانمزه وفا ایلیه وذیحه تعهد ابتدوکمکزی واتمکزه وخلفندن اباواجتناب
کوسترمدوکمکزی اولنامه ده تصریح ایروب جنابکزدن کالدن وثیقه محتومه مقبول همایونمز اولمشی استدعا
ابتدوکمکز اجلدن انجاز الوعد من دلائل المجد محض آسایش خلایق وعباد وارامش ممالک وبلاد ایچون
بوصلح قرارداده وصلاح شمولی واصل وتبه قبول قیلوب شمول شرطلله مقرر طوتلدیکه قطع وتعیین اولنان
سنور وحدود داخلنده واقع اولوب جانب همایونمزه متعلق ومنسوب وسایه عدالت مایه غرله محمی
بلمان وممالکدن محسوب اولدن محل ومواضعدن وصحاری وارآضیدن قزلباش طائفه سنه الکدرو نوب
اکوارامش معمور اکوخالیه در الشئ اذا ثبت ثبت لوازمه مقتضاسنجه توابع ولواحقله متوکالدن بارکاه
اعلامزه ومعتمدان درکاه معلامزدن ضبطلرنده اولنه وذکر اولنان موادن ماعدا اخنجه وقرص وماندن
وشهرزور وبغداد وبصره نک وسائر سنور لرنده داخل اولدن قلاع وبقاع وتوابع واراضی وصحاری

وبرآوری وتلال وجبال اوته طرفدن دخل وتعرض اولنمیه واجداد عظامز انار الله تعالی برآهینهم زمان
سعادت اقترانلرنده اسلافکز کونرد یلان عهدنامه لرك جمله شروط معتبره سی الدین النصیحه
کلمه فصیحه سی اوزره زیرحکومتلرنده بعض اشقیا واداقیه حاشا ثم حاشا شیخین وذوالنورین وزوجه
مطهره رسول الثقلین وسائر اصحاب کرین وائمه مجتهدین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضرتنه
زبانلرینی آزلغه وخصت ویرلیوب منع اولنمایوب کروبو وجهله وخصت ویرلیه که بوصلح قرارداده
الی انتهاء القرون ثبات ودوامه مقرون اولمق مادامکه جانبکزدن خلاف عهد ومیثاق وموجب
اختلاف وشقاق بروضع ناهموار ظاهر واشکار اولیه طرف کامل الشرف پادشاهانه مزدن دخی
برمنوال مذکور محرر ومسطور اولان شروط وقیود مرعی قیلنوب ایل ومملکتکزکن تعرض اولنماسی بابنده
ارسال اولنان عهدنامه کز مقابله سنده اشبو نامه همایون صدق مشحونز کشیده سلك تحریر وبیان
قلمشدر کماجنبن خصومت برطرف ودرعایت مراسم الفت وموافقت فوق ماسلف اولق وسفیر
مسفور شرف تقبل بساط عزت انبساط پادشاهانه مزله مفتخر ومباهی اولوب اداب رسالتی
کماهو حقه ادا ایتدکدن صکره اجازت علیه مزله جانبکزه عودت وانصرافه مرخص اولمغین نامه همایون
تبلیغی خدمتنه تعیین اولنان درگاه سعادت دستگاهز متفرقه لرندن افتخار الامائل والاکارم
متفرقه مخدوم دام مجدهم همراه قیلنوب روانه اولمغله همواره صلاح اندیشان دین ودولت مظهر احسان
ملك منان باد بوت العباد بالنبی والکرام الامجاد فی اوائل شهر شوال سنه ١٠٤٩

Kasr-ı Şirin

Matrakçı Nasuh, Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irâkeyn, İÜ.NEK., TY., No. 5964, v. 39b

Saltanat-ı kübrâmızı ve tabaka-i sâmiye-i Hilâfet-i ulyâmızı müntehe'l-gâyet-i cemîʿ-i tabakât edip hizmet-i Haremeyni'ş-Şerîfeyn –*şerrefehüma'llâhü teʿâlâ*– saʿâdeti ile zât-ı kudsî-sıfâtımıza şeref ü izzet ve mütâbaʿat-ı sünnet-i seniyye-i Hazret-i Resûlü's-sekaleyn –*salla'llâhü teʿâlâ aleyhi ve sellem*– ile dâire-i Devlet ü Saltanatımıza vüsʿat ü bastat verip derûn-ı safâ-meşhûnumuzu envâr-ı mahabbet-i Âl ü Ashâb ile mücellâ vü musaffâ ve pey-revî-i tarîk-ı pertev-refîklerin sebeb-i rest-gârî-i rûz-ı cezâ eyleyip; *"Fa'hküm beyne'n-nâsi bi'l-adl*[1]*"* fahvâsı üzere mâlik-i memâlik-i adl ü dâd, *"Ve câhidû fi'llâhi hakka cihâdihî*[2]*"* emr-i lâzımü'l-imtisâli üzere sâlik-i mesâlik-i gazâ vü cihâd edip; *"İn tensuru'llâhe yensurküm*[3]*"* fahvâ-yı şerîfi dâimâ endîşemiz ve muktezâ-yı latîfi ile amel hemîşe kâr u pîşemiz olmağla şemşîr-i zafer-karînimizi defʿ-i küffâr u müşrikîn için sedd-i âhenîn ve gird-i serhadd-i memâlik-i Müslimîne hısn-ı hasîn etmekle eyyâm-ı devlet-i rûz-efzûnumuza sebât ü devâm ve silsile-i Saltanat-ı Hümâyûnumuza ebedü'd-dehr istikrâr u istihkâm verdi. *(Şiir) Celle men lâ-yüʿaddü naʿmâ'ühû, kaddeset zâtühû ve esmâ'ühû*[4] âlî-hazret, maʿâlî-menkabet, sâmî-rütbet, girâmî-menzilet, mesned-nişîn-i iklîm-i Îrân, hâmî-i Fârs ü Mâzenderân, fermânde-i mülk-i Acem Şâh Safî –*dâme manzûran bi-inâyeti Rabbihi'l-vefî*– huzûr-ı musâfât-zuhûrlarına daʿavât-ı sâfiyât ve teslîmât-ı vâfiyât ithâf u ihdâsından sonra inhâ'-i müsâlemet-intihâ budur ki:

Atebe-i Aliyye-i gerdûn-vakâr ve Südde-i Seniyye-i âlem-medârımıza aynü'l-aʿyân Muhammed Kulu –*ruzikat selâmetühû*–[5] vesâtatıyla nâme-i hullet-hitâmeleri vâsıl olup hulâsa-i fahvâ-yı belâgat-ihtivâsı; *"Ve ceʿale beyneküm meveddeten*[6]*"* âyet-i ülfet-unvânını tefsîr ü beyân, *"Ve elkaytü aleyke mahabbeten*[7]*"* [âyet-i] kerîme-i kerâmet-nişânını takrîr ü ayân edip sırât-ı müstakîm-i musâfâta mühtedî ve şîme-i kerîme-i kudemâya muktedî olma ile tâlib-i sulh u salâh ve râgıb-ı fevz ü felâh olup **[s. 5]** bi'l-fiʿl Vezîr-i Aʿzam-ı celîlü'l-mikdâr ve cânib-i şarkda Serdâr u Sipehsâlârımız olan düstûr-ı ekrem, müşîr-i efhâm, nizâmü'l-âlem, nâzım-ı menâzımü'l-ümem Mustafa Paşa –*edâma'llâhü teʿâlâ iclâlehû*–ya gönderilen vekîliniz umdetü'l-havâssı ve'l-mukarrebîn Saru Hân –*zîde rüşdühû*– Zehab nâm mahalde mülâkî olduğunda intizâm-ı umûr-ı sulh u uhûd ve tenfîz-i kazâyâ-yı katʿ-ı hudûd husûsu mutâraha vü mükâleme olunup Bağdad ve Azerbaycan semtlerinde olan sınır ve hudûddan Cessan ve Badrani nâm mahaller cânib-i hümâyûnumuza müteallık olup Mendelicin[8] kasabası ve Dertenk'e varınca –ki Dertenk'e Sermil[9] nâm mahal

1 Kur'ân-ı Kerim, Sâd suresi, 38/26. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Ey Dâvûd! Biz seni yeryüzünde halife yaptık; **o hâlde sen de insanlar arasında adaletle hükmet**; nefsin isteklerine uyma, sonra seni Allah yolundan saptırır. Kuşkusuz, Allah yolundan sapanlara, hesap verme gününü unutmaları yüzünden çok ağır bir azap vardır."*

2 Kur'ân-ı Kerim, Hac suresi, 22/78. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"**Allah yolunda, gerektiği gibi cihad edin**. Sizi O seçti ve size din konusunda hiçbir güçlük yüklemedi; ceddiniz İbrâhim'in dininde olduğu gibi. O size hem daha önce hem de bu Kur'ân'da 'Müslümanlar' adını verdi ki Peygamber size şahitlik etsin, siz de insanlara şahitlik edesiniz. Haydi namazı kılın, zekâtı verin ve Allah'a sımsıkı bağlanın. Sizin mevlânız O'dur. O ne güzel mevlâdır ve ne iyi yardımadır."*

3 Kur'ân-ı Kerim, Muhammed suresi, 47/7. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Ey iman edenler! **Allah'a yardım ederseniz O da size yardım eder** ve ayaklarınızı sağlam bastırır."*

4 "*Nimetleri sayılamayan ki O yücedir, O'nun Zatı ve isimleri her türlü eksiklikten münezzehtir.*" Manasına gelen bir beyit.

5 "*Allah onu güven, emniyet ve selamet içinde tutmakla rızıklandırsın*" anlamında bir dua ibaresi.

6 Kur'ân-ı Kerim, Rûm suresi, 30/21. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Onlara ısınıp kaynaşasınız diye size kendi türünüzden eşler yaratıp **aranızda bir sevgi** ve merhamet **meydana getirmesi de** O'nun kamtlarındandır. Doğrusu bunda iyi düşünen kimseler için dersler vardır."*

7 Kur'ân-ı Kerim, Tâhâ suresi, 20/39. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Onu sandığa koy ve ırmağa bırak; böylece ırmak onu kıyıya çıkarsın ve benim de düşmanım, onun da düşmanı olan biri onu alsın. (Ey Mûsâ!) **Senin üzerine** kendimden **bir sevgi bıraktım** ki (sevilesin), nezaretim altında büyütülüp yetiştirilesin."*

8 Metinde *"Midilcin"* şeklinde yazılıdır.

9 Metinde *"Sermin"* şeklinde yazılıdır. *Sermil* şeklinde yazılışı için bk. BOA, İE.HR, 1/18 numaralı (bir üstteki) belge.

sınır ta'yîn olunup– mâbeynde olan sahrâları ile cânib-i hümâyûnumuzda olup ve yanında vâkı' olan dağ öte tarafa kalıp ve Derne ve Dertenk'e Milbaşı[1] sınır ta'yîn olunup cânib-i hümâyûnumuza ola ve Câf aşîretlerinin Ziyaeddin ve Harunî ta'bîr olunur kabîleleri taraf-ı şerîfimize olup Bire ve Zerdevli[2] öte tarafa kalıp ve dağ üzerinde vâkı' olan Zencir Kal'ası hedm ve harâb olup Kal'a-i mehdûme-i mezbûrenin garbî tarafında olan köylükler[3] cânib-i hümâyûnumuza kalıp şarkî tarafında olan köylükler öte cânibe ola ve Şehr-i Zor kurbünde Zalim Kal'ası'nın ötesinde vâkı' olan dağın Kal'a-i mezbûreye nâzır olan etrâfı cânib-i hümâyûnumuzdan zabt olunup ve Uraman Kal'ası tevâbi'i köyleri ile öte tarafa kala ve Şehr-i Zor'a Çağan[4] Gediği sınır olup Kızılca ve tevâbi'i ile cânib-i hümâyûnumuza zabt olunup ve Mihriban tevâbi'i ile öte tarafa kala. Van serhaddinde Kotur ve Makü ve Kars cânibinde Megazberd kal'aları Tarafeynden yıkdırılmak üzere karâr verilmeğin müşârun-ileyhimânın ber-minvâl-i meşrûh etdikleri kavl ü karâra râzı olduğunuzu ve; *"Fîmâ-ba'd muâhede vü musâfât merâsimin ri'âyet ve muvâsât u muvâlât levâzımın sıyânet edip eymânımıza vefâ eyleyevüz."* deyü ta'ahhüd etdiğinizi ve onun kesr u hulfünden ibâ vü ictinâb gösterdiğinizi ol nâmede tasrîh edip cenâbınızdan gelen vesîka-i mahtûme makbûl-i hümâyûnumuz olmasını istid'â etdiğin ecilden; *"İncâzü'l-va'di min-delâili'l-mecdi*[5]*"*, mahz-ı âsâyiş-i halâyık u ibâd ve ârâmiş-i memâlik ü bilâd için bu sulh-ı karâr-dâde vü salâh-şümûlü vâsıl-ı rütbe-i kabûl kılıp şol şartla mukarrer tutuldu ki; kat' u ta'yîn olunan sınır ve hudûd dâhilinde vâkı' olup cânib-i hümâyûnumuza müteallık u mensûb ve sâye-i adâlet-mâyemizle mahmî büldân ü memâlikden mahsûb olan mah[â]ll ü mevâzi'den ve sahârî vü arâzîden Kızılbaş tâifesine el çekdirilip eğer arâzî-i ma'mûre, eğer hâliyedir; *"Eş-şey'ü izâ sebete sebete bi-levâzimihî*[6]*"* muktezâsınca tevâbi' u levâhıkıyla müvekkilân-ı bârgâh-ı a'lâmız ve mu'temedân-ı dergâh-ı muallâmız zabtlarında ola ve zikrolunan mevâddan mâ'adâ Ahısha ve Kars ve Van ve Şehr-i Zor ve Bağdad ve Basra'nın ve sâir sınırlarına dâhil olan kılâ' u bikâ' ve nevâhî vü arâzî ve sahârî **[s. 6]** vü berârî ve tilâl ü cibâle öte tarafdan dahl ü ta'arruz olunmaya ve ecdâd-ı izâmımız *–enâra'llâhü te'âlâ berâhînehüm–* zamân-ı sa'âdet-iktirânlarında eslâfınıza gönderilen ahidnâmelerin cümle şurût-ı mu'tebere-i sarîhası [ki,] *"Ed-dînü'n-nasîhatü*[7]*"* kelime-i fasîhası üzere zîr-i hükûmetlerinde ba'zı esâfil ü edânîye *–hâşâ sümme hâşâ–* Şeyhayn ve Zünnûreyn ve zevce-i mutahhara-i Resûlü's-sekaleyn ve sâir Ashâb-ı güzîn ve Eimme-i müctehidîn *–rıdvânu'llâhi te'âlâ aleyhim ecmaîn–* hazerâtına zebân-dırâzlığa ruhsat verilmeyip men' olunmalarıdır; geri bir vechile ruhsat verilmeye ki bu sulh-ı karâr-dâde ilâ-intihâi'l-kurûn sebât ü devâma makrûn ola. Mâdâm ki cânibinizden hilâf-ı ahd ü mîsâk ve mûcib-i ihtilâf u şikâk bir vaz'-ı nâ-hemvâr zâhir ü âşikâr olmaya, taraf-ı kâmilü'ş-şeref-i Pâdişâhânemizden dahi ber-minvâl-i mezkûr muharrer ve mastûr olan şurût u kuyûd mer'î kılınıp il ve memleketinize ta'arruz olunmamak için irsâl olunan ahidnâmeniz mukâbelesinde işbu nâme-i hümâyûn-ı sıdk-meşhûnumuz keşîde-i silk-i tahrîr u beyân kılınmışdır ki mâbeynde husûmet bertaraf ve ri'âyet-i merâsim-i ülfet ve muvâfakat-i fevk-ı mâ-selef ola ve Sefîr-i mesfûr şeref-i takabbül-i bisât-ı izzet-inbisât-ı Pâdişâhânemizle müftehir u mübâhî olup âdâb-ı risâleti kemâ hüve hakkuhû edâ etdikden sonra icâzet-i aliyyemizle cânibinize avdet ü insirâfa murahhas olmağın

1 Bir üstteki BOA, İE.HR, 1/18 numaralı belgede *"Sermil"* ismi kullanılmıştır.

2 Sarı Abdullah, *Düstûru'l-İnşâ*, v. 45a ve BOA, İE.HR, 1/18 numaralı belgede *"beyn ve derûnu"* şeklinde geçmektedir. Ayrıca bu isim Mirza Seyyid Cafer Han Mühendisbaşı, *Risâle-i Tahkikât-ı Serhaddiyye*, be-ihtimâm: Muhammed Müşiri, İntişârât-ı Bünyad-ı Ferheng-i İran, Tahran, 1348, s. 74'de *"رزدولی"* Rezdoli şeklinde yazılmıştır.

3 Sarı Abdullah, *Düstûru'l-İnşâ* v. 45a'da ve bir üstteki BOA, İE.HR, 1/18 numaralı belgede *"köyler"* şeklinde yazılmıştır.

4 BOA, İE.HR, 1/18 numaralı belgede *"Çıkan"* şeklinde yazılmıştır.

5 *"Vaadin yerine getirilmesi şeref ve asaletin delillerindendir."*

6 *"Bir şey sabit (var) olduğunda levazım (varlığı için gerekli olan unsurlarla birlikte) / beraberindekilerle sabit (var) olur."*

7 *"Din, nasihattir."* Hadis-i şerif, Buhari, *Sahîh*, Kitâbü'l-Îmân, C. 1, 20; Müslim, *Sahîh*, Kitâbü'l-Îmân, 55.

nâme-i hümâyûnumuz teblîği hidmetine ta'yîn olunan Dergâh-ı sa'âdet-destgâhımız müteferrikalarından iftihâru'l-emâcid ve'l-ekârim Müteferrika Mehemmed –*dâme mecdühû*– ile hem-râh kılınıp revâne oldular.

Hemvâre salâh-endîşân-ı dîn ü devlet mazhar-ı ihsân-ı Melik-i Mennân bâd bi-Rabbi'l-ibâd bi'n-Nebiyyi ve Âlihi'l-emcâd.

Fî-evâyili şehri Şevvâl sene 1049

BOA, A.DVNS.NMH.d., 7/6-A, s. 4-6

6

Hemedan Antlaşması
Treaty of Hemedan

Osmanlı Padişahı Sultan III. Ahmed tarafından Murahhas tayin edilen Hemedan Seraskeri Vezir Ahmed Paşa ve İran Şahı[1] Eşref Şah tarafından Murahhas tayin edilen Molla Nusret arasında Hemedan'da imzalanan ve; *sınır tespiti için adam tayini, Osmanlı Padişahı ve devlet adamları ile İran Şahı ve devlet adamları arasında yapılacak yazışmalarda takip edilecek usul, Kâbe ve Ravza'yı ziyaret etmek isteyen İranlılara izin verilmesi, tacirlerin yol güvenliği ve ticari mallar için ödenmesi gereken vergilerin ödenmesi, suçlu firarilerin iadesi, tacirlerin işlerinin yürütülmesi için İstanbul ve İsfahan'da karşılıklı olarak şehbenderlikler açılması, Huveyze bölgesinin Osmanlı hâkimiyetine girmesi, arada anlaşmazlık çıkarmak isteyenlere karşı yardımlaşma, antlaşmanın imzalanmasından sonra karşılıklı olarak elçiler gönderilmesi, İran seferlerinin başlangıcından itibaren Osmanlı hâkimiyeti altına girmiş olan isimleri yazılı yerlerin Osmanlı hâkimiyetinde Eşref Şah'ın elinde bulunan yerlerin de yine İran hâkimiyetinde kalması ve bunun için sınır tespiti yapılıp hudutnameler düzenlendikten sonra taraflardan birinin diğerinin toprağına tecavüz etmemesi ve savaş meydanında*

A treaty that consisted of twelve conditions signed in Hemedan between Vizier Ahmed Pasha, Serasker of Hemedan, appointed as the negotiator by the Ottoman Sultan Ahmed III and Mullah Nusret, appointed as the negatiator by the Shah of Iran, Ashraf Shah; *regarding the appointment of men for the determination of the border, the procedure to be followed in the correspondence between the Ottoman Sultan and his statesmen and the Shah of Iran and his statesmen, permission for Iranians who wanted to visit the Kaaba and Ravza, payment of taxes to be paid for the road safety of the merchants and commercial goods, the extradition of criminal fugitives, the opening of mutual consulates in Istanbul and Isfahan for the conduct of the affairs of the merchants, the Ottoman control of the Huwayze region, and assistance against those who wanted to create discord between them, the mutual sending of envoys after the signing of the treaty, the Ottoman domination of the named places that had been under Ottoman sovereignty since the beginning of the Iranian campaigns and the Iranian sovereignty of the places in the hands of Ashraf Shah, and for this purpose the parties not*

1 Antlaşma temessüğünün, İran tarafınca Osmanlı Devleti'ne verilen Farsça metninde *Nevvab* unvanı kullanılmıştır. Bu unvan hakkında daha geniş bilgi için bk. Azmi Özcan, "Nevvab", *DİA,* C. XXXIII, 2007, s. 67-68.

kalan Osmanlı Devleti'ne ait birkaç top arabasının iadesi hususlarını ihtiva eden on iki şarttan meydana gelen antlaşma.

encroaching on the territory of the other after the borders were determined and the frontiers were arranged, and the return of a few cannon carriages belonging to the Ottoman Empire that remained on the battlefield.

4 Ekim / October 1727

İşbu Muâhede Bin yüz kırk sene-i Hicriyyesi Safer'inin On yedinci gününde Sultân Ahmed Hân-ı Sâlis hazretleri zamân-ı saltanatlarında Dâmâd İbrahim Paşa Sadâretinde Ahmed Paşa ve Îrân Şâh Eşref Şâh asrında Molla Nusret me'mûriyyetleriyle Hemedan'da akd ü tanzîm olunmuşdur.

Evvelen: İn'ıkâd-ı sulh u salâh ile temessükât alınıp verildikden sonra Tarafeynden mücerreb ve mu'temed muhaddidler ta'yîn olunup tahdîd-i hudûd ve vaz'-ı alâyim ile itmâm-ı maslahat oluna.

İkinci Mâdde: Şâh İsmail zamânından Şâh Hüseyin vaktine gelince Acem Şâhları tarafından Rikâb-ı Kâm-yâb-ı Pâdişâhâneme ve Vezîr-i A'zam olanlara nâme ve mektûbları ne vechile yazılagelmiş ise yine ol merâsime ri'âyet olunup Eşref Şâh-ı âlî-makâm ve ahlâf-ı ma'âlî-irtisâmlarından Rikâb-ı Hümâyûn-ı şevket-makrûnumuza nâme geldikçe vekîl-i mutlak-ı Devlet-i Aliyyem tarafına dahi mektûbları gelip taraf-ı hümâyûnumdan mu'tâd üzere şâhlara nâme yazıldıkda Şâhân-ı Acem'e yazılagelen vücûh-i tevkîr ile yazılıp ve Vezîr-i Devlet-i Aliyyemden İ'timâdü'd-devle-i Şâhân-ı Acem'e yazıldığı vech üzere İ'timâdü'd-devlelerine mektûb yazılıp taraf-ı hümâyûnumdan İ'timâdü'd-devleye kâğıd yazılmamak şurûtuna mürâ'ât oluna.

Üçüncü Mâdde: Memâlik-i Îrân'dan ıskât-ı farîza-i hacc-ı Beytullâhi'l-harâm ve ziyâret-i Ravza-i Seyyidü'l-enâm –*aleyhi efdalü's-salâti ve's-selâm*– için zâmile-bend-i azîmet olan huccâc-ı hidâyet-minhâcın Memâlik-i Mahrûsetü'l-mesâlik-i Pâdişâhânemizden emîn ü sâlim zehâb ü iyâblarına ruhsat-ı hümâyûnumuz erzânî buyurula.

Dördüncü Mâdde: Emr-i ticâret Tarafeynin tüccâr u re'âyâsına mûcib-i refâhiyyet ve bâ'is-i menfa'at olur hâlet olmağla Tarafeynin tüccârı emîn ü sâlim gidip gelip ticâret edip ve getirip götürdükleri emti'anın kânûn üzere gümrüklerin edâ ve metâını gümrükden kaçıranlar ahz olundukda bâ'is-i ihtilâl-i nizâm-ı ticâret olduklarının te'dîbi için zecren-leh iki kat gümrüğü alına.

Beşinci Mâdde: Tarafeynin a'lâ vü ednâsından firâr edenler bir tarîk ile kabûl olunmayıp bilâ-tereddüd ahz ve kayd ü bende çekilip geri red ve semtinde bulunan serhad hâkimlerine teslîm olunmak şurût-ı müekkedesine ri'âyet oluna.

Altıncı Mâdde: Tarafeynin tâcirlerinin umûr u husûslarını rü'yet ve fevt olanların metrûkâtını ma'rifet-i şer'le ahz ü hıfz için Der-i Devlet-medârımda ve şehr-i Isfahân'da şâhbenderler ikâmeti câiz ola.

Yedinci Mâdde: Huveyze memleketi Basra'ya karîb ve Bağdad ve Basra arasında vâkı' olmağla dâimâ onda olan urbân eşkıyası ile öteden beri nizâ' u cidâl

olunagelmeğle bundan sonra memleket-i mezbûrenin taraf-ı Devlet-i Aliyyemden zabt u teshîr olunması ehemm-i mühimmâtdan olmağın Şâh tarafından memleket-i mezbûreye kat'an dahl ü ta'arruz olunmayıp taraf-ı Devlet-i Aliyyemden zabt u teshîrine mümâna'at olunmaya.

Sekizinci Mâdde: Devlet-i Aliyyemiz ile Şâh Eşref beyninde bu vechile sulh u salâh-ı hayr-hâtimet vukû' bulmağın Tarafeynin zabt u tasarrufunda bulunan memâlik ü mesâlike âharın dahl ü ta'arruzu vâkı' olur ise Tarafeynin serhad zâbitleri vesâtatlarıyla iktizâsına göre haberleşip birbirlerine iânet eylemeleri câiz ola.

Dokuzuncu Mâdde: Tarafeynden tasdîknâmeler alınıp verildikden sonra mâbeynde akdolunan musâlaha vü musâfâtın istihkâm ü istikrârı için Büyükelçiler ihrâc olunup sınır başına vardıklarında Tarafeynin serhad zâbitleri ma'rifetleriyle ma'lûmü'l-mikdâr âdemleriyle gidişlerinde ve gelişlerinde mu'tâd üzere mübâdele olunup Elçiler mahallerine vardıklarında dostluğa muvâfık olan ahvâli bildirmek câiz ola.

Onuncu Mâdde: Îrân seferi zuhûr edelden beri cânib-i Devlet-i Aliyyemizden Seraskerler irsâliyle tav'an ve kerhen teshîr olunan Hemedan ve Kirmanşahan ve Erdelan ve Luristan-ı Feylî ve Burucerd ve Sultaniye ve Zencan ve Abher ve Tarem-i Ulvî ve Burucerd'den Tarem-i Ulvî'ye varınca mâbeynde vâkı' kasabât ve kurâ ve nevâhî ve arâzî ve cibâl ve sahârî ve tilâl gerek ma'mûr ve gerek harâb ve Tebriz tarafında olan kılâ' u bikâ' ve Gence ve Tiflis ve Revan câniblerinde kabza-i teshîre getirilen bi'l-cümle arâzî ve kılâ' ve bikâ' ve kasabât ve kurâ ve nevâhî ve tilâl ve sahârî ve cibâl gerek ma'mûr ve gerek harâb cânib-i Devlet-i Aliyyemizin kemâ fi'l-evvel zabt u tasarrufunda ve Eşref Şâh hazretlerinin tasarrufunda olan kılâ' ve bikâ' ve kasabât ve kurâ ve nevâhî ve arâzî ve cibâl ve sahârî ve tilâl gerek ma'mûr ve gerek harâb ke'l-evvel tasarrufunda kalıp iki cânibden ta'yîn olunan muhaddidler kat'-ı hudûd ve sınır ile tefrîk ve alâmât-ı fâsıla vaz'ı ile tebyîn ü temyîz eylediklerinden sonra Tarafeynden tahrîr olunan hudûdnâmelerin şurûtuna muğâyir bir tarafdan taraf-ı âharın zabt u tasarrufunda olan arâzîden bir karış yere dahl ü ta'arruz olunmaya.

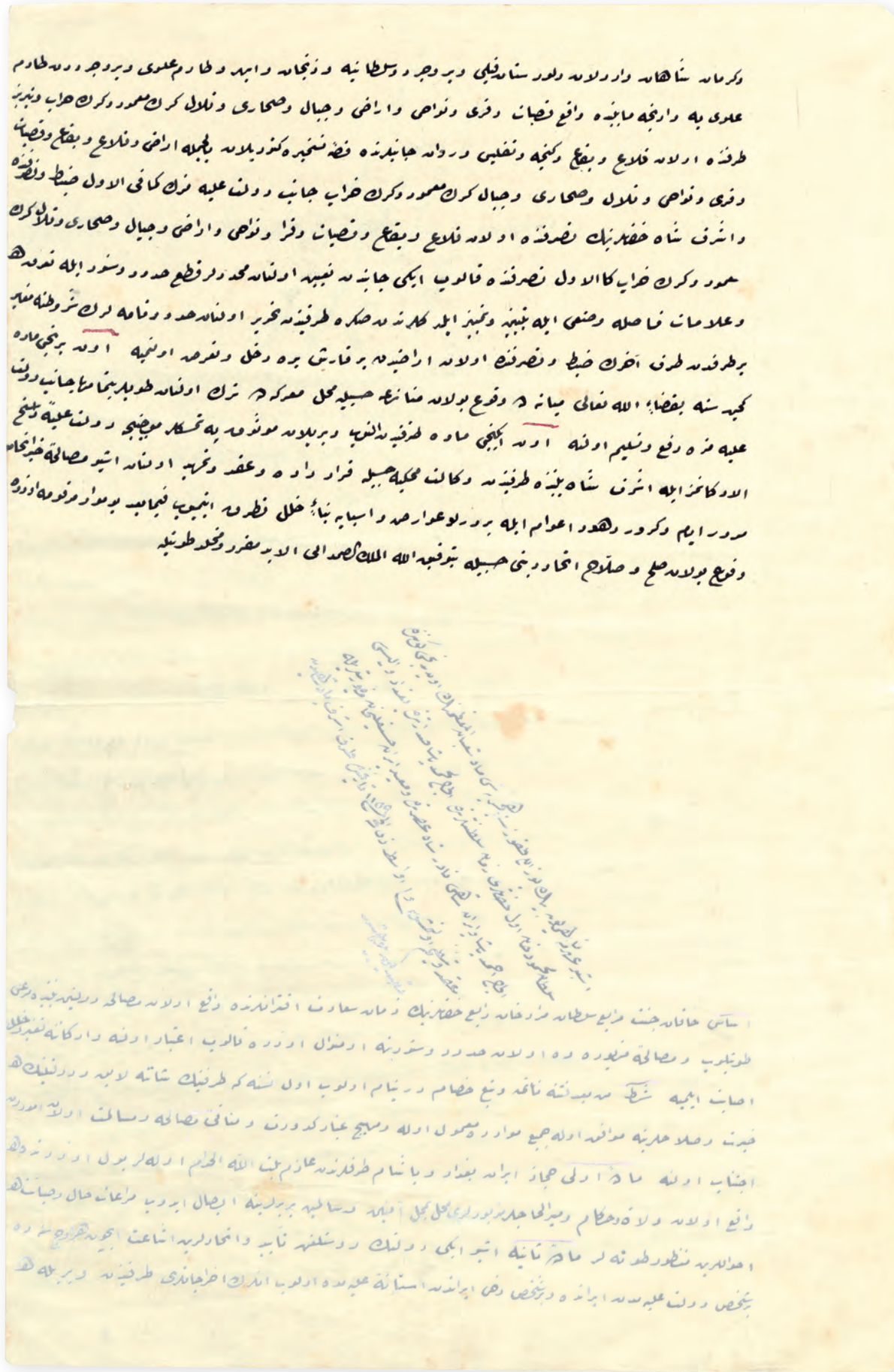
On Birinci Mâdde: Geçen sene bi-kazâi'llâhi te'âlâ miyânede vukû' bulan münâza'a hasebiyle mahall-i ma'rekede terk olunan toplar bi-tamâmihâ cânib-i Devlet-i Aliyyemize def' u teslîm oluna.

On İkinci Mâdde: Tarafeynden alınıp verilen mevsûkun-bih temessükler mûcebince Devlet-i Aliyye-i râsihu'l-erkânımız ile Eşref Şâh beyninde Tarafeynden vekâlet-i mahkiye hasebiyle karâr-dâde ve akd ü temhîd olunan işbu musâlaha-i hayr-encâma mürûr-ı eyyâm ve kürûr-ı dühûr [ü] a'vâm ile bir dürlü avârız u esbâba binâen halel tatarruk etmeyip fîmâ-ba'd bu mevâdd-ı merkûme üzere vukû' bulan sulh u salâh ittihâd-ı dînî hasebiyle bi-tevfîkı'llâhi'l-Meliki's-Samed ile'l-ebed mukarrer ü muhalled tutula.

BOA, MHD, 218, s. 2-3

***

Hüve[1]

Âlemlerin Rabbi'ne hamdolsun. Nebilerin ve Resullerin Efendisi'ne ve O'nun bütün Âl ve Ashabına salat ve selam olsun.

Bundan sonra:

Bu Hoş, Temiz ve Sahih Yazımn Yazılmasına ve Musalaha ile İlgili Bu Sağlam ve Güvenilir Temessüğün Satıra Dökülmesine Sebep Şudur ki:

Zatı çok yüce, Zühal, Süreyya ve Zühre yıldızları gibi makamı, derecesi, mertebesi çok yüksek, Merih yıldızı gibi savletkâr, ululuk, devlet ve ikbal tahtının süsü, saadet, erişilmezlik ve bahtiyarlık başmakamının ziyneti, uğur, bereket ve talihin doğan ve parıldayan yıldızı, şeref ve azamet ufkunun yükselen parlak yıldızı, kulların zihin ve fikir aynalarını rafızilik ve dinsizlik bulutlarının kir ve paslarından temizleyip parlatan, zulüm ve fesadın yuvalarını yıkan, saadetin temelini ve binalarını tesis eden, cihangirliğin rükün ve kaidelerini sağlamlaştıran, dürüstlük, doğruluk ve olgunluk yolunda giden, saflık, sadakat ve hakikat yolunun yolcusu, güneş başlıklı yıldız ordusu misali yüksek itibar sahibi Cem gibi itibarlı, saadete ermiş Nevvâb (vekil, büyük kumandan) Şah Eşref –en kutlu, en yüksek, en şanlı, en yüce–[2] hazretlerinin adaletli bendeleri canibinden hükmünün yerine getirilmesi tıpkı kader gibi lazım olan yazı gereğince ve; *"Es-sulhu hayr*[3]*"* ifadesindeki dosdoğru anlama uygun olarak devletsever ve Dergâh mensuplarının değersizi (olan bu) bende;

Süreyya yıldızı gibi mekânı yüce, adaletli, zamanın sultanlarının alınlarına secde buyuran, yüce Saltanat tahtının görkemini arttıran, büyük Hilafet tahtını süsleyen, azameti güneş gibi meşhur yüce Sultan, Feridun şevketli ve İskender vakarlı Padişah, taç sahibi Melik, yedi iklimin Hâkimi, tüm sultanların Sultanı, melikler ve hakanların liyakatli sığınağı, sünnet, şeriat ve dini ihya eden, rafızilerin ve müşriklerin boyunlarını kıran, yüce İmametin maliki, ulu Hilafetin sahibi, bembeyaz ve parlak dinin bayraklarını yükselten, tertemiz şeriatın ayetlerini açıklayan, mükerrem sultanların en muazzamı, yüce hakanların en ulusu, doğuda ve batıda beldeler fetheden, yakındaki ve uzaktaki kullara yardım eden, karaların Sultanı, denizlerin Hakanı, İkinci İskender-i Zül-karneyn, Haremeyn-i Şerifeyn'in hizmetkârı, asrın az rastlanır Hakanı, parlak zaferli Hükümdar, melekler ordusu misali yüksek itibar sahibi Cem gibi itibarlı Padişah, Allah yolunda mücahede eden Zıllullah, kâfirleri öldüren, iyileri himaye eden, dünya halkının Padişahı, ümidgâh Sultan oğlu Sultan oğlu Sultan ve Hakan oğlu Hakan oğlu Hakan, Sultan İbrahim Han oğlu Sultan Gazi Muhammed Han oğlu Sultan Gazi Ahmed Han –*Allah O'nun Hilafetini devranın bitimine kadar daim kılsın ve O'nun iyilik ve ihsanın kıyamete kadar âlemlerin üzerine yağdırıp taşırsın*–[4] hazretlerinin çok şerefli bendeleri tarafından, hükmünün yerine getirilmesi tıpkı kader gibi lazım olan Hakanlık ferman ve yazısı gereğince musalaha işlerinin ilke ve prensiplerine mezun

1 Bu Antlaşma'nın temessüğünün, İran tarafınca Osmanlı Devleti'ne verilen Farsçasının Türkçeye tercümesi.

2 Altı çizili bu kısım metinde, ibare bakımından bulunması gerektiği bu yerde değil, metnin en üst tarafındaki *Hüve* lafzının hemen altında ayrı bir satır (2. satır) olarak yazılıdır.

3 Kur'ân-ı Kerim, Nisâ suresi, 4/128. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Eğer bir kadın kocasının kötü muamelesinden yahut yüz çevirmesinden endişe ederse sulh ile aralarını düzeltmekte onlara bir vebal yoktur ve* ***sulh daha hayırlıdır****. Nefisler de cimriliğe meyillidir. Eğer güzel davranır ve Allah'a itaatsizlikten sakınırsanız bilin ki Allah yaptıklarınızdan haberdardır."*

4 Altı çizili bu kısım metinde, ibare bakımından bulunması gerektiği bu yerde değil, metnin en üst tarafındaki *Hüve* lafzının hemen altında ayrı bir satır (1. satır) olarak yazılıdır.

Hemedan Şehri

Matrakçı Nasuh, Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irâkeyn, İÜ.Ktb., TY, No. 5964, v. 40b

ve murahhas olmuş bulunan yüce makamlı, ihsanı bol, iyiliği çok, şanı yüce, her daim devletinin yanında, rütbesi, derecesi, mertebesi yüksek, eyalet, devlet ve ikbalin sığınağı, azametli, haşmetli, ihtişamlı, şehametli, cesaretli, büyüklük, ululuk, vakar ve asalet sahibi Kumandan, muktedir ve değerli Başbuğ, kıymetli ve gönlü aydınlık Vezir, isabetli tedbir sahibi büyük Müsteşar, Asaf misali büyük Müşir, şehamet, cesaret, ululuk ve iclalin güneşi olarak valilik, devlet, azamet, haşmet ve ikbalin öğüncü **Ahmed Paşa**'nın –*yüce Allah ikbal ve iclalini daimi kılsın*–[1] bendeleri ile konuşup görüşmeye ve bu önemli işin en uygun ve mükemmel biçimde yapılmasına mezun ve murahhas olmuştur.

Bu sebeple Hicret-i Nebevî'nin Bin yüz kırk yılı Cuma günü Safer ayının on yedinci gününde (4 Ekim 1727) Hemedan şehrinin zahirinde (ovasında, sahrasında), kendisine işaret olunan şanı yüce ve itibarı yüksek Zat'ın bendeleri ile görüşüldü ve musalaha binası on iki şart üzere karar ve istikrar buldu.

Birinci Şart: Sulh u salah maddeleri bağlandıktan ve sulhnamenin sağlam temessüğü yazılıp satıra döküldükten sonra her İki Taraftan tecrübeli ve güvenilir muhaddidler (sınır belirleyiciler) tayin edilip sınırlar çizilmek ve açık alametler koydurulmak suretiyle maslahat tamama erdirilecektir.

İkinci Şart: Şah İsmail zamanından Şah Sultan Hüseyin zamanına kadar Acem Şahları tarafından, Zıllullah olan Şehinşah (Osmanlı Padişahı) hazretlerinin gök kubbeli yüce katlarına ve Veziriazamlara name, mektup ve müraselat hangi şekilde yazılmış ve gönderilmiş ise bundan sonra da yine o âdete riayet edilecektir. ( )[2] şerefli evlatları ve onların yüksek tabiatlı halefleri tarafından Devlet-i Aliyye'ye name ve mektup gönderildiğinde Veziriazamlara da mektup yazılacaktır. Osmanlı Devleti tarafından mutat üzere Acem Şahlarına yazılan mektuplar saygılı ve yüceltici (ifadeler) ile yazılıp gönderilecek ve İran'ın Veziriazamları olan İtimadüddevlelere yazı ve mektup yazılmayacak; sadece Devlet-i Aliyye'nin Veziriazamları önceki Vezirlerin yoluna (uygun olarak) Acem Şahlarının Vezirlerine mektup yazacak; İran İtimadüddevleleri Osmanlı Padişahı'ndan mektup beklemeyecek ve bu düstura riayet olunacakdır.

Üçüncü Şart: İran memleketinden, Beytullâh'ı (Kâbe) hac ve tüm insanların Efendisi'nin (Peygamberimizin (s.a.v.)) kabrini ziyaret etmek isteyenlere Osmanlı Ülkesinden hiçbir engel olmadan emniyet ve güvenle gidip gelebilmeleri için Osmanlı Padişahı tarafından daima izin verilecektir.

Dördüncü Şart: Ticaret refah ve menfaat vesilesi olduğundan her İki Tarafın tacirlerinin emniyet ve selamet içinde gidip gelmeleri gerekir ve ticaret esnasında her İki Taraf (getirip götürdüğü metaının) kanuna ve amel olunana (o sırada geçerli olan tarifeye) göre, gümrük denilen rahdarlık (kolculuk, gümrükçülük) vergisini eda ve teslim edecektir. Eğer bir kimse metaını gümrükten saklarsa ticaret nizamının bozulmaması için ve ceza olarak onun vergisi iki kat alınacaktır.

Beşinci Şart: Her İki Tarafın firarileri, ister üst tabakadan ister alt tabakadan olsun, kabul edilmeyecek ve derhal tereddüt edilmeksizin tutuklanıp geri gönderilerek semtinde bulunan serhat hâkimlerine teslim edilecek ve (bu konuda) teallül gösterilmeyecektir.

Altıncı Madde: (Her İki Tarafın) tacirlerinin umur ve hususlarının yürütülmesi ve vefat edenlerinin mallarının zaptı için her İki Taraftan da Şehbender tayin edilecek ve (bunların) Osmanlı Padişahı'nın taht-gâhı olan İslambol (İstanbul)'da ve Isfahan'da ikametleri lazım ve caiz olacak; buna aykırı iş yapılmayacaktır.

Yedinci Madde: Basra'nın yakınında ve Basra ile Bağdad arasında bulunmakta olan Huveyze ve bağlı köy, kasaba ve yerlerdeki Urban eşkıyası sürekli niza ve cidal çıkarmakta olduğundan, (Huveyze'nin) adı

1 Altı çizili bu kısım metinde, ibare bakımından bulunması gerektiği bu yerde değil, metnin en üst tarafındaki *Hüve* lafzının hemen altında ayrı bir satır (3. satır) olarak yazılıdır.

2 Farsça Antlaşma temessüğünün orijinal metninde boş bırakılmış olan bu kısımda Antlaşma'nın BOA, MHD, 218/2'de kayıtlı Osmanlıca metninde *"Eşref Şâh-ı âlî-makâm ve"* şeklinde yazılıdır.

geçen vilayetlere (Basra ve Bağdat'a) yakınlığı ve anılan eşkıyanın bu işten vazgeçmemesi sebebiyle bunların niza ve cidallerinin ortadan kaldırılması için Osmanlı Devleti'nin himmeti lazım gelmiştir. Bu sebeple bu vilayet Osmanlı Devleti'nin hâkimiyeti ve yönetimi altına girerek Memâlik-i Rûm'a eklenecektir. Buna binaen taahhüt olunur ki, bu büyük Devlet (İran) tarafından bundan sonra bu vilayete (Huveyze'ye) tamah ve dahl ü taarruz edilmeyecek, münazaasız bir şekilde Osmanlı Devlet görevlilerinin tasarrufuna bırakılacaktır.

Sekizinci Şart: (Bu İki Devlet) ara(sın)da bu şekilde, sonu hayırlı olan bir sulh u salah gerçekleşip istikrar bulduğundan, bundan sonra her ne zaman münazaa meydana getirmek isteyen hariçten biri bu İki Taraftan birinin memleketine dahl ü taarruz ederse (tarafların) serhatteki hâkim ve zabitleri vasıtasıyla iktiza ettiğinde birbirlerini haberdar ederek bu fesat ve münazaanın ortadan kaldırılması hususunda yardımlaşarak birlikte çalışmalarında bir aykırılık görülmeyecektir.

Dokuzuncu Şart: (Bu antlaşmanın) tasdiknamesinin yazılmasından ve (karşılıklı olarak) alınıp verilmesinden sonra musalaha ve musafatın pekişmesi bakımından fesahat ve itibar sahibi elçiler (Büyükelçiler) tayin edilecek; Elçiler sınıra geldiklerinde, mutat kurala (düstura) göre ve serhat zabit ve hâkimlerinin marifetleri ile Elçiler ve maiyetlerindekiler muayyen ve malum miktarda mübadele olunacakdır. Bu İki Elçiden her biri memur edildiği mahalle vardıktan sonra (aradaki) muhabbet ve ittihat bağlarını mülahaza ederek her zaman kendi ahvalini âmiri tarafına bildirmek irade edebilecek; İki Taraftan buna bir mâni olmayacak ve birbirlerinin adamları, elçi ve delegeleri alıkonulmayacak ve geciktirilmeyecek; (bunlara) karşı çıkmak ve yasaklamak caiz olmayacaktır.

Onuncu Şart: İran seferlerinin başlangıcından bu ana kadar şanlı ve itibarlı Serasker ve Vezirlerin gelişiyle, kendi isteğiyle veya zorla ele geçirilerek Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye görevlilerinin tasarrufu altına girmiş olan bütün yerler özellikle Hemedan, Kirmanşahan, Erdelan, Luristan-ı Feylî, Burucerd, Sultaniye, Zencan, Abher, Tarem-i Ulvî ve Burucerd'den Tarem-i Ulvî'ye kadar arada olan kasabalar, köyler, nahiyeler, araziler, dağlar, çöller, tepeler –ister mamur ister harap[1]– ve Tebriz, Gence, Tiflis, Revan vs. yerlerdeki ele geçirilen şehirler, beldeler, kasabalar, kaleler, araziler, köyler ve nahiyeler tümü Devlet-i Aliyye'nin tasarrufunda ve hâkimiyetindedir. Eşref Şah'ın tasarrufunda olan kaleler, araziler, dağlar, çöller, tepeler –ister mamur ister harap[2]– önceden tasarruf ettiği gibi kendisinin hâkimiyetindedir. İki Taraftan muhaddidler tayin edilip belirlenen hudutlar ve sınırlar, alametler ve işaretler ile birbirinden ayırt edildikten ve İki Taraftan malum şartlarla hudutnameler yazılıp mübadele edildikten sonra her İki Taraf kendi ahd ve şartlarına riayet edecek, ona aykırı hareket etmeyecek ve birbirlerinin tasarrufundaki vilayetlere bir karış dahi olsa dahl ü taarruz etmeyecektir.

On Birinci Şart: Geçen sene yüce Allah'ın (takdirinin) kazasıyla arada meydana gelen münazaada, (savaş) yerinde kalan birkaç top arabası, tamamıyla Devlet-i Aliyye bendelerine (görevlilerine) teslim edilecektir. Cem makamlı Nevvâb Şah (İran Şahı) tarafından onların teslimi hususunda herhangi bir mazeret (ileri sürülmesi) caiz olmayacaktır.

On İkinci Şart: Vekâlet hasebiyle olan bu sağlam ve güvenilir temessük gereğince, binaları sapasağlam olan Osmanlı Devleti ve Cem makamlı Şah hazretleri tarafından musalahaya karar verilerek akdedilen ve sonu hayırlı olan bu musalaha, günlerin ve senelerin geçmesiyle birlikte ortaya çıkacak birtakım sebeplerle bozulmayacak, olaylardan etkilenmeyecek ve bundan sonra bu yazılı olan maddelere göre gerçekleşen sulh u salah dinî birlik hasebiyle Melik ve Samed olan Allah'ın muvaffak kılmasıyla ilelebet devam edecektir.

Suyun, toprağın, yıldızların ve feleklerin Yaratıcısı, varlıkların Yapıcısı, yerlerin ve göklerin Hâlıkı –*celali*

1 Metinde *"âbâd"* şeklinde yazılıdır. Harap kullanımı için bk. Antlaşma'nın Osmanlıca belgesi.
2 Metinde *"âbâd"* şeklinde yazılıdır. Harap kullanımı için bk. Antlaşma'nın Osmanlıca belgesi.

yüce ve şanı pek büyük olsun; nimeti her yanı kaplasın– (olan Allah'ı) anarak ve; *"Lev lâ-ke le-mâ halaktü'l-eflâk.*[1]*"* makamında oturan ve; *"İnnâ ce'alnâke hâteme'n-nebiyyîn*[2]*"* tahtını ziynetlendiren, Nebilerin ve Resullerin öğüncü, Allah'ın Habibi, *"Lî ma'a'llâh*[3]*"* tahtını süsleyen, teyit olunmuş Kul ve dosdoğru kılınmış, seçilmiş, en şerefli, en övülmüş Resul, Ebülkasım Resulullah Muhammed'in (s.a.v.) çok bereketli mucizelerini dile getirerek şu şekilde ahd ü misak ederim ki: Arş nişanlı o yüce makamdan (Osmanlı Devleti tarafından) bu zikredilen maddeler(in uygulanması) hususunda kaim ve daim olunursa, sulh u salahın kayıtları, şartları, ahdleri riayet olunup gözetilirse ve ona aykırı hareket ve nakz edici bir iş yapılmazsa saadete ermiş, en kutlu Nevvâb Eşref tarafından da ve şerefli evladı ve yüce makamlı halefleri ve saygıdeğer ümera ve vükelası ve hizmetkârları ve mansur askerleri de aynı şekilde ülfet ve ittihada aykırı bir harekette bulunmayacak, birlik caddesinden inhiraf etmeyecek, aykırı yollara girmeyeceklerdir. Osmanlı Devleti'nin şerefli tarafından ahidname verilmesi ferman olunduğunda Cem makamlı Şah hazretleri tarafından da yukarıda irad olunduğu üzere ahidname yazılıp teslim olunacakdır. (Bu) mübarek yazıda yukarıda açıklandığı üzere (bana) ve yüce makam ve rütbeli, insaf ve adalet sahibi ve ikbalin sığınağı olan isabetli tedbir sahibi saygıdeğer Vezir'in bendelerine salah u felah ve hilafın ortadan kaldırılıp felaha erme hususunda yukarıda açıklanan kayıt ve şartlarla musalaha akdine tam izin ve ruhsat verildi. Ben ve alicenap ve saygıdeğer Vezir bu izin ve ruhsat hasebiyle bu sulhu kabul edip kayıt ve şartlarını riayet edeceğini kendi adına iltizam eder. İki Taraftan da taahhüt edilir ki temessüklerin tasdiknamelerinin gelip mübadele olunmasından hemen sonra sulh u salah, temeli sağlam ve istikrarlı olacak ve her bir taraf kendinden sorumlu olacaktır. (Bu) güvenilir ve sağlam temessük yazılıp şanı, makamı ve rütbesi yüce ve yüksek olan saygıdeğer Vezir'in bendelerine teslim olunmuştur.

"Fe-men beddelehû ba'demâ semi'ahû fe-innemâ ismühû ale'llezîne yübeddilûnehû; inna'llâhe semî'un alîm[4]*"*.

Zikredilen Hususa Memur ve Murahhas Olan
Fakir Kul
Nusret'den
(Mühür)[5]

BOA, TSMA.e., 754/33

1 *"**Sen olmasaydın, âlemleri yaratmazdım.**"* Hadis-i kudsî. Bk. Ali el-Kârî, *Şerhu'ş-Şifâ*, C. I, s. 77 (382).

2 *"Biz Sen'i nebilerin sonuncusu, mührü kıldık."*

3 *"**Benim, Allah ile beraber ...**"* anlamındaki bu ifade ile; *"**Lî ma'a'llâhi** vaktün, lâ-yese'unî fîhi melekün mukarrabün ve lâ nebiyyün mürselün = **Benim, Allah ile beraber** bir vaktim vardır ki, bu hususta ne bir mukarreb melek ne de bir peygamber beni kuşatabilir (bana yetişebilir)."* mealindeki hadis-i şerife işaret olunmaktadır. Bk. Münâvî, *Feyzü'l-Kadîr,* C. IV, (Mısır: El-Mektebetü't-Ticâriyyetü'l-Kübra, 1356), s. 6..

4 *"Her kim işittikten sonra onu değiştirirse, günahı ancak onu değiştirenlerin boynunadır. Şüphesiz Allah hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir."* Kur'ân-ı Kerim, Bakara suresi, 2/181.

5 Mührün içindeki yazı: *"**Nusret** dih mâ-râ ber-kavm-i kâfirân=**Nusret** ver (yardım et) bize, kâfirler topluluğuna karşı."*

İbrahim Müteferrika'nın 1729-1730 Tarihli "Memâlik-i İran" İsimli Haritası

BOA, HRT.h., 103a

7

Ahmed Paşa Antlaşması
Treaty of Ahmed Pasha

1730-1732 tarihlerinde I. Mahmud zamanında Osmanlı Devleti ile Safevî Devleti arasındaki savaşı sona erdiren ve tarihte Ahmed Paşa Antlaşması olarak anılan bu antlaşmaya göre Azerbaycan tarafında Aras Nehri, Irak tarafında Derne ve Dertenk sınır kabul edilerek Gence, Tiflis, Revan, Nahcıvan, Şemahı ve Dağıstan çevresi Osmanlı Devleti'ne, Tebriz, Erdelan, Hemedan, Huveyze ve Luristan İran'a bırakılmıştır.

According to this treaty, which was known as the Ahmed Pasha Treaty, which ended the war between the Ottoman Empire and the Safavid Empire during the reign of Mahmud I in 1730-1732, the Aras River on the Azerbaijani side and Derne and Dertenk on the Iraqi side were accepted as borders, and Ganja, Tbilisi, Revan, Nakhchivan, Shamakhi and the surroundings of Dagestan were ceded to the Ottoman Empire, while Tabriz, Erdelan, Hamedan, Hoveyzeh and Loristan were ceded to Iran.

10 Ocak / January 1732

[55a] *Müşâvere-i Umûm der-Huzûr-ı Hümâyûn Berây-ı Akd-i Musâlaha-i Şâh-ı Acem*

Bağdad Vâlîsi ve Îrân Seraskeri olan Vezîr-i mükerrem Ahmed Paşa tarafından Dîvân Efendisi gelip; *"Acem Şâh'ının recâ vü istirhâmına binâen, murahhasları ile mükâleme-i sulh u müsâlemeye mübâşeret olunduğun"* i'lâm etmeğile mâh-ı merkûmun dokuzuncu günü mukaddem Sarây-ı Sadr-ı A'zamî'de akd-i cem'iyyet, ba'dehû Sarây-ı Hümâyûn'a varılıp Paşa-yı müşârun-ileyhin tahrîr ü inhâ eylediği kelimât-ı maslahat-simâtın

me'âl ü müeddâsına[1] göre tekrîr-i makâlât-ı meşveret olundukda havâss-ı ahâlî vü ricâl biraz idâre-i ke's-i[2] kîl ü kâlden sonra, izn-i hümâyûn sudûru ile ref'-i meclis-i müzâkere ve ertesi gün dahi bi'l-cümle huzûr-ı meymenet-zuhûr-ı Şehriyârî'de müşâvere olunup bu siyâk üzere karâr-dâde-i ittifâk oldu ki; *"Eğer Şâh'ın niyâz-mend-i husûl[ü] olduğu emr-i âştî vü ittihâd şân u şükûh-i dîn ü devlete lâyık u şâyân olan vechile sûret-yâb-ı in'ikâd olunduğu hâlde imâle-i dünbâle-i çeşm-i kabûl rû-yi mülâyemet ve ruhsat-ı icâzet gösterilip ve illâ hilâf-ı rızâ-yı tab'-ı hümâyûn ba'zı tekâlîf-i dâhiye îrâdları dâire-i mülâhazâtdan perde-bîrûn olur ise yine hâk-i pâ-yi Saltanata arz u ifâde olunsun."* deyü temhîd-i mukaddemât küllen[3] netîce-pezîr-i hitâm kılındı.

İrsâl-i Çukadârân-ı Rikâb-ı Müstetâb-ı Şehriyârî be-Cânib-i Bağdad

Henüz mezkûr olduğu üzere Serasker-i müşârun-ileyh gönderdiği mekât[î]b ve kâimelerinde; *"tâife-i rezîle-i A'câm'ın bundan akdem gördükleri inhizâm-ı küllî encâmında Şâh-ı âkıbet-tebâh ve a'yân-ı devleti nâmındaki eşhâs-ı rû-siyâhları Devlet-i ebed-müddet ile musâlahaya bin cân ile rağbet ve isti'fâ-yı cürm ve isti'tâ-yı merhamet eylediklerinde mükâleme-i müsâlemeye şürû' u mübâderet olunduğun"* ma'rûz-ı Atebe-i Aliyye-i Saltanat etmiş idi.

Pâdişâh-ı âlem-penâh-ı Dârâ-sipâh hazretleri akdolunan meclis-i mükâlemenin neye müncer olacağını yakînen istihbâr irâdesiyle evâsıt-ı şehr-i merkûmda Başçukadârları Seyyid Mehmed Ağa'yı istıtlâ'-ı hakâyık-ı ahvâl ve indifâ'-ı şekk-i sıdk u kizb-i makâl için Bağdad tarafına alâ-cenâhı'l-isti'câl irsâl buyurdular.

[56a] *Beyân-ı Akd-i Cem'-i Meşveret der-Pîş-i Sultânî*

Ânifen nigâşte-i kalem-i vakâyi'-vakam olduğu üzere mukaddemâ Serasker-i Hemedan Ahmed Paşa hazretlerinin kâimeleri gelip derûnunda; *"Şâh-ı Acem'in kemâl-i tav' u inkıyâd ve hulûs-ı taviyyet ü nihâd ile hâhiş-i in'ikâd-ı sulh u salâh ve ârzû-yı ittihâd u fevz ü necâh edip tarafından Muhammed Rıza-Kulu Hân'ı şürû'-ı te'sîs-i bünyân-ı mükâleme için murahhas ve muhtâr eylediğin"* Âsitâne-i Devlet-i ebediyyü'l-istimrâra tarîka-i istisvâbda tahrîr ve ihbâr etdiğinden nâşî re'âyâ vü berâyânın tanzîm-i refâh-i hâl ve cünûd-i Müslimînin sıyânet[4] ve himâyet-i[5] cân u mâlları hayâli ile bi-inâyeti'llâhi Te'âlâ hâlâ gâlibiyyet tarafımızda ve makhûriyyet ü hezîmet a'dâ cânibinde hüveydâ iken vech-i ma'kûl ile rabt-ı peyvend-i musâfât ve kat'-ı silsile-i beynûnet [ü] muâdât olunması meşveret ü ittifâk üzere müstahsen ü evlâ görülüp tarh-ı kur'a-i hayru'l-fâl-i mükâlemâta mübâşeret olunmağa izn-i hümâyûn-ı Şehriyârî sudûr u sebkat ve Vezîr-i müşârun-ileyhin gelen âdemîsi avdet ü ric'at etmiş idi. Ba'de'l-vusûl murahhasân-ı Tarafeyn çend meclis-i mükâleme ve müzâkereden sonra âkıbetü'l-emr kabâle-i âştî ve mevâdd-ı adîde[6] bu şurût üzere nakş-zen-i fass-ı nigîn-i hitâm[7] oldukların tekrâr Sipehsâlâr-ı müşârun-ileyh Dîvân Kâtibleri Mustafa Efendi vesâtatıyla arz u i'lâm eylediler ki; *"Azerbaycan tarafından nehr-i Aras ve Irâk cânibinden Derne ve Dertenk ve sâir hudûd-ı kadîme hadd-i*

1 Metinde "موادّسنه" şeklinde yazılıdır.
2 Bu ibare *"ricâl-i pür ez-avâre"* şeklinde okumaya da müsaittir.
3 Metinde "*kellâ"* şeklinde yazılıdır.
4 Metinde *"rasyânet"* şeklinde yazılıdır.
5 Metinde *"ızâ'at-i"* şeklinde yazılıdır.
6 Metinde *"adîd"* şeklinde yazılıdır.
7 Metinde *"hıtâm"* şeklinde yazılıdır.

مسقط طرفندن کلان ایلچیسنه تعظیم اورزه غلبه دیوانی و مشهر شعبان المعظم کرمدسی
صباحی کونی حضوره عبودیت بهره‌س حضور شهریاری قیصر جاکر اسکندر وقاره فرش بساط
اعتلا ایله تقریب قلندرلق صکره نامه همایون و البسه خلعت ایله دست و دوشی
افتخاری برنیت و نیب قلندری مشاوره عموم در حضور همایون برای عقد مصالحه
شاه عجم بعداد والیسی و ایران سرعسکری اولان وزیر مکرم احمد پاشا طرفندن دیوان افندیسی
کلوب عجم شاهنک رجا و استدعاسنه بنا مرتخصیری ایله مکالمهٔ صلح و مسالمه به مباشرت
اولندیغن اعلام اینمکیله ماه مرقومک طقوزنجی کونی مقدم سرای صدر اعظمیده عقد جمعیت
بعده سرای همایونه وارلیوب پاشای مشار الیهک تحریر و انها ایلدیکی کلمات مصلحت
سماتک مآل و مواد سنه کوره تکریر مقالات مشورت اولندقده خواص اهالی و رجال
برازاوره کاس میل و قالدن صکره ازن همایون صدوری ایله رفع مجلس مذاکره و بارنیه
کون دخی بالجمله حضور همیشت ظهور شهریاریده مشاوره اولنوب بوسیاق اورزه قرار
دآده اتفاق اولدی که اکر شاهک نیازمند حصول اولدیغی امر اشتی و اتحاد شان و شکوه
زین و دولته لایق و شایان اولان و جمله صور بناب انعقاد اولدیغی حالده اماله دبناله
چشم قبول روی ملایمت و رخصت اجازت کوسترلیوب والا خلاف رضای طبع
همایون بعض تکالیف داهیه ایرادلری دائرهٔ ملاحظاتدن پرده بیرون اولورایسه بنه
حاکپای سلطنته عرض و افاده اولنسون دیو تمهید مقدمات کلا بنتیجه بذیر ختام قلندری
ارسال جوقه داران رکاب مستطاب شهریاری به جانب بغداد هنوز مذکور
اولدیغی اورزه سرعسکر مشار الیه کوندردیکی مکاتب و قائمقام لرندن طائفهٔ رزیلهٔ اعجامک
بوندن اقدم کوردکلری انهزام کلی انجامنده شاه عاقبت پناه و اعیان دولتی نامنده کل
اشخاص روسیاهلری دولت ابد مدت ایله مصالحه یه بیک جان ایله رغبت و استعفای
جرم و استعطای مرحمت ایلدکلرنده مکالمهٔ مسالمه به شروع و مبادرت اولندیغن معروض
عتبهٔ علیه سلطنت ایتمشدی پادشاه عالمپناه دآرآسیاه حضرتلری عقد اولنان مجلس
مکالمه نک بنه منجر اولمه جغن یقینا استخبار اراده سنیه اواسط شهر مرقومده باش جوقه داران
سید محمد اغایی استطلاع حقایق احوال و اندفاع شک صدوح و کذب مقال ایچون
بقدار طرفنه علی جناح الاستعجال ارسال بیورد یلر اخراج و آمدن ایلچی جاسارنجه

fâsıl-ı Tarafeyn tutula ve Gence ve Tiflis ve Revan ve Nahavan ve Kahet ve Kartil ve Şirvan ve Şemahı ve Dağıstan eyâleti bi'l-cümle tevâbi' u mülhakât ve nevâhî vü muzâfâtı ile Devlet-i Aliyye tasarrufunda dâimü's-sebât olup Tebriz ve Erdelan ve Kirmanşahan ve Hemedan ve Huveyze ve Luristan eyâletleri dahi cânib-i Acem'den zabt olunup mutasarrıf olalar ve ber-veçh-i mu'tâd Tarafeynden temessükât ahz ü i'tâ ve tasdîknâme ihzârı için Şâh kullarından Nazar Ali Bey nâm şahsın gönderildiğin" tahrîr ve; *"şurût-ı merkûme üzere murahhas-ı mesfûr* **[56b]** *Korucubaşı Muhammed Rıza-Kulu Hân ile emr-i musâlaha itmâm olunduğun"* inhâ vü ifhâm eyledikde mâh-ı mezbûrun yirmi sekizinci günü vakt-i zuhra karîb Sarây-ı Hümâyûn'da İncili Köşkü'nde akd-i cem'iyyet-i müşâvere-i umûm olunup Pâdişâh-ı âlem-penâh –*eyyedehu'llâhü ve kuvâhü*– hazretleri dürr-i şâhvâr-ı ser-tâc-ı Saltanat ve güzîde-i kân-ı hânedân-ı Hilâfet olan vücûd-ı mes'ûd-ı kerâmet-nümûdların imâme-i silkü'l-le'âl-i sübhatü'l-ikbâl ve gürûh-i a'yân-ı ricâl ve bendegân-ı zerre-misâllerin tulû'-ı mihr-i cihân-tâb-ı cemâl-i bâ-kemâlleri ile mazhar-ı envâr-ı yümn ü iclâl eyleyip huzûr-ı Şehinşâhânelerinde Vezîr-i a'zam Osman Paşa hazretleri ve Şeyhülislâm Dâmâdzâde Efendi ve Nakîbüleşrâf ve Sadreyn-i muhteremeyn ve Sudûrdan ma'zûl efendiler ve İstanbul Kâdısı Efendi ve Nu'man Paşazâde Vezîr-i mükerrem Tevkî'î Ahmed Paşa ve Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İzzet Ali Paşa ve Yeniçeri Ağası İsmail Ağa, Kapudân-ı Deryâ Hüseyin Paşa yemîn ü yesâr zânûzede-i ku'ûd-ı ferş-i ihtirâm ve pîşgâh-ı şevket-destgâhlarında Silahdâr ve Sipâh ağaları ve Cebecibaşı ve Topçubaşı ve Toparabacıbaşı ağalar ve Ocakların kethüdâları ve belli başlı zâbitânı ve çavuşları ve nihâyet safda Çavuşbaşı Süleyman Ağa ve Yeniçeri Ağası'nın zîrinde sâbıkâ Reîsülküttâb ve hâlâ Defter Emîni olan Mehmed Efendi ve Rûznâmçe-i Evvel Firdevsî Seyyid Ebûbekir Efendi ve râkımü'l-hurûf abd-i nâçîz-i müstehâm [î]stâde be-pâ-yi kıyâm ve şeref-yâfte-i neyl-i merâm olmuşlar idi.

Pes fürûğ-ı[1] inâyet-i mâh-ı sipihr-i Hilâfetden hâledâr tevsî'-i dâire-i şân u i'tibâr eden ricâl-i Devlet ve erkân-ı Saltanatın halka-i cem'iyyetleri miyânında Reîsülküttâb İsmail Efendi evvelâ Serasker-i müşârun-ileyhden gelen kâime ve maiyyetindeki a'yân ve rüesâ-yı askeriyyenin arz u mahzarları ve Acem tarafından gelen Fârisî mektûbun tercemesini ve şurût-ı mezkûreyi muhtevî sûret-i temessükü kîsesinden ihrâc u takdîm ve Mektûbî-i Sadr-ı Âlî Hâlisâ Osman Efendi'ye teslîm eyleyip müterakkıb-ı emr ü fermân oldular. Lisân-ı dürer-bâr-ı Şehriyârî'den kırâetine izn-i hümâyûn sudûr edicek, ibtidâ kâime ve mahzar ve nemîka-i müterceme-i merkûmeyi Mektûbî Efendi kırâet ile mecmû'-ı müstemi'îne ismâ' u i'lân ve mufassal u meşrûh sebt ü tahrîr olunan sûret-i temessükü dahi girîbân-ı matlaından dâmen-i maktaına değin bilâ-harf-i noksân takrîr ü beyân eyledikden sonra Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri sa'âdet ile feth-i kelâm-ı ilhâm-irtisâm buyurup; *"Feth-i belde-i Tebriz ruhsat-ı akd-i musâlahadan sonra gayr-i ma'hûd zuhûr edip tekrâr taraf-ı Saltanat-ı Aliyyemden istîzâna* **[57a]** *muhtâc iken ne zarûret messetdi ki Kal'a-i merkûmeyi dahi henüz me'âl-i mebâhis-i mükâlemât-ı pür-füsûn ü fesâne-karîn ilme'l-yakîn-ı mülûkânem olmadan hod be-hod rızâ-dâde oldukları sulh-ı bî-nizâmın şurût ve uhûd-i nâ-tamâmına idhâl ü inzımâm ve teslîm ü redd-i A'câm-ı bed-fercâm eyleyeler?"* deyü cümleyi mazhar-ı lutf-ı hitâb ve irâde-i istintâk-ı re'y-i[2] savâb buyurdular. Kimseden bint-i şefe sâdır ve birisi mahalle münâsib güftâra kâdir olmayacak Şeyhülislâm Efendi hazretleri Defter Emîni Mehmed Efendi'ye hitâb edip; *"Aslında sen bu işlerin içinde idin. Her husûs gereği gibi ma'lûmundur, söylesene!..."* dediklerinde zebân-hâyî-i tela'süm ve cevâba adem-yârî-i tekellüm birle izhâr-ı kemâl-i acz ü ıztırâb ve irâ'et-i sûret-i şerm ü hicâb etmeğile hemân Firdevsî Bekir Efendi bilâ-su'âl ü icâzet fuzûlî durduğu mahalden nişîmen-gâh-ı Saltanat olan sofanın kenârından seddine doğru hareket ve mukâbele-i Sultân-ı cihân-bân-ı çarh-âstâna varıp bu vechile edâ-yı cevâb-ı nâ-savâba tasaddî vü cesâret eyledi: *"Çünki Ahmed Paşa kulları bundan akdem teşyîd-i mebânî-i sulh u salâh için murahhas buyurulup bu emr-i*

1 Metinde *"fürû'-ı"* şeklinde yazılıdır.
2 Metinde *"re'y ü"* şeklinde yazılıdır.

بدیوان همایون ماه مرقوم بکری یکنجی سالی کوفی دیوان همایونده مصدر رسیج ایکی قسط
موجب فواج وبندگان استانه سلطنت حضته باب افقه زینه سکوف واتهاج بور بوب
تجهیز جاساری بتر یک جلوس میمنت مانوس پادشاهی بیشمی اولان نامه دوستانه یتی
مملکتدن مخصوص ایچی رسال اجنبوب بیک نامعلوم مخالف راب ورسم دیرین استانه
دولت علیه ره مکین اولان فیو کنجی سنج ایچی نصب العین ونامه مرقومه بی فرستاده
صوب سفر رایعین ایتمکله یوم مزبوره دیوان همایونه کوتر یلوب معتاد اوزره خاک
درگاه معلا بارگاه سلطنته وضع پیشانی عبودیت ونامه وهدایای سنی المثال سده سنیه
باب سعادت ایله گردن صکره بر موجب قانون قدیم دولت دامت مونوسه اکسای
خلعت ایله سرای عالی اسرای سنهشاهیدن رخصت وخلای وجود مخدومت الوری ایله
اول جانبی زمرد فضای لطافت افزا ایدن رفع لفتت ایدی منزل مفتی عصر شیخ الاسلامی زاده
سید عبد الله افندی ولصب داماد زاده ابو الخیر احمد افندی یشیقی زاده سید عبد الله
افندی اولاد سزاوار به مدلولجه نهاده وجستنده افراط کبره وخوت وناطقه وعبارتده تخم
ورعونت درکار اولوب کرک مجالس مشاوره وکرک اوقات آموزه حضور همایونده وقوعلو
ایدکجه مجلی طور اداب سلطنت ومحل طبیع نمازین حدیده صاحب شوکت اولان اوضاع نامزا
ایله بیرانه وتحکمانه معامله وبادشاه عالمپناه حضرتلرینک کوهر کبنای کفتار اکسیر آثارلرین
حرف بارد جواب ورشت نابجا ایله مقابله ده اصرار واعراض ایتدکلرن عاطفت افضیه پادشاهیه
قاضیه ایکن وزیر اعظم عثمان پاشا حضرتلری ایله سبقه التفت ومحتشم پناه وزیر مشار الیه
صدارت عظمی ایله کامروا اولدقده مفتی وقت بولنمغین بالجمله نسبت امور مهمه دولت
علیه ره کندی ایله مشارک وسعیا وانفاعلی مصالح سائره علیه ده مستشار مرکون وزار آمنا
ایلیوب بودعی حرکات وسکناته مقتضای فطرتن اوزره مغایر خطه وخط اجنبوب
منهم دیکر نسبت واد بلرنده جلوه نمای تجرد واهتزاز وکلیک شکسته فرام میدان رائی ناساز
ایکن زعجیه بیست وکشاد اوحکاه حکومت رائیده هم جناح شاهباز بلند پرواز اولمسیدی
بالجمله همه نتیجه ومالی خلاف عین مقدم اولان فضایای چنراپای مصالحی رفع حضرتلرینه مقارن
رضای همایون اصابت مقرون طرف صحی کوبان شکوهلی بیان دین ودولته نظیر اظهار اخلاصات
بیهوده عدیم آرده سر دمقالات نامناسب وکلمات بارده سی باعث تخاریس سابقه شهر

باری وسبب اعذار قلب صاف جهانداری اولخطه ماه مرقوم بکری یدنجی احد کونی
صدر والانقام افتادون صدر نه نکاه رس غزل البده افاده وسند علیای مشیخت پرسلامیه
تلبس خلعت بهنای تشریف واحترام ایله داماد زاده ابو الخیر احمد افندی حضرتلری باداد
اولدقده مفتی معزول درگاه کرم رسنکاه حضرت باینده لطف وعنایت مامول ایله زیارت
وطواف بیت الله الحرام ایچون استیذان ومرحم ایتمکله صدور ازون همایون سلطانی
برله نزتیب باط حضرت وبت وسوی ودیار اون طرف کعبه علیا یه تحرک سکان کشته
غریت ایله بلد بیان عقد جمع مشورت در پیش سلطانی آتفاقا کاشته فلم وتابع وقم اولیغی
اوزره معد ماسر عسکر همدان احمد پاشا حضرتلرینک فائمه ای کلوب در وسنده شه نشین کمال
طوع وانقیاد وخلوص طویت ونهاد ایله خواهش انعقاد صلح وصلاح وآرزوی اتحاد وفور
ومجاح ایدوب طرفندن محمد صافقانی مشروح نامیس بیان مکالمه ایچون مرخص ومختار
ایلدکیس استانه دولت ابده الاستمراره طریقه سپهسالاری تجرد واختیار ایدیکندن ناشی رجا
وبرایانک تنظیم راه حال وجهود سلیمک رضایت واضاعت جان ومالدن خیالی
ایله بعنایة الله رفاقی حالا غالبیت طرفروزه ومقهوریت وهزیمت اعدا جانبنده مشهود اولمغین
وجه معقول ایله رابطه بیوند مصافات وقطع سلسله پیوند معاداتی ایلیمی مشروط
واتفاق اوزره مستحفظ اولدی کوریلوب طرح فرخنده خبر اقبال مکالمانه بساشرت اولنمغله زمان
همایون شهریاری صدور سبقت ودور رشد والدیمک کلان آدمیسی دعوت ودرجعت
ایتمکیدی بعد الوصول مرخصان طرفین چند مجلس مکالمه ومذاکره دن صکره عاقبة الامر فائده
امضیع ومواعده یه بوشروطا اورزه نقش زن نقش نکبت ختام اولدقده فارس تکراری سپهسالار
مشار الیه ریوان کاتبلری مصطفی افندی وسالطینه عرض واعلام ایلدیکه آذربایجان طرفلرنده
نهادرس وعراق جانبلرن اوزنه مدرنک وسالدوز وقزلجه حصار فاصله لرنده طوپلنه وکنجه
وقفلیس وروان وکوکجون وکاخت وکارتیل ومنکرلوان وشماخی وطاشقسان ایالتی بالجمله
توابع ولحقات ولواحق ومضافاتی ایله دولت علیه یه مقدمه دائم الثبات اولوب تیز رو اولدقلری
وکرمانشاهان وهمدان وحویزه ولرستان ایالتلری رفیق جانب عجمون ضبط اولنوب
مصرف اولمق لزوم وجهه معتاد طرفندن تمسکات اخذ واعطا وتصدیقنامه احصاسی یکیچری
شاه قولرندن نظر علی بیک نام خفتک کوندرلدیکن تجویز وشروط مرقومه اوزره مرخص مقرون

قزلباشی محمد رضا قولیغان ایله امر مصالح ارتم اولندیغین ارتاوارتم ایله کده ماه فبرورک یکری
سکزینجی کونی وقت ظهوره قریب سرای همایونده انجمن کوشکنده عقد جمعیت مشاوره
عموم اولنوب پادشاه عالمپناه ایده الله وقواه حضرتلری وزرشا هوار سریر سلطنت وکرسی
کامکاری خاندان خلافت اولان وجود مسعود کرامت نمودلرین امانه سلک الآل تجلی اقبال
وکروه اعیان رجال وبندکان نزدیک مثالدن طلوع مهر جهانتاب جلال بالکلری ایله مظهر
انظار بیمن واجلال یعقوب حضور شهنشاهانه لرنده وزیر اعظم عثمان پاشا حضرتلری شیخ
الاسلام زاده افندی ونقیب الاشراف وصدر بن محترمین وصدور رزین معزول امیر
وسپاه بتوالی قاضیسی افندی ولفتان پاشا زاده وزیر مکرم نديمی احمد پاشا وفتوا رشیخ
اولوع تحت حلمه باشی وکیور اغاسی اسمعیل آغا وچوقدار ورباحین پاشا بین ولبار زنوزه
معهود فرش احترام ومبشکاه شوکت رسنکاه حدیقه سلوار وسپاه اغالری وجمیع حاشیه
وطویجی باشی وطویسر عربجی باشی اغالر واوجاقلرک کفه الری وبلی باشی ضابطانی
وجاوشلری ورنیات صفه جاوش باشی سلیمان اغا وکیوری انباسنک بزرزه بقالی
رئیس الکتاب وعلما وفضلا جنبه سنهم اسناده بیای قیام سترقیا فته نیل مرام اولمق امیدی
ایله فروغ عنایت ماه سپهر ظفا فندن تالله دار توسیع دائره شان واعتبار ایدن رجال
دولت وارکان سلطنتک حلقه جمعیتلری میانده رئیس الکتاب اسمعیل افندی اولا
سر عسکر شاه ایله یدن کلان فایده ومعیتنده کی اعیان ورؤسای عسکریه بیان عرض و
محضر لری وعجم طرفندن کلان فارسی مکتوبک ترجمه سنه وسترطه مذکوره ای عنوان صورت
تحکیک کیسه سرندن اخراج والقدیم ومکتوبی صدر عالی خالصا عثمان افندی یه بتسلیم ایلیوب
مترقیا مروفرمان اولدیغیلسان دربار شهریاریدن فرانشه اذن همایون صدور ایله رجک
ابتداء فائمه ومحضره عنیقه منزجمه مرقومه بی ملکتوبی افندی قرات ایله مجموع مستعینه اجماع
واعلان ومفتاح ومشروح بث ونجرا اولنان صورت تحکی رضای کریبان مطاعه لرنک
دامن مقطعنه وکیمن بلا وقوف نقصان تقریر وبیان ایلدکلرن صکره پادشاه عالمپناه
حضرتلری سعادت ایله فتح کلام الهام ارتم بیور وب فتح بلده تبریز رخصت عقد
مصالحه دن صکره عزیمت بور ظهور ایده وب تکرار طرف سلطنت علیه دن استیذانه

عتاج ایکن نه ضرورت مس ایتدیکده فاتحه مرقومه بی رضای حضور متال مباحث مکالمات
پرمضمون وفائده فزین علم الیقین ملوکانه دم اولدقدن حضور یکوز رضا راده اولدقدن صکره
بی نظامک شروط وعهود فاسده وانحاء وانضمام وتسلیم ورد اعجاز ایده فرجام ایجاد اولدیغی
جمله لی مظهر لطف خطاب وارادهٔ استطلاع رائی وصواب بیور یلدکجه سه رین بنت
شفقت صدور بیور یلمیه محمد مناصب کفاره قادر اولیجه شیخ الاسلام افندی حضرتلری ذقه رینی
محمد افندی یه خطاب امیدوب اتصلنده سن لوابشرک الجنده ابدک هر خصوصی
کرکی کی معهود کمدر سوء بلنده وبد کلمه زنده زبان خابی نمعظم وجوابه عدم بادی تکلم وله
اظهار مکالمه تجرد واضطراب وارائت صورت شرم وحجاب ایتمکله همان وزیر مکرم افندی
بلاسؤال واجازت فضولی طور ویبی مخدرین نشینکاه سلطنت اولان صفه نازکی زنان
سدینه طوغری حرکت ومفابله سلطان جهانبان چرخ آستانه اوروب بودم مبادا ولی
جواب ناصوابه تصدی وجسارت ایلدی چونکه احمد پاشا فوقلاری بوندن اقدم
تشیید مبانی صلح وصلاح ایچون مرخص بیور یلدیکوب بوامر خیرک حصولنه سعی واقدام
وجلد لنک اتفاق واتفاقی ایله تکمیل عقد مصالحه راجع ایمش ایلدکلرنده تحقیقه تحریر و
اعلام ایتدکلری اورزه بوقدر کفت وشنید مباحثات ودفع کلمات ومناقشات
صکره وزیر مشار الیهک مأذون ومأمور اولدقلری انجام کار مصالحه دره تعریج جمیعین
اهتمام وبرتبع بیان بینلرن رسیده حسن ختام انجامی وجوه مشتمل ایله نظر قبول
وسحفانه جدیر واحری ولجدارین بیور یلطه جعل المتین مشتمل ومواساسین الدولتین
مرعی ومؤدی طوبلوب فتح الفتاح النسب واولاد در بحک شیخ الاسلام افندی حضرتلری
مزبورک بسط مقدمات خط اشتمال وکلمات ساعده قواعش بی مانی تقفی اجمالی
برله منع ودر صدر نده ارادهٔ کسر نفس ایلدکندن بارین فدا بیور وب ای بکر افندی
سن بندن بتر معوده اولمیکن سن سوکلو شکار بزرک مراد ها یونه ارین الله درین بیور
وعیب کلمات ایله تقریب اوقات ایدرسن ایوا نجام وابسکات بیور رقدر نده
ع سویلیندکر کند وکن بلمز سیلندر سوملیوز معهود منه ماصدق اولدیغی حالده وجعت
مرتهزی ایلدکلرنده وفتر اینه افندیک یانده طوردین العوده صدر اعظم حضرتلری
جمله اوجاقلی یه مناسب اولان وجهای ایله سویلیکز دیوب مخصوص جیبه جی

57b

توجیه گاه التفات اودغی فائل بل طائل افندی به معادل برفاح تعین نا موجبه ابراد و اثبات
ابلدگده بالاخر پادشاه عالمپناه حضرتلری بیورد یلرکه بو خصوصلرک غور و کنهنه وصول ایچون
خط همایون شکوکتمز و نم ایله احمد پاشایه مخصوص چوقدار کوندردم ان شاء الله تعالی وارد قده
کما ینبغی مرامور و واقف اولوب عنا تاب عود و اباب و شرفیاب نقبیل سم سمند
سعادت رکابم اولدقده مذکوره رای العین مشهود و معلومی اولان خلاصه اقوال و احوال
میرنه البته ثابت فهنه کندودن استعلام و کرکی کیفیت حاله تحصیل و قذف و اکتمام تام
اولنمه اول و قذفده جمله نک اتفاقی ایله اقتضا سنه کوره حرکت اولنوب بو جهتله بو سباق
و سیاق اوزره اعدای دین و دولته بلده خرجویه تبریز و بریلک شرطیله عقد مصالحه یه صدور
اولدیغی هانکوم عدیم الاحتمالدر دیو قطع مدرشته مقال ایلدیلر بو دفعه شیخ الاسلام افندی
اغاز تکلم ایدوب شکوکتلو پادشاهم جمله مرکزدن بسته رشته مطاوعت امر و فرمانکدر و قلع
و مملکت سنکدر طبع نازنین لطافت آکین و وجود شریف سعادت قرینکه بار اولان
ملاحظات و افکار ایله بنجوی رخصت کشیده اولورسن شرعا ممالک پادشاهیدن و تمنه
شهر جای کمتر یرلک جایز دکلدر لکن سبب آسایش عباد و باعث ارامش زیر
دستان رعیت بلاد و ذریعه حسن وفاق و اتحاد اولمغیچون طرف شهریارییه عزت سعاد
و مرحمت و نادر دن بعض محلدرک اعدایه رد و تسلیم ایله ظهور بخشایش عمیمانی مجرد
عین عنایت و الصاف و مروت و محض کرم و جود و موهبت اولمش اولدیغه اولیه کلمیدیکه
افندیلر دیدکلرنده جمله سی تصدیق قول جناب شیخ الاسلام استمدی ایله اثبات مدعی
ایلدیلر و اقعا مفید و جامع سوق بخشای سوامع اولان کلام حکمت ارتسام ایله ادای
مرام و تقریر دلپذیر لرین مسکت ختام بیورد قلرنده فرمان همایون ایله تکرار سزا آصغیه و
مذاکره اولنوب پسندیده عقلای خیرخواهان و فرزانه جمهور اعیان و ارکان اولان
وجه اتم به خاکپای سلطنت عرض و اتها و مژده بعد اعزی حضور همایونده عقد انجمن شوری
اولنمغه اوزره رفع مجلس اولندی سبحان الله المنعان کرامتلو پادشاه عالمپناه حضرتلرینک
مورد فیوضات الهام ربانی و مهبط انوار کشوفات غیبیه صمدانی اولدقلرینه طالعه اعجابک فتح صلح و وفاق و نقض عهد و میثاق ایده جکلرین کویا جلوه کر تجلای آرا و
و عیان و بو حضوصده ظهور ایدن کلمات صداقت سمات و ولایت ابالندری ای شک

58a

یا بیه الطاف الهی ایدیکی ظاهر اسباب قلیخانک تکرار بتشه عنف و بغی و معارات ایله هدم
اساس بنای مصافات ایدیکنده ظاهر و نمایان اولوب حیرت افزای عقول کار کهان و
عبرت نمای دور بینان حکمت شناسان زمان اولمشدر

hayrın husûlüne sa'y ü ikdâm ve cümlenin ittifâk u ittisâkı ile tekmîl-i akd-i musâlaha-i râhat-encâm eylemişler. Fi'l-hakîka tahrîr ü i'lâm etdikleri üzere bu kadar güft ü şinîd-i mübâhasât ve vukû'-ı kelimât ü münâza'âtdan sonra Vezîr-i müşârun-ileyhin me'zûn ü me'mûr oldukları itmâm-ı kâr-ı musâlahada ta'rîk-ı cebîn-i ihtimâm ve ber-nehc-i beyân-ı pîşîn reşîde-i hüsn-i hitâm etmeleri vücûh-i şettâ ile nazar-ı kabûl ü istihsâna cedîr ü ahrâ ve ba'd-ezîn bu râbıta-i hablü'l-metîn-i silm ü muvâsâ[t] beyne'd-devleteyn merî vü müeddâ tutulup fesholunmamak enseb ü evlâdır." deyicek Şeyhülislâm Efendi hazretleri mezbûrun bast-ı mukaddemât-ı galât-iştimâl ve kelimât-ı sâmi'a-hırâş-ı bî-me'âlin nakz-ı icmâlî birle men' u red sadedinde irâde-i kesr-i nefs ile kendilerin fedâ buyurup; *"Behey Bekir Efendi!.. Sen benden beter ma'tûh olmuşsun. Şevketli Hünkârımızın murâd-ı hümâyûnların anlamadan bî-hûde ve abes kelimât ile tefvît-i evkât edersin."* deyü ifhâm u iskât buyurduklarında [Mısrâ]':[1] *"Söyleyenler kendüsin bilmez, bilenler söylemez."* mefhûmuna mâ-sadak olduğu hâlde ric'at-i kahkarî ile gelip Defter Emîni Efendi'nin yanında durdu. Ba'dehû Sadr-ı A'zam hazretleri; *"Cümle Ocaklıya münâsib olan vechi ile söyleyiniz."* deyip mahsûs Cebecibaşı'ya **[57b]** tevcîh-i nigâh-ı iltifât o dahi kâil-i bî-tâil Efendiye muâdil birkaç sühan-ı nâ-müvecceh îrâd ü isbât eyledikde bi'l-âhire Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri buyurdular ki: *"Bu husûsun gavr u künhüne vusûl için hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnum ile Ahmed Paşa'ya mahsûs çukadâr gönderdim. İnşâ'a'llâhü te'âlâ vardıkda kemâ-yenbağî her umûra vâkıf olup inân-tâb-ı avd ü iyâb ve şeref-yâb-ı takbîl-i süm-i semend-i sa'âdet-rikâbım oldukdan sonra re'ye'l-ayn meşhûd ü ma'lûmu olan hulâsa-i akvâl ü ahvâl her ne ise bi'l-müşâfehe kendiden isti'lâm ve gereği gibi keyfiyyet-i hâle tahsîl-i vukûf ve iktitâm-ı tâm olunur. Ol vakitde cümlenin ittifâkı ile iktizâsına göre hareket olunsun. Yohsa bu sibâk u siyâk üzere a'dâ-yı dîn ü devlete belde-i Tebriz verilmek şartıyla akd-i musâlahaya sudûr-ı izn-i hümâyûnum adîmü'l-ihtimâldir."* deyü kat'-ı ser-rişte-i makâl eylediler. Bu def'a yine Şeyhülislâm Efendi âğâz-ı tekellüm edip; *"Şevketli Pâdişâh'ım! Cümlemiz gerden-beste-i ribka-i mutâva'at-ı emr ü fermânındır ve kılâ' u memleket senindir. Tab'-ı nâzenîn-i letâfet-âgîn ve vücûd-ı şerîf-i sa'âdet-karînine bâr olan mülâhazât u efkâr ile niçin zahmet-keşîde olursun. Şer'an memâlik-i Pâdişâhî'den düşmene şibr-i câ-yı kemterîn verilmek câiz değildir. Lâkin sebeb-i âsâyiş-i ibâd ve bâ'is-i ârâmiş-i zîr-destân u ra'iyyet-i bilâd ve zerîa-i hüsn-i vifâk u ittihâd olmak için taraf-ı Şehriyâr-ı izzet-şiâr u merhamet-disârdan ba'zı mahallerin a'dâya redd ü teslîm ile zuhûr-ı bahşâyiş-i amîmleri mücerred ayn-ı inâyet ü insâf u mürüvvet ve mahz-ı kerem ü cûd ü mevhibet olmuş olur. Öyle değil midir, efendiler?.."* dediklerinde cümlesi tasdîk-ı kavl-i cenâb-ı Şeyhülislâm etmeleriyle isbât-ı müddeâ eylediler. Vâkı'â müfîd ü câmi', şevk-bahşâ-yı sevâmi' olan kelâm-ı hikmet-irtisâm ile edâ-yı merâm ve takrîr-i dil-pezîrlerin miskiyyü'l-hitâm buyurduklarında fermân-ı hümâyûn ile tekrâr Sarây-ı Âsafî'de müzâkere olunup pesendîde-i ukalâ-yı hayr-hâhân ve karâr-dâde-i cumhûr-ı a'yân u erkân olan vech-i ensebi hâk-i pâ-yi Saltanata arz u inhâ ve merreten ba'de uhrâ huzûr-ı hümâyûnda akd-i encümen-i şûrâ olunmak üzere def'-i meclis olundu.

Sübhâna'llâhi'l-müsteân kerâmetli Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin mevrid-i füyûzât-ı ilhâm-ı Rabbânî ve mehbıt-ı envâr-ı küşûfât-ı gaybiyye-i Samedânî olan kalb-i âgâhlarında tâife-i A'câm'ın fesh-i sulh u vifâk ve nakz-ı ahd ü mîsâk edecekleri gûyâ cilve-ger-i mücellâ-yı şühûd ü ıyân ve bu husûsda zuhûr eden kelimât-ı sadâkat-simât ve velâyet [ü] eyâletleri bî-şekk **[58a]** ü şâyibe eltâf-ı İlâhî idiği Tahmasb-Kulu Hân'ın tekrâr tîşe-i utüvv ü bağy ü muâdât ile hedm-i esâs-ı binâ-yı musâfât etdiğinde zâhir ü nümâyân olup hayret-efzâ-yı ukûl-i kâr-gehân ve ibret-nümâ-yı dûr-bînân-ı hikmet-şinâsân-ı zamân olmuşdur.

Subhî Mehmed Efendi, *Târîh-i Subhî,* Süleymaniye Ktb. Atıf Efendi no: 1884 v. 55a-58a

1 Metinde 'mısra'yı ifade etmek için bir ayin (ع) harfi kullanılmıştır. Bu harf metinlerde düz yazıların arasındaki münferit mısraları ayırt etmek için kullanılır.

*"**Mûcebince amel oluna.**" deyü emr-i şerîfi unvânına hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn keşîde kılınmışdır.*

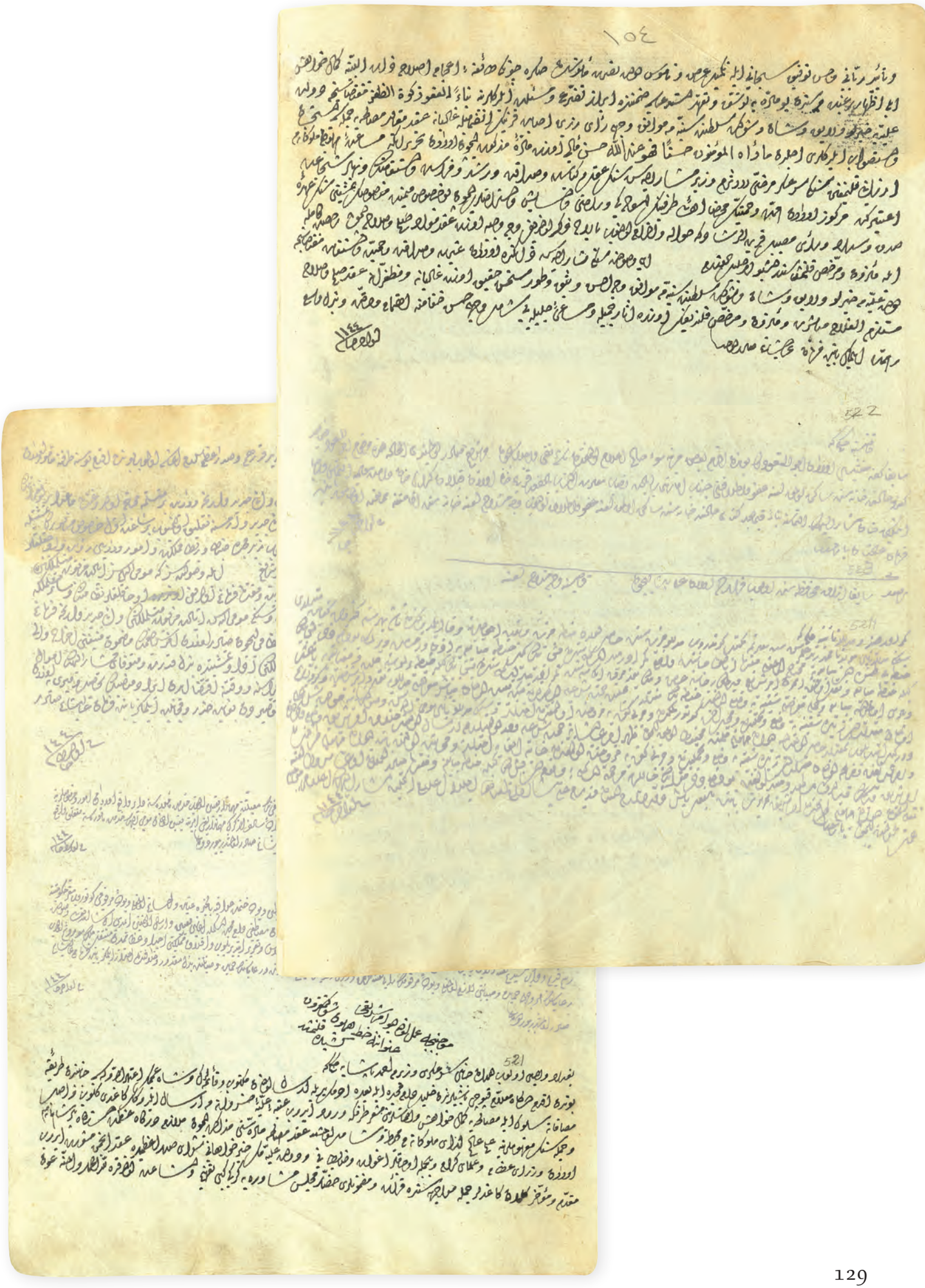
Bağdad Vâlîsi Olup Hemedan Cânibi Seraskeri Vezîrim Ahmed Paşa'ya Hüküm ki:

Bundan akdem Dergâh-ı Muallâm Kapıcıbaşılarından Halil *–dâme mecdühû–* ile, ba'dehû âdemin yediyle irsâl olunan mektûb ve kâimelerin ve Şâh-ı Acem'in İ'timâdü'd-devlesi cânibinden tarîka-i musâfâta sülûk ile musâlahaya[1] kemâl-i hâhiş ü iltimâslarını müş'ir tarafına vürûd edip Atebe-i Aliyye-i hüsrevâneme irsâl eylediğin kâğıdı gelip vâsıl ve cümlesinin mefhûmlarına ilm-i âlem-ârâ-yı mülûkânem muhît u şâmil olmuşdur. Akd-i musâlaha mâddesini müzâkere için mülâzım-ı Dergâh-ı Azamet-destgâh-ı Pâdişâhânem olan vüzerâ-yı ızâm ve ulemâ-yı kirâm ve bi'l-cümle Ocaklar ağavât ve zâbitânı ve Devlet-i Aliyyemin hayr-hâhânı Sarây-ı Sadr-ı A'zamî'de akd-i encümen-i meşveret edip mukaddem ve muahhar gelen kâğıdlar cümle muvâcehesinde kırâet ve mazmûnları huzzâr-ı meclis-i müşâvereye gereği gibi tefhîm ü işâ'at olundukda *–li'llâhi'l-hamdü ve'l-minne–* avn ü te'yîd-i Rabbânî ve hüsn-i tevfîk-ı Sübhânî ile tekmîl-i ırz u nâmûs-ı Devlet-i nusret-me'nûsdan sonra çünki tâife-i Â'câm ıslâh-ı zâtü'l-beyne[2] kemâl-i hâhiş ile izhâr-ı rağbet ve senden bu mâddeye tevessük ve ta'ahhüd istid'âsı zımnında ibrâz-ı tazarru' ve mes'elet eylediklerine binâen; *"El-afvu zekâtü'z-zafer.[3]"* muktezâsınca Devlet-i Aliyye'ye hayırlı ve lâyık ve şân u şevket-i Saltanat-ı Seniyyeme muvâfık vechile re'y-i rezîn-i isâbet-karînin inzımâmıyla gâlibâne akd-i ma'âkıd-ı musâlahaya cümlesi istihsân ve istisvâb eyledikleri ecilden; *"Mâ ra'âhü'l-mü'minûne hasenen fe-hüve inda'llâhi hasen.[4]"* me'âli üzere mâdde-i mezkûre için olan tahrîrâtına müsâ'ade-i hümâyûn-ı mülûkânem erzânî kılınmağın sen ki Serasker-i marzıyyü'l-eserim Vezîr-i müşârun-ileyhsin; senin akl ü kiyâset ü sadâkat ve rüşd ü firâset ü istikâmetin ve nihâd-ı şecâ'at-i'tiyâdında merkûz olan himmet ü hamiyyetin[den nâşî] mahzâ ahâlî-i Tarafeynin âsûdegî vü râhatı ve âsâyiş ü istirâhatleri için bu husûs-ı meymenet-mansûsun temşiyeti senin uhde-i sıdk u sedâd ve re'y-i musîb-i karînü'r-reşâdına havâle vü iltizâm olunup bâlâda zikrolunduğu vech-i vecîh üzere akd-i mevâdd-ı sulh u salâh için ruhsat-ı kâmile ile me'zûn ve murahhas kılınmışsındır. İşbu emr-i celîlü'l-kadrim ( ) ile vusûlünde sen ki müşârun-ilehysin; zâtında olan gayret ü sadâkat ve hamiyyet ü istikâmet muktezâsınca Devlet-i Aliyyeme hayırlı ve lâyık ve şân u şevket-i Saltanat-ı Seniyyeme muvâfık vech-i ahsen-i vesîk ve tavr-ı müstahsen-i hakîk üzere gâlibâne ve muzafferâne akd-i sulh u salâh-ı müstelzimü'l-felâha mübâşeret ve me'zûn ve murahhas kılındığın üzere âsâr-ı cemîle ve mesâ'î-i celîleyi şâmil vechile hüsn-i hitâmına ihtimâm ü dikkat ve bezl-i vüs' u himmet eylemen bâbında fermân-ı ali-şânım sâdır olmuşdur.

Evâhir-i Ca. sene 1144

BOA, A.DVNS.MHM.d., 138/521

1 Metinde *"مصامحة"* şeklinde yazılıdır.
2 Metinde *"zâtü'l-beyyine"* şeklinde yazılıdır.
3 *"Affetmek, zaferin zekâtıdır."*
4 *"Müslümanların güzel gördüğü şey, Allah katında da güzeldir."* Hadis-i şerif, Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, tahk. Şuayb el-Arnavut-Âdil Mürşid, 1. Baskı, Risale yay., 2001, C. VI, s. 84, rakam: 3600.

Hâlâ Bağdad Vâlîsi Serasker Ahmed Paşa'ya Gönderilen
Hatt-ı Hümâyûnun Sûretidir fî 12 N sene [1]144

Sen ki Bağdad Vâlîsi serasker-i zafer-rehberim Ahmed Paşasın, seni selâm-ı şâhânem ile taltif eylediğimden sonra ma'lûmun ola ki, taraf-ı hümâyûnumdan murahhas olduğun musâlaha hitâm bulmamış mülâhazasıyla Tebriz'in Devlet-i Aliyyem hududunda kalmasıçün bundan akdemce sana hitâben hatt-ı hümâyûn-ı celâdet-makrûn sâdır ve başçukadârım ile gönderilmişdi. Ba'dehû dîvân kâtibin ile gönderilen kağıdlar manzûr-ı hümâyûn-ı şâhânem ve Nehr-i Aras'dan kat'-ı hudûd ile akd-i musâlaha mun'akid olduğu ma'lûm-ı hümâyûn-ı mülûkânem olup bu vechile in'ıkâd-ı musâlaha makbul-ı hümâyûnum olmuşdur. Bundan sonra dahi ilçiler gidüp gelince ve kat'-ı hudûd ile bu emr-i müstahsen-i hüsn hitâm bulunca yine her emrde ihtiyât ile hareket ve şân-ı Devlet-i Aliyyeme lâyık merâsimi icrâya dikkat edip bundan akdem başçukadârım ile gönderdiğim hatt-ı hümâyûnu memhûren gönderesin.

BOA, A.DVNS.MHM.d., 138/1

طالا بغداد والیسی سرعسکر لغدر پاشایه کوندرلدن خط همایونك صورتیدر

سنکله بغداد والیسی سرعسکر ظفر دهبر لغدر پاشا سنی سلام شاهانه م ایله تلطیف
ایلدیکده نصکره معلومك اولاکه طرفوه همایونمدن مرخصی اولدیغك مصالحه ختام بولمایوب
ملاحظه سیله تبریزك دوننه علیه م حدودنی قالمیوب بوزوب اقدمجه سکا خطابا خط همایون
جلادتمعزون صادر وباشی حوقدارم ایله کونردیکمدن بعده دیوان کاتبك ایله کونردیکی
کاغدلر منظور همایون شاهانه م ونهاد سدن قطع حدود ایله عقد مصالحه منعقد اولدیغی
معلوم همایون ملوکانه م اولوب بو وجهله انعقاد مصالحه مقبول همایونم اولمشدر
بوزون صکره دخی ایلچیلر کیدوب کلنجه وقطع حدود ایله بو اومستحسن حسن ختام بولنجه
بنا علیه همارده احتیاط ایله حرکت وشان دونه علیه مه لایق مراسمی اجرایه دقت ایدوب
بوزون اقدم باشی حوقدارم ایله کونردیکم خط همایونی مهورا کونردم سن

وزیر اعظم علی پاشا حضرتلرینه کونردیلان خط همایون شوکتلو نك صورتیدر

سکه وزیر اعظم ووکیل مطلق علی پاشا سنی سلام شاهانه م ایله تلطیف ایلدکدن صکره
سکه وزیر اعظم ووکیل مطلق علی پاشا سنی سلام شاهانه م ایله تلطیف ایلدکدن صکره
تبریز طرفلرینك احواله واولجانبدن امور وخصوصنه وقوف تامك اولدیغی مقتضای وقت
وحالکوره هرارده مناسب اولان وجهله اعاده اقتضای ومناسب کوردیکك وجهله
حرکت ایلمك رأیکه حواله اولنمله معتمدکه اولان وزراندن هرقنغیسنی مناسب کوردیکك
اولجانبه سرعسکر نصب وتعیین واقتضا ایدن امور وخصوصی کرکی کبی تنبیه وتوصیه ورخوت
ویاخاهایوغه کلمکه سارغت ایلیسن حاصلی اولطرفلرك کافه امورینی سنك عهدهٔ
کفایتکه حواله اولمشدر سایر امور ده دخی مقتضای وقت وحالکوره وقوف
وآشنالکه حواله اولمشدر سایر امور ده دخی مقتضای وقت وحالکوره وقوف
وآشنالکه حواله اولمشدر سایر امور ده دخی مقتضای وقت وحالکوره وقوف
علیه به خیرلو اولان وجهن مستحسنه هرایله اوجهله حرکت ایلیسن الله ذوالجلال
هرحالکده توفیق علیه سن وهرطریق ایله امین بحرمة نبیك الامین دعاء سنکله ایله در

8

İstanbul Antlaşması
Treaty of Istanbul

Sultan I. Mahmut zamanında Osmanlı Devleti ile İran'da hüküm süren Avşar Hanedanı arasında 1735-1736 yılları arasında devam eden Osmanlı-İran savaşını sona erdiren, üç madde ve bir zeylden ibaret olan bir barış antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşmaya göre, İran hacılarının Necef (İmâmali) ve Lahsa yolundan gittikleri senelerde İran ümerasından muteber bir kimsenin emirü'l-hac unvanı ile gönderilmesi ancak Şam yolu tercih edilmesi durumunda emirü'l-hac tabirinin kullanılmaması, üç senede bir değişmek üzere şehbender atanması, esirlerin serbest bırakılması, firar edenlerin himaye edilmeyip iadesi, ticaret için Osmanlı topraklarına gelenlerden gümrüklerde vergilerin kanuna uygun olarak alınması, yanlarında ticaret malı olmayan İranlı hacı ve ziyaretçilerden bac talep edilmemesi, sınırların Kasr-ı Şirin Antlaşması'na göre düzenlenmesi maddeleri kabul edilirken, Caferîliğin beşinci mezhep olması ve Kâbe'de rükn tahsisi ise kabul edilmemiştir.

During the reign of Sultan Mahmud I, a peace treaty consisting of three articles and an addendum was signed between the Ottoman Empire and the ruling Afshar dynasty in Iran, which ended the Ottoman-Iranian war between 1735-1736. According to this treaty, the articles regarding the dispatch of a respected person from the Iranian ulama with the title of emir al-haj in the years when Iranian pilgrims traveled via Najaf (Imāmali) and Lahsa, but not using the term emir al-haj if the Damascus route was preferred, the appointment of a consul to be replaced every three years, the release of captives, extradition of deserters, collection of taxes from those who came to Ottoman lands for trade in accordance with the law, not demanding baj tribute from Iranian pilgrims and visitors who did not have trade goods with them and the regulation of the borders according to the Treaty of Qasr-e Shirin were accepted, while the recognition of Jafarism as the fifth sect and the allocation of a place of worship in the Kaaba were not accepted.

17 Ekim / October 1736

Vezîr-i mükerrem Mustafa Paşa hazretleriyle gidecek Ahidnâme-i Hümâyûn sûretidir.

Bi'smi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Tebâreke'llezî bi-yedihi'l-mülkü ve Hüve alâ-külli şey'in kadîr.[1]

Ser-tâc-ı kitâbe-i tâk-ı âsmân, dîbâc-ı sahâyif-i zemîn ü zamân olan hamd ü sipâs-ı bî-kıyâs ve şükr ü sitâyiş-i mûcibü'l-istînâs ol Mâlikü'l-mülk-i ale't-tahkîk cenâbının sâha-i vehb ü tevfîkına şâyân u hakîkdır ki; *"Tü'ti'l-mülke men teşâ*[2]*"* kârgâhında mensûc kabâ-yı zertâr-ı izz ü iktidârı ale'l-edvâr birer sâhib-i hûşun dûş-i liyâkat ü libâkatine vaz' u iksâ ile; *"Bi-yedihi'l-hayr*[3]*"* nüktesin zamâir-i ehl-i basâire iş'âr ve dîvânhâne-i *"İnne'l-arza li'llâhi yûrisühâ men yeşâ*[4]*"*da debîr-i hikmet-semîr; *"Ve ce'alnâ leküm sultânen mübînâ*[5]*"* kalem-i inâyet-rakamı ile mastûr ve tuğrâ-yı garrâ-yı *"Tü'izzü men teşâ*[6]*"* ile mahbûr menşûr-ı nazmü'l-umûru erbâb-ı şu'ûrdan geh gâh birer mesbûku'l-inâyenin dest-i nasafet-peyvestine i'tâ ile; *"Ve terzüku men teşâ'ü bi-gayri hisâb*[7]*"* dakîkasın ukûl-i üli'l-ebsâra îmâ vü iş'âr edip; *"Hüve'llezî ce'aleküm halâife fi'l-arz*[8]*"* mücmelin *"Ve rafa'nâ ba'zaküm fevka ba'z*[9]*"* muhkemi ile ânen fe-ân erbâb-ı îkâna tafsîl ve; *"Faddala'llâhü'l-mücâhidîne ale'l-kâidîn*[10]*"* mûcebince mücâhidîn-i dîn olan selâtîn-ı adl-âyîni tebcîl ü tafdîl eylemişdir.

Ve nesâim-i salavât-ı zâkiyât-ı anberiyye, revâyic-i teslîmât-ı nâmiyât-ı abheriyye gâris-i usûl-i dîn, hâris-i

1 Kur'ân-ı Kerim, Mülk suresi, 67/1. *"**Mutlak hükümranlık elinde olan Allah aşkındır, cömerttir ve O'nun her şeye gücü yeter**."*

2 Kur'ân-ı Kerim, Âl-i İmrân suresi, 3/26. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"De ki: 'Ey mülkün gerçek sahibi olan Allah'ım! **Mülkü dilediğine verirsin**, dilediğinden çekip alırsın. Dilediğini yüceltirsin, dilediğini de alçaltırsın. Her türlü iyilik senin elindedir. Hiç kuşku yok sen her şeye kadirsin.' "*

3 ***"Her türlü iyilik O'nun elindedir."*** Bir önceki dipnotta zikri geçen ayetin (Âl-i İmrân suresi, 3/26) *"bi-yedike'l-hayr (**Her türlü iyilik senin elindedir.**)"* şeklindeki kısmına işaret olunmaktadır.

4 Kur'ân-ı Kerim, A'râf suresi, 7/128. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Mûsâ kavmine dedi ki: 'Allah'tan yardım isteyin ve sabredin. **Şüphesiz ki yeryüzü Allah'ındır. O,** kullarından **dilediğini oraya mirasçı (hâkim) kılar.** (Güzel) sonuç, takva sahiplerinindir.' "*

5 Kur'ân-ı Kerim, Nisâ suresi, 4/91. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Bunlardan başka hem sizin hem de kendi topluluklarının karşısında güvende olmak isteyen kimseleri de bulacaksınız. Bunlar ne zaman fitneye yönlendirilseler hemen dönüp ona dalarlar; bu sebeple sizden uzak durmaz, size barışçı davranmaz ve yakamızdan ellerini çekmezlerse onları hemen yakalayın, ele geçirdiğiniz yerde öldürün. **İşte onlar hakkında size apaçık bir ferman, yetki vermiş olduk**."*

6 Kur'ân-ı Kerim, Âl-i İmrân suresi, 3/26. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"De ki: 'Ey mülkün gerçek sahibi olan Allah'ım! Mülkü dilediğine verirsin, dilediğinden çekip alırsın. **Dilediğini yüceltirsin**, dilediğini de alçaltırsın. Her türlü iyilik senin elindedir. Hiç kuşku yok sen her şeye kadirsin.' "*

7 Kur'ân-ı Kerim, Âl-i İmrân suresi, 3/27. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"[De ki:] ... 'Geceyi gündüze katarsın, gündüzü de geceye katarsın. Ölüden diriyi çıkarırsın, diriden ölüyü çıkarırsın ve **dilediğine sayısız, hesapsız rızık verirsin**.' "*

8 Kur'ân-ı Kerim, Fâtır suresi, 35/39. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"**Sizi yeryüzünde halifeler yapan O'dur.** Artık kim inkâr ederse inkârının yalnız kendi aleyhinedir. Kâfirlerin küfrü, Rableri katında gazabı arttırmaktan başka bir sonuç doğurmaz. Şu hâlde kâfirlerin küfrü ancak kendi ziyanlarını arttırır."*

9 Kur'ân-ı Kerim, Zuhruf suresi, 43/32. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Rabbinin rahmetini paylaştırmak onlara mı düşmüş? Dünya hayatında onların geçimliklerini biz paylaştırdık. Bir kısmı diğerini istihdam etsin diye **kimini kiminden derecelerle üstün kıldık**. Rabbinin rahmeti onların biriktirdiklerinden daha hayırlıdır."*

10 Kur'ân-ı Kerim, Nisâ suresi, 4/95. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Müminlerden –mazeret sahibi olanlar dışında– oturup kalanlar, malları ve canlarıyla Allah yolunda cihad etmekte olanlara eşit olamazlar. Allah, malları ve canlarıyla cihad edenleri, derece bakımından, oturanlardan üstün kıldı. Gerçi Allah bütün müminlere o güzel geleceği vaad etmiştir ama **mücahidleri –çok büyük bir karşılıkla– oturanlardan üstün kılmıştır**."*

واسطه باشند مرخص ساخته روانه اوطان نمایند که از این طرف نیز همین شیوه معمول خواهد شد وسائر مراتب را مشافهةً
بما ایباهان مشار الیهم القا فرموده ایم که انشاالله المنان بتفصیل تقریر وخاطر نشان خواهند نمود وچون مأمورین مهمة ترویج
دین وملت وازدیاد دولت علیه میکردند البته لازمهٔ خیر خواهی طرفین را منظور وخود را در این امر عظیم شریک وسهیم
خواهند نمود باقی ایام فضیلت وافادة رافاضت مخلد ومستدام باد

(٤)

وزیر مکرم مصطفی پاشا حضرتلرینه کیدجك عهدنامهٔ همایون صورتیدر

بسم الله الرحمن الرحیم

تبارك الذی بیده الملك وهو علی کل شیء قدیر

سرتاج کتابهٔ طاق آسمان دیباچ صحایف زمین وزمان اولان حمد وسپاس بی قیاس وشکر وستایش موجب
الاستیناس اول مالك الملك علی التحقیق جانبك ساحهٔ وهب ونوفیقنه شایان وحقیقدرکه توفی الملك من تشاء
کارکاهنده منسوج فبای زرنا رعزوافتداری علی الادوار بر وصاحب هوشك دوش لیاقت ولیاقتنه وضع واکسا الیه
بیده الخیر نکته سن ضمائر اهل بصائره اشعار ودیوانخانهٔ ان الارض لله یورثها من یشاء ده دیه حکمت سمیر
وجعلناکم سلطاناً مبینا قلم عنایت رقمی ایله مسطور وطغرای غرای تعزمن تشاء ایله محبور منشور نظم الامور
ارباب شعوردن کرکاه بر مسبوق العنایه نك دست نصفت پیوسته اعطا ایله وترزق من تشاء بغیر حساب دقیقه سن
یقین اولان شهسوار میدان لولاك یکه تازبهنای وارسلناك محمد المصطفی علیه من الصلوات والتسلیمات علاها حضرتلرینك بارکاه والالرنه سزا
والاخیار رسول خدا امام انبیا محمد المصطفی علیه من الصلوات والتسلیمات علاها حضرتلرینك بارکاه والالرنه سزا
واحرادرکه المؤمن للمؤمن کالبنیان یشد بعضه بعضا حدیث بهجت تحدیثی ایله التیام شمل اسلامه تحدیث وعلیکم
بالجماعة فان القاصیة یاکل بها الذئب اثر حکمت مخبری ایله اتفاق ارای ذوی النهایه تحریض وترغیب قلبشدر ولطائف
درود وسلام شریف نجیات مسکیة الختام آل واصحاب عظام واولاد انجاب کرامیلرینه متحف وعهدادرکه بایهم اقتدیتم
اهدیتم مضمونی اوزره هربری راه نمای دین قویم وچشمهٔ شرع مستقیمدر تحیت بادیش ازصدهزاران زمابر
مصطفی وآل ویاران خصوصا جار یارباك کوهر ابوبکر وعمر وعثمان وحیدر رضوان الله تعالی علیهم اجمعین اما بعد بان
خلافة الله الکبری وحجت الحق علی کافة الوری اولان دولت علیهٔ روز افزون وسلطنت بهیهٔ موهبت مقرون زمین ظهور
بوآن رونق فشوره کلیچه ما انا علیه واصحابی جوابی اوزره شریعت حقهٔ نبویه وسنت سنیهٔ مصطفویه شعارین لوازمندن
اظهار دین وتأمین خلفاء راشدین مقصود ومرام اولان تعظیم لامرالله وشفقت علی خلق الله لوازمن قانون اسلام
اوزره تنفیذ وایفا ایدرك اقامت فریضهٔ جهاد ونهزا ایله ارباب کفر وضلال سم سنانیك بحصول مجاهدینده بامال واهل صلاح
وفلاح فوز ونجاحده مقتضی الامال قلوب بواسلوب اوزره وهب الهی وعنایت ربانیهٔ کماهی ایله خدمت جلیلهٔ حرمین
وحکومت جمیلهٔ قبلتین خاندان شامخ الارکان ودودمان راسخ البنیانزه تفویض واحسان اولنمغله ثالث القرون
بکه خلفاء راشدین صکره آبای فخام واجداد واعمام عظامز وجناب همایون عنا بتمزه نمز بالمناوبة الشرعیة المرعیه

fürû'-ı yakîn olan şehsüvâr-ı meydân-ı *"Lev-lâ-k*[1]*"*, yeke tâz-ı pehnâ-yı *"Ve erselnâk*[2]*"*, muhammedü'z-zâti[3] ve'l-etvâr, ahmedü's-sıfâti[4] ve'l-âsâr, mahmûdü'l-fi'âli[5] ve'l-ahbâr, Resûl-i Hudâ, İmâm-ı enbiyâ Muhammedü'l-Mustafa *–aleyhi mine's-salavâti ve't-teslîmâti a'lâhâ–* hazretlerinin bârgâh-ı vâlâlarına sezâ vü ahrâdır ki; *"El-mü'minü li'l-mü'mini ke'l-bünyâni yeşüddü ba'zuhû ba'zâ*[6]*"* hadîs-i behcet-tahdîsi ile iltiâm-ı şeml-i İslâm'a tahsîs ve; *"Aleyküm bi'l-cemâ'ati fe-inne'l-kâsiyete ye'külü bihe'z-zi'b*[7]*"* eser-i hikmet-muhbiri ile ittifâk-ı ârâ-yı zevi'n-nühâya tahrîz u tergîb kılmışdır.

Ve letâif-i dürûd ü selâm, şerâyif-i tahiyyât-ı miskiyyetü'l-hitâm Âl ü Ashâb-ı ızâm ve Evlâd-ı encâb-ı girâmîlerine müthaf u mühdâdır ki; *"bi-eyyihim ıktedeytüm ihtedeytüm*[8]*"* mazmûnu üzere her biri râh-nümâ-yı dîn-i kavîm ve pîşvâ-yı şer'-i müstakîmdir. *"Tahiyyet bâd bîş ez-sad-hezârân / zi-mâ ber-Mustafa vü Âl ü Yârân / Husûsan Çâr-yâr-ı pâk-gevher / Ebûbekr ü Ömer ü Osmân u Hayder –rıdvânu'llâhi te'âlâ aleyhim ecmaîn–*[9]*"* Emmâ ba'd:

Hilâfetu'llâhi'l-kübrâ ve hüccetü'l-Hakkı alâ-kâffeti'l-verâ olan Devlet-i Aliyye-i rûz-efzûn ve Saltanat-ı Behiyye-i mevhibet-makrûnumuz hîn-i zuhûrundan bu ân-ı revnak-neşûra gelince; *"Mâ ene aleyhi ve Ashâbî*[10]*"* cevâbı üzere şerîat-ı hakka-i Nebeviyye ve sünnet-i seniyye-i Mustafaviyye şeâirin icrâ zımnında izhâr-ı dîn ve te'mîr-i Hulefâ'-i Râşidîn'den maksûd u merâm olan *ta'zîmü li-emri'llâhi ve şefkat alâ-halkı'llâh*[11] levâzımın kânûn-ı İslâm üzere tenfîz ü îfâ ederek ikâmet-i farîza-i cihâd ü gazâ ile erbâb-ı küfr ü dalâl sümm-i senâbik-i huyûl-i mücâhidînde pâ-mâl ve ehl-i salâh u felâh fevz ü necâhda makzıyyü'l-âmâl kılınıp bu üslûb üzere vehb-i İlâhî ve inâyet-i Rabbiyye-i kemâhi ile hidmet-i celîle-i Haremeyn ve hükûmet-i cemîle-i Kıbleteyn hânedân-ı şâmihu'l-erkân ve dûdmân-ı râsihu'l-bünyânımıza tefvîz u ihsân olunmağla sâlisü'l-kurûn belki Hulefâ'-i Râşidûn'dan sonra âbâ'-i fıhâm ve ecdâd u a'mâm-ı ızâmımız ve cenâb-ı hümâyûn-ı inâyet-makrûnumuz bi'l-münâvebeti'ş-şer'iyyeti'l-mer'iyye; *"innâ ce'alnâke halîfeten fi'l-arz*[12]*"* masdûkası mûcebince irsen ve istihkâkan *emîru'l-mü'minîne fi'l-arazîn* teşrîfine ehakk ve fi'l-hakîka üli'l-emr ıtlâkı Nevvâb-ı kâm-yâbımıza vasf-ı elyak olduğuna binâen şark u garb ve cenûb ü şimâlde vâkı' mülûk-i İslâm ve hükkâm-i enâmdan; *"Yâ eyyühe'llezîne*

1 ***"Sen olmasaydın ..."*** anlamındaki bu ifade ile ***"Sen olmasaydın sen,*** *âlemleri yaratmazdım."* mealindeki hadis-i kudsîye işaret olunmaktadır. Bk. Ali el-Kârî, *Şerhu'ş-Şifâ*, C. I, s. 77 (382).

2 ***"Ve biz seni gönderdik"*** anlamındaki bu ifade ile ***"Ve Biz Seni*** *ancak âlemlere rahmet olarak* ***gönderdik.****"* mealindeki ayete (Kur'ân-ı Kerim, Enbiyâ suresi, 21/107) işaret olunmaktadır.

3 Hz. Peygamber'in (s.a.v.) *Muhammed* ismine işaret olunmaktadır.

4 Hz. Peygamber'in (s.a.v.) *Ahmed* ismine işaret olunmaktadır.

5 Hz. Peygamber'in (s.a.v.) *Mahmud* ismine işaret olunmaktadır.

6 *"Müminin mümine karşı durumu, bir parçası diğer parçasını sımsıkı kenetleyip tutan binalar gibidir."* Buhari, Salât 88, Mezâlim 5; Müslim, Birr 65. Ayrıca bk. Tirmizî, Birr 18; Nesâî, Zekât 67.

7 *"Sizin cemaat (birlik) olmanız gerekir. Zira uzakta olan kurt yer."* Nevevî, *Riyazü's-Salihin*, 379. Ayrıca bk. Ebu Davud (547), Nesâî (847), Ahmed bin Hanbel (21710).

8 Hadis-i şerifin tamamının meali: *"Ashabım yıldızlar gibidir.* ***Hangisine uyarsanız, doğru yolu bulursunuz****."* İbn Abdilberr, Câmi'u Beyâni'l-İlm ve Fazlihî, C. 2, s. 925, No. (1760); İbn Batta, el-İbânetü'l-Kübrâ, C. 2, s. 564, No. (702).

9 *"Bizden Hz. Muhammed'e (s.a.v.), onun Ailesine ve Ashabına, özellikle de cevheri temiz olan dört dostu Ebubekir, Ömer, Osman ve Haydar'a (Ali'ye) –Allah Teâlâ onların cümlesinden razı olsun– yüz binlerden daha fazla selam olsun."*

10 *"Yahudiler 71 veya 72 fırkaya ayrıldılar. Hıristiyanlar da 71 veya 72 fırkaya ayrıldılar. Benim ümmetim de 73 fırkaya ayrılacaktır. Ey Allah'ın Resulü! O tek fırka, cemaat kimdir? Buyurdular ki:* ***"Ben ve Ashabımın bulundukları şey üzere olanlardır."*** Tirmizî, İman 18; Ebu Davud, K. Sünne 1; Neysâburi, el-Müstedrek, İlim, No. 441.

11 *"Allah'ın emirlerine saygı ve yarattıklarına şefkat."* İslam ahlâkını kısa ve özlü biçimde tanımlayan kalıp ifadedir.

12 Kur'ân-ı Kerim, Sâd suresi, 38/26. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Ey Dâvûd!* ***Biz seni yeryüzünde halife yaptık****; onun için insanlar arasında adaletle hükmet; nefsin isteklerine uyma, sonra seni Allah yolundan saptırır. Kuşkusuz, Allah yolundan sapanlara, hesap verme gününü unutmaları yüzünden çok ağır bir azap vardır."*

انا جعلناك خليفة فى الارض معدوقه سى موجبنه ارثاً واستحقاقاً امير المؤمنين فى الارضين تشريفنه احق وفى الحقيقه
اولى الامر اطلاق نوّاب كاميابنوه وصف ليق اولدوغنه بناءً شرقى وغرب وجنوب وشماله واقع ملوك اسلام
وحكام انامدن يا ايها الذين آمنوا كونوا انصار الله نصه صحيحى وكونوا عباد الله يداً واحدةً على من ناواكم اثر صحيحى فهم
واذعان ايدن اصحاب شان وايقان دولت عليه من ايله مصافات وموالاته راسخ دم وبلكى سلطنت سنيه مزه اتحاق
واتحاد به ثابت قدم اولمغى باعث ثبات دولت وسبب نجات آخرت بلوب بو بابده فائز توفيق ايله سرمنزل تحقيقه
ايرنلر بلاد طيبة ورب غفور معموره سنده مستريح ومسرور اولمكلرى روشن وهويدا وعلى التحقيق سلاطين عالى
آيين مسلمين بوجهه اوزره متفق الرا اولدقرى رونق دين مبين تكثير وتوفير وكوكه ومشركين تنكيل وتدمير قانونه مقتضا
شريعت غرا ومبتغاى رسول خدا اولمغله مقدما ايران جانبلرنه حمد وثنا ايدوب نشتيت ارا مسلمينه علت صريحه اولاق
ايران تاج برسرحكومتكاه كسرى وكيان اولان عالى حضرت لاثانى نضرت شهريار قرتنو برخدبو خود شيد نظير درة يكتاى
افسر نامدارى غرة غزاى جبين بختيارى مؤسّس مبانى جاه وجلال مشيد اركان غزو اقبال شاهان تاج وكروكاه مايه
ديانت وامانت وانتباه علم افراز خطة سروري رونق بخشاى اورنك داورى فريدون تختجم روش خسرو مهاوونخت
دارامنش بهاء الدنيا والدين جمال الاسلام والمسلمين عونا للشجاعة والمناعة والشان ظهراً للبسالة والجلالة والعنوان
جالس هايار بالش مسند كسرى وجم فرمان فرماى ممالك عجم فلك جاه القاآن نادر بهادر شاه اتم الله شانه وصانه
تماشانه جنا بلرينك قبل اقدس واجل شاهى وطرف نفوذ واشرف سپهر اعتنا هايلرندن ايلجيلك رسومى اجراسنه نامزد اولان
ايالت وديانت پناه اروست وحكومت دستگاه بكلربكى كرمان شاهان عبد الباقى خان زكنه دام عنوانه ومعاً بعث
اولنان فخر السادات والافاخم صدر ممالك ايران مبرزا ابو القاسم وقدوة العلماء المحققين امام فضيلت اثر ملاعلى اكبر
دامت افاداتهما سفارتلريله دربار خلافت مدار سلطانى وبارگاه عنايت اشتهار خاقانيمزه وارد اولدقلرنده جلوسكز قلنده وقوعه مناسب
وفلوجاهى الفخامه سامايلرينك دورون ولاشتوننده واقع معافى موهبت مباينجى معرض مطالعه ده جلوسكز قلنده وقوعه مناسب
شهامت پناه ايلرينك ذات ايثمت سمات شاهلرى فى الاصل حسب ونسب طاهر اللسان والجنان ايلجيلك زكاندن صفاى نيت
ونقاى طويت ايله سنت سنيه نبويه واثار بهيه مصطفيه متابعتنه مفطور برذات نصفت نشور اولوب وايلچيلك
مشاريلهم عقايد حقه سنيه اوزره اولمدى حسبيله روساى فلك فرسالرينه نوبت سلطنت وحكومتلرنده عموماً
اسلاميان برامن وامان ايكن نجوم صفوتيه فروغندن مقتدا مسرنده اعوجاج اولان كسنه كندى اغراض
جنوح الشرف داور بلرينه بالاتفاق عقد بيعت ايله نوّاب مستطابلرينه معتدبها حتجت ويردكلرى وخصوصات مرقومه
مطالع اولان وزيم محتدياشا ادام الله تعالى اجلاله وضاعف بالتاييد اقتداره واقبالله ايله اعلم العلماء المتبحرين
افضل الفضلاء المتورعين الى الآخره بالفعل شيخ الاسلام ومفتى الانام اولان مولانا السيد مصطفى ادام الله تعالى
فضائله به تنسيق اولنان الوكه شراست مسلوكه لرنده محتول قلندغى حالات بالجمله معلوم درايت مرسوم خسروانه
ومفهوم عنايت مرقوم باد شاهانه مرتقلوب وجناب نعم المآب شاهى وجانب اشرف والطف ديانت پناهلرى موافق
مرضى حق اولان بويله امر عظيمه موفق اولدقلرى باعث آرايش زمان وسبب سنايش دوران اولوب بوخصوص
خيريت منصوصات اصحاب امتياز طرفندن ظهور وبروزى ضمير الهام سمير خلافتمدار وطبع كروب مسير سلطنت
شعار مزى والقيت عليك محبة منى دار الانسنه امال ايله موفور السرور ومجلاى افراح نامحصور ايلمشدر اقامت
ست سنيه وذكر بالخير اصحاب خير البريه واما ثانياً آثار بديعت ودرايه ضمننده تأليف وترفيه موحدين وتدمير
وتحقير كفره وملحدين ابلو بسط بساط نصفت ونشر لواء معدلت اوصاحب هت فريدون منقبتلى نصب العين ايمانى

طويتلرى

طويتلرى اولمغدن ناشى ان الارض يرثها من عبادى الصالحون مضمونى اوزره قبل مالك شانده تفويض واحسان
بيوريلان تمشيت مهام ملك ايران وتاج وكرد وديهيم كسرى وكيان ذات سواب آيات عنايت مقرونلرنه مبارك
وسيمون اولنى تهنيه سى نامئ هايون ومفاوضة ملاطفت مقرونمز ايله كتابة وطرف شاهيلرنه ارسال وايفاد اولنان
دستور مكرم مشير مفخم نظام العالم وزيم مصطفى پاشا ادام الله تعالى اجلاله واعلا العلماء المتبحرين افضل الفضلاء المتورعين بالفعل
امين شرائف فنوى اولوب انا طولى صدارتيله ممتاز اولان مولانا عبد الله ادام الله فضائله واقتفى قضاة المسلمين اولى ولاة
الموحدين سابقا امين فتوى اولوب دار النصر والمحنه محمية ادرنه مولويتى ايله باهر الامتياز اولان مولانا خليل داست
فضائله وساطلريله شفاهاً دخى ايفا واجرا قلوب ونوّاب مستطاب ساحبقرانلرى بوكا رخيص اشتهاره موفقاً اهوا نافذه
مذكوره نك ازاله وازاحه سنه مباشرت واستحصالنه دقت ايلدكلرى بامده سيف خصام طرفيندن درنيام اولوب
اولوقت صلح وصلاح اكريچه بذياى خنام اولمشدى انجن اشبودلتين عظيمتين بينده ظهورى باعث حبور اولان توافق
وتألف انوار واثارى عالم وعالميانه اشهار اولنق ايچون طرف هايونمزدن تقبلى استسعاد اولنوب تصاميم
وشيخ الاسلام مشار اليهمايه وارد قلمى شامليرنه محتول قلنان سوادك تنسيق وتنظيمى دخى مطلوب ومرغوب هما يونمز اولغله
والى انقضاء الدهور نفض ونقصدن عارى ودور قلتن وجهلرى ايله ميدالحاج واسارا ومعتمدا قامتى خصوصلرنه فيصل وبرلوب
مادة الخرانك محاذيرو معاذير شرعيه وملكيه سى ايلجى ومعتمدنه اولان مشار اليهما دخى بعض ايراد وتقيم اولندقدن صكره اعاده قلنان اخلاص ودعانامه لرده ذكر وتبيين
صدر اعظم وشيخ الاسلام مشار اليهما دن جانب فيض جالب شاهانه لرنه سنى ايديجون باركاه ابهت دستگاه خديويه لرينه
اولنوب ودربار خلافتمدار سلطانيمزدن سريرا رايچ شاهيلرى تهنيه سنى ايديجون باركاه ابهت دستگاه مرقوم ملوك
ايفاد اولنان وزير وصدرا نا طولى ومولانا ى مشار اليهما دخى بعض ايراد وتقيم اولندقدن صكره اعاده قلنان اخلاص ودعانامه لرده ذكر وتبيين
عظام سلف انار الله براهينهم زمانلرنده جريان ايدن وجهه قياساً مطوق الارقلمى فراست وكياست شاهى ودرايت
دولت پناهيلرينه محتول اولان حالت اولغله موادثلث متممه دن باشقه هدد وسنود وساتر مواد ملزومه لرنه
ذكر وتبيين اولنان وزير وصدرا نا طولى ومولانا ى مشار اليهم دخى ايراد وتقيم اولندقدن صكره اعاده قلنان اخلاص ودعانامه لرده ذكر وتبيين
مصافاتك بعون الله الملك القدير دوام وتقرير وبوو سيله ايله امت مرحومه نبويه ورعايا وزيردستان
برتبه تك تأمين وترفيهلرى ايچون اوج ماده وبرتذييل اوزرنه تتميم وتنسيق اولنان عهدنامهٔ هايونمز دكه ذكر وبيان
وشرح وعنوان قلنور ماده اولى حجاج ايران لحسا وامام على طريقلرندن كندكلرى سنه لرده امراء ايراندن برمعتبر كسنه
امير الحاج عنوانيله عزيمت وطريقين مذكورينده محذور ومتحقق ومتعين اولوب ضرر ودرى شام شريف طريقندن
كيدملك اقتضا ايلديكى صورنده حجاج مرقومينك اوزرلرنه امرا وخانداندن اولمامق شرطيله بركسنه نعيين وسير الحاج
لفظنده غيرى مناسب برلفظ ايله تلقيب اولنه واولقول حجاج بغداده بعد الوصول بغداد دن شام شريفه كلينجه يول
اوزرنده اولان ولاة وحكام مرقومليرى آتيين وسالمين بربرلرينه ايصال ايليديجون اول سنه لرده مؤكد ومتعدد
اوامر عليه اصدار وارسال اولنه ماده ثانيه اشبو لجى دولتك اتفاق واتحاد يخ جلريه الشاعت وبوندن بشقه مصلحت
لازمه لرينى رؤيت ايجون اوج سنه ده برتبديل اولنق اوزره دكاه معلا مزفوجى باشيلرندن ميرعلم رتبه سيله برمتعين فيوجى باشى
نعيين اولنوب اصفهانده اقامت وايران فجانجك شام طريقندن عزيمتلرى سنه لرنده موحى الهلك كثير اسى ولحا ولمام على
طريقلرندن كيدلدكجه سنه لرده دخى برمتعين آدميسى ايران ميرالحاجى ايله عزيمة كيدوب كله وكذلك ايران معتمد لرندن دخى
بركسنه كلوب دار السلطنه مزده اقامت ايليه وهرطرف مسافرلرنك كمايت مقدارى مصرفلرينى كوره لر ماده ثالثه عجم اسارى
نفاذ بعد بيع وشرا اولنامق اوزره درعليه مزده تنبيه وساتر ممالك محروسه مزه اوامر عليه مزايله تأكيد اولنوب بوندن ماعدا اسارك
مرقومينده قلوبخلافتزده اقامتله رغبت ايجوب كرك پاشلو پاشليرنه وكرك ايلجيخان مشار اليه معتمى ايله وكرك آستانه ده
اقامت ايده جك معتمد معرفتيله وطنلرينه عزيمت مراد ايدنلرك سبيلرى تخليه اولنوب سرحد محافظلرى ودولة وحكام طرفلرندن تماما
اولنامق اوزره دخى بشقه اوامر شريفه مزصادر ورجال دولت عليه مزيدرنده اولنلرك دخى سبيلرى تخليه اولنق اوزره فرمان
هما يونمز شرفصدور بولوب وبوندن ماعدا دخى بعض ناسناسب محالرده بولنق احتمالى اولنلرك دخى بعد التفحص تعريف طريق ايله اولوب ايسه اولسون
معرفتلريله تفتيش وتفحص اولنوب اخذ وكذلك اليوم بيع وشرا معوضده اولنلرك دخى سبيلرى تخليه اولنق اوزره فرمان
تخليص ودفتريله ايلجيخان مشار اليه طرفنه تسليم اولنه ماعدا اوساطناس واحاد رجال بدلرنده قالانلرك دخى طرفلرينك
معتمد لرى دار السلطنه لرده اقامتلرندن صكره تدريج وترامى ايله جسته جسته دفتريله ايران معتمدينه دفع
وتسليم اولنه اليوم ديار ايراندن بولنان اسارك روملرندن اخذ اقامته رغبت ايتمكلرى تأمين كان تماما اطلاق
وسبيلرى تخليه اولنه تذييل قديم الايامدن برو ملوك عظام وخواقين معدلت كام جنابلرنده امر مصافات

âmenû kûnû ensâra'llâh[1]" nass-ı sarîhini ve; "*Kûnû ibâda'llâhi yeden vâhideten alâ-men nâvâküm*[2]" eser-i sahîhini fehm ü iz'ân eden erbâb-ı şân u îkân Devlet-i Aliyyemiz ile musâfât u muvâlâtda râsih-dem ve belki Saltanat-ı Seniyyemize iltihâk u intisâbda sâbit-kadem olmağı bâ'is-i sebât-ı devlet ve sebeb-i necât-ı âhiret bilip bu bâbda kâ'id-i tevfîk ile ser-i menzil-i tahkîka erenler; "*Beldetün tayyibetün ve Rabbün gafûr*[3]" ma'mûresinde müsterîh u mesrûr olageldikleri rûşen ü hüveydâ ve ale't-tahkîk selâtîn-ı adl-âyîn-i Müslimîn bu vech üzere müttefiku'l-ârâ olarak revnak-ı dîn-i mübîn teksîr ü tevfîr ve kefere vü müşrikîn tenkîl ü tedmîr kılınmak muktezâ-yı şerîat-ı garrâ ve mübtegâ-yı Resûl-i Hudâ olmağla mukaddemâ Îrân cânîblerinde hudûs edip teştît-i ârâ-yı Müslimîne illet-i sarîha olan bida'-ı kabîhanın izâle vü izâhası ile hedef-i sihâm-i âlâm olan ehl-i İslâmın te'mîn ü irâhası mazhar-ı mevâhib bir sâhib-i menâkıba musahhar u müyesser olmak matlûb ü muntazar iken el-hâletü hâzihî; "*İnnî câ'ilüke li'n-nâsi imâmâ*[4]" işâretine mazhariyyet ile; "*fa'hküm beyne'n-nâsi bi'l-adl*[5]" emr-i şerîfinin tenfîzine tahsîs kılınan cânib-i hümâyûn-ı ma'delet-makrûn ve taraf-ı akdes-i mevhibet-nümûnumuza hâlâ serîr-ârâ-yı kişver-sitân-ı Îrân tâc-ber-ser-i hükûmetgâh-ı Kisrâ vü keyân olan âlî-hazret, le'âlî-nazret, Şehriyâr-ı kamer-tenvîr, hidîv-i hurşîd-nazîr, dürre-i yektâ-yı efser-i nâmdârî, gurre-i garrâ-yı cebîn-i bahtiyârî, müessis-i mebânî-i câh ü celâl, müşeyyid-i erkân-ı izz ü ikbâl, şâyân-ı tâc u kemer ü gâh, mâye-i diyânet ü emânet ü intibâh, alem-efrâz-ı hıtta-i serverî, revnak-bahşâ-yı evreng-i dâverî, Ferîdûn-taht-ı Cem-reviş, Hüsrev-i hümâyûn-baht-ı Dârâ-meniş, bahâü'd-dünyâ ve'd-dîn, cemâlü'l-İslâmi ve'l-Müslimîn avnen li'ş-şecâ'ati ve'l-menâ'ati ve'ş-şân, zahren li'l-besâleti ve'l-celâleti ve'l-unvân, câlis-i çâr-bâliş-i mesned-i Kisrâ vü Cem, fermân-fermâ-yı Memâlik-i Acem, felek-câh, el-Kaân Nâdir Bahâdır Şâh –*etemma'llâhü şânehû ve sânehû ammâ şânehû*– cenâblarının kıbel-i akdes ü ecmel-i şâhî ve taraf-ı enfes ü eşref-i sipihr-iştibâhîlerinden Elçilik rüsûmu icrâsına nâmzed olan eyâlet ü besâlet-penâh, urûmet ü hükûmet-destgâh Beylerbeyi-i Kirmanşahan Abdülbâkî Hân-ı Zengene –*dâme unvânuhû*– ve ma'an ba's olunan fahru's-sâdât ve'l-efâhım, sadr-ı Memâlik-i Îrân Mîrzâ Ebü'l-Kâsım ve kıdvetü' l-ulemâi'l-muhakkıkîn, imâm-ı fazîlet-eser Molla Ali Ekber –*dâmet ifâdetühümâ*– sefâretleriyle der-bâr-ı Hilâfet-medâr-ı Sultânî ve bârgâh-ı inâyet-iştihâr-ı hâkânîmize vârid olan nâme-i revnak-alâme-i nâmî ve kalemî-i hâvi'l-fahâme-i sâmîlerinin derûn-ı velâ-meşhûnunda vâkı' ma'ânî-i mevhibet-mebânîsi ma'raz-ı mütâla'ada cilve-ger kılındıkda cenâb-ı şehâmet-penâhîlerinin Zât-ı übbehet-simât-ı Şâhîleri fi'l-asl hasîb ü nesîb-i tâhiru'l-lisâni ve'l-cenân il-i celîl-i Türkmân'dan safâ-yı niyyet ve nakâ-yı taviyyet ile sünnet-i seniyye-i Nebeviyye ve âsâr-ı behiyye-i Mustafeyye mütâba'atına maftûr bir zât-ı nasafet-neşûr olup ve il-i celîl-i müşârun-ileyhim akâid-i hakka-i seniyye üzere olmaları hasebiyle rüesâ-yı felek-fersâlarına nevbet-i saltanat ve hükûmetlerinde umûmen İslâmiyân pür-emn ü emân iken şecere-i Safevîyye fürû'undan mukaddemâ

1 Kur'ân-ı Kerim, Saff suresi, 61/14. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"**Ey iman edenler! Allah'ın yardımcıları olun**. Nitekim Meryem oğlu İsâ da Havârilerine; 'Allah'a giden yolda bana yardıma olacaklar kimlerdir?' diye sorduğunda Havâriler; 'Allah'ın yardımcıları biziz.' demişlerdi. Sonra İsrâiloğulları'ndan bir kısmı iman etmiş, diğer bir kısmı da inkâr etmişti. Biz inananları düşmanlarına karşı destekledik, böylece üstün geldiler."*

2 *"Ey Allah'ın kulları size düşmanlık edenlere karşı bir tek el gibi olunuz!"* anlamında kelâm-ı kibâr.

3 Kur'ân-ı Kerim, Sebe' suresi, 34/15. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"And olsun ki oturdukları yerlerde Sebe' kavmine ait büyük bir işaret vardı. Biri sağda diğeri solda iki bahçe. Rabbinizin bahşettiği rızıktan yiyin ve O'na şükredin. **Ne güzel bir belde, ne bağışlayıcı bir Rab!**"*

4 Kur'ân-ı Kerim, Bakara suresi, 2/124. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Vaktiyle Rabbi İbrâhim'i bazı sözlerle sınayıp da İbrâhim onları eksiksiz yerine getirince; **'Ben seni insanlara önder yapacağım'** buyurmuştu. İbrâhim; 'Soyumdan da.' deyince Rabbi; 'Vaadim zalimleri kapsamaz.' buyurdu."*

5 Kur'ân-ı Kerim, Sâd suresi, 38/26. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Ey Dâvûd! Biz seni yeryüzünde halife yaptık; **onun için insanlar arasında adaletle hükmet**; nefsin isteklerine uyma, sonra seni Allah yolundan saptırır. Kuşkusuz, Allah yolundan sapanlara, hesap verme gününü unutmaları yüzünden çok ağır bir azap vardır."*

كمال موالات اوزره وسيدهٔ نظام واستحكام اولدقده طرفينك حدود وسنور لرى تعيين وتبيين اولنمق عادات حسنه
بلكى مراعاتى واجب رسوم مستحسنه دن اولوب بو ماده جنت مرابع عم بزركوار منهسلطان مراد خان رابع حضرتلرينك
زمان باعنوانلرنده صفويه خاندانى ايله شروط انيقه وعهد وثيقه بيانى ضمننده فيصل پذير تميز وتفريق اولمغله حالا
ممالك خسروانه حدود دى ايله اكاتِ شاهيه سنور لرى جنت مكان مشار اليه زمانلرنده تميز وتحديد اولندغى اوزره
اولوب احد طرفينك سرحد محافظارى ونواب كرامیلرى ازقديم اولكلده وكى اوزره مراسم شروط مصالحه واشتى يى
كما ينبغى محافظت ومصالح سنور وثغوره دائر حالنده شروط مسالمه ووفاقه مغاير حركتلر دن هر طرف توقى ومجانبت
ووضع قديم واسلوب مستديم رعايت ايليه ومقدما شاهان ايران اولآن خاندان صفويه تك وبالجمله دول معتدبها تك
آيين درايت قرينلرى اوزره ركاب مستطاب خلافت جناب وجانب اخلاف نصفت اتصافنه قبل اجل شاهيلرندن واعقاب
دربت پناهيلرندن نامهٔ ولا علامه كلدكده براسلوب قديم وزير اعظم اولنلره دخى مكتوبلر ترقيم وطرف اشرف همايوندن جانب
شاهيه نامهٔ موهبت مشحون ارسال اولندقده وزير اعظم بولنلره دخى جناب فخم المآب شاهيه حلوصنامه تحرير ايلدكلرنده
ماعدا اعتماد الدوله اولنلره كذلك مكتوب تسطير ايدوب اعتماد الدوله لرانجق وزير اعظملره يازه وطرفيندن بونحو يرات
مقدما صفويه ايله اولآن القاب مراسلاته تطبيق بلكه ظهور ايدن تهذيب مذهبه بناءً زيادةً على الاول احترامى توثيق اولنه
وبونلردن بشقه بعناية الله المنان اهالئ ايران صفويه زمانلرنده احداث اولنان اقوال ناشايانى كلياً تركه موصول واصول
عقايده كالاول اهل سنت وجماعت مذهبنه دخول ايدوب خلفاء راشدين وبقيهٔ عشرهٔ مبشره وداخل بيعة الرضوان تحت
شجره واهل بيت مطهره وعموماً اصحاب كرام رضوان الله تعالى عليهم اجمعين حضرتلرينه خير وترضى ايله ياد وبوسيلهٔ جميل ايله
جملهٔ موحدينى ولشاد ايلدكلرندن ناشى اهالئ مرقومينك فيما بعد بيت الله الحرام ومدينهٔ منتخبهٔ خير الانام وممالك محروسه عزت
سائر بلاد اسلامه ورود ووفود ايدن حجاج وزوار وقادمين وتجار وبالجمله آمد شد ايدن صغار وكبار مجموعنه
انما المؤمنون اخوه نظم الفت رسمى اوزره معامله بالجمله اولنه رق سائر مسلمين وموحدين مثلو مرقوملرذى هر حالده
مرعى الاطراف ومعزز الاكناف قلنوب مقدما ايرانيلره اولان وضع بونلرك حقلرنده كلياً ترك وزنى وقيافتلرى جهتدن
سوى الهمه وجهاً من الوجوه دخل وتعرض اولمدن حذر ومجانبت اولنه وتجارت خصوصى طرفينك اهالى وتجاريه
باعث منفعت وموجب رفاهيت برحالت اولمغله جانبيك تجارى كالاول امين وسالم وبلامانع ومزاحم امد شد ايدوب
تجارت ايله كتوروب كوتوروب كلرى امتعه نك اقتضا ايدن محلرده كركلرين قانون قديم واسلوب مستديم اوزره ادا
ايلدكلرندن صكره زياده نسنه مطالبه سيله وتجيده اولنيه لر وكذلك مشهدين الشريفين ومرقدين المنيفين رضى الله
تعالى عن راقديهما اعتاب متبركه سنك وخطهٔ زوّاره واقع سائر ضرايح متبركه نك زيارتلرينه بلاد اعجامدن ذهابله
توجه وعزيمت اولان زوّار وقصادك مادامكه يانلرنده تجارت مالى اولميه ولاية وحكام حدود وسائر اهل عرف
طرفلرندن باج طلبى واخر طريق ايله مرقومون بوجه تعدى وتجيده اولنميه لر واشبو ايكى دولتين عظيمتينك رعايا
واهالى واسافل واعالى لرندن اولوب فيما بعد ايراندن ممالك محروسه مزه وبوطرفلرندن دخى مملكت ايرانه فرار ايدنلر
قطعا حمايت اولنميوب طرفيندن طلب اولندقلرى وقفلرده وكلاى جانبنه بلاتردد تسليم اولنه لر ايمدى برودكار جهان
اولان الله عظيم الشانك اسم شريفنى ياد وسرور انبيا اولان پيغمبر آخر الزمان صلى الله تعالى عليه وسلم حضرتلرينك
معجزات باهرات البركاتلرينى ايراد ايدوب آيين اخوتين بيتين اوزره بوكونه عهد ومينثاق ايده وذكر مادامكه ذكر اولنان
موادك شروط وقيودنه واشبو مصافات وسواطاتك سوابق وعهودنه رعايت اولنوب اطلاع اولنديكى دولتلرينك وسائر خدام كرامك
وحركتدن تخاشى قلنه طرف همايون پادشاهانه مزدن واخلاف نصفت اتصاف ووكلاى مملكت آرا وسائر خدام كرامك
طرفلرندن دخى مغايرى حالت مأيه تصدى اولنميه فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه
المبارك جمادى الاخرى من شهور سنه تسع واربعين ومائة والف

ser-zede-i i'vicâc olan kimesne kendi ağrâz-ı nefsâniyyesinin icrâsına medâr olmak için ba'zı akvâl-i kâside-i merzûle ve ef'âl-i fâside-i mehzûleyi beyne'l-Müslimîn ilkâ ve tervîcine dikkat-i evfâ edip bu keyfiyyet halefen an-selef bâ'is-i şetât-ı[1] ümmet olduğu ve bundan akdemce Mogan Kışlağı'nda tertîb olunan Şûrâ-yı kübrâda hâlât-ı merkûme vücûh-i a'yân-ı Îrân'a ifhâm ü i'lân olundukda cümlesi akâid-i bâtıla-i mezkûreden nükûl ve ke'l-evvel Sünnet ve Cemâ'at tarîkına sülûk ü duhûl edip bu binâ-yı hayr sıyâneten ani'l-indirâs fîmâ-ba'd silsile-i Safevîyye'ye mütâba'atdan mücânebet ve Zât-ı inâyet-âyât-ı Şehriyârîlerinin irsen ve iktisâben me'hûlü olan Îrân Şâhlığı için taraf-ı yenbû'u'ş-şeref-i dâverîlerine bi'l-ittifâk akd-i bey'at ile nevvâb-ı müstetâblarına mu'teddün-bihâ hüccet verdikleri ve husûsât-ı merkûme tamâmen Memâlik-i Îrân'a işâ'at ve mukaddemâ beynlerinde muhdesen cârî olan rezâil-i akvâlden fîmâ-ba'd cümlenin men' u tahzîrine dikkat olunduğu ve dîn-i mübîn ve ümmet-i Seyyidü'l-mürselîne masrûf böyle hidmet-i celîle mukâbili ba'zı merâtibin tekabbülü dahi cânib-i hümâyûn-ı Hilâfet-makrûnumuzdan istis'âd kılınıp tefâsîli düstûr-ı ekrem, müşîr-i efhâm *ilâ-âhirihî* bi'l-fi'l Sadr-ı A'zam ve vekîl-i mutlakım olan Vezîrim Mehmed Paşa –*edâma'llâhü te'âlâ iclâlehû ve dâ'afe bi't-te'yîdi iktidârehû ve ikbâlehû*– ile a'lemü'l-ulemâi'l-mütebahhirîn, efdalü'l-fudalâi'l-müteverri'în *ilâ-âhirihî* bi'l-fi'l Şeyhülislâm ve Müfti'l-enâm olan Mevlânâ es-Seyyid Mustafa –*edâma'llâhü te'âlâ fazâilehû*– ya tensîk olunan elûke-i şehâmet-meslûkelerine muhavvel kılındığı hâlât bi'l-cümle ma'lûm-ı dirâyet-mersûm-ı hüsrevâne ve mefhûm-ı inâyet-merkûm-ı Pâdişâhânemiz kılınıp ve cenâb-ı ni'me'l-meâb-ı şâhî ve cânib-i eşref ü eltaf-ı diyânet-penâhîleri muvâfık-ı marâzî-ı Hakk olan böyle emr-i azîme muvaffak oldukları bâ'is-i ârâyiş-i zamân ve sebeb-i sitâyiş-i devrân olup bu husûs-ı hayriyyet-mansûsun o sâhib-i imtiyâz tarafından zuhûr u bürûzu zamîr-i ilhâm-semîr-i Hilâfet-medâr ve tab'-ı kerrûbî-mesîr-i Saltanat-şiârımızı; *"Ve elkaytü aleyke mahabbeten minnî*[2]*"* dâru'l-ünsüne imâle ile mevfûrü's-sürûr ve mücellâ-yı efrâh-ı nâ-mahsûr eylemişdir.

İkâmet-i menâr-ı sünnet-i seniyye ve zikr-i bi'l-hayr-i Ashâb-ı hayru'l-beriyye ve imâte-i âsâr-ı bid'at-i rediyye zımnında te'lîf ü terfîh-i muvahhidîn ve tedmîr ü tahkîr-i kefere vü mülhidîn ile bast-ı bisât-ı nasafet ve neşr-i livâ'-i ma'delet o sâhib-i himmet-i Ferîdun-menkabetin nasbü'l-ayn-i sâfî-taviyyetleri olmakdan nâşî; *"enne'l-arza yerisühâ min-ibâdiye's-sâlihûn*[3]*"* mazmûnu üzere kıbel-i Mâlik-i Mennân'dan tefvîz u ihsân buyurulan temşiyet-i mehâmm-ı mülk-i Îrân ve tâc u kemer ü dîhîm-i Kisrâ vü keyân Zât-ı mevâhib-âyât-ı inâyet-makrûnlarına mübârek ü meymûn olmak tehniyesi nâme-i hümâyûn ve müfâvaza-i mülâtafet-makrûnumuz ile kitâbeten ve taraf-ı Şâhîlerine irsâl ü îfâd olunan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîrim Mustafa Paşa –*edâma'llâhü te'âlâ iclâlehû*– ve a'lemü'l-ulemâi'l-mütebahhirîn, efdalü'l-fudalâi'l-müteverri'în bi'l-fi'l Emîn-i şerâif-i Fetvâ olup Anadolu Sadâreti'yle mümtâz olan Mevlânâ Abdullah –*edâma'llâhü fazâilehû*– ve akzâ kuzâti'l-Müslimîn, evlâ vülâti'l-muvahhidîn sâbıkâ Emîn-i Fetvâ olup dâru'n-nasri ve'l-meymene mahmiyye-i Edirne Mevleviyyeti ile bâhiru'l-imtiyâz olan Mevlânâ Halil –*dâmet fazâilühû*– vesâtatlarıyla şifâhen dahi îfâ vü icrâ kılınıp ve nevvâb-ı müstetâb-ı sâmî-cenâbları bu kâr-ı hayriyyet-iştihâra muvaffakan ehvâ'-i nâ-marziyye-i mezkûrenin izâle vü izâhasına mübâşeret ve istihsâline dikkat eyledikleri eyyâmda seyf-i hısâm Tarafeynden der-niyâm olup ol vakit sulh u salâh eğerçi pezîrâ-yı hitâm olmuş idi. Ancak işbu Devleteyn-i

1 Metinde *"şettât"* şeklinde yazılıdır.

2 Kur'ân-ı Kerim, Tâhâ suresi, 20/39. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Onu sandığa koy ve ırmağa bırak; böylece ırmak onu kıyıya çıkarsın ve benim de düşmanım, onun da düşmanı olan biri onu alsın. (Ey Mûsâ!)* ***Senin üzerine kendimden bir sevgi bıraktım*** *ki (sevilesin), nezaretim altında büyütülüp yetiştirilesin."*

3 Kur'ân-ı Kerim, Enbiyâ suresi, 21/105. Ayette ***"min"*** kelimesi bulunmamaktadır ve metinde de ayetin bir kısmı yazılıdır. Ayetin tamamının meali: *"Andolsun Zikir'den (Tevrat'tan) sonra Zebur'da da;* ***'Yeryüzü iyi kullarıma kalacaktır.'*** *diye yazmıştık."*

azîmeteyn beyninde zuhûru bâ'is-i hubûr olan tevâfuk u te'ellüfün envâr u âsârı âlem ü âlemiyâna işhâr olunmak için taraf-ı hümâyûnumuzdan tekabbülü istis'âd olunup tefâsîli Sadr-ı A'zam ve Şeyhülislâm-ı müşârun-ileyhimâya vârid kalemî-i sâmîlerine muhavvel kılınan mevâddın tensîk u tanzîmi dahi matlûb ü merğûb-i hümâyûnumuz olmağla vüzerâ-yı ızâm ve ulemâ-yı a'lâm ve hayr-hâhân-ı Devlet-i Hilâfet-makâmımızdan tertîb ü tehzîbine me'mûr olanlar ve taraf-ı Kâ'ânîlerinden vârid Elçi ve ma'an ba's olunan müşâr ve mûmâ-ileyhim ile mecâlis-i müteaddidede musâfât u muvâhât birle akd-i encümen-i vifâk edip Tarafeynin nizâm u sâmânına elyak u ahrâ olmak ve tezkâr-ı hasâfet-medâr-ı hidîvâneleri üzere nezd-i hazret-i Peygamberî'de su'âl teveccüh etmemek ve ilâ-inkızâi'd-dühûr nakz u naksdan ârî vü dûr kılınmak vechleri ile mîru'l-hâc ve üsârâ ve mu'temed ikâmeti husûslarına faysal verilip mâdde-i uhrânın mehâzîr ve ma'âzîr-i şer'iyye ve mülkiyyesi Elçi ve maiyyetinde olan müşâr ve mûmâ-ileyhime îrâd ü telkîn olunduğundan başka Sadr-ı A'zam ve Şeyhülislâm-ı müşârun-ileyhimâdan cânib-i feyz-câlib-i şâhânelerine firistâde kılınan ihlâs ve duâ-nâmelerde zikr ve tebyîn olunup ve der-bâr-ı Hilâfet-medâr-ı Sultânîmizden serîr-ârâyî-i Şâhîleri tehniyesi te'diyesi için bârgâh-ı übbehet-destgâh-ı hidîvânelerine îfâd olunan Vezîr ve Sadr-ı Anadolu ve Mevlânâ-yı müşârun-ileyhim dahi yâd ü tefhîm olunduğu vech üzere mâdde-i merkûme mülûk-i ızâm-ı selef *–enâra'llâhü berâhînehüm–* zamânlarında cereyân eden veche kıyâsen matviyyü'l-eser kılınması firâset ü kiyâset-i şâhî ve diryet [ü] dirâyet-i devlet-penâhîlerine muhavvel olan hâlet olmağla mevâdd-ı selâse-i mütemmimeden başka hudûd ve sınır ve sâir mevâdd-ı melzûmü'l-ittihâdın zikrini dahi hâvî izâfe vechi ile terkîm olunan tezyîlde mâdde-i ma'hûdeden maksûd olan keyfiyyet tahrîr ve işbu muvâhât u musâfâtın bi-avni'llâhi'l-Meliki'l-Kadîr idâme vü takrîri ve bu vesîle-i asîle ile ümmet-i merhûme-i Nebeviyye ve re'âyâ vü zîr-destân [u] beriyyenin te'mîn ü terfîhleri için üç mâdde ve bir tezyîl üzerine tetmîm ü tensîk olunan ahidnâme-i hümâyûnumuzdur ki zikr u beyân ve şerh u ayân kılınır.

Mâdde-i Ûlâ: Huccâc-ı Îrân Lahsâ ve İmâmali tarîklarından gitdikleri senelerde ümerâ'-i Îrân'dan bir mu'teber kimesne Emîru'l-hâc unvânıyla azîmet ve tarîkayn-ı mezkûreynden mahzûr mütehakkık ve müteayyin olup zarûrî Şam-ı Şerîf tarîkından gidilmek iktizâ eylediği sûretde huccâc-ı merkûmînin üzerlerine ümerâ ve hânândan olmamak şartıyla bir kimesne ta'yîn ve Mîru'l-hâc lafzından gayri münâsib bir lafz ile telkîb oluna ve ol makûle huccâc Bağdad'a ba'de'l-vusûl Bağdad'dan Şam-ı Şerîf'e gelince yol üzerinde olan vülât ve hükkâm merkûmları âminîn ü sâlimîn birbirlerine îsâl eylemeleri için ol senelerde müekked ve müteaddid evâmir-i aliyye ısdâr ve irsâl oluna.

Mâdde-i Sâniye: İşbu İki Devletin ittifâk u ittihâdını cümleye işâ'at ve bundan başka maslahat-ı lâzımelerini rü'yet için üç senede bir tebdîl olunmak üzere Dergâh-ı Muallâmız kapıcıbaşılarından Mîr-âlem rütbesiyle bir müteayyin Kapıcıbaşı ta'yîn olunup Isfahân'da ikâmet ve Îrân huccâcının Şam tarîkından azîmetleri senelerinde mûmâ-ileyhin Kethüdâsı ve Lahsâ ve İmâmali tarîklarından gidildiği senelerde dahi bir müteayyin âdemîsi Îrân Mîru'l-hâccı ile azîmeten gidip gele ve kezâlik Îrân mu'temedlerinden dahi bir kimesne gelip Dâru's-saltanamızda ikâmet eyleye ve her taraf müsâfirlerinin kifâyet mikdârı masraflarını göreler.

Mâdde-i Sâlise: Acem üsârâsı fîmâ-ba'd bey' u şirâ olunmamak üzere Deraliyyemizde tenbîh ve sâir Memâlik-i Mahrûsemize evâmir-i aliyyemiz ile te'kîd olunup bundan mâ'adâ üsârâ-yı merkûmînden kalem-rev-i Hilâfetimizde ikâmete rağbet etmeyip gerek başlu başlarına ve gerek Elçi Hân-ı müşârun-ileyh maiyyeti ile ve gerek Âsitâne'de ikâmet edecek Mu'temed ma'rifetiyle vatanlarına azîmet murâd edenlerin sebîlleri tahliye olunup serhad muhâfızları ve vülât ve hükkâm taraflarından mümâna'at olunmamak üzere dahi başka evâmir-i şerîfemiz ısdâr ve ricâl-i Devlet-i Aliyyemiz yedlerinde olanların dahi sebîlleri tahliye olunmak üzere fermân-ı hümâyûnumuz şeref-sudûr bulup ve bundan mâ'adâ dahi ba'zı nâ-münâsib mahallerde bulunmak ihtimâli olanlar mahalle imâmları ve ta'yîn olunan mübâşirler ma'rifetleriyle teftîş ü tefahhus olunup ahz

ve kezâlik el-yevm bey‘ u şirâ ma‘razında olanlar dahi ba‘de't-tefahhus ne tarîk ile olur ise olsun tahlîs ve defteriyle Elçi Hân-ı müşârun-ileyh tarafına teslîm oluna. Mâ‘adâ evsât-ı nâs ve âhâd-ı ricâl yedlerinde kalanlar dahi Tarafeynin Mu‘temedleri Dâru's-saltanalarda ikâmetlerinden sonra tedrîc ü terâhî ile ceste ceste defteriyle Îrân Mu‘temedine def‘ u teslîm oluna. El-yevm diyâr-ı Îrân'da bulunan üsârâ-yı Rûm'dan anda ikâmete rağbet etmeyenler kâinen men kân tamâmen ıtlâk ve sebîlleri tahliye oluna.

Tezyîl: Kadîmü'l-eyyâmdan beri mülûk-i ızâm ve havâkîn-ı ma‘delet-kâm beynlerinde emr-i musâfât kemâl-i muvâlât üzere resîde-i nizâm u istihkâm oldukda Tarafeynin hudûd ve sınırları ta‘yîn ü tebyîn olunmak âdât-ı hasene belki mürâ‘âtı vâcib rüsûm-ı müstahseneden olup bu mâdde cennet-merâbi‘ amm-i büzürgvârımız Sultân Murâd Hân-ı Râbi‘ hazretlerinin zamân-ı bâ-unvânlarında Safevîyye Hânedânı ile şurût-ı enîka ve ahd-i vesîka beyânı zımnında faysal-pezîr-i temyîz ü tefrîk olunmağla hâlâ memâlik-i hüsrevânemiz hudûdu ile ülkât-ı Şâhiyye sınırları cennet-mekân-ı müşârun-ileyh zamânlarında temyîz ü tahdîd olunduğu üzere olup ahad-i Tarafeynin serhad muhâfızları ve nüvvâb-ı girâmîleri ez-kadîm olageldiği üzere merâsim-i şurût-ı musâlaha vü âştîyi kemâ-yenbağî muhâfazat ve masâlih-i sınır ve süğûra dâir hâletlerde şurût-ı müsâleme vü vifâka muğâyir hareketlerden her taraf tevakkî vü mücânebet ve vaz‘-ı kadîm ve üslûb-ı müstedîme ri‘âyet eyleye ve mukaddemâ şâhân-ı Îrân olan Hânedân-ı Safevîyye'nin ve bi'l-cümle düvel-i mu‘teddün-bihânın âyîn-i dirâyet-karînleri üzere Rikâb-ı Müstetâb-ı Hilâfet-cenâb ve cânib-i ahlâf-ı nasafet-ittisâfımıza kıbel-i ecmel-i Şâhîlerinden ve a‘kâb-ı diryet-penâhîlerinden nâme-i velâ-alâme geldikde ber-üslûb-ı kadîm Vezîr-i A‘zam olanlara dahi mektûblar terkîm ve taraf-ı eşref-i hümâyûndan cânib-i Şâhî'ye nâme-i mevhibet-meşhûn irsâl olundukda Vezîr-i A‘zam bulunanlar dahi cenâb-ı ni‘me'l-meâb-ı Şâhî'ye hulûs-nâme tahrîr eylediklerinden mâ‘adâ İ‘timâdü'd-devle olanlara kezâlik mektûb tastîr edip İ‘timâdü'd-devleler ancak Vezîr-i A‘zamlara yaza ve Tarafeynden bu tahrîrât mukaddemâ Safevîyye ile olan elkâb-ı mürâselâta tatbîk belki zuhûr eden tehzîb-i mezhebe binâen ziyâdeten ale'l-evvel ihtirâmı tevsîk oluna ve bunlardan başka bi-inâyeti'llâhi'l-Mennân ahâlî-i Îrân, Safevîyye zamânlarında ihdâs olunan akvâl-i nâ-şâyânı külliyyen terke mevsûl ve usûl-i akâyidde ke'l-evvel Ehl-i Sünnet ve Cemâ‘at mezhebine duhûl edip Hulefâ’-i Râşidîn ve bakıyye-i Aşere-i Mübeşşere ve dâhil-i Bey‘atü'r-Rıdvân-ı Taht-ı Şecere ve Ehl-i Beyt-i mutahhara ve umûmen Ashâb-ı kirâm –*ndvânu'llâhi te‘âlâ aleyhim ecmaîn*– hazerâtını hayr u terazzî ile yâd ve bu vesîle-i cemîle ile cümle-i muvahhidîni dil-şâd eylemelerinden nâşî ahâlî-i merkûmînden fîmâ-ba‘d Beytullâhi'l-harâm ve Medine-i Müftehire-i hayru'l-enâm ve Memâlik-i Mahrûsemizden sâir bilâd-ı İslâm'a vürûd ü vüfûd eden huccâc u züvvâr ve kâdimîn ü tüccâr ve bi'l-cümle âmed-şüd eden sıgâr u kibâr mecmû‘una; "*İnneme'l-mü'minûne ihve*[1]" nazm-ı ülfet-resmi üzere muâmele bi'l-mücâmele olunarak sâir Müslimîn ü muvahhidîn misilli merkûmlar dahi her hâlde mer‘iyyü'l-etrâf ve muazzezü'l-eknâf kılınıp mukaddemâ Îrânîlere olan vaz‘ bunların haklarında külliyyen terk ve ziyy ü kıyâfetleri cihetinden mûmâ-ileyhime vechen mine'l-vücûh dahl ü ta‘arruz olunmadan hazer ü mücânebet oluna ve ticâret husûsu Tarafeynin ahâlî vü tüccârına bâ‘is-i menfa‘at ve mûcib-i refâhiyyet bir hâlet olmağla cânibeynin tüccârı ke'l-evvel emîn ü sâlim ve bilâ-mâni‘ u müzâhim âmed-şüd edip ticâret ile getirip götürdükleri emti‘anın iktizâ eden mahallerde gümrüklerin kânûn-ı kadîm ve üslûb-ı müstedîm üzere edâ eylediklerinden sonra ziyâde nesne mutâlebesiyle rencîde olunmayalar ve kezâlik Meşhedeyni'ş-Şerîfeyn ve Merkadeyni'l-Münîfeyn –*radıya'llâhü te‘âlâ an-râkıdeyhimâ*– a‘tâb-ı müteberrikesinin ve hıtta-i Zevrâ'da vâkı‘ sâir zarâyıh-ı müteyemmenenin ziyâretlerine bilâd-ı A‘câm'dan zâmile-bend-i teveccüh ü azîmet

1 Kur’ân-ı Kerim, Hucurât suresi, 49/10. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"**Müminler ancak kardeştirler;** öyleyse iki kardeşinizin arasını düzeltin, Allah'a itaatsizlikten sakının ki rahmetine mazhar olasınız."*

olan züvvâr u kassâdın mâdâm ki yanlarında ticâret mâlı olmaya, vülât ü hükkâm-ı hudûd ve sâir ehl-i örf taraflarından bâc talebi ve âhar tarîk ile merkûmûn bî-vech ta'addî vü rencîde olunmayalar ve işbu İki Devleteyn-i azîmeteynin re'âyâ vü ahâlî ve esâfîl ü e'âlîlerinden olup fîmâ-ba'd Îrân'dan Memâlik-i Mahrûsemize ve bu tarafdan dahi memleket-i Îrân'a firâr edenler kat'â himâyet olunmayıp Tarafeynden taleb olundukları vakitlerde vükelâ-yı cânibeyne bilâ-tereddüdin teslîm olunalar. İmdi:

Perverdigâr-ı cihân olan Allâh-ı azîmü'ş-şânın ism-i şerîfini yâd ve server-i enbiyâ olan Peygamber-i âhiru'z-zamân –*salla'llâhü te'âlâ aleyhi ve sellem*– hazretlerinin mu'cizât-ı bâhiru'l-berekâtlarını îrâd edip âyîn-i havâkîn-ı pîşîn üzere bu gûne ahd ü mîsâk ederiz ki: Mâdâm ki zikrolunan mevâddın şurût u kuyûduna ve işbu musâfât u muvâtâtın mevâsîk u uhûduna ri'âyet olunup ol cânibden hilâfına vaz' u hareketden tehâşî kılına, taraf-ı hümâyûn-ı Pâdişâhânemizden ve ahlâf-ı nasafet-ittisâf ve vükelâ-yı memleket-ârâ ve sâir huddâm-ı kirâmımız taraflarından dahi muğâyiri hâletü'mmâya tasaddî olunmaya.

"Fe-men beddelehû ba'demâ semi'ahû fe-innemâ ismühû ale'llezîne yübeddilûnehû[1]"

Hurrire fî-şehri'llâhi'l-mübâreki Cumâdeluhrâ min-şühûri sene tis'a ve erbaîn ve miete ve elf.

BOA, A.DVNS.NMH.d., 3/4, s. 4-7

1 Kur'ân-ı Kerim, Bakara suresi, 2/181. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"**Onu işittikten sonra kim değiştirirse günahı, yalnızca onu değiştirene ait olur.** Allah her şeyi işitir, her şeyi bilir."*

9

Kerden Antlaşması
Treaty of Kerden

1742-1746 yılları arası Osmanlı-İran savaşını sonlandıran ve Sultan I. Mahmud zamanında bir esas, bir şart, üç madde ve bir zeyl ile hatimeden ibaret olarak düzenlenen tarihte Kerden ya da II. Kasr-ı Şirin antlaşması olarak yerini alan barış antlaşmasına göre "*Osmanlı Devleti Avşar Hanedanı'nı tanımış, çok az sınır değişikliğiyle Kasr-ı Şirin Antlaşması'na dönülmüş, İran hacılarının hac yolculuğu güvence altına alınmış, gümrük vergileri düzenlenmiş ve bu İki Devletin karşılıklı konsolosluklar açmaları*" kararlaştırılmıştır.

According to the peace treaty, which ended the Ottoman-Iranian War between 1742-1746, known as the Treaty of Kerden or the Second Qasr-ı Shirin Treaty, which was signed during the reign of Sultan Mahmud I and consisted of a principle, a condition, three articles, an addendum and a conclusion, *"the Ottoman Empire recognized the Afshar Dynasty, the Treaty of Qasr-ı Shirin was renewed with very few border changes, the security of Iranian pilgrims was guaranteed, customs taxes were regulated and it was decided that the two states would establish mutual consulates"*.

14 Eylül / September 1746

Rikâb-ı hümâyûn-ı celâlet-makrûndan Îrân Şâhı tarafına şeref-bahş-ı sudûr olan ahidnâme-i müsâlemet-alâmenin müsveddesidir ki aslı sefâret-i kübrâ ile me'mûr Sivas Valisi Vezîr-i mükerrem Kesriyeli el-Hâcc Ahmed Paşa hazretleriyle irsâl olunmağla bu mahalle bi-aynihî kayd u sebt olunmuşdur.[1]

Bismillahirrahmanirrahim.

"Zâlike fazlu'llâhi yü'tîhi men yeşâ"[2]

El-hamdü li'llâhi'l-mahmûdi fi'âlühû el-memdûdi alâ-hulefâ'ihî birruhû ve efdâlühû, ellezî hassa kesîran mine's-selâtîni bi-tâci'l-izzi ve't-temkîni gayra enne hamîde'l-avâkıbi fîhim sa'îdü'l-mevâhibi ve'l-menâkıbi min-beynihim azîzün nâdirün ve raggabe ale's-silmi kâffete'l-mü'minîn siyyemâ esâtîne mülûki hâze'd-dîni'l-mübîni beyde ennehû lâ-yüveffiku bihî illâ men istinâde leh ü'z-zamîru vasfen minhü's-serâ'iru sübhânü sübhânehû mâ-a'zama şânehû ve etemme burhânehû haysü ebraze beyne'd-devleteyni me'stütira min-uhûdi'l-vifâkı ba'demâ übdiye'ş-şikâku nevâcizühû ve enceze li'l-hazreteyni me'ntazara min-vu'ûdi'l-îtilâfi gıbbe mâ küşife masâffü'l-hilâfi süğûrahû ve menâfizehû fe-neze'a bi-lutfihî mâ fi's-sudûri min-gıllin ve nüfûrin ve sümme ellefe beyne'l-kulûbi ve sarafe'l-kürûbe an-sükkâni'l-cüyûbi "hattâ esbahû bi-ni'metihî ihvânen"[3] *alâ-sürüri'l-emni ve'l-musâfâti ve emset uyûnü'l-fiteni umyânen ba'demâ kehhalethâ merâvidü esinnete'l-bida'ı ve'l-münâvât, neşküruhû alâ mâ-sehhele li-eviddâ'ihî turuka'l-cihâdi fî sebîlihî alâ-a'dâihî ehli'ş-şirki ve kabîlihî bi-tahkîkı ve tergîbi ecelli'l-mürselîne ümmetehû fi'l-ittihâdi li-tahsîni havzeti'l-Müslimîne haysü erşedehüm ilâ-i'lâ-i kelimetihî ve livâhüm bi-kavlihî "ve'l-mü'minûne yedün vâhidetün alâ men sivâhüm"*[4] ve eyyedehüm bi-ihbârihî; *"Islâhu zâti'l-beyni şu'betün min-şu'abi'n-nübüvveti"*[5] ve beşşerahüm bihî mede'd-dehri âsâlihî ve gudüvvihî salla'llâhü aleyhi ve alâ-sahbihî ve âlihi't-tâhirîne ve cündihî ve hizbihî ve selleme ve şerrefe ve kerreme mâ-tesâlaha min-tıbâ'ihî havâkîni'l-âlem.[6]

1 Bu Antlaşma'nın diğer nüshası için bk. BOA, MHD, 218, s. 2-3. Antlaşma'nın Mustafa Nazif Efendi tarafından İran şahına verilen temessüğü için bk. BOA, A.DVNS.NMH.d., 3/53 ve BOA, A.DVN.MHM, 6/48; İran Şahı murahhasının gönderdiği temessük ve tercümesi için bk. BOA, A.DVNS.NMH.d., 3/54, 55.

2 "...Bu Allah'ın dilediğine verdiği bir lütuftur..." Mâide suresi, 5/54.

3 Kur'ân, Âl-i İmrân suresi, 3/103 "O'nun bu nimeti sayesinde kardeşler oldunuz."

4 Hadis-i şerif, Kâdî Iyâz, Tertîbü'l-Medârik, el-Mesâlik fî Şerhi Muvatta'ı Mâlik, V, 45. Aynı hadisin bir diğer versiyonu da şu şekildedir: Şâfiî, el-Ümm, VII, 370; Kudâî, Müsnedü'ş-Şihâb, I, 133; Mizzî, Tuhfetü'l-eşrâf, VIII, 463.

5 Hadis-i şerif, Ebu Davud, Kitâbü'l-Edeb, Bâbu fî Islâh; Şiî hadis kaynaklarından Avâliyyü'l-Le'âlî, Cilt 1, Bölüm 266.

6 "Cümle yaptıklarıyla övülen Allah'a hamd olsun ki onun iyilik ve faziletleri halifeleri olan insanlara kadar uzanmıştır; yücelik ve güçlülük tâcıyla sultanlardan birçoğunu husûsî kılmıştır; onlar arasında âkıbeti iyi olan, ihsân ve övgüye değer vasıflarıyla mutlu olan aziz kimseler ise pek "Nâdir" dir. Sultanlara, takipçileri olan övülmüşlerden, izzet ü ikramda bulunulmuş olan diğerlerinden ziyâde olarak yücelik ve güçlülük tâcı bahşetmek gibi cömertçe ihsanlarda bulunmuştur. Özellikle bu apaçık dine müntesip meliklerin en büyükleri başta olmak üzere mü'minlerin tamamı barışa rağbet etmişlerdir. Bununla birlikte sadece vicdanı aydınlanan kimseler başarıya ulaşırlar ve onlara bütün sırlar ayân olur. Şânı yüce olan ve bütün delilleri tamamlayan Allah'a tesbîh olsun ki, yaşanan onca ihtilâftan sonra, iki devlet arasında karşılıklı olarak kabul gördüğü hâlde ahidlerden gizli kalmış hususları ortaya çıkarmış ve iki hazret, dostluk için yapılan andlaşmaya imza koymuşlardır. Sınırlarda ve geçitlerde zuhur eden ihtilâflar keşfedilip sınırlarda sâkin ahâlî rahatlatılmış, gerçekleşmesi beklenen dostluk vaadleri yerine gelmiştir. Sadırlarda bulunan nefret, kin ve garezler onun lütfuyla def' edildikten sonra kalpler arasında yakınlık peydâ olmuştur. "Allah'ın verdiği ni'metle kardeş olmuşlardır" (Âl-i İmrân suresi, 3/103) Bid'at ve düşmanlığın mızrak uçlarıyla çekilen sürmeden sonra fitnelerin gözleri kör olmuştur. Cihâd yolu üzerinde bulunan şirk ehli destekçilerine karşı cihad edenlerin yolunu kolaylaştıran Allah'a şükürler olsun ki, peygamberlerin en değerlisi olan Peygamberimiz, ümmeti arasında birliği teşvik etmesiyle, İslam havzasının

رکاب همایون جلالت مقرون ایران شاهی طرفه تذهیش صدور اولان عدیم المثاله مسالمت علامه مداد مشحونه سیدرکه اصلی سفارت
کبری ایله مأمور سیواس والیسی وزیر مکرم کسرعیلی الحاج احمد پاشا حضرتلرینه ارسال اولنمغله لوکه بعینه قید و ثبت اولنمشدر

(٥٦)

بسم الله الرحمن الرحيم

ذلك فضل الله يؤتيه من يشاء

الحمد لله المحمود فعاله المحدود على خلفائه برّه وافضاله الذي خص كثيرا من السلاطين بتاج العز واكليل غبطان حميد العواقب فبهم سعيد المواهب
والمناقب من بينهم عزيز نادر ورغيب على الكل كافة المؤمنين سيما سلاطين ملوك هذا الدين المبين بيدانه لا يوثق به الا من استنادله
الصغير وصفائه الستائر سبحانه سبحانه ما اعظم شانه واتم برهانه حيث ابرز بين الدولتين ما استتر من عهود الوفاق بعد ما ابدى
الشقاق نواجذه وانجز الحضرتين ما انتظر من وعود الائتلاف غبنا كشف مصاف الخلاف ثغوره ومنافذه فتزع بلطفه ما في الصدور
من غل ونفور ثم الف بين القلوب وصرف الكروب عن سكان المحبوب حتى اصبحوا بنعمته اخوانا على سرر الامن والمصافاه وامست
عيون الفتن عميانا بعد ما كانها مراود اسنة البدع والمناواه نشكره على ما سهل لا وقانه طرق الجهاد في سبيله على اعدائه اهل الشرك
وقبيله بتحقيق ترغيب اجل المرسلين امته في الاتحاد لمختصين حوزة المسلمين حيث ارشدهم الى انجلاء كلمته ولواهم بقوله والمؤتون
يد واحدة على من سواهم وايدهم باخباره اصلاح ذات البين شعبة من شعب النبوة وبشرهم به مدى الدهر اصالة وغدوة
صلى الله عليه وعلى صحبه واله الطاهرين وجنده وحزبه وسلم وشرف وكرم ما تصالح من تباعه خواقين العالم بنص حقايق جامعه
الانا ومنت وسياس ودقايق لامعة الا فواد ورود بقياس اول يادشاه لا يزال ومالك الملك هي زوال جل عن دوران الادوار
منال غايته وعز من ان يبلغه السحاب كمال صفاته حضرتلرينك دركاه جلال وعظمت وبارگاه جمال واحد فيه تقديم او تاخر في انشا
جهان متفق برالهايش فرومانده دركه ماهيش نه براج دانش برد وبرغ فهم نه برفرق وصفش رشحه دست وهم ونقود صلوات
اسطقسات اجناس ممكنات واصولات انواع ماهيات ابجاد وابداع ومظهر امتياز احسن تقويم اولان نوع كريم انسانى انشا
واحتراع ايدوب برموجب مدلول ووفقا بعضكم فوق بعض درجات تقدير مراتب وكما لاقتايه تمييز تفاوت ده وانشا ايدوب
منتظم الودود وعقود نيرات تحيات مشك اذفر اول سرور انبيا وقافله سالار معشر اصفيا واضع احكام شريعت ودين
ومنهل فوران انهار عنايت اولان ترة منوره ودوضه مطهره لرينه نثار قلنوركه المؤمنون كرجل واحد فحيثما يه ترصيع اولكان
قائد كتيبه انبيا ومرسلين عليه من التسليمات اسناها ومن التكريمات اعلاها وانماها حضرتلرينك منبع فيضان انوار هدايت
قصر وفاق مسلمين والمؤمن للمؤمن كالبنيان يشد بعضهم بعضا نقتضى ايه ترغيب ايوان اتفاق موحدين ايله دى رسول عرب شاه امتى
لقب دليل عجم رهنماى عرب از وحيت دين مكمل شده بمهر نبوت مسجل شده ودود ودودنا معدود وعنوان غرايب سرور بعظيمات
ايجون تحبيب تعاقب الادوار والاعصار ونيا عدالا قطار والا مصار خبار عباد حقانيت معتادون برينه ثناء عليه خباب خداوند
اعتيادك اصطفا واختيار قلمى وبيانى منشور لياقت واستحقاق لك طغراى غراى انى جاعلك للناس اماما ايه بيرانه
متاهد منوره ومراقد معطره لرينه ايثار ايفاى حقوق احكام الهى واجراى امور اوامر ونواهى
قواعد يقين ايله بلدهم انجاز العزمين الاحمد وهم بابعوه طايعين لدى الشجر عليهم سلام الله مانالع طائر ومالاح للسادين فى الظلم القمر
امتابعيون نجيب نعاقب الادوار والاعصار ونيا عدالا قطار واستحقاك طغراى غراى انى جاعلك للناس اماما ايه بيرانه
ايجون تحبيب تعاقب الادوار والاعصار ونيا عدالا قطار واستحقاك طغراى غراى انى جاعلك للناس اماما ايه بيرانه
اعتيادك اصطفا واختيار قلمى وبيانى منشور لياقت واستحقاك طغراى غراى انى جاعلك للناس اماما ايه بيرانه
داد قوت واقتدار ولسى مقتضاى حكمت بالغه صمدانى ومبتغاى مشيت سابغه ربانى ندر نياز عليه خباب خداوند
خلاق جل جلاله عن وصمه الانتقال والافتراق دليل اقوى اعدلدر اهو اقرب للتقوى ايله مناسبتله جلاله عدالت
وانضا فى اثبات وتعريف وفرمان واجب الاذعان اطيعوا الله واطيعوا الرسول واولى الامر منكم برله عاصمه انامه
قبول ربقه مطاوعتلرين تكليف ايدوب مالك طريقه عدل واقتصاد ومالك ملكه رشد وسداد اولان ملوك مرضيتى
السلوك سلامه دخى وجعل بينكم مودته مقتضا سنجه صفاى مواد صفوت ومواد موالاتى تحبيب فاصلحوا بين اخويكم وتصفيل مرايا
اخوه اولان سعادتمندان ايمانى وقوع شق عصا دن صيانت برله برموجب مواثيق وموالاة ملوك موثقين ياعث اساس
نواد وحمايه اولمش عباد ايله بوب خصوصا دتبه عاليه سلطنت كبرى وطبقه سامیه خلافت علميا مزى مشورتيله امتياز
بلوغ ومايه اولمش ايله منتهى الغايه جميع طبقات وذات قدسى سماتمزى خدمت بلند مرتبت حرمين شريفين
انا جعلناك خليفه فى الارض ايله واصل دتبه اعلاى مناذل ودرجات ايدوب متابعت سنت سنيه حضرت
شرفها الله تعالى الى شئات الفرقدين سعادتى ايله واصحاب امام قبلتين ايله سرفراز وامور واجب الامتثال وجاهدوا فى الله حق جهاده
رسول ثقلين صلى الله تعالى عليه وسلم ومحبت آل واصحاب امام قبلتين ايله سرفراز وامور واجب الامتثال وجاهدوا فى الله حق جهاده
موجبنجه اداى فريضه غزو وجهاد ايله حائز قصب السبق ميدان امتياز بمكله ايام دوزا فرو نمزى قرين ثبات ودوام وسلسله سلطنت
مغفرو تمزى وهين استغفار واستحكام ايلدى فلاجرم شكرا على هذه النعم تعظيم لامر الله وشفقت على خلق الله لوازمنى اجرا وايفا يه دقت
ذات كرامى صفاتمزه لايق ذمت واجبه عمر شيد نظير دولت بكاى افسر نامدارى غرة غراى جبين بختيارى مؤسس مبانى جاه
علم حضرت لاى نفوذ شهريار قمر منوير خديو خور شيد نظير دولت واماث واقتباه علم افراز خطه سرورى دونو بختاى اولكان
وجلوس مشيد اركان عز واقبال شايسته تاج وتخت دارا منش بهاء الدنيا والدين جمال الاسلام والمسلمين عونا للشجاعه والمناعه
واربى فريدون تخت جم دوش خسرو هايون بخت دارا منش مسند كسرى وجم فرما نفرماى ممالك عجم فلك جاه القان نادر شاه
والشان غوثا للبسالة والجلالة والعنوان حاله جالس جاه بالش مسند كسرى وجم فرما نفرماى ممالك عجم فلك جاه القان نادر شاه
زان الله شانه وصانه غماشانه جنابلرينك قبل قدس واجمل شاهى وطرف انفس والعلى سپهر اشتباهيلرنون يوندن اوقدم دريا و

Pes hakâyık-ı câmiʿatü'l-âsâr-ı minnet ü sipâs ve rekâyık-ı lâmiʿatü'l-envâr-ı dürûd-ı bî-kıyâs ol pâdişâh-ı lâ-yezâl ve Mâlikü'l-mülk-i bî-zevâl *–celle an derki'l-idrâki menâle zâtihî ve azze min-en-yeblügahü's-simâkü kemâle ṣıfâtihî–* hazretlerinin dergâh-ı celâl ü azamet ve bârgâh-ı cemâl ü vahdâniyyetine takdîm olunur ki, üstukussât-ı ecnâs-ı mümkinât ve usûlât-ı envâʿ-ı mâhiyâtı îcâd u ibdâʿ ve mazhar-ı imtiyâz-ı ahsen-i takvîm olan nevʿ-i kerîm-i insânı inşâ vü ihtirâʿ idüp, ber-mûceb-i medlûl-i *"ve refaʿnâ baʿzaküm fevka baʿzın derecât"*[1] takdîr-i merâtib ü kemâlât ile temyîz-i tefâvüt-i zevât eyledi. *"Cihân müttefik ber-İlâhiyyeteş / fürûmânde der-künh-i mâhiyyeteş / Ne ber-evc-i zâteş pered mürg-ı fehm*[2] *ne ber zeyl-i vasfeş resed*[3] *dest-i vehm.*[4]*"*

Ve nükûd salât-i salavât-ı muttasılatü'l-vürûd u ukûd neyyirât-ı tahiyyât-ı müşk-endûd ol server-i enbiyâ ve kâfile-sâlâr-ı maʿşer-i asfiyâ vâzıʿ-ı ahkâm-ı şerîat ü dîn kâid-i ketîbe-i enbiyâ vü mürselîn *–aleyhi mine't-teslîmâti esnâhâ ve mine't-tekrîmâti aʿlâhâ ve enmâhâ–* hazretlerinin menbaʿ-ı feyezân-ı envâr-ı hidâyet ve menhel-i feverân-ı enhâr-ı inâyet olan türbe-i münevvere ve ravza-i mutahharalarına nisâr kılınır ki; *"el-mü'minûne ke-racülin vâhid"* [5] fassı ile tarsîʿ-ı erkân-ı kasr-ı vifâk-ı müslimîn ve *"el-mü'minu li'l-mü'minîne ke'l-bünyâni yeşüddü baʿzuhüm baʿzan"*[6] nassı ile terfîʿ-i eyvân-ı ittifâk-ı muvahhidîn eyledi. *"Resûl-i Arab, şâh-ı ümmî-lakab, delîl-i Acem, reh-nümâ-yı Arab ez-û hüccet-i dîn mükemmel şüde bi-mühr-i nübüvvet müseccel şüde"*[7]

Ve dürer-i dürûd-ı nâ-maʿdûd ve gurer-i garâib-i sürûr-ı taʿzîmât-ı gayr-i mahdûd ol yeke-tâzân-ı *"es-sâbikûne's-sâbikûn"*[8] ve pişvâyân-ı *"ülâ'ike'l-mukarrabûn*[9] olan ashâb-ı ahyâr ve muhâcirîn ü ensâr hazerâtının meşâhid-i münevvere ve merâkid-i muʿattaralarına îsâr olunur ki, hafâyâ-yı mezâyâ-yı sünen-i seyyidü'l-mürselîni tavzîh ü tebyîn ile tevkîd-i deâim dîn ve temhîd-i kavâʿid-i yakîn eylediler. *"Hümü'n-nücebâü'l-gurrü min-Âli Ahmed ve hüm bâyeʿûhü tâyıʿîne le-de'ş-şeceri –aleyhim selâmu'llâh– mâ-nâha tâirun ve mâ-lâha li's-sârîne fi'z-zulemi'l-kameru"*[10] Emmâ baʿd:

Çün izhâr-ı şeâir-i şerîat-ı garrâ ve îzâh-ı meâsir-i Hanefiyye-i semhâ ile îfâ-yı hukûk-ı ahkâm-ı ilâhî ve

sağlamlaşması yolunda ismini ve sancağını iʿlâ-i kelimetu'llah ile yüceltmeyi öğütlemiş, "Mü'minler bir tek el gibidir" hadisiyle onlara hedef göstermiştir. "İki grubun arasını düzeltmenin nübüvvet şubelerinden bir şube" olduğunu söyleyerek bunu te'yîd etmiştir. Salat ve selam o Peygamber'in, arkadaşlarının, tertemiz ailesinin, onun askerinin ve bütün onun yolundan gidenlerin üzerine olsun ki, çağlar boyunca tâ kıyâmete kadar sabah-akşam onları böylece müjdeler. Âlemde onun yolundan giden, barışı sağlayan hakanları selamlar, onları şereflendirir ve onlara karşı çok cömert davranır" mealinde Arapça girizgâh.

1 ***"Kiminizi kiminizden derecelerle üstün kıldık."*** anlamındaki bu ifade ile; *"Rabbinin rahmetini paylaştırmak onlara mı düşmüş? Dünya hayatında onların geçimliklerini biz paylaştırdık. Bir kısmı diğerini istihdam etsin diye* ***kimini kiminden derecelerle üstün kıldık****. Rabbinin rahmeti onların biriktirdiklerinden daha hayırlıdır."* mealindeki ayete (Kur'ân-ı Kerim, Zuhruf suresi, 43/32) işaret olunmaktadır.

2 Metinde sehven "fihim" şeklinde yazılmıştır.

3 Metinde sehven "rüşd" şeklinde yazılmıştır.

4 *"O'nun İlâhlığı hususunda herkes hemfikir; ancak mahiyetinin içyüzü hususunda aciz. Ne fehm (anlama) kuşu O'nun Zat zirvesinin üstünde kanat çırpıp; ne de vehm (şüphe ve kuruntu) eli O'nun vasf (sıfat) zeyline (eteğine ve ucuna) ulaştı."*

5 Müslim, Sahîh, Kitâbü'l-Birr.

6 Buhari, Sahîh, Kitâbü'l-Mezâlim, Bâbu Nasri'l-Mazlûm.

7 "Ümmî lakaplı şâh olan Arap peygamber, Acem'in delili, Arab'ın yol göstericisi ki, dinin hücceti onunla mükemmel oldu, nübüvvet mührü onunla tescil olundu" anlamında Farsça ibare.

8 "(Hayırda) önde olanlar (ecirde de) öndedirler." Vâkıa suresi, 56/10.

9 Kur'ân-ı Kerim, Vâkıa suresi, 56/11-12. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"İşte onlar nimetlerle dolu cennetlerde* ***Allah'a en yakın olanlardır.****"*

10 "Onlar Ahmed'in yani Hz. Muhammed'in (s.a.v) ailesinden şerefli ve soylu kimselerdir ve onlar kuşların ötmediği ve karanlıkta yolculuk yapanlara ayın çıkıp görünmediği bir ağacın yanında kendi istekleri ile (Hz. Peygamber'e (s.a.v)) beyʿat ettiler. *–Allah'ın selamı onların üzerine olsun–*
Hem Ahmed'in ailesinden olan asil kimseler ve hem kendine biat eden tâbiʿîn için O, (dayanılacak) bir ağaç gibidir. Allah'ın selamı ay karanlığında (yol göstermek için) öten bir kuş ve ışıldayan bir yıldız hükmündeki kimseye olsun" mealinde Arapça-Farsça karışımı bir ibare.

icrâ-yı umûr-ı evâmir ü nevâhî için bi-hasebi't-teʻâkübi'l-edvâri ve'l-aʻsâr ve tebâidü'l-aktâri ve'l-emsâr hıyâr-ı ibâd-ı hakkâniyyet-muʻtâddan bir bende-i saʻâdet-iʻtiyâdın ıstıfâ vü ihtiyâr kılınması ve pîşânî-i menşûr-ı liyâkat ve istîhâlinin tuğrâ-yı garrâ-yı *"inmî câʻilüke liʼn-nâsi imâmâ"*[1] ile pîrâye-i dâr-ı kuvvet ü iktidâr olması muktezâ-yı hikmet-i bâliğa-i Samedânî ve mübtegâ-yı meşiyyet-i sâbıka-i Rabbânîdir. Binâenaleyh cenâb-ı Hudâvend-i Hallâk *–celle celâlühû an-vasmeti'l-intikali ve'l-iftirâk–* delîl-i akvâ-yı *"iʻdilû, hüve akrabü liʼt-takvâ"*[2] ile menâfiʻ- i ecille-i adâlet ü insâfı isbât ve taʻrîf ve fermân-ı vâcibü'l-izʻân *"atîʻu'llâhe ve atîʻu'r-Rasûle ve üli'l-emri minküm"*[3] birle âmme-i enâma kabûl-i ribka-i mutâvaʻatların teklîf etmekle sâlik-i tarîka-i adl ü iktisâd ve mâlik-i meleke-i rüşd ü sedâd olan mülûk-i marzıyyü's-sülûk-i İslâm'a dahi *"ve ceʻale beyneküm meveddeten"*[4] muktezâsınca safâ-yı mevârid-i safvet ü muvâlâtı tahbîb ve müzâhir-i ittihâd-ı *"innemeʼl-müʼminûne ihve"*[5] olan saʻâdet-mendân-ı îmânı vukûʻ-ı şakk-ı asâdan sıyânet birle ber-mûceb-i *"fe-eslihû beyne ahaveyküm"*[6] ve tesaykal-ı merâyâ-yı tevâdd ü tehâbba tergîb zımnında musâdakât ve musâfât-ı selâtîn-ı dîn ve muvâf[ak]at u muvâlât-ı mülûk-ı müʼminîni bâʻis-i âsâyiş-i bilâd ve mâye-i ârâmiş-i ibâd eyleyip, husûsan rütbe-i âliye-i Saltanat-ı kübrâ ve tabaka-i sâmiye-i hilâfet-i ulyâmızı menşûr-ı imtiyâz-ı *"innâ ceʻalnâke halîfeten fiʼl-arz"*[7] ile müntehîü'l-gâye-i cemîʻ-i tabakât ve zât-ı kudsî simâtımızı hidmet-i bülend-mertebet-i Haremeyni'ş-Şerîfeyn *–şerrefehüma'llâhü teʻâlâ ilâ-şettâti'l-ferkadeyn–* saʻâdeti ile vâsıl-ı rütbe-i iʻlâ-yı menâzil ü derecât idüp mutâbaʻat-ı sünnet-i seniyye-i hazreti Resûlü's-sekaleyn *–salla'llâhü teʻâlâ aleyhi ve sellem–* ve muhabbet-i Âl ü Ashâb-ı İmâm-ı Kıbleteyn ile ser-firâz ve emr-i vâcibü'l-imtisâl-i *"ve câhidû fiʼllâhi hakka cihâdihî"*[8] mûcebince edâ-yı farîza-i gaz[â] vü cihâd ile hâiz-i kasbü's-sebk-i meydân-ı imtiyâz etmekle eyyâm-ı rûz-efzûnumuzu karîn-i sebât ü devâm ve silsile-i saltanat-makrûnumuzu rehîn-i istikrâr ü istihkâm eyledi. *"Felâ-cereme şükran alâ-hâzihiʼn-niʻam taʻzîmü li-emriʼllâhi ve şefekat alâ-halkiʼllâhi"*[9] levâzımını icrâ ve îfâya dikkat-i zât-ı kirâmî-sıfâtımıza lâzıme-i zimmet ve vâcibe-i uhde-i himmet olmağın li-zâlike çemen-edâyî-i istirâhat-i ibâd ve bahâr-pîrâyî-i safvet-i memâlik ü bilâd olan âlî-hazret, leâlî-nazret, şehriyâr-ı kamer-tenvîr, hidîv-i hurşîd-nazîr, dürre-i yektâ-yı efser-i nâmdârî, gurre-i garrâ-yı cebîn-i bahtiyârî, müessis-i mebânî-i câh u celâl, müşeyyid-i erkân-ı izz ü ikbâl, şâyeste-i tâc u kemer u gâh, bâ-beste-i diyânet ü emânet ü intibâh alem-efrâz-ı hıtta-i serverî revnak-bahşâ-yı evreng-i dâverî[10] Ferîdun taht-ı Cem reviş, Hüsrev-i hümâyûn-baht-ı Dârâ-meniş, bahâü'd-dünyâ ve'd-dîn, cemâlü'l-İslâmi ve'l-Müslimîn avnen li'ş-şecâʻati ve'l-menâʻati ve'ş-şân gavsen li'l-besâleti ve'l-celâleti ve'l-unvân hâlâ câlis-i çâr-bâliş-i mesned-i Kisrâ vü Cem fermân-fermâ-yı Memâlik-i Acem, felek-câh, el-Kaân Nâdir Şâh *–zâdeʼllâhü şânehû ve sânehû ammâ şânehû*[11]– cenâblarının kıbel-i akdes ü ecmel-i şâhî ve taraf-ı enfes ü ekmel-i sipihr-iştibâhîlerinden bundan esbak ve akdem der-bâr-ı Hilâfet-medâr-ı Sultânî ve bârgâh-ı gerdûn-iştibâh-ı hâkânîmize kerraten baʻde merratin vâride olan nevâmic-i behiyye-i Şâhîlerinde derc ü işʻâr

1 "...Seni insanlara önder kılacağım..." Bakara suresi, 2/124.
2 "...Adaletli olun; bu, Allah korkusuna daha çok yakışan (bir davranış) tır..." Mâide suresi, 5/8.
3 "...Allah'a itaat edin. Peygamber'e ve sizden olan ülü'l-emre (idarecilere) de itaat edin..." Nisâ suresi, 4/59.
4 "... (Eşlerinizle) aranızda sevgi ve merhamet var etti..." Rûm suresi, 30/21.
5 "Müminler ancak kardeştir..." Hucurât suresi, 49/10.
6 "...Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin..." Hucurât suresi, 49/10.
7 "...Biz seni yeryüzünde halife yaptık..." Sâd suresi, 38/26.
8 "Allah uğrunda, hakkını vererek cihad edin..." Hac suresi, 22/78.
9 "Şüphesiz ki Allah'ın verdiği bunca nimetlere şükretmek, Allah'ın emirlerine taʻzim ve yarattıklarına şefkat göstermekle olur" anlamında Arapça ibare.
10 "Üveysî" şeklinde yazılmıştır.
11 "Allah onun şânını, makamını korusun; makamından dolayı (gelebilecek tehlikelere karşı) kendisini korusun" anlamında Arapça dua cümlesi.

olunduğu üzere rehberî-i tevfîk-ı lâ-yezâl-i Hudâ-dâd ve bagal-gîrî-i istiʻdâd ve istîhâl-i mâder-zâd ile revnak-efzâ-yı erîke-i şâhî ve pîrâye-bahşâ-yı serîr-i Cem-câhî oldukları evân-ı behcet-iktirân yaʻnî şûrâ-yı kübrâ-yı sahrâ-yı Mogan'da ittifâk kılıp dârâ vü ittihâd-ı kilem-i pîr ü bernâ ile cenâb-ı şehâmet-nisâb-ı kaanîlerin fermân-fermâî-yi Memâlik-i Îrân ve mesned-ârâ-yı taht-gâh-ı keyâna hasran ve kasran elyak u ahrâ ve evfak u evlâ gördüklerinde mezheb-i Hanîf-i Ehl-i Sünnet ve Cemâʻat o âlî-hazretin muhtâr-ı âbâ'-i kirâm ve mâye-i hamîr-i fıtrat-ı diyânet-irtisâmları olmakdan nâşî Şâh İsmail-i Safevî vaktinde hudûs u zuhûr idüp miyâne-i Rûm ve Aʻcâm'da fîrûzîne-i nevâ'ir-i hısâm olan sebb ü rafz bidʻatlarının terk ü izâle vü defʻ ü izâhasın emr-i azîm-i saltanata takdîm eylemeleriyle ekser ricâl-i Îrâniyân teklîf-i mezkûru kabûl ve teslîm eyledikleri cihetden anlar dahi tahammül-i külfet-i şâhî ve tekabbül-i unvân-ı muʻallâ-câhî idüp, li-zâlik işbu mazhar oldukları eser-i cemîlin hüsn-i telâkîsi olmak üzere cânib-i seniyyü'l-menâkıb-ı mülûkânemizden ol vakt isʻâf u istiʻâdını iltimâs eyledikleri mevâdd-ı hamse-i maʻhûdenin üç mâddesi baʻde't-tesviye derece-i kabûle mevsûl ve bâkî iki maddesi ki biri tasdîk-ı mezheb-i Caferî ve diğeri Mekke-i Mükerreme'de tahsîs-i dergeh maddeleridir. Anların derkâr olan meʻâzir-i şerʻiyyeleri bi'd-defaʻât taraf-ı eşref-i kaanîlerine ifâde vü inhâ birle metrûk ve menkûl olması şîme-i insâf ve hakkâniyetlerine müfevvaz ve mevkûl kılınmış idi. Lâkin bi-takdîri'llahi teʻâlâ ol vakitlerden berü matlûb u merâm olan musâlaha-i hayriyyet-encâm pezîrâ-yı sûret-i nizâm u hitâm olamayup teklîfeyn-i mezkûreyn nümâyiş-i çehre-i mevâdd-ı musâlemeye perde-keş-i mümânaʻat olmuşiken bundan mukaddemce tekrâren savb-ı eltâf-ı fütüvvet-penâhîlerinden südde-i seniyye-i sidret-gâhımıza mebʻûs olan tensîkât-ı behiyye-i dâverânelerinde derc ü tastîr olunduğu üzere fi'l-asl makâsıd u âmâlleri tahsîl-i mülk ü mâl ve takrîr-i husûmet ü cidâl olmayıp, ancak ümmet-i merhûme-i Nebeviyye beynlerini ıslâh birle Tarafeyn reâyâsının husûl-i sâmân u felâhları olmak hasebiyle yümn-i himmet-i keyânîleriyle umûmen ahâlî-i Îrân beynlerinde tarîka-i enîka-i Sünnet ve Cemâʻat mergûb ve meslûk ve maddeteyn-i maʻhûdeteyn dahi bi'l-külliyye mefsûh[1] u metrûk kılınmağla fîmâ-baʻd beyne'd-devleteyn inʻıkâd-ı silm ü salâh ile inkıtâʻ-ı nizâʻ u kifâha irâde-i seniyye-i mûcibü'l-irtibâhları taʻalluk eylediği ifâde vü işʻâr ve lâkin zeyl-i tahrîrâtda arâzîye dâir müceddeden baʻzı teklîf dahi eğerçi îrâd u tezkâr kılınıp, fe-ammâ anın dahi isʻâf u kabûlünde ibrâm u ısrâr vâdîlerine gidilmeyip, tabʻ-ı hümâyûnumuza güvârâ olan taraf-ı Şâhîlerine dahi güvâr olmak üzere redd ü kabûlünde zimâm-ı ihtiyâr ve müsellem-i kabza-i tasarruf-ı hilâfet-medâr-ı mülûkânemiz olduğu tasrîh ü ihbâr olunmağın bu gûne cilve-ger-i mir'ât-ı zuhûr olan sûret-i muâmele-i diyânet-mevfûrlarına binâen taraf-ı hümâyûnumuzdan dahi maʻkûd olan encümen-i şûrâda karâr-dâde olduğu vechile teklîf-i cedîd-i merkûm dahi mâ-sebakları gibi endâhte-i vâdî-i ferâmûşî ü insâ ve her bâbda *mezâ-mâ-mezâ*[2] meseli beyne'd-devleteyn tahkîk ve imzâ kılınıp, şân u unvân-ı cânibeyne mûceb-i nakîsa vü şeyn olacak hâletlerden her gûne ârî ve berî olmak vechile hâkân-ı cennet-merâbiʻ Sultân Murâd Hân-ı Râbiʻ hazretlerinin zamân-ı bâ-unvânlarında karâr-dâde olan hudûd u sınır-ı kadîme ile akd-i musâlahaya müsâʻade-i hümâyûn-ı hüsrevânemiz erzânî ve cârî kılınmağla bu siyâk üzere akd-i sulh u salâh o âlî-hazretin dahi karîn-i rızâ-yı yümn-iktizâ-yı Şâhîleri olduğu sûretde ber-vech-i muharrer emr-i musâlaha temhîd ve tevkîd olunup, fîmâ-baʻd gerek zamân-ı bâ-unvânlarında ve gerek ahlâf u aʻkâb-ı hazreteyn evânlarında kasr-ı müşeyyedü'l-erkân tehâbb ü istînâs bir dürlü kâbil-i tezelzül ü indirâs olmayacağını hâvî şeref-efzâ-yı sudûr olan nâme-i hümâyûn-ı nasafet-meşhûnumuz ile hâcegân-ı dîvân-ı muʻallâ-unvânımızdan Mâliye Tezkirecisi iftihâru'l-emâcid ve'l-aʻyân Mustafa Nazîf *–dâme mecdühû–* baʻs ü irsâl ve akd ü teşyîd-i bünyân-ı musâfâta başka başka ruhsâtnâme-i hümâyûnumuz ile gerek

1 Metinde sehven "mesfûh" şeklinde yazılmıştır.
2 "Geçen geçti gitti" anlamında Arapça ibare.

mûmâ-ileyh ve gerek Bağdad ve Basra eyâletlerine mutasarrıf olup, ol câniblerin seraskeri olan düstûr-ı mükerrem müşîr-i mufahham nizâmü'l-âlem vezîrim Ahmed Paşa *–edâma'llâhü te'âlâ iclâlehû–* murahhas tayin olunmalarıyla mûmâ-ileyh o vech üzere ol savb-ı sa'âdet-evbe tesyîr ü îsâl olunduğuna binâen Daru's-sedâd-ı Bağdad'a ba'de'l-vusûl vezîr-i müşârun-ileyhin tarafından ta'yîn olunan Dîvân Kâtibi kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Veli *–zîde mecdühû–* ile bi'l-ma'iyye savb-ı me'mûra teveccüh ve azîmet ve Kazvin ile Tahran beyninde ordu-yı meymenet-pûy-ı cenâb-ı Şâhîlerine vaz' u hâl-i ikâmet eyledikden sonra nâme-i hümâyûn-ı hüsrevânemizi nezd-i keyânîlerine teblîğ ü teslîm ve tavsiye-i hümâyûnumuz olan hâlâtı pîşgâh-ı me'âlî-penâhlarına arz u takdîm eyledikde irâde-i hilâfet-ifâdemiz üzere akd-i sulh u salâh ve feth-i ebvâb-ı silm ü necâha ol sâmî-câh cenâbları taraflarından dahi meyl ü rağbet zuhûr etmeğin cânib-i saltanat-ı seniyyemizden ta'yîn olunan mûmâ-ileyhimâ taraf-ı Şâhîlerinden mükâlemeye me'mûr olan nüvvâb-ı kirâmîlerinden cenâb-ı hâsiyet-me'âb, sa'âdet-iktisâb, devlet-intisâb mu'ayyir-i Memâlik-i Îrân Hasanali Hân *–dâme mahfûzen bi-inâyeti'llahi'l-Meliki'l-Mennân–* ile mevâdd-ı müsâlemeyi ba'de'l-müzâkere esâs u şart kılınan maddelerden başka bunlara müteferri' olan üç mâdde ve bir tezyîl ile emr-i musâlaha-i hayriyyet-âsâr vükelâ-yı Tarafeynin rızâ vü ittifâklarıyla def'aten pezîrâ-yı hüsn-i karâr oldukdan sonra mevâdd-ı merkûme huzûr-ı lâzımü'l-cuyûr-ı keyânîlerine ba'de'l-arz taraf-ı eşref-i kaanîlerinden kabûl dahi pîrâye-i kabûl ü istikrâr olmağla işbu Bin yüz elli dokuz senesi mâh-ı Şa'bânü'l-mu'azzamının on yedinci günü târîhiyle müverrah cânibeynden ma'mûlün-bih temessükler alınıp verilmeğin zikrolunan temessükler Tarafeynden makbûl ü mu'teber ve mer'î vü mukarrer tutuldığın müş'ir sâl-i bâ-ikbâl-i sittîn ve mi'ede vâkı' nevrûz-ı fîrûzda mübâdele olunmak şartıyla rütbeleri müsâvî büyükelçiler ba's ü irsâliyle tasdîknâmeler getirdilip, anlar dahi Âsitâne-i sa'd-âşiyânelere teblîğ ü teslîm eylemeleri kavl ü karâr olunmağın cânib-i me'âlî-câlib-i keyhânîlerinden verilen memhûr ve ma'mûlün-bih temessük murahhas-ı mûmâ-ileyh Mustafa Nazîf *–dâme mecdühû–*ya terfîk kılınan vâkıf-ı huzûr-ı şâmî, emâret-me'âb-ı fütüvvet-nisâb Mihmandâr Muhammed Hüseyin Bey *–zîde mecdühû–* vesâtatıyla Bağdad ve Basra eyâletleri mutasarrıfı vezîr-i müşârun-ileyh tarafına vâsıl ve anın cânibinden dahi der-bâr-ı Hilâfet-karâr-ı mülûkânemize vârid ve dâhil olup, kâide-i kadîme-i Devlet-i rûz-efzûn ve deydene-i müstedîme-i saltanat-ı ebed-makrûnumuz üzere düstûr-ı ekrem, müşîr-i efhâm, nizâmü'l-âlem, nâzım-ı menâzımü'l-ümem müdebbirü'l-umûri'l-cumhûr, bi'l-fikrü's-sâkıb, mütemmimü mehâmi'l-enâm, bi-re'yi's-sâ'ib, mümehhidü bünyâni'd-devletihî ve'l-ikbâl müşeyyidü erkâni's-sa'âdeti ve'l-iclâl mükemmilü nâmûsi's-Saltanati'l-uzmâ, mürettibü merâtibi'l-Hilâfeti'l-kübrâ, el-mahfûfu bi-sunûfi avâtıfi'l-Meliki'l-A'lâ hâlâ Vezîr-i A'zam sütûde-şiyem ve vekîl-i mutlak, kaviyyü'l-himem el-Hâcc Mehmed Paşa *–edâma'llâhü te'âlâ iclâlehû ve dâ'afe bi't-te'yîdi iktidârehû ve ikbâlehû*[1]– ma'rifetiyle zikrolunan temessük ve dergâh-ı mu'allâ-penâhımıza arz ve telhîs olunmağla derûnunda sebt ü tahrîr ve imlâ vü tastîr olunan kelimât ü mevâdda ilm-i âlem-şümûl-i mülûkânemiz muhît ve şâmil oldukda cümlesi nezd-i hümâyûn-ı Pâdişâhânemizde karîn-i kabûl olmağın şeref-bahş-ı sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı talebet-makrûnumuz mûcebince işbu tasdîknâme-i sedâd-alâme-i hüsrevânemiz ısdâr ve lafz-be-lafz yerlü yerinde ri'âyet ve sıyânet olunmak için zikrolunan mevâd ve tezyîldir ki aynıyla serd ü tezkâr olunur.

Esâs:

Hâkân-ı cennet-merâbi' Sultân Murâd Hân-ı Râbi' hazretlerinin zamân-ı sa'âdet-iktirânlarında vâkı' olan musâlaha Devleteyn beyninde mer'î tutulup ve musâlaha-i mezbûrede olan hudûd u sınır yine o minvâl üzere kalıp i'tibâr oluna. Ve erkânına tağayyür ü halel isâbet eylemeye.

1 "Allah Teâlâ yüceliğini devamlı kılsın, iktidâr ve ikbâlini kuvvet vererek artırsın" anlamında Arapça dua cümlesi.

Şart:

Min-ba'd fitne-i nâ'ime ve tîğ-ı hısâm der-niyâm olup, ol nesne ki Tarafeynin şânına lâyık ve Devleteynin hayriyyet ve salâhlarına muvâfık ola. Cemî'-i mevâdda ma'mûl ola. Ve müheyyic-i gubâr-ı kedûret ve münâfî-i musâlaha vü müsâlemet olan umûrdan ictinâb oluna.

Mâdde-i Ûlâ:

Huccâc-ı Îrân Bağdad ya Şam taraflarından âzim-i Beytullâhi'l-harâm olalar. Yol üzerinde vâkı' olan vülât ü hükkâm ve mîru'l-hâclar mezbûrları mahal-be-mahal âminîn ü sâlimîn birbirlerine îsâl idüp, mürâ'ât-ı hâl ve sıyânet-i ahvâllerin manzûr tutalar.

Mâdde-i Sâniye:

İşbu İki Devletin dostluğun te'yîd ve ittihâdların işâ'ât için her üç senede bir şahıs Devlet-i Aliyyemden İran'da ve bir şahıs dahi İran'dan Âsitâne-i Aliyyemde olup, anların ihrâcâtları Tarafeynden verile.

Mâdde-i Sâlise:

Tarafeynin esîrleri murahhas olup alınıp satılmaya ve vatanlarına gitmeye tâlib olanlara Tarafeynden mümâna'at olunmaya.

Tezyîl:

Sultân Murâd Hân-ı Râbi' hazretlerinin zamanlarında olan hudûd u sınır tahkîk olunup, serhad muhâfızları dostluğa münâfî harekâtdan ihtirâz eyleyeler. Ve andan mâ'adâ ahâlî-i Îrân Safevîyye zamanlarında ihdâs olunan ahvâl-i nâ-şâyesteyi külliyyen târik ve usûl-i akâidde Ehl-i Sünnet mezhebine sâlik olmalarıyla, Hulefâ'-i Râşidîn *rıdvânu'llâhi te'âlâ aleyhim ecmaîn* hazerâtını hayr u terazzî ile yâd ideler. Ve ahâlî-i Îrân'dan fîmâ-ba'd Ka'be-i Mükerreme ve Medîne-i Münevvere ve sâir bilâd-ı İslâmiyyeye gelip gidenlere huccâc ve züvvâr-ı Rûm ve ahâlî-i sâir bilâd-ı İslâmiyye misillü bu cânibden muâmele-i bi'l-mücâmele olunup, kendilerden devirme nâmıyla ve hilâf-ı şer' u kânûn sâir vechile nesne mutâlebe olunmaya. Ve kezâlik Atebât-ı Âliyyât züvvârının mâdâm ki yedlerinde ticâret malı olmaya, Bağdad'ın hükkâm ve mübâşirleri anlardan bâc taleb etmeyeler. Ve yedinde ticâret mâlı olanların hesâbı üzere iktizâ iden gümrükleri ber-mu'tâd-ı kadîm alınıp, ziyâde taleb olunmaya ve o tarafdan dahi Devlet-i Aliyyem tüccârına ve ahâlîsine bu minvâl üzere muâmele oluna.

Ve dahi târih-i in'ıkâd-ı sulhden sonra İran'dan Memâlik-i Mahrûse'ye ve bu tarafdan dahi Îrân'a firâr ider olur ise himâyet olunmayıp, taleb olundukları hâlde vükelâ-yı cânibeyne teslîm olunalar. Ve *inşâ'allâhü te'âlâ* şurût-ı mezkûreye Tarafeynden mürâ'ât olundukca işbu muhabbet ve dostluk bu iki devlet-i uzmâ ve hânevâde-i kübrânın ve ahlâf u a'kâblarının beynlerinde muhalled ve ber-karâr ola.

Hâtime:

İşbu musâlaha-i mübârekede vâkı' husûsât-ı mestûre ve uhûd-i mezkûre in'ıkâdının Tarafeynden kabûlünü müş'ir Bin yüz almış senesi evâilinde vâkı' nevrûz-ı sultânîde veya andan sonraca tasdîknâmeler ile rütbeleri birbirine müsâvî büyükelçiler ba's ü tesyîr olunmak üzere karâr verilmeğin cânibeynden alınıp verilen mevsûkun-bih temessükler mûcebince Devlet-i Aliyye-i râsihu'l-erkânımız ile şâh-ı vâlâ-câh-ı müşârun-ileyh cenâbları beyninde kıbel-i eşref-i hazreteynden vekâlet-i muhkiyeler hasebiyle işbu musâlaha-i hayr-encâm ve bu müsâleme-i dost-kâm bi-tevfîki'l-lâhi'l-Meliki'l-Min'âm ârâyiş-i hüsn-i itmâm ü encâm olmağla, imdi:

Şâh-ı kaanî-destgâh cenâbları ve a'kâb-ı husûssıyet-intisâbları câniblerinden madem ki işbu ma'kûd olan musâlaha-i mübâreke şerâitına ri'âyet oluna, taraf-ı hümâyûn-ı hilâfet-makrûnumuzdan dahi ahd ü sevgend ü mîsâk-ı berûmend ile te'yîd-i revâbıt-ı sulh-dâştî ve te'kîd-i zavâbıt-ı silm ü dostî ideriz ki min-ba'd cânib-i seniyyü'l-menâkıb-ı hüsrevâne ve kezâlik ahlâf-ı nasafet-ittisâf-ı mülûkânemizden ve vüzerâ-yı ızâm ve hüddâm-ı âlî-makâmımızdan *kâinen-men-kân*[1] hiç ferd

1 "her kim varsa" anlamında Arapça ibare.

ser-i mû hilâfına hareket eylemeye. "*Tâ ez-berây-ı nazm-ı masâlih ve din-i cihân kes râ derûn-ı perde-i takdîr nîst kâr, deverân-ı âşîî ki nizâm-ı cihân ezu-st, bâdâ çû fazl-ı Hak ebedü'd-dehr pâydâr, hemvâre tevâlî-i inâyet-i bî-gâyet-i ilâhî karîn-i rûzgâr ve rüsûm u âyîn-i velâ-cûyî vü nîk-hâhî ber-devâm u ber-karâr-bâd; bi'n-Nebiyyi ve Âlihi'l-athâr ve Sahâbetihi'l-ahyâr mine'l-Muhâcirîne ve'l-Ensâr.*[1]

İmzâ-yı hümâyûn

El-mütevekkilu ale'llâhi'l-Kerîmi'l-mennân,
el-müfevvizu emrahû ileyhi fî külli hâl ü şân
Hâdimü'l-Haremeyni'ş-Şerîfeyn es-Sultân el-Gâzî
Mahmud Hân ibnü's-Sultân el-Gâzî Mustafa Hân[2]

BOA, A.DVNS.NMH.d., 3/56, s. 64-66

1 "Bu dünyadaki işleri yoluna koymak için takdir perdesini ortadan kaldırmak iş değildir. Dünyanın düzenini sağlamak yolunda barış yapmak, hakkın üstünlüğünü zamanın sonuna kadar ayakta tutmaya vesiledir. Allah'ın sonsuz yardımının kesintiye uğramadan sürmesi; Hz. Peygamber ve O'nun temiz ailesi, muhacirîn ve ensardan hayırlı arkadaşları istikametinde zamanın dost olduğu, resmi işlerin geleneklerin, törenlerin yâr olduğu, dostluk arayışı ve iyilikseverliğin kararlı bir şekilde devam ettiği bir gelecek duamızdır" mealinde Farsça dua ve niyaz cümlesi.

2 "Kerîm(=çok cömert) ve Mennân(=çok ihsân edici) olan Allah'a tevekkül eden; her hâl ve şartta işini O'na havale eden ve iki Haremin hizmetkârı olan Sultan Gâzî Mustafa Han oğlu Sultan Gâzî Mahmud Han" anlamında Arapça imzâ-yı hümâyun.

1810 Yılında II. Mahmud Tarafından İran'a Gönderilen Osmanlı Sefiri Abdülvehhab Efendi

İÜ.NEK.TY., No. 4422, v. 1a

10

II. Kerden Antlaşması
Second Treaty of Kerden

Osmanlı ve Zend devleti arasında istenmeyen olaylar neticesinde İstanbul'da kararlaştırılan ve icrası Bağdat Valisi Hafız Mustafa Paşa'ya ihale edilen antlaşma beş madde üzere gerçekleştirilip, 5. maddede zikredilen ve veba nedeniyle ölen İranlıların Osmanlı memurlarınca zabtedilen eşyalarının iadesi ile Basra ve civarında bulunan Zend askerinin geri çekilmesine yardım edilmesi için İstanbul'dan bir memurun gönderilmesi talebini havi içerisinde antlaşma maddelerinin yer alığı vali Mustafa Paşa'nın arzı.

Governor Mustafa Pasha's letter including the articles the five-article treaty, which was negotiated in Istanbul as a result of the undesirable events between the Ottomans and Zand Dynasty, and the implementation of which was assigned to Hafız Mustafa Pasha, the governor of Baghdad, and requesting an official to be sent from Istanbul to help return the belongings of Iranians who died due to the plague and whose properties were seized by Ottoman officials, and to help the withdrawal of Zand troops in and around Basra.

22 Mart / March 1776

Bundan akdem Devlet-i Âl-i Osmân ve Devlet-i Îrâniyân miyânında ba'zı ilel-i nâ-hôşî zuhûrunda Deraliyye'de sebkat eden takdîm ve takviye-i müsâlemede beş mâdde tasrîh ve kabûl ve bi-avnihî Sübhânehû ve Te'âlâ icrâsı tarafımıza ihâle buyurulan mâddelerdir ki ber-vech-i âtî zikrolunur:

Mâdde-i Ûlâ

"Huccâc-ı Beytullâh ve züvvâr ve tüccâr ve kavâfil-i Îrân ile Bağdad ve Basra ahâlileri hüsn-i muâmele ve sülûk ve gümrükden mâ'adâ mutâlebe olunmamak" üzre mâdde-i ûlâdır ki kabûl olundu.

بونلر اوزرنه دولت آل عثمان ودولت ایرانیان سیاستنده بعض علل ناخوشی ظهورزده عقبنده دولتین
ایران نقدیم وتعویقه مسامحه ده بشن ماده تصریح وقبول وبعونه سبحانه وتعالی اجرآسی طرفین
بورلمش ماده لردرکه بروجه آتی ذکر اولنور

ماده اولی

حجاج بیت الله وزوار وتجار وقوافل ایران ایله بغداد وبصره لرلهلرینه حسن معامله
وسلوک وکمرکدن ماعدا مطالبه اولنماسی اوزره ماده اولی درکه قبول اولندی

ماده ثانی

ایرانیان متفرقه لرینکه زوال دولت نادرشاهدنبصره بغداد وبصره لرده کلمریله رفع موانع
ارجاعلری قبول اولنوب آنجق جبراً وقهراً تسییری جناب عالیجاه حضرتلرینک وطرفلرون سپه سالار
شانلری اولماغله ارجاعلرینه مامور وقوعی ظهورزده خواهشلریه کیندردن برفردی کبروبه تاخیر
اینه یه جکی قبول اولندی

ماده ثالث

بابان حکومتی بتمنه تعالی کوردمحمد پاشایه خواهشی اوزره توجیه اولنمسی قبول اولندی

ماده رابع

خوارج مسقط یونزقصده سالک طریق عصیان اولدقلرایچون ایران عساکری بصره اوزرین
عبور ایتمکی قبول اولندی

ماده خامس

بغداد وبصره ومشاهد مطهره ده ایرانیلرین طاعونده فوت اولنلرک اموالی ورثه لرینه
فیدا اولنمغله بودخی قبول اولندی آنجق مال مذکوری ضبط ایدنلرک حال وشانی معلوم اولدقدن
ومشارالیهملرک بعدالعتاد اموال متروکه سی ایکی اوچ یلک تمنه بالغ اولدیغندن مال مذکوری
طرف اشرفلرینه عرض اینمک لابد شان شکوه دولتلری اولدیغی عن صمیم عندنده مخصص مجوز محترم
اولوب وجناب والالرینک قدرشناس سزالری فی الاصل معلوم ثناوراتم اولمقدن ناشی مال مذکور
قطعیاً برشی قیدایتمکه حیا وزیاده جاحیدن وازقبیل طرف پادشاهرالشرفلرینه حمل منین ارتباط توهم
واختصاص خاوص دوننمقتضای آنلرک محلدن وجناب اخلاص مآبلرین نقدآنی مطلوب
بیورلیوب ایسه خلوفنه حرکت اولنمیوب مطلوب معینه مقبولم اولوب وبعونه سبحانه وتعالی
جهتسنه طرف سنیه لرینه ارسال وبعض محله حواله بیورلدقده اداآ اول محله تسلیم اولنمق خصوصی
رای رزین وتدبیم کریم وشان عالیلرینه احاله اولنمغله بومقوله شروطات اجرآسی همت سنیه لرینه
دولتین علیتین بیلرزده اسهل امور دن اولوب آنجق غایله ناخوشی اشغالی دفع بیورلمه لازمه
خصوص مذکوره اولدقدن ناشی بدطفه سبحانه وتعالی برکون وبرساعت اقدم بصره اوزرینه
وحوالی سایره ده اولان عساکرلری رفع وعودت ایتملرینه عنایت وتقرقه لری ارجاعله وبوسال
مذکوره نلک قبضه شروع اولنیجون تعیین بیورلرجه بنده لری جناب بغداده تسییر واسال
بیورلمه رای رزین اصابت رهنمالرینه منوط اولمغله بوبابده وفیمابعد هرحادثه ارقدیم طرف
سعدلرینه اولان خلوص طویتم مقتضای حقه خالصانه مدده توجهات سنیه لری مرجو در

TSMA-E 465/24

Mâdde-i Sânî

"Îrâniyân müteferrikalarından ki zevâl-i Devlet-i Nâdir Şâh'dan sonra Bağdad ve Basra eyâletlerine gelmeleriyle bilâ-mânî' ircâ'ları" kabûl olunup ancak cebren ve kahren tesyîrleri cenâb-ı âlî-câh hazretlerinin ve tarafımızın sezâvâr-ı şânları olmamağla *"ircâ'larına me'mûr kulları zuhûrunda hâhişleriyle gidenlerden bir ferdi geriye te'hîr etdirilmemesi"* kabûl olundu.

Mâdde-i Sâlis

"Baban hükûmeti bi-mennihî Te'âlâ Kürd Mehmed Paşa'ya hâhişi üzere tevcîh olunması" kabûl olundu.

Mâdde-i Râbi'

"Havâric-i Maskat bundan sonra sâlik-i tarîk-ı isyân olurlar ise Îrân asâkiri Basra üzerinden ubûr etmeleri" kabûl olundu.

Mâdde-i Hâmis

"Bağdad ve Basra ve meşâhid-i mutahharada Îrâniyândan tâûnda fevt olanların emvâli reddolunmak" kaydolunmağla bu dahi kabûlümüz olmuşdur.

Ancak mâl-ı mezkûru zabt edenlerin hâl ü şânı ma'lûm oldu ve müşârun-ileyhin ba'de'l-gârât emvâl-i metrûkesi iki üç bin tümene bâliğ olmadığından mâl-ı mezkûru taraf-ı eşreflerine arz etmemiz lâyık-ı şân [u] şükûh-i devletleri olmadığı an-samîm ind-i muhlîsîde meczûmumuz olup ve cenâb-ı vâlâlarının kadr-i şân-sezâları fi'l-asl ma'lûm-ı senâverânem olmakdan nâşî mâl-ı mezkûreye kat'iyyen bir şey kaydetmeye hayâ ve ziyâde hicâbımdan ve ez-kadîm taraf-ı bâhirü'ş-şereflerine habl-i metîn-i irtibât-ı fuâdım ve ihtisâs-ı hulûs-ı derûnum muktezâsı alınan mahallerden ve cânib-i ihlâskârîden ne mikdâr şey matlûb buyurulur ise hilâfına hareket olunmayıp matlûb-ı muayyene makbûlüm olup ve bi-avnihî Sübhânehû Te'âlâ ceste ceste taraf-ı seniyyelerine irsâl ve ba'zı mahalle havâle buyuruldukda edâ ve ol mahalle teslîm olunmak husûsu re'y-i rezîn ve şiyem-i kerîm ve şân-ı âlîlerine ihâle olunmakla bu makûle şurûtun icrâsı himmet-i seniyyeleriyle Devleteyn-i aliyyeteyn beynlerinde eshel-i umûrdan olup ancak gâile-i nâ-hôşî işgâli ref' buyurulmak lâzıme-i husûs-ı mezkûre olmakdan nâşî bi-lutfihî Sübhânehû ve Te'âlâ bir gün ve bir sâ'at akdem Basra üzerinde ve havâlî-i sâyirede olan asâkirleri ref' ve avdet etmelerine inâyet ve tefrikaları ircâ'a ve emvâl-i mezkûrenin kabzına şürû' olunması için ta'yîn buyurulacak bendeleri cânib-i Bağdad'a tesyîr ve irsâl buyurulmak re'y-i rezîn-i isâbet-rehînlerine menût olmakla bu bâbda ve fîmâ-ba'd her hâlde ez-kadîm taraf-ı es'adlarına olan hulûs-ı taviyyetim muktezâsı hakk-ı hâlisânemde teveccühât-ı seniyyeleri mercûdur.

Fî-gurreti S. sene [1]190

(Mühür)

Ve mâ tevfîkî illâ bi'llâh[1]

Abdühû

Mustafa

BOA, TSMA.e., 465/24

1 Kur'ân-ı Kerim, Hûd suresi, 11/88. "Ancak başarmam Allah'ın yardımına bağlıdır."

11

I. Erzurum Antlaşması
First Treaty of Erzurum

Seyyid Ali Paşa sadaretinde Şark Seraskeri Mehmed Emin Rauf Paşa ile İran Şahı Feth-Ali tarafından görevlendirilen Mirza Ali taraflarından Erzurum'da 28 Temmuz 1823 tarihinde imzalanıp Sultan II. Mahmud tarafından 19-28 Ağustos 1823 tarihinde tasdik edilerek 1821-1823 yılları arası Osmanlı-İran savaşını sonlandıran bir esas, bir şart, yedi madde ve bir hatimeden oluşan barış antlaşmasına göre 1639 Kasr-ı Şirin ve 1746 Kerden anlaşması ile belirlenen sınırlara geri dönülerek neticelendirilmiştir.

According to the peace treaty consisting of one principle, one condition, seven articles and one conclusion, which was signed in Erzurum on July 28, 1823 by Mehmed Emin Rauf Pasha, the Eastern Serasker under the Grand Viziership of Seyyid Ali Pasha, and Mirza Ali, appointed by the Iranian Shah Fath-Ali, and ratified by Sultan Mahmud II on August 19-28, 1823, ending the Ottoman-Iranian war between 1821-1823, it was concluded by returning to the borders determined by the 1639 Treaty of Qasr-e Shirin and 1746 Treaty of Kerden.

19-28 Ağustos / August 1823

Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'd-devâm ile Îrân Devleti beyninde bu def'a akd ü tecdîd kılınan musâlahayı hâvî taraf-ı müstecmiu'l-mecdi ve'ş-şeref-i hazret-i Cihândârî'den şeref-yâfte-i sudûr olan tasdîknâme-i hümâyûn-ı zıllıyyet-makrûndur.[1]

Bi'smi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

"Zâlike fazlu'llâhi yü'tîhi men yeşâ[2]*"*

El-hamdü li'llâhi'l-mahmûdi fi'âlühû, el-memdûdi alâ-hulefâ'ihî birruhû ve efdâlühû, ellezî hassa kesîran mine's-selâtîni bi-tâci'l-izzi ve't-temkîni gayra enne hamîde'l-avâkıbi fîhim sa'îdü'l-mevâhibi ve'l-menâkıbi ve raggabe ale's-silmi kâffete'l-mü'minîne siyyemâ esâtîne mülûki hâze'd-dîni'l-mübîni beyde ennehû lâ-yüveffiku bihî illâ men istinâde lehü'z-zamîru vasfen minhü's-semîru sübhânehû mâ-a'zama şânehû ve etemme burhânehû haysü ebraze beyne'd-devleteyni me'stütira min-uhûdi'l-vifâkı ba'demâ übdiye'ş-şikâku nevâcizühû ve enceze li'l-hazreteyni me'ntazara min-vu'ûdi'l-îtilâfi gıbbe mâ küşife masâffü'l-hilâfi süğûrahû ve menâfizehû fe-neze'a bi-lutfihî mâ fi's-sudûri min-gıllin ve nüfûrin sümme ellefe beyne'l-kulûbi ve sarafe'l-kürûbe an-sükkâni'l-cüyûbi *"hattâ esbahû bi-ni'metihî ihvânen"*[3] alâ-sürüri'l-emni ve'l-musâfâti ve emset uyûnü'l-fiteni umyânen ba'demâ kehhalethâ merâvidü esinnete'l-bida'ı ve'l-münâvât, neşküruhû alâ-mâ sehhele li-eviddâ'ihî turuka'l-cihâdi fî-sebîlihî alâ-a'dâihî ehli'ş-şirki ve kabîlihî bi-tahkîkı tergîbi ecelli'l-mürselîne ümmetehû fi'l-ittihâdi li-tahsîni havzeti'l-Müslimîne haysü erşedehüm ilâ-i'lâ'i kelimetihî ve livâ'ihim bi-kavlihî; *"ve'l-mü'minûne yedün vâhidetün alâ-men sivâhüm*[4]*"* ve eyyedehüm bi-ihbârihî; *"Islâhu zâti'l-beyni şu'betün min-şu'abi'n-nübüvveti*[5]*"* ve beşşerahüm bihî mede'd-dehri âsâlihî ve gudüvvihî[6], salla'llâhü aleyhi ve alâ-Âlihî ve Sahbihi't-tâhirîne ve cündihî ve hizbihî ve selleme ve şerrefe ve kerreme mâ-tesâlaha min-tıbâ'ihî havâkîni'l-âlem.

Pes hakâyık-ı câmi'atü'l-âsâr-ı minnet ü sipâs ve dakâyık-ı lâmi'atü'l-envâr-ı dürûd-ı bî-kıyâs ol Pâdişâh-ı lâ-yezâl ve Mâlikü'l-mülk-i bî-zevâl *–celle an-derki'l-idrâki menâle zâtihî ve azze min-en-yebülügahü's-simâkü kemâle sıfâtihî–* hazretlerinin dergâh-ı

1 Şark Seraskeri Mehmed Emin Ali Paşa ile Mirza Ali tarafından kaleme alınıp Erzurum'da 28 Temmuz 1823'te imzalanan metin için bk. BOA, MHD, 218, hüküm 4 ve Antlaşma'nın sureti için bk. BOA, Y.PRK.A, 2/36-2, vr. 2b-4b, Farsça nüshaları için bk. BOA, MHD, 101 ve Sazman-ı Esnad ve Kitabhane-i Milli-i Cumhuri-i İslami-i İran, 295/8038. Ayrıca bu Antlaşma'nın bazı maddeleri üzerinde yapılan tahrifat için bk. Eralp Yaşar Azap, "I. Erzurum Antlaşması Metninde Yapılan Tahrifat ve Antlaşmanın Uygulanmasında Yarattığı Sorunlar", *Tarih Dergisi*, 77, (2022/2) 213-257.

2 Kur'ân-ı Kerim, Mâide suresi, 5/54. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse bilsin ki Allah öyle bir kavim getirecektir ki Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler; müminlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı vakarlıdırlar; Allah yolunda cihad ederler ve hiç kimsenin kınamasından korkmazlar.* ***İşte bu Allah'ın dilediğine verdiği bir lütfudur****. Allah'ın lütfu geniştir; O, her şeyi bilir."*

3 ***"Tâ ki O'nun (Allah'ın) nimeti sayesinde kardeşler oldular"*** anlamındaki bu ifade ile *"Hep birlikte Allah'ın ipine sımsıkı yapışın; bölünüp parçalanmayın. Allah'ın size olan nimetini hatırlayın ki hani siz birbirinize düşman idiniz de Allah gönüllerinizi birleştirdi ve* ***O'nun nimeti sayesinde kardeş oldunuz****. Siz bir ateş çukurunun tam kenarında iken oradan da sizi Allah kurtarmıştı. İşte Allah size ayetlerini böyle açıklıyor ki doğru yolu bulasınız."* mealindeki ayete (Kur'ân-ı Kerim, Âl-i İmrân suresi, 3/103) işaret olunmaktadır.

4 Hadis-i şerif, Buhari Cihad 167. Metinde hadisin bir kısmı yazılıdır. Tamamının anlamı: *"Müslümanların kanları eşittir.* ***Müminler başkalarına karşı tek el gibidir.*** *En alt seviyede de olsa emanlarını tamırlar. Bir mümin bir kâfire karşılık ve ahd sahibi ahdi esnasında kâfire karşılık öldürülmez."*

5 *"Ara bulmak peygamberliğin şubelerinden bir şubedir."* Hadis-i şerif.

6 Metinde "اصالة وغدوة" şeklinde yazılıdır.

وصلت علیه ابدی الدوام ایله ایران دولتی بلیه بورنه عقد وتجرید فقان
مصالحه بی جاری عارف مجمع المجد والرفق حضرت جهانداریدن نزهانه صدور اولان
نفس نفیسانه هایون طبخ وندر

بسم الله الرحمن الرحیم
ذلک ومن یعظم شعائر الله فانها من تقوی القلوب

الحمد لله المحمود فعاله المحمود علی فضائله برة رافضاله الذی خص کبیر السیادة
تاج العز والتمکین غیاث حمید العواقب فخر سعید المواهب والمناقب ووفق علی کم
کافة المؤمنین بما یحاطون ملوک هذا الدین المبین بید الله لا یوفق به الا
من استنار له الضمیر وصفا منه السمیر بجلاء ما اعظم شانه وانم برهانه حیث
ابدد بین الدولتین ما اشتبه من عهود الوفاق بعد ایدی النفاق نواجده
وانجز للحضرتین ما انطوین وعود الزیف غب ما کشف مصاق الخلف
تعهوده ومنافذه فتبع بطفه مافی الصدور من غل ونفور ثم الف
بین القلوب وصرف القرب عن کان الحبیب فی اصحو نعمة فاونا علی سریر الرکن
الصافاة ومن عیون الفتن عیانا بعد کمونها مراود سنة البدع الضلالة
نشکره علی اسباله الودود وانه لذو فضل عظیم وانشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک له
وشهد بتخصیصه تیجیب المرسلین امنه فی الاوغاد بتخصیص هوزة المبین
حیث اوشدهم الی العدل کلمته ولذهم بقوله والمؤمنون بدٌ واحدٌ علی من سواهم
وایدهم باضاءة اصبح ذات الدین نصبة موشحب النبوة وشرفهم بمدی الدهر
اصالة وغدوة صلی الله علیه وعلی اله وصحبه الطاهرین وجنده وحزبه وسلم
وشرف وکرم ما تصالح من تباعه خوافق العالم بن حقابه جامعة الاثار
منت وساس ورفایه لومعة الانوار ورود بیقیاس اولا یرشاه لا یزال
ومالک الملک بیدوال جل عن درک الادراک منال ذاته وعز من
الی بسطته السمال کمال صفاته حضرتیدن ورکاه جلوعظمت وابرکاه جلال
رحمانیته تقریم اولنورکه انطقان اجناس ممکنات واصولدن الذاع
ماهیاتی ایجاد وابداع وظهرا متیازا عن تقویم الذی لنوع کریم انانی انشا
وانشاع ایدوب بربهب مدالک ورفعا بعضهم فوق بعض درجات
تقدیر مراتب وکمالدن ایله تمییز تفاوت وزدان ایدی جریان تفوه بر بهتش
فرزانه ورکنه ماهیتش نه براوج زافق یردوغ فهم نه بزیل وهش
وسدرت رهم ونقود صلوات صلوات فضلة الورود وبعقود تیان
نجیان فتان اندد اول سرود انبیا وفائده سالاردهنر اصفیا واضع
احکام شریعت دین فائد کتبه انبیا ورسلین علیه من التحیات انماها
ومن التحیات اعلاها وانماها حضرتیدن منبع فیضان انوار هدیت ومنهل
فوزان انهار عنایتیدن تربه وصنوره وروضه وظهره ولربنا قنوزکه
المؤمنون کرجل واحد نصبایله نرصیع ارکان قصر فخار مجلی

والمؤمنون کالبنیان یشد بعضهم بعضا نفی ایله ترفیع ایران اتفاقه مهتدین
رسول محب شاه امی لقب دلیل عجم رهنمای عرب انور حجت دین مکمل شده عجز
نبوتی مجلی شده وروزر نامعدود وعذر غرائب سرور نظیمافی غیر محدود اول
یکه نالث السابقون السابقون وبخواهان اولئک المقربون اولدقلری
اخیار وریاحین وانصار حضرتنک مناهد منوره ومراقد مطهره لربنا ایمان ایلدکلری
هفایای فرمان شه سید المرسلین تفویج وتبیین ایله تاکید وعاج دین وتمهید
قواعد یقین ایدیلر هم النجباء العز من الاحمد وهم بابعده طابعین تحت الشجرة
علیهم سلام الله مناح طائر ومادح سارین فی النظم القمر اما بعد چون
اظهار شعایر شریعت غرا وایضاح مآثر حنفیه سمحا ایله ایفای مقصود حکام رای
اجلای امور اولمه ونواهی ایمون بحسب تعاقب الادوار والاعصار وتباعد
الاقطار والامصار فبالرعیار حقایق مقادیر بربنده معارف اعیان غرای
اصطفا واختیار قلمی وبنانی نشور لیاقت واستیهال طغرای غرای
انی جاعل للناس اماما نظم شریفی ایله بیلیر دارقوت واقتدار الهی
مقتضای حکمت بالغه وصمانی وشفای منیت سابقه وبایدد بنا علیه
جناب خداوند خلق جللهٔ عن وصمة الانتقال والافتراق ولیل اقوای
اعدلوا هو اقرب للتقوی ایله منافع اجله عدالت وانصافی ثبات وتقریف
رویان واجب الاذعان اطیعوا الله واطیعوا الرسول واولی الامر منکم برله
عامهٔ انامه قبول ربقهٔ مطاوعتلرین تکیف ایتکله سالک طریق عدل
واقتصاد ومالک ملکت رشد وسداد اولدن ملوک ماضی الدولة السلاطین
وجعل بینکم مودة مقتضاسنجه صفای مواد صفوف ومولاتی نجیب وظاهر اتحاد
انما المؤمنون اخوة اولدن سعادتمندان یمانی وقوع شق عصاردن صیانت
برجهب فاصلحوا بین اخویکم تصفیل مزایای نوادر وتخایر ترغیب ضمنده
مصادقت وصافاتی سلطین دین ومخادنت ومولاتی ملوک متحابین
باعث یقین بلدد ورایهٔ امر عباد ایجاب خصوصا رتبهٔ عالیه سلطنت کبری
وظیفهٔ سامیه خلوت عیامزی نشور امتیاز انا مهدنا لک فتحا مبینا فی الدنیا والاخرة
منتهای نهایه جمیع طبقات دولت قدسی سماتی خدمت بلند مرتبت حریص
شروط الله تعالی الی شتان الفریقین سعادتی ایله واصل رتبهٔ اعلای منازل
ورجاتی بدیع منابعت سنهٔ سنیهٔ حضرت رسول ثقلیه صلی الله تعالی
علیه وسلم ومحبتال واصحاب امام قبلتین ایله مزاوله وامر واجب الامتثال
رجاهدوا فی الله حق جهاده بوجهله ادای فریضه غزا وجهاد ایله مامور اولدقلری البوه
میدان امتیاز تکله ایام دولت دولت فروزی قرین ثبات ودوام وسلطنت
ابد مقرونی وهیبه استقرار واستحکام ایدی فلوجوه شکرا علی هذه النعم العظیم
لوجه الله وتشفقا علی خلوقه لوازمی اجرا وایفایه وقت زمان کرامی
صفاتنه لایزم: وقت وواجب: عبدهٔ هنا وتعیینه لذلک بنا سوار میدان همت
حاکمان مملکت بسالت طاهروس جنک کیکاوس فرهنگ رستم خشم اسفندیار
اهنک جمشید جام مروی ورودوی سهراب حرصه گیو روی حامی ممالک کشور ایران
صفدر روم ارمنی منان اب روی خاقان چین مکان مالک ممالک ایران وتوران
حافظ البلاد وعمدهٔ خاقان سامی نسب زبده خاقان معالی حسب فرمانفرمای
کشور عجم فتحعلی شاه نالله بایمناه حضور لربنا تخت ملک بلند
اهنک وتقدیم ونکار ربقا بوجهله لوحهٔ بیانه تصویر وترسیم قنوزکه دولت عجم
ابدی الدوام ایله ایران دولتی بلیه نرصیع ارکان قصر فخار مجلی ورابطهٔ صلح وصفق

celâl [ü] azamet ve bârgâh-ı cemâl [ü] vahdâniyyetine takdîm olunur ki, üstukussât-ı ecnâs-ı mümkinât ve usûlât-ı envâ'-ı mâhiyâtı îcâd u ibdâ' ve mazhar-ı imtiyâz-ı ahsen-i takvîm olan nev'-i kerîm-i insânı inşâ vü ihtirâ' edip ber-mûceb-i medlûl-i *"ve rafa'nâ ba'zaküm fevka ba'zın derecât*[1]*"* takdîr-i merâtib ü kemâlât ile temyîz-i tefâvüt-i zevât eyledi. *"Cihân müttefik ber-İlâhiyyeteş; fürûmânde der-künh-i mâhiyyeteş / Ne ber-evc-i zâteş pered mürg-ı fehm; ne ber-zeyl-i vasfeş resed dest-i vehm.*[2]*"*

Ve nukûd-ı sılât-i salavât-ı muttasılatü'l-vürûd ve ukûd-ı neyyirât-ı tahiyyât-ı müşk-endûd ol Server-i enbiyâ ve Kâfile-sâlâr-ı ma'şer-i asfiyâ, vâzı'-ı ahkâm-ı şerîat-ı dîn, kâ'id-i ketîbe-i enbiyâ vü mürselîn *–aleyhi mine't-teslîmâtı esnâhâ ve mine't-tekrîmâtı a'lâhâ ve enmâhâ–* hazretlerinin menba'-ı feyezân-ı envâr-ı hidâyet ve menhel-i feverân-ı enhâr-ı inâyet olan türbe-i münevvere ve ravza-i mutahharalarına senâ kılınır ki; *"el-mü'minûne ke-racülin vâhid*[3]*"* nassı ile tarsî'-ı erkân-ı kasr-ı vifâk-ı Müslimîn **[s. 2]** ve; *"el-mü'minü li'l-mü'mini ke'l-bünyâni yeşüddü ba'zuhüm ba'zan*[4]*"* nassı ile terfî'-ı eyvân-ı ittifâk-ı muvahhidîn eyledi; *"Resûl-i Arab, şâh-ı ümmî-lakab, delîl-i Acem, reh-nümâ-yı Arab ez-û hüccet-i dîn mükemmel şüde be-mühr-i nübüvvet müseccel şüde*[5]*"*

Ve dürûd-ı nâ-ma'dûd ve gurer-i garâib-i sürûr-ı ta'zîmât-ı gayr-i mahdûd ol yeke-tâzân-ı *"es-sâbikûne's-sâbikûn*[6]*"* ve pişvâyân-ı *"ülâ'ike'l-mukarrabûn*[7]*"* olan ahyâr u Muhâcirîn ü Ensâr hazerâtının meşâhid-i münevvere ve merâkıd-i muattaralarına îsâr olunur ki, hafâyâ-yı mezâyâ-yı sünen-i Seyyidü'l-mürselîn[i] tavzîh u tebyîn ile tevkîd-i deâyim-i dîn ve temhîd-i kavâ'id-i yakîn eylediler; *"Hümü'n-nücebâü'l-gurrü min-Âli Ahmed ve hüm bâye'ûhü tâyı'îne tahte'ş-şeceri – aleyhim selâmu'llâh– mâ-nâha tâirun ve mâ-lâha li's-sârîne fi'z-zulemi'l-kameru"* Emmâ ba'd:

Çün izhâr-ı şeâyir-i şerîat-ı garrâ ve îzâh-ı meâsir-i Hanefiyye-i semhâ ile îfâ-yı hukûk-ı ahkâm-ı İlâhî ve icrâ-yı umûr-ı evâmir ü nevâhî için bi-hasebi teâkubi'l-edvâri ve'l-a'sâri ve tebâidü'l-aktâri ve'l-emsâr hıyâr-ı ibâd-ı hakkâniyyet-mu'tâddan bir bende-i sa'âdet-i'tiyâdın ıstıfâ vü ihtiyâr kılınması ve pîşânî-i menşûr-ı liyâkat ü istîhâlinin tuğrâ-yı garrâ-yı; *"innî câ'ilüke li'n-nâsi imâmen*[8]*"* nazm-ı şerîfi ile pîrâye-dâr-ı kuvvet ü iktidâr olması muktezâ-yı hikmet-i bâliga-i Samedânî ve mübtegâ-yı meşiyyet-i sâbıka-i Rabbânîdir. Binâenaleyh cenâb-ı Hudâvend-i Hallâk *–celle celâlühû an-vasmeti'l-intikâli ve'l-iftirâk–* delîl-i akvâ-yı *"i'dilû, hüve akrabü li't-takvâ*[9]*"* ile menâfi'-i ecille-i adâlet ü

1 ***"Kiminizi kiminizden derecelerle üstün kıldık."*** anlamındaki bu ifade ile; *"Rabbinin rahmetini paylaştırmak onlara mı düşmüş? Dünya hayatında onların geçimliklerini biz paylaştırdık. Bir kısmı diğerini istihdam etsin diye* ***kimini kiminden derecelerle üstün kıldık****. Rabbinin rahmeti onların biriktirdiklerinden daha hayırlıdır."* mealindeki ayete (Kur'ân-ı Kerim, Zuhruf suresi, 43/32) işaret olunmaktadır.

2 *"O'nun İlâhlığı hususunda herkes hemfikir; ancak mahiyetinin içyüzü hususunda aciz. Ne fehm (anlama) kuşu O'nun Zat zirvesinin üstünde kanat çırptı; ne de vehm (şüphe ve kuruntu) eli O'nun vasf (sıfat) zeyline (eteğine ve ucuna) ulaştı."*

3 Hadis-i şerif, Müslim, Birr, 66; Buhari, Edeb, 27. Metinde hadisin bir kısmı yazılıdır Tamamının anlamı: *"****Müminler bir adam gibidir****. Başı ağrısa cesedin diğer yerleri humma ve uykusuzlukla ona katılırlar."*

4 *"Müminin mümine karşı durumu, bir parçası diğer parçasına kenetlenmiş bina gibidir. "* Sahîh-i Buhari, Mezâlim: 5, 1/677.

5 *"Ümmî lakaplı şâh olan Arap peygamber, Acem'in delili, Arab'ın yol göstericisi ki, dinin hücceti onunla mükemmel oldu, nübüvvet mührü onunla tescil olundu."*

6 Kur'ân-ı Kerim, Vâkıa suresi, 56/10. *"****Önde olanlar; (erdem, amel ve ödülde) önde olanlar.****"*

7 Kur'ân-ı Kerim, Vâkıa suresi, 56/11-12. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"İşte onlar nimetlerle dolu cennetlerde* ***Allah'a en yakın olanlardır.****"*

8 Kur'ân-ı Kerim, Bakara suresi, 2/124. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Vaktiyle Rabbi İbrâhim'i bazı sözlerle sınayıp da İbrâhim onları eksiksiz yerine getirince;* ***'Ben seni insanlara önder yapacağım.'*** *buyurmuştu. İbrâhim; 'Soyumdan da.' deyince Rabbi; 'Vaadim zalimleri kapsamaz.' buyurdu."*

9 Kur'ân-ı Kerim, Mâide suresi, 5/8. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutun, adaletle şahitlik eden kimseler olun. Herhangi bir topluluğa duyduğunuz kin, sizi adaletsiz davranmaya itmesin.* ***Adaletli olun; bu, takvaya daha uygundur****. Allah'tan korkun. Şüphesiz Allah yaptıklarımızdan haberdardır."*

insâfı isbât ü ta'rîf ve fermân-ı vâcibü'l-iz'ân-ı *"ati'u'l-lâhe ve ati'u'r-Rasûle ve üli'l-emri minküm*[1]*"* birle âmme-i enâma kabûl-i ribka-i mutâva'atların teklîf etmekle sâlik-i tarîkat-ı adl ü iktisâd ve mâlik-i meleket-i rüşd ü sedâd olan mülûk-i marzıyyü's-sülûk-i İslâma dahi; *"ve ce'ale beyneküm meveddeten*[2]*"* muktezâsınca safâ-yı mevârid-i safvet ü muvâlâtı tahbîb ve mazâhir-i ittihâd-ı *"inneme'l-mü'minûne ihvetün*[3]*"* olan sa'âdet-mendân-ı îmânı vukû'-ı şakk-ı asâdan sıyânet birle ber-mûceb-i *"fe-aslihû beyne ahaveyküm*[4]*"* ve taskîl-ı merâyâ-yı tevâdd ü tehâbba tergîb zımnında musâdakât u musâfât-ı selâtîn-ı dîn ve muhâdenet ü muvâlât-ı mülûk-i mü'minîni bâ'is-i âsâyiş-i bilâd ve mâye-i ârâmiş-i ibâd eyleyip, husûsan rütbe-i âliye-i Saltanat-ı kübrâ ve tabaka-i sâmiye-i Hilâfet-i ulyâmızı menşûr-ı imtiyâz-ı *"innâ ce'alnâke halîfeten fi'l-arz"* ile müntehe'l-gâye-i cemî'-i tabakât ve Zât-ı kudsî-simâtımızı hidmet-i bülend-mertebet-i Haremeyni'ş-Şerîfeyn –*şerrefehüma'llâhü te'âlâ ilâ-şettâti'l-ferkadeyn*– sa'âdeti ile vâsıl-ı rütbe-i a'lâ-yı menâzil ü derecât edip mütâba'at-ı sünnet-i seniyye-i hazret-i Resûl-i sekaleyn –*salla'llâhü te'âlâ aleyhi ve sellem*– ve mahabbet-i Âl ü Ashâb-ı İmâm-ı Kıbleteyn ile ser-efrâz ve emr-i vâcibü'l-imtisâl-i *"ve câhidû fi'llâhi hakka cihâdihî*[5]*"* mûcebince edâ-yı farîza-i gazâ vü cihâd ile hâiz-i kasbü's-sebk-i meydân-ı imtiyâz etmekle eyyâm-ı devlet-i rûz-efzûnumuzu karîn-i sebât ü devâm ve silsile-i Saltanat-ı ebed makrûnumuzu rehîn-i istikrâr ü istihkâm eyledi. *Felâ-cereme şükran alâ-hâzihi'n-ni'am ta'zîmü li-emri'llâhi ve şefekat alâ-halkı'llâhi*[6] levâzımını icrâ vü îfâya dikkat Zât-ı girâmî-sıfâtımıza lâzıme-i zimmet ve vâcibe-i uhde-i himmet olmağın li-zâlik yektâ-süvâr-ı meydân-ı hamâset, çâbük-inân-ı hilye-i besâlet, Tahmerûs-ceng-i Keykâvus-ferheng, Rüstem-haşmet-i İsfendiyâr-âheng, cevher-i hüsâm-ı merdî vü dilâverî, sipehkeş-i arsa-i hamiyyet-perverî, hâmî-i Memâlik-i kişver-i Îrân, safder-i rezm-i Tehemten-menişân, âb-ı rû-yi hânân-ı bülend-mekân, mâlik-i Memâlik-i Îrân-zemîn, hâfızu'l-bilâd, umde-i hâkân-ı sâmî-neseb, zübde-i kâ'ân-ı ma'âlî-haseb, fermân-fermâ-yı kişver-i Acem Feth-Ali Şâh –*enâla'llâhü mâ yetemennâhü*– huzûrlarına tuhaf-ı melâik-pesend duâ ihdâ vü takdîm ve nigâr-ı müddeâ bu vechile levha-i beyâna tasvîr ü tersîm kılınır ki:

Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'd-devâmımız ile Îrâniyân Devleti beyninde mine'l-kadîm derkâr olan ravâbıt-ı sulh u safvet **[s. 3]** ve zavâbıt-ı dostî vü müsâlemet birkaç sene zarfında ba'zı avârızât hudûsüyle mübeddel-i küdûret ve müeddî-i harb ü husûmet olmuş ise de ber-muktezâ-yı cihet-i câmi'a-i İslâmiyye bu keyfiyyet-i gayr-i lâyıkanın tekevvününe Tarafeynin rızâ-yı samîmîsi olmadığı ecilden şûriş ü gavgânın indifâ' u sükûneti ve ibâd u bilâdın ârâmiş ü istirâhati zımnında iâde-i sulh u salâha izhâr-ı rağbet ve muvâfakat olunduğuna mebnî Devleteyn-i fahîmeteynin şân u şükûhüne lâyık u sezâ ve nâmûs-ı şevket-me'nûs-i İslâmiyyeye şâyân u ahrâ olduğu vechile hudûd-ı kadîme

1 Kur'ân-ı Kerim, Nisâ suresi, 4/59. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Ey iman edenler! **Allah'a itaat edin, Peygamber'e itaat edin, sizden olan ülü'l-emre de**. Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz – Allah'a ve ahirete gerçekten inanıyorsanız– onu, Allah'a ve Peygamber'e götürün. Bu, elde edilecek sonuç bakımından hem hayırlıdır hem de en güzelidir."*

2 Kur'ân-ı Kerim, Rûm suresi, 30/21. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Onlara ısınıp kaynaşasınız diye size kendi türünüzden eşler yaratıp **aranıza sevgi ve şefkat duyguları yerleştirmesi** de O'nun kamtlarındandır. Doğrusu bunda iyi düşünen kimseler için dersler vardır."*

3 Kur'ân-ı Kerim, Hucurât suresi, 49/10. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"**Müminler ancak kardeştirler;** öyleyse iki kardeşinizin arasını düzeltin, Allah'a itaatsizlikten sakının ki rahmetine mazhar olasınız."*

4 Kur'ân-ı Kerim, Hucurât suresi, 49/10. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"Müminler ancak kardeştirler; **öyleyse iki kardeşinizin arasını düzeltin**, Allah'a itaatsizlikten sakının ki rahmetine mazhar olasınız."*

5 Kur'ân-ı Kerim, Hacc suresi, 22/78. Metinde ayetin bir kısmı yazılıdır. Tamamının meali: *"**Allah yolunda, gerektiği gibi cihad edin**. Sizi O seçti ve size din konusunda hiçbir güçlük yüklemedi; ceddiniz İbrâhim'in dininde olduğu gibi. O size hem daha önce hem de bu Kur'ân'da 'Müslümanlar' adını verdi ki Peygamber size şahitlik etsin, siz de insanlara şahitlik edesiniz. Haydi namazı kılın, zekâtı verin ve Allah'a sımsıkı bağlanın. Sizin mevlânız O'dur. O ne güzel mevlâdır ve ne iyi yardımadır."*

6 *"Allah'ın emirlerine saygı ve yaratıklarına şefkat."* İslam ahlâkını kısa ve özlü biçimde tanımlayan kalıp ifadedir.

Hariciye Nazırı Mehmed Emin Âlî Paşa

İÜİ.NEK., No. 90628/3(52)
(1846, 1852, 1854, 1857, 1861, 1869 yıllarında sekiz defa Hariciye Nazırı olmuştur.)

ve uhûd-i sâbıkanın tamâmî-i ibkâsıyla tecdîd-i musâlahaya müsâ'ade-i seniyye-i Şehinşâhânemiz erzânî kılınarak akd ü teşyîd-i bünyân-ı musâfâta ruhsatnâme-i hümâyûnunuz ile hâlâ Erzurum Vâlîsi ve Ma'âdin-i Hümâyûnum Emîni ve bi'l-istiklâl Şark Cânibi Seraskeri Sadr-ı esbak düstûr-ı mükerrem ü muazzam, müşîr-i mufahham u muhterem, nizâmü'l-âlem, müdebbiru umûri'l-cumhûri bi'l-fikri's-sâkıb, mütemmimü mehâmmi'l-enâmi bi'r-re'yi's-sâib, mümehhidü bünyâni'd-devleti ve'l-ikbâl, müşeyyidü erkâni's-sa'âdeti ve'l-iclâl, el-mahfûfu bi-sunûfi avâtıfi'l-Meliki'l-A'lâ Vezîrim Mehmed Emin Rauf Paşa –*edâma'llâhü te'âlâ iclâlehû*– Murahhas ta'yîn olunmakdan nâşî müşârun-ileyh dahi taraf-ı Şâhîlerinden Murahhas Elçi ta'yîn olunan sâhib-i resâil ve istîfâ-yı hâs, rif'at-iktisâb, besâlet-intisâb Mîrzâ Muhammed Ali –*zîde mecdühû*– ile mahrûse-i Erzurum'da mevâdd-ı müsâlemeyi ba'de'l-müzâkere Tarafeynin muktezâ-yı ruhsat-ı kâmileleri üzere işbu Bin iki yüz otuz sekiz senesi Zilka'deti'ş-şerîfe'sinin On dokuzuncu günü târîhiyle müverrah beynlerinde mübâdele eyledikleri memhûr ve ma'mûlün-bih temessükler mantûku üzere akd ve tevsîk olunan esâs ve şart ve mevâddır ki aynıyla zikr u beyân ve şerh u ayân kılınır:

Esâs: Bin yüz elli dokuz târîhinde vâkı' musâlaha ahidnâmesi mûcebince hudûd ve sınır-ı kadîme ve şerâyıt-ı sâbıka –ki, huccâc ve tüccâr ve firârî reddi ve üserâ sebîli tahliyesi ve Tarafeynden şahs-ı muayyen ikâmeti ve tarzıye mâddeleridir– tamâmen ve kâmilen beyne'd-devleteyni'l-aliyyeteyn bâkî ve mer'î vü mu'teber tutulup erkânına vechen mine'l-vücûh halel ârız olmaya ve Devleteyn-i aliyyeteyn beyninde şerâyıt-ı dostî ve muktezâ-yı ülfet ü mahabbet hemîşe derkâr ola.

Şart: Fîmâ-ba'd samsâm-ı âşûb u hısâm der-niyâm olup Devleteyn-i aliyyeteyn beyninde müeddî-i bürûdet ü küdûret ve münâfî-i silm ü safvet muâmele vukû'u tecvîz olunmaya.

Ve hudûd-ı kadîme-i Devlet-i Aliyye dâhilinde olup gerek harb esnâsında ve gerek harbden mukaddem Devlet-i fahîme-i Îrân yedine geçmiş olan bi'l-cümle kılâ' ve arâzî ve kazâ ve kasabât ve kurâ târîh-i musâlahada bulunan hey'etiyle mübâdele kılınan temessükler târîhinden i'tibâren altmış gün hitâmına kadar taraf-ı Devlet-i Aliyye'ye tamâmen teslîm oluna.

Ve bu musâlaha-i hayriyyeye hürmeten Tarafeynde olan giriftârânın bilâ-ketm ü ihfâ sebîlleri tahliye ve esnâ-yı râhda muhtâc oldukları me'kûlâtları i'tâ olunarak Tarafeyn serhadlerine îsâl kılına.

Mâdde-i Ûlâ: Hiçbir devletin umûr-ı dâhiliyyesine âhar devletin müdâhalesi câiz olmamağla fîmâ-ba'd gerek Bağdad cânibinden Kürdistan taraflarına ve gerek bi'l-cümle hudûd dâhilinde bulunan mahallere ve Kürdistan sancakları tevcîhâtına sebeben mine'l-esbâb ve vechen mine'l-vücûh Devlet-i Îrâniyye tarafından müdâhale ve tecâvüz ve ta'arruz ve sâbık ve lâhık sancak mutasarrıfları hakkında tasahhub olunmaya.

Ve havâlî-i mezkûre ahâlîsinden Tarafeynin yaylak ve kışlaklarına geçen olur ise yaylak ve kışlak rüsûm-ı âdiyesi nizâ'ı ve deâvî-i sâireleri vukû'unda âlî-hazret, kamer-tal'at, dürr-i yektâ-yı kâmkârî, cevher-i bî-hemtâ-yı efser-i şehâmet ü bahtiyârî Îrân Devleti Velîahdı Şehzâde-i civân-baht Abbas Mîrzâ-i âlî-câh –*enâra'llâhü mesâbîha ikbâlihî kemâ-yetemennâhü*– ile Bağdad Vâlîsi beyninde muhâbere olunarak tekevvün eden nizâ'ın ref'iyle beyne'd-devleteyn müstelzim-i küdûret olacak hâlât vukû'u tecvîz olunmaya.

Mâdde-i Sâniye: [s. 4] Ahâlî-i Îrân'dan Ka'be-i Mükerreme ve Medîne-i Münevvere ve sâir bilâd-ı İslâmiyyeye gelip gidenlere, huccâc ve züvvâr-ı Rûm ve ahâlî-i sâire-i bilâd-ı İslâmiyye misilli muâmele bi'l-mücâmele olunup kendilerden *durma* nâmıyla ve hilâf-ı şer' u kânûn sâir vechile nesne mutâlebe olunmayıp ve kezâlik Atebât-ı Aliyye züvvârının mâdâm ki yedlerinde ticâret mâlı olmaya, onlardan bâc taleb olunmamak ve yedinde ticâret mâlı olanların hesâbı üzere gümrükleri ber-mu'tâd alınıp ziyâde mutâlebe kılınmamak ve ol tarafdan dahi Devlet-i Aliyye tüccâr ve ahâlîsine bu vechile muâmele olunmak şerâyıt-ı sâbıka muktezâsından olmağla fîmâ-ba'd Devlet-i Îrân huccâc ve tüccârı hakkında bu şart-ı kadîmin tenfîz ü icrâsına Devlet-i Aliyye vüzerâ-yı ızâm ve mîru'l-hâc ve mîr-i mîrân-ı kirâm ve sâir zâbitân ve hükkâmı taraflarından

kemâl-i dikkat ü ri'âyet ve Şam-ı Şerif'den Haremeyn-i Muhteremeyn'e varıp gelince surre-i hümâyûn emînleri tarafından dahi nezâret olunarak hilâf-ı şart bir nesne alınmayıp himâyetlerine himmet oluna ve bunların tekevvün eden nizâ'ları surre emîni nezâreti ve içlerinden mu'temedi ma'rifetiyle rü'yet kılına.

Ve Devlet-i fahîme-i Îrân Şâhı müşârun-ileyhin ve şehzâdelerinin haremlerinden ve sâir ekâbir-i Devlet-i Îrâniyye'den hacc-ı şerîfe ve Atebât-ı Aliyye ziyâretine gidenlere hâllerine göre hürmet oluna.

Ve kezâlik Devlet-i Îrâniyye tüccârının rüsûmât [ve] gümrükleri husûsunda tebe'a-i Saltanat-ı Seniyye'den olan ehl-i İslâm tüccârına ne vechile muâmele olunur ise ol vechile muâmele oluna ve ticâret mâllarından bir def'a yüzde dört guruş gümrükleri alındıkdan sonra yedlerine i'tâ olunan edâ tezkiresine muhâlif âhar mahalde dahi yed-i âhara devrolmadıkça tekrâr gümrük taleb olunmaya.

Ve Îrân tüccârı li-ecli't-ticâre Dersa'âdet'e getirdikleri kiraz çubuğunu Devlet-i Aliyye'de memnû' olan inhisâr-ı bey' u şirâ mûcebince dilediğine bey' eyleye.

Ve Devlet-i Aliyye tüccâr ve tebe'a ve ahâlîsinden Îrân Devleti memâlikine ve Îrân Devleti tüccâr ve tebe'a ve ahâlîsinden Devlet-i Aliyye memâlikine âmed-şüd edenler hakkında ber-muktezâ-yı cihet-i câmi'a-i İslâmiyye dostâne muâmele olunup îzâ ve ızrârdan mahfûz olalar.

Mâdde-i Sâlise: Beyne'd-devleteyn münâzaun-fîhâ olan Haydaranlu ve Sipkili aşîretlerinden el-yevm Devlet-i Aliyye toprağında bulunanlar bu tarafda oldukça Îrân hudûduna tecâvüz ile hasârât ederler ise men' ve terbiyesine serhaddât-ı Devlet-i Aliyye me'mûrları taraflarından dikkat olunup eğer tecâvüzî hareketden bunlar ferâgat etmez ve serhaddât me'mûrları tarafından takayyüd olunamaz ise ba'd-ezîn tasahhublarından keff-i yed oluna ve eğer kendi rızâ ve ihtiyârlarıyla yine Îrân ülkesine geçerler ise Devlet-i Aliyye bunları men' etmeyip ve ol tarafa geçdikden sonra tekrâr Devlet-i Aliyye toprağına geçerler ise kat'â tasahhub ve kabûl olunmaya ve eğer bunlar Îrân tarafına geçerler ise Devlet-i Aliyye hudûduna tecâvüz ve hasâret eyledikleri hâlde Devlet-i Îrâniyye serhaddâtı zâbitânı dahi men'-i tecâvüz ve tasallutlarına dikkat eyleye.

Mâdde-i Râbi'a: Ber-mûceb-i şart-ı kadîm Devleteyn-i aliyyeteyn firârîleri tasahhub ve kabûl olunmaya ve kezâlik Devlet-i Aliyye tarafından Devlet-i Îrâniyye cânibine ve Devlet-i Îrâniyye cânibinden Devlet-i Aliyye tarafına aşâyir ve ilâtdan geçenler tasahhub ve kabûl kılınmaya.

Mâdde-i Hâmise: Dâru's-Saltanati'l-Aliyye ve sâir memâlik-i Devlet-i Aliyye'de Îrân tüccârının ma'rifet-i şer'le defter olunarak hıfz ve tevkîf olunan emvâl ve eşyâları târîh-i temessükden altmış gün hitâmında bulundukları mahallerde, mukaddem terkîm olunan defterleri mûcebince yine ma'rifet-i şer'le ve Îrân Elçisi ma'rifetiyle ashâbına teslîm oluna ve emvâl-i mahfûzadan mâ'adâ husûmet vukû'u esnâsında Memâlik-i Devlet-i Aliyye'de bulunan huccâc ve tüccâr ve ahâlî-i Îrân'dan ba'zı vüzerâ ve sâir zâbitân taraflarından cebren alınmış olan emvâl var ise ta'yîn edecekleri vekîlleri ma'rifetiyle mahallerinde ba'de's-sübûti'ş-şer'î tahsîline himmet olunmak üzere lede'l-ifâde fermân-ı âlî verile.

Mâdde-i Sâdise: Devlet-i Aliyye memâlikinde Îrânlıdan bilâ-veled fevt olanların **[s. 5]** vasî-i şer'îsi olmadığı hâlde Beytü'l-mâle me'mûr olanlar tereke-i müteveffâyı ma'rifet-i şer'le sicille ba'de'l-kayd bir me'men mahalde aynıyla bir sene hıfzeyleye. Vârisi veyâhûd vekîl-i şer'îsi zuhûrunda ber-mûceb-i defter eşyâ-yı mezkûreyi ma'rifet-i şer'le teslîm eyleyip rüsûm-ı âdiyyesi ve eşyâ hıfzolunan mahallin kirâsı alına. Ve mahfûz olan eşyâ harîk ve bu misilli kazâ sebebiyle telef olur ise iddiâ olunmaya. Bir sene müddet mürûrunda vâris ve vasî veyâhûd vekîli zuhûr etmez ise tereke-i mahfûza Beytü'l-mâlden fürûht olunup semeni hıfzoluna. Ve Devlet-i Aliyye memâliki ahâlîsinden dahi Îrân Devleti memâlikinde vefât eden olur ise bu vechile muâmele kılına.

Mâdde-i Sâbi'a: Şart-ı sâbık üzere İki Devletin dostluğunu te'yîd için her üç senede bir şahıs Devlet-i Aliyye tarafından Devlet-i Îrâniyye'de ve Devlet-i Îrâniyye tarafından Devlet-i Aliyye'de mukîm oluna. Ve Devleteyn-i aliyyeteyn tebe'asından olup bu harb

esnâsında Tarafeyne geçip isâet etmiş olanların hakkında şu musâlaha-i hayriyyeye hürmeten bu isâetleri zımnında muâmele-i siyâset olunmaya.

Hâtime: Bâlâda mezkûr Esâs ve Şart ve Mevâd ber-minvâl-i muharrer bi'l-müzâkere karâr verilip Tarafeynden kabûl olunmuş ve Tarafeynden îrâd ve iddiâ olunan istirdâd-ı emvâl-i mağsûbe ve zâyiât ve tazmîn-i masârıfât-ı harbiyye husûslarında *"mezâ mâ mezâ*[1]*"* denilmek üzere sarf-ı nazar kılınmış ve Tarafeynden mübâdelesi mu'tâd olan tasdîknâmeler Orta Elçiler vâsıtasıyla târîh-i temessükden i'tibâren altmış gün hitâmında re's-i hudûdda birbirleriyle mülâkât ederek Tarafeynin der-bâr-ı Sa'âdet-karârına îsâl ve teslîm olunmak üzere tensîb olunmuş olmağla bu vechile akd ve tecdîd olunan musâlaha-i hayriyye ve müsâlemet-i hakîkıyye târîh-i temessükden i'tibâren mu'teber ve mer'î ve ez-her-cihet nâire-i küdûret ve husûmet memnû' ve muntafî kılınıp dostluğa münâfî ve bu uhûd ve şurût-ı ma'kûda ve merbûtanın hilâfı cânibeynden vaz' ve hareket ve muâmele ve keyfiyyet vukû'u tecvîz olunmamak üzere bi't-terâzî kavl ü karâr olunduğunu müş'ir Sefîr-i keyhânîleri cânibinden verilmiş olan temessük-i mezkûr der-bâr-ı Hilâfet-karâr-ı mülûkânemize vârid olup kâ'ide-i kadîme-i Devlet-i rûz-efzûn ve deydene-i müstedîme-i Saltanat-ı ebed-makrûnumuz üzere düstûr-ı ekrem, müşîr-i efhâm, nizâmü'l-âlem, nâzım-ı menâzımü'l-ümem, müdebbiru umûri'l-cumhûri bi'l-fikri's-sâkıb, mütemmimü mehâmmi'l-enâmi bi'r-re'yi's-sâib, mümehhidü bünyâni'd-devleti ve'l-ikbâl, müşeyyidü erkâni's-sa'âdeti ve'l-iclâl, mükemmilü nâmûsi's-Saltanati'l-uzmâ, mürettibü merâtibi'l-Hilâfeti'l-kübrâ, el-mahfûfu bi-sunûfi avâtıfi'l-Meliki'l-A'lâ hâlâ Sadr-ı A'zam-ı sütûde-şiyem ve vekîl-i mutlak-ı kaviyyü'l-himem es-Seyyid Ali Paşa *–edâma'llâhü te'âlâ iclâlehû ve dâ'afe bi't-te'yîdi iktidârehû ve ikbâlehû–* ma'rifetiyle Dergâh-ı Muallâ-penâhımıza arz ve telhîs birle derûnunda sebt ü tahrîr ve imlâ vü tastîr olunan kelimâta ilm-i âlem-şümûl-i mülûkânemiz muhît u şâmil olarak nezd-i hümâyûn-ı Pâdişâhânemizde dahi karîn-i kabûl olmağın şeref-bahş-ı sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı zılliyyet-makrûnumuz mûcebince işbu tasdîknâme-i sedâd-alâme-i hidîvânemiz ısdâr ve teblîğ u îsâl eylemek üzere Sefîr nasb u ta'yîn kılınan hâlâ Anadolu Muhâsebecisi iftihâru'l-emâcidi ve'l-a'yân Mehmed Necib *–dâme mecdühû–* ile tesyâr olunmuşdur. **İmdi:**

Taraf-ı Şâhîlerinden velîahdleri şehzâde-i müşârun-ileyh ve sâir a'kâb-ı husûsıyyet-intisâbları cânibelerinden mâdâm ki ma'kûd olan bu musâlaha-i mübâreke şerâyıtına kemâliyle ri'âyet oluna, taraf-ı hümâyûn-ı Hilâfet-makrûnumuzdan dahi ahd ü sevgend ü mîsâk-ı berûmend ile te'yîd-i ravâbıt-ı sulh u âştî ve te'kîd-i zavâbıt-ı silm ü dostî ederiz ki min-ba'd cânib-i seniyyü'l-menâkıb-ı Şehriyârâne ve ahlâf-ı nasafet-ittisâf-ı mülûkânemizden ve vüzerâ-yı ızâm ve huddâm-ı âlî-makâmımızdan kâinen men kâne hîç ferd ser-i mû hilâfına hareket eylemeye.

Bâkî hemvâre kavâim ü deâyim-i serîr-i şâhî üstüvâr ve kavâ'id-i erîke-i Cem-câhî-i haşmet-penâhî ber-karâr-bâd; bi'n-Nebiyyi ve Âlihi'l-athâri ve Ashâbihi'l-ahyâri mine'l-Muhâcirîne ve'l-Ensâr; tâ ez-berây-ı nazm-ı masâlih ve dîn-i cihân-kes râ derûn-ı perde-i takdîr nîst kâr, deverân-ı âştî ki nizâm-ı cihân ezu-st, bâdâ bi-fazli Hak ebedü'd-dehr pâydâr.

Fî-evâsıtı Z. sene [1]238

BOA, A.DVNS.DVE.d., 43-1/1, s. 1-5

1 *"(Olan oldu) geçen geçti."*

تبارک الذی بیده الملک وهو علی کل
شیء قدیر مالک الملکی را شایش سزاست که ملک و عالم در قبضهٔ
اوست و روی دشاهان بدرگاه او هو الذی ارسل رسوله
بالحق لیظهره علی الدین کله ولو کره المشرکون
خواجه رسل و هادی سبل را بدعوت ثقلین و انس و جن فرستاد و او را
موجب شرط قدیم فراری دولتین از طرفین تصاحب نشود و کدام
از جملهٔ عشایر و ایلات کسی بعد ازین از دولت علیه عثمانی بدولت قهیه
ایران و از دولت بهیهٔ ایران بدولت علیه عثمانی بگذرد باید آن کس نگاه
تصاحب نشوند ماده خامسه آنچه در دارالسلطنه و سایر ممالک دولت
علیه عثمانی اموال تجار ایران بمعرف شرع و دفتر محفوظ نگاه داشته
شده است از تاریخ این تمسک در ظرف شصت روز در هر محلی
که باشد بموجب دفاتر مرقومه بمعرف شرع و معتمد دولت ایران
بصاحبان آنها تسلیم شود و سوای اموال محفوظه آنچه که در اثنای وقوع
عداوت از حجاج و تجار و سایر اهالی ایران که در ممالک عثمانی از جانب
بعضی و زرا و ضابطان جبراً گرفته شده بعد از افاده و اظهار دولت علیه ایران

معامله نمایند و بمقتضای شرایط سابقه فیما بعد در حق تجار و حجاج دولتین
ایران تمهید و اجرای شرایط قدیم از جانب وزرای عظام و امرای حاج و سرحدات
کرام و سایر ضابطان و حکام دولت علیه عثمانی بحال وقت رعایت شود
و از شام شریف الی حرمین محترمین و از آنجا الی شام شریف از جانب
امین صره همایون نظارت حال ایشان شود و خلاف شرایط بهیچ وجه
واقع نگردد و در حمایت ایشان همت نمایند و اگر در میان ایشان
نزاع روی دهد امین صره همایون بعرف معتمدی که در میان ایشان
نظارت ایشان نماید و از محذورات حرم شاهنشاهی و عرصهای شاهزادگان
عظام و سایر اکابر دولت بهیه ایران که نگهداشته و عتبات عالیات
میروند فراخور مرتبه ایشان حرمت و اعزاز شود و گذلک

در خصوص رسومات گمرک تجار و اهالی دولت بهیه ایران مانند دولت
علیه عثمانی معامله شود و از مال تجارت ایشان که فعلا بقرار یکصد قروش
چهار قروش گمرک گرفته و بدست ایشان مذکر داده و ما داامیکه
از دست ایشان بدست دیگری متقبل نشده است گمرک را از ایشان
گمرک نگیرند و تجار ایران لاجل التجاره و حبوبات شیراز که مدار المعاده
می آورند در صره و شرای آن انحصار نباشد و بهر کس خواهند بیع
نمایند و از تجار و تبعه و اهالی دولتین علیتین ممالک جانبین آمد و شد
مینمایند بمقتضای جمیع جوامع اسلامیه معامله دوستانه شده و از ایذا و اضرار
محفوظ باشند ماده ثالثه از آنچه از عشریت جمیع اموال و اسبابی که از دین
دولتین متبارع فیها بوده و امروز در خاک دولت علیه عثمانی ساکن میباشند

ما و امیکه در تمام نهاسب اگر در حدود و ممالک ایران تجاوز کرده
خسارت برنند سرحدداران در منع و رفع ایشان دقت نمایند
اگر از تجاوز و خسارت دست برندارند و از جانب مومن سرحدات
منع ایشان نشود و از نصاحب ایشان دولت علیه عثمانی کفیل نباشد
و اگر ایشان برضا و اختیار خود بجانب ایران نگذرند دولت علیه عثمانی
ایشان را منع و نصاحب کند و بعد از آنکه بطرف دولت بهیه ایران
گذرند بعد اگر بخاک دولت علیه عثمانی بیایند قطعا نصاحب و قبول
ایشان نشود و در صورتیکه ایشان بطرف ایران گذرند و انحراف
بطرف دولت علیه عثمانی نجاوز کرده و خسارت برنند سرحدنشینان دولت
بهیه ایران در منع تجاوز ایشان دقت نمایند ماده رابعه

بر سایر امم رتبه رجحان و پایه تفضیل داده ملت اسلام را ناسخ
ملل ساخت و دولت اسلام را قاهر دول خواست و چون قلع و قمع
خصام و حصول قدرت تام بواسطه اجتماع آراء و اتفاق اهواء
دست میداد و آرای خطه ثبوت را باجرای صیغه اخوت
با همین اصحاب خویش و ارباب کیش مکلف داشت و بر مرده
از افراد مسلمین لازم افتاد که از جمله جامعه دین با اسامی
زمان و القاب و اقران خود مهر برادری و رزند طریق یگانگی گیرند

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ وَلَنَا فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ

نواب همایون بر آنکه در این عهد بهجت اقتران تفضل و عون خداوند بیچون
بِالْإِرْثِ وَالْاِكْتِسَابِ وَالْعَدْلِ وَالْاِحْتِسَابِ

I. Erzurum Antlaşmasının İran'dan Gelen Onaylı Farsça Tasdiknamesi ile Mahfazası

BOA, MHD, 101

Erzurum Şehri

Matrakçı Nasuh, Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irâkeyn, İÜ.NEK., TY., No. 5964, v. 18b

12

II. Erzurum Antlaşması
Second Treaty of Erzurum

Reşid Paşa sadaretinde 1846 Şubat'ında görevlendirilen Enverî Efendi ile İran Şahı Muhammed Şah tarafından görevlendilen Mirza Ahmed Takî Han taraflarından I. Erzurum Antlaşması'nın da teyit edildiği bu antlaşmaya göre, sınırlar belirlenmiş, savaş tazminatından vazgeçilmiş ve Şattülarap Nehri'nde İran gemilerine serbestçe dolaşmak hakkı verilmiştir. Bu maddelerin yanı sıra kesin hududun belirlenmesi ve fasl edilmeyen meseleler için komisyonlar oluşturulması, firari İran şehzadelerinin Bursa'da ikamet ettirilmesi, bunların gizlice İran ile haberleşmelerinin engellenmesi, firarilerin iadesi, İranlı hacı, ziyaretçi ve tüccarların emniyetinin sağlanması, konsolosluk tayini ve sınırlarda eşkıyalıkların engellenmesi konuları üzerinde mutabık kalınan maddeleri içeren antlaşmanın Sultan Abdülmecid tarafından tasdiki.

According to this treaty, in which the First Treaty of Erzurum was also confirmed by Enverî Efendi, who was appointed in February 1846 under the Grand Viziership of Reşid Pasha, and Mirza Ahmad Taqî Khan, who was appointed by the Shah of Iran Mohammad Shah, borders were determined, war indemnities were waived and Iranian ships were given the right to navigate freely in the Shatt al-Arab River. In addition to these articles, determination of the exact frontier and the formation of commissions for unresolved issues, the residence of the fugitive Iranian princes in Bursa, the prevention of their secret communication with Iran, the extradition of the fugitives, the safety of Iranian pilgrims, visitors and merchants, the appointment of a consulate and the prevention of banditry on the borders were all agreed upon and the treaty was ratified by Sultan Abdülmecid.

17 Mart / March 1848

Erzurum Muâhedesi[1]

İşbu Muâhede'nin şehâmetli Îrân Şâhı Muhammed Şâh hazretleri cânibinden tasdîkım hâvî Fârisiyyü'l-ibâre vürûd eden nâme, nâme sandığında mahfûzdur.

Biz ki bâ-avn ü inâyet-i Hazret-i Hudâvend-i Mâliki'l-mülk-i lâ-yezâl eşrefü'l-büldâni ve'l-emsâr ve ebrekü'l-emâkini ve'l-aktâr kıblegâh-ı İslâm olan Mekke-i Mükerreme ve Medîne-i Münevvere ve Kudüs-i Şerîf-i Mübârek'in hâdim ve hâkimi ve memâlik-i Anadolu ve Rumili'de ve kıtaʿât-ı Afrika ve Asya ve Avrupa'da vâkıʿ nice nice eyâlât ve elviye-i vesîʿa ve kılâʿ u husûn ve bikâʿ-ı kesîre ve Bahr-i Sefîd ve Siyâh'da kâin emâkin ü mevâkıʿ u cezâyir-i cesîmenin Pâdişâhı es-sultân ibnü's-sultân es-Sultân Abdülmecid Hân ibnü's-Sultân el-Gâzî Mahmud Hân ibni's-Sultân el-Gâzî Abdülhamid Hân'ız; Saltanat-ı Seniyye-i sermediyyü'l-kıyâmımla Devlet-i Aliyye-i Îrâniyye beyninde mevcûd olan münâsebât-ı hubb ü muhâdenet bir müddet[den] beri baʿzı müşkilâta dûçâr olmuş ve Devleteyn-i aliyyeteyn beyninde derkâr olan cihet-i câmiʿa-i İslâmiyye ve Tarafeyn-i fahîmeteynin muttasıf oldukları efkâr-ı silmiyye iktizâsınca bu makûle mevâdd-ı nizâʿiyyenin Tarafeynin şân-ı fahâmetine muvâfık ve münâsib vechile tesviyesiyle tecdîd ve teʾkîd-i bünyân-ı sulh u müsâlemet ve teʾyîd-i esâs-ı muvâlât u muhâdenet İki Devlet-i azîmenin akdem-i dil-hâhları bulunmuş olmağla esâs-ı muâhede ve musâlaha olan mevâddın müzâkere ve tanzîmine cânib-i maʿâlî-menâkıb-ı mülûkânemizden iʿtâ olunan ruhsatnâme-i hümâyûnumuz mûcebince eâzım-ı ricâl-i Devlet-i Aliyyemden ve Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyyem aʿzâsından olup rütbe-i ûlâ sınıf-ı evvelini hâiz ve rütbe-i mezkûreye mahsûs nişânı hâmil olan iftihâru'l-eʿâlî ve'l-eâzım, müstecmiu cemîʿi'l-maʿâlî ve'l-mefâhım es-Seyyid Mehmed Sadullah Enverî *–dâme ulüvvuhû–* meʾmûr ve terhîs ve hâlâ pîrâye-bahşâ-yı erîke-i şâhî ve revnak-ârâ-yı mesned-i Kâʾânî, Ferîdûn-haşmet, Keyvân-rifʿat, Cemşîd-menzilet, şehâmetli, celâletli Muhammed Şâh hazretleri tarafından dahi asâkir-i nizâmiyye ve gayr-i nizâmiyyesi Vezîr-i Nizâmı olup Şîr-i Hûrşîd nişânının mertebe-i ûlâ şeritlisini ve hamâil-i sebz-i hâss-ı iftihârı hâmil olan eâzım-ı havânîn-i Devlet-i Îrâniyye'den mecdet-meâb, izzet-nisâb Mîrzâ Muhammed Taki Hân *–dâme mecdühû–* mümzâ ve memhûr ruhsatnâmeyle meʾmûr ve terhîs kılınarak Erzurum'da Muâhede-i mezkûre dokuz mâdde üzerine akd ü tanzîm ile Tarafeynden verilen karârı mutazammın Murahhas-ı mûmâ-ileyh cânibinden temhîr ve iʿtâ olunan bir kıtʿa Fârisiyyü'l-ibâre temessük bu defʿa tercemesiyle berâber düstûr-ı ekrem ü muazzam, müşîr-i efhâm u muhterem, nizâmü'l-âlem, nâzım-ı menâzımü'l-ümem, müdebbiru umûri'l-cumhûri bi'l-fikri's-sâkıb, mütemmimü mehâmmi'l-enâmi bi'r-reʾyi's-sâib, mümehhidü bünyâni'd-devleti ve'l-ikbâl, müşeyyidü erkâni's-saʿâdeti ve'l-iclâl, mükemmilü nâmûsi's-Saltanati'l-uzmâ, mürettibü merâtibi Hilâfeti'l-kübrâ, el-mahfûfu bi-sunûfi avâtıfi'l-Meliki'l-Aʿlâ bi'l-fiʿl Sadr-ı Aʿzam-ı sütûde-şiyem ve vekîl-i mutlak-ı kaviyyü'l-himem olarak nâm-ı nâmî-i Pâdişâhânemizi mutazammın tuğrâ-yı sâmî-i mülûkânemiz ile müzeyyen mühr-i hümâyûnumuzu ve mesned-i refiʿ-i Sadâret nişân-ı fürûğ-efşânını ve zâtına mahsûs üç kıtʿa nişân-ı kamer-lemeʿân-ı imtiyâzı ve Fransa Devleti'nin Légion

1 Antlaşmanın suretinin üzerine "Tütün ve tuz ve tönbeki hakkında sekiz ve husûsât-ı sâireyi hâvî on dört mâddeyi hâvî Hâriciye Nezâret-i Celîlesiyle Îrân Devleti Sefâreti beyninde bi't-tanzîm teʿâtî olunan Karârnâme ve Mukâvelenâme başka başka mukayyeddir. Fî 21 Zilkaʿde sene [1]292 ve fî 8 Kânûn-ı Evvel sene [12]91." Notu eklenmiştir. Ayrıca antlaşma metni ve maddeleri için bk. BOA, A.DVNS.NMH.d., 12/75, BOA, MHD, 99, BOA, MHD, 218/5 s. 4, BOA, Y.PRK.A, 2/36-2, vr. 4b-5b, murahhas tayin edilen Sadullah Enverî'nin ruhsatnamesi için bk. BOA, A.DVN.NMH, 5/19.

d'honneur ve Prusya Devleti'nin Aigle Rouge ve Rusya Devleti'nin Aigle Blan[1] ve İspanya Devleti'nin Üçüncü Şarl'ı ile Isabelle la Catholique ve Belçika Devleti'nin Leopold ve Nederlande Devleti'nin Lion Nederlande[2] ve İsveç Devleti'nin L'Epee[3] nişânlarının büyük kordonlarını ve haşmetli Papa cenâbları tarafından dahi bir kıt'a murassa' nişânı hâmil olan Mustafa Reşid Paşa –*edâma'llâhü te'âlâ iclâlehû ve dâ'afe bi't-te'yîdi iktidârehû ve ikbâlehû*– tarafından ma'rûz-ı huzûr-ı fâizu'n-nûr-ı şâhâne ve ma'lûm-ı ma'âlî-melzûm-ı Şehinşâhânemiz olmağla Muâhede-i mezkûre taraf-ı bâhirü'ş-şeref-i mülûkânemizden dahi bi't-tasdîk mukarrer ve mu'teber tutularak yerli yerinde ri'âyet ve vikâyet olunmak üzere ber-vech-i âtî aynıyla zikr u beyân olunur:

*"**Birinci Mâdde:** Devleteyn-i İslâm şimdiye kadar yek-diğerinden iddiâ etmekde oldukları matlûbât-ı nakdiyyenin külliyyen terk olunmasına karâr verirler velâkin Dördüncü mâddede münderic matlûbât-ı mahsûsa tesviyesi mukâvelâtına işbu karâr ile bir halel gelmeye.*

***İkinci Mâdde:** Zehab sancağının cemî'-i arâzî-i basîta ya'nî cânib-i garbîsi arâzîsinin Devlet-i Osmâniyye'ye terk olunmasını Îrân Devleti ta'ahhüd eyler ve Devlet-i Osmâniyye dahi Zehab sancağının cânib-i şarkî cemî'-i arâzî-i cibâliyyesinin Kerend Deresiyle berâber Îrân Devleti'ne terkini ta'ahhüd eder ve Süleymaniye şehir ve sancağı hakkında Îrân Devleti* **[s. 8]** *her bir gûne iddiâdan sarf-ı nazar edip sancağ-ı mezkûrda olan Devlet-i Osmâniyye'nin hakk-ı temellüküne vakten mine'l-evkât bir gûne dahl ü ta'arruz etmeyeceğini kaviyyen ta'ahhüd eyler ve Muhammere[4] şehir ve benderi ve Cezîretü'l-Hızır[5] ve lengergâh ve hem dahi sâhil-i şarkî ya'nî cânib-i yesâr-ı Şattu'l-Arab'ın Îrân'a ta'allukları ma'rûf olan aşâyirin tasarrufunda bulunan arâzîsi mülkiyyet üzere Îrân Devleti'nin tasarrufunda olmasını Devlet-i Osmâniyye kaviyyen ta'ahhüd eder ve bundan başka Şattu'l-Arab'ın denize munsabb olduğu mahalden tâ Tarafeyn hudûdunun iltihâkı mevzi'ine kadar nehr-i mezkûrda Îrân sefînelerinin serbestî-i tamâm üzere âmed ü reft etmeğe hakları olacakdır.*

***Üçüncü Mâdde:** İşbu Muâhede-i hâzıra ile Tarafeyn-i müteâhideyn arâzî hakkında sâir iddiâlarını terk etmiş olup mâdde-i sâbıkaya tatbîkan Devleteyn beyninde kat'-ı hudûd etmek için iki cânibden der-akab me'mûrlar ve mühendisler ta'yînini ta'ahhüd ederler.*

***Dördüncü Mâdde:** İki Devlet-i azîme-i mutavassıtanın Bin iki yüz altmış bir senesi Cumâdelûlâ'sında tebliğ ve tahrîr olunan ihtârât-ı dostâneleri kabûl olunmasından beri İki Tarafa vâkı' olan hasârât ve hem dahi te'hîr olundukları seneden beri merâî rüsûmât mes'eleleri adâlet üzere fasl ve ihkâk olunmak için iki cânibden der-akab me'mûrlar ta'yîn olunması Tarafeynden karâr-dâde olmuşdur.*

***Beşinci Mâdde:** Firârî Îrân şehzâdelerinin Bursa'da ikâmet etdirilmesini ve mahall-i mezkûrdan gaybûbetlerine ve Îrân ile murâvede-i mahfiyyelerine ruhsat verilmeyeceğini Devlet-i Osmâniyye va'd eyler ve sâir firârîlerin Erzurum Muâhede-i sâbıkası mûcebince umûmen reddolunmaları Devleteyn-i aliyyeteyn taraflarından ta'ahhüd olunur.*

***Altıncı Mâdde:** Îrân tüccârı emvâl-i ticâretlerinin resm-i gümrüğünü emvâl-i mezkûrenin kıymet-i hâliyye ve câriyelerine göre nakden veya cinsen Bin iki yüz otuz sekiz senesinde akdolunan Erzurum Muâhedesi'nin ticârete dâir olan mâddesinde mastûr olduğu vechile edâ eyleyeler ve mezkûr Ahidnâme'de ta'yîn olunan meblağdan ziyâde bir akçe mutâlebe olunmaya.*

***Yedinci Mâdde:** Memâlik-i Devlet-i Osmâniyye'de kâin olan mahâll-i mübârekeyi züvvâr-ı Îrâniyye'nin muâhedât-ı sâbıka mûcebince kemâl-i emniyyet üzere ve her bir gûne ta'addiyâtdan berî olarak ziyâret edebilmeleri için lâzım gelen imtiyâzâtın icrâ olunmasını Devlet-i Osmâniyye va'd eyler ve hem dahi İki Devlet-i İslâmiyye ve Tarafeyn tebe'ası beynlerinde ber-karâr olması lâzım gelen ravâbıt-ı dostî ve ittihâdın te'kîd ve istihkâmı murâdıyla züvvâr-ı Îrâniyye'nin*

1 Order of the White Eagle (Beyaz Kartal Nişanı). Blanch: Beyaz demektir.
2 Order of the Netherlands Lion (Aslan Nişanı).
3 Svenska Svärdsorden (İsveç Kılıç Nişanı).
4 Günümüzde İran'ın Huzistan eyaletine bağlı Hürremşehr isimli şehridir.
5 Bu adaya verilen Cezîre-i Ka'b ismi için bk. BOA, İ.MVL, 139/3864-2, BOA, HRT.h., 515 ve BOA, HRT.h., 516.

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي وصف نفسه بالحفظ والوفاء وأمر خلقه
بالود والصفاء وشد مواثيق الأمر بأيدي
سلاطين الزمان وزعمهم على إدامة الإيتلاف بين
المؤمنين من الأنام وجنبهم عن إقامة الاختلاف بين
معاشر الأسلام لتصلح لهذه السيادة قاهر الدول

الفسحة قاعدة تامة في وضع الأمر في نصابه والتعود بالرفع
العدل من الصدور في مصادر الوجوه من اللطم والنفوس
من الأسر وتسلم الرماح من الحطم والسيوف من الكسر وتعم
البلاد وتأمن العباد وتحفظ دماء المسلمين والصلوة
والسلام على رسوله الذي أبرم حبال العهود بالوفاء
بالعقود وفي من الذكر الحميد في الكتاب المجيد فمن نكث فانما
ينكث على نفسه ومن أوفى بما عاهد عليه الله فسيؤتيه أجرا
عظيما وعلى آله وأصحابه الذين بذلوا الجهد في الرفع به الشأن
وأكرموا الجهد فيما يورث التعاضد والتناصر وبعد

Memâlik-i Devlet-i Osmâniyye'de cemî'-i imtiyâzâta nâil oldukları misilli sâir tebe'a-i Îrâniyye dahi imtiyâzât-ı mezkûreden behrever olmaları ve gerek ticâretlerinde ve gerek mevâdd-ı sâirede her nev' zulm ü ta'addî ve hürmetsizlikden mahfûz olmaları için en ziyâde münâsib olan vesâili istihsâl eylemesini ta'ahhüd eder ve bundan başka Mekke-i Mükerreme ve Medîne-i Münevvere'den mâ'adâ tebe'a ve tüccâr-ı Îrâniyye'nin menâfi'-i ticâret ve himâyetleri için memâlik-i Osmâniyye'nin lâzım gelen cemî'-i mahallerine Devlet-i Îrâniyye tarafından nasb u ta'yîn olunacak şehbenderleri Devlet-i Osmâniyye kabûl edip mezkûr şehbenderlerin mansıb ve me'mûriyyetine şâyeste ve sâir düvel-i mütehâbbe konsolosları hakkında cârî olan kâffe-i imtiyâzât bunların hakkında dahi cârî olacağını va'd eder ve dahi Devlet-i Osmâniyye tarafından memâlik-i Îrâniyye'nin lâzım gelen cemî'-i mahallerine nasb u ta'yîn olunacak şehbenderler hakkında ve Îrân memâlikine âmed-şüd eden tebe'a ve tüccâr-ı Devlet-i Osmâniyye haklarında Îrân Devleti dahi muâmele-i mütekâbilenin kâmilen icrâsını ta'ahhüd eyler.

Sekizinci Mâdde: *Devleteyn-i aliyyeteyn-i İslâm serhadde olan aşâyir ve kabâilin gâret ve sirkatlerini ref' u def' u men' etmek üzere tedâbîr-i lâzımenin ittihâz ve icrâsını ta'ahhüd ederler ve bu husûs için münâsib mahallerde asker ikâme edeceklerdir. Ve Devleteyn-i aliyyeteyn birbirinin arâzîsinde vukû' bulan gasb u gâret ve katl misilli her nev' harekât-ı tecâvüziyyenin uhdesinden geleceklerini ta'ahhüd ederler. Sâhibleri ma'lûm olmayıp münâzaun-fîh olan aşâyirin bundan sonra dâimî olarak ikâmet edecek mahallerini intihâb ve ta'yîn etmek husûsunu kendi irâde-i ihtiyârlarına bir def'a havâle edeceklerdir ve teba'iyyetleri ma'lûm olan* **[s. 9]** *aşâyirin tâbi' oldukları devletin arâzîsine duhûle cebrolunacağına karâr vermişlerdir.*

Dokuzuncu Mâdde: *Muâhedât-ı sâbıka ve husûsan Bin iki yüz otuz sekiz senesinde Erzurum'da akdolunan Muâhede'nin işbu Muâhede-i hâzıra ile mahsûsan tağyîr ve ilgâ olunmayan cemî'-i mevâdd ü fusûlü işbu sahîfeye kelime be-kelime derc olunmuş gibi kâffe-i ahkâm ve kuvveti ibkâ olunmuşdur ve İki Devlet-i aliyye beyninde karâr verilmişdir ki işbu Muâhede mübâdele olundukdan sonra iki mâh veya kemter bir müddet zarfında Devleteyn cânibinden kabûl ve imzâ olunup tasdîknâmeleri mübâdele kılınacakdır."*

deyü Bin iki yüz altmış üç senesi Cumâdelâhire'sinin On altıncı günü târîhiyle müverrah Tarafeyn murahhasları beyninde mübâdele olunan temessüklerde muharrer ve mastûr olup mevâdd-ı mezkûre taraf-ı vâzıhu'ş-şeref-i Şehriyârânemizden dahi işbu tasdîknâme-i hümâyûnumuzla te'yîd ve tasdîk ve kabûl olunmağın bundan böyle cânib-i ma'âlî-menâkıb-ı Şehinşâhânemizden ve ahlâf-ı nasafet-ittisâf-ı mülûkânemiz taraflarından hilâfına cevâz gösterilmeyeceği misilli Devlet-i müşârun-ileyhâ ve gerek a'kâbları câniblerinden dahi muğâyiri hâlet vukû'u tecvîz olunmayıp dâimâ temhîd-i esâs-ı muvâlât ve teşyîd-i mebânî-i müsâlemet ü musâfâta ri'âyet ve işbu nişân-ı hümâyûn ve ahd-i vidâd-meşhûnumuzun mazmûn-ı münîfi üzere amel ve harekete i'tinâ ve dikkat olunması me'mûl ve meczûm-ı Pâdişâhânemizdir.

Tahrîren fî-evâili şehri Rebî'ilâhir sene erba'a ve sittîn ve mieteyn ve elf.

BOA, A.DVNS.DVE.d., 43-1/2, s. 7-9

ماده سابقه حدود مابین دولتین را قطع نمایند

فقره چهارم طرفین قرارداده اند که حسب الامکان

بعد از قبول اخطارات دوستانه

دو دولت بزرگ و اسطه که در سنه یکهزار و دویست و شصت یک تسلیم و

طرفین واقعه و هم رسومات مراعی از

سالیکه تاخیر افتاده برای اینکه مسایل آنها

از روی عدالت و فضل و احقاق شود دارد و جانب

بلا تاخیر مامورین را تعیین نمایند فقره پنجم

دولت عثمانی وعده میکند که شاهزادگان

فراری ایران را در رسا اقامت داده غیبت آنها را

از محل مذکور و مراوده مخفیه آنها را با ایران

رخصت ندهد و از طرف دولتین علیتین تعهد میشود

که سایر فراری موجب معاهده سابقه الروم

عموماً رد شود فقره ششم تجار ایران رسم

گمرک اموال تجارت خود را موافق قیمت حالیه و جاریه

اموال مذکور نقداً یا جنساً بوجهیکه در عهدنامه

منعقده ارزنه الروم در سنه یکهزار و دویست و

سی و شصت در ماده که دایر تجارت است مسطور

شده ادا کنند و از مبالغی که در عهدنامه مذکوره

تعیین شده زیاده وجهی مطالبه نشود فقره هفتم

دولت عثمانی وعده میکند که موجب عهدنامه

سابقه امتیازاتیکه لازم باشد در حق زوار

ایرانی اجرا دارد و از هر نوع تعدیات تری

بوده بتواند بکمال امنیت محلهای مبارکه را

که کاین در ممالک دولت عثمانی است زیارت کنند

و همچنین تعهد میکند که مبرا استحکام و

روابط دوستی و اتحاد که لازم است فیما بین

دو دولت اسلام و تبعه طرفین برقرار باشد

مناسبترین وسایل را استحصال نماید تا بنحویکه

زوار ایرانیه در ممالک دولت عثمانیه بجمیع امتیازات

نائل میباشند سایر تبعه ایرانیه نیز از امتیازات

مذکوره بهره ور بوده خواه در تجارت و خواه در مرور

سایره از هر نوع ظلم و تعدی و تجری محفوظ باشند

و علاوه برین بالنوبه بکه از طرف دولت ایران

برای منافع تجارت و حمایت تبعه و تجار ایرانیه

من الهجرة النبوية على هاجرها
آلاف الثناء والتحية

101/ 2/12

II. Erzurum Antlaşmasının İran'dan Gelen Onaylı Farsça Tasdiknamesi ile Mahfazası

BOA, MHD, 101

13

Telgraf Hattı Mukavelenamesi
Telegraph Line Treaty

Osmanlı ve İran ülkelerine kurulacak telgraf hatları ile Avrupa ve Hindistan ile haberleşmenin sağlanması ve her iki ülkenin de daha fazla devlet ile ilişkilerini genişletmesine fayda sağlayacağı amacına yönelik olarak Osmanlı Devleti adına Hariciye Nazırı Mehmed Emin Âli Paşa ile İran Devleti adına İstanbul'da bulunan Vezir Mirza Hüseyin Han taraflarından İstanbul'da imzalanan on iki maddelik Telgraf Hattı Mukavelesi'nin Sultan Abdülaziz tarafından tasdikine dair tasdiknâme-i hümâyun.

Ratification of the twelve-article Telegraph Line Treaty by Sultan Abdulaziz, signed in Istanbul by Mehmed Emin Âli Pasha, Minister of Foreign Affairs on behalf of the Ottoman Empire, and Vizier Mirza Hussein Khan, who was in Istanbul on behalf of the Iranian Empire, for the purpose of establishing telegraph lines between the Ottoman Empire and Iran to enable communication with Europe and India and to benefit both countries to expand their relations with more states.

22 Aralık / December 1863

Biz ki, bi-lutfihi'l-Mevlâ Türkistan ve şâmil olduğu memâlik ü büldânın Pâdişâhı es-sultân ibnü's-sultân es-Sultân Abdülaziz Hân ibnü's-Sultân el-Gâzî Mahmud Hân ibni's-Sultân el-Gâzî Abdülhamid Hân'ız; işbu tasdîknâme-i hümâyûnumuzla beyân ve i'lân ederiz ki: Memâlik-i Devlet-i Aliyyemiz telgraf hatları vâsıtasıyla Memâlik-i Îrâniyye ile bi'l-cümle Avrupa ve diğer tarafdan dahi hutût-ı Îrâniyye vâsıtasıyla Memâlik-i Şâhâne ile Hindistan arasında muhâberât-ı telgrâfiyye hâsıl olmak ve ravâbıt-ı memleketeyne tevsî' verilmek üzere telgraf hattı inşâsı için Îrân Devlet-i fahîmesiyle bir mukâvelenâme akdine karâr verilerek bu husûsa taraf-ı eşref-i Saltanat-ı Seniyyemden efâhım-ı vükelâ-yı Devlet-i Aliyyemizden hâlâ Umûr-ı Hâriciyye-i

Devlet-i Aliyyem Nâzırı ve murassa‘ nişân-ı Osmânî ile birinci rütbe Mecîdî ve İmtiyâz nişân-ı zî-şânlarını ve müşârun-ileyhâ Îrân Devlet-i fahîmesinin âbî hamâiliyle Şîr-i Hûrşîd nişânının birinci rütbesini ve daha sâir devletler nişânlarını hâmil olan Sadr-ı esbak Vezîr-i ma‘âlî-semîrim es-Seyyid Mehmed Emin Âlî Paşa ve şehâmetli Îrân Şâhı hazretleri cânib-i âlîlerinden dahi Dersa‘âdetimde mukîm Vezîr-i muhtârları ve birinci rütbe Mecîdî nişân-ı zî-şânıyla Devlet-i müşârun-ileyhânın murassa‘ Tasvîr-i Şâhîlerini ve birinci rütbe Şîr-i Hûrşîd nişânını yeşil hamâiliyle sâir devletler nişânlarını hâiz ü hâmil olan Mîrzâ Hüseyin Hân Murahhas ta‘yîn kılınmış olmalarıyla müşârun-ileyhimâ Murahhaslar yedlerinde bulunan ruhsatnâmelerini yek-diğere ibrâz ile yolunda ve usûlünde gördüklerinden ol bâbda Bin iki yüz seksen sene-i Hicriyyesi şehr-i Cumâdelâhire'sinin On yedinci günü târîhiyle on iki mâdde üzerine akd ü tanzîm ve Dersa‘âdetimde imzâ vü temhîr eyledikleri Mukâvelenâme taraf-ı hümâyûn-ı şâhâneme arz edilmiş olduğundan aynıyla ve Türkçe olarak zikr u beyân olunur:

Birinci Mâdde: Îrân Devleti hutût-ı telgrâfiyyesinden birisinin Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye re’s-i hudûdunda vâkı‘ bir mahalle temdîdini Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye dahi Üsküdar'dan Bağdad'a mümtedd olan hatt-ı telgrâfînin bir mahallinden Memâlik-i Îrâniyye hudûdunda zikrolunan Îrân hattının vâsıl olacağı mahalle kadar bir şu‘be inşâsını ta‘ahhüd ederler.

İkinci Mâdde: Îrân hudûdunda kâin Hanekin nâm mahallin Devleteyn-i muâhideteyn memâliki hatlarının nokta-i îsâli olmasına bi'l-ittifâk karâr verilmişdir. Ma‘amâfîh Tarafeyn muhâberât-ı telgrâfiyyesinin teshîl ve tevsî‘i için ileride lüzûmu görüldüğünde Devleteyn hutût-ı telgrâfiyyesinin hudûdun sâir noktalarında dahi birleşdirilmesi mümkin olabilecekdir.

Üçüncü Mâdde: Devlet-i Aliyye ta‘ahhüd buyurur ki: Memâlik-i Îrân'dan veyâhûd Îrân Devleti'yle münâsebât-ı telgrâfiyyesi olan memâlik-i ecnebiyyeden Memâlik-i Mahrûse'ye veyâhûd Devlet-i Aliyye ile münâsebât-ı telgrâfiyyesi olan memâlik-i ecnebiyyeye imrâr olunacak kâffe-i muharrerât-ı telgrâfiyye su‘ûbetsizce kabûl ve imrâr kılınacakdır. Ve şurası dahi mukarrerdir ki: Îrân Devleti Memâlik-i Mahrûse'den veyâhûd Devlet-i Aliyye ile münâsebât-ı telgrâfiyyesi olan memâlik-i ecnebiyyeden Îrân veyâhûd Îrân Devleti'yle münâsebât-ı telgrâfiyyesi olan memâlik-i ecnebiyyeye gönderilecek kâffe-i muharrerât-ı telgrâfiyyeyi su‘ûbetsizce kabûl ve imrâr edecekdir. Îrân'ın telgrafnâmeleri Memâlik-i Mahrûse'de ve Memâlik-i Mahrûse telgrafnâmeleri Îrân'da muharrerât-ı telgrâfiyye-i dâhiliyyenin veyâhûd düvel-i ecnebiyye telgrafnâmelerinin hâiz ve mükellef oldukları imtiyâz ve tekâlîfden hissemend olacaklardır.

Dördüncü Mâdde: Devleteyn-i muâhideteyn yek-diğeri beyninde te‘âtî olunacak telgrafnâmelerin naklinde el-hâletü hâzihî bi'l-cümle Avrupa memâlikinde müsta‘mel olan Mors usûlü âlât ittihâz eylemeği ta‘ahhüd etdikleri misilli Brüksel Mukâvelenâmesi işbu Ahidnâme'ye ilâve olunarak telgrafnâmelerin nakl ve irsâline müteallık olan bi'l-cümle husûsâtda Mukâvelenâme-i mezkûre ahkâmına tevfîk-ı hareket edeceklerini beyân eylerler.

Beşinci Mâdde: Devleteyn-i muâhideteyn memâliki beyninde te‘âtî olunacak telgrafnâmeler iki sınıfa ya‘nî *evvelen* mürâselât-ı Osmâniyye ve Îrâniyye ki, Devleteyn-i müşârun-ileyhimâdan birinin mevkıflarından diğeri memâlikine irsâl olunacak telgrafnâmelere; ve *sâniyen* mürâselât-ı düvel-i hâriciyye ki, Devleteyn memâliki hâricinde vâkı‘ mahallere naklolunmak üzere Tarafeyn memâlikinden imrâr olunacak telgrafnâmelere münkasimdir.

Altıncı Mâdde: *Sınıf-ı evvel* tahrîrât-ı telgrâfiyye ücreti Hanekin'den bed’ ile mahallerine vusûlüne kadar beher fersahda otuz para veyâhûd beher sâ‘atde yirmi para hesâbıyla ahz olunacakdır. Bu vechile hesâb olunan ücret-i telgrâfiyye Memâlik-i Mahrûse ile Îrân memâlikinde yirmi veya daha eksik kelimeyi hâvî olan telgrafnâmeler hakkında câri olup yirmi kelimeden ziyâde olan telgrafnâmelerden her bir on kelime veya on kelime küsûru için onar guruş fazla ücret alınacakdır.

Yedinci Mâdde: *Sınıf-ı sânî* tahrîrât ücreti işbu Mukâvelenâme'ye merbût olan Brüksel Mukâvelenâmesi mûcebince ta‘yîn olunacak ve fakat Memâlik-i Mahrûse'nin Asya kıt‘asıyla Memâlik-i Îrâniyye

Telgraf Antlaşmasının İran'dan Gelen Farsça Tasdiknamesi

İran Şahı Nasırüddin Şah (1848-1896)

AT-OeStA_HHStA_SB_Depot_Allmayer-Beck_49-5-20

Les soussignés réunis en conférence ce jourd'hui, le Vingt un Zil Kadé mil deux Cent-quatre-vingt, à la Sublime Porte, ont procédé, après collationnement, à l'échange des ratifications de la convention télégraphique conclue et signée à Constantinople entre la Sublime Porte et le Gouvernement de Sa Majesté le Chah de Perse le Dix Sept Djemazul Akhir Mil deux cent-Quatre-vingt.

En foi de quoi, le présent protocole a été signé et scellé en Double expédition par les Plénipotentiaires des Deux Hautes Puissances.

Ali

Nerman

MHD. 217 2 vrk. (2 shf. bos) 2

hatlarından esnâ-yı mürûrunda zikrolunan telgrafnâmelerden ber-vech-i bâlâ ücret alınacakdır. Şöyle ki; bu sınıfdan olan telgrafnâmelerin ücreti Îrân hudûdunda vâkı‘ mevkıfdan Dersa‘âdet'e kadar sâhib-kırân ve guruş ve bu telgrafnâmelerin Avrupa kıt‘asında irsâl olunacağı mahalle değin Frank hesâbıyla tesviye olunacak ve bu usûl Hindistan'a irsâl olunacak Memâlik-i Mahrûse telgrafnâmeleri hakkında dahi cârî olacakdır.

Sekizinci Mâdde: Avrupa'dan Memâlik-i Osmâniyye hutûtuyla Îrân memâliki mâverâsında vâkı‘ Asya memâlikine ve memâlik-i mezkûreden Avrupa'ya naklolunacak tahrîrât iki kısm-ı müsâvîye münkasim olup bir kısmı Hanekin ve Îrân ve diğeri Bağdad ve Basra hutûtundan imrâr kılınacakdır.

Dokuzuncu Mâdde: Memâlik-i Mahrûse ile Îrân memâliki beyninde muhâberât Türkî ve Fârisî ve Fransız ve İngilizce icrâ olunacakdır.

Onuncu Mâdde: Devleteyn-i muâhideteyn telgraf me’mûrları hesâblarını beher mâh âhirinde yek-diğere te‘âtî edecek ve altı ayda bir kerre hesâblarını nisbet ve muâdele-i âtiye üzere rü’yet ve kat‘ eyleyeceklerdir.

Sâhib-kırân: Beş guruş,

Tümen: Elli guruş,

Frank: Dört guruş on dört para,

Abbas: Bir guruş.

On Birinci Mâdde: İşbu Mukâvelenâme dört mâh mürûrunda ve mümkin olduğu hâlde daha evvelce mevki‘-i icrâya konulacak ve tasdîknâmelerinin mübâdelesi gününden i‘tibâren on sene müddet mer‘iyyü'l-icrâ tutulacakdır.

On İkinci Mâdde: İşbu Mukâvelenâme Devleteyn tarafından tasdîk olunacak ve tasdîknâmeleri dahi bugünden i‘tibâren üç mâha kadar ve mümkin olduğu hâlde daha evvelce Dersa‘âdet'de mübâdele kılınacakdır.

Hâtime: Mevâdd-ı mezkûre taraf-ı şâhânemizden dahi kabûl ve tasdîk kılınmış olduğunu mübeyyin Devlet-i müşârun-ileyhâ tarafına işbu tasdîknâme-i hümâyûnum i‘tâ olundu.

Tahrîren fi'l-yevmi'l-hâdî-aşer min-şehri Receb'el-mürecceb li-sene semânîn ve mieteyn ve elf.[1]

BOA, A.DVNS.DVE.d., 43-1/3, s. 9-10

1 Aynı antlaşma metni ve maddeleri için bk. BOA, MHD, 218/6, Farsça-Osmanlıca metin için bk. BOA, A.DVN. NMH, 8/6-2, 3, 5 hüküm.

14

Bağdat-Kirmanşah Telgraf Hattı Antlaşması
Baghdad-Kirmanshah Telegraph Line Treaty

1863 Telgraf Hattı Antlaşması gereği Bağdat ve Kirmanşah arasında telgraf hatlarının birbirine bağlanması konusunda ortaya çıkan sorunların ortadan kaldırılması için Osmanlı Devleti adına Hariciye Nazırı Mehmed Emin Âli Paşa ile İran Devleti adına İstanbul'daki Sefiri Mirza Hüseyin Han taraflarından İstanbul'da yapılan Bağdat-Kirmanşah Telgraf Hattı Antlaşması.

Baghdad-Kirmanshah Telegraph Line Treaty signed in Istanbul by Mehmed Emin Âli Pasha, Minister of Foreign Affairs on behalf of the Ottoman Empire, and Mirza Hussein Khan, Iranian Ambassador in Istanbul, in order to eliminate the problems that emerged regarding the connection of telegraph lines between Baghdad and Kermanshah in accordance with the 1863 Telegraph Line Treaty.

5 Aralık / December 1864

Bağdad ile Kirmanşah miyânesinde ber-mûceb-i Muâhede keşîde olunacak telgraf hattının biri birine nokta-i ittisâli husûsunda zuhûra gelen ba'zı müşkilât ve te'ehhurâtın bir ân evvel ref'i Devleteynin matlûb ve mültezemi bulunmuş olmağla ol bâbda Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye Hâriciye Nâzırı übbehetli, devletli Âlî Paşa hazretleriyle Îrân Devlet-i Aliyyesi'nin Dersa'âdet Sefîri devletli Hâcî Mîrzâ Hüseyin Hân hazretleri beyninde verilen karârdır ki ber-vech-i âtî zikrolunur. [1]

1 Aynı metin ve maddeler için bk. BOA, A.DVNS.DVE.d., 43-1/6, s. 12-13, ve BOA, MHD, 218/8 s. 6.

OSMANLI ARŞİVİ
A.} DVN.NMH
16 | 10 | 2
2vrk
(3 shpbox)

Evvelen: El-hâletü hâzihî Kal'a-i Şâmil'den Kal'a-i Sebzî nâm mevki'in beri tarafına kadar Îrân cânibinden rekz olunan direkler ile teller kemâ-kân bâkî olacakdır.

Sâniyen: Hanekin'den Merdazma(?) mevki'ine kadar taraf-ı Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye'den rekz olunmuş olan sütûnlar ve teller kezâlik ibkâ olunacakdır.

Sâlisen: İşbu mahaller miyânesinde bulunan arâzîden ya'nî Merdazma ile Kal'a-i Sebzî arasından geçecek hatt-ı telgrâfînin masârıfı Devleteyn tarafından münâsafeten tesviye ve te'diye edilecek ve teller için dikilecek direklerin biri demirden ve biri ağaçdan olacakdır ve Tarafeynin telleri Merdazma mevki'inde yek-diğere iltihâk eyleyecekdir.

Râbian: Tarafeynden te'âtî olunan işbu sened, telgraf hutûtuna dâir İki Devlet beyninde mevcûd olan Mukâvelenâme ahkâmına aslâ halel veremeyecekdir.

Hâmisen: Devleteyn miyânesinde şurası dahi hâssaten merbût-ı rişte-i kavl ü karâr olmuşdur ki; işbu telgraf hutûtu ve rekz olunan direkler ile sâir her gûne telgraf alâmâtı Hanekin ile Kal'a-i Şâmil beyninde olan arâzî üzerinde Devleteynin iddiâ etmekde oldukları hukûk-ı temellüke aslâ ve kat'â za'f ve halel getiremeyip ve bu karâr vakten mine'l-evkât ve vechen mine'l-vücûh ve sebeben mine'l-esbâb Tarafeynin hiçbirine mes'ele-i hudûdiyyede sened olamayıp Tarafeynin hudûdca olan iddiâları harîta-i ma'lûmenin itmâmından sonra Düvel-i Muazzama-i Erba'a me'mûrları ma'rifetiyle tesviye olunup ol vakte kadar Devleteyn idâresinde bulunan arâzî-i münâzaun-fîhâ yine Devleteyn me'mûrları yedinde kalıp statüko hâletine ednâ mertebe halel getirilmeyecekdir.

Fî 6 Receb sene 1281 ve fî 23 Teşrîn-i Sânî sene [1]280

Mühür Es-seyyid Mehmed Emin Âlî	*Mühür* Abdürrâcî Hüseyin Muhammed

BOA, A.DVN.NMH, 16/10

15

Tahdid-i Hudud İçin Yapılan Muvakkat Senet

A Temporary Document for Border Dispute

Osmanlı-İran devletleri arasında hudut anlaşmazlığı bulunan yerler hakkında hudut hattı tayin edilinceye kadar hududun emniyetinin sağlanması, statüko kaidesinin geçerli olması, bu yerlere bina yapılmaması, yalnız Kazlıgöl'de evleri harap olanların tamirine izin verilmesi, bir anlaşmazlık durumunda hukuka uygun haberleşmelerin gerçekleştirilmesi esasları üzerine her İki Devlet temsilcileri tarafından İstanbul'da tanzim ve teati olunan muvakkat senet.

A temporary document drawn up and exchanged in Istanbul by the representatives of both states on the principles of ensuring the security of the border until the border line is determined between the Ottoman Empire and Iran, maintaining the status quo, prohibiting the construction of buildings in these places, only allowing the repair of those whose houses in Kazlıgöl are ruined, and ensuring lawful communications in the event of a dispute.

22 Temmuz / July 1869

81

(٤٠)

ایالت دولتلی نخبه حدودی داخلنده مستثنا

حدود بحریه نك طرفده نشه

اولا حدود کلیه اولیه دولتیه بیك مناخع قبه الله محدد حفظه خط حدود بحریه بحر یه قدر امتداد ایدن نامه استانبول فاعده سنا
تابعدر فقط بابعالی، بحر ایله مقاربه بنوی طرفنده نقطه نامه سنه موقفه

ثانیا محالل دولتلی قبالی الله حدودی بقادن زیاده امنیه و اسایشه طرفنده زیاده اعتنا و دقته اولنه جقدر

ثالثا استانبول فاعده سی که طرفینجه مناخع قبه الله محدد دولتلی بدل قبولیسز بیاض اوراق کتمه و عهاینه ایدیلکدن وقته موقوف اولمقدر
حالده قالدیرلمه جقدر. بو فاعده یه ایکی جانبدن دولحالیده الله مامور لری طرفنده کمالیله عیاینه و دقت اولنه جقدر

رابعا استانبول فاعده سی طرفنده قبول و امتیاز اولنین جمیع مناخع قبه الله نامه محدد نقطه طرفنه اداره سنده بولنمق شرطیله حدود
قبیله دولتلی زیاده قدر نه اولطرفنه اداره سنده قالمق فقط بو اداره عهده نصف عدد اولنه جقدر

خامسا قاچاقچولده ضرب الله خانه لرك ماده سابقه ده یازیلدیغی نامه شرط فاعده ده مستثنا اولدیغندن اصحابی طرفنه نعیینه موافقه طرفینه
مرخص اولمه لیدر. بو نعیینات جدیده وجها من الوجوه سنه تمامك اولنه جقدر

سادسا حدوده بقاعده طرفینه مورد اولمق بیك بوقطه مواده داشه اضافه وقوع اولامده دوشمق وایکی طرفك نامه وحقوقه موقوفه
وجهله مخابره و مکاله اولنه جقدر. حدوده مذکوری حالده مرکز دولتیه یه حالیه اطلاعی نعیماته انتظار ایلمکدر.

سابعا بو فرمانامه موقته حدودك تعیین و تحدیدی طرفینك مکنه واراضی مناخع قبه و محدثاته عائد حقوق جیانه تعیین الله
مذاکرات و بروتوکولی تمامیله اجرا قوته قابل و واجب اولجقدر.

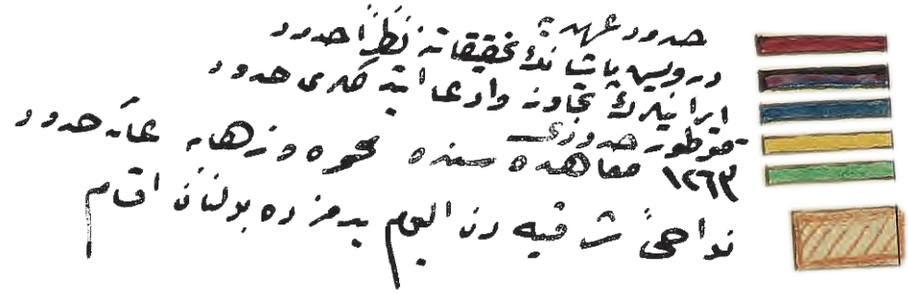
۲۷ ربیع الاول ۸۶

عبد الله محمد

اسعد محمد

Hudûd-ı ahdiye

Derviş Paşa'nın tahkîkâtına nazaran hudûd

İrânîlerin tecâvüz ve iddiâ etdikleri hudûd

Kotor hudûdu

1263 Muâhedesi'nde Muhammere ve Zehâb'a aid hudûd

Nevâhî-i şarkıyyeden el-yevm yedimizde bulunan aksâm

Irak Bölgesinde 1263/1848 Tarihli II. Erzurum Antlaşması ile İran'a Geçen Yerleri Gösterir Harita

BOA, HRT.h., 2615

Îrân Deleti'nin tahdîd-i hudûda dâir muvakkat senedidir.[1]
Ash beşinci nâme tobrasında.

Re's-i hudûdda kâin olup Devleteyn beyninde münâzaun-fîh olan mahaller hakkında hatt-ı hudûd ta'ayyün[2] *edinceye kadar ittihâz*[3] *olunan istatüko kâ'idesinin te'kîdini hâvî Bâb-ı Âlî ile Îrân Sefâret-i Seniyyesi tarafından te'âtî olunan sened-i muvakkatdır.*

Evvelen: Memâlik-i Devleteyni fâsıl olan hudûdun bekâ ve tezâyüd-i emniyyet ve âsâyişine Tarafeynden ziyâde i'tinâ ve dikkat olunacakdır.

Sâniyen: İstatüko kâ'idesi ki Tarafeynce münâzaun-fîh olan mahallerin Düvel-i Erba'a komiserlerinin oraları keşf ve muâyene eyledikleri vakitde bulundukları hâlde kalmalarından ibâretdir. İşbu kâ'ideye iki cânibden ve ol havâlîde olan me'mûrları tarafından kemâliyle ri'âyet ve hilâfı hareketden ittikâ ve mücânebet olunacakdır.

Sâlisen: İstatüko kâ'idesi Tarafeynden kabûl ve ittihâz olunduğu hînde münâzaun-fîh addolunan mahaller kangı tarafın taht-ı idâresinde bulunmuş ise hatt-ı hudûdun ta'yîn olunduğu zamâna kadar yine ol tarafın idâresinde kalıp fakat bu idâre hakk-ı tasarruf addolunmayacakdır.

Râbian: İşbu münâzaun-fîh olan mahallerde bundan böyle Tarafeynden hiçbir nâm ve sûretle binâ ihdâs olunamayacakdır. Ve o makûle muhdesât ve alâmât hatt-ı hudûdun ta'yîni esnâsında temellük ve tasarrufa delîl ve hüccet ittihâz olunamayacakdır.

Hâmisen: Kazlıgöl'de harâb olan hânelerin mâdde-i sâbıkada beyân olunan şart ve kâ'ideden müstesnâ olarak ashâbı tarafından ta'mîrine muvâfakat-i Tarafeyn hâsıl olmuş ise de işbu ta'mîrât hîn-i tahdîdde vechen mine'l-vücûh sened-i temellük olamayacakdır.

Sâdisen: Hudûdda bulunan Tarafeyn me'mûrları beyninde bu makûle mevâdda dâir ihtilâf vukû'unda evvel-emirde dostluğa ve iki tarafın şân ve hukûkuna muvâfık vechile muhâbere ve mükâleme olunup karâr veremedikleri hâlde merkez-i Devleteyne beyân-ı hâl ile alacakları ta'lîmâta intizâr edeceklerdir.

Sâbian: İşbu Karârnâme-i Muvakkate hudûdun ta'yîni vaktine kadar mer'î tutulup Tarafeynin emkine ve arâzî-i münâzaun-fîhâ ve muhdesât hakkında cereyân etmiş olan müzâkerât ve protesto ve sâir iddiâlarının kuvvetine halel veremeyecekdir.

Fî 24 Rebîülâhir sene [12]86

Mühür
Es-seyyid Mehmed Emin Âlî

BOA, A.DVNS.NMH.d., 13/45, s. 81

1 Aynı metin ve maddeler için bk. BOA, A.DVNS.DVE.d., 43-1/7.
2 Metinde *"ta'yîn"* şeklinde yazılıdır.
3 Metinde "اتخاز" imlasıyla.

16

Atebât-ı Aliyye'ye Şiîlerin Defni Hakkında Mukavelename

Agreement Regarding the Burial of Shiites to Sacred Places (Atebât-ı Aliyye)

Bağdat vilayetinde Şiîlerce kutsal sayılan yerlere (Atebât-ı Aliyye'ye) defnedilmek üzere İran'dan getirilecek cenazelerin, sıhhi nedenlerden dolayı öncelikle yerlerine defnedilip üzerinden üç sene geçtikten sonra kabirlerinin açılarak kemiklerinin nakledilmesi hakkında İran Adliye Nazırlığı ve Dersaadet Sefirliği mansıplarını deruhde eden Hüseyin Han ile Bağdat Valisi Midhat Paşa arasında tanzim ve teati olunan mukavelename.

An agreement drawn up and exchanged between Hussein Khan, who held the posts of Minister of Justice of Iran and Ambassador to Istanbul, and Midhat Pasha, the Governor of Baghdad, regarding the bodies to be brought from Iran to be buried in places considered sacred by Shiites (Atebât-ı Aliyye) in the province of Baghdad, to be buried in their places first for sanitary reasons and their graves to be opened and their bones transferred after three years.

9 Ocak / January 1871

179

(۱۱۲)

دولت علیه ایرانه تلگراف وزارت عدلیه ودرسعادتدن سفارتنه سنی مناضی حاوی اولاره بیت الدوله حسینه خانه حضرتلرینه بغداد والیسی
وحضرتلری طرفندن بلغه قطعی اولنان مفاد اولمغله مفاد اولنا عرض

دولت علیه ایرانه ممالکنده بغداد ولایتی داخلنده کائن عتبات عالیه یه دفنه اولنمق اوزره نقل اولنمش مفاد اولاره جنازه لرك
هنوز بیت حالنده کوفه سی صحراسنده بعض مضرتلری داعی اولدیغندن بغدادیه ممالك ایرانه دن وفات ایدنلرك بولندقاری محلده قبرستانه
دفنلری اوزرینه اوچ سنه کچمدکجه هیچ بر جنازه نك حدود دن ممالك دولت علیه عتبانیه یه کچورلمسنه بودفعه قرار ویرلمسی وبومقوله
نقللرك محلارنده تاریخ وقاری ضبط اولنه رق صکره دن استصواب ایدیلن اوچ سنه مرورنده مزارلری کشاد ایله کلدیکی تقدیرده
رخصت ویریلمك اوزره رسمی برشرادتنامه احمدی مقرر بولنمشدر بناء علیه ابومقابله نامه تاریخندن اعتبارا اوچ آی مرورنده
دولت علیه ایرانه ممالکنده هیچ بر جنازه کچورلمسی وجنازه ویاخود عظام حالنده کتوریلمك تاریخ وقاتلری
اوچ سنه یی مرور ایتمکین جمیع ناظاری یدنده شرادتنامه بولنمسی وبومقوله شرادتنامه سی اولمیان نقللرك حدودده مرور
ودخولارینه طرفیمه مأمورلرك جانبنده ممانعت اولنه رق یکلنمه ومرور ایتمك استیانلر اولورسه کیدوب رجاع وذعاء

فلنمسی نمره اولنور ۱۶ سواله ۱۷ واصل اولدی ۱۷

مدحت

وزیر احمد حمدی

(۱۱۳)

معروضه چاکرکنه لریدر که
ممالك ایرانه دن عتبات نقل اولنمقده اولان اموات وعظامك اوچ سنه دن اول نقل اولنه مامسی حقنده بوکره ویریلدیکه قرارك
برفقاره نامه سیله التفی کجنده اراده واشعار بیورلمسه واولوجهله جریانه ایله مذاکره اولنوب دولتلو عبدالرحمن حضرتلرینه
تنظیم قلنه جق قرارنامه نك احکام مندرجه سنه توفیقه معامله اولنمق اوزره برصورتی طهرانه سفارتمزه سنی مصلحتکزاری فرستاده ناظم
اولدیغی ویریلدی ودیکر برصورتی دخی مرکز دولته مخابره وتوفیقی تبریکیله اصل مذکور عالی بیورلمق اوزره لفا تقدیم پیشکاه سامی
قلنمشدر امر وفرمان حضرتلرینه

والی ولایتلو
بغداد
حضرتلری

Evrâkı nâme-i hümâyûn tobrasına vaz‘ olunup
Îrân Defterine dahi başkaca kaydolunmuşdur.

Devlet-i Aliyye-i Îrâniyye'nin Vezâret-i Adliyye ve Dersa‘âdet Sefâret-i Seniyyesi manâsıbım hâiz olan Müşîrü'd-devle Hüseyin Hân hazretleriyle Bağdad Vâlîsi Midhat Paşa hazretleri beyninde te‘âtî olunan Mukâvelenâme'dir.[1]

Devlet-i Aliyye-i Îrâniyye memâlikinden Bağdad vilâyeti dâhilinde kâin Atebât-ı Âliye'ye defnolunmak üzere naklolunması mu‘tâd olan cenâzelerin henüz meyyit hâlinde getirilmesi sıhhiyece ba‘zı mazarratları dâ‘î olduğundan ba‘d-ezîn Memâlik-i Îrâniyye'de vefât edenlerin bulundukları mahaller kabristânına defniyle üzerinden üç sene geçmedikçe hiçbir cenâzenin hudûddan Memâlik-i Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye'ye geçirilmemesine bu def‘a karâr verilmiş ve bu makûle na‘şların mahallerinde târîh-i defnleri zabt olunarak sonradan istek edenlerin üç sene mürûrunda mezârları küşâd ile kemiklerinin nakline ruhsat verilmek üzere resmî bir şehâdetnâme i‘tâsı mukarrer bulunmuşdur. Binâenaleyh işbu Mukâvelenâme târîhinden i‘tibâren üç ay mürûrunda Devlet-i Aliyye-i Îrâniyye memâlikinden hiçbir cenâze geçirilmemesi ve cenâze veyâhûd ızâm hâlinde getirilecek na‘şların târîh-i vefâtları üç seneyi mürûr etdiğini mübeyyin nâkılleri yedinde şehâdetnâme bulunması ve bu makûle şehâdetnâmesi olmayan na‘şların hudûddan mürûr ve duhûllerine Tarafeyn me’mûrları cânibinden mümâna‘at olunarak şâyed gelenler ve mürûr etmek isteyenler olur ise geriye ircâ‘ ve iâde kılınması ta‘ahhüd olunur.

Fî 16 Şevvâl sene [12]87 ve fî 27 Kânûn-ı Evvel sene [12]86

Mühür Midhat	*Mühür* Abdürrâcî Hüseyin Muhammed

BOA, A.DVNS.NMH.d., 13/112, s. 179

1 Aynı metin için bk. BOA, A.DVNS.DVE.d., 43-1/8.

17

Osmanlı Ülkesinde Bulunan İran Tebaasının Tabiiyetlerinin Tespiti Hakkında Talimatname

Ordinance for the Determination of the Nationality of Iranian Subjects in Ottoman Territory

Osmanlı topraklarında bulunan İran tebaasının tabiiyetlerinin tespiti hakkında teşkil olunacak Muhtelit Komisyon'a verilmek üzere her İki Devlet temsilcileri taraflarından tanzim ve teati olunan talimatname.

Ordinance drawn up and exchanged by the representatives of the Ottoman Empire and Iran submitted to the Joint Commission to be established for the determination of the nationality of Iranian subjects in Ottoman territory.

4 Eylül / September 1874

Battâlı Beşinci nâme tobrasındadır.

Tebe'a-i Îrâniyye'nin temyîz-i mes'ele-i tâbi'iyyetleri hakkında teşkîl olunacak Muhtelit Komisyon'a verilecek Ta'lîmât'dır.[1]

Birinci Bend: Dersa'âdet'de bulunan tebe'a-i Îrâniyye'nin cânib-i Sefâretden ve taşrada bulunan Îrânlıların dahi şehbenderler taraflarından birer kıt'a defteri alınıp ve beri tarafdan dahi kezâlik îcâb eden defâtir tanzîm

1 Aynı metin için bk. BOA, A.DVNS.DVE.d., 43-1/17, s. 19-20.

etdirilip işbu defterler üzerine Komisyon-ı mahsûsunda Tarafeynden ibrâz ve irâ'esi lâzım gelen evrâk bi'l-muâyene bunların içlerinde tebe'a-i sahîha-i Îrâniyye'den olup sıfat-ı tâbi'iyyetlerini hıfzedenlerin pasaportları tasdîk ve mühr-i mahsûs ile temhîr olunacak ve bu sûretle tenkîh ve tanzîm olunacak defterin ba'demâ esâs-ı muâmele ittihâz olunmak üzere birer nüshası Zabtiye Nezâret-i Celîlesiyle Şehremânet ve Hâriciye Kitâbet-i Behiyyesine verilerek bu defterin hâricinde yerlilerden iddiâ-yı tâbi'iyyet-i Îrâniyye edenler olur ise vakten mine'l-evkât tanınmayacakdır.

İkinci Bend: Taşralarda lâzım gelen vilâyât ve elviyede dahi Meclis-i İdâre a'zâsından biriyle tercemândan ve şehbender ile maiyyeti me'mûrundan ve tercemân bulunmayan mahallerde mütehayyizân-ı me'mûrînden biriyle yine a'zâdan bir zâtdan mürekkeb birer komisyon teşkîliyle tahkîkât-ı lâzımenin bi-tamâmihâ icrâsı ve tenkîh ve tanzîm olunacak defâtir vilâyetde vâlîlere ve elviyede mutasarrıflara i'tâ olunacak ve hâric-i defter bulunacaklar haklarında dahi yine o yolda muâmele icrâ kılınacakdır.

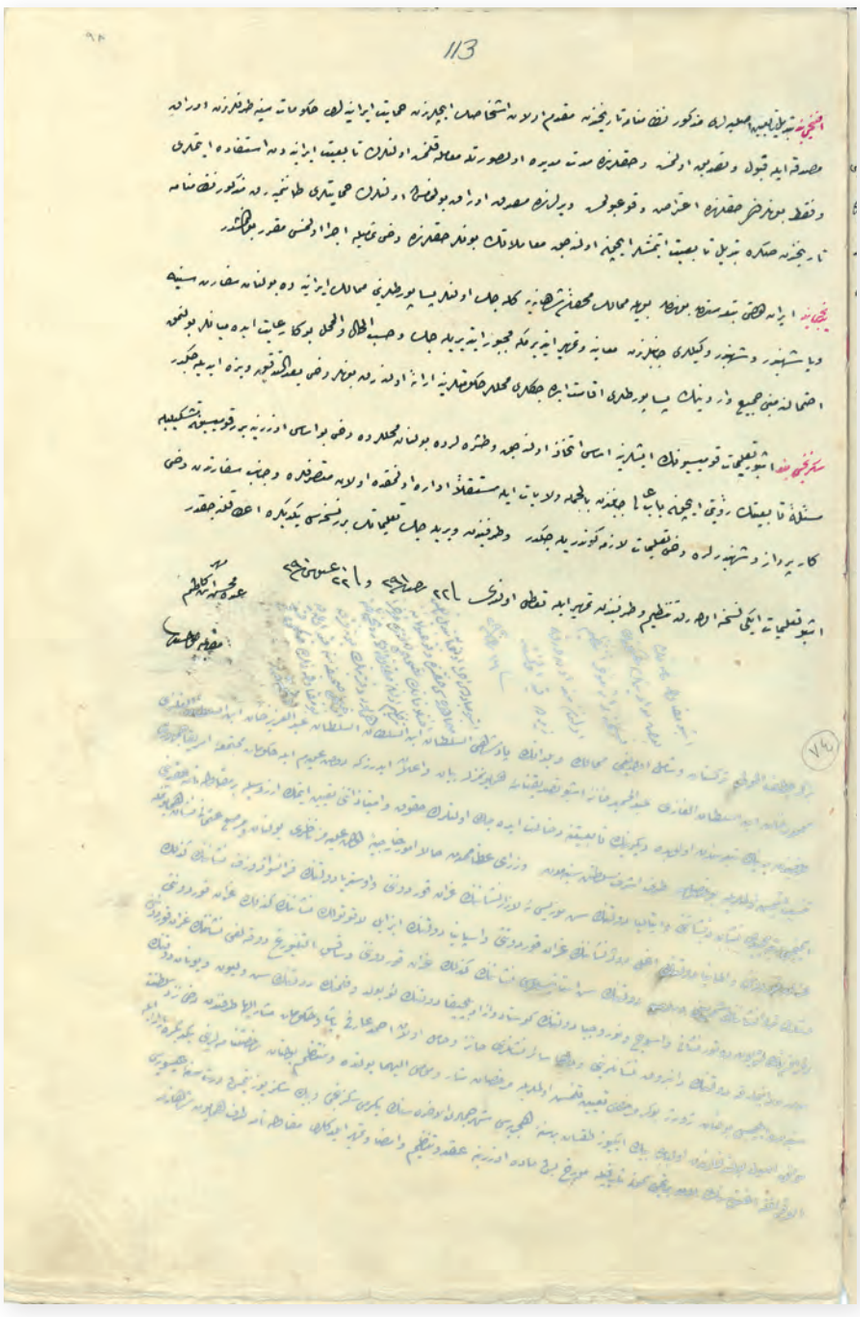
Üçüncü Bend: Fi'l-asl Memâlik-i Mahrûse-i Şâhâne ahâlîsinden olup Îrân Devleti tâbi'iyyetini iddiâ edenlerden tebdîl-i teba'iyyet-i asliyyeleri Tâbi'iyyet-i Osmâniyye Nizâmnâmesi'nin tarîh-i neşri olan Seksen dokuz senesi Kânûn-ı Evvel'inin Beş'inden muahhar bulunup da Memâlik-i Osmâniyye'den kâmilen kat'-ı alâka ile Îrân'a gidip üç sene ikâmet etmemiş ve îcâb eden ruhsat-ı seniyyeyi dahi istihsâl eylememiş olan eşhâsın mahmiyyetleri ke'en-lem-yekün hükmünde tutularak kendileri tâbi'iyyet-i asliyyelerine ric'at etdirilecek ve bunların içlerinde Îrân Devleti tâbi'iyyetinde kalmakda ısrâr edenler olur ise bu misillilerin üç mâh zarfında kâffe-i emlâkini satıp masâlih-i vâkı'alarını rü'yet ile Memâlik-i Mahrûse-i Şâhâne'den gideceklerini mübeyyin yedlerinden sened alınıp ve bu sened Tarafeynden tasdîk kılınıp defter-i mahsûsuna dahi kaydolunarak ba'dehû bi'l-istîzân müteallık buyurulacak irâde-i seniyye-i hazret-i Pâdişâhî mûcebince tâbi'iyyet-i asliyyelerinin terkine müsâ'ade olundukdan sonra Memâlik-i Îrâniyye'ye gönderilecek ve tarîh-i azîmetleri dahi defter-i mezkûra kayd birle üç seneden evvel avdet edenler olur ise tâbi'iyyet-i cedîdeleri tanınmayacakdır.

Dördüncü Bend: Bend-i sâbıkda gösterilen eşhâs arasında gerek Nizâmnâme-i mezkûrun neşrinden evvel Îrân mahmiyyetleri mu'terazun-fîh olan ve gerek tarîh-i mezkûrdan sonra Îrânîlik iddiâsında bulunan kesânın himâyet-i Îrâniyye'ye duhûl etmezden evvel cânib-i Saltanat-ı Seniyye'den Tarafeynin kavânîn-i mer'iyyesine tatbîkan bir diğer devletin tebe'ası sıfatıyla tanınmış âdemler zuhûr eder ise bu makûlelerin Îrân tebe'asından olmaları lâzım gelecek ve fakat bu yolda tanınmamış olanlar ya'nî kavânîn-i mer'iyyesi dâiresinde diğer devlet mahmiyyetini istihsâl etmemiş oldukları Komisyon ma'rifetiyle isbât olunanlar tâbi'iyyet-i Osmâniyye'de bulundurulacakdır.

Beşinci Bend: Îrân Devleti tâbi'iyyetinde kalmak isteyip Memâlik-i Mahrûse'yi terk edecek olan eşhâsın tesviye-i masâlihi için üç mâh müddet ta'yîn kılınacak ve bu müddetde lehlerinde verilmiş olan i'lâmât ahkâmının adem-i icrâsı takdîrinde müddet-i mezkûre temdîd olunacak ve aleyhlerinde verilmiş olan i'lâmât ahkâmının îfâsında tereddüd olunduğu hâlde dahi tâbi'iyyet-i asliyyelerine ircâ' ile himâyet-i Îrâniyyeleri gâib olacakdır ve eşhâs-ı merkûmenin deâvî-i vâkı'aları kemâ-kân mahâkim-i lâzımede usûl ve nizâmı dâiresinde sür'at-i mümkine ile rü'yet olunacakdır.

Altıncı Bend: Tebdîl-i tâbi'iyyet-i asliyyeleri mezkûr Nizâmnâme tarîhinden mukaddem olan eşhâsın içlerinden himâyet-i Îrâniyyeleri Hükûmât-ı Seniyye taraflarından evrâk-ı musaddaka ile kabûl ve tasdîk olunmuş ve haklarında müddet-i medîde ol sûretle muâmele kılınmış olanların tâbi'iyyet-i Îrâniyye'den istifâde etmeleri ve fakat bunlardan haklarında i'tirâz vukû' bulmuş ve yedlerinde musaddak evrâk bulunmamış olanların himâyetleri tanınmayarak mezkûr Nizâmnâme tarîhinden sonra tebdîl-i tâbi'iyyet etmişler için olunacak muâmelâtın bunlar haklarında dahi tamâmıyla icrâ olunması mukarrer bulunmuşdur.

Yedinci Bend: Îrân Devleti tebe'asından bundan böyle Memâlik-i Mahrûse-i Şâhâne'ye gelecek olanlar pasaportlarını Memâlik-i Îrâniyye'de bulunan Sefâret-i

Seniyye veya şehbender ve şehbender vekîlleri cânibelerinden muâyene ve temhîr etdirmeğe mecbûr etdirilecek ve hasbe'l-hâl ve'l-mahal buna ri'âyet edemeyenler bulunmak ihtimâline mebnî cemî'-i vâridînin pasaportları ikâmet edecekleri mahaller hükûmetlerine irâ'e olunarak bunlar dahi ba'de't-tedkîk vize edilecekdir.

Sekizinci Bend: İşbu Ta'lîmât, Komisyon'un işlerine esâs ittihâz olunacak ve taşralarda bulunan mahallerde dahi bu esâs üzerine birer komisyon teşkîliyle mes'ele-i tâbi'iyyetin rü'yeti için Bâb-ı Âlî cânibinden bi'l-cümle vilâyât ile müstakıllen idâre olunmakda olan mutasarrıflara ve cânib-i Sefâretden dahi kârperdâz ve şehbenderlere dahi ta'lîmât-ı lâzıme gönderilecekdir ve Tarafeynden verilecek Ta'lîmât'ın birer nüshası yek-diğere i'tâ kılınacakdır.

İşbu Ta'lîmât iki nüsha olarak tanzîm ve Tarafeynden temhîr ile te'âtî olundu.

Fî 22 Receb sene [1]291 ve fî 22 Ağustos sene [1]290

(Mühür)

Abdühû

Muhsin ibn-i Kâzım

Mukâbele olmuşdur.

BOA, A.DVNS.NMH.d., 13/73, s. 112-113

İstanbul Boğaziçi'nde (İstinye Körfezi) İran Büyükelçiliği Sahilsarayının Görünümü

İÜ.NEK.YA., No. 90813-12

18

Tuz, Tütün ve Tömbekinin İthal ve İhracaatı Hakkında Kararname

Treaty on the Import and Export of Salt, Tobacco and Tombeki

Osmanlı Devleti ile İran Devleti arasında tuz, tütün ve tömbekinin ithal ve ihracı hakkında her İki Devlet temsilcileri tarafından İstanbul'da tanzim ve teati olunan kararname.

Treaty signed between the Ottoman Empire and the Iranian Empire on the import and export of salt, tobacco and tombeki, drawn up and exchanged in Istanbul by the representatives of both states.

19 Aralık / December 1875

Ash nâme tobrasındadır.

Birinci Mâdde: Memâlik-i Îrâniyye mahsûlâtından olan tuz ve tütünün her ne şekil ve sûretde olur ise olsun Memâlik-i Osmâniyye'ye idhâli memnû'dur. İşbu memnû'iyyet düvel-i sâireden birinin mahsûlât-ı mümâsilesi hakkında ilgâ veyâhûd ta'dîl olunmadığı müddetçe mümtedd olacakdır.

Devlet-i Aliyye-i Îrâniyye dahi Memâlik-i Osmâniyye mahsûlü olan tuz ve tütünün Memâlik-i Îrâniyye'ye duhûlünü men' edebilmek salâhiyyetini muhâfaza eder.

İkinci Mâdde: Memâlik-i Îrâniyye mahsûlâtından olup berren ve bahren Memâlik-i Osmâniyye'ye idhâl olunacak tönbekinin mikdâr-ı sâfîsi kıymeti üzerinden

(91)

برنجی ماده ممالک ایرانیه محصولاتندن اولدیغی طوز و توتون کبی همه شکل و صورتده اولوب ممالک عثمانیه یه ادخالی مخصوص

اشبو مخابرت دول سازه دن برینک محصولات مأمورینی عقده الفا و یخود تعدیل اولنیفی مستجمع اولدیغی حقده

دولتمز عیله ایرانیه دخی ممالک عثمانیه محصولاتندن اولدیغی طوز و توتون ممالک ایرانیه دخولنی منع ایده بیلدک صلابتی محافظه ایده

بکنجی ماده ممالک ایرانیه محصولاتندن اولوب برا و بحرا ممالک عثمانیه یه ادخالی اولدیغی تنباکو نک مقدار خصوصی قبض اوزرنده بولونه جق

رسم گمرکی اولدیغی و بو رسمی برکره تأدیه ایتمسی اولدیغی تنباکو یه اخذ اولنه جق رسم گمرکدن ماعدا ممالک دولتمز عیله هیچ بر طرفدن نه رسم مذکوری و نه سائر

رسومی نکرار تأدیه ایتمیه جکدر

اوچنجی ماده تنباکو نک اولدیغی یوزده بش رسم گمرکی طریقیله تقاضیه تعظیم اولنیغی تعرفه مخصوصه استیفا قلنه جق و اشبو بک ایکیوز نجی ماده

برسنه روسی نیسان ایبتدا سنه اعتبارا اوچ ای ظرفنده ارضروم و یغداد و جده گمرکلرینه وارد اولدیغی تنباکو نک نقدا رسی النادیغی

و محال مذکوره نک هر بیسنه صدق مزبوره اثناسنده ورود ایتمسی اولدیغی تنباکو نک کیسی هاب ایدیلدیکی بولدیغی وجهله حاصل اولنه جق حصه وکالت ایله

یا بیلدیجه تعرفه یه اساس اتخاذ اولنه جقدر و ذکر اولنان اوچ ای ظرفنده تنباکو نک کلاسه بولنماسه اجناسنک ذکر اولنان مدتدن اول برسنه ظرفنده تعدیل

واقعه زمانده قیمتدن نازل اکا کوره هاب و معامله اولنه جقدر تقدیر ایده جک تعرفه یا یکیدن تأیخر اعتبارا اولدیغی تاریخدن اعتبارا اولدیغی تقاضا

وعده دن اوچ ماه اول دولتمز معاهدتندن بری تبدیل ارزو ایلدیکی تقدیرده بری تبدیلی تکلیف ایتمکله بری سنه دخی حکمی مقتضا اولدیغی قاعده

اولدیغی سنه دخی جاری اولوب هر اولدیغی سنه نک انقضا سندن اوچ ای اول طرفندن بری تبدیلی تکلیف ایتمکله بری سنه دخی حکمی مقتضا اولدیغی قاعده

اتخاذ اولنه جقدر ذکر اولنان اساس اوزرینه تعرفه نک تنظیمیله طرفه وعده رطوبت کبی تنقیصات معموله و مرغوبیتی قرار پذیر اولدیغی اشبو مقاولنامه

عقدینی متعاقب طرفندن برقیمیسوم تشکیل اولنه جقدر بو قیمیسوم حکم مقاولنامه نک مبنا اجراسی حاصل ایتمدن اول اکمال اولونیتم حرفیاً علی ایده جکدر

درنجی ماده بالاده ذکر اولنان یوزده بش رسم گمرکی تنباکو نک ممالک عثمانیه دن ایلک گرکه وصولنده استیفا قلنه جقدر

شوقدر که تجاره سهولت اولمق اوزره یوزده تنباکو نک رسم گمرکی محل استهلاکنده تأدیه اینمک استیفا اولنه جقدر معامله ایتمک اجراسی مقرر

شویله که ایراله تجاری اسکله و یخود حدوده کتورلدیکی تنباکویا طوغریجه رسوماتی اداره سنه تسلیم ایدیلدیکی اداره دن ویرلدیکی وطه سی

جیقاریلدیغی حاله رسم مقدار صاحبی اکلاشیلدقده جکدر اکر اول تنباکویا محل مذکوره صاحبی یوزده بش رسم گمرکی تأدیه ایدرک تذکره کاغذ

واول محله صاحبنه بقه برده نقل ایده جك اولور ایسه سوباشه اداره سنه مراجعتله الاجنی نقلیه تذکره سنی تنباکو ایله کتوره جکی محل
سوباشه اداره سنده اوراق بعد مسافه سنه کوره نقلیه اولنجه برحسب مدد مظروفه وصولنی بیه ظهریه ایله ردیف اعاده ایده جکی
وانجق یوزده یتمیش بشه یکی تماماً تادیه ایده جکی مشعر برسند ویرمجبار دده مقدم کفیل دیروکده صکره اصولی وجهله برجکی قاچمسی تقدیرنده اولنوره نقلیه
تذکره سیله برابر تنباکونك امانیه معرفتله اصل اولدیغی محله وصل اولنجه تذکره سنی دخی یدنه اعاده ایده جکی الغه ویشوده رسم مزبوری همان
ویرمجبور ستری بولنجه یه قدر تاخیر ایتمك استدیکی حالده تنباکو یا برلیسی کندوسنه ویرمکی سوباشه اداره سنده بولنجه ایکی مقتضاسنا کندیسنه
مخصوص برمغازه یه قویدقدن صاحبی مجبور اولمقجه ویا موجب تجارتی طلبی اوزرینه جاری اولمقجه
یا تذکره یی محله دیکر محله نقل اولنجه تنباکولرك اثنای راهده حاصل ایده جکی یلوشمه طولایی یوزده ایکی قیمتی ظهور ایده جك قدر رسم کرک
الغیه جقدر.

بشنجی ماده ممالك دولت علیه عثمانیه دن ممالك اجنبیه یه ترانزیت صورتیله امرار اولنجه تنباکو حقنده سائر دولتلرك اتخاذ ایتمش تجاریه سی
حقنده جاری اولدیغی ترانزیت اصولی وجهله طوتیلیر جقدر.

التنجی ماده افلاق ده وبغدانه ایله صدبستانه ومصره کمرك اداره سی ممالك محروسه عثمانیه نك سائر طرفلرندن مروراً یدنه تنباکولرك
رسم کمرکی محال مزبوره نك ایلك کرکلرینه عهده وصولنده وکذلك ممالك محروسه عثمانیه نك سائر طرفلرینه کمرك اداره سی محال مذکوره دن مروراً یدنه
تنباکولرك رسم کمرکی دولت علیه عثمانیه طرفندن طوغریدن طوغری یه اداره اولنماله ایلك کرکه وصولنده تادیه اولنجقدر. تنباکولرك رسم
کمرکی وبالسبه بولنجق عدم استرداد کنده طولایی الحق ای طرفنده محال مذکوره یه کوتوریلمه جك اولوب ایسه یوزده بری بالتزیل رسم کمرکی رد اولنجقدر.

یدنجی ماده توتون وتنباکو ولوز خصوصلرندن طولایی حربیه تریفه وعتبات عالیاتی کلمه جك حجاج وزوار ایرانیه حقنده معاهدات
سابقه نك دیرسه اولدیغی امتیازاتی باقیدر. خصوصاتی مذکوره دن طولایی سائر مسافریه ایرانیه حقنده دخی مسافریه اجنبیه حقنده اولنماله
معامله اجرا قلنه جقدر.

سکزنجی ماده اشبو قرارنامه کلمه جك بیك ایکی یوز لقمالده ایکی سنه مدار اولمق ابتدا اسنده اعتباراً موقع اجرایه قونیلمه جقدر. شو قدر که دخی مفروزکه
اشبو مدت ظرفنده ایکنجی ماده ده محرر تقدیرات تقدیریه یوزده یتمیش بشه قدر تنزیل اولنجه یه قدر تنباکونك ایلك وارولدقجه محل
یاخود کلیته اوزره بیع وشراسنده جاری اولدیغی وجهله تقدیم سنده یوزده اون تنزیلات مقرره نك یوزده یتمیش بشه رسم کمرکی استیفا
قلنه جقدر.

اشبو قرارنامه ایکی نسخه اولمق وده باتنظیم طرفینده امضا وتصدیق اولندی ۱۲ ذی القعده سنه ۹۲ و ۱۸ کانون اول سنه ۹۱

ماطامورهاشه توقیعات عثمانیه
محمد راسم

سعید توقیعات عثمانیه
محمد

yüzde yetmiş beş resm-i gümrük alınacak ve bu resmi bir kerre te'diye etmiş olan tönbeki yed-i âhara geçmiş olsa bile Memâlik-i Devlet-i Aliyye'nin hiçbir tarafında ne resm-i mezkûru ve ne de sâir bir gûne resm tekrâren te'diye etmeyecekdir.

Üçüncü Mâdde: Tönbekiden alınacak yüzde yetmiş beş resm-i gümrük Tarafeynin ittifâkıyla tanzîm olunacak Ta'rife mûcebince istîfâ kılınacak ve işbu Bin iki yüz doksan bir sene-i Rûmiyyesi Nisan'ı ibtidâsından i'tibâren üç ay zarfında Erzurum ve Bağdad ve Cidde gümrüklerine vârid olan ecnâs-ı tönbekinin nakden resmi alınan kıymeti ve mahâll-i mezkûrenin her birine müddet-i mezbûre esnâsında vürûd etmiş olan ecnâs-ı tönbekinin kemmiyyeti hesâb edilerek bu vechile hâsıl olacak hadd-i vasat ilk yapılacak Ta'rife'ye esâs ittihâz olunacakdır ve zikrolunan üç ay zarfında tönbekinin gelmemiş bulunan ecnâsının zikrolunan müddetden evvel bir sene zarfında mu'tedil ve ehven zamânlarında kıymetleri ne ise ona göre hesâb ve muâmele olunacakdır. Takarrur edecek Ta'rife yapıldığı târîhden i'tibâren on sene mer'iyyü'l-hükm olacak ve inkızâ-yı va'deden üç mâh evvel Devleteyn-i muâhideteynden biri tebdîli ârzû ile keyfiyyeti diğerine teblîğ eylediği hâlde tecdîd olunacak ve öyle bir teklîf vukû' bulmaz ise on sene daha cârî olup her on senenin inkızâsından üç ay evvel Tarafeynden biri tebdîlini teklîf etmedikçe yedi sene daha hükmü mu'teber olmak kâ'ide ittihâz olunacakdır. Zikrolunan esâs üzerine Ta'rife'nin tanzîmiyle dara ve hakk-ı rutûbet gibi tenkîsât-ı ma'mûle ve mer'iyyesini karârlaşdırmak için işbu Mukâvele'nin akdini müteâkib Tarafeynden bir komisyon teşkîl olunacak ve bu komisyon hükm-i Mukâvele'nin mebde'-i icrâsı hulûl etmezden evvel ikmâl-i me'mûriyyete sarf-ı mesâî edecekdir.

Dördüncü Mâdde: Bâlâda zikrolunan yüzde yetmiş beş resm-i gümrük tönbekinin Memâlik-i Osmâniyye'den ilk gümrüğe vusûlünde istîfâ kılınacakdır. Şu kadar ki; tüccâra sühûlet olmak üzere tönbekinin resm-i gümrüğünü mahall-i istihlâkinde te'diye etmek isteyenler hakkında muâmele-i âtiyenin icrâsı mukarrerdir. Şöyle ki; Îrân tüccârı iskele veyâhûd hudûda getirdiği tönbekiyi doğruca Rüsûmât İdâresine teslîm edip orada veznolunarak ve darası çıkarılarak mikdâr-ı sâfîsi anlaşıldıkdan sonra eğer ol tönbekiyi mahall-i mezkûrda satacak ise yüzde yetmiş beş resmini derhâl te'diye ederek tezkiresini alacak ve ol mahalde satmayıp da başka bir yere nakledecek olur ise Rüsûmât İdâresine mürâca'atla alacağı nakliye tezkiresini tönbekiyi götüreceği mahal Rüsûmât İdâresinden oranın bu'd-i mesâfesine göre ta'yîn olunacak bir münâsib müddet zarfında vusûlünü mübeyyin zahriye etdirip iâde edeceğini ve etmez ise yüzde yetmiş beş resmini tamâmen te'diye edeceğini müş'ir bir sened ve bir tüccârdan mu'teber kefîl verdikden sonra usûlü vechile bir çeki kâimesi tanzîm olunarak nakliye tezkiresiyle berâber tönbekinin imrârına müsâ'ade olunup vâsıl olduğu mahalde dahi resmini derhâl i'tâ ile tezkiresini almağa veyâhûd resm-i mezbûru hemân vermeyip de müşterî buluncaya kadar te'hîr etmek istediği hâlde tönbekiyi birisi kendisinde ve diğeri Rüsûmât İdâresinde bulunacak iki miftâhlı kendiye mahsûs bir mağazaya komağa sâhibi mecbûr olacakdır ve bu muâmele ilk mevridde satılacak tönbekiler hakkında dahi tüccârın talebi üzerine cârî olacakdır. Bâ-tezkire bir mahalden diğer mahalle naklolunacak tönbekilerin esnâ-yı râhda hâsıl edeceği rutûbetden dolayı yüzde iki kıyye kadar zuhûr eden fazladan resm-i gümrük alınmayacakdır.

Beşinci Mâdde: Memâlik-i Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye'den memâlik-i ecnebiyyeye transit sûretiyle imrâr olunacak tönbeki hakkında sâir devletlerin emti'a-i ticâriyyesi hakkında cârî olan transit usûlü mer'î tutulacakdır.

Altıncı Mâdde: Eflak ve Boğdan ile Sırbistan ve Mısır'a gitmek üzere Memâlik-i Mahrûse-i Osmâniyye'nin sâir taraflarından mürûr eden tönbekinin resm-i gümrüğü mahâll-i mezbûrenin ilk gümrüklerine hîn-i vusûlünde ve kezâlik Memâlik-i Şâhâne'nin sâir taraflarına gitmek üzere mahâll-i mezkûreden mürûr eden tönbekinin resm-i gümrüğü Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye tarafından doğrudan doğruya idâre olunan ilk gümrüğe vusûlünde te'diye olunacakdır. Tönbekinin resm-i gümrüğü verilmiş bulunup da adem-i istihlâkinden dolayı altı ay zarfında mahâll-i mezkûreye

götürülecek olur ise yüzde biri bi't-tenzîl resm-i gümrüğü reddolunacakdır.

Yedinci Mâdde: Tütün ve tönbeki ve tuz husûslarından dolayı Haremeyn-i Şerîfeyn ve Atebât-ı Âliyât'a gelecek huccâc ve züvvâr-ı Îrâniyye hakkında muâhedât-ı sâbıkanın vermiş olduğu imtiyâzât bâkîdir. Husûsât-ı mezkûreden dolayı sâir müsâfirîn-i Îrâniyye hakkında dahi müsâfirîn-i ecnebiyye hakkında olunan muâmele icrâ kılınacakdır.

Sekizinci Mâdde: İşbu Karârnâme gelecek Bin iki yüz doksan iki senesi Mart'ı ibtidâsından i'tibâren mevki'-i icrâya konulacakdır. Şurası dahi mukarrerdir ki, işbu müddet zarfında İkinci mâddede muharrer Ta'rife takarrur etmemiş bulunur ise o hâlde Ta'rife takarrur edinceye kadar tönbekinin ilk vârid olacağı mahal piyasasında külliyyet üzere bey' u şirâsında cârî olan kıymet-i nakdiyyesinden yüzde on tenzîliyle kusûrundan yüzde yetmiş beş resm-i gümrük istîfâ kılınacakdır.

İşbu Karârnâme iki nüsha olarak bi't-tanzîm Tarafeynden imzâ ve te'âtî olundu.

Fî 21 Zilka'de sene [1]292 ve fî 8 Kânûn-ı Evvel sene [1]291

Nâzır-ı Umûr-ı Hâriciyye-i Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye **Mehmed Râşid**	Sefîr-i Devlet-i Aliyye-i Îrâniyye bi-nezd-i Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye **Muhsin**

Mukâbele olunmuşdur.

BOA, A.DVNS.NMH.d., 13/91, s. 148-149

19

İran Vatandaşları ve Devlet Görevlilerine Ceza ve Ticaret Hukukunun Uygulanması Hakkında Mukavelename

Agreement About the Application of Criminal and Commercial Law to Iranian Citizens and State Officials

Osmanlı Devleti ile İran arasında hâlen yürürlükte olan muahede ve mukavelenamelerin hükümleri bâki olmak üzere Osmanlı topraklarında bulunan İran vatandaşları ve devlet görevlileri için ceza ve ticaret hukukunun ne şekilde uygulanacağına dair, alınan görüşlerin değerlendirilmesi neticesinde, Osmanlı Hariciye Nezareti ile İran Sefareti arasında imzalanan mukavelename.

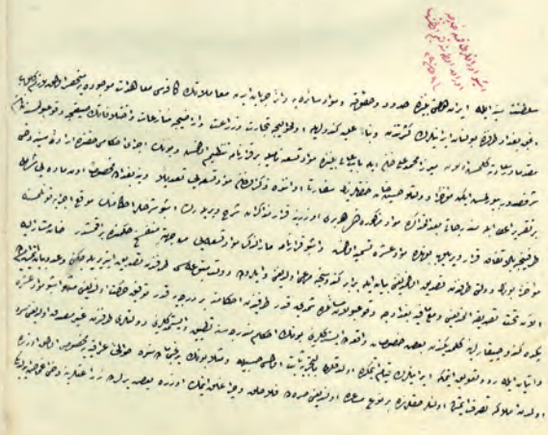
An agreement signed between the Ottoman Foreign Ministry and the Iranian Embassy as a result of the evaluation of the opinions received on how to apply criminal and commercial law to Iranian citizens and state officials in Ottoman territory, without prejudice to the provisions of the treaties and agreements still in force between the Ottoman Empire and Iran.

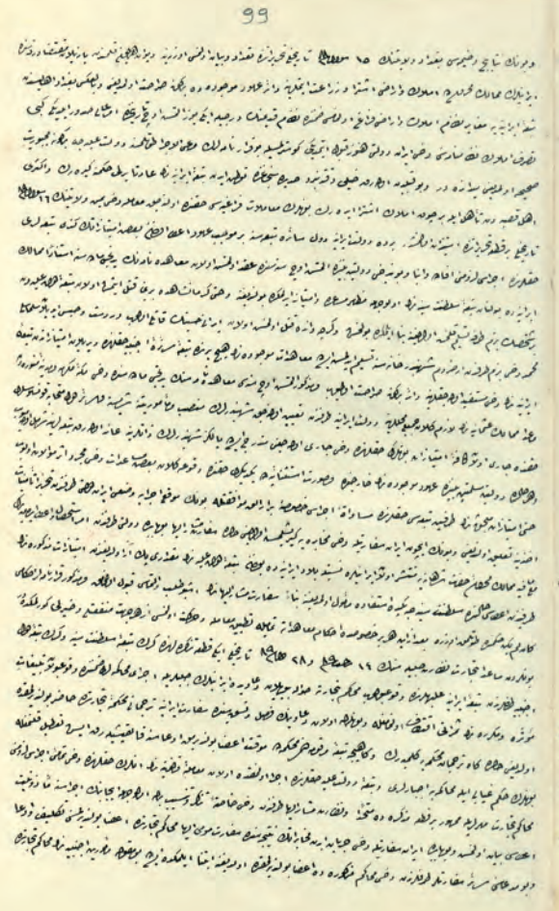
19 Aralık / December 1875

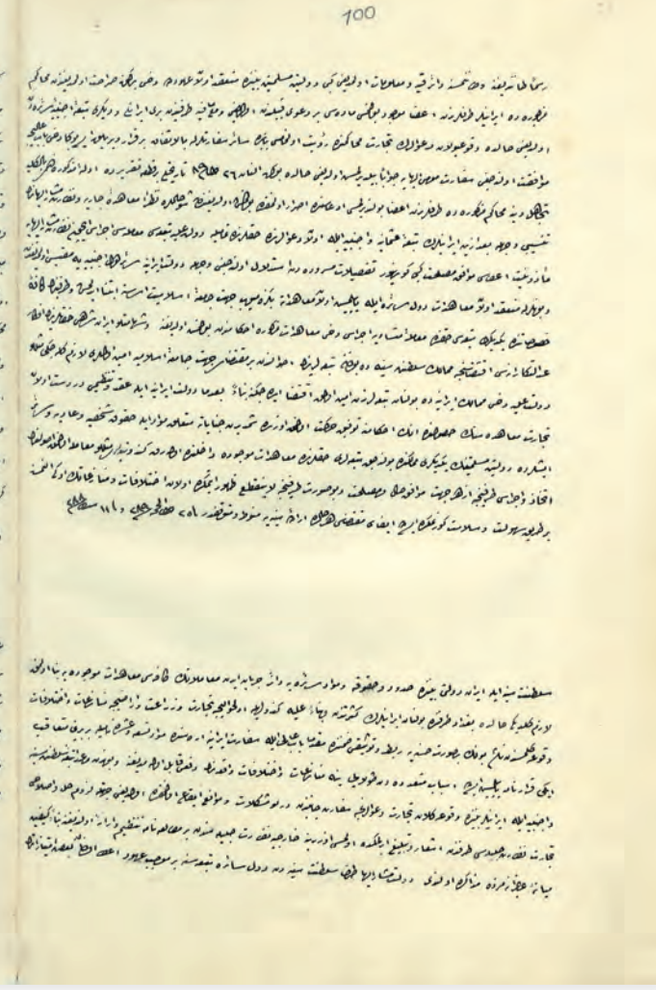
İşbu evrâklar takımıyla Hâriciye Evrâk Odası'na teslîm olunmuşdur. Fî 9 Ca. sene [1]290

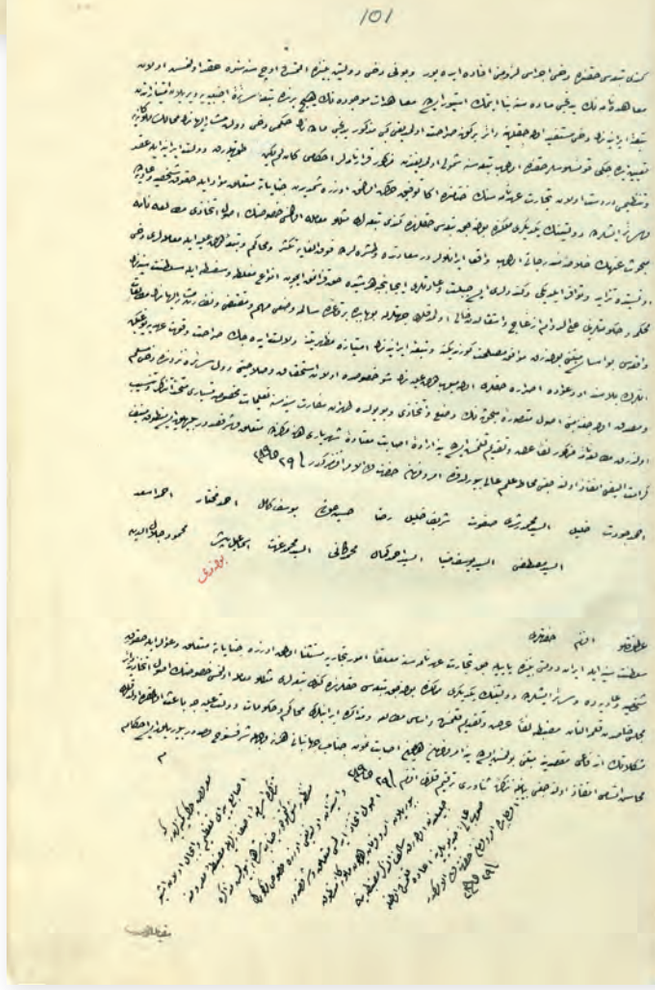
Saltanat-ı Seniyye ile Îrân Devleti beyninde hudûd ve hukûka ve mevâdd-ı sâireye dâir cereyân eden muâmelâtın kâffesi muâhedât-ı mevcûdeye münhasır olmak lâzım gelip ancak Bağdad tarafında bulunan Îrânîlerin kesretinden ve binâenaleyh kendileriyle ol havâlîce ticâret ve zirâ'at ve arâzîce münâza'ât ve ihtilâfâtın sıkça vukû' bulmasından nâşî mukaddemâ Dersa'âdet'e gelmiş olan Mîrzâ Muhammed Ali Hân ile Bâb-ı Âlî beyninde *Mevâdd-ı Tis'a* nâmıyla bir Karârnâme tanzîm olunmuş ve bunun icrâ-yı ahkâmı hakkında irâde-i seniyye dahi şeref-sudûr buyurulmuş iken muahharan devletli Hüseyin Hân hazretlerinin sefâreti evânında zikrolunan *Mevâdd-ı Tis'a*'yı ta'dîlen ve yine Bağdad'a mahsûsan on mâddeyi şâmil bir takrîr i'tâ ile mündericâtı ba'de'l-müzâkere mevâdd-ı mezkûreden her biri üzerine karâr-ı müzâkerât şerh verilerek işbu şerhler ahkâmının mevki'-i icrâya konulmasına Tarafeynce bi'l-ittifâk karâr verilip bunlara *Mevâdd-ı Aşere* tesmiye olunmuş ve işbu Karârnâme mârrü'z-zikr *Mevâdd-ı Tis'a*'yı min-cihetin münfesih hükmünde bırakmışdır. Hân-ı müşârun-ileyh muahharan bunun, Devleti tarafından tasdîk olunmadığını beyân ile berâber kendisince mer'î olduğunu ve ileride Devlet-i metbû'ası tarafından tasdîk etdirileceğini va'd ve beyân etmiş ise de el-ân taht-ı tasdîka alınmadığı ve ma'amâfîh Bağdadca vukû' bulan mesâilde şimdiye kadar Tarafeynden ahkâmına bir dereceye kadar tevfîk-ı hareket olunduğu misilli işbu *Mevâdd-ı Aşere* pek de kendi çıkarlarına gelmediğinden ba'zı husûsât-ı vâkı'ada istediklerini bunun ahkâm-ı mündericesine tatbîk ve istemediklerini Devletleri tarafından gayr-i musaddak olduğunu serd ü ityân ile redd ü ta'vîk etmeye Îrânîlerin kıyâm etmekde oldukları bi't-tecrübe sâbit olması hasebiyle ve meselâ bunun Yedinci mâddesinde havâlî-i Irâkıyye'ye mahsûs olmak üzere evvelden emlâke tasarruf etmiş olanlar haklarında bir nev' müsâ'ade olunduğu sırada fellâhlık ve çerâğlık etmek üzere ba'zı yerlerde zirâ'atlerine dahi iğmâz edildiği ve bunun netâyici-i vahîmesi Bağdad Vilâyetinin 15 Şevvâl sene [12]88 târîhli tahrîrâtında ta'dâd ve beyân olunması üzerine Dîvân-ı Hümâyûn Kaleminden yazılan muktezâ varakasında; *"Îrânîlerin Memâlik-i Mahrûse'de emlâk ve arâzî iştirâ ve zirâ'at etmelerine dâir uhûd-i mevcûdede bir gûne sarâhat olmadığı ve bilakis Bağdad ahâlîsinden tebe'a-i Îrâniyye'ye muğâyir-i nizâm emlâk ve arâzî ferâğ olunmaması zımnında nizâm-ı kadîminin derciyle iki yüz altmış üç târîhinde emr-i âlî sudûr eylediği gibi Tasarruf-ı Emlâk Nizâmnâmesi'ni dahi Îrân Devleti henüz kabûl etmediği"* gösterilmesiyle bu karârnâmelerin mer'iyyü'l-icrâ tutulmasına Devlet-i Aliyyece bir gûne mecbûriyyet-i sahîha olmadığı meydândadır ve bu kabîlden olarak hayli vakitden beri Hudeyde sancağında tavattun eden tebe'a-i Îrâniyye'nin âdetâ yerli hükmüne girerek ve ekseri ehl-i kasabadan te'ehhül ile birçok emlâk iştirâ ederek bunların muâmelât-ı ferâgıyyesi hakkında olunacak muâmele dahi Yemen Vilâyetinin 16 Şevvâl sene [12]89 târîhli bir kıt'a tahrîrâtında istîzân olunmuşdur. Bir de Devlet-i Îrâniyye düvel-i sâire tebe'asına ber-mûceb-i uhûd i'tâ olunan ba'zı imtiyâzâtın kendi tebe'aları haklarında icrâsı lüzûmunu ifâde ve inbâ ve bunu dahi Devleteyn beyninde altmış üç senesinde akdolunmuş olan Muâhedenâme'nin[1] Yedinci mâddesine istinâden Memâlik-i Îrâniyye'de bulunan tebe'a-i Saltanat-ı Seniyye'nin ol vechile mazhar-ı müsâ'ade ve imtiyâz edilmekde bulunduğuna ve hattâ Kirmanşah'da birini katletmiş olan tebe'a-i Devlet-i Aliyye'den bir şahsın bizim tarafa teslîm kılınmış olduğuna binâ eylemekde bulunmuş ve gerçi Van'da katlolunmuş olan Îrânî Hüseyin'in kâtili olup derdest ve habs edilen Selmaslı Muhammed dahi bizim tarafdan Erzurum Şehbenderhânesine teslîm edilmiş ise de muâhedât-ı mevcûdenin hiçbirinde tebe'a-i sâire-i ecnebiyye haklarında verilen imtiyâzâtdan tebe'a-i Îrâniyye'nin dahi müstefîd olacaklarına dâir bir gûne sarâhat olmayıp ve mezkûr Altmış üç senesi Muâhedenâmesi'nin Yedinci mâddesinde dahi Mekke-i Mükerreme

1 II. Erzurum Antlaşması.

ve Medîne-i Münevvere'den mâ'adâ Memâlik-i Osmâniyye'nin lâzım gelen cemî'-i mahallerine Devlet-i Îrâniyye tarafından ta'yîn olunacak şehbenderlerin mansıb ve me'mûriyyetine şâyeste ve sâir düvel-i mütehâbbe konsolosları hakkında cârî olan kâffe-i imtiyâzât bunların haklarında dahi cârî olacağı münderic ise de yalnız şehbenderlerin zâtlarına âid olarak tebe'alarına şâmil olamayıp ve her hâlde Devleteyn-i Müslimeteyn beyninde uhûd-i mevcûdenin hâricinde ve sûret-i istisnâiyyede yek-diğeri hakkında vukû'a gelen ba'zı müsâ'adât dahi mücerred eser-i muvâlât olup hattâ imtiyâzât-ı mebhûsenin Tarafeyn tebe'ası haklarında müsâvâten icrâsı husûsuna bir aralık muvâfakatle bunun mevki'-i icrâya vaz'ı Îrân Devleti tarafından tahrîren te'mînât ahzine ta'lîk olunduğu ve bunun için Îrân Sefâretiyle dahi muhâbereye girişilmiş olduğu hâlde Sefâret-i müşârun-ileyhâ bu bâbda Devleti tarafından emir istihsâl ve i'tâ edemeyerek ma'amâfîh Memâlik-i Mahrûse-i hazret-i Şâhâne'ye münteşir olan Îrânîlere nisbetle bilâd-ı Îrâniyye'de bulunan tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin mikdârı pek az olduğundan imtiyâzât-ı mezkûrenin Tarafeynden i'tâsı hâlinde Saltanat-ı Seniyyece pek de istifâde me'mûl olmadığına binâen Sefâret-i müşârun-ileyhânın işbu taleb ve iltimâsı kabûl olunmamak ve mezkûr karârnâmeler ahkâmı ke'en-lem-yekün hükmünde tutulmak üzere ba'd-ezîn her bir husûsda ahkâm-ı muâhedâta tamâmıyla tatbîk-ı muâmele ve hareket olunması ez-her-cihet menfa'atli ve hayırlı görülmekdedir. Bunlardan mâ'adâ Ticâret Nezâret-i Celîlesinin 14 Receb sene [12]89 ve 28 Za. sene [12]89 târîhli iki kıt'a tezkirelerinde gerek tebe'a-i Saltanat-ı Seniyye ve gerek tebe'a-i düvel-i ecnebiyye taraflarından tebe'a-i Îrâniyye aleyhlerinde vukû' bulup mahâkim-i ticârete havâle buyurulan deâvîde Îrânîlerin celbleriyle icrâ-yı muhâkemeleri zımnında vukû' bulan teblîgât-ı müessire ve mükerrerenin semerâtı ıktitâf olunmamağla ve bunlarla olan deâvînin fasl u tevsiyesinde Sefâret-i Îrâniyye Tercemânı mahkeme-i ticâretde hâzır bulundurulmakda olduğu hâlde gâh tercemân mahkemeye gelmeyerek ve gâhîce tebe'a-i merkûmeden mahkemede muvakkat a'zâ bulundurmak iddiâsına kalkışılarak iş ta'tîl kılınmağla bunların hükm-i gıyâbî ile muhâkemeye icbârları ve tebe'a-i Devlet-i Aliyye haklarında icrâ olunmakda olan muâmele-i kânûniyyenin onların haklarında dahi tamâmî-i icrâsı lüzûmunu mahâkim-i ticâret mühürleriyle memhûr bir kıt'a müzekkirede müttehiden ve Nezâret-i müşârun-ileyhâ tarafından dahi hâssaten tezekkür ve tensîb birle ol vechile îcâbının icrâsına me'zûniyyet i'tâsı beyân olunmuş ve bu bâbda Îrân Sefâretiyle dahi cereyân eden muhâberâtın netîcesinde Sefâret-i mûmâ-ileyhâ mahâkim-i ticâretde a'zâ bulundurulmasını teklîf ve iddiâ ve bu müddeâsını sâir sefâretler taraflarından dahi mahâkim-i mezkûrede a'zâ bulundurulmakda olduğuna ibtinâ eylemekde ise de bu makûle me'mûrîn-i ecnebiyyenin mahâkim-i ticâretde resmen tanındığına ve tanınmasına dâir kayd ü ma'lûmât olmadığı gibi Devleteyn-i Müslimeteyn beyninde mün'akıd olan uhûdda dahi bir gûne sarâhat olmadığından mahâkim-i mezbûrede Îrânîler taraflarından a'zâ mevcûd bulunması mâddesi bir da'vâ kabîlinden olduğu ve ma'amâfîh Tarafeynden biri Îrânlı ve diğer tebe'a-i ecnebiyye-i sâireden olduğu hâlde vukû' bulan da'vâların ticâret mahâkiminde rü'yet olunmaması bâbında sâir sefâretlerle bi'l-ittifâk bir karâr verilir ise buna dahi Bâb-ı Âlîce muvâfakat olunacağı Sefâret-i mûmâ-ileyhâya cevâben bildirilmiş olduğu hâlde bu kerre alınan 26 Za. sene [12]89 târîhli bir kıt'a takrîrde edille-i mezkûreden bi'l-külliyye tecâhül ve yine mahâkim-i mezkûrede taraflarından a'zâ bulundurulması iddiâsında ısrâr olunmakda bulunmuş olduğundan şu hâllere nazaran Muâhede-i câriye ve Nezâret-i müşârun-ileyhânın tensîbi vechile ba'd-ezîn Îrânîlerin tebe'a-i Osmâniyye ve ecnebiyye ile olan da'vâlarında haklarında tamâmıyla Devlet-i Aliyye tebe'ası muâmelesi icrâsı için Nezâret-i müşârun-ileyhâya me'zûniyyet i'tâsı muvâfık-ı maslahat gibi görünüyor. Tafsîlât-ı mesrûdeden istidlâl olunacağı vechile Devlet-i Îrâniyye sâir düvel-i ecnebiyyeye makîs olmadığından ve bunlarla mün'akıd olan muâhedât düvel-i sâire ile yapılmış olan muâhedâta benzemeyip cihet-i câmi'a-i İslâmiyyet esâsına ibtinâ edilmiş ve Tarafeynin kâffe-i husûsâtında yek-diğeri tebe'ası hakkında muâmele-i mütesâviye icrâsı dahi muâhedât-ı mezkûre ahkâmından bulunmuş olduğuna

ve şehâmetli Îrân Şâhı hazretlerinin efkâr-ı adâletkârânesi iktizâsınca Memâlik-i Saltanat-ı Seniyye'de bulunan tebe'alarının ahvâlinden ber-muktezâ-yı cihet-i câmi'a-i İslâmiyye emîn olmaları lâzım geleceği misilli Devlet-i Aliyye dahi Memâlik-i Îrâniyye'de bulunan tebe'alarından emîn olmak iktizâ edeceğine binâen ba'demâ Devlet-i Îrâniyye ile akd ü tanzîmi derdest olan Ticâret Muâhedesi'nin husûlünde onun ahkâmına tevfîk-ı hareket olunmak üzere şimdiden cinâyâta müteallık mevâd ile hukûk-ı şahsiyye ve âdiye ve sâir işlerde Devleteyn-i Müslimeteynin yek-diğeri memâlikinde bulunacak tebe'aları haklarında muâhedât-ı mevcûde dâhilinde olarak kendi tebe'aları misilli muâmele olunmak usûlünün ittihâz ve icrâsı Tarafeynce ez-her-cihet muvâfık-ı hâl ü maslahat ve bu sûret Tarafeynce lâ-yenkatı' zuhûr etmekde olan ihtilâfât ve münâza'âtın önü alınmasına bir tarîk-ı sühûlet ü selâmet görünmekde ise de îfâ-yı muktezâsı her hâlde irâde-i seniyyeye menût ve mütevakkıfdır.

Fî 25 Zilhicce sene [1]289 ve fî 11 Şubat sene [1]288

***

Saltanat-ı Seniyye ile Îrân Devleti beyninde hudûd ve hukûka ve mevâdd-ı sâireye dâir cereyân eden muâmelâtın kâffesi muâhedât-ı mevcûdeye binâ olunmak lâzım geldiği hâlde Bağdad tarafında bulunan Îrânîlerin kesretinden ve binâenaleyh kendileriyle ol havâlîce ticâret ve zirâ'at ve arâzîce münâza'ât ve ihtilâfât vukû'a gelmesinden nâşî bunun bir sûret-i haseneye rabt u tevsîkı zımnında mukaddemâ Bâb-ı Âlî ile Sefâret-i Îrâniyye arasında *Mevâdd-ı Tis'a* ve *Aşere* nâmıyla birbirini müteakib iki karârnâme yapılmış ise de esbâb-ı müteaddideden dolayı yine münâza'ât ve ihtilâfât-ı vâkı'anın def'i kâbil olamadığına ve bundan mâ'adâ tebe'a-i Saltanat-ı Seniyye ve ecnebiyye ile Îrânîler beyninde vukû'a gelen ticâret da'vâlarınca Sefâret cânibinden dürlü müşkilât ve mevâni' îkâ' olunmakda olduğu cihetle lüzûm-ı hall ü ıslâhı Ticâret Nezâret-i Celîlesi tarafından iş'âr ve teblîğ edilmekde olması üzerine Hâriciye Nezâret-i Celîlesinden bir mütâla'ânâme tanzîm ve irâ'e olunduğuna binâen keyfiyyet miyâne-i âcizânemizde müzâkere olundu.

Devlet-i müşârun-ileyhâ taraf-ı Saltanat-ı Seniyye'den düvel-i sâire tebe'asına ber-mûceb-i uhûd i'tâ olunan ba'zı imtiyâzâtın kendi tebe'ası hakkında dahi icrâsı lüzûmunu ifâde ediyor ve bunu dahi Devleteyn beyninde altmış üç senesinde akdolunmuş olan Muâhedenâme'nin Yedinci mâddesine binâ etmek istiyor ise de muâhedât-ı mevcûdenin hiçbirinde tebe'a-i sâire-i ecnebiyyeye verilen imtiyâzâtdan tebe'a-i Îrâniyye'nin dahi müstefîd olacaklarına dâir bir gûne sarâhat olmadığı gibi mezkûr Yedinci mâddenin hükmü dahi Devlet-i müşârun-ileyhânın Memâlik-i Mülûkâne'ye ta'yîn edeceği konsoloslar hakkında olup tebe'asına şümûlü olmadığından mezkûr karârnâmeler ahkâmı ke'en-lem-yekün tutularak Devlet-i Îrâniyye ile akd ü tanzîmi derdest olan Ticâret Ahidnâmesi'nin hitâmında ona tevfîk-ı hareket olunmak üzere şimdiden cinâyâta müteallık mevâd ile hukûk-ı şahsiyye ve âdiyeye ve sâir işlerde Devleteynin yek-diğeri mülkünde bulunacak tebe'ası haklarında kendi tebe'aları misilli muâmele olunması husûsunun usûl ittihâzı mütâla'ânâme-i mebhûsün-anhın hulâsa-i mündericâtı olup vâkı'â Îrânlılar Dersa'âdet'de ve taşralarda fevka'l-gâye tekessür ve mahâkim ve tebe'a-i Devlet-i Aliyye ile muâmeleleri dahi o nisbetde tezâyüd ü tevâfür eylediği ve kendileri ise cibillet ü âdetleri îcâbınca her şeyde hak kazanmak için envâ'-ı maglata vü safsata ile Saltanat-ı Seniyye'nin mahkeme ve hükûmetlerini ale'd-devâm iz'âc ve işgâlden hâlî olmadıkları cihetlerle bu bâbda bir kâ'ide-i sâlime vaz'ı mühimm ü muktezî ve Nezâret-i müşârun-ileyhânın mütâla'ât-ı vâkı'ası bu esâsa mübtenî bulunarak muvâfık-ı maslahat göründüğüne ve tebe'a-i Îrâniyye'nin imtiyâza mazhariyyetine delâlet edecek sarâhat ve kuvvet-i ahdiyye yok iken onların bilâ-sened o da'vâda ısrâra hakları olamayıp Devlet-i Aliyye'nin şu husûsda olan istihkâk ve salâhiyyeti düvel-i sâire nezdinde dahi müsellem ve musaddak olacağına mebnî

usûl-i mutasavvere-i mebhûsenin vaz‘ ve ittihâzı ve bu yolda Tahran Sefâret-i Seniyyesine ta‘lîmât-ı mahsûsa tesyârı müttehiden tezekkür ve tensîb olunarak mütâla‘anâme-i mezkûr leffen arz ve takdîm kılınmış ise de yine irâde-i isâbet-mu‘tâde-i Şehriyârî her ne merkezde müteallık ve şeref-sudûr buyurulur ise mantûk-ı münîf-i kerâmet-elîfi infâz olunacağı muhât-ı ilm-i âlî buyuruldukda emr ü fermân hazret-i veliyyü'l-emr efendimizindir.

Fî 29 Z. sene [1]289

Ahmed Esad	**Ahmed Muhtar**	**Yusuf Kâmil**	**Hüseyin Avni**
Rıza	**Şerif Halil**	**Safvet**	**Es-seyyid Mehmed Rüşdi**
Halil	**Ahmed Cevdet**	**Mahmud Celaleddin**	**İsmail Paşa** *(Bulunamadı)*
Es-seyyid Mehmed İzzet	**Mehmed Kânî**	**Es-seyyid Ahmed Kemal**	**Es-seyyid Yusuf Ziya**
Es-seyyid Mustafa			

Atûfetli Efendim Hazretleri

Saltanat-ı Seniyye ile Îrân Devleti beyninde yapılacak Ticâret Ahidnâmesi'ne muallakan umûr-ı ticâriyye müstesnâ olmak üzere cinâyâta müteallık da‘vâlar ile hukûk-ı şahsiyye ve âdiyede ve sâir işlerde Devleteynin yek-diğeri memâlikinde bulunacak tebe‘ası haklarında kendi tebe‘aları misilli muâmele olunması husûsunun usûl ittihâzına dâir Meclis-i Hâs'dan kaleme alınan mazbata leffen arz ve takdîm kılınmış ve esâs-ı mütâla‘a ve müzâkere Îrânîlerin mahâkim ve hükûmât-ı Devlet-i Aliyyece bâ‘is olmakda oldukları müşkilâtın indifâ‘ı maksadına mübtenî bulunmuş ise de yine emr ü fermân-ı hümâyûn-ı isâbet-nümûn-ı cenâb-ı Cihân-bânî her ne vechile şeref-sünûh ve sudûr buyurulur ise ahkâm-ı mahâsin-ittisâmı infâz olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı efendim.

Fî 29 Z. sene [1]289

Ma‘rûz-ı Çâker-i Kemîneleridir ki:

Esâbi‘-pîrâ-yı ta‘zîm u ibcâl olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle mazbata-i ma‘rûza manzûr-ı şevket-mevfûr-ı cenâb-ı şâhâne buyurulmuş; müzâkere ve istîzân olunduğu üzere husûs-ı mezkûrun usûl ittihâz edilmesi müteallık ve şeref-sudûr buyurulan emr ü fermân-ı hümâyûn-ı mülûkâne mantûk-ı celîlinden olarak sâlifü'z-zikr mazbata yine savb-ı âlî-i hidîvîlerine iâde kılınmış olmağla ol bâbda emr ü fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 29 Z. sene [1]289

Mukâbele olmuşdur.

BOA, A.DVNS.NMH.d., 13/67, s. 98-101

***

Devlet-i Aliyye ile Îrân Devleti beyninde münʿakıd ve mevcûd olan muâhedât ile musaddak ve merʿiyyü'l-icrâ olan mukâvelenâmelerin ahkâm kemâ-kân bâkî olmak üzere muahharan Nezâret-i Celîle-i Hâriciyye ile Sefâret-i Îrâniyye beyninde karârlaşdırılan Mukâvelenâme'dir.[1]

Evvelen: Memâlik-i Devlet-i Aliyye'de bulunan tebeʿa-i Îrâniyye cinâyet ve cünha ve kabâhate müteallık kâffe-i husûsâtda doğrudan doğruya kavânîn ve nizâmât-ı Devlet-i Aliyye'ye ve bilâ-vâsıta zâbıta ve mahâkim-i Saltanat-ı Seniyye'ye tâbiʿ olacak ve fakat bend-i râbiʿde zikrolunduğu vechile bu mâdde Devlet-i Îrâniyye meʾmûrlarının Îrân tebeʿası üzerinde olan hakk-ı himâyelerini ihlâl etmeyeceğinden sûret-i sarîha ve aleniyyede vukûʿa gelen cinâyât fiʿllerinin tahkîkâtı ve mücâzâtı kemâ-kân bilâ-vâsıta zâbıta ve mahâkim-i Devlet-i Aliyyece icrâ olunmak üzere bu makûle cinâyât-ı aleniyye ve meşhûdeden mâʿadâ cinâyet ve cünha ve kabâhate müteallık efʿâlden birinin isnâdıyla ahz ü tevkîf olunan Îrânlıların ahvâl-i sıhhiyyesi anlaşılmak için hakkında icrâ kılınacak tahkîkât-ı evveliyyede töhmeti veya berâet-i zimmeti zâhir oluncaya kadar gerek Dersaʿâdet'de ve gerek taşralarda Îrân şehbender ve şehbender vekîllerinin bizzât veya bi'l-vâsıta huzûruyla inzımâm-ı vukûf ve maʿlûmâtları câiz olacakdır ve bunlardan her ne sûretle olur ise olsun cünha ve cinâyet ve kabâhatleri sâbit olanlar aleyhlerinde lâhık olacak hüküm iʿlâmlarının birer sûret-i musaddakası meʾmûrîn-i Îrâniyye'ye iʿtâ kılınacakdır. Tebeʿa-i Îrâniyye ile tebeʿa-i Devlet-i Aliyye beyninde ticâret ve hukûk-ı âdiyeye müteallık tekevvün edebilecek bi'l-cümle deâvî ve ihtilâfât mahâkim-i Devlet-i Aliyye'de fasl u rüʾyet olunacak ve bu misilli deâvînin hîn-i rüʾyetinde Şehbender tarafından tercemân bulundurmak câiz olacakdır. Ve tebeʿa-i Îrâniyye aleyhine verilecek hukûk ve ticâret iʿlâmâtının ahkâmı meʾmûrîn-i Devlet-i Aliyye tarafından sefâret ve şehbenderler vâsıtasına mürâcaʿatla icrâ olunacak ise de iʿlâmât-ı mezkûrenin icrâsına lâzım gelecek müddete nazaran şâyed sefâret ve şehbenderler tarafından icrâ olunmayacağı veyâhûd olunamayacağı taʿayyün eylediği hâlde bilâ-vâsıta meʾmûrîn-i Devlet-i Aliyye tarafından icrâ olunacakdır.

Sâniyen: Memâlik-i Mahrûse'de ikâmet eden tebeʿa-i Îrâniyye Devlet-i Aliyye tebeʿası misilli hiref ve sanâyiʿ icrâ etmek ve esnâflık sınıfına girmek isterler ise ale'l-umûm esnâf hakkında merʿiyyü'l-icrâ olan kâffe-i nizâmât ve kavânînden müstefîd olacağından esnâflık ve hirfet ve sınâʿat icrâ etdikce zikrolunan nizâmât ve kavânîn ve usûle tâbiʿ ve bu cihetle tebeʿa-i Devlet-i Aliyye'den bulunan esnâfın mükellef oldukları rüsûmâtı teʾdiyeye mecbûr olacak ve esnâflığa müteallık husûsât ve muâmelâtda doğrudan doğruya mahâkim ve meʾmûrîn-i Devlet-i Aliyye'ye tâbiʿ olacaklardır.

Sâlisen: Memâlik-i Mahrûse-i Osmâniyye'de bulunup sıfat-ı meʾmûriyyetleri berevât ve evâmir-i aliyye ile tasdîk olunmuş ve olunacak olan Îrân Devleti şehbenderleri ve şehbender vekîlleri ve tercemânları sâir düvel-i mütehâbbe konsolos ve konsolos vekîlleri ve tercemânlarının nâil oldukları imtiyâzât ve muâfiyât ve müsâʿadâta nâil olacaklardır.

Râbian: Zikrolunan Îrân şehbender ve şehbender vekîlleri tebeʿa-i Îrâniyye'den berren ve bahren Memâlik-i Mahrûse'ye âmed ü şüd ve memâlik-i mezkûrede ikâmet edenlerin istihsâl-i esbâb-ı emniyyet ve menfaʿatlerine ve himâyelerine meʾmûr olduklarından buna dâir şifâhen ve tahrîren teblîgât-ı lâzımeyi hükûmât-ı mahalliyyeye icrâ edecekler ve tebeʿa-i Îrâniyye tarafından Devlet-i Osmâniyye meʾmûrîn ve zâbitânı aleyhine bir gûne şikâyet vukûʿunda dahi şehbender ve şehbender vekîlleri tarafından mâddenin beyânıyla şifâhen ve tahrîren teblîgât-ı lâzımenin icrâsına ve şehbender ve şehbender vekîllerinin Îrân tebeʿasından memleketlerine iâdesine lüzûm gördükleri eşhâsı kendi maʿrifetleriyle ve istedikleri hâlde hükûmet-i mahalliyyenin vâsıta

1 Aynı metin için bk. BOA, A.DVNS.NMH.d., 13/90, s. 145-148.

دولت علیه ایرانه دولتی بینده منعقد وموجود اولان معاهداته
ایله مصدقه ومرعی الرعا اولان معاوله نامه لرك احکامی محکماً باقی
اولمق اوزره موخراً نظارتجه عقد قلنه جق ایشبو سفارت ایرانیه
بینده قرارلشه جك معاوله نامه در

اولد ممالك دولت علیه ده بولنان تبعهٔ ایرانیه جنایه وجنحه وقباحه متعلق کافهٔ
خصوصاتده طوغریدن طوغریه قوانین ونظامات دولت علیه یه وبلاواسطه
ضابطه ومحاکم سلطنه سنیه یه تابع اولمق وفقط بند رابعده ذکر اولنمش
وجهله بوماده دولت ایرانیه مأمور لرینك ایرانده تعرضی اولدیغی تقدیرده
هرحمایه لرینی اخلال ایتمك کبی حرکتده بولنمه لری وعلیه ده وقوعه گلهجك
جنایات فعللرینك تحقیقاتی ومجازاتی طاقانه بلاواسطه ضابطه
محاکم دولت علیه جه اجرا اولنمق اوزره بومقوله جنایات علنیه ومشهوده یه
ماعدا جنایه وجنحه وقباحه متعلقه افعالدن برینك استماع اولنمق
وتوقیف اولنمالرینه ایرانلولرك احوال صحیه سی اقتضا ایتدیکی صورتده اجرا
قلنمق وتحقیقات اولیه ده تهمتی ویا برائت زمتی ظاهر اولنجیه قدر
گرک توقیف اولنمش وگرک طشره لرده ایرانه شرعیه وشرطیه وکیللرینه
بالذات ویا بالواسطه عرضحال انضمام وقوف ومعلومات لازمه جائز
اولمقله وبونلردن گونه حوزه اولورایسه اولسون جنح وجنایات و

سائر دول متحابه قونسلوس وقونسلوس وکیلری وترجمانلرینك تأمل اولنمق
امتیازات ومعافیات ومساعداته نائل اولمقدرلر .
رابعاً ذکر اولنان ایرانه شرعیه وشرطیه وکیلری تبعهٔ ایرانه دن براً وبحراً ممالك
محروسه یه امد وشد وممالك مذکوره ده اقامه ایتدکلری اسباب امنیت
ومحافظه وحمایه لرینه مأمور اولنمقده بولنمالرندن توقیفات
لازمه یه حکومات محلیه یه اجرا ایده جکلری وتبعهٔ ایرانه طرفدن دولت عثمانیه مأموریه
وضابطانه غیرقابل تکونه شکایه وقوعنده دخی شرعیه وشرطیه وکیلری طرفدن
ماده نك بیانیه شفاهاً وتحریراً تبلیغات لازمه نك اجراسنه وشرعیه وشرطیه
وکیللرینك ایرانه تبعه سندن محکمه یه احضاره سنه لزوم گورلدیکی تقدیرده
معرفتلریله وابتدا محلی محاکم محکومه محلیه نك واسطه ومعاونتیله گوندیلمکلری
اولمقدر . ممالك محروسه ده وضابطه ایرانه نك ترکرارینه وضع یدلرینه
اثره متعلق معاملاته تحریرات سائره نك اجراسی ایرانه شرعیه وشرطیه
وکیللرینه عائد اولدیغی محاکم ومجالسده نظامی وجه رؤیت اولنمقدر .
خامساً مأموریتی سبقه ده بولنوب ممالك محروسه یه امد وشد ویاخود ممالك محروسه
ساحلنه اخلاقه تبعهٔ ایرانه نك تبعهٔ اهینهٔ سائره حقنده مرعی اجرا اولاندن
بایورلدقدن ومرور تذکره سنه وقرائنه نظامانه تابع اولمایه بولنمدقلرندن
اجنبیلك صفتلرینه برگونه خلل گلمیه جکدر .

ثابت اولدیغی تقدیرده وجوه اولجهه حکم اعدامیلرینك برصورت مصدقه سی
مأموریه ایرانیه یه اعطا قلنمقدر . تبعهٔ ایرانه ایله تبعهٔ دولت علیه بینلرنده تجارت
وعقود وعقاریه متعلقه تکونه ایدیلدیکی تقدیرده بالجمله دعاوی واختلافات محاکم دولته
عدیده فصل ورؤیت اولنمقده وبومثللو دعاوینك هیچ برؤیتی تعهد طوغرندن
ترجمانه بولندیرلمقسزین اولمقدر . وتبعهٔ ایرانه علیهنه وبرطرف معقوده وتجارت
اعمالنك اقامهٔ مأموریه دولت علیه طرفندن سفارته وشرطیه لر واسطه سیله
مراجعتله اجرا اولنمقده اولیسه ده اعطاءات مذکوره نك اجراسنه لازم مقدمات مدته
نظراً سائر سفارت وشرطیه لر طرفندن اجرا اولنمقده ویاخود اولنه جق
نفیه ایدیلمکسزین حاله بلاواسطه مأموریه دولت علیه طرفندن اجرا اولنمقدر .
ثانیاً ممالك محروسه ده اقامه ایده تبعهٔ ایرانه دولت علیه تبعه سی مثللو حرف وصنایع
اجراسیله واضافاتله مشغله گرمك ایسترلرایسه علی العموم اصناف حقنده مرعی اجرا
اولان قاعدهٔ نظامات وقوانینه مستفید اولمقده اضافاته وحرف وصناعت
اجراسیله ذکر اولنان نظامات وقوانینه واصولنه تابع وبوحرکتله تبعهٔ دولت علیه دن
بولنمه اضافات مکلف اولدقری رسومات تأدیه یه مجبور اولمقده واضافاته
متعلق خصومات ومعامله ده طوغریدن طوغری محاکم ومأموریه دولت علیه یه
تابع اولمقدرلر .
ثالثاً ممالك محروسه عثمانیه ده بولنوب حضور مأمونیتی بروات واوامر عالیه تصدیقه
ادلخصه دولت علیه ایرانه دولتی شرطیه لری وشرطیه وکیللری وترجمانلری

سادساً ممالك محروسه ده اقامه ایده تبعهٔ ایرانه اجنبی صفته بولنمقده بولنمقده
تبعهٔ اجنبیهٔ سائره مثللو خدمات وبدلات عسکریه کبی تبعهٔ دولت علیه یه مخصوص
ومخصر اولان خدمات وتکالیفدن مستثنا اولمقدرلر .
سابعاً تبعهٔ ایرانیه بینده تکونه ایده جك هرنوع دعاوی ومنازعات ایرانه
شرعیه وشرطیه وکیللری معرفتیله تسویه اولنمق یعنی تبعهٔ ایرانیه بینلرنده گرک
حقوقه گرک قباحت وجنحه وجنایته متعلقه تکونه ایدیجك هرنوع دعاوی و
منازعات ایرانه شرعیه خانه لرینه عائد اولدیغندن فصل وحسمی وترتیب جزای
ومعاملات سائره لری اولبابه براقدیغمز اعمال جزائیه نك هیچ بر صدوره
قاعدهٔ ضابطهٔ مملکته معرفتیله اخذ وتوقیف اولنمقده تحقیقاتی حقوقه واقع
اولمق افاده لری اوزرینه ایرانه سفارتی طشره لرده شرطیه وکیللرینه
ایله بالمخابره تبعهٔ صحیحهٔ ایرانیه دن اولدقری تحقیق ایدیلمکله حالهٔ اقتضاسنه
وبومثللو خصوصاته شرعیه وشرطیه وکیللری حکومات محلیه یه مراجعتله
نظر معاونت اولمقدرلر .
ثامناً ایرانلولرك کندی شرعیه لرینه اولان منسوبینه عائد اولنمق مثللو
تبعهٔ مرقومه نك شرعیه لرینه تأدیه سنه مجبور اولدقری رسومات وتکالیف
حکومات محلیه طرفندن مداخله اولنمیه جقدر .
تاسعاً تبعهٔ ایرانه دن بری دولت علیه تابعیتنه گیرمك ایسترایسه بالجمله تبعهٔ اجنبیه

ve muâvenetiyle göndermeğe salâhiyyetleri olacakdır. Memâlik-i Mahrûse'de vefât eden tebe'a-i Îrâniyye'nin terekelerine vaz'-ı yed ile onlara müteallık muâmelât-ı tahrîriyye ve sâirenin icrâsı Îrân şehbender ve şehbender vekîllerine âid oldukları mahâkim ve mecâlisde nizâmı vechile rü'yet olunacakdır.

Hâmisen: Me'mûriyyet-i resmiyyede bulunmayıp Memâlik-i Mahrûse'ye âmed ü şüd veyâhûd Memâlik-i Mahrûse'de seyâhat eyleyen tebe'a-i Îrâniyye'nin tebe'a-i ecnebiyye-i sâire hakkında mer'iyyü'l-icrâ olan pasaport ve mürûr tezkiresine ve karantina nizâmâtına tâbi' olmalarıyla bundan dolayı ecnebîlik sıfatlarına bir gûne halel gelmeyecekdir.

Sâdisen: Memâlik-i Mahrûse'de ikâmet eden tebe'a-i Îrâniyye ecnebî sıfatında bulunacaklarından tebe'a-i ecnebiyye-i sâire misilli hidemât ve bedelât-ı askeriyye gibi tebe'a-i Devlet-i Aliyye'ye mahsûs ve münhasır olan hidemât ve tekâlîfden müstesnâ olacaklardır.

Sâbian: Tebe'a-i Îrâniyye beyninde tekevvün edecek her nev' deâvî ve münâza'ât Îrân şehbender ve şehbender vekîlleri ma'rifetiyle tesviye olunacak ya'nî tebe'a-i Îrâniyye beyninde gerek hukûka ve gerek kabâhat ve cünha ve cinâyete müteallık tekevvün edecek her nev' deâvî ve münâza'ât Îrân şehbenderhânelerine âid olduğundan fasl u hasmi ve tertîb-i cezâları ve muâmelât-ı sâireleri oraya bırakılacak ise de ef'âl-i cezâiyyenin hîn-i sudûrunda fâilleri zâbıta-i memleket ma'rifetiyle ahz ü tevkîf olundukda teba'iyyetleri hakkında vâkı' olacak ifâdeleri üzerine Dersa'âdet'de Îrân Sefâreti, taşralarda Şehbenderhâneleri ile bi'l-muhâbere tebe'a-i sahîha-i Îrâniyye'den oldukları tahakkuk eylediği hâlde onlara teslîm kılınacakdır ve bu misilli husûsâtda şehbender ve şehbender vekîlleri hükûmât-ı mahalliyyeye mürâca'atlarında mazhar-ı muâvenet olacaklardır.

Sâminen: Îrânlıların kendi şehbenderlerine olan mensûbiyyetine müdâhale olunmayacağı misilli tebe'a-i merkûmenin şehbenderlerine te'diyesine mecbûr oldukları rüsûmât ve tekâlîfe hükûmât-ı mahalliyye tarafından müdâhale olunmayacakdır.

Tâsian: Tebe'a-i Îrâniyye'den biri Devlet-i Aliyye tâbi'iyyetine girmek ister ise bi'l-cümle tebe'a-i ecnebiyye hakkında cârî olduğu vechile Nizâmnâme-i mahsûsuna tatbîk olundukdan sonra Nizâmnâme-i mezkûrun 24 Zilhicce 1285 târîhiyle yazılıp umûm süferâya teblîğ olunan îzâhâtı ahkâmının ve hâsılı tâbi'iyyet-i asliyyesini terk ile teba'iyyet-i Devlet-i Aliyye'ye dehâlet ârzûsunda bulunan tebe'a-i ecnebiyye haklarında mer'iyyü'l-icrâ olan usûl ve muâmelenin tebe'a-i Îrâniyye'den tâbi'iyyet-i Osmâniyye'ye duhûl istid'âsında bulunanlar haklarında dahi tamâmıyla icrâsına ri'âyet ve i'tinâ olunacak ve bu usûlün hâricinde olarak tebe'a-i merkûmenin hiçbiri hilâf-ı nizâm Devlet-i Aliyye tâbi'iyyetine kabûl olunmayacakdır.

Âşiren: Memâlik-i Îrâniyye'de bulunan tebe'a-i Saltanat-ı Seniyye hakkında muâmele-i mütekâbile icrâsı umûr-ı tabî'iyyeden olmağla işbu Karârnâme'de tebe'a-i Îrâniyye haklarında gösterilen müsâ'adâtın her kangısı Memâlik-i Îrâniyye'de bulunan tebe'a-i Devlet-i Aliyye hakkında dirîğ olunacak olur ise ol müsâ'adenin Memâlik-i Saltanat-ı Seniyye'de mütemekkin Îrânlılar hakkında dahi icrâsından sarf-ı nazar olunacak ve bu bâbda iki tarafça dahi muâmele-i mütekâbileye ri'âyet kılınacakdır.

Hâdî-aşer: Tebe'a-i Îrâniyye'nin tasarruf-ı emlâk hukûkuna mazhar olmaları Devlet-i metbû'aları tarafından ârzû olunur ise bunun için bir mukâvele-i mahsûsa tanzîmine muvâfakat olunacak ve Mukâvele-i mezkûrenin tanzîmine kadar tasarruf-ı emlâk husûsu hâl-i sâbık üzere devâm edecekdir.

Sânî-aşer: Tebe'a-i Îrâniyye ile düvel-i mütehâbbe-i sâire tebe'ası beyninde tekevvün edecek muâmelât ve deâvî ve münâza'âta dâir Îrân Sefâretiyle sâir sefâretler beyninde bir karâr verilinceye kadar muâmelât ve deâvî ve münâza'ât-ı mezkûrece kemâ fi's-sâbık mer'iyyü'l-icrâ olan kâ'ideye tevfîkan muâmele olunacakdır.

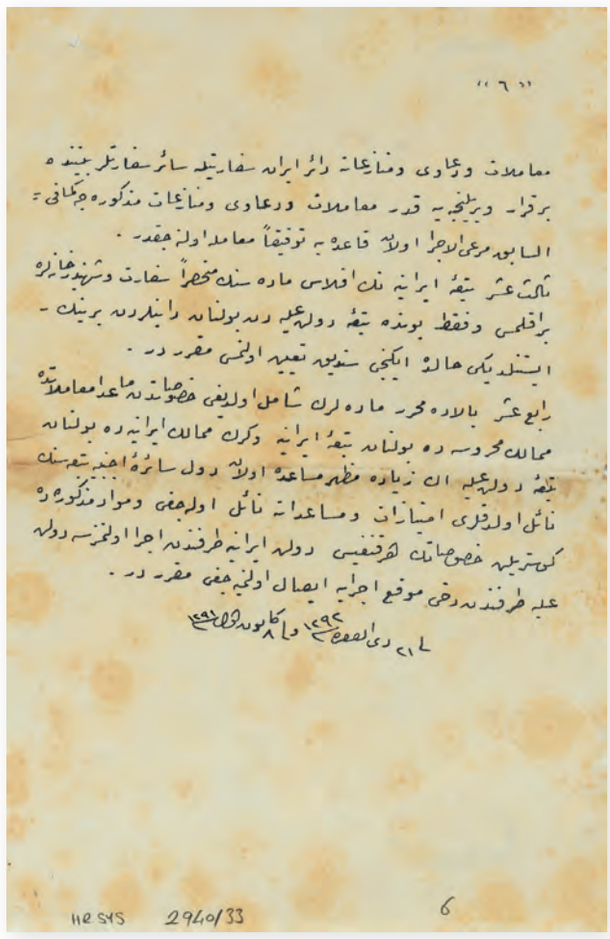
Sâlis-aşer: Tebe'a-i Îrâniyye'nin iflâs mâddesinin münhasıran sefâret ve şehbenderhânelere bırakılması ve fakat bunda tebe'a-i Devlet-i Aliyye'den bulunan

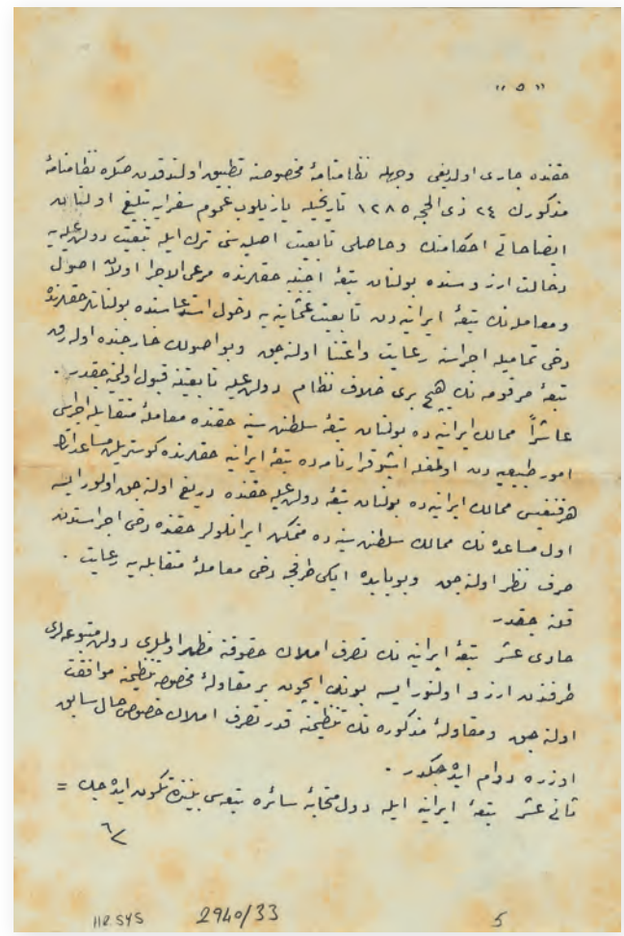
dâyinlerden birinin istenildiği hâlde ikinci sendik[1] ta'yîn olunması mukarrerdir.

Râbi'-aşer: Bâlâda muharrer mâddelerin şâmil olduğu husûsâtdan mâ'adâ muâmelâtda Memâlik-i Mahrûse'de bulunan tebe'a-i Îrâniyye ve gerek Memâlik-i Îrâniyye'de bulunan tebe'a-i Devlet-i Aliyye en ziyâde mazhar-ı müsâ'ade olan düvel-i sâire-i ecnebiyye tebe'asının nâil oldukları imtiyâzât ve müsâ'adâta nâil olacağı ve mevâdd-ı mezkûrede gösterilen husûsâtın her kangısı Devlet-i Îrâniyye tarafından icrâ olunmazsa Devlet-i Aliyye tarafından dahi mevki'-i icrâya îsâl olunmayacağı mukarrerdir.

Fî 21 Zilka'de sene 1292 ve fî 8 Kânûn-ı Evvel sene 1291

BOA, HR.SYS, 2940/33

1 *(Fransızca: Syndic)* Ticaret işlerinde iflas hâlinde tarafların hakkını inceleyen kimse.

Muzafferüddin Şah

İÜ.NEK.YA., No. 90510-1

20

İran'dan İthal Edilen Tömbekiden Alınan Gümrük Vergisi Tarifesi

Tariffs to be Levied on Tobacco Imported from Iran to the Ottoman Empire

İran'dan Osmanlı ülkesine getirilen tömbekiden alınacak gümrük resmi hakkında tanzim ve teati olunan 2 Şubat 1295 / 14 Şubat 1880 tarihli Kararname gereğince düzenlenen tarife layihası.

Tariff sheet prepared in accordance with the Decree dated February 2, 1295 / February 14, 1880 on the customs duty to be levied on tobacco brought from Iran to the Ottoman Empire.

11 Kasım / November 1880

Îrân mahsûlünden Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye memâlikine getirilen tönbekiden yüzde yetmiş beş guruş gümrük resmi alınması hakkında beyne'd-devleteyn tanzîm ve te'âtî olunan fî 2 Şubat sene [12]95 târîhli Karârnâme ahkâmı îcâbınca bâ-irâde-i seniyye tanzîm olunan Ta'rife Lâyihası'dır.

Birinci Mâdde: Memâlik-i Devlet-i Aliyye'ye gelen Îrân tönbekisinden her ne cins olur ise olsun ve beher cinsinin gerek a'lâ ve evsatı ve gerek ednâsı her kangısı bulunur ise bulunsun beher kıyyesinden ale's-seviyye iki guruş otuz beş para resm-i gümrük alınacakdır.

İkinci Mâdde: Gümrüklere vürûd eden tönbeki denklerinin ester veya bârgîre rabt eylemek için mekârecilerin isti'mâl eyledikleri ip bağları çıkarıldıkdan sonra üzerlerinde bulunan çul ve çuval ve meşin ve sâir gûnâ sargılarıyla berâber veznolunup her kaç kıyye

gelir ise bundan dara mukâbili olarak beher yüz kıyyede altı kıyye tenzîl olunarak kusûr her kaç kıyye kalır ise ondan resm alınacakdır.

Üçüncü Mâdde: Bâ-tezkire bir mahalden diğer mahalle naklolunacak tönbekilerin esnâ-yı râhda hâsıl edeceği rutûbetden dolayı zuhûr edecek fazladan Rûz-ı Kâsım'dan Rûz-ı Hızır'a kadar altı mâhda yüzde iki kıyye hakk-ı rutûbet tenzîl olunarak bu mikdârından resm aranılmayıp daha ziyâde fazla zuhûr eder ise ondan ve zikrolunan altı mâh müddetin gayri olan mevsim-i sayfda cüz'î ve küllî, tezkiresinden fazla zuhûr eden mikdârından beher kıyye için ber-vech-i muharrer iki guruş otuz beş para resm-i gümrük alınacakdır.

Dördüncü Mâdde: Ber-minvâl-i muharrer tönbekinin beher kıyyesinden alınacak iki guruş otuz beş para gümrük resmi meskûkâtda vâhid-i kıyâsî i'tibâr olunan yüzlük Osmanlı altunu yüz guruş hesâbıyla kabûl olunacak ve sîm mecîdiye vermek isteyen olduğu hâlde altun farkı olarak dört guruş zammıyla beher yüz guruş yerine yüz dört guruş sîm mecîdiye alınacak ve ileride meskûkât-ı Osmâniyye tashîh olduğu hâlde işbu resm dahi Karârnâmesi'ne tâbi' olacakdır.

Beşinci Mâdde: İşbu Ta'rife, Karârnâme'nin Üçüncü mâddesinde beyân olunduğu üzere yapıldığı târîhden ya'nî işbu Bin iki yüz doksan altı sene-i mâliyyesinin Kânûn-ı Evvel'i ibtidâsından i'tibâren on sene mer'iyyü'l-hükm olup inkızâ-yı va'deden üç mâh evvel Devleteyn-i müteâhideteynden biri tebdîlini ârzû ile keyfiyyeti diğerine teblîğ eylediği hâlde tecdîd olunacak ve öyle bir teklîf vukû' bulmaz ise on sene daha cârî olup her on senenin inkızâsından üç ay evvel Tarafeynden biri tebdîlini teklîf etmedikçe yedi sene daha hükmü mu'teber olacakdır.

Devletli Efendim Hazretleri

Îrân tönbekisinden alınacak gümrük resminin Ta'rifesi tanzîm olunamamış olmasından dolayı Nezâret-i Celîleleriyle Îrân Sefâreti beyninde bi'l-müzâkere bunun için Rüsûmât Emânetinde bir komisyon teşkîli ve cânib-i Sefâretden iki me'mûr ta'yîni ile Ta'rife'nin tanzîmi karârlaşdırılarak icrâ-yı îcâbı hakkında evvel ve âhir cereyân eden muhâberât üzerine Rüsûmât Emânetinden vârid olup evrâk-ı müteferri'asıyla berâber Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâda mütâla'a kılınan cevâbların hulâsa-i me'âllerinden müstebân olduğu üzere; Memâlik-i Devlet-i Aliyye gümrüklerine gelecek Îrân tönbekisinin her ne cins olur ise olsun bilâ-iskonta beher kıyyesinden ale's-seviyye vâhid-i kıyâsî i'tibâr olunan yüzlük altun yüz guruş hesâbıyla iki guruş otuz beşer para resm-i gümrük alınıp fakat işbu resm mukâbilinde sîm mecîdiye vermek isteyenler olur ise yüz guruşa dört guruş zammıyla yüz dört guruş mecîdiye verebilmekde muhtâr bulunması ve bâ-tezkire bir mahalden diğer mahalle naklolunacak tönbekilerin esnâ-yı râhda hâsıl edeceği rutûbetden dolayı zuhûr edecek fazladan Rûz-ı Hızır'dan [Rûz-ı] Kâsım'a kadar altı mâh zarfında yüzde iki kıyye hakk-ı rutûbet tutularak bu mikdârından resm alınmayıp bundan ziyâde fazla zuhûr eder veyâhûd işbu altı mâhın gayri olan mevsim-i sayfda cüz'î ve küllî, tezkiresinden fazla bulunur ise ber-mûceb-i Ta'rife, resminin istîfâ kılınması ve tönbeki denkleri üzerinde sarılı olan çul ve meşin ve sâire için dahi beher yüz kıyyede altı kıyye dara tenzîl olunması sûretlerine Bâb-ı Âlî ile Sefâret-i müşârun-ileyhânın kabûl ve tasdîkına mevkûfen Îrân me'mûrlarıyla bi'l-müzâkere karâr verilmiş olmasına ve şu işin bir ân evvel hall ü faslı muktezî bulunmasına binâen karâr-ı mezkûr tensîb ve fakat meskûkât-ı Osmâniyye ileride tashîh ve tevhîd olunduğu hâlde işbu resmin onun Karârnâmesi'ne tâbi' olacağı fıkrasının dahi yapılacak Mukâvelenâme'ye derciyle şu esâsa göre Dâire-i Hâriciyyece îcâbının icrâsı ve Emânet-i müşârun-ileyhâca dahi lâzım gelen Ta'rife-i umûmiyyesinin tanzîmi tasvîb kılınmış ve bi'l-istîzân

irâde-i seniyye-i hazret-i Pâdişâhî dahi ol merkezde müteallık ve şeref-sudûr buyurularak Emânet-i müşârun-ileyhâya teblîğ-i keyfiyyet olunmuş olmağla Nezâret-i Celîlelerince de ber-vech-i meşrûh îfâ-yı muâmele-i muktezıyeye himmet buyurulması siyâkında tezkire-i senâverî terkîm kılındı efendim.

Fî 8 Zilhicce sene [1]297 ve fî 30 Teşrîn-i Evvel sene [12]96

Said

Mukâbele olmuşdur.

BOA, A.DVNS.DVE.d., 431/20, s. 26-28

21

Bayezid-Hoy Şehirleri Arasında Posta Hattı Kurulması

Establishment of a Direct Mail Line Through the Cities of Bayezid and Hoy

Osmanlı Devleti ile İran Devleti arasında Bayezid ve Hoy şehirleri yoluyla doğrudan posta hattı kurulmasına dair akdolunan Posta Mukavelenamesi ve bu Mukavelename'nin imza ve teatisi için Hariciye Nezaretine yetki verilmesine dair irade-i seniyye.

The Postal Treaty signed between the Ottoman Empire and the Iranian Empire regarding the establishment of a direct mail line through the cities of Bayezid and Hoy, and the imperial decree regarding the authorization of the Ministry of Foreign Affairs for the ratification and exchange of this Treaty.

24 Ocak / January 1884

Şûrâ-yı Devlet
Tanzîmât Dâiresi
Aded: 764

Memâlik-i Osmâniyye ile Îrân memâliki arasında Bayezid ve Hoy tarîklarıyla doğrudan doğruya bir posta te'sîsi zımnında Îrân Devleti'yle te'âtî olunmak üzere Posta ve Telgraf Nezâretince kaleme alınıp Tahran Sefâret-i Seniyyesinin tebliği üzerine Îrân Devleti cânibinden kabûl olunan Mukâvelenâme müsveddesi ol bâbda Dâhiliye ve Hâriciye Nezâretleri beyninde cereyân eden muhâberâtın evrâkıyla berâber Gurre-i

Zilka'de sene 1300 târîhiyle Şûrâ-yı Devlete havâle buyurulmuş olmağla Tanzîmât Dâiresinde kırâet olundu.[1]

Dâhiliye Nezâretinin iş'ârında Devlet-i müşârun-ileyhâ ile öyle bir mukâvelenâme tanzîmi hakkında Posta ve Telgraf Nezâretine mukaddemâ ruhsat-ı resmiyye verilmiş ise mezkûr müsveddenin ahkâm ve ibârâtı tedkîk olundukdan sonra icrâ-yı iktizâsı ile buraca imzâ ve mübâdelesi münâsib olacağı gösterilmiş olduğundan, evvel-emirde işin bu ciheti araşdırıldıkda geçen sene Devlet-i müşârun-ileyhâ ile Telgraf Mukâvelesi yapıldığı sırada Posta Mukâvelesi'nin tanzîmi dahi Bâb-ı Âlîce tensîb olunup fakat Telgraf Mukâvelesi'nin tedkîkâtını mutazammın Dâireden takdîm kılınan mazbatada beyân kılındığı vechile te'âtîsi muvakkaten te'hîr edilmiş ve bu da Telgraf Mukâvelesi'nin müsta'celiyyeti hasebiyle diğerine takdîminden neş'et etmiş olduğu hâlde Memâlik-i Osmâniyye ile Îrân beyninde ravâbıt-ı ticâriyye ve münâsebât-ı sâirenin te'âtî-i muhâberât ve mükâtebâtça vesâit-ı teshîliyyenin te'sîs ve ittihâzına ehemmiyyet verdiği müsellemâtdan bulunduğu için musammem olan Posta Mukâvelesi'nin akdi zamânı geldiğinden ve Sefâretin iş'ârına göre müsvedde-i mebhûse mündericâtını Îrân Devleti kabûl eylemiş olduğundan esâs-ı maslahatça ilişilecek bir şey olmadığı gibi Bâb-ı Âlî Hukûk Müşâviri sa'âdetli Gescher Efendi hazretleri Dâireye celb ile müsvedde-i mezkûre irâ'e olundukda şifâhen ve tahrîren ahkâmını tasdîk etmiş ve şu hâlde mes'elenin hukûk cihetince dahi mûcib-i tereddüd mâdde bulunmadığı anlaşılmışdır.

Onun üzerine Posta ve Telgraf Nâzırı atûfetli İzzet Efendi hazretleri dahi med'uvven hâzır olduğu hâlde Mukâvelenâme müsveddesinin tedkîkine ibtidâr edildikde İkinci mâddesinde; "*posta çantalarımn Bayezid'deki Osmanh Postahânesinde mübâdele olunacağı ve Îrân posta tatarımn oraya kadar sevk edileceği*" muharrer olup mübâdele mâddesi hudûdda icrâ kılınmış olsa Îrân tatarının Bayezid'e gelip gitmesine mahal kalmayacağından bu bahis üzerine Posta Nezâreti vâsıtasıyla Bayezid sancağı Mutasarrıflığından olunan isti'lâma cevâben vârid olan telgrafnâmede Îrân memâliki ile hadd-i fâsıl olan Kazlıgöl ve Kelman nâm mahallerin Bayezid kasabasına üç sâ'at mesâfesi olup bunların her kangısında Îrân posta ve emânâtının mübâdelesi icrâ kılınmak lâzım gelse hatt-ı muhâfaza olmadığı cihetle müceddeden ebniye inşâsıyla me'mûr ve asker ikâme etdirilmek muktezî olarak bu külfet ihtiyâr olunsa bile mevki'in ehemmiyyetine nazaran maksadın muhâfazası pek müteassir olacağı beyân kılınmış ve şu hâle göre posta çantalarının Bayezid kasabasında mübâdelesi sûreti müreccah olup ale'l-husûs Posta Nezâreti cânibinden verilen îzâhâta nazaran Umûm İttihâd Postaları Muâhedesi hükmünce hudûda en yakın yerde postaların te'âtîsi mukarrer olduğu cihetle Bağdad tarafında da Îrân ile posta çantaları mübâdelesinin Hanekin kasabasında icrâ kılınmakda ve Îrân tatarının oraya kadar gelmekde olması ve sâir devletler beyninde posta tatarlarının yek-diğeri memâlikine geçerek muâmelât-ı lâzımeyi îfâ etmelerinin taht-ı cevâzda bulunması dahi mütâla'a-i ma'rûzayı mürevvic görünmüş olmağla mâdde-i merkûme hâliyle ibkâ edilmiş ve On altıncı mâddesinde; "*Mukâvelenâme'nin Devleteyn-i muâkıdeyn cânibinden tasdîk olunduğu târîhden i'tibâren üç ay sonra mevki'-i icrâya vaz' olunarak bir müddet-i gayr-i mahdûde için hükmünün mu'teber olacağı ve Tarafeyn-i muâkıdeynden birisi cânibinden feshine dâir vukû' bulacak taleb târîhinden sonra dahi bir sene müddetle merî tutulacağı*" muharrer ise de bir aralık Devletçe esbâb-ı mühimme üzerine Mukâvele'nin ta'dîl veya tecdîd veyâhûd külliyyen feshini teklîf etmek mecbûriyyeti zâhir olur ise Mukâvelenâme'nin müddet-i muayyene ile yapılmamış bulunması öyle bir teklîfin yürüdülmesine mâni' olabileceğinden ve ma'amâfîh bu gibi mukâvelât bir müddetle takyîd olunmak usûl ve emsâli iktizâsından olup hattâ Îrân Devleti'yle akdolunan Telgraf Mukâvelenâmesi bile üç sene müddet için tanzîm edilmiş olduğundan işbu Posta Mukâvelenâmesi'nin dahi mevki'-i icrâya vaz'ından i'tibâren beş sene hükmü cârî ve mu'teber olması ve müddet-i mezkûrenin inkızâsıdan altı ay evvel Tarafeyn-i muâkıdeynden

1 Aynı metin için bk. BOA, A.DVNS.DVE.d., 43-1/23, s. 31-34.

ممالک عثمانیه ایاله ایراده ممالکه ارسنده بایزید وخوی طریقلرید طوغریدن طوغری یولیله تأسیسی مقتضی ایراده
دولتلو تعاطی ایلمکدر اوزره یولله وتلغراف خطلری قلع الجانب طرفلرنده مفارقت سنه سنك تکلیفی اوزره ایراده دولتی
جانبندن قبول اولنان مقاوله نامه مسوده سی اولبابك داخلیه وخارجیه نظارتلرنده بینلرنده جریانیده ایدن محابراتك
اوراقیدن بر عدد وقالصه ۱۴ تاریخ شورای دولته حواله بیورلمسیله اوطغه تنظیمانه دائره سنك قراءتلرنده

راخیلرنظارتلرنك اشعارنه دولت شاهانه ایله ایدیلن مقاوله نامه تنظیمی حقنده یولله وتلغراف نظارتلرنه مفصل مضبطه
رسیده ویرلمش ومکور مسوده نك احکام وعباراتی تدقیقله اولندقده صدکره اجرای اقتضاسی ایله بوابواب امضا ومبادله سی
مناسب اولدیغی کبی یولله اولدیغنه دائر اولمق اوزره ایکنجی بوجهتی اراسنده برلشدیرلمش اولمغله تلغراف مقاوله سنك تنظیمی
مقاوله سی یالکز یولله متعلق اولوب تلغراف مقاوله سنك تنظیمی دخی بابعالیجه تنسیب اولنوب فقط تلغراف مقاوله سنك تدقیقاتی
منتهی دائره دن تقدیم قلنمش مضبطه ده بیان قلندیغی وجهله تماطیلی موقتاً تأخیر ایلمه ویوده تلغراف مقاوله سنه
مستجلبی صبیه ویکدیگرینه تقدیمنده برنجی ماده سی محالك عثمانیه ایله ایراده بینلرنده روابط تجاریه وضماسات
سائره نك تعاطی محابرات ومکاتباتی وسایط تسهیلیه نك تأسیسی واتخاذینه اهمیت ویرمکلی مسلمانه دن بولنمغله
مصمم اولدقلری یولله مقاوله سنك عقدی ثمانی کلدیکندن وسفارتلرنك اشعاریله کوره مسوده نك مجموعه منه جهاتی
ایراده دولتی قبول ایلمه اولدیغنه دائر یه جلب ایدن مسوده نکوره ایراده اولدقده تماطیلی وتحریراً اهمالی تقدیم ایتمه
سعادتلو کیاسه افندی حضرتلری دائره یه جلب ایدن مسوده نکوره ایراده اولدقده تماطیلی وتحریراً اهمالی تقدیم ایتمه
وشوحالك سفارتلرنك عطوفتلو غازی عثمان پاشا حضرتلری دخی مدعوا حاضر اولدیغی حالده مقاوله نامه مسوده سنك
اون اوزرینه یولله وتلغراف ناظری عطوفتلو غازی عثمان پاشا حضرتلرینك بایزیده کرک عثمانلی یولله سنك مبادله اولنمسی وایراده
تدقیقه ابتدار ایدلدکدن ایکنجی ماده سنك یولله جانظرلرینك بایزیده کرک عثمانلی یولله سنك مبادله سی حدودنده اجرا قلنمسی
یولله ثانارینك اوراپه قدر سوقه ایدیلمکی محرر اولوب مبادله ماده سی حدودنده اجرا قلنمسی مقتضی قلندیغنه دائر اولنان استعلامه جواباً وارد اولان
محل قابل حفظ بولنمغله یولله اوزرینه یولله تلغراف کوملرینك وکلاءنام محللرك بایزیده سنجاغی مضبطه سنه اوچ ساعت صاقلرینه اولنمسی
تلغراف ماده سنك ایراده سامی مالکی ایله هد فاصل اولمق اوزره کلسی خط محافظه اولدیغی حالده مقاوله نامه مسوده سنك
یوندن هر فقیسنده ایراده یولله واماناتك مبادله سی اجرا قلنمه لازم کلسه خط محافظه اهمیتنه نظراً مقصد محافظه سی بابنده
مأمور وعهده اقدام ایدیلمك مقتضی اولدیغه بوکلفت اختیار اولنمسیله موقعك اهمیتنه مرجح اولوب علی الوجه
تقصیر اولدیغی بیانه قلنمه وشوحالکه یولله جانظرلرینك بایزیده فصیلتك مبادله سی حدودنه اك یقینده یولله
یولله نقل جانبنده وبربلده ایکی هاته نظراً عموم اتحاد یولله ری معاهده سی حکمنجه حدوده اك یقینده فصیلتك اجرا قلنمه سی
تلغراف مقرر اولدیغی وجهله بغداد طرفندن ایرانه ایده یولله جانظرلرك مبادله سنك خانقین فصیلتك اجرا قلنمه سی
ثانارینك اوراپه قدر کلکدن اولمی وسائر دولتلرینك یولله ثانارینك یکدیکری محالکه کچرد معاملات لازمه یه انضمامجه
تحت جواز بولمغین دخی محللرك معروضیه مرجع کورلمسی اوطغه ماده سنك وقوعه حالیه انضمامجه واده انجق ماده سنك
مقاوله نامه سنك یولله معاقده جانبنده تصدیقه اولدیغین تاریخدن اعتباراً اوچ آی صکره موقع اجراده وضع اولنمسی قرارلشدیرلمش

Firms 77/3398

عبد محدوده ایجون حکمك معتبر اولدیغی وطرفینه معاقده بندنه برین جانبنده فسخ دائر وقوعنده جواب طلب نامیخته درکده
رضی برسنه مدته وعلی طولنوعدیغی تحریراً برابر اوله دولتجه اسباب مهمه اوزرینه مقاوله نامك تعدیل وتبدیلی وبوخصوصلرك
فسخی تکلیف اینمك مجویتی ظاهر اولوب بو تقدیرجه مقاوله نامه مدت معینه ایله یالکز یولله بولنمسی ویدیر تکلیفات بوجهله
منع اولنمیه حکمنده وجمع مافیه بوکبی مقاولات برمدته تقیید اولنمه اصول واعراف اقتضاسندن اولوب هنوز ایراده
دولتجه عقد اولنان تلغراف مقاوله نامه سی بیله اوچ سنه مدت ایجون تنظیم ایلمه اولدیغندن استبو یولله مقاوله نامه نك
رضی موقع اجراده وضعندن اعتباراً بسه سنه حکمی جاری وعقبنده اولسی ومدت نکوره نك انقضاسنه الی آی اول
طرفینه معاقده بندنه برینك طلب وتکلیفی ایله تعدیل وتجدید ویاکلیاً فسخ اولنابیلمسی باتسیب مقاوله نامه نك ذکر اولنان اوده
انجق ماده سی اویوله وضوحی اولرق قید وفرانسزجه وترکجه عبارتیله یازیلدقدن صکره طرفینجه امضا وتصدیق قلنمه سیله اوطغه سالفالذکر
اوده انجق ماده نك تبدیلنه طولایی یه طرفینه سفارت سنیه سی معرفتیله دولت شاهانه ایله ایراده سفارتی بینلرنده جریان ایدن
راخیله نظارتجه ترجیح اولندیغی اوزره ویعادتن یولله وتلغراف نظارتلرینك بیلدیرمسی مقتضی اولمغله بوبابده اولنمسی
وطرفینه سفارتنه برجه مشروح تلغراف اجراسی وصایا ایلمسنك خاصیه نظارتنه حواله سی تذکر قلندیغی اولبابده امروفعل
حضرتلرینه صدر الاعظم کرام ۲۲ ذی الحجه ۱۲۹۲

birinin taleb ve teklîfi ile ta'dîl ve tecdîd veya külliyyen fesholunabilmesi bi't-tensîb Mukâvelenâme'nin zikrolunan On altıncı mâddesi o yolda tashîh olunarak Fransızca ve Türkçe ibâre ile yazılan nüsha-i musahhahası leffen takdîm kılınmış olmağla sâlifü'z-zikr On altıncı mâddenin tebdîlinden dolayı yine Tahran Sefâret-i Seniyyesi ma'rifetiyle Devlet-i müşârun-ileyhânın muvâfakati alındıkdan sonra Mukâvelenâme'nin Dâhiliye Nezâretince tercîh olunduğu üzere Dersa'âdet'de Posta ve Telgraf Nezâretiyle Îrân Sefâreti beyninde imzâ ve te'âtî olunması ve Tahran Sefâretine ber-vech-i meşrûh telgrafla icrâ-yı vesâyâ edilmesinin Hâriciye Nezâretine havâlesi tezekkür kılındı. Ol bâbda emr ü fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 16 Zilhicce sene 1300 ve fî 6 Teşrîn-i Evvel sene [1]299

(Mühür) **Şûrâ-yı Devlet**	*(Mühür)* **Es-seyyid Mahmud Celaleddin**	*(Mühür)* **Necib Efendi** *Gelmedi.*
(Mühür) **Ahmed Refik**	*(Mühür)* **Ali Haydar**	*(Mühür)* **Noryan**
(Mühür) **Abro**	*(Mühür)* **Kostantin**	*(Mühür)* **Galib Bey** *Gelmedi.*

BOA, İ.MMS, 77/3398-4

***

Saltanat-ı Seniyye ile Îrân Devleti beyninde akdolunan Posta Mukâvelenâme tercemesidir.[1]

Birinci Mâdde: Memâlik-i Mahrûse-i Şâhâne ile Memâlik-i Îrâniyye beyninde Bayezid ve Hoy tarîklarıyla doğrudan doğruya bir posta te'sîs olunacakdır.

İkinci Mâdde: Posta çantaları Bayezid'deki Osmanlı Postahânesinde mübâdele olunacağından Îrân tatarı mahall-i mezkûra kadar gitmeye mecbûr olacakdır. Tatar gerek azîmet ve gerek avdet eder iken hudûda kadar yanına zabtiyeler terfîk olunacakdır.

Üçüncü Mâdde: Postanın Tarafeyn hudûduna kadar naklinden dolayı vukû' bulacak masârıf Devleteyn-i müteâkıdeyn cânibinden kendilerine âid hisse nisbetinde tesviye olunacakdır.

Dördüncü Mâdde: Posta hidmeti ileride daha ziyâde tevessü' etdiği hâlde mikdâr-ı irsâlât bi'l-ittifâk tezyîd olunmak şartıyla posta çantaları şimdilik Tarafeynden haftada bir kerre irsâl olunacakdır.

Beşinci Mâdde: Umûm Posta Mukâvelenâmesi'yle bunun teferruât ve tertîbâtına müteallık Nizâmnâme'nin bi'l-cümle ahkâmı ber-vech-i muharrer Bayezid ve Hoy tarîklarıyla vukû' bulacak posta mürâselâtı hakkında dahi cârî olacakdır.

1 Aynı metin için bk. BOA, İ.MMS, 77/3398-3.

مطلب سنه ۱۳۰۱ ده اداره دولتی تعیین نظر اولنان موسسه مقاوله نامه در جدید

۲۵

برنجی ماده محالات محرره سنه ۱۳۰۱ ده محاصلات ایرانیه تبلیغ بازیده وخوی طریقیله طوغریدن طوغریه موسسه تأسیس اولنمیشدر

ایکنجی ماده موسسه حیازه لرله بازیده وکی عثمانیه موسسه خانه سنده معاملات اولنه جقدن ایرانه نقاری محل مذکوره قدر گمرک محصولی اولمیه جقدر نانکه کرک عثمانیه وکرک ایرانه عودت ایده جک اشیانک حدوده قدر بیانه ضبطلرله رفع اولنه جقدر

اوچنجی ماده موسسه نک طرفیندن حدودده قدر نقلدن طولایی وقوعبولمیه جک مصارف دولتیه مقابلنده جنابندن کنیه بنا عائد حصه تسویه اولنه جقدر

درد نجی ماده موسسه خدمتی ایجرا ده دها زیاده توسع ایتدیکی حالده مقدار سالیانه بالاستفاده تزیید اولنمیه رک طبق موسسه حیازه لری تحمیل لرله طرفینه لقفنده برکره ایسالی اولنه جقدر

بشنجی ماده عموم موسسه مقاوله نامه سیدر بونلرله نظر عامه وترتیبات متعلقه مقابلنده تابع محاکم بولنمیه جقلرندن بتبع الدوله مسکوکاتی حاوی صره لرک نقل ایده جکلری وسوقه مأذون اولدقلری موسسه خانه لرک اسمینی کیه بیه تبلیغ ایده جکدر

آلتنجی ماده صره لرک ایسالی ایچون استیفا اولنه جق رسم محاصلات ده بهاء اولنه غرامی وبخود اولنه غرامی کسورلی ایچون التوله اولنه جق غرامه ومحاصلات ایرانیه ده اوچ عشر اعشار اولنه ایکی شاهیه تعیین ایتمشدر

یدنجی ماده التوله مسکوکاتی حاوی صره لرک نقلنی اقتضا ایدن احواله بیان غرامی تجاوز ایتمیه جکدر

سکزنجی ماده صره لرک موسسه خانه لرده معاینه سنده بعد وقوعشوه ایدکورلجه فیما دون فصله اوزره مذکور موسسه خانه لرله مراسلاتدن مدار انتسید تحمیل ایدیله جکدر

صره لرک درج نقلنه کوره رسم استیفا قلنه جقدر

طقوزنجی ماده بازیده وخوی موسسه خانه لرک صره لرک مقدار بهاسنک تقدیر ومرسل الیه لرله مرسل الیهلر اسمینه واشبو صره لرک مخرجه ومحل وصولنه دائر کی وقایع نویسلرندن اوزره محرر اخبار و رقعه منضماتیله بتبلیغ ایده جکدر و مخرجه کی موسسه خانه لرک اقتضا ایدن صره لرک ایسالی اخبار و رقعه برمقبوضه سندی وجهی رابطه اتخاذ محرر اولنه جق مقبوضه سندلرک مرسل الیه جانبنه امضا اولنه قدر کنه دلریله اعطاسی اولنه جقدر

اونبرنجی ماده مکاتیب صره لریله اشیای سائره دن استیفا اولنه جق رسم حصه دنی مکاتیب واشیا یکونه سنه موسسه اداره سنه کامعز عائد اولنه جقدر

Altıncı Mâdde: Devleteyn-i müteâkıdeyn Posta İdâreleri işbu posta hidmetinden bi'l-istifâde Tarafeyn memâliki beyninde altun meskûkâtı hâvî surreler te'âtî edebilecekler ve bunların ahz ve sevkıne me'zûn olan postahânelerin esâmîsini yek-diğerine teblîğ edeceklerdir.

Yedinci Mâdde: Surrelerin irsâli için istîfâ olunacak resm Memâlik-i Şâhâne'de beher on gram veyâhûd on gram küsûrâtı için altun olarak üç guruş ve Memâlik-i Îrâniyye'de üç abbâsî ile on iki şâhiye ta'yîn edilmişdir.

Sekizinci Mâdde: Altun meskûkâtı hâvî surrelerin sıkleti her hâlde bin gramı tecâvüz etmeyecekdir.

Dokuzuncu Mâdde: Surreler mahrecindeki postahâne ma'rifetiyle bağlanılacak ve kurşun ile güzelce kapadıldıkdan sonra üzeri mezkûr postahânenin mühr-i resmîsi ve mürsilinin mühr-i zâtîsi ile temhîr edilecekdir.

Surrelerin derece-i sıkletine göre resm istîfâ kılınacakdır.

Onuncu Mâdde: Bayezid ve Hoy postahâneleri surrelerin mikdârıyla her birinin sıkletini ve mürsil ile mürselün-ileyhin isimlerini ve işbu surrelerin mahrec ve mevridini nâtık olarak Türkî ve Fârisî lisânları üzere muharrer ihbâr varakası[n]ı muntazaman yek-diğerine teblîğ edeceklerdir. Mahrecdeki postahâneler her surre için işbu ihbâr varakasına bir makbûz senedi dahi rabt etmeğe mecbûr olup mezkûr makbûz senedler mürselün-ileyh cânibinden imzâ olundukdan sonra kendilerine iâde kılınacakdır.

On Birinci Mâdde: Mekâtîb surreleriyle eşyâ-yı sâireden istîfâ olunacak rüsûmun hâsılâtı mekâtîb ve eşyâyı gönderen Posta İdâresine kâmilen âid olacakdır.

On İkinci Mâdde: Usûl ve nizâmı vechile isbât olunacak esbâb-ı mücbire müstesnâ olmak üzere bir surrenin zâyi' olduğu takdîrde mürsilin mahrecdeki postahâneye teslîm eylediği meblağa muâdil tazmînât talebine hakkı olacakdır. Esbâb-ı mücbireden murâd, *evvelen* postahânenin muhterik olması, *sâniyen* muhârebe veya ihtilâl-i dâhilî veyâhûd tenkîl ve teskîni hükûmet-i mahalliyyede mevcûd olan kuvve-i zâbıtadan daha ziyâde bir kuvvete muhtâc olan sâir her dürlü harekât vukû' bulması, *sâlisen* def'i nâ-kâbil âfât-ı semâviyyeden münbais kazâlar zuhûra gelmesidir.

On Üçüncü Mâdde: Zâyi' olan surreler hakkındaki müsted'ayât surrelerin postahâneye teslîminden i'tibâren dokuz ay zarfında dermiyân olunmak iktizâ edip bu müddetin hitâmında müsted'ayât-ı vâkı'a aslâ nazar-ı i'tibâra alınmayacakdır. On ikinci mâdde ahkâmınca i'tâsı lâzım gelen tazmînât altı ay va'deli bir bono ile mürsile veyâhûd onun talebi üzerine mürselün-ileyhe te'diye edilecekdir.

On Dördüncü Mâdde: Mikdârı ma'lûm veya gayr-i ma'lûm emânetlerin te'âtîsi hakkında Devleteyn-i müteâkıdeyn Posta İdâreleri beyninde ileride i'tilâf hâsıl olacakdır.

On Beşinci Mâdde: Hanekin ile Kirmanşah beyninde el-hâletü hâzihî mevcûd olan posta hidmeti ibkâ olunacakdır.

On Altıncı Mâdde: İşbu Mukâvelenâme Devleteyn-i müteâkıdeyn cânibinden tasdîk olunduğu târîhden i'tibâren üç ay sonra mevki'-i icrâya vaz' olunarak hükmü beş sene müddet cârî ve mu'teber tutulacak ve müddet-i mezkûre inkızâsından altı ay evvel Tarafeyn-i müteâkıdeynden birinin taleb ve teklîfi ile ta'dîl ve tecdîd veya külliyyen fesholunabilecekdir.

Mâdde-i Munzamma: Umûm postalar hakkındaki Mukâvelenâme'nin Dördüncü mâddesi mûcebince Devlet-i Aliyye Posta İdâresine âid olan transit rüsûmu teferruâta müteallık Nizâmnâme'de beyân olunan hesâbâtın Tahran Sefâret-i Seniyyesi ma'rifetiyle tanzîminden sonra tesviye olunacakdır.

Fî 16 Zilhicce sene 1300 ve fî Teşrîn-i Evvel sene [1]299

Mühür

Şûrâ-yı Devlet

BOA, A.DVNS.DVE.d., 43-1/22, s. 30-31

اولده انجی ماده اصول و نظامی وجهیه اتباعه اولمق اوزره اسباب محبوسه مستثنا اولمق اوزره بر صوره تمامیله ضبط اولنوب نفوذ و مرسوله مخصوصه ایله یوسنه خانه یه تسلیم ایدیلمکی مبنی معاملات قضائیه طلبنه حضور اولمق اوزره اسباب محبوسه دن مراد اولمله یوسنه خانه ده محبوسه اولمق ثانیا محاربه و یا اغتشال داخلی و خارجی تشکیل و تسکین حکومت محبوسه ده موجود اولمله قوه ضابطه ده دلالتیله بر قوته مخابره اولمله سائر اهل بر طرفه نقل و حرکتلرینه و قوع بولمسی تمامیله قابل اولمغله سلامتی قضا لرطلوب و کلمسیدر

اولده اونجی ماده ضابطیه اولمله صوره لرحفظه کمستنطقات صوره لرایله یوسنه خانه یه تسلیم اعتبار طلبنه آی طرفدن وارد اولمغله قضا ایدیله بومدتلک خدمتی مشعر شهادتنامه واقعه اصدار نظارت عظمی ایله مجلس حفظ - اولده انجی ماده احکام منجه اعدام کسلنوب بکلدیکی قضا نامه الی ای وعده لو برلونوب ایدی مرسله و بخود ایله طلب اولنوب یوسنه مرسل الیه تاریخ ایدیه حبکه -

اولده اونجی ماده مضاری معلوم و باغیه معلوم اعانه لری تعطیل حفظ و وقایه منعافیه یوسنه اداره لرینه تنبیه ایدوب اشتراک حصول اولمق حفظ -

اولده اونجی ماده خانقیه ایدکرمانشاه تنبیه المحاله نقله موجود اولان یوسنه خدمتی بقا اولنه حفظ -

اولده اونجی ماده اشبو مقاطعه نامه دولتیه منعاقده جنایه قضیه سنه اولنمق تاریخ اعتبار اولمق اوزره ای صفحه موقع اجرایه وضع اولنوب حکمی سنه سنه مدته جاری و معتبر طوریندیغیه و مدته مذکوره انقضاسنه قدر ای اولطرفیه منعافه یندن برینک طلب و تکلیفی ایله تعدیل و تجدید و یاکلیا فسخ اولنه بیله حبکه -

مادهٔ مختصه

عموم یوسنه لرحفظ کی مقاطعه نامه نک درد نجی ماده سی موجبنجه دولتلو عبد یوسنه اداره سنه عائد اولان تراکتس رسومی تفریغ ایله منعاقده نقد منماره ده بیانه اولنمامه حسابات طلبیه سفاره سنه سنبس صدر فیندن تنظیم اولنه صدره نوبه اولنحفظ -

سوره اولنحفظ

یوسنه یه دائر مقاطعه نامه

23

ممالک عثمانیه ایله ایران ممالکی ارسنده یاپیله و خوی و یقاریه اولجه یه طوغری یوسنه تاسیس قلنمه ایران دولتیله تفاطی اولنوب اوزده یوسنه و تفتیش نظارتیله قلع الغب ایران مفارقتنه سنه سنک تشیفی اوزره ایران دولتی جانبندن قبول اولنان مقاطعه نامه سوره سی ولیایده داخله و خارجیه نقل و تحریر قلنه جوابنده ایدیه ممالک ایران اوراقیله برابر عهد و میثاق نامه ایله مقید اولمغله مقتضی اولمغله تنظیم اولنه رق ایران دولتی طرفندن اعطا اولنان مقاطعه نامه سوره سی ایله ایران دولتی طرفندن اعطا اولنان مقاطعه نامه سوره سی ایله تفتیش نظارتنه تقدیم قلنه رق مقاطعه نامه لرک تبدیل و تعویض اجرا قلنمه اوزره

24

25

26

***

Devletli Efendim Hazretleri

Memâlik-i Şâhâne ile Îrân memâliki arasında münâsebât-ı ticâriyyece mûcib-i teshîlât olmak üzere Posta Nezâret-i Behiyyesince tanzîm ve Dersa'âdetçe imzâ ve te'âtî olunmak üzere Îrân Devleti cânibinden dahi kabûl kılınmış olan Mukâvele'nin imzâ ve te'âtîsi için Hâriciye Nezâret-i Celîlesine me'zûniyyet i'tâsı hakkında Şûrâ-yı Devlet Tanzîmât Dâiresi mazbatası üzerine Meclis-i Vükelâdan kaleme alınan mazbata takımıyla arz ve takdîm kılınmağla mündericâtı hakkında emr ü fermân-ı hümâyûn-ı hazret-i Şehinşâhî ne vechile şeref-müteallık buyurulur ise infâz-ı mantûk-ı aliyyesine ibtidâr edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm olundu efendim.

Fî 24 Rebîülevvel sene [l]301 - Fî 11 Kânûn-ı Sânî sene [12]99

Said

Ma'ruz-ı Çâker-i Kemîneleridir ki:

Resîde-i dest-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri'yle evrâk-ı melfûfe manzûr-ı âlî buyurulmuş ve ber-vech-i istîzân muâmelât-ı muktezıyenin icrâsı ve evrâk-ı ma'rûzanın birer sûret-i musaddakalarının irsâli muktezâ-yı emr ü fermân-ı hazret-i Pâdişâhî'den olarak evrâk-ı mezkûre iâde kılınmış olmağla ol bâbda emr ü ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 25 Ra. sene [l]301 ve fî 12 Kânûn-ı Sânî sene [12]99

Bende

Ali Rıza

Mukâbele olmuşdur.

BOA, A.DVNS.DVE.d., 43-1/25-26, s. 34

22

Osmanlı-İran Posta Anlaşması'nın Yenilenmesi
Renewal of the Ottoman-Iranian Postal Treaty

İran Devleti'nin anlaşma metninde geçen bazı kelimelere itirazı üzerine Şura-yı Devlet'te görüşüldükten sonra 1884 tarihli Posta Mukavelenamesi'nin yerini alan Osmanlı-İran Posta Mukavelesi ile bunun ne şekilde icra edileceğine dair kararname.

The Ottoman-Iranian Postal Treaty, which was drafted after the requests of the Iranian Empire were discussed in the Council of State and replaced the Postal Treaty of 1884, and the decree on how it would be implemented.

12 Ocak / January 1891

Şûrâ-yı Devlet
Tanzîmât Dâiresi
Aded: 1506

Saltanat-ı Seniyye ile Îrân Devleti arasında tecdîden bir Posta Mukâvelenâmesi akdi için icrâ-yı müzâkereye me'mûr olan Posta ve Telgraf Nâzırı atûfetli Âlî ve Bâb-ı Âlî Hukûk Müşâvirlerinden sa'âdetli Gabriyel Efendiler hazerâtı ile Îrân Sefîr-i Kebîri devletli Muhsin Hân hazretleri beyninde bi'l-müzâkere tanzîm ve müşârun-ileyhimâ Âlî ve Gabriyel Efendiler ile Sefâret-i müşârun-ileyhâ Maslahatgüzârı Cevad Hân tarafından kabûl ve tasdîk-ı âlîye ta'lîkan imzâ olunan Fransızca Mukâvelenâme ve tercemesi ol bâbda Hâriciye Nezâretiyle muhâbereyi şâmil tezkire-i sâmiye ile berâber Şûrâ-yı Devlete havâle buyurulmağla müşârun-ileyh Gabriyel Efendi hâzır olduğu hâlde Tanzîmât Dâiresinde kırâet ve tedkîk olundu.

Me'âllerinden müstebân olduğuna göre; zikrolunan Mukâvelenâme'nin her cihetince i'tilâf hâsıl olup ancak atîk Mukâvelenâme'ye *"Saltanat-ı Seniyye-i Osmâniyye ve Devlet-i Aliyye-i Îrâniyye beyninde akdolunan Posta Mukâvelenâmesi"* unvânı verildiği ve mukaddimesinde

dahi *"Saltanat-ı Seniyye-i Osmâniyye Umûm Posta ve Telgraf Nâzırı'yla Îrân Sefîr-i Kebîri arasında karârgîr olan mevâd"* denildiği ve bunların Fransızcalarında yalnız Saltanat-ı Seniyye için *"emperyal"* unvânı istiʻmâl olunduğu hâlde yeni Mukâvelenâme'ye Îrân için dahi *"emperyal"* kelimesinin ilâvesi Sefîr-i müşârun-ileyh tarafından taleb olunması üzerine eski Posta Mukâvelenâmesi'nde ve Îrân'ın düvel-i sâire ile olan ahidnâmelerinde Îrân Hükûmeti için *emperyal* unvânı kullanılmamış olmasıyla yeni Mukâvelenâme'ye işbu unvânın dercine mahal olmadığı ifâde kılınmış ise de Devlet-i metbûʻasının Avrupa devletleriyle akdetdiği muâhedâtda daha büyük unvânlar istiʻmâl edilmiş olduğu gibi Avrupa'da bulunan Îrân sefâretleri *emperyal* unvânını hâiz olduğunu ve bu unvânın yeni Mukâvelenâme'ye yazılması Devlet-i metbûʻasından aldığı taʻlîmât-ı katʻiyye iktizâsından bulunduğunu beyân eylemesine ve Sefîr-i müşârun-ileyhi taleb-i vâkıʻından sarf-ı nazar etdirmek için hayli gayret olunduğu hâlde iknâʻı kâbil olamamış ve müşkilâta mahal kalmamak için Mukâvelenâme'nin Türkî ve Fârisî lisânları üzerine akdi sûreti söylenmiş ise de işbu Mukâvelenâme *Posta İttihâdı* esâmîsiyle müesses bulunduğu ve Tarafeyn meʼmûrları arasında olunacak muhâberenin Fransızca icrâsı karârgîr olduğu beyânıyla bunun Fransızca olarak akdi lâzım geleceği cevâbı alınmış ve nihâyet unvânında *"Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye ve Devlet-i Îrâniyye arasında yaʻnî Türkiya ve Pers Beyninde Akdolunan Posta Mukâvelenâmesi"* ve mukaddimede dahi *"Osmanlı Posta İdâresiyle Îrân Posta İdâresi tanzîm olunacak yeni bir posta mukâvelenâmesi hakkında husûl-i iʼtilâfa daʻvet edilmekle Devlet-i metbûʻaları tarafından usûlen meʼzûniyyeti hâiz olan zîrdeki imzâ sâhibleri âtîdeki Mukâvelenâme'yi akdeylemişlerdir."* denilmek şartıyla Devlet-i metbûʻasını taleb-i vâkıʻından sarf-ı nazar etdireceğini Sefîr-i müşârun-ileyh ifâde eylemiş olmasına ve işbu Mukâvelenâme muâhedât-ı siyâsiyyeden olmadığından unvân ve mukaddimesinin ol vechile yazılmasında mahzûr olmamasına ve bir ân evvel akdi lâzımeden olup bu ise şu ihtilâfın refʻine vâbeste bulunmasına mebnî bu sûret tasvîb buyurulduğu hâlde ve Mukâvelenâme'nin ol vechile karârlaşdırılarak kabûl ve tasdîk-ı âlîye taʻlîkan baʻde'l-imzâ Bâb-ı Âlîye takdîmi için meʼzûniyyet iʻtâsı Hâriciye Nezâretinden istîzân olunması üzerine sûret-i muharrere tasvîb buyurulmasıyla zikrolunan Mukâvelenâme ol vechile baʻde'l-imzâ takdîm kılınmışdır.

Mebhûsün-anh olan Posta Mukâvelenâmesi'nin akdi Devleteyn Posta İdârelerinin teshîl ve tanzîm-i muâmelâtı emrinde lâzım gelen mevâddı şâmil olmasıyla esâsen yolunda olup ancak Mukâvelenâme'nin tercemesine unvân olarak yazılan *"Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye ve Devlet-i Îrâniyye arasında yaʻnî Türkiya ve Pers beyninde akdolunan Posta Mukâvelenâmesi"* ibâresinde Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye ve Devlet-i Îrâniyye denildikden sonra bir de bunu *"Türkiya ve Pers"* diye tefsîre lüzûm ve münâsebet olmadığı gibi şîve-i lisân-ı Osmânî'ye de muhâlif olduğundan ve kabûl ve tasdîk-ı âlîye taʻlîkan imzâ edilmiş olan Fransızca nüshasında böyle bir tefsîr bulunmadığından zikrolunan ibâre-i tefsîriyyenin tay ve Fransızca nüshanın baʻzı mâddelerinde istiʻmâl olunan *"mesajeri"*[1] kelimesi Türkçeye aynıyla nakledilmiş olup hâlbuki işbu kelimeden maksad *"irsâlât-ı mütenevviʻa"* cümlesi olmasına mebnî Türkçe nüshada bulunan *"mesajeri"* taʻbîrlerinin *"irsâlât-ı mütenevviʻa"* diye tahrîr olunması ve On dokuz ve Yirminci mâddelerde muharrer *"Hükûmeteyn-i âkıdeyn"* taʻbîrlerinin *"Tarafeyn-i âkıdeyn"* ve Yirmi birinci mâddede muharrer *"Memleketeyn"* taʻbîrinin dahi *"Devleteyn"* sûretiyle tashîh kılınması bi't-tensîb Türkçe nüshası ol vechile tashîh edilerek Fransızca nüsha ile berâber aynen ve leffen takdîm kılınmış olmağla bi'l-istîzân makrûn-ı müsâʻade-i seniyye-i hazret-i Pâdişâhî buyurulduğu takdîrde îfâ-yı muktezâsı husûsunda Posta ve Telgraf Nezâretine işʻârının Dâhiliye Nezâretine havâlesi ve Hâriciye Nezâretine maʻlûmât iʻtâsı bâbında emr ü fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 25 Cumâdelûlâ sene [1]308 ve fî 25 Kânûn-ı Evvel sene [1]306

1 *(Fransızca: messagerie) Bir haber veya bir şey gönderme, taşıma işleri, taşınan eşya.*

i.mms 118/5065

(Mühür) Şûrâ-yı Devlet	Tanzîmât Dâiresi Reîsi *(Mühür)* **Ahmed İzzeddin**	A'zâdan *(Mühür)* **Ahmed Refik**
A'zâdan *(Mühür)* **Abro**	A'zâdan *(Mühür)* **Mehmed Esad**	A'zâdan *(Mühür)* **Noryan**
A'zâdan *(Mühür)* **Kostantin**	A'zâdan *(Mühür)* **İsmail Galib bin Edhem**	A'zâdan *(Mühür)* **Ali Sedad**
A'zâdan *(Mühür)* **Mehmed Ferid bin Mustafa**	A'zâdan *(Mühür)* **Menemenlizâde Es-seyyid Abdullah Eşref**	A'zâdan *(Mühür)* **Mehmed Esad bin Sadık**
A'zâdan *(Mühür)* **Mehmed Abbas bin Abdülhalim**		

Saltanat-ı Seniyye ile Îrân Devleti beyninde mün'akıd Posta Mukâvelenâmesi'nin hitâm-ı müddetine ve iki tarafça posta muâmelâtının tanzîm ve teshîli için mezkûr Mukâvelenâme'nin tecdîden akdine lüzûm gösterilmesine mebnî bu iş için Îrân Hükûmeti'nden me'zûn edilen Dersa'âdet Îrân Sefâretiyle müzâkere etmek üzere Posta ve Telgraf Nâzırı Âlî ve Bâb-ı Âlî Hukûk Müşâvirlerinden Gabriyel Efendilerin ta'yîni hakkında Meclis-i âcizânemizden mukaddemâ takdîm kılınan mazbata üzerine şeref-sâdır olan irâde-i seniyye-i cenâb-ı Pâdişâhî hükm-i âlîsine tevfîkan iki taraf me'mûrları cânibinden bi'l-müzâkere tanzîm ve Hâriciye Nezâretinden irsâl kılınan Mukâvelenâme li-ecli't-tedkîk Şûrâ-yı Devlete havâle olunmuş idi.

Tanzîmât Dâiresinin miyâne-i bendegânemizde mütâla'a olunan işbu mazbatası me'âlinden müstebân olduğu üzere tasdîk-ı âlîye ta'lîkan iki taraf me'mûrları cânibinden imzâ olunan mârrü'z-zikr Mukâvelenâme'nin ahkâmı, lâzım gelen mevâddı şâmil olmasıyla esâsen yolunda olup ancak ba'zı mâddelerince iktizâ eden tashîhât icrâ olunarak Türkçe nüshası Fransızcasıyla berâber gönderildiği dermiyân edilmiş ve mezkûr yeni Mukâvelenâme lede't-tedkîk bunun ahkâmı ve Şûrânın tashîhâtı yolunda göründüğünden ibârece ba'zı tashîhât icrâsıyla sâlifü'z-zikr Mukâvelenâme'nin Türkçe ve Fransızca nüshaları leffen arz ve takdîm edilmiş olmağla nezd-i âlîde dahi rehîn-i tensîb-i âlî olduğu hâlde îfâ-yı muktezâsının Dâhiliye ve Hâriciye Nezâretlerine havâlesi bâbında ve kâtıbe-i ahvâlde emr ü fermân hazret-i veliyyü'l-emr efendimizindir.

Fî 30 Cumâdelûlâ sene [1]308 - Fî 30 Kânûn-ı Evvel sene [1]306

Sadr-ı A'zam *(Mühür)* **Mehmed Kâmil bin Salih**	Şeyhülislâm *(Mühür)* **Bodrûmî Ömer Lutfi bin Mehmed**	Şûrâ-yı Devlet Reîsi *(Mühür)* **Ahmed Ârifî bin Mehmed Şekib**
Serasker *(Mühür)* **Ali Sâib bin İbrahim**	Bahriye Nâzırı *(Mühür)* **Hasan Hüsnü bin Hüseyin**	Dâhiliye Nâzırı *(Mühür)* **Es-seyyid Ahmed Münir**

I.MMS 118/5065

Hâriciye Nâzırı **Said Paşa** *Bulunmadı*	Meclis-i Vükelâya Me'mûr **Ahmed Cevdet**	Adliye Nâzırı *(Mühür)* **Es-seyyid Hüseyin Rıza**
Mâliye Nâzırı *(Mühür)* **Agob**	Evkâf-ı Hümâyûn Nâzırı *(Mühür)* **Es-seyyid Mustafa Zihni**	Ticâret ve Nâfi'a Nâzırı *(Mühür)* **Râif**
Ma'ârif Nâzırı *(Mühür)* **Münif**		Sadâret Müsteşârı *(Mühür)* **Es-seyyid Mehmed Tevfik**

BOA, İ.MMS, 118/5065-1

***

Bâb-ı Âlî
Dâire-i Sadâret
Âmedî-i Dîvân-ı Hümâyûn

Devletli Efendim Hazretleri

Saltanat-ı Seniyye ile Îrân Devleti beyninde tecdîden bir Posta Mukâvelenâmesi akdi husûsuna dâir Şûrâ-yı Devlet Tanzîmât Dâiresinin Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâdan müzeyyel mazbatası ol bâbda tanzîm olunan Mukâvelenâme'nin Türkçe ve Fransızca nüshalarıyla ma'an arz ve takdîm kılınmış olmağla mündericâtı hakkında her ne vechile irâde-i seniyye-i cenâb-ı mülûkâne şeref-müteallık buyurulur ise mantûk-ı münîfi infâz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm olundu efendim.

Fî 30 Cumâdelûlâ sene [1]308 - Fî 30 Kânûn-ı Evvel sene [1]306

Sadr-ı A'zam
Kâmil

Ma'rûz-ı Çâker-i Kemîneleridir ki:

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûflarıyla manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Pâdişâhî şeref-müteallık buyurulmuş olmağla ol bâbda emr ü fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

1 Cumâdelâhire sene [1]308 ve fî 31 Kânûn-ı Evvel sene [1]306

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Bende
Süreyya

BOA, İ.MMS,118/5065-4

***

Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye ile Îrân Devleti Miyânesinde Mün‘akıd Posta Mukâvelenâmesi‹‹*siyle bunun suver-i icrâiyyesine dair Karârnâme'dir*››

Dersa‘âdet

Mahmud Bey Matba‘ası

1322

***

Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye ile Devlet-i Îrâniyye Arasında Akdolunan Posta Mukâvelenâmesi Sûretidir.

Dersa‘âdet

Mahmud Bey Matba‘ası

1322

[s. 2] *Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye ile Devlet-i Îrâniyye Arasında Akdolunan Posta Mukâvelenâmesi Sûretidir.*[1]

Osmanlı Posta ve Telgraf İdâresiyle Îrân Posta İdâresi beyninde tanzîm olunacak yeni bir Posta Mukâvelenâmesi hakkında husûl-i i'tilâfa da'vet edilmiş olmağla Devlet-i metbû'aları tarafından usûlen me'zûniyyeti hâiz olan zîrde muharrer imzâ sâhibleri âtîdeki Mukâvele'yi akdeylemişlerdir.

Birinci Mâdde: Osmanlı Posta ve Telgraf İdâresiyle Îrân Posta İdâresi beyninde doğrudan doğruya mukannen ve muntazam sûretde İdâreteyn-i mezkûreteynin tâbi' olduğu her iki memleketden veya mürâselâtının sevk ve tesyîri için İdâreteyn-i müteâkıdeyn memâlikini vâsıta ittihâz eden veyâhûd etmek isteyen memâlik-i sâireden muhrec posta muhâberâtıyla eşyâ-yı sâirenin mübâdelesi te'sîs olunacakdır.

İkinci Mâdde: İşbu mübâdele Bayezid-Hoy ve Hanekin-Kirmanşah tarîklarıyla icrâ olunacakdır. İdâreteyn-i mezkûreteynin münâsib gördükleri vakit vesâit-ı mübâdeleyi tezyîd ve usûl-i muâmeleyi ta'dîl edebilecekdir.

Üçüncü Mâdde: Posta çantalarıyla eşyâ-yı sâirenin mübâdelesi Bayezid ve Hanekin'deki Osmanlı postahânelerinde icrâ edileceğinden Îrân tatarları işbu mahallere kadar gelmeğe mecbûr olacaklar ve tatarlara gerek azîmet ve gerek avdetde hudûda kadar zabtiye terfîk edilecekdir. Diğer tarîklar te'sîsi hâlinde her iki idâre bi'l-ittifâk îcâb eden mübâdele noktalarını ta'yîn edeceklerdir.

[s. 3] Dördüncü Mâdde: Tatarânın İkinci mâddede beyân olunan turuk-ı mübâdele üzerindeki seyr ü harekâtının evkâtı iki idâre beyninde bi'l-ittifâk ta'yîn edilecek ve lâ-ekal haftada bir def'a mübâdele icrâ olunacakdır.

Beşinci Mâdde: Bâlâdaki Birinci mâddenin gösterdiği posta muhâberâtıyla eşyâ-yı sâire ber-vech-i zîr beyân ve ta'dâd olunur. Şöyle ki:

Evvelen: Umûm Posta Mukâvelenâmesi'nde beyân olunan posta mürâselâtı ya'nî mekâtîb açık muhâbere varakaları evrâk-ı matbû'a ve masâlihe dâir evrâk ve tüccâr numûnesi vesâire;

Sâniyen: Zî-kıyem evrâkı hâvî zarflar;

Sâlisen[2]**:** Surre-bend olarak akçe irsâlâtı;

Râbian: Mücevherât ve emsâli zî-kıyem eşyâ gibi mürâselât;

Hâmisen: Kıymeti beyân olunan veya olunmayan mesajeri irsâlâtı ya'nî irsâlât-ı mütenevvi'a.

Altıncı Mâdde: Bâlâdaki Beşinci mâddenin fıkra-i ûlâsında zikrolunan posta eşyâ vesâiresine dâir beyne'l-milel mevcûd olan mukâvelenâme ve karârnâme ve teferruât nizâmnâmeleriyle mevâdd-ı munzamması ahkâmı eşyâ-yı mezkûre hakkında mer'iyyü'l-icrâ olacakdır.

Yedinci Mâdde: Beşinci mâddenin İkinci, Üçüncü, Dördüncü ve Beşinci fıkralarında muharrer zî-kıyem evrâkı hâvî zarflarla surreler ve zî-kıyem eşyâ ve mesajeri ya'nî irsâlât-ı mütenevvi'a her memleketde mer'iyyü'l-icrâ olan ücûrât-ı dâhiliyyeye tâbi' olduğu gibi ücûrât-ı muayyenesi dahi her iki memleketin yalnız hudûduna kadar bi'l-hesâb istîfâ olunacakdır. Ücûrât-ı mezkûre peşînen ahz olunacak ve mevrid memleketine âid ücret mürselün-ileyhden istîfâ edilecekdir.

Sekizinci Mâdde: Zî-kıyem evrâkı hâvî bir kıt'a zarf veya bir aded surre veya kıymetli bir şey veyâhûd bir mesajeri ya'nî irsâlât-ı mütenevvi'anın mürsili gönderilen şey'in mürselün-ileyhine teslîmini müş'ir olarak bir ilmühaber istihsâliyle kendisine i'tâsını gerek postahâneye teslîm eylediği şey'in hîn-i tevdî'inde ve gerek ondan bir sene müddet zarfında peşînen kırk **[s.4]** para veya yedi şâhî te'diye ederek taleb edebilir. İşbu ücret onu ahz ve istîfâ eden idâreye âid olacakdır.

1 Aynı metin için bk. Düstûr 1.Tertip 6. Cilt, 17. Fasikül, No. 177. Bu Antlaşma'nın Fransızca ve müsvedde metni için bk. BOA, İ.MMS, 118/5065-2, 3.

2 Metinde sehven *"Sâniyen"* yazılmıştır.

— ۳ —

درد نجی ماده

تاتارلك ایکنجی ماده ده بیان اولدیغی طرفی مبادله اوزره کی سیر و حرکاتك اوقاتی ایکی اداره یتنده یالناقاق تعیین ایدیلمجك ولا اقل هفته برده مبادله اجرا اولمجدر .

بشنجی ماده

بالاده کی برنجی ماده مك کوسترديکی پوسته مخابراتیه اشیای سائره یوکیه زیر بیان و تعداد اولنور شویله که (اولاً) عموم پوسته مقاوله نامه سنده بیان اولنان پوسته مراسلاتی یعنی مکاتیب آچیق مخابره ورقه لری اوراق مطبوعه ومضابطه دائر اوراق وتجارتنامه سی وسائره (ثانیاً) ذخیم اوراق حاوی طرفدن (ثالثاً) صرمه لر اولدیغی حالده ارسالاتی (رابعاً) مجوهات وامثالی ذخیم اشیا کی مراسلات (خامساً) قیمتی بیان اولنان وبا اولمیان مبادله سازی ارسالاتی یعنی ارسالات متنوعه .

التنجی ماده

بالاده کی بشنجی ماده مك فقره اولیسنده ذکر اولنان پوسته اشیا وسائره سنه دائر بین الملل موجود اولان مقاوله نامه وقرارنامه وتقریرات نظامنامه لریله مواد مقتضیه سی احکامی اشیای مذکوره حقنده مرعی الاجرا اولمجدر .

برنجی ماده

یدنجی ماده مك ایکنجی اوچنجی ودردنجی فقره لرنده محرر ذخیم اوراقی حاوی طرفلرله صرمه لر وذخیم اشیا ومبادله سی ارسالات متنوعه طرفلرینه مرعی الاجرا اولان احکام داخلیه یه تابع اولدیغی گی احکام مخصوصه سی دخی هرایکی مملکتك بالکز حدودینه قدر بالحساب استیفا اولمجدر . احکام مذکوره یدیناً اخذ اولنه جق ومورد مملکتده مانده اجرت مرسل الیهدن استیفا ایدیلمجکدر .

سکزنجی ماده

ذخیم اوراق حاوی برطرفه طرف وبا برعدد صرمه وبا قیمتی برشی وبا خود برمبادله سی یعنی ارسالات متنوعه مك مرسل گوندریلن شبکه مرسل الیهنه تسلیمی مقصد اولدیغی حالده خبر وعین استعمالیله کندوسنه اعطاسنی گرك پوسته خانه تسلیم ایدیکی شبکه حین تودیعنده وگرك آمدن پوسته مدت طرفدمه یدیناً قرق

۱۵

دولت علیهٔ عثمانیه ایله ایران دولتی میانه سنده منعقد پوسته مقاوله نامه سیله بونك صورت اجرائیه سنه دائر قرارنامه در

درسعادت
محمود بك مطبعه سی
۱۳۲۲

— ۴ —

یاره ویا بدی شخاص تأدیه ایدمدك طلب ایده بیلور اشبو اجرت اخذ واستیفا ایدن ادارمیه عائد اولمجدر .

خفتنجی ماده

موقوف اولوبده عرضی پوسته خانه سنه اعاده اولنان ذخیم اوراقی حاوی طرفلرله صرمه لر وقیمتلی اشیا ومبادله سی یعنی ارسالات متنوعه دن مذکور پوسته خانه کاملاً کندیسنه عائد اولمق اوزره برایجرت اخذ واستیفا ایدیلمجکدر انجق اشیای مذکوره مك تکرار سوق پوسته خانه طرفدن سهواً دیگر محله ارسال ایدلمسندن نشأت ایدن ایسه اشیای مذکوره دن بکی یه اجرت اخذ اولنیه جکدر .

طوقوزنجی ماده

ذخیم اوراق حاوی طرفلرله صرمه لر وقیمتلی اشیا ومبادله سی یعنی ارسالات متنوعه دن بدلکی وسکزنجی وطوقوزنجی ماده لرده محرر اجورلرمدن بشقه برکونه اجرتی آلنیه جکدر مع مافیه صرمه لرله قیمتلی اشیانك محرر پوسته خانه لرده بتدیه سیچون هرایکی مملکت پوسته ادارمیلرنك برنده اجرتی اخذ ایتمك حقی باقیدر .

اونجی ماده

ایکی مملکت یتنده جریان ایدن پوسته معاملاتجون اصول امتیازدن بشقه اصول قوللانلمیه جکدر .

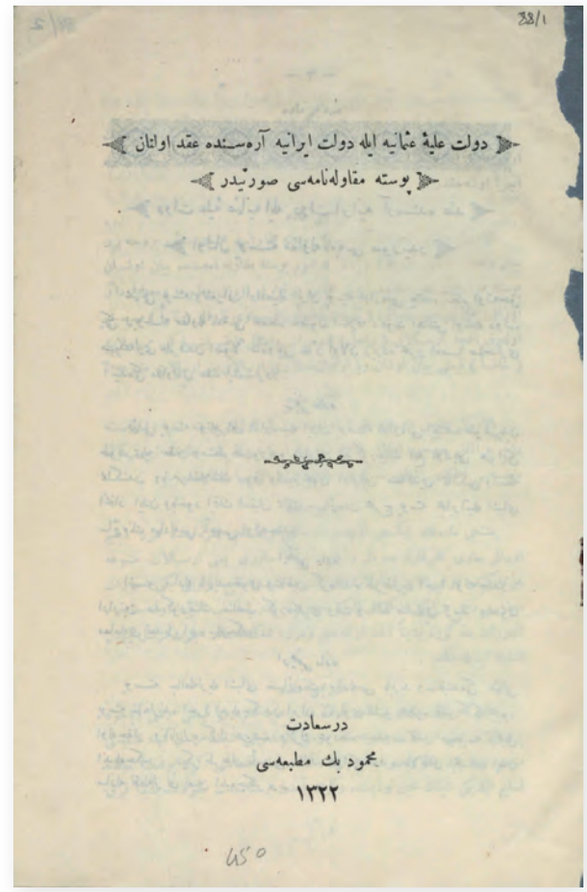
اون بریجی ماده

مکاتیب حاوی ویا عباره یوکندن بعض عبارانك محتوی یولنان صرمه وقیمتلی اشیا ومبادله سی یعنی ارسالات متنوعه مك سوق واسراسی متعهدیر .

دخول هرایکی مملکتك قوانین ونظامیه سیله متنوع اولان اشیای حاوی ارسالاتك قابل اشتمال ویا بلایقی مواد وآلتلردن بحث ومقبولات سائره سنه مضبوط ایراد ایدیلمیه جك ارسالاتك نقل دخی کمافی سابق دکلدر مع مافیه هرایکی اداره مابعات سائره لی وبا سیولته غیریه یه جك اشیا وبالخصوص قیروق حیواناتی حاوی ارسالاتك رد وعدم قبولنجه مختارلردر .

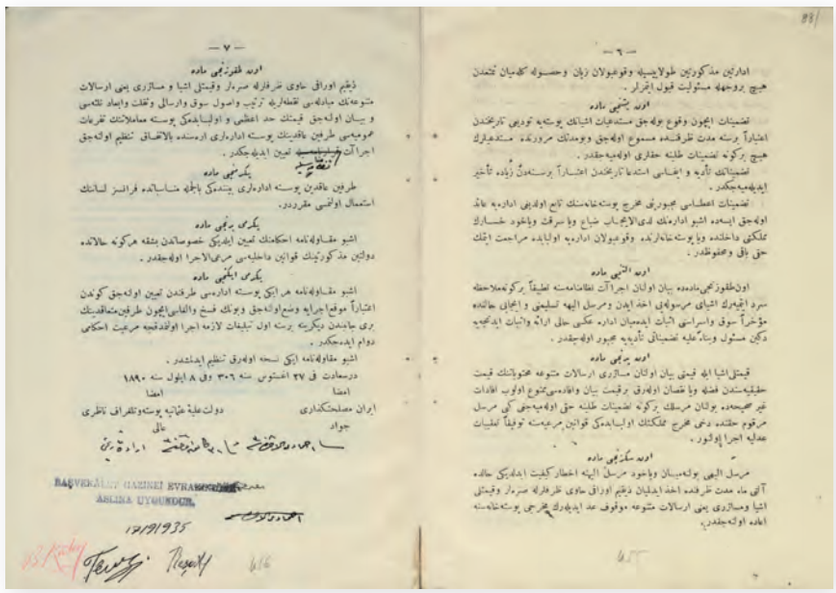
اون اوچنجی ماده

ذخیم اوراقی حاوی برطرف وبا برصرمه وقیمتلی برشی وبا خود قیمتی بیان

دولت علیهٔ عثمانیه ایله دولت ایرانیه آرهسنده عقد اولنان

پوسته مقاوله نامه سی صورتیدر

— ۵ —

اولنان مسازی یعنی ارسالات متنوعه مك ضیاع ویاسرقت وبا خود کاملاً خساری حالنده مرسلك وآنك قضای تقدیرده وبا طلبی اوزرینه مرسل الیهك بیان اولنان قیمته مساوی برتعهدنامه طلبیه حق اولمجدر انجق بیان اولنان قیمتدن اشاغی قیمتی برضیاع وبا سرقت وبا خود خسار وقوعنده بالکز ضیاعات حقیقیه مقداری تأدیه واعطا اولنور قیمتی بیان اولنیان برمسازی یعنی ارسالات متنوعه ارسالیه سنك یقدسا وبا کیاً ضیاع وسرقت وخساری حالنده مرسلك وآنك قضای حالنده وبا طلبی اوزرینه مرسل الیهك ضیاع وخسارك قیمت حقیقیه سی مقابل برتعهدنامه طلبیه حق واردر انجق بوتعهدنامه ضایع اولمشاولدیغی حالده قسمك هرگونه غیاسی ایجون اثبات اولدیغی یکری غیریدن ویا بزه اثبات اولدیغی یارم تومی تجاوز ایتمه جکدر .

اون دردنجی ماده

ادارتین مذکورتین احوال آتیه دن منبعث اولان ضیاع وخسارلردن طولایی مسئول وبرکونه تعهدنامه اعطاسنه مجبور اولمیه جقلردر .

اولاً ضیاع وخساری رحرب وبا اختلال داخلی وبا خود تشکل وتشکی حکومت محلیه ده موجود اولان قوة شاملهدن دها زیاده قوته محتاج اولان حالات وحرکات وقوعنده .

ثانیاً پوسته خانه مك محترق اولمسی تقدیرنده .

ثالثاً دفعی غیرقابل اولان آفات سماویه دن منبعث خسارلرك وقوعی حالنده .

رابعاً ضیاع وخسارك ارسالاتك نوع وجنسلندن وبا محتویاتندن وبا خود مرسلك اهمال ومساهله سندن حصوله کلدیکی تقدیرده .

خامساً ارسالاتك اعطاسنه تسلیمی هنگامنده طرف وقیدینی محتاج تعارجاً خطدن ساو وتلقی محرر پوسته خانه سنه توریق اتنده متحقق اولان تقلته توافق ایتمدیکی حالده .

سادساً مطالبه دائر مسنده تسلیم ایدلان ارسالاتی مرسل الیه وبا وکیلینك برکونه ملاحظه وقید سره ایتمکسزین اخذ ایتدیکی تقدیرده .

سابعاً مابعات وقیمتلی قولای وذی روح حیوانات ارسالاتك دوچار اولدیغی خسار تقدیرده .

— ۶ —

ادارتین مذکورتین طولایسیله وقوعبولان زیان وخسوله کلهنان تعهدن هیچ بروجهله مسئولیت قبول اعتبار .

اون یدنجی ماده

تضمینات ایجون وقوع بوله جق مسئولیات اشاغی پوسته یه توریق تاریخندن اعتباراً برسنه مدت ظرفنده مسموع اولیه جق ویومدنك مرورنده مسئولیت هیچ برکونه تضمینات طلبیه حقاری اولمیه جقدر .

تضمینات تأدیه و اعطاسی استدعا تاریخندن اعتباراً برسنه دن زیاده تأخیر ایدیلمیه جکدر .

تضمینات اعطاسی مجبوریتی محرر پوسته خانه مك تابع اولدیغی اداره یه عائد اولمق ایسه ده اشبو ادارمنك لدی الاقتضا ضیاع وبا سرقت وبا خود خسارك مملکتی داخلنده وبا پوسته خانه لرده وقوعبولان اداره یه اولیانده مراجعت ایتمك حق باقی وعائدلردر .

اون التنجی ماده

اون طقوزنجی ماده ده بیان اولنان اجرآت نظامنامه سنه تطبیقاً برکونه ملاحظه سره ایتمدك اشیای مرسوله یی اخذ ایدن ومرسل الیهه تسلیمی وایجاب حالنده مؤخراً سوق واسراسی اثبات ایدمهیان اداره مکلفی حالی اداءه وانیان ایدلمیه جك دکن مسئول وبناءعلیه تضمیناتی تأدیه مجبور اولمیه جقدر .

اون بریجی ماده

قیمتلی اشیا ایله قیمتی بیان اولنان مسازی ارسالات متنوعه عنوانات قیمت حقیقیه سندن فضله ویا نقصان اولدیغی توریقت بیان واعاده سی متنوع اولوب افادات غیر صحیحه یولنان مرسلك برکونه تضمینات طلبیه حق اولمیه جکی مرسل مرقوم حقنده دخی محرر مملکتك اولبابده کی قوانین مرعیه سنه توفیقاً تعقیبات عدلیه اجرا اولنور .

اون سکزنجی ماده

مرسل الیهی یولنه میسان وبا خود مرسل الیهه اخطار کیفیت ایدلدیکی حالده آتی ماه مدت ظرفنده اخذ ایدلیان ذخیم اوراق حاوی طرفلرله صرمه لر وقیمتلی اشیا ومبادله سی یعنی ارسالات متنوعه موقوف عد ایدیلدیکی محرر پوسته خانه سنه اعاده اولنه جقدر .

— ۷ —

اون یدنجی ماده

ذخیم اوراقی حاوی برطرفلرله صرمه لر وقیمتلی اشیا و مبادله سی یعنی ارسالات متنوعه مك مبادله سی قطعاریله ترتیب واصول سوق وارسال وتعلقات وابعاد تلغرافیه و بیان اولنه جق قیمتك حد اعظمی و اولیانه مك پوسته معاملاتنه تعریفات عمومیه سی طرفین یاقدینك پوسته ادارمیلری ارسنده بالاتفاق تنظیم اولنه جق اجرآت خصوصیه سی تعیین ایدیلمجکدر .

یکرمی بریجی ماده

طرفین یاقدین پوسته ادارمیلری یتنده مك یالکز مناسبات فرانسز لسانك استعمالی اولغنی مقرردر .

یکرمی یدنجی ماده

اشبو مقاوله نامه احکامنك تعیین ایدیلمکی خصوصاتدن بشقه برکونه حالنده دولتین مذکورتینك قوانین داخلیه سی مرعی الاجرا اولمجدر .

یکرمی ایکنجی ماده

اشبو مقاوله نامه هر ایکی پوسته ادارمسی طرفدن تعیین اولنه جق کوندن اعتباراً موقع اجرایه وضع اولنه جق ویوکك فسخ والغاسی ایجون طرفین متعاقدینك بری مابینده دیکریه یدسنه اول تبلیغات لازمه اجرا اولتدقدیه مرعیت احکامی دوام ایدیجکدر .

اشبو مقاوله نامه ایکی نسخه اولهرق تنظیم ایدلمشدر .

درسعادت فی ۲۷ اغستوس سنه ۳۰۶ ومی ۸ ایلول سنه ۱۸۹۰

امضا	امضا
ایران مصلحتکذاری	دولت علیهٔ عثمانیه پوسته وتلغراف نظری
جواد	عالی

RAĞVERİLİP GAZİKEİ EVRAKINDAN
ASLINA UYGUNDUR.
19/11/1935

دولت علیهٔ عثمانیه ایله دولت ایرانیه آرهسنده عقد اولنان

پوسته مقاوله نامه سی صورتیدر

Dokuzuncu Mâdde: Mevkûf olup da mahreci postahânesine iâde olunan zî-kıyem evrâkı hâvî zarflarla surreler ve kıymetli eşyâ ve mesajeri ya'nî irsâlât-ı mütenevvi'adan mezkûr postahâne kâmilen kendisine âid olmak üzere yeni bir ücret ahz ve istîfâ edecekdir. Ancak eşyâ-yı mezkûrenin tekrâr sevkı postahâne tarafından sehven diğer mahalle irsâl edilmesinden neş'et etmiş ise eşyâ-yı mezkûreden yeni bir ücret ahz olunmayacakdır.

Onuncu Mâdde: Zî-kıyem evrâkı hâvî zarflarla surreler ve kıymetli eşyâ ve mesajeri ya'nî irsâlât-ı mütenevvi'adan Yedinci ve Sekizinci ve Dokuzuncu mâddelerde muharrer ücûrâtdan başka bir gûne posta ücreti alınmayacakdır. Ma'amâfîh surrelerle kıymetli eşyânın mahrec postahânelerinde bendiyesi için her İki Memleket Posta İdârelerinin bir bendiye ücreti ahz etmek hakkı bâkîdir.

On Birinci Mâdde: İki Memleket beyninde cereyân eden posta muâmelâtı için usûl-i a'şârîden başka usûl kullanılmayacakdır.

On İkinci Mâdde: Mekâtîbi hâvî veya muhâbere nev'inden ba'zı ibârâtı muhtevî bulunan surre ve kıymetli eşyâ ve mesajeri ya'nî irsâlât-ı mütenevvi'anın sevk ve isrâsı memnû'dur.

Duhûlü her İki Memleketin kavânîn ve nizâmâtıyla memnû' olan eşyâyı hâvî irsâlâtla kâbil-i iştiâl veya patlayıcı mevâd ve aşındırıcı mâyiât ve menkûlât-ı sâireye mazarrat îrâs edebilecek irsâlâtın nakli dahi kezâlik mücâz değildir. Ma'amâfîh her iki idâre mâyiât-ı sâireyi veya sühûletle kırılabilecek eşyâ veyâhûd zî-rûh hayvânâtı hâvî irsâlâtın red ve adem-i kabûlünce muhtârdır.

On Üçüncü Mâdde: Zî-kıyem evrâkı hâvî bir zarf veya bir surre ve kıymetli bir şey veyâhûd kıymeti beyân **[s. 5]** olunan mesajeri ya'nî irsâlât-ı mütenevvi'anın zıyâ' veya sirkat veyâhûd kâmilen hasârı hâlinde mürsilin ve onun fıkdânı takdîrde veya talebi üzerine mürselün-ileyhin beyân olunan kıymete müsâvî bir tazmînât talebine hakkı olacakdır. Ancak beyân olunan kıymetden aşağı kısmen bir zıyâ' veya sirkat veyâhûd hasâr vukû'unda yalnız zâyiât-ı hakîkıyye mikdârı te'diye ve i'tâ olunur. Kıymeti beyân olunmayan bir mesajeri ya'nî irsâlât-ı mütenevvi'a irsâliyyesinin ya kısmen veya külliyyen zıyâ' ve sirkat ve hasârı hâlinde mürsilin ve onun fıkdânı hâlinde veya talebi üzerine mürselün-ileyhin zıyâ' ve hasârın kıymet-i hakîkıyyesine mukâbil bir tazmînât talebine hakkı vardır. Ancak bu tazmînât zâyi' veya hasâr-dîde olan kısmın beher kilogramı için altun olarak yirmi guruş veya yine altun olarak yarım tümeni tecâvüz etmeyecekdir.

On Dördüncü Mâdde: İdâreteyn-i mezkûreteyn ahvâl-i âtiyeden münbais olan zıyâ' ve hasârdan dolayı mes'ûl ve bir gûne tazmînât i'tâsına mecbûr olmayacaklardır:

Evvelen: Zıyâ' ve hasârı bir harb veya ihtilâl-i dâhilî veyâhûd tenkîl ve teskîni hükûmet-i mahalliyyede mevcûd olan kuvve-i zâbıtadan daha ziyâde kuvvete muhtâc olan hâlât ve harekât vukû'unda.

Sâniyen: Postahânenin muhterik olması takdîrinde.

Sâlisen: Def'i gayr-i kâbil olan âfât-ı semâviyyeden münbais kazâların vukû'u hâlinde.

Râbian: Zıyâ' ve hasârın irsâlâtın nev' ve cinsinden veya muhteviyâtından veyâhûd mürsilin ihmâl ve müsâmahasından husûle geldiği takdîrde.

Hâmisen: İrsâlâtın ashâbına teslîmi hengâmında zarf ve kapandığı mahallin hâricen halelden sâlim ve sıkleti mahrec postahânesine tevdî'i esnâda mütehakkık olan sıklete tevâfuk etdiği hâlde.

Sâdisen: Nizâmı dâiresinde teslîm edilen irsâlâtı mürselün-ileyh veya vekîlinin bir gûne mülâhaza ve kayd serdetmeksizin ahz eylediği takdîrde.

Sâbian: Mâyiât ve kırılması kolay ve zî-rûh hayvânât irsâlâtının dûçâr-ı hasâr olduğu takdîrde.

[s. 6] İdâreteyn-i mezkûreteyn dolayısıyla vukû' bulan ziyân ve husûle gelemeyen temettu'dan hiçbir vechile mes'ûliyyet kabûl etmezler.

On Beşinci Mâdde: Tazmînât için vukû' bulacak müsted'ayât eşyânın postaya tevdî'i târîhinden i'tibâren bir sene müddet zarfında mesmû' olacak ve bu müddetin mürûrunda müsted'îlerin hiçbir gûne tazmînât talebine hakları olamayacakdır.

Tazmînâtın te'diye ve îfâsı istid'â târîhinden i'tibâren bir seneden ziyâde te'hîr edilemeyecekdir.

Tazmînât i'tâsı mecbûriyyeti mahrec postahânesinin tâbi' olduğu İdâreye âid olacak ise de işbu İdârenin lede'l-îcâb zıyâ' veya sirkat veyâhûd hasârın memleketi dâhilinde veya postahânelerinde vukû' bulan İdâreye ol bâbda mürâca'at etmek hakkı bâkî ve mahfûzdur.

On Altıncı Mâdde: On dokuzuncu mâddede beyân olunan İcrâ'ât Nizâmnâmesi'ne tatbîkan bir gûne mülâhaza serdetmeyerek eşyâ-yı mersûleyi ahz eden ve mürselün-ileyhe teslîmini ve îcâbı hâlinde muahharan sevk ve isrâsını isbât edemeyen idâre aksi hâli irâ'e ve isbât edinceye değin mes'ûl ve binâenaleyh tazmînâtı te'diyeye mecbûr olacakdır.

On Yedinci Mâdde: Kıymetli eşyâ ile kıymeti beyân olunan mesajeri [ya'nî] irsâlât-ı mütenevvi'a muhteviyâtının kıymet-i hakîkıyyesinden fazla veya noksân olarak bir kıymet beyân ve ifâdesi memnû' olup ifâdât-ı gayr-i sahîhada bulunan mürsilin bir gûne tazmînât talebine hakkı olamayacağı gibi mürsil-i merkûm hakkında dahi mahrec memleketin ol bâbdaki kavânîn-i mer'iyyesine tevfîkan ta'kîbât-ı adliyye icrâ olunur.

On Sekizinci Mâdde: Mürselün-ileyhi bulunamayan veyâhûd mürselün-ileyhine ihtâr-ı keyfiyyet edildiği hâlde altı mâh müddet zarfında ahz edilmeyen zî-kıymem evrâkı hâvî zarflarla surreler ve kıymetli eşyâ ve mesajeri ya'nî irsâlât-ı mütenevvi'a mevkûf addedilerek mahreci postahânesine iâde olunacakdır.

[s. 7] On Dokuzuncu Mâdde: Zî-kıyem evrâkı hâvî zarflarla surreler ve kıymetli eşyâ ve mesajeri ya'nî irsâlât-ı mütenevvi'anın mübâdelesi noktalarıyla tertîb ve usûl-i sevk ve irsâli ve sıklet ve eb'âd-ı selâsesi ve beyân olunacak kıymetin hadd-i a'zamı ve ol bâbdaki posta muâmelâtının teferruât-ı umûmiyyesi Tarafeyn-i âkıdeynin Posta İdâreleri arasında bi'l-ittifâk tanzîm olunacak İcrâ'ât *<<karârnâmesiyle>>* Nizâmnâmesi'yle ta'yîn edilecekdir.

Yirminci Mâdde: Tarafeyn-i âkıdeyn Posta İdâreleri beynindeki bi'l-cümle münâsebâtda Fransız lisânının isti'mâl olunması mukarrerdir.

Yirmi Birinci Mâdde: İşbu Mukâvelenâme ahkâmının ta'yîn eylediği husûsâtdan başka her gûne hâlâtda Devleteyn-i mezkûreteynin kavânîn-i dâhiliyyesi mer'iyyü'l-icrâ olacakdır.

Yirmi İkinci Mâdde: İşbu Mukâvelenâme her iki Posta İdâresi tarafından ta'yîn olunacak günden i'tibâren mevki'-i icrâya vaz' olunacak ve bunun fesh ve ilgâsı için Tarafeyn-i müteâkıdeynin biri cânibinden diğerine bir sene evvel teblîgât-ı lâzıme icrâ olunmadıkça mer'iyyet-i ahkâmı devâm edecekdir.

İşbu Mukâvelenâme iki nüsha olarak tanzîm edilmişdir.

Dersa'âdet, fî 27 Ağustos sene [1]306 ve fî 8 Eylül sene 1890

İmzâ Îrân Maslahatgüzârı **Cevad**	İmzâ Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye Posta ve Telgraf Nâzırı **Âlî**

Fî 1 Cumâdelâhire sene [1]308 ve fî 31 Kânûn-ı Evvel sene [1]306 *İrâde târîhi.*

İBB, Atatürk Kitaplığı no: O.01793/01

***

[s. 1]

Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye ile Îrân Devleti miyânesinde fî 27 Ağustos sene 1306 ve fî 8 Eylül sene 1890 târîhiyle Dersa'âdet'de akdolunan Posta Mukâvelenâmesi'nin suver-i icrâiyyesine dâir Karârnâme'dir.

Dersa'âdet
Mahmud Bey Matba'ası
1322

[s. 2] *Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye ile Îrân Devleti miyânesinde fî 27 Ağustos sene 1306 ve fî 8 Eylül sene 1890 târîhiyle Dersa'âdet'de akdolunan Posta Mukâvelenâmesi'nin suver-i icrâiyyesine dâir Karârnâme'dir.*

Fî 27 Ağustos sene 1306 ve fî 8 Eylül sene 1890 târîhinde bâ-irâde-i seniyye-i hazret-i Pâdişâhî Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye ile Îrân Devleti beyninde mün'akıd Posta Mukâvelenâmesi'nin Dokuzuncu bendi mûcebince mezkûr Mukâvelenâme ahkâmının suver-i icrâiyyesi hakkında zîrde vâzı'u'l-imzâ iki idâre nâzırları miyânında i'tilâf-ı Tarafeyn ile âti'z-zikr muâmelât karârlaşdırılmışdır.

Tatarlara Dâir

Birinci Bend: Memleketeyn-i mezkûreteyn arasında âmed-şüd eden tatarânın hareketleri ber-vech-i zîr icrâ olunacakdır:

Şöyle ki; Hoy'dan gelen Îrân tatarı Bayezid'den Trabzon ve Dersa'âdet'e çıkarılan tatarın Bayezid'den hareketi eyyâm-ı muayyene-i muntazamasından bir gün evvel Bayezid'e muvâsalat ve Dersa'âdet ile Trabzon tatarının Bayezid'e muvâsalatı eyyâm-ı muayyenesinin ertesi günü Bayezid'den azîmet ve avdet edecekdir. Ancak Dersa'âdet ile Trabzon tatarının Bayezid'e muvâsalatında te'ehhurât vukû'a geldiği takdîrde Îrân tatarının Bayezid'den hareketi eyyâm-ı muayyene-i azîmetinden nihâyet yirmi dört sâ'ate kadar te'hîr edilecekdir. Kirmanşah'dan hareket eden Îrân tatarı Hanekin'den Bağdad'a gelen tatarın Hanekin'den hareketinden bir gün evvel işbu mahalle muvâsalat edecek ve Bağdad'dan gelen tatarın Hanekin'e muvâsalatı eyyâmının ertesi günü Hanekin'den avdet eyleyecekdir.

Devlet-i Aliyye Posta İdâresi Bağdad ile Hanekin arası tatarının eyyâm-ı hareketini Bağdad **[s. 3]** ile Şam ve Bağdad ile Diyarbekir ve Samsun tatarları muvâsalatlarıyla mümkin mertebe münâsebet-i irtibâtıyye husûle gelecek sûretde ta'yîn etmeği ta'ahhüd eder.

Evrâk Çantaları Mübâdelesine Dâir

İkinci Bend: Umûm İttihâd-ı Posta Mukâvelenâmesi'nin ta'yîn eylediği posta muvâredât ve mürâselâtının ya'nî gerek âdî ve gerek ta'ahhüdlü mekâtîb ile açık muhâbere varakaları ve evrâk-ı matbû'a ve masâlihe dâir evrâk ve emti'a-i ticâriyye numûnelerinin her İki Memleket arasında mübâdelesi kapalı çanta derûnunda olarak Bayezid ve Hanekin'de icrâ edilecekdir.

Âti'z-zikr postahânelerin mürâselât ve muvâredât-ı mezkûreyi hâvî olarak zikrolunan tarîklardan yek-diğerine gönderecekleri kapalı posta çantaları haftada lâ-ekal bir def'a irsâl olunacakdır.

Dersa'âdet	(Galata)	ve Hoy
Dersa'âdet	(İstanbul)	ve Hoy
Dersa'âdet	(Galata)	ve Tebriz
Dersa'âdet	(İstanbul)	ve Tebriz
Dersa'âdet	(Galata)	ve Tahran
Dersa'âdet	(İstanbul)	ve Tahran
Trabzon		ve Tebriz
Bayezid		ve Hoy
Bayezid		ve Tebriz
Bağdad		ve Kirmanşah
Bağdad		ve Tahran
Hanekin		ve Kirmanşah

İdâreteyn-i mezkûreteyn münâsib gördükleri vakit ve zamânda eşyâ-yı mezkûreyi hâvî olmak üzere kapalı posta çantası mübâdelesinin îfâsı için zikrolunan postahânelerden başka postahânelere me'zûniyyet i'tâ edebilecekdir.

Rusya tarîkı veyâhûd bahren ya'nî Bağdad ile Bombay arasında âmed-şüd eden İngiliz vapurları vâsıtasıyla Devlet-i Aliyye ve Îrân postahâneleri arasında kapalı çantalar mübâdelesi beyne'l-idâreteyn muhâbere olunarak ayrıca tanzîm ve te'sîs edilecekdir.

[s. 4] İdâreteyn beyninde mukarrerât-ı vâkı'a hâricinde diğer bir karâr olmadıkça mahrec postalarının gönderecekleri mürâselât kendilerine âid tobra derûnuna vaz'an gönderileceği gibi mevrid postahâneleri dahi işbu tobraları boş olarak kendilerinin kapalı çantalarına vaz' ve ta'ahhüdlü mürâselât misilli ihbâriye varakalarına kaydederek ilk posta ile mahreci postahânelerine iâdeye mecbûrdurlar. Kapalı çantalara ve bunların hâvî olacağı posta muvâredât ve mürâselâtına âid umûrun muâmelât-ı müteferri'a-i sâiresi Umûm Posta Mukâvelenâmesi'yle Teferruât Nizâmnâmesi ahkâmına tevfîkan icrâ olunacakdır.

Muâmelât-ı Mütenevvi'a İcrâsına Me'zûn Postahânelere Dâir

Üçüncü Bend: İdâreteyn-i âkıdeteyn kendi memleketi dâhilinde olup zî-kıyem evrâkı hâvî bulunan zarflar ile surre-bend meskûkât ve zî-kıyem eşyâ mürâselâtı ve mesajeri irsâlâtı muâmelâtının îfâsına me'zûn olan postahânelerinin esâmesini nâtık bir kıt'a defterini yek-diğerine teblîğ eyleceklerdir. Mevrid memleketinin Posta İdâresi muhteviyâtı gümrük resmine tâbi' olan mürâselâtın mevrid postahânesine en yakın olup da gümrük idâresi bulunan mahallerde kâin postahâneye kadar naklini ta'ahhüd eder ve bu hâlde mürâselât-ı mezkûrenin keyfiyyet-i vürûdu meccânen bir varaka-i resmiyye ile mürselün-ileyhlerine ihtâr edileceğinden mürselün-ileyhleri dahi zikrolunan mürâselâtı gerek bizzât ve gerek bir vekîl ma'rifetiyle mezkûr postahâneden alacaklardır.

İstîfâ olunacak ücret dâhilî ta'rife mûcebince ve hudûd ile mezkûr postahâne arasındaki mesâfeye nisbeten hesâb olunacakdır.

Mürâselât-ı mezkûreden kangılarının bilâ-resm mevrid memleketine idhâl olunabileceği ve kangıları hakkında bâlâdaki fıkrada mebhûsün-anh olan postahânede rüsûmât muâmelâtının îfâsı lâzım geleceği husûsâtının ta'yîni vazîfesi hudûdda kâin mübâdele postahânesindeki rüsûmât me'mûrlarına âid olacağı tabî'îdir.

Zî-kıyem Eşyâyı Hâvî Olan Zarfların Sûret-i Bend ve Tertîbine Dâir

Dördüncü Bend: Zî-kıyem evrâkı hâvî olan zarflar yekpâre olmak veyâhûd bütün dikişleri iç tarafında bulunmak üzere bir muşamma' veya meşin derûnuna vaz' **[s. 5]** olunacak ve işbu paket yekpâre bir ip veya sicimle muhkem sûretde bağlanmış olması lâzım geleceği gibi mezkûr ip veya sicimin uçları dahi kalaydan ma'mûl bir kapsülden geçirilerek işbu sahîfedeki resimde gösterildiği vechile mezkûr kapsül üzerine mühür mumuyla tahtîm edilecekdir. Bundan başka mezkûr zarfları hâvî olan muşamma' veya meşinin kapadıldığı mahalle ve işbu meşin veya muşamma'ın dikişli olduğu takdîrde dikişleri üzerine derece-i kâfiyede olmak ve sûret-i bend ve tertîbi veya mühürleri hâricen görünürcesine bozulmadıkça paketin muhteviyâtına hiçbir halel getirilebilmemek üzere mühürler darbedilecekdir.

Surre-bend Meskûkât ile Zî-kıyem Eşyânın Sûret-i Bend ve Tertîbine Dâir

Beşinci Bend: Meskûkât ve zî-kıyem eşyâ ve tobra veya meşin veya kavî bezden ma'mûl kîse veyâhûd kutu ve sandık derûnuna konulup bunların mekâtîb ve muhâbere-i şahsiyye kabîlinden el yazısıyla muharrer bir gûne evrâkı hâvî olmaması ve kîse ve tobraların yekpâre olması ve dikişli olduğu hâlde dikişlerinin kâmilen iç tarafında bulunması muktezî olduğu gibi mezkûr kîse ve tobraların dahi muntazam ya'nî yırtılmamış ve yamalanmamış olması lâzım gelir.

Tobra ve kîselerin ağızları pürüzsüz ve düğümsüz olmak üzere bir ip veya sicimle bağlanılacak ve işbu ip veya sicimin uçları tobra veya kîselerin boğa[zı]ndan geçirildikden ve güzelce bağlandıkdan sonra bir veya iki mühür mumuyla bir levha üzerine veyâhûd kalaydan ma'mûl bir kapsülden geçirilerek a'lâ cinsden mühür mumuyla mezkûr kapsüle rabt ve tahtîm edilecekdir.

Tobra ve kîselerin sargıları kulak şeklinde uzanmış bir parçayı hâvî **[s. 6]** olacak ve işbu kulak üzerine mürselün-ileyhlerinin isim ve şöhretleriyle postaya müteallık meşrûhât-ı sâire yazılacakdır.

﴿ دولت علیهٔ عثمانیه‌ایله ایران دولتی میانه‌سنده فی ۲۷ اغستوس ﴾

﴿ سنه ۱۳۰۶ وفی ۸ ایلول سنه ۱۸۹۰ تاریخیله درسعادتده ﴾

﴿ عقد اولنان پوسته مقاوله‌نامه‌سنك صور اجرائیه‌سنه دائر ﴾

﴿ قرارنامه در ﴾

درسعادت

محمود بك مطبعه‌سی

۱۳۲۲

Haji mei evrak ile alakası yokdur K. Kürülmaz

﴿ دولت علیهٔ عثمانیه‌ایله ایران دولتی میانه‌سنده فی ۲۷ اغستوس ﴾

﴿ سنه ۱۳۰۶ وفی ۸ ایلول سنه ۱۸۹۰ تاریخیله درسعادتده ﴾

﴿ عقد اولنان پوسته مقاوله‌نامه‌سنك صور اجرائیه‌سنه دائر ﴾

﴿ قرارنامه در ﴾

فی ۲۷ اغستوس سنه ۱۳۰۶ وفی ۸ ایلول سنه ۱۸۹۰ تاریخنده بالارادهٔ سنیهٔ حضرت پادشاهی دولت علیهٔ عثمانیه ایله ایران دولتی بینده منعقد پوسته مقاوله نامه‌سنك اون طقوزنجی بندی موجبنجه مذکور مقاوله‌نامه احکامنك صور اجرائیه‌سی حقنده زیرده واضع‌الامضا ایکی اداره نظارتی مابینده اتفاق طرفین ایله آتی الذکر معاملات قرارلندیرلمشدر .

تلغرافه دائر

برنجی بند مملکتین مذکورتین ارسنده آمد و شد ایدن تلغرافلرك حرکتلری یروجه زیر اجرا اولنجقدر شویله که خودبخود کلن ایران تلغرافی بازیدن طرئون ودرسعادته چیقاریلان تلغرافك بازیدن حرکتی ایام معینهٔ منتظمه‌سندن برکون اول بازیده مواصلت ودرسعادت ایله طرئون تلغرافنك بازیده مواصلتی ایام معینه‌سنك ایرتسی کونی بازیدن عزیمت وعودت ایدجکدر انجق درسعادت ایله طرئون تلغرافنك بازیده مواصلتده تأخران وقوعه کلدیکی تقدیرده ایران تلغرافنك بازیدن حرکتی ایام معینهٔ عزیمتدن تهایت یکرمی درت ساعته قدر تأخیر ایدیلهجکدر کرمنشاهدن حرکت ایدن ایران تلغرافی خانقیندن بغداده کلان تلغرافك خانقیندن حرکتندن برکون اول اشبو محله مواصلت ایدمجك و بغداددن کلان تلغرافك خانقیه مواصلتی ایلمنك ایرتسی کونی خانقیندن عودت ایلیهجکدر .

دولت علیه پوسته اداره‌سی بغداد ایله خانقین‌ارهسی تلغرافنك ایلمحرکتی بغداد

ایله شام وبغداد ایله دیار بکر وسامسون تلغرافی مواصلتیله ممکن مرتبه مناسبت ارتباطیه حصوله کلهجك صورتده تعیین ایلمکی تعهد ایدر .

اوراق چانطه‌لری مبادله‌سنه دائر

ایکنجی بند عموم اتحاد پوسته مقاوله‌نامه‌سنك تعیین ایلدیکی پوسته مواردات ومراسلاتك یعنی کرك بادی وکرك تعهدلو مکاتیب ایله اچیق محاره ورقلری واوراق مطبوعه وعصاحله دائر اوراق واقمهٔ تجاریه نمونه‌لرینك هر ایکی مملکت ارسنده مبادله‌سی قابو چانطه دروننده اولارق بازیلد وخاتمه‌لنه اجرا ایدیلهجکدر .

آتی الذکر پوسته خانه‌لرك مراسلات و مواردات مذکورهیی حاوی اولارق ذکر اولنان طرفلردن یکدیکرینه کوندرهجکلری قابلی پوسته چانطه‌لری هفته‌ده لااقل بردفعه ارسال اولنه‌جقدر .

درسعادت	(غلطه)	وحوی
درسعادت	(استانبول)	وحوی
درسعادت	(غلطه)	وتبریز
درسعادت	(استانبول)	وتبریز
درسعادت	(غلطه)	وطهران
درسعادت	(استانبول)	وطهران
طرئون		وتبریز
بازید		وحوی
بازید		وتبریز
بغداد		وکرمنشاه
بغداد		وطهران
خانقین		وکرمنشاه

ادارتین مذکورتین مناسب کوردکلری وقت وزمانده اشیای مذکورهیی حاوی اولنی اوزره قابو پوسته چانطه‌سی مبادله‌سنك اقتضاسیجون ذکر اولنان پوسته‌خانه‌لردن بشقه پوسته‌خانه‌لره مأذونیت اعطا ایدیله‌جکدر .

روسیه طریقی و یاخود بحراً یعنی بغداد ایله بومیای اروسنده آمد شد ایدن اکنجی واپورلری واسطه‌لریله دولت علیه وایران پوسته‌خانه‌لری اروسنده قابو چانطه‌لری مبادله‌سی بین الادارتین مجاره اولنه‌رق اروپجه تنظیم وتأسیس ایدیله‌جکدر .

ادارتین بینده مقررات واقعه خارجنده دیکر برقرار اولدقجه مخرج پوسته‌لرینك کوندره‌جکلری مراسلات کندولرینه عائد طوره درونه وضعاً کوندریله‌جکی کبی مورد پوسته خانه‌لری دخی اسبو طوره‌لری یونی اولارق کندولرینك قابو چانطه‌لرینه وضع وتعهدلی مراسلات مثلو اخبارهودرقه‌لرینه قید ایدمرك ایلك پوسته ایله مخرجی پوسته‌خانه‌لرینه اعاده‌یه مجبوردرلر قابلی چانطه‌لره ویوتلرك حاوی اولهجق پوسته مواردات ومراسلاتنه عائد امورك معاملات مقرعهٔ سائره‌سی عموم پوسته مقاوله‌نامه‌سیله تقریرات نظامنامه‌سی احکامنه توفیقاً اجرا اولنه‌جقدر .

معاملات متنوعه اجراسنه مأذون پوسته‌خانه‌لره دائر

اوچنجی بند ادارتین عاقدتین کندی ممالکی داخلنده اولوب ذکرهم اوراق حاوی بولنان ظرفلرایله صره بند مسکوکات وذکرهم اشیا مراسلاتی ومسائری ارسالاتی معاملاتك اجاسنه مأذون اولان پوسته‌خانه‌لرینك اسامیسنی تاطق بروقعه دفترینی یکدیکرینه تبلیغ ایلیهجکلردر مورد مملکتك پوسته اداره‌سی محتویاتی کرك رسمنه تابع اولان مراسلاتك مورد پوسته‌خانه‌سنه الی یقین اولوبده کرك اداره‌سی بولنان محلرده کائن پوسته‌خانه‌یه قدر نقلی تعهد ایدر ویوحالده مراسلات مذکوره‌نك کیفیت ورودی محالاً بردفعهٔ رسمیه ایله مرسل الیهلرینه اخطار ایدیلهجکدن مرسل الیهلری دخی ذکر اولنان مراسلاتی کرك بالذات وکرك بروکیل معرفتیله مذکور پوسته‌خانه‌دن الهجقلردر .

اسبقا اولهجق اجرت داخل تعرفه موجبنجه وحدود ایله مذکور پوسته‌خانه ارسندهکی مسافه‌یه نسبةً حساب اولنه‌جقدر .

مراسلات مذکوره‌دن قطعیاتك بلارسم مورد مملکته ادخال اولنه‌یله‌جکی وقطعیاتك حقنده بالادکی تقرر ده مجبوث عنه اولان پوسته‌خانه‌ده رسومات معاملاتك اجاسی لازمکلهجکی خصوصاتك تعیین وظیفه‌سی حدوده کائن مبادله پوسته‌خانه‌سندهکی رسومات مأمورلرینه عائد اولهجغی طبیعیدر .

ذکرهم اشیانی حاوی اولان ظرفلرك صورت بند وترکیبنه دائر

دردنجی بند ذکرهم اوراق حاوی اولان ظرفلر بك پاره اولق واخود بتون دیکیشلری ایچ طرفنده یوقلی اوزره بر مشمع و یا مشمین دروننه وضع

اولهجق واشبو پاکت بك پاره بر اپ وبا سیجمه محکم صوزنده یاغلانمش اولمسی لازمکلهجکی کبی مذکور اپ وسیجمك

اوجلرینی دخی قلایدن معمول بر قایسولدن کچورمك اشبو تحمیده‌دهکی رسمده کوسترلدیکی وجهله مذکور قایسول اوزرینه مهر مومیایی تختیم ایدیلهجکدر . بوندن بشقه مذکور ظرفلری حاوی اولان مشمع وبا مشمینك قابلدیکی محله واشبو مشمین وبا مشمعك دیکیشلی اولدیغی تقدیرده دیکیشلری اوزرینه درجهٔ کافیده اولق وصورت بند وترتیبی وبا مهرلری خارجاً کورینوجه اولمدقجه پاکتك محتویاتنه هیچ بر خلل کتورمه‌یه‌جك صورتده مهر ضرب ایدیلهجکدر .

صره بند مسکوکات ایله ذکرهم اشیانك صورت بند وترکیبنه دائر

بشنجی بند مسکوکات وذکرهم اشیا طوره ودمشمین وبا قوی بزدن معمول کیسه واخود قوطی وصندق درونه قویلوب بونلرك مکاتیب و محاره شخصیه قیدندن اولمادیغنه محرر بر کونه اوراق حاوی اولامسی وکیسه وطوره‌لرك بك پاره اولمسی ودیکیشلی اولدیغی حالده دیکیشلرینك کاملاً یاغ طرقده یولمسی مقتضی اولدیغی مذکور کیسه وطوره‌لرك دخی منتظم یعنی بر تمامش ویتامش اولمسی لازمکلور .

طوره وکیسه‌لرك اغزلری پروسز و دوکمسز اولق اوزره بر اپ وبا سیجمه یاغلانهجق واشبو اپ وبا سیجمك اوجلری طوره وبا کیسه‌لرینه یوقاندن کچورلدکدن وکوزلهه یاغلاندقدن صکر بروایکی مهر مومیایی برلوحه اوزرینه واخود قلایدن معمول برقایسولدن کچورمك ربط وتختیم ایدیلهجکدر .

اعلا جنسدن مهر مومیایی مذکور قایسولك ربط وتختیم ایدیلهجکدر .

طوره وکیسه‌لرك صاریلدیغی قولاق شکلنده اوزانمش پرچملرینك حاوی

Mühür bulunmadığı takdîrde ip veya sicim uçlarının düğüm yerine kadar bir kurşundan idhâl edilmesi ve mezkûr kurşun üzerine alâmet-i fârikayı hâvî bir tamga urulması îcâb eder.

Kutu veya sandıkların iyice kapanmış veya mıhlanmış olması lâzım geleceği gibi açılıp kapanmış veya kırılmış olduğunu gösterir hiçbir emâreyi hâvî bulunmamaları dahi muktezî bulunacakdır. Bundan mâ'adâ mezkûr kutu ve sandıklar gerek yekpâre olsun ve gerek iç tarafından kâmilen dikilmiş bulunsun bir bez veya muşamma' veya meşin derûnuna vaz' ile bend edilebilecek ancak küçük kutuların ve sühûletle kırılacak sandıkların behemehâl muşamma' ve meşine sarılmış bulunması lâzım gelecekdir.

Bu sûretle tertîb ve bend edilen paketler yekpâre sicimle muhkemce bağladılacak ve işbu sicimin uçları ağaçdan ma'mûl bir yâfte veya kalaydan yapılmış bir kapsül üzerine konularak a'lâ cinsden mühür mumuyla tahtîm edilecek veyâhûd bir kurşundan geçirilecekdir. *(İşbu bendin İkinci fıkrasına mürâca'at oluna.)* Bundan mâ'adâ sargının uçlarıyla dikiş mahallerine ve kutu veya sandıkların çatlak yerlerine ve sandıkların kapanması için isti'mâl olunan çivilerin bir büyük kısmının başlarına mikdâr-ı kâfî ve birbirlerine müsâvî mühürler vaz' ve temhîr kılınacakdır. Ale'l-umûm emânât ve zî-kıymet eşyâ zâhiren tazyîk görmüş olduğuna dâir bir emâre hâsıl etmeksizin veyâhûd sargı ve mühürlerinin hâricen ve görünecek bir hâlde bozulmaksızın muhteviyâtına halel getirilmeyecek sûretde bend edilmesi lâzım gelecekdir.

Mesajeri İrsâlâtının Sûret-i Tertîb ve Bendine Dâir

Altıncı Bend: Kıymeti ifâde olunmuş mesajeri irsâlâtının bi-aynihî zî-kıymet eşyâ misilli bağlanmış olmaları lâzım geleceği gibi âdî mesajeri irsâlâtının dahi gideceği mesâfeye göre muhteviyâtının derece-i kâfiyede muhâfazasına kâfî ve kâfil olacak sûretde denk veya sandık veyâhûd paketlere vaz'ı îcâb edecek ve zâhiren tazyîk görmüş olduğuna dâir bir emâre hâsıl etmeksizin muhteviyâtına halel getirilmeyecek **[s. 7]** sûretde tertîb ve bend edilmiş olması muktezî bulunacakdır. İrsâlât-ı mezkûre bir veya müteaddid yerinden mühür mumu veya kurşun mührü veyâhûd mürsile mahsûs olarak alâmet-i fârikayı hâvî tamga ile kapadılacakdır. Mesajeri irsâlâtı miyânına kapalı veya açık mekâtîb veya muhâbere nev'inden ma'dûd ve hatt-ı destle muharrer bir gûne evrâk konulamaz. Ancak zî-kıymet eşyâ irsâlâtında olduğu gibi mesajeri irsâlâtı derûnuna dahi fatura veya irsâlât-ı mezkûrenin hâvî olduğu eşyânın mikdârıyla nev' ve cinsi ve numara ve marka ve fîât ve eşkâlini mübeyyin pusulalar ve buna mümâsil evrâk-ı[1] sâire idhâl olunabilir.

Mühürlere Dâir

Yedinci Bend: Dördüncü ve Beşinci ve Altıncı bendlerde ta'dâd olunan mürâselâta vaz' edilen mühür mumlarına veya kurşunlara urulan hurûf-ı münferide ile tamgaların ve arma ve şirket ve müessesât-ı sâire unvân ve isimlerini nâtık mühürlerin güzelce okunur sûretde çıkmış olması muktezîdir. Mürâselât-ı mezkûre üzerine sırf çizgiyi hâvî tamga urulması veyâhûd bunların meskûkât ile tamgalanması kat'iyyen memnû'dur.

Resmî Mühürlere Dâir

Sekizinci Bend: Mürâselât-ı mezkûrenin her nev' halelden muhâfaza ve vikâyesi zımnında mahrec veya mübâdele postahânelerinde işbu mürâselât üzerine bir veya müteaddid resmî mühür ve kurşun vaz'ı husûsunda mürsil idâre muhtârdır.

Mürâselâtın Sûret-i Tertîbine Dâir

Dokuzuncu Bend: Zî-kıymet evrâkı hâvî olan zarflar ile surrelerin ve zî-kıymet eşyânın postahânede

1 Metinde sehven "اوله رق" yazılıdır.

— ٦ —

اولهجق واشبو قولاق اوزرینه مرسل الهاریك اسم وشهرتلریله پوسته‌یه متعلق مشروحات سائره یازیلهجقدر .

مهر ولفدیقی تقدیرده ایپ ویا سیمجم اولجه‌لرینك دوکر بریه‌لری قدر پوقوشولمق اوطن ایچلسی ومدکور قوروشون اوزرینه علامت وارقه‌لری حاوی برنجا اوراق اولمق ایجاب ایدر .

قولی ویا صندقلرك اوجه قیاقلری ویا میخلنمش اولمق لازمکلدیکی کبی آچیلوب قپانمق وبا قپاقلی اولدیغی کوستردیر هیچ بر امارهٔ حاوی بولنماملری دخی مقتضی بولنهجقدر . بولدن ماعدا مذکور قولی وصندقلر کرك پك پاره اولسون وکرك اچ طرفدن کاملاً دیکمش بولنسون برز ویا مشمع ویا مشمع دیرینه وضع ایله بنده ایله‌جك اتجق کچك قوطیلرك وسعوتلهٔ قیه‌لهجق صندقلر بهه حال مشمع ومشمعه صارلمش بولنمق لازمکلدیکدر .

بوصورتله ترتیب وبند ایدیلان پاکتال یکباره سیجیمله محکمجه باغلادیلهجق واشبو سیجیمك اوجلری اتجاق معمول براغه ویا قلایدن پارمق بر قاپسول اوزرینه قیه‌یلهرق اعلا جنسدن مهر موميله تختیم ایدیله‌جك واخود برقوشولمق کیریلهجکدر (اشبو بندك ایکنجی فقره‌سنه مراجعت اولنه) . بولدن ماعدا صارغینك اوجلری دیکش محللرینه وقوطی ویاصندقلرك جانلری برلرینه‌وصندقلرك قپاغنی ایچون استعمال اولنان جیوانلرك ربیوك قسملی باشلریله مقدار کافی و برلرینه مساوی مهرلر وضع وتهور قلنهجقدر . علی العموم امانات وتقیمت اشیا ظاهراً تضییق کورمش اولیغنه دائر بر اماره حاصل اتمکسزین واخود صارغی ومهرلریك خارجاً وکوریه‌جك برجلده یازلمسزین محتویاته خلل کتورلیه‌جك صورتده بند ایدلمش لازمکلدیکدر .

مسافری ارسالاتك صورت ترتیب وبندینه دائر

آتیده بند قیدی اقتضا ایدن مسافری ارسالاتك بعینه تقیمت اشیا مثلو باغلانمش اولمری لازم کلدیکی کبی عادی مسافری ارسالاتك دخی کیدیجك مسافه‌یه کوره محتویاتك درجهٔ کافیده محافظه‌سنه کافی وکامل اولهجق صورتده بند ویاصندق وبالخود پاکتلره وضع ایجاب ایدیجك وظاهراً تضییق کورمش اولیغنه دائر بر اماره حاصل اتمکسزین محتویاته خلل کتورلیه‌جك

— ٨ —

عنوانلرك مرسل الیهمك اسمیله بولندیغی مأموریت ویا صنعتی واقامتکاهی وتوزیع ایدن مرکز اصلی مبین اولمسی ویوقسا تلك صارغی اوزرینه تحریر ایدلمش اولمسی ایجاب ایدر .

قیمتك بیانه دائر

اونبرنجی بند قیمتلی اوراقی حاوی طرفدار ایله صره‌لر و تقیمت اشیا وقیمتی اقده اولمش مسافری ارسالاتك صارغیلری اوزرینه بازیلهجق قیمت محرج تملکتك آقچه‌سیله کرك حروف وکرك ارقام ایله کوسترلیه‌جك ویولرك حکمر وجقدیمیز اولمسی لازم کلدیکی کبی تحت تصدقده بولنان حك وجقدی دخی قبول اولنمیه‌جقدر .

مراسلاتك حدود پوسته‌خانه‌سنه وصولنده یولر اوزرینه محرر قیت اشبو پوسته‌خانه طرفدن کندی تملکتی آقچه‌سنك تحویل ایدیله‌جك تعین ایدن مقدار قیمت مذکورینی معلن ارقامك حذا وبازیرینه رقم کوسترلیه‌جك و بوایده ایدیله‌جك حساب اون قران ویا ایکیوز شاهیدن عبارت بولنان پر آلتون تومن مجیدیه‌لك فی نفاعیسیله فرق‌لرینك فروش ایدیلمکدن اکا کوره اجرا اولنه‌جقدر .

(پرغرمنك فرق پاره ایدوکی)

پارسلهاره دائر

اون ایکنجی بند تقیمت اوراقی حاوی طرفدار ایله صره و تقیمت اشیا ومسافری ارسالاتك هربری A اشارتی مربوط نومره معلق ایله‌یرق ایکی عدد کرك پارسلهسیله معاً ارسال اولنه‌جق واشبو پارسلهاره ثابت مرکبه موضوع مسلك امضاسی حذاسنه مرسلات مذکورمك قاپلسیجون مرسل مومی الیهمك استعمال ایدیکی مهر وضع ایدیله‌جکدر .

قیمت وثقلك حد اعظمنه دائر

اون اوچنجی بند قیمتلی اوراقی حاوی طرفدار ایله صره و تقیمت اشیا وقیمتی اقده اولمش مسافری ارسالاتك هربرینك قیمتی حد اعظم اولهرق التون بیك تومه ویا قرق بش بیك غروشه تعین ایدلمشدر .

تقیمت اوراقی حاوی طرفدار ایله صره ، وا تقیمت اشیالك هربرینك ثقلی

— ٩ —

کذا حد اعظم اولهرق یش ومسافری ارسالاتك دخی اون ایکی کیلوغرامه تعین ایدلمشدر .

قیمتلی اوراقی حاوی طرفدار ایله امانات وتقیم اشیالك طولاً قرق وعرضاً اوتوز وعمقاً یکرمی سانتیمتروی تجاوز اتمه‌جکی کبی مسافری ارسالاتی دخی طولاً یتمش وعرضاً اللی بش وعمقاً قرق سانتیمترودن زیاده اولیه‌جقدر .

وزن وثقلیه دائر

اون دردنجی بند تقیمت اوراقی حاوی طرفدار ایله امانات وتقیمت اشیا ومسافری ارسالاتی پوسته‌یه حین تودیعنده وزن اولنه‌جق وثقلت حاصل‌مسنك مقداری طرف وارسالات مذکوره اوزرینه ومرسل الیهك عنوانی حذاسنه یازیله‌جقدر .

مسافری ارسالاتك ثقلی اون غرام کسورانه یاقلبه‌رق کیلوغرام وغرامله تحریر وترقیم اولنه‌جق وبالاده تعداد اولنان مراسلات سائره‌نك ثقلی ایسه کیلوغرام وغرامله ترقیم اولنوب یوقده یالکز برغرامه کسورانی نظر اعتباره آلنه‌جقدر .

مراسلاتك طرف وصارغیسی اوزرینه محرر عنوانك حذاسنه وکرك پارسلهاری اوزرینه اوتوز ثانی صورتده تاریخ مهری وضع ویا مرسل پوسته‌خانه‌نك اسمی الی یازیله‌جق تحریر ایدیله‌جکدر .

اوراقی پوسته‌سندن ماعدا اولان مراسلاتك امر مبادله‌سنه دائر

اون بشنجی بند تقیمت اوراقی حاوی طرفدار ایله امانات وتقیم اشیا ومسافری ارسالاتی یازیده وخافقین پوسته خانه‌لرنده دولت علیهٔ عثمانیه مأموری ایله ایران تلغرافی بینده آچیلقدن اولهرق تعاطی ومبادله اولنه‌جقدر .

دولت علیهٔ عثمانیه مأموری ایران تلغرافیه تودیع ایله‌جکی مراسلاتك کرك صورت بندنجه وکرك قپاغلرینك محللرنجه برکوپه اولیغنه‌لرنی ولفدیقی وتقلتریلك مرسل پوسته‌خانه‌سی طرفدن تحریر وترقیم ایدیلان ثقلته موافق اولدیغی تحقیق وتدقیق ایتدکدنصکره ، بدی الایجاب مراسلاتك اوزرلرندکی مشروحاتی ترجمان فرانسزجه ترجمه ایدهجکدر .

— ١٠ —

مراسلاتك ثقلی مرسل پوسته‌خانه‌سنك تحریر وترقیم ایلدیکی ثقلتدن فضله ویا نقصان ظهور ایتدیکی وبا مرسل پوسته خانه‌سی مراسلات مذکوره‌نك ثقلتی تحریر وترقیم اختیاری کورمیوبده اشبو مراسلاتك صورت بندی ایله قاپلیان محللری وخصوصات سائره‌سنجه برکوپه اوپونسرلق مشاهده ایدلدیکی وعنوانیه خلل کتورلش اولمسه شبهه اولمدیغی تقدیرده دولت علیهٔ عثمانیه مأموری مرسل پوسته‌خانه‌سی طرفدن تحریر وترقیم اولان ثقلتك زیرینه ویا ثقلت مذکورمك تحریر ایدلش بولنمسی لازمکلان محله کندوسنجه تحقق ایدن ثقلت مقدارینی زیرده تعریف اولندیغی وجهله تحریر وترقیم ایده‌جکدر .

بازیده (خاقینده) . . . کیلوغرام . . . غرام

اشبو ثقلت فیا بعد اجرا اولنه‌جق قوانین ومعاملاته اساس طوتیله‌جقدر .

بعده دولت علیه مأموری ایرانه اولان مراسلاتی هر بریی مربوط B حرفی اشارتی نومره وجهله برارسالیه ورقه‌سنه قید ایدهجك واشبو ورقه اوچ نسخه اولهرق تنظیم واملا ایدیله‌جکدر .

دولت علیهٔ عثمانیه مأموری مراسلات مذکوریی آیری آیری یعنی بردر بردر کرك ارسالیه‌ورقه‌سنده وکرك یولك صورتنده‌اولان قیود موجبنجه ایران تلغرافیه تسلیم ایلیه‌جکدر . اشبو اوچ نسخه‌دن بری تودیع ایدن ودیکر ایکیسی دخی تسلیم آلان مأمورك ذمه‌ده حفظ اولهجق ویولر هرایکی مأمور طرفدن امضا ایدلش اولهجقدر .

ایران تلغرافی تسلیم آلدیغی مراسلاتی کمال دقته معامله ایدهجکی کبی دولت علیهٔ عثمانیه مأموری مواجهه‌سنده اولهرق مراسلات مذکورمك مهر وقاپلیان محللری وصورت بندیه‌سنجه برکوپه اوپونسرلق اولوب اولمدیغی وعنوانیك قصداً کساد ایدلدیکنه دائر هرکوپه شبهه‌دن عاری وثقلت حاصلهٔ مراسلات اوزرینه ارسالیه ورقه‌لرنده مرقم ثقله مطابق یولوب بولندیغی دخی تحقیق وتدقیق ایده‌جکدر .

ایران تلغرافی مراسلاتك هیئت خارجیهٔ عمومیه‌سنجه برکوپه اوپونسرلق بولندیغی حاله ثقلت حاصلهٔ ایله کوندریلان ثقلت اوده‌سنده فرق اولدیغی تبین ایدرایسه فرق مذکوری دولت علیهٔ عثمانیه مأمورینه بالاتفاق مراسلات مبحوثهٔ عنیا اوزرینه تحریر وترقیم ایدهجك وارسالیه ورقه‌لرینك هر اوچ نسخه‌سنده محرر قیودی اکا کوره تصحیح ایدیله‌جکدر .

— ١١ —

مراسلاتك صورت بندنجه ایران تلغرافی طرفندن کوریلان قصانیات اوچ نسخه اولهرق تنظیم ایدیلان ارسالیه ورقه‌لرینك ملاحظات خانه‌سنه درج وقید ایدیلوب زیری دولت علیهٔ عثمانیه مأموری طرفندن تصدیقاً امضا اولنه‌جق واتحق تسویه ایدن اوپونسرلق مراسلاتك قصداً کساد ایدلدیکنه دائر شبهه‌ی دعوت ایدر حالدن بولندیغی تقدیرده ایران تلغرافیله اوپولمدیکی ارسالاتك عدم قبولنه حق اولهجق کبی یوملو حالات وقوعنده دخی اولایده ارسالیه ورقه‌لرنده محرر قیود اتصال ووقوعحالی مبین ایجاب ایدن ملاحظات اشبو ورقه‌لره تحریر اولهرق ذیری هر ایکی مأمور طرفندن امضا ایدیله‌جکدر .

کرك پارسلهاری ارسالیه ورقه‌لریله معاً ایران تلغرافیه اعطا اولنه‌جق واشبو پارسلهلر اوزرینه مرسلك مهری موضوع اولدیغندن یولرك عائد اولدیغی ارسالاتك مرسلك مهریله قاپلو اولوب اولمدیغی ذکر اولنان تلغراف طرفندن تحقیق و تدقیق ایدیله‌جکدر .

ایرادن ثالث محروسهٔ شاهانه‌یه کوندریلان ارسالاتك تعاطیسی امر مده مبنی معامله اجرا اولنه‌جقدر .

کرك پارسلهلرینك فقدانه دائر

اون التنجی بند کرك پارسلهسی اونفسزین حدوده کائن پوسته خانه‌یه توارد ایدن ارسالات مورد تملکتی مأموریته تسلیم ایتلرندن اول محتویاتك هرکوپه خلقین محافظه سیجون اشبو پوسته خانه‌نه تزومی مقدارده مهر رسمی الیه تهور ایدیله‌جك واشبو ارسالاته مربوط 1 حرفی اشارتی نومره توقیعاً پرده یرقطه ورقهٔ رسمیه علاوه اولنه‌جقدر .

مقبوض علم وخبرلرینه دائر

اون یدنجی بند تقیمت اوراقی حاوی طرفدار ایله صره وتقیمتی اشیا واخود مسافری ارسالاتك مقبوض علم وخبرلی اولدیغنك علم وخبرلری ارسالیه ورقه‌سنك خانهٔ مخصوصه‌سنه قید واشارت ایدیله‌جك ومرسل الیهمه ویا وکیل مرخصلرینه امضا ایتدیرلدکدنصکره یرلرینه قونیلوب رأساً تعهدلی اولهرق مخرج پوسته خانه‌سه ارسال واعاده قلنه‌جقدر .

— ١٢ —

محاسبه‌یه دائر

اون سکزنجی بند مرسل الیهم طرفندن قبول ایدلدیکندن واخود اسباب سائره‌دن طولایی مخرج پوسته خانه‌سنه اعاده ایدیلان ویناء علیه عنوانیدن مورد پوسته خانه‌سنه قدر استیفا اولنان اجرتلرنك ماعدا اعاده اجرتنه تابع اولان ذیقیم اوراقی حاوی طرفدار ایله صره وقیمتلی اشیا ومسافری ارسالاتنه منحصر اولمق اوزره هر ایکی اداره بینده برحساب جاری طوتیله‌جقدر .

حسابات جاریه ارسالیه ورقه‌سنك تأدیه اولنه‌جق اجورات خانه‌سنده محرر اشارات وارقام اساسی اوزرینه الی آیده برکره رؤیت وتسویه ایدیله‌جك واشبو خانه‌ده اجورات مذکوره‌دن ماعدا ایجاب وافتضا ایده‌جك کوده مرسل ویا مرسل الیهدن تسویه ایدیله‌جك اولان ارسالاتك تکرار بنده اجوراتیله کرك رسمی دخی اشارت وترقیم قلنه‌جقدر .

اشبو قرارنامه ایکی نسخه اولهرق تنظیم ایدلمشدر .

درسعادت فی ٢٧ تموز سنه ١٣٠٧ و فی ٨ اغستوس سنه ١٨٩١

طهران فی ٢٩ تشرین ثانی ١٣٠٧ و فی ١١ کانون اول ١٨٩١

امضا	امضا
ایران پوسته ناظری	دولت علیهٔ عثمانیه پوسته وتلغراف ناظری
علی	علی

bir posta me'mûru ma'rifetiyle veyâhûd bu me'mûr muvâcehesinde mürsili tarafından bend edilmesini taleb etmek hakkı İdâreteyn-i mezkûreteynce mevcûd ve mahfûz tutulacakdır.

Unvâna Dâir

Onuncu Bend: Mürselün-ileyhimin teşhîsinde bir gûne şübhe kalmamak üzere **[s. 8]** unvânların mürselün-ileyhimin ismiyle bulunduğu me'mûriyyet veya san'atını ve ikâmetgâhını ve tevzî' eden merkez ismini mübeyyin olması ve bu beyânâtın sargı üzerine tahrîr edilmiş bulunması îcâb eder.

Kıymetin Beyânına Dâir

On Birinci Bend: Kıymetli evrâkı hâvî zarflar ile surreler ve zî-kıymet eşyâ ve kıymeti ifâde olunmuş mesajeri irsâlâtının sargıları üzerine yazılacak kıymet mahrec memleketin akçesiyle gerek hurûf ve gerek erkâm ile gösterilecek ve bunların haksiz ve çıkındısız olması lâzım geleceği gibi taht-ı tasdîkda bulunan hak ve çıkındı dahi kabûl olunmayacakdır.

Mürâselâtın hudûd postahânesine vusûlünde bunlar üzerine muharrer kıy[me]t işbu postahâne tarafından kendi memleketi akçesine tahvîl edilerek tebeyyün eden mikdâr, kıymet-i mezkûreyi mu'lin erkâmın hizâ veya zîrine rakamla gösterilecek ve bu bâbda edilecek hesâb on kırân veya iki yüz şâhîden ibâret bulunan bir altun tümen, mecîdiyenin fî-i nizâmîsiyle kırk beş guruş edeceğinden ona göre icrâ olunacakdır. (*Bir guruşun kırk para idiği.*)

Bârnâmelere Dâir

On İkinci Bend: Zî-kıymet evrâkı hâvî zarflar ile surre ve zî-kıymet eşyâ ve mesajeri irsâlâtının her bir "A" işâretli merbût numûneye mutâbık olarak iki aded gümrük bârnâmesiyle ma'an irsâl olunacak ve işbu bârnâmelere sâbit mürekkeble mevzû' mürsilin imzâsı hizâsına mürâselât-ı mezkûrenin kapadılması için mürsil-i mûmâ-ileyhimin[1] isti'mâl eylediği mühür vaz' edilecekdir.

Kıymet ve Sıkletin Hadd-i A'zamına Dâir

On Üçüncü Bend: Kıymetli evrâkı hâvî zarflar ile surre ve zî-kıymet eşyâ ve kıymeti ifâde olunmuş mesajeri irsâlâtının her birinin kıymeti hadd-i a'zam olarak altun bin tümene veya kırk beş bin guruşa ta'yîn edilmişdir.

Zî-kıymet evrâkı hâvî zarflar ile surre veya zî-kıymet eşyânın her birinin sıkleti **[s. 9]** kezâ hadd-i a'zam olarak beş ve mesajeri irsâlâtının dahi on iki kilograma ta'yîn edilmişdir.

Kıymetli evrâkı hâvî zarflar ile emânât ve zî-kıyem eşyânın tûlen kırk ve arzan otuz ve umkan yirmi santimetreyi tecâvüz etmeyeceği gibi mesajeri irsâlâtı dahi tûlen yetmiş ve arzan elli beş ve umkan kırk santimetreden ziyâde olmayacakdır.

Vezn ve Tamgaya Dâir

On Dördüncü Bend: Zî-kıymet evrâkı hâvî zarflar ile emânât ve zî-kıymet eşyâ ve mesajeri irsâlâtı postaya hîn-i tevdî'inde veznolunacak ve sıklet-i hâsılasının mikdârı zarf ve irsâlât-ı mezkûre üzerine ve mürselün-ileyhin unvânı hizâsına yazılacakdır.

Mesajeri irsâlâtının sıkleti on gram küsûrâtına bakılmayarak kilogram ve gramla tahrîr ve terkîm olunacak ve bâlâda ta'dâd olunan mürâselât-ı sâirenin sıkleti ise kilogram ve gramla terkîm olunup bunda yalnız bir gramla küsûrâtı nazar-ı i'tibâra alınmayacakdır.

Mürâselâtın zarf veya sargısı üzerine muharrer unvânın hizâsına ve gümrük bârnâmeleri üzerine okunaklı sûretde târîh mührü vaz' veya mürsil postahânenin ismi el yazısıyla tahrîr edilecekdir.

1 Metinde " mûmâ-ileyhimin" şeklinde yazılmıştır.

Evrâk Postasından Mâ'adâ Olan Mürâselâtın Emr-i Mübâdelesine Dâir

On Beşinci Bend: Zî-kıymet evrâkı hâvî zarflar ile emânât ve zî-kıyem eşyâ ve mesajeri irsâlâtı Bayezid ve Hanekin postahânelerinde Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye me'mûru ile Îrân tatarı beyninde açıkdan olarak te'âtî ve mübâdele olunacakdır.

Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye me'mûru Îrân tatarına tevdî' eyleyeceği mürâselâtın gerek sûret-i bendince ve gerek kapadılan mahallerince bir gûne uygunsuzluk bulunmadığı ve sıkletlerinin mürsil postahânesi tarafından tahrîr ve terkîm edilen sıklete muvâfık olduğunu tahkîk ve tedkîk etdikden sonra lede'l-îcâb mürâselâtın üzerlerindeki meşrûhâtı Türkçe'den Fransızca'ya terceme edecekdir.

[s. 10] Mürâselâtın sıkleti mürsil postahânesinin tahrîr ve terkîm eylediği sıkletden fazla veya noksân zuhûr etdiği veya mürsil postahânesi mürâselât-ı mezkûrenin sıkletini tahrîr ve terkîm etmediği görülüp de işbu mürâselâtın sûret-i bendi ile kapanılan mahalleri ve husûsât-ı sâiresince bir gûne uygunsuzluk müşâhede edilmediği ve muhteviyâtına halel getirilmiş olmasına şübhe olunmadığı takdîrde Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye me'mûru mürsil postahânesi tarafından tahrîr ve terkîm olunan sıkletin zîrine veya sıklet-i mezkûrenin tahrîr edilmiş bulunması lâzım gelen mahalle kendisince tahakkuk eden sıklet mikdârını zîrde ta'rîf olunduğu vechile tahrîr ve terkîm edecekdir.

Bayezid'de (Hanekin'de) ..... kilogram ..... gram

İşbu sıklet fîmâ-ba'd icrâ olunacak kontrol muâmelâtına esâs tutulacakdır.

Ba'dehû Devlet-i Aliyye me'mûru Îrân'a olan mürâselâtın her birini merbût "B" harfi işâretli numûne vechile bir irsâliye varakasına kaydedecek ve işbu varaka üç nüsha olarak tanzîm ve imlâ edilecekdir.

Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye me'mûru mürâselât-ı mezkûreyi ayrı ayrı ya'nî birer birer gerek irsâliye varakasında ve gerek bunun sûretlerinde olan kuyûd mûcebince Îrân tatarına teslîm eyleyecekdir. İşbu üç nüshadan biri tevdî' eden ve diğer ikisi dahi teslîm alan me'mûrun nezdinde hıfzolunacak ve bunlar her iki me'mûr tarafından imzâ edilmiş olacakdır.

Îrân tatarı teslîm aldığı mürâselâtı kemâl-i dikkatle muâyene edeceği gibi Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye me'mûru muvâcehesinde olarak mürâselât-ı mezkûrenin mühür ve kapanılan mahalleri ve sûret-i bendiyyesince bir gûne uygunsuzluk olup olmadığını ve bunların kasden küşâd edildiğine dâir her gûne şübheden ârî ve sıklet-i hâsılanın mürâselât üzeriyle irsâliye varakalarında murakkam sıklete mutâbık bulunup bulunmadığını dahi tahkîk ve tedkîk edecekdir.

Îrân tatarı mürâselâtın hey'et-i hâriciyye-i umûmiyyesince bir gûne uygunsuzluk bulunmadığı hâlde sıklet-i hâsıla ile gönderilen sıklet arasında fark olduğu tebeyyün eder ise fark-ı mezkûru Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye me'mûruyla bi'l-ittifâk mürâselât-ı mebhûsetün-anhâ üzerine tahrîr ve terkîm edecek ve irsâliye varakalarının her üç nüshasında muharrer kuyûdu ona göre tashîh eyleyecekdir.

[s. 11] Mürâselâtın sûret-i bendince Îrân tatarı tarafından görülen noksâniyyet üç nüsha olarak tanzîm edilen irsâliye varakalarının mülâhazât hânesine derc ve kayd edilip zîri Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye me'mûru tarafından tasdîkan imzâ olunacak ve ancak tebeyyün eden uygunsuzluk mürâselâtın kasden küşâd edildiğine dâir şübheyi da'vet eden hâlâtdan bulunduğu takdîrde Îrân tatarının o yoldaki irsâlâtın adem-i kabûlüne hakkı olacağı gibi bu misilli hâlât vukû'unda dahi ol bâbda irsâliye varakalarında muharrer kuyûd ibtâl ve vukû'-ı hâli mübeyyin îcâb eden mülâhazât işbu varakalara tahrîr olunarak zîri her iki me'mûr tarafından imzâ edilecekdir.

Gümrük bârnâmeleri irsâliye varakalarıyla ma'an Îrân tatarına i'tâ olunacak ve işbu bârnâmeler üzerine mürsilin mührü mevzû' olacağından bunların âid olduğu irsâlâtın mürsilin mührüyle kapalı olup olmadığı zikrolunan tatar tarafından tahkîk ve tedkîk edilebilecekdir.

Îrân'dan Memâlik-i Mahrûse-i Şâhâne'ye gönderilen irsâlâtın te'âtîsi emrinde aynı muâmele icrâ olunacakdır.

Sultan Abdülhamid Han-ı Sânî'nin Revue Diplomatique Gazetesinde Çıkan Fotoğrafı.

BOA, YPRK.KOM. 7/15

Gümrük Bârnâmelerinin Fıkdânına Dâir

On Altıncı Bend: Gümrük bârnâmesi olmaksızın hudûdda kâin postahâneye tevârüd eden irsâlât, mevrid memleketi me'mûruna teslîm edilmezden evvel muhteviyâtının her gûne halelden muhâfazası için işbu postahânece lüzûmu mikdârda mühr-i resmî ile temhîr edilecek ve işbu irsâlâta merbût "C" harfi işâretli numûneye tevfîkan bir de bir kıt'a varaka-i resmiyye ilâve olunacakdır.

Makbûz İlmühaberlerine Dâir

On Yedinci Bend: Zî-kıymet evrâkı hâvî zarflar ile surre veya kıymetli eşyâ veyâhûd mesajeri irsâlâtının makbûz ilmühaberli olanlarının ilmühaberleri irsâliye varakasının hâne-i mahsûsuna kayd ve işâret edilecek ve mürselün-ileyhime veya vekîl-i murahhaslarına imzâ etdirildikden sonra bir zarf derûnuna konulup re'sen ta'ahhüdlü olarak mahrec postahânesine irsâl ve iâde kılınacakdır.

Muhâsebeye Dâir

[s. 12] On Sekizinci Bend: Mürselün-ileyhim tarafından kabûl edilmemesinden veyâhûd esbâb-ı sâireden dolayı mahrec postahânesine iâde edilen ve binâenaleyh hudûddan mevrid postahânesine kadar istîfâ olunan ücretden mâ'adâ iâde ücretine tâbi' olan zî-kıyem evrâkı hâvî zarflar ile surre ve kıymetli eşyâ ve mesajeri irsâlâtına münhasır olmak üzere her iki idâre beyninde bir hesâb-ı cârî tutulacakdır.

Hesâbât-ı câriye irsâliye varakasının te'diye olunacak ücûrât hânesinde muharrer işârât ve erkâm esâsı üzerine altı ayda bir kerre rü'yet ve tesviye edilecek ve işbu hânede ücûrât-ı mezkûreden mâ'adâ îcâb ve iktizâsına göre mürsil veya mürselün-ileyhinden tesviye edilecek olan irsâlâtın tekrâr bendiye ücûrâtıyla gümrük resmi dahi işâret ve terkîm kılınacakdır.

İşbu Karârnâme iki nüsha olarak tanzîm edilmişdir.

Dersa'âdet, fî 27 Temmuz sene 1307 ve fî 8 Ağustos sene 1891

Tahran, fî 29 Teşrîn-i Sânî 1307 ve fî 11 Kânûn-ı Evvel 1891

İmzâ Îrân Posta Nâzırı **Ali**	İmzâ Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye Posta ve Telgraf Nâzırı **Âlî**

İBB, Atatürk Kitaplığı no: O.01793/02

23

Gümrük Tarifesi Mukavelenamesi
Customs Tariff Agreement

Erzurum Antlaşması'na uygun olarak Osmanlı ve İran devletleri arasında yürürlükte bulunan vergi usulünün değiştirilmesi yönünde ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda yeni bir ticaret muahedesi akdine değin geçerli olacak usul hakkında İstanbul'da İran Sefareti ile yapılan görüşmeler üzerine üzerinde mutabık kalınan gümrük tarifesi.

According to the needs arising in accordance with the Treaty of Erzurum, for the modification of the tax procedure in force between the Ottoman and Iranian states, discussions were held in Istanbul with the Iranian Embassy. As a result of these negotiations, an agreement was reached on the customs tariff that will be applicable, addressing the changes in the trading arrangements.

5 Eylül / 1902

Bâb-ı Âlî
Dâire-i Sadâret-i Uzmâ, Mektûbî Kalemi
Aded

Hâriciye Nezâreti'nden 5 Eylül sene [1]902 târîhiyle Îrân sefîrine irsâl olunan 49193 numrolu müzekkirenin tercümesi sûretidir[1]

Bâb-ı Âlî ile hükûmet-i Îrâniyye beyninde hâsıl olan ittifâkı te'yîden ve Meclis-i Mahsûs-ı Vükelânın 8 Rebîülâhir sene [1]320 ve 14 Ağustos sene [1]902 tarihli irâde-i seniyye ile musaddak karârına tevfîkan muharrer imzâ-i saltanat-ı seniyye Hâriciye nâzırı zîrde muharrer beyânatı icrâ eder.

Beyne'd-devleteyn münâsebât-ı ticâriyenin teşyîd ve tevsî'i maksadıyla Devlet-i Aliyye ile Hükûmet-i Îrâniye idhâlât ve ihrâcât rüsûmunca ve emtia'nın ihrâcât ve idhâlât ve "transit"i ve â'deten ihrâcı ve antrepolara vaz'ı husûslarında cârî olan usûl ve muâmelatca yek-diğerine mütekâbilen en ziyâde mazhar-ı müsâ'ade olan millet muâmelesini te'mîn ederler.

Muâhedât ve mukâvelât-ı sâbıkanın iş bu beyânnâme ahkâmına mugâyir olan bi'l-cümle ahkâmı ke'en-lem-yekün hükmündedir. Ma'amâfîh tönbeki Memâlik-i Şâhâne'de beyne'd-devleteyn 21 Zilka'de sene [12]92 târihinde akd olunan sûret-i tesviyede mu'ayyen usûle tâbi' kalacakdır.

İş bu sûret-i tesviye bugünden itibaren nihâyet altı ay zarfında mer'iyyü'l-icrâ olunacakdır.

Îrân Hükûmeti sûret-i tesviye-i mezkûrenin bu müddetden evvel mevki'-i tatbîke vaz'ı ârzûsunda bulunur ise iş bu sûret-i tesviye mârü'z-zikr altı ay mühletden evvel mevki'-i icrâya vaz' olunabilecekdir.

Devleteynden biri veya diğeri tarafından i'lân-ı mefsûhuyeti târîhinden i'tibâren bir sene müddetin inkızâsına kadar düstûru'l-amel kalacakdır.

Bu takdîrde her iki hükûmet bir sûret-i itilâfiye-i cedîde akd oluncaya değin gümrük husûsunda bi't-tekrâr serbesti-i hareketlerini ihrâz eyleyeceklerdir muharrer imzâ husûsât-ı mesrûdenin sened ittihâz edildiğinin iş'ârını Îrân sefîrinden ricâ eder.

BOA, MHD, 93

1 Metnin Osmanlı Türkçesi ve Fransızca suretileri için bk. BOA, DH.MKT, 588/10-1, BOA, MHD, 93/1, 3, 5.

خارجیه نظارتنده ۹۰۲ تاریخلی ایرادیه سفیری ایله اولنان ۴۹۱۹۲

نمره‌لی مذکره‌نك ترجمه‌سی صورتیدر.

دائرهٔ خارجیه

ترجمهٔ وطنیسی

عدد

۹۰۲

۱۴۲۰ و ۱۴ عسکلك ۸ ربیع الاخر

باب عالی ایله حکومت ایرانیه بینلرنده حاصل اولان اتفاقی تأییداً و مجلس مخصوص وکلادن

تاریخلی اراده سنیه ایله مصدق قرارنه توفیقاً محرراً مضا ایلمشدر. خارجیه نظارتی زیده محرری

بیه الدولیه مناسباتی تجاریه‌نك تشیید و توسعی مقصدیله دولتمیز ایله حکومت ایرانیه اوغلاندن اخراجات یوسنجه

واسطه‌نك اخراجات و اجانوقی و ترانشه‌سی و اعاده‌ٔ اخراجی و آنره یولره وضعی مخصوصنده جاری اولان

اصول و معاهدهٔ تجاریه‌نك متقابلاً الی زیاده مظهر مساعی اولدیغی معلومدر. تأمین ایدر

معاهدات و مقاولات سابقه‌نك اشبو باب‌نامه احکامنه مغایر اولدیغی مالحمله احکامی کاملاً حکمنده

مع‌مافیه تجاکو محلاتنده بیه الدولیه ۲۱ ذی القعده ۱۲۹۲ تاریخلی عقدولنان صورت تسویه‌نامه اصوله

تابع قالمق جهتله اشبو صورت تسویه بولوندیغی اعتباراً نظریه‌نك آی طرفنه مرعی الاجرا قالمق جهتله ایرادیه حکومتی صورت تسویه

مذکوره‌نك یومنده اول موقع تطبیقه وضعی ایچون بولونمایان اشبو صورت تسویه‌نامه‌نك اعلان یفوخیتی تاریخنده اعتباراً ایرسنده نك

اجرایه وضع اولنه‌بیله‌جکدر. دولتیه‌ده بری ویاخود دیگری طرفنده اعلان یفوخیتی تاریخنده اعتباراً ایرسنده عقدولنمه‌رکیه

انقضاسنه قدر دستور العمل قالمق جهتله بوتقدیرده کرك حکومت مشارالیها صورت ائتلافیه جدیده عقدولنمه‌رکیه

کرك خصوص تجاریه‌یی حکمنده اجرا ایده‌جکلری محرراً مضا خصوصیه‌سی وده نك سنه اتحاد ایدلدیکنك

اعتباری ایرادیه سفیرنده جاریدر.

MHD. 393

2

24

Osmanlı-İran Ticaret Antlaşması'nın Yenilenmesi

Renewal of the Ottoman-Iranian Trade Treaty

İran Devleti'nin Rusya ve İngiltere devletleri ile yaptığı ticaret anlaşmalarının Osmanlı Devleti ile yapıtğı anlaşma ile aynı madde ve tarifeleri içermesinden dolayı bu anlaşmalar Osmanlı ürünlerinin bazılarında vergi muafiyetini ortaya çıkarmış ve bazı ürünler için de alınan vergilerin düşük kalmasına neden olmuştur. Bu nedenlerden dolayı Osmanlı ve İran Devleti arasında yeni bir ticaret antlaşması ihtiyacının ortaya çıkması üzerine iki tarafın murahhaslarından oluşturulan komisyonun görüşmelerinden sonra üzerinde mutabık kalınan madde ve tarifeleri havi yeni ticaret antlaşması.

Due to the fact that the trade agreements concluded by the Iranian Empire with Russia and England contained the same articles and tariffs as the agreements concluded with the Ottoman Empire, these agreements created tax exemptions for some Ottoman products and caused the taxes levied on some products to remain low. For these reasons, the need for a new trade treaty between the Ottoman Empire and Iran emerged, and a new trade treaty was signed which included the articles and tariffs agreed upon after the negotiations of the commission formed by the representatives of the two sides.

Şubat / February 1906

Îrân Devleti murahhaslarıyla müzâkeresine me'mûr buyurulduğumuz Ticâret Muâhedenâmesi'nin tanzîmi için murahhasîn-ı müşârun-ileyhim ile cereyân eden müzâkerât ve mübâhasât netîcesinde işbu Muâhedenâme'nin on iki mâdde üzere tertîb edilmesi ve aynı hüküm ve kuvvetde olmak üzere Nezâret-i Celîleleriyle Sefâret beyninde te'âtî olunacak takrîrlerin dahi ahidnâmeye rabtı husûsu taht-ı karâra alınmış ve mevâd ve takârîr-i mezkûrenin metin ve me'âlince i'tilâf-ı tâm husûle gelmiş olmağla müsveddât-ı mütercemesi melfûfen takdîm kılındı.

Müzâkerâtın hangi esâsa tevfîkan cereyân etdirildiği husûsunda çünki Hükûmet-i Seniyye'nin gümrük ta'rifeleri gâyet mu'tedil olmağla Îrân'a müsâ'adât-ı mahsûsa irâ'esi câ-yı bahs olmadığı gibi Îrân Devleti dahi Rusya ve İngiltere devletlerine aynı ahkâmı hâvî bir Ta'rife vermiş ve işbu Ta'rife bir takım mahsûlât-ı Osmâniyye hakkında resm-i gümrükden bi'l-külliyye muâfiyyeti ve bir takımlarınca da rüsûm-ı hafîfeyi muhtevî bulunmuş olmağla ve Devlet-i müşârun-ileyhâ sâir devletlere de muâmele-i mümâsile i'tâsına mecbûriyyeti hasebiyle Ta'rifesi'ni tenzîl edemeyip zâten gümrük vâridâtını Rusya'dan akdetdiği istikrâzâta karşılık tutması da buna mâni' bulunmağla iki tarafın umûr-ı rüsûmiyyede yek-diğerine en ziyâde nâil-i müsâ'ade devlet muâmelesini te'mîn etmesi ve fakat Devlet-i Aliyye'nin idhâlât ve ihrâcât rüsûmunca Îrân'a karşı sâir sûretle bağlanmaması ve buna mukâbil Îrân Devleti'nin bizce ehemmiyyeti olan ba'zı mahsûlât ve ma'mûlâtdan alınan rüsûm-ı idhâliyyeyi Devlet-i Aliyye'nin rızâsı olmaksızın tezyîde muktedir olamaması esâsını kabûlü hâl ve maslahata muvâfık görülerek müzâkerât şu dâirede cereyân etdirilmişdir:

Birinci mâdde, Tarafeynin makâdîr ve muâmelât-ı rüsûmiyyece yek-diğerine en ziyâde nâil-i müsâ'ade millet muâmelesini te'mîn etmelerine dâirdir ki bi'l-cümle uhûd-i ticâriyyede mer'î ve müteâmil olan tarzda yazılmışdır.

Memâlik-i Devlet-i Aliyye'den Avrupa ve Amerika devletleri memâlikine ihrâc olunan tütün ber-mûceb-i uhûd her nev' rüsûm-ı ihrâciyyeden muâf olup ancak Mısır ve Romanya ve Bulgaristan ve Sırbistan ve Karadağ'a ihrâc olunan tütünün beher kıyyesinden reftiye nâmıyla dört ve Îrân'a giden tütünden yine o nâm ile yedi guruş alınmakda olduğundan bu cihet mahfûz tutulmak ve bir de tönbeki inhisârı ve rüsûmu hakkında Sefâret ile mün'akıd suver-i tesviyeye halel gelmemek üzere en ziyâde nâil-i müsâ'ade millet muâmelesi kaydının bu iki mâdde hakkında cârî olmayacağı *İkinci* mâddede tasrîh edilmişdir.

Mahsûlât ve ma'mûlât-ı Osmâniyye'den Îrân Devletince Ta'rife-i hâzıra hükmüne tevfîkan alınan rüsûmdan hangi eşyâya müteallık olanları Devlet-i Aliyye'nin rızâsı olmaksızın tezyîd olunamayacağı ve ta'bîr-i âharla Îrân Ta'rifesi'nin hangi aksâmı Devlet-i Aliyye'ye mahsûs bir ta'rife-i ahdiyye mâhiyyetini iktisâb edeceği anlaşılmak üzere aksâm-ı mezkûre *Üçüncü* mâddede aynen ve Rusyalılarla İngilizlerin müstefîd oldukları şurût ve kuyûdun ilâvesiyle nakl ve tezbîr kılınmışdır.

Dördüncü mâdde, Tarafeynin ihtiyâcât-ı askeriyyeden ve emniyet ve âsâyiş-i umûmiyyeden ve umûr-ı sıhhiyye ve baytariyyeden ve inhisârlar vaz'ından dolayı idhâlât ve transiti tahdîd husûsundaki salâhiyyet-i kâmilelerini mübeyyindir.

Beşinci mâdde, esliha ve mevâdd-ı mültehibe idhâlinin ve transitinin memnû'iyyetine ve bunların ticâreti doğrudan doğruya Devletin nezâret ve teftîşine mevdû' bulunduğuna dâirdir.

Altıncı mâdde, Tarafeynin kaçakçılığı men' husûsunda yek-diğerine icrâ-yı muâvenet etmelerine dâir hükmü muhtevîdir.

Îrân hudûdunun vüs'at ve adem-i mahfûzıyyetine mebnî kaçakçılık vâsi' bir mikyâsda cereyân edip bu da gerek vâridât nokta-i nazarından ve gerek siyâseten şâyân-ı nazar olduğundan ticâret-i meşrû'anın Tarafeyn Gümrük İdâreleri arasında ta'yîn olunan turuk ve mahâricden cereyânı ve idhâlât ve ihrâcât muâmelâtı icrâ olunacak Gümrük İdâreleri hakkında Tarafeyn yek-diğerine ma'lûmât vermesi ve irâ'e olunan turuk-ı ticâret hâricinde naklolunacak eşyânın kaçak addedilmesi hakkında zavâbıt-ı lâzıme *Yedinci* mâddede tezkâr edilmişdir.

Memâlik-i Şâhâne'den tütün ihrâcı reftiye nâmıyla bir resme tâbi' olduğuna ve Îrân'a kaçak tütün ihrâcı bu vâridâta zarar vereceğine mebnî Îrân'a idhâl olunacak tütünlerin reftiye resmini verip vermediklerine Îrân Gümrüklerince dikkat olunması husûsunda ba'zı ahkâm-ı cedîde vaz'ı lâzımeden göründüğünden gerek bu bâbda ve gerek âtiyen her İki Devletin ihrâcât rüsûmunu muhâfazaten taraf-ı dîgerden taleb edebilecekleri muâvenet husûsunda îcâb eden kuyûd *Sekizinci* mâddeye derc olunmuşdur.

Hudûd üzerinde ağnâm ve hayvânâtın yaylak ve kışlak olarak bir tarafdan taraf-ı dîgere geçmeleri mu'tâd

YPRK.TNF 8/41 2012 (USAF 205)

olup bu sırada idhâlât resminin adem-i zıyâ'ı şâyân-ı te'mîn bulunduğundan bunların hîn-i duhûlünde alınacak te'mînâtın ve icrâ olunacak muâmelâtın ahkâmı ve ağnâm resmi hakkında âtiyen bir i'tilâf akdi mahfûz tutularak resm-i mezkûrun mümkin mertebe hayvânâtın Gümrükden hîn-i mürûrunda tahsîline çalışılması kaydı *Dokuzuncu* mâddenin mevzû'nu teşkîl etmişdir.

El-yevm Memâlik-i Şâhâne'den mürûr eden eşyâdan yüzde bir transit resmi alınmakda ve bunun tezyîdi mutasavver olmamasına mukâbil yeni gümrük ta'rifelerinin tatbîkında bi'l-külliyye ilgâsı mukarrer bulunmasına ve Trabzon ve Erzurum ve Van vilâyetlerince Îrân transit ticâretinin muhâfazası şâyân-ı i'tinâ olmasına mebnî bu Muâhede müddetince yüzde bir transit resminin tezyîd olunmaması va'dini hâvî *Onuncu* mâddenin kabûlünde hiçbir beis görülmemişdir.

İki Devletin muâmelât-ı ticâriyyesi sağlam esâsa mübtenî olmağla ticâret-i Tarafeynin bundan istifâdesini ve umûr-ı rüsûmiyyece bir tecrübe-i kâmile husûlünü te'mîn için Muâhede'ye on sene müddet ta'yîni münâsib görülüp *On birinci* mâdde ol vechile yazılmışdır.

On ikinci mâdde, tasdîknâmelerin te'âtîsine dâirdir.

Îrân Ta'rifesi'nin hîn-i tedkîkında Memâlik-i Şâhâne mahsûlâtından olup Basra cihetinden Îrân'a ihrâcâtı kesîr olan hurmanın beher batmanından beş şâhî resm alındığı ve bu da yüzdesi i'tibârıyla ağır olduğu anlaşılmağla resm-i mezkûrun kıymet üzerinden yüzde beşe tenzîli husûsuna Îrân murahhaslarının muvâfakati bi'l-istihsâl ancak bunun Ta'rife'yi tebdîl sûreti gösterilerek te'mîn-i icrâsı te'emmül edilmiş ve tüccâr-ı Osmâniyye'nin Îrân'a idhâl edecekleri hurmadan dolayı isterler ise ber-mûceb-i Ta'rife beher batman için beş şâhî ve isterler ise kıymet üzerinden yüzde beş vermek salâhiyyetlerinin takrîr te'âtîsiyle te'mîni karârlaşmışdır.

Îrân'dan havâlî-i Irâkıyye'ye külliyyetle gelen huccâc ve züvvârın memleketlerinden getirdikleri sîm meskûkât-ı Îrâniyye'nin idhâline müsâ'ade edilmediği anlaşılıp hâlbuki işbu huccâcın mevridlerinde bankalar mevcûd olmayarak paralarının posta ile vürûdu tabî'î ve Îrân meskûkât-ı mütedâvilesi gümüşden ibâret olduğundan böyle bir memnû'iyyet huccâc ve züvvâr-ı mezkûreyi dûçâr-ı zarûret edeceği derkâr bulunmuş ve bu bâbdaki müsâ'ade kabz-ı mebâliğe münhasır ve tedâvüle gayr-i âid görülmüş olduğundan ve tedâvül kemâ-kân memnû' kalarak ancak ashâb-ı nukûdun sarrâfâna mürâca'at ve tebdîl-i meskûkât etmeleri imkânı kendilerinden dirîğ olunamayacağından Îrân murahhaslarının bu bâbdaki teklîfleri dahi muvâfık-ı maslahat görülerek melfûf takârîr müsveddeleri bu mâdde ile hurma mes'elesini muhtevî olmak üzere kaleme alınmışdır.

Memâlik-i Îrâniyye'ye idhâl olunan ipek tohumu gümrük resminden muâf olup ancak ahîren tohumların hastalıklı ve bozuk olmamasını te'mînen bir muâyene-i sıhhiyye te'sîs ve ahz-i rüsûm olunduğu ve bunun tüccârca mûcib-i şikâyet olduğu evrâk-ı muhavveleden anlaşılarak bu cihet dahi murahhaslarla müzâkere olunmuş ise de tedbîr-i vâkı' umûmî olmakla berâber mahsûlât-ı Osmâniyye'nin nefâsetine mebnî muâyene-i sıhhiyye esâsen ticâretimize zarar vermeyeceği ve yalnız resm mâddesi şâyân-ı tedkîk idüği görülerek bu cihet Nezâret-i Celîleleriyle Sefâret arasında ayrıca müzâkere olunmak üzere bir nota yazılması ve Îrân ticâretine müteallik muâmelât-ı rüsûmiyyece tüccârân-ı Îrâniyye'nin şikâyât ve müsted'ayâtına müsteniden Îrân murahhaslarının dermiyân eyledikleri matâlib ve tekâlîfin dahi muâhede işine karışdırılmayarak ayrıca bâ-takrîr ta'kîb ve teklîf olunması husûsunda ittifâk hâsıl olmuş ve takdîm olunan lâyiha-i ahdiyye ve takârîr menâfi'-i Devlete muvâfık görülmüş olmağla îfâ-yı muktezâsı menût-ı re'y-i âlî-i cenâb-ı Nezâret-penâhîleri olacağının arzı tezekkür kılındı. Ol bâbda emr ü fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.[1]

Fî ( ) Zilhicce sene 1323 ve fî ( ) Şubat sene [1]321

1 Aynı metin için bk. BOA, Y.A.RES, 137/49-9.

Rüsûmât Emîni *(Mühür)* **Hasan Fehmi**	Bâb-ı Âlî Hukûk Müşâviri *(Mühür)* **İbrahim Hakkı bin Remzi**	Tahrîrât-ı Hâriciyye Kâtibi *(Mühür)* **Mehmed Nuri**	Bâb-ı Âlî Hukûk Müşâviri *(Mühür)* **Kabriyel**	Umûr-ı Ticâriyye Müdürü *(Mühür)* **Nikolaki**

BOA, Y.PRK.TNF, 8/41_1

***

Bâb-ı Âlî
Nezâret-i Umûr-ı Hâriciye
Terceme Odası

Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye ile Devlet-i Aliyye-i Îrâniyye beyninde akdolunacak Ticâret Muâhedenâmesi tercemesi sûretidir.[1]

Birinci Mâdde

Memâlik-i Şâhâne'ye idhâl olunan Îrân mahsûlât veya maʻmûlâtı ve Îrân'a idhâl edilen Osmanlı mahsûlât veya maʻmûlâtı, idhâlât ve ihrâcât ve transit rüsûmunca ve iâdeten ihrâc husûsunca ve aktarma ve antrepo ve ileride tarh olunabilecek rüsûm-ı dâhiliyyece ve gümrük muâmelâtınca ve nakliyyâtça en ziyâde mazhar-ı müsâʻade olan milletin mahsûlât ve maʻmûlâtı hakkında icrâ edilen muâmeleye mütekâbilen tâbiʻ tutulacakdır. Mahsûlât ve maʻmûlât-ı mezkûre hiçbir bahâne ile hiçbir hâlde diğer bir memleket muvâredâtından olan mahsûlât ve maʻmûlât üzerine tarh olunan gümrük rüsûmu ve sâir rüsûm ve tekâlîf ile gümrük rüsûm-ı munzammasından başka veya daha ziyâde rüsûm ve tekâlîfe tâbiʻ tutulmayacağı gibi idhâlât ve ihrâcât ve transit memnûʻiyyetine de tâbiʻ tutulmayacakdır. Meğer ki bu tedâbîr memâlik-i sâire mahsûlât-ı mümâsilesi hakkında dahi tatbîk ve icrâ oluna. Binâenaleyh Tarafeyn-i âkıdeynden birinin sûret-i muvakkate veya dâimede olarak başka bir hükûmete bahşedeceği kâffe-i imtiyâzât veya müsâʻadât veyâhûd Tarafeynin taʻrifelerinde gümrük rüsûmunca icrâ olunacak kâffe-i tenzîlât derhâl ve bilâ-istisnâ diğer tarafın mahsûlât veya maʻmûlâtı hakkında dahi tatbîk ve icrâ edilecekdir.

İkinci Mâdde

Mâdde-i sâbıka ahkâmı;

(A) Memâlik-i Şâhâne mahsûlâtından olup Îrân'a hîn-i ihrâcında bir ihrâcât resm-i mahsûsuna *(reftiye)* tâbiʻ olacak olan tütün,

(B) Memâlik-i Şâhâne'de beyne'd-devleteyn mevcûd suver-i tesviye-i mahsûsa ile muayyen usûle tâbiʻ kalan tönbeki hakkında aslâ tatbîk ve icrâ olunmayacakdır.

1 Aynı metnin sureti için bk. BOA, A.DVN.MMH, 28/9.

Üçüncü Mâdde

Îrân'ın 8/26 Şubat sene 1903 târîhli Gümrük Ta'rifesi'ne tevfîkan zîrde muharrer cedvele derc olunan Ta'rife ahkâmı Îrân'a idhâl olunan Osmanlı mahsûlât veya ma'mûlâtı hakkında te'yîd edilmişdir. Bundan başka mahsûlât ve ma'mûlât-ı mezkûre diğer bir devletin mahsûlât ve ma'mûlât-ı mümâsilesine bahşolunacak daha mu'tedil rüsûmdan müstefîd olacakdır.

Cedvel

Rüsûm			Sıra Numarası	Îrân Ta'rifesi'nde Münderic Emti'a-i Ticâriyye Numarası	Emti'a-i Ticâriyyenin Nev'i
Şâhî	Kırân	Tümen			
Muâf			1	2	Her nev' canlı hayvânât
			2	9, 4	Hubûbât-ı gıdâiyye ve mevâdd-ı müstahsaleleri:
2					a) Pirinç
Muâf					b) Buğday, arpa, alef ve ismi tasrîh edilmeyen sâir hubûbât-ı gıdâiyye. *Batmam.*
Muâf					c) Malt
	1				d) Gıdâ olarak isti'mâl edilen nişasta ve sâir mevâdd-ı dakîkıyye. *Batmam.* **Mülâhaza**- Gıdâ olarak isti'mâl olunmayıp ufak paketler veya mukavvâ veya teneke kutular veyâhûd bunlara mümâsil sâir kaplar derûnunda idhâl edilen nişasta ve mevâdd-ı dakîkıyyeden ma'a dara vezne göre rüsûm istîfâ olunur.
Muâf					e) Frenk arpası ve her nev' bulgur dahi dâhil olduğu hâlde gıdâ olarak isti'mâl olunan dakîk.
	1				f) Makarna ve tel şa'riyesiyle gıdâ olarak isti'mâl olunan sâir hamurlar. *Batmam.*
	1				g) Bisküi ve "pain d'épices[1]" ve her nev' hamur işleri. *Ma'a dara batmam.*
			3	9, 7, a	Konserveden başka her nev' yaş veya kuru meyveler ile esmâr-ı ayniyye:
5					Yaş veya kuru zeytinler ve hurmalar ve yaş veya kuru üzümler ve kuru incirler. *Batmam.*
	2		4	9, 8	Zeytinyağı. *Ma'a dara batmam.*

1 Bir çeşit Fransız pastası.

دولتلو افندیم حضرتلری

نظارت ومواصلات جلیلهسی

ترجمهٔ مطلبی

عدد

برنجی ماده

سالک تلغراف و تلفون ایله مراسلات و مخابرات و مکالمات عمومیه و یا مخصوصه ارسال و وصول و ترتیب رسوم و اعادهٔ اخراج مخابره و تلغراف و تلفون ایله وقوع بولان تأخیر و خطالرده وقوع بولان قطع و تعطیل و تلفیاتک زیاده مقدار ساعده قطع مکالمات عمومیه و مخصوصه حقنده اجرا اولنه جق معامله مقابلنده تابع طوتیلوب حقده مراسلات عمومیه و مخصوصه شاکره بیلدیرمیه جکی بر حالده دیگر برتلغراف مؤسساتنه قطع مراسلات عمومیه و مخصوصه وزیر طرفندن وقوع بولان تأخیر و خطالرک رسوم و تلفیات ایله تلفون مکالمات رسوم و تلفیاتی کبی رسوم مخصوصه و تلفیات و خطالرک ترتیب و تنزیلات موضوعه ده تابع طوتیلمیه جکی و حالات مذکوره ده تلغراف مؤسساتنک بازیعد ظهور عاقبه بر یلک صورت موقته و یا ذکر ده و درجه باتصر حکومت جنابلری درحال و بلاتأخیر دیگر طرفک معلومه و یا مخصوص و یاخود طرفلک تعهد ایلدیکی تلغراف مؤسساتنه اجرا اولنه جق معامله ده تابع طوتیلمیه جکدر.

اوچنجی ماده

مادهٔ سابقهٔ احکامی

(ا) سالک تلغراف مخصوصه تلغراف و تلفون ایله عیه اخراجنده بر اخراجات سهو مخصوص (رقیه) تابع اولمیه جقدر مگر توقوفه حقنده

(ب) سالک تلغرافده بیه اولونه جق موجود صورتلرینک مخصوص صورتلرینک مصیبت اولمیه جقدر و اخراجات تلغراف و تلفون ایله

اوچنجی ماده

ایرلک ۷۶ ساط ۹۰۴ تاریخلو کراس تعرفه سنه توفیقاً زیرده مرقوم جدول درج اولنه جق تعرفه احکامی برنجی و اخراجات تلغراف و تلفون عمومیه و مخصوصه حقنده تأییدیلمشدر. بونده فقط عمومیه و مخصوصه مذکوره دیگر برتلغراف عمومیه و مخصوصه حقنده دخی بو معامله یه مساعده اولونه جقدر.

جدول

امتعهٔ تجاریه یلک نوعی

رسوم

معاف	۱	
	۲	۹۲۵

هرنوع حاصل حیوانات

حیوانات غذائیه و مواد مستحصله سی :

a) یرغ

b) بغداده آیرو علف و صمن تعریف ایدیلمیان غذائیه بطیخ

رسوم

معاف	۱	
	۲	۹۲۵
	۳	۹۷۵
	۴	۹۸
معاف	۴ مکرر	۹۰۴
	۵	۷۰۴
	۶	۱
	۷	۵
	۸	۵

امتعهٔ تجاریه یلک نوعی

c) مالته

d) غذا اولدرمیه استعمال ایدیلمیان نشاسته و سائر موادی حقیقیه بطیخ

ملاحظه — غذا اولدرمیه استعمال اولنه جق مالته و یا مالته قوطیلری و یا فقط قوطیلر و یا فقط قوطیلر ویا مالته ایله برلکده اولنه جق سائر قابلر درجه ده اولمیان غذائیه یه نشاسته و مواد حقیقیه دن مرکب رسوم استیفا اولنور.

e) خرنك آیری و هرنوع یاغلر دخی اولدیغی حالده

غذا اولدرمیه استعمال اولنه جق

f) مقاله و حق تصریسیله غذا اولدرمیه استعمال اولنه جق مخصوص بطیخ

g) بیکون و « یرنده یمین » دهرنوع خنزیر لحمی مع طرطیخ

یاسه و یاقوری یوغورت و حیار و یاسه و یاقوری ترشی

و قورو یمیش

بطیخ

زیتون یاغی مع طرطیخ

قوزلی و یانیشه و یاخود بوغده صاقی فاجه درو غه قوزلی و یانیشه

اوزرینه شقه هرنوع یاسه و یاقوری سبزه لر

یاموتشوفاف :

a) صدره تحویله دهسدی تعریف ایدیلمیان شقه هرنوع خام (ecrue) یاصه و آلوانه و یاباغه

اوه بطیخ

b) یاموتشی قطیفه و یاوشه

اوه بطیخ

c) ایلدیز و یا ایلدیز یاموتشی

اوه بطیخ

ملاحظه — یوقاریده مذکور و یاخود اطراینه و یوقاریده « یوقاریده مذکور » ایلمه ایله بیان اولنه جق یوک حیوانلری و یاخود تزیینه ایلمه ایله بیان اولنه جق یوک حیوانلری یوک حیوانلری حیوانلرک تزیینه ایلمه ایله بیان اولنه جق یوک حیوانلری معلوم اولقیه و تسالده نوعلرینه کوره یوزده اون و حقیقیه معلوم اولقیه و تسالده نوعلرینه کوره یوزده اون و حقیقیه یاخود یالکز نوعلرینه کوره یوزده اون و حقیقیه « ایلمه ایله بیان اولنه جق یوک حیوانلری » یوقاریده مذکور یوک حیوانلری کوره یوزده یدی حقیقیه معلوم اولقیه

Rüsûm			Sıra Numarası	Îrân Ta'rifesi'nde Münderic Emti'a-i Ticâriyye Numarası	Emti'a-i Ticâriyyenin Nev'i
Şâhî	Kırân	Tümen			
Muâf			Mükerrer 4	9, 10, a	Kutu veya şişe veyâhûd bunlara mümâsil kaplar derûnunda konserve edilmiş olanlardan başka her nev' yaş veya kuru sebzeler
					Pamuk mensûcâtı:
	2	1	5	20, 3	a) Sûret-i mahsûsada isimleri tasrîh edilenlerden başka her nev' hâm (écrus)[1] beyâz ve elvân veya basma. *On batmam.*
	5	2			b) Pamuklu kadîfe ve pelüşler. *On batmam.*
	5	2			c) İşlemeli veya işlemesiz pamuk tüller. *On batmam.* **Mülâhaza**- Yün ile mahlût veya yün ile işlenmiş ve broşe[2] edilmiş elyâf-ı nebâtât mensûcâtından ve yün ile işlenmiş veya broşe edilmiş veyâhûd kenârları yün saçaklarla tezyîn edilmiş elyâf-ı nebâtâtdan ma'mûl atkılar ve şallardan nev'lerine göre yüzde on fazlasıyla mensûcât resmi istîfâ olunur. İpek veya taklîd veya hâlis yaldızlanmış veya yaldızlanmamış gümüş sırma ile mahlût ve işlenmiş veya broşe edilmiş elyâf-ı nebâtâtdan ma'mûl mensûcâtdan nev'lerine göre yüzde yirmi fazlasıyla mensûcât resmi istîfâ olunur.
					Mensûcât-ı harîriyye:
	5		6	20, 20	a) İpek kırığı mensûcâtı. *Batmam.*
		5			b) Yaldızlanmış veya yaldızlanmamış taklîd veya hâlis gümüş sırmalarla broşe edilmiş sâfî ipekli mensûcât ile sâfî ipekli kadîfe ve pelüşler. *Batmam.*
		3			c) Sâir bi'l-cümle sâfî ipekli mensûcât. *Batmam.* **Mülâhazât**- Tûlânî ve arzânî ipliklerinin hey'et-i mecmû'asında yüzde doksandan ziyâde hâlis ipeği hâvî bulunan mensûcât hakkında sâfî ipek muâmelesi icrâ olunacakdır.

1 Yıkanmamış, ağartılmamış veya boyanmamış tekstil malzemeleri, iplikler veya kumaşları ifade eden Fransızca sözcük.

2 *(Fr. Brodıe)* Kumaş üstüne bazı desenler yapan dokuma usulü; bu usulle dokunmuş kumaş.

	رسوم		
	فرانسا		
۲			
۵			
۵			
۲			
۵	۲		
۱	۵		

متوجهات حریره :

a) ایپك قزیفی متوجهاتدن — بلطاف

b) یالدزلو ویا یالدزلو نهایه تقلید ویا خالی کیمه حریر اولوب بروشر ایله صاف ایپکلی متوجهاتدن بلطاف

c) سائر یالکز صاف ایپکلی متوجهات بلطاف

ملاحظه — خلوط وصاف ایپکلی بافته لرك هیئت مجموعه سنه بوزده طقسان زیاده خالص ایپکلی اولدیغی حالده متوجهات صاف ایپکلی حکمنده اولوب بوقسمه دخی داخل اولمشدر.

d) طلوق وصاف ایپکلیدن ماعدا صاف ایپکلی اولوب یالکز یالدزلو ویا یالدزلو اولمیان نباتاتدن مأخوذ متوجهات حریره بلطاف

ملاحظات عمومیه :

اولا — بوقسم ایپکلیلرك اوزرلرنده قزیل یوزلرك صحیح وسنوچ اولدیغنه دائر تنزیلات اولنه جقدر.

ثانیا — بوقسم حکمنده اولوب یالکز ایپکلی اولمیوب ایپکلی ویون ویا پامق ویون ویا کتان ویون کبی سائر مخلوط اقمشه لرك ایپکلی اولان قسملری دخی بوقسم حکمنده اولوب بونلرك دخی قزیل یوزلرك صحیح وسنوچ اولدیغنه دائر تنزیلات اولنه جقدر.

ثالثا — بوقسم حکمنده اولوب یالکز ایپکلی اولمیوب ایپکلی ویون ویا پامق ویون ویا کتان ویون کبی سائر مخلوط اقمشه لرك ایپکلی اولان قسملری دخی بوقسم حکمنده اولوب بونلرك دخی قزیل یوزلرك صحیح وسنوچ اولدیغنه دائر تنزیلات اولنه جقدر.

رابعا — استعمالی وفور.

۷	۹	ویرد وقطوق :
		اولا — بغداز یاخود خام قوزی ویرد بلطاف
	۱	ثانیا — قدری ویا طوزلو یاخود خام ویرد بلطاف
	۱۰	ثالثا — مصنوع ویرد :
		a) سوخو کوردلی مصنوعی بلطاف
	۱۰	b) دباغتانه سیاهه ویا دیگر دباغتخانه ویرد بلطاف
	۱۰	c) بویالی وصدفی ویا غتانه یاخود سائر کیمه اوتوکه وصیوه ویرلی بلطاف
	۱	ایدهلوغه ویرد
	۱۰	ایدهلوغه شیه صوفی بلطاف

رقم خزینه دار ایله مهر ومحافظه ایدیلوب کیسه لرك اغزی ایپ ترنیاته سمک

Rüsûm			Sıra Numarası	Îrân Ta'rifesi'nde Münderic Emti'a-i Ticâriyye Numarası	Emti'a-i Ticâriyyenin Nev'i
Şâhî	Kırân	Tümen			
	5	1			d) Tûlânî ve arzânî ipliklerinde sâfî ipeği hâvî pamuk veya sâir elyâf-ı nebâtâtla mahlût mensûcât-ı harîriyye. *Batmam.* **Mülâhazât-ı umûmiyye:** *Evvelen:* Mevâdd-ı elyâfiyye ile örülmüş akmişe ile bunların ma'mûlâtı ve mensûc olup nescden sonra el ile işlenmemiş mendil ve yatak ve yol örtüleri ve sofra bezleri ve peşkirler ve harmaniler ve isimleri tasrîh olunmayan şallar ve atkılar ve büyük ve küçük peçeler ve kurdeleler ve triko ma'mûlâtı ve sâire gibi eşyâ hakkında nev'lerine göre mensûcât muâmelesi icrâ olunacakdır. *Sâniyen:* Örülmüş veya lâ-ale't-ta'yîn dokumalı kumaşlardan ma'mûl olup kenârları kıvrılıp dikilmiş veya her nev' saçaklarla tezyîn edilmiş eşyâdan kenârları kıvrılıp dikilmemiş ve saçaklarla tezyîn edilmemiş aynı eşyâ misilli dokumaya âid rüsûm istîfâ olunur.
			7	29	Deriler ve ma'mûlâtı:
	1				*Evvelen:* Bağdad nâmıyla ma'rûf hâm kuzu derileri. *Batmam.*
10					*Sâniyen:* Kuru ve tuzlu sâir hâm deriler. *Batmam.*
		10			*Sâlisen:* Müstahzar deriler. a) Müstahzar kürk ma'mûlâtı. *Batmam.*
10					b) Dibâgat edilmiş sepilenmiş veya dibâgatla incelmiş deriler. *Batmam.*
	1				c) Boyalı ve cilâlı dibâgat edilmiş ve maroken hâline konulmuş ve Çin verniği ile cilâlanmış deriler. *Batmam.*
10	1				*Râbian:* Her nev' meşin ma'mûlâtı. *Batmam.* Bu kalem; cüz'dân ve para çantaları ve çantalar ve sâire gibi eşyâ ile tezyînâta müteallık mevâd müstesnâ olduğu hâlde ez-cümle eğer takımlarıyla hamutlar ve başlıca kısmı meşinden ma'mûl kundura işleri ile kayışlar ve sâireyi şâmildir.
	3		8	38, 10	Yaprak veya kırma hâlinde gayr-i ma'mûl tütünler. *Batmam.*

Rüsûm			Sıra Numarası	Îrân Ta'rifesi'nde Münderic Emti'a-i Ticâriyye Numarası	Emti'a-i Ticâriyyenin Nev'i
Şâhî	Kırân	Tümen			
		1	9	38, 20	Sigarlardan[1] başka sigara ve ma'mûl tütünler. *Ma'a dara batmam.* Bu kalem; ez-cümle çubuk için istihzâr edilmiş tütünü, enfiyeyi, ağız tütününü ve usârelerini (praiss) ve sâireyi şâmildir.
	1		10	39, 2	Kırmız. *Ma'a dara batmam.*
Muâf			11	40	Nebâtât ve sûret-i mahsûsada isimleri tasrîh olunmayan mevâdd-ı nebâtiyye.

Bâlâdaki Cedvel Hakkında Mülâhazât-ı Umûmiyye

Evvelen: Mezkûr cedvelde gayr-i sâfî vezne göre îfâ-yı rüsûm edecekleri gösterilen emti'a-i ticâriyyeye tarh edilecek rüsûm, ticâretde cârî olan âdet üzere emti'a ile berâber müşterîlere terk olunan kapların ve bi'l-hâssa mâyiâtı hâvî teneke kaplar ile fıçılar ve şişeler ve küçük destîler veya küçük şişelerin ve emti'ayı bozmaksızın veya topdan veya perâkende olarak ber-mu'tâd ne şekilde mevki'-i fürûhta vaz' ediliyor ise o şekli ta'dîl etmeksizin emti'adan ayrılamayan veya ayrılması câiz olmayan çanak ve her nev' kutular ve mukavvâlar ve kâğıd veya bez sargıları ve sâir bi'l-cümle kapların dahi vezni dâhil olduğu hâlde emti'a-i ticâriyyenin vezn-i sahîhi üzerine hesâb olunmuşdur.

Sâniyen: Bu esâsa göre idhâl olunan emti'a-i ticâriyyenin vezni için vâhid-i kıyâsî Fransa'nın iki kilogram dokuz yüz yetmiş gramına muâdil bulunan Îrân'ın 640 miskâl veznindeki Tebriz Batmanı'dır.

Sâlisen: Kırân üzere ta'yîn olunan idhâlât rüsûmu her yüz kırân altun akçe olarak 48 Fransız frangı i'tibârıyla hesâb olunmuşdur. Kırânın kambiyosu mârrü'z-zikr Fransız frangına nisbeten yüzde ondan ziyâde tedennî edip de tedennî bir ayı mütecâviz bir müddet devâm ederse Îrân Hükûmeti, bu keyfiyyet başlıca bankalar tarafından tasdîk ve evvelce Tahran Sefâret-i Seniyyesine teblîğ olundukdan sonra mârrü'z-zikr cedvelde muharrer rüsûm-ı muarrefenin mikdârını o nisbet dâiresinde tezyîd etmek salâhiyyetini hâizdir. Bu teblîgât mikdâr-ı mezkûrun tezyîd edileceği târîhden lâ-ekal iki hafta evvel vukû' bulmak lâzım gelecekdir. Kırânın fiâtınca mârrü'z-zikr nisbetden yüzde ondan ziyâde bir terakkî meşhûd olup da bu terakkî bir ayı mütecâviz bir müddet devâm ederse rüsûmun o nisbet dâiresinde tenzîli Tahran Sefâret-i Seniyyesi vâsıtasıyla cânib-i Hükûmet-i Seniyye'den taleb buyurulacak ve bu hâlde Îrân Hükûmeti tenzîl-i rüsûma muvâfakate mecbûr olacakdır.

Dördüncü Mâdde

Tarafeyn-i âkıdeyn idhâlât veya transit husûsunda Muâhede-i hâzırada mevzû' müstesneyâtdan mâ'adâ hiçbir memnû'iyyet ile ticâret-i mütekâbileye îkâ'-ı mevâni' etmemeği ta'ahhüd eylerler.

Tarafeyn-i âkıdeyn:

Elif) Ahvâl-i istisnâiyyede ihtiyâcât-ı askeriyye,

1 *(Fr. Cigare)* Sigar; yaprak sigara, puro.

Be) Emniyyet-i umûmiyye,

Te) Zâbıta-i sıhhiyye ve baytariyye ve sıhhat-i umûmiyye ve hayvânât ve nebâtât-ı müfîdeyi ilel-i sâriye ve intâniyyeye karşı himâye,

Se) Devlete âid olup el-yevm cârî bulunan veya âtiyen vaz‘ ve te’sîs edilebilecek olan inhisârât hakkında bu kâ‘ideden müstesnâ sûretde hareket edebileceklerdir.

Beşinci Mâdde

Barut ve dinamit ve buna mümâsil sâir mevâdd-ı infilâkıyye ile mevâdd-ı infilâkıyye i‘mâli için isti‘mâl olunan kâffe-i eczâ-yı kimyeviyye ve top ve esliha-i harbiyye ve bunların teferruâtı ile mühimmât-ı askeriyyenin Tarafeyn-i âkıdeyn memâlikine idhâli ve transit sûretiyle imrârı kat‘iyyen memnû‘dur. Tarafeyn-i âkıdeyn memâlikinde esliha ve mühimmât ticâreti doğrudan doğruya hükûmet-i mahalliyyenin nezâret-i mahsûsası tahtında kalacakdır.

Altıncı Mâdde

Tarafeyn-i âkıdeyn kendi memleketlerine karşı îkâ‘ edilen kaçakçılığı men‘ ve mütecâsirlerini te’dîb için tedâbîr-i münâsibeye bi't-tevessül müşteriken hareket etmeği ve bu bâbda takayyüdât icrâsı vazîfesiyle mükellef olan diğer taraf me’mûrlarına kânûnen her gûne muâvenetde bulunmağı ve kendilerine yardım etmeği ve îfâ-yı vazîfe husûsunda me’mûrîn-i mûmâ-ileyhimin muhtâc oldukları bi'l-cümle ma‘lûmâtı mâliye ve zâbıta me’mûrları ve ale'l-umûm me’mûrîn-i mahalliyye vâsıtasıyla kendilerine îsâl etmeği ta‘ahhüd eylerler.

Yedinci Mâdde

Devleteyn memâlikini yek-diğerinden tefrîk eden hudûd-ı berriyyeden vukû‘ bulacak her nev‘ emti‘a idhâlât ve ihrâcâtının sûret-i mahsûsada müsâ‘ade olunmuş olan yol ve câddelerden icrâ olunması mecbûrî ve beyânnâmesinin bu bâbda me’zûniyyet-i mahsûsayı hâiz olan Gümrük İdârelerine i‘tâsı muktezîdir. Hudûd ile Gümrük İdâresi arasında başka yollar üzerinde bulunan her gûne eşyâ nakliyyâtı kaçak addolunacak ve işbu kaçak nakliyyât kangı memleketin arâzîsi üzerinde zâhire ihrâc olunmuş ise o hükûmetin kavânîn-i mahsûsasına tevfîkan hakkında muâmele edilecekdir. İşbu Muâhedenâme mevki‘-i icrâya vaz‘ olunmazdan evvel Tarafeyn Gümrük İdâreleri gümrük usûlü tahtındaki nakliyyât için tahsîs olunan Gümrük İdârelerini ve tarîkları mübeyyin bir kıt‘a cedveli mütekâbilen yek-diğerlerine teblîğ eyleyeceklerdir. Tarafeyn İdâreleri beyninde evvelce i’tilâf hâsıl olmadıkça nakliyyâta tahsîs olunan turuk ve merâkizin cedvelinde musarrah ta‘rîfâtça âtiyen bir gûne ta‘dîlât icrâ olunamayacakdır.

Sekizinci Mâdde

Mârrü'z-zikr Altıncı mâddede musarrah kâ‘ideyi tatbîkan şurası mukarrerdir ki Tarafeyn memâlikinin birinde ihrâcât rüsûmuna tâbi‘ olan tütünler ancak mârrü'z-zikr ihrâcât rüsûmunun evvelce tesviye olunduğu mahrec Gümrük Merkezi tarafından verilmiş muntazam bir varaka ibrâzı sûretiyle isbât edildiği hâlde diğer taraf memâlikine idhâl olunabilecekdir. Varaka-i mezkûre ibrâz olunmadığı takdîrde emti‘a-i ticâriyye tevkîf olunacak ve mevrûd Gümrük Merkezi me’mûrları keyfiyyeti mahrec Merkezi me’mûrlarına bi'l-iş‘âr emti‘a-i mezkûrenin müfredâtını mübeyyin sahîh bir defteri irsâl edeceklerdir. Ya varaka-i mebhûse veyâhûd muâmelât-ı nizâmiyyenin îfâ olunduğunu mübeyyin bir beyânnâme-i resmî üç ay zarfında mevrûd Merkeze ibrâz olunmayacak olursa emti‘a-i mezkûre masârıf-ı vâkı‘anın te’diyesine mukâbil mahrec Merkez me’mûrlarına iâde ve teslîm kılınacak ve masârıf-ı mezkûre emti‘adan istîfâ olunacakdır. Esnâ-yı seyâhatda isti‘mâl-i zâtîlerine mahsûs olmak üzere yolcular tarafından eşyâları içinde naklolunan mikdâr-ı cüz’î tütün mevrûd memleket nizâmât-ı mahsûsası mâni‘ olmadıkça muâmelât-ı meşrûhadan muâf tutulacakdır.

Tarafeyn-i âkıdeyn kendi memleketleri mahsûlâtından ihrâcât rüsûmuna tâbi‘ olanlar hakkında Tarafeynden biri cânibinden taleb olunduğu takdîrde aynı usûlü tatbîk etdirmek salâhiyyetini mütekâbilen muhâfaza ederler. Bu bâbdaki iş‘âr Devleteyn Sefâretleri vâsıtasıyla vukû‘ bulmak lâzım gelecek ve bunun

üzerine Devleteynden her biri tarafından ittihâz olunacak tedâbîr dört ay sonra mecbûriyyü'l-icrâ olacakdır.

Dokuzuncu Mâdde

Hudûdun öte tarafında kâin mer'âlarda ra'y etdirilmek üzere Tarafeyn-i âkıdeynden birinin ahâlîsi tarafından gönderilen hayvânât en yakın mevrid Gümrük Merkezi tarafından i'tâ olunması lâzım gelen muntazam bir varakanın ibrâzına ve Tarafeyn-i âkıdeynin kavânîn ve nizâmâtı ahkâmına tevfîkan îfâsı lâzım gelebilecek olan idhâlât rüsûmu mikdârı için mârrü'z-zikr mevrid Gümrük Merkezinin ârzûsu vechile ya kefâlet veyâhûd kefâlet-i şahsiyye sûretiyle irâ'e edilmesine mukâbil Tarafeyn memâlikinden muvakkaten resm-i gümrükden muâf olarak kabûl edilecekdir. Varaka-i mezkûre dokuz ay mer'î olmak üzere i'tâ olunacak ve bu müddetin inkızâsında be-tekrâr ibrâz edilemediği takdîrde kefâlet akçesi vâridât-ı kat'iyye sûretinde kaydolunabilecekdir. Devlete âid mer'âlarda ra'y etdirilen yerli veya ecnebî hayvânâtdan istîfâ olunan ağnâm resmine gelince; bu bâbda Tarafeyn memâlikinde muâmele-i mütesâviye icrâsını te'mîn için ileride bir mukâvele-i mahsûsa akdedilecekdir. Ağnâm resmi mümkin mertebe mevrid Gümrük Merkezince istîfâ olunacak ve bu Merkez sene-i câriye zarfında ra'y etdirilmek için mu'teber olmak üzere müfredâtı mübeyyin bir varaka i'tâ edecekdir.

Onuncu Mâdde

Tarafeyn-i âkıdeynden birinin veya diğerinin arâzîsinden emti'a-i ticâriyyenin transit sûretiyle imrârı Birinci mâddede musarrah olduğu vechile mütekâbilen en ziyâde mazhar-ı müsâ'ade olan millet muâmelesine tâbi' olacak ve ma'ahâzâ işbu Muâhedenâme'nin müddet-i devâmınca transit sûretiyle Îrân'dan gelen veya oraya giden emti'a-i ticâriyyeden Hükûmet-i Seniyyece istîfâ olunan gümrük resmi râyic üzere yüzde on birden fazla olamayacakdır.

On Birinci Mâdde

İşbu Muâhedenâme tasdîknâmeler mübâdele olunur olunmaz mevki'-i icrâya vaz' olunacak ve on sene müddetle mer'iyyü'l-icrâ kalacakdır. Tarafeyn-i âkıdeynden hiçbiri işbu Muâhedenâme'nin ma'mûliyyetine nihâyet vermek niyetinde bulunduğunu müddet-i mezkûrenin inkızâsından on iki ay [evvel] beyân ve iş'âr etmediği takdîrde işbu Muâhedenâme Tarafeyn-i âkıdeynden biri veya diğeri mefsûhiyyetini i'lân etdiği târîhden i'tibâren bir sene inkızâsına değin mecbûriyyü'l-icrâ kalacakdır.

On İkinci Mâdde

İşbu Muâhedenâme tasdîk olunacak ve tasdîknâmeler sür'at-i mümkine ile Dersa'âdet'de mübâdele edilecekdir. Tasdîkan li'l-makâl Tarafeyn murahhasları işbu Muâhedenâme'yi imzâ ve mühürleriyle tahtîm etmişlerdir.

İşbu Muâhedenâme iki nüsha-i asliyye olarak ( ) târîhinde Dersâ'âdet'de tanzîm olunmuşdur.

BOA, Y.A.RES, 137/49-4

25

Osmanlı-İran Hudut Prokotolü

Border Protocol Between the Ottoman Empire and Iran

Sultan Mehmed Reşad zamanında İngiltere ve Rusya devletlerinin İstanbul büyükelçileri, Sadrazam ve Hariciye Nazırı Prens Said Halim Paşa ile İran Devleti adına İstanbul Büyükelçisi Mirza Mahmud Han Kaçar İhtişamüssaltan'a arasında İstanbul'da tanzim ve imza olunan Tahdid-i Hudud Protokolü ve ekleri.

Border Protocol and its annexes drawn up and signed in Istanbul during the reign of Sultan Mehmed Reşad between the British and Russian ambassadors to Istanbul, Prince Said Halim Pasha, Grand Vizier and Minister of Foreign Affairs, and Mirza Mahmud Khan Qajar Ihtişamüssaltan, Ambassador to Istanbul for the Iranian Empire.

4-17 Kasım / November 1913

4/17 Teşrîn-i Sânî sene 1913 târîhinde Dersa'âdet'de imzâ olunan
"Devlet-i Aliyye – Îrân" tahdîd-i hudûduna mütealhk Protokol'ün tercemesidir.[1]

Muharrirîn-i imzâ Sadr-ı a'zam ve Hâriciye Nâzırı fahâmetli, devletli Prens Said Halim Paşa hazretleri ile İngiltere'nin nezd-i Saltanat-ı Seniyye'deki Fevkalâde ve Murahhas Büyükelçisi asâletli Sir Louis Mallet,

1 T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi *(BOA)* envanterinde *HR.SYS, 720/11* kimlik bilgisiyle kayıtlı olan bu belge grubu içerisinde Protokol'ün Osmanlıca kaleme alınmış ve Fransızca daktilo edilmiş metinlerinin yanı sıra Matbaa-i Osmâniye'de Osmanlıca ve Fransızca basılmış (Dersaâdet, 1330) nüshası da mevcuttur. Bu itibarla her ne kadar bu çeviri yazı Protokol'ün Osmanlıca kaleme alınmış metnine göre yapılmış ise de Protokol'ün sonunda *"Ma'amâfih şurası mukarrerdir ki; yalnız Fransızca metin mu'teber ve ma'mûlün-bih olacakdır."* hükmü yer aldığından, Osmanlıca imlası ile Fransızca imlası farklılık gösteren yer isimlerinde Fransızca nüshadaki isim dipnotta ayrıca gösterilmiştir.

nezd-i Saltanat-ı Seniyye'deki Îrân Fevkalâde ve Murahhas Büyükelçisi devletli Mîrzâ Mahmud Hân-ı Kaçar İhtişâmü's-saltana, Rusya'nın nezd-i Saltanat-ı Seniyye'deki Fevkalâde ve Murahhas Büyükelçisi asâletli Mösyö de Giers hazerâtı kendi hükûmet-i metbû'aları beyninde akdolunan Devlet-i Aliyye – Îrân hudûduna müteallık Mukâvelenâme'yi işbu protokole derc etmek maksadıyla akd-i ictimâ' etmişler ve beynlerinde icrâsına ibtidâr olunan müzâkerât-ı ahîrenin bugüne kadar olan sûret-i cereyânını yeniden gözden geçirerek işe mübâşeret etmişlerdir. Devlet-i Aliyye – Îrân tahdîd-i hudûduna müteallık müzâkerâtın esâslarını karârlaşdırmak üzere Tahran'da Sefâret-i Osmâniyye ile Îrân Umûr-ı Hâriciyye Nâzırı beyninde vaz'-ı imzâ olunan Protokol'ün Birinci mâddesinde musarrah Muhtelit Komisyon on sekiz ictimâ' akdetmiş ve bu ictimâ'âtın birincisi 12/25 Mart ve sonuncusu 9/22 Ağustos sene 1912 târîhinde vukû' bulmuşdur. Dersa'âdet'deki Rusya Sefâreti 9/22 Ağustos sene 1912 târîhiyle Hâriciye Nezâret-i Celîlesine irsâl etmiş olduğu 264 numaralı notada; *"Hükûmet-i İmparatoriyye 1848 târîhli istatükonun iâdeten te'sîsini te'kîd eden Erzurum Muâhedenâmesi ahkâm-ı sarîhasının bilâ-imhâl mevki'-i icrâya vazı lüzûmunu ne kadar musırrâne te'kîd etse bunun becâ olduğu fikir ve i'tikâdındadır."* me'âlinde[1] idâre-i kelâm etmiş ve aynı zamânda hudûdun muâhedât-ı mer'iyye ahkâmına muvâfık olarak güzergâhını ber-tafsîl mübeyyin bulunan bir muhtırayı Hükûmet-i Osmâniyye'ye teblîğ ve îsâl eylemişdir.

[s. 2] Hükûmet-i Osmâniyye işbu notaya cevâben irsâl etdiği 18/31 Mart sene 1913 târîhli ve 47 numaralı bir müzekkirede; *"Bâb-ı Âlî Rusya Hükûmeti'yle olan münâsebât-ı samîmesinde her gûne esbâb-ı ihtilâfı bertaraf ederek Hükûmet-i müşârun-ileyhâca izhâr olunan ârzûya mümâşât etmek ârzûsunda bulunduğu ve diğer tarafdan bu husûsa dâir beyne'd-devleteyn mevcûd olan ihtilâfda Îrân Hükûmeti'ne karşı hüsn-i niyyetini tamâmıyla irâ'e ve isbât etmek istediği cihetle Devlet-i Aliyye – Îrân hudûdunun Serdarbulak'dan Bane'ye ya'nî 36'ncı arz derecesi hatt-ı mütevâzîsi irtifâına kadar olan kısm-ı şimâlîsinin tahdîdi için Rusya Sefâretinin mârru'l-beyân notasıyla muhtırasında zikrolunan güzergâha beyân-ı muvâfakatine karâr vermişdir."* me'âlinde idâre-i kelâm etmişdir.

Ma'amâfîh Hükûmet-i Osmâniyye Rusya Sefâretinin 9/22 Ağustos sene [1]912 târîhli ve 264 numaralı notasına melfûf muhtırada teklîf olunan hatt-ı hudûdca ba'zı ta'dîlât teklîfinde bulunmuş ve bundan mâ'adâ Zehab hudûdunun vaz'iyetini ve hudûdun bu kısmı hakkında Hükûmet-i Îrâniyye ile kat'î ve muhik bir i'tilâf husûlü için kabûl edebileceği sûret-i tesviyeyi muvazzıh bir muhtırayı müzekkiresine rabt eylemişdir. Buna cevâben Rusya Sefâreti irsâl etdiği 28 Mart/10 Nisan 1913 târîhli ve 78 numaralı notada; *"Hükûmet-i Osmâniyye'nin Erzurum Muâhedenâmesi'yle yâd olunan 1848 târîhli Muâhedenâme'nin 3'üncü mâddesinin 9/22 Ağustos sene 1912 târîhli ve 264 numarah notada bast u temhîd olunan mazmûn ve mefhûm-ı kat'î ve sarîhini Ararat – Bane kısmmn tahdîdine esâs olarak tamdığı"* hakkındaki beyânâtını sened ittihâz etmiş ve cânib-i Bâb-ı Âlîden teklîf olunan ta'dîlâta gelince Eğriçay mes'elesi hakkında bir kayd-ı ihtirâzî dermiyân etmekle berâber **[s. 3]** 9/22 Ağustos sene 1912 târîhli notasında ta'yîn olunan hatca bir gûne ta'dîlât icrâ olunmaması lüzûmunu ne kadar te'kîd etse becâ olacağını beyân eylemiş ve Zehab mes'elesi için bu hudûd hakkında ileride ber-tafsîl serd-i mütâla'ât etmek hakkını muhâfaza ile berâber *"âtiyen hudûdlar üzerinde intizâm ve âsâyişin muhâfazası-m derece-i kâfiyede te'mîn eder gibi görmediği Osmanh projesinin hey'et-i mecmû'ası hakkındaki fikir ve mütâla'asım"* dermiyân eylemişdir.

20 Nisan / 3 Mayıs 1913 târîhiyle Rusya ve İngiltere sefâretleri fahâmetli, devletli Prens Said Halim Paşa hazretlerine müttehidü'l-me'âl bir nota irsâl etmişler ve bu notaya Zehab'ın ve bu nâhiyenin cenûbunda kâin havâlînin tahdîd-i hudûdu hakkındaki nokta-i nazarı mücmelen ihtivâ eyleyen bir muhtırayı da rabt eylemişlerdir.

1 Metinde *"bu me'âlinde"* şeklinde yazılıdır.

İşbu te'âtî-i muharrerâtı müteâkıb bir tarafdan Mösyö de Giers ile Sir Gerard Lowther ve diğer tarafdan Mahmud Şevket Paşa arasında müzâkerât ve mükâlemâta girişilmiş ve bu müzâkerât ve mükâlemâtın netîcesi Rusya Sefîri'nin 6 Haziran sene 1913 târîhiyle zât-ı sâmî-i Sadâret-penâhî'ye i'tâ eylediği bir muhtırada ve Bâb-ı Âlînin Rusya Sefâretine gönderdiği 26 Haziran / 9 Temmuz 1913 târîhli ve 95 numaralı nota ile İngiltere Sefâretine gönderdiği 12 Temmuz sene 1913 târîhli notada bast u temhîd edilmişdir.

Îrân ile Devlet-i Aliyye arasındaki hatt-ı hudûd-ı cenûbînin güzergâhına dâir 29 Temmuz sene [1]913 târîhinde Londra'da Sir Edward Grey ile übbehetli, devletli Hakkı Paşa hazretleri beyninde bir beyânnâme imzâ olunmuşdur. **[s. 4]** Muahharan Rusya Sefâreti Osmanlı-Îrân hudûduna müteallık muharrerât ve muhâberâtda vaz' olunan tahdîd-i hudûd esâsâtını telhîsan zikr ve ityân etmek istemiş ve bu maksada mebnî Bâb-ı Âlîye 5/18 Ağustos sene 1913 târîhli ve 166 numaralı bir nota irsâl eylemişdir. Aynı târîhde İngiltere Sefâreti cânibinden de Bâb-ı Âlîye müttehidü'l-me'âl bir nota gönderilmişdir.

Bâb-ı Âlî işbu notalara 23 Eylül sene 1913 târîhli ve 113 numaralı müttehidü'l-me'âl müzekkirelerle cevâb vermişdir.

Sâlifü'z-zikr müzâkerât üzerine Rusya, İngiltere, Îrân ve Devlet-i Aliyye murahhasları mevâdd-ı âtiyeyi beynlerinde müttefikan karârlaşdırmışlardır.

-1-

Îrân ile Memâlik-i Osmâniyye arasındaki hudûdun ber-vech-i âtî ta'yîn ve tahdîd olunmasına karâr vermişlerdir:

Şimâl'deki hudûd Büyük Ararat ile Küçük Ararat arasındaki tepe üzerinde kâin Serdarbulak'ın kurbünde bulunan Osmanlı – Rus hudûdunun 37 numara ile murakkam işâretinden bed' edecek ve ba'dehû tepelerden geçerek cenûba doğru inerek Damya[1] Vâdîsi ile Sahrınc nâm mahalli ve Ayubey Dağı'nın cenûbundan nebeân eden Yarımkaya suları tabakasını Îrân cihetinde bırakır ba'dehû hudûd Bulakbaşı nâm mahalli Îrân'da bırakır ve müntehâ-yı cenûbîsi takrîben 44 derece 22 dakîka tûl derecesinde ve 39 derece 28 dakîka arz derecesinde bulunan en mürtefi' tepeyi dâimâ ta'kîb etdikden sonra Yarımkaya'nın **[s. 5]** cihet-i garbîsine yayılan bataklığı garb cihetinden dolaşarak Sarısu suyunu geçer ve Girdebaran nâm Osmanlı köyü ile Bâzergân nâm Îrân köyü arasından mürûr eder ve Bâzergân'ın garbındaki tepenin üstüne çıkarak Saranlı, Zeteuli[2], Gir-Kelim, Kanlıbaba, Gök Hazine[3] ve Deveci tepeleri ile işâret olunan hatt-ı taksîm-i miyâhı ta'kîb eyler.

Deveci'den sonra hatt-ı hudûd Tahdîd-i Hudûd Komisyonu cânibinden istatükoya tevfîkan ta'yîn ve irâ'e olunacak olan mahalde Eğriçay Vâdîsi'ni geçecek ve Nado ve Nifto karyelerini Îrân'da bırakacakdır. Kızılkaya (Bellasor) karyesinin cihet-i âidiyyeti karye-i mezkûrenin mevki'-i coğrâfîsi tedkîk edildikden sonra ta'yîn olunacak ve bu mahaldeki taksîm-i miyâhın garb sath-ı mâili Devlet-i Aliyye'ye ve şark sath-ı mâili Îrân'a âid olacakdır.

Hudûdun güzergâh-ı kat'îsi Kızılkaya kurbünden geçen ve Bayezid sancağını Van vilâyetine rabt eyleyen tarîkın bir kısmını arâzî-i Osmâniyye hâricinde bırakdığı takdîrde şurası mukarrerdir ki Hükûmet-i Îrâniyye asâkir ve askerî kâfileleri müstesnâ olmak üzere Devlet-i Aliyye postası ile yolcu ve eşyâ-yı ticâriyyenin yolun bu kısmından serbestî-i mürûruna müsâ'ade eyleyecekdir.

Ba'dehû hudûd yine âti'z-zikr hatt-ı taksîm-i miyâhın tepeleri üzerine çıkacakdır. Kızılziyaret, Sarıçimen, Dumanlu, Karaburga, (Îrân'a âid) Ayrıçay ve (Devlet-i

1 Fr. metinde *"Damba"*.
2 Fr. metinde *"Zenouli"*.
3 Fr. metinde *"Giduki Hazine"*.

Aliyye'ye âid) Celligöl havzaları arasındaki tepe, Avdaltaşı, Reşman[1], Ahurak ile Tavra arasındaki **[s. 6]** tepe, Yevra-Beğzadan,[2] Cevri-Macin,[3] Hızırbaba, Adristan[4] Sarıkamış Protokolü denilen 15/28 Temmuz 1880 târîhli protokolü Kastar[5] hakkında Kevlik karyesi Devlet-i Aliyye'de ve Bilecik, Razi, Garatil (Haratil) karyeleri ile Cellik ve Panamerik karyeleri Îrân'da kalacak sûretde tatbîk olunacakdır.

Hudûd, Mîrömer tepelerini ta'kîb ederek Surava Dağı'na çıkacak ve Haniga'yı Devlet-i Aliyye cihetinde bırakarak Boruş-Horan Geçidi ve Haravil Dağı ile Beleko Şinetal, Sardul, Gulambi, Keper, Bergabend, Perihan, İskender, Aven ve Kotul mevki'lerinden teşekkül eden hatt-ı taksîm-i miyâhdan geçecekdir.

Babirga[6] Vâdîsi Devlet-i Aliyye'de ve Sartik ve Sero karyeleri Îrân'da kalır. Hudûd Kotul'un müntehâ-yı cenûbîsinden Behik nâm Îrân karyesinin garbında kâin olan tepeye geçer ve Seri-Baydost tepelerini ta'kîb ederek Zont Dağı'nın tepesine vâsıl olur.

Hudûd Zont Dağı'ndan i'tibâren Îrân'a âid olan Tercever, Deşt ve Decever[7] nâhiyeleri ile Devlet-i Aliyye'ye âid Hakkari sancağını ve ale'l-husûs Süve-Şişali,[8] Çil-Cuduri[9], Çel-Berdir, Kuna-Koter, Gazibey, Avuh, May-Helane tepeleri ve Biniyar[10] ile Dalamyer[11]'in garbındaki dağlar arasında kâin hatt-ı taksîm-i miyâhı ta'kîb eder ve ba'dehû (vadisi Dalamyer[12]'in cenûbunda ve Girde Dağı'nın şarkında kâin olan) Gadir nâm-ı dîgerle Ab-ı Ser-i Gadir Çayı'nın menba'ları da dâhil olduğu hâlde Uşnu cihetlerinden Urumiye Gölü'ne cereyân eden havzayı Îrân cihetinde bırakarak Keleşin Geçidi'ne müntehî olur. **[s. 7]** Keleşin'in cenûbunda hudûd (Zerde Göl'ün şarkında ve Sipirez'in cenûb-ı garbîsinde kâin Çumigölü Vâdîsi dâhil olduğu hâlde Laven havzasını Îrân cihetinde ve Revanduz sularını Devlet-i Aliyye cihetinde bırakır ve Siyah Kûh, Zerde Göl, Boz, Barzin, Ser-Şibva,[13] Kevi-Hoca İbrahim tepeleriyle geçidlerinden mürûr eder ve oradan i'tibâren Kandil silsile-i cesîmesini cenûba doğru ta'kîbde devâm ederek Kiyalu'nun cihet-i yemînindeki kolları bulunan Pordanan,[14] Hızrava[15], Talhatan çayları havzalarını Îrân cihetinde bırakır. Şurası mukarrerdir ki Gadir ve Laven menba'larındaki mârru'l-beyân vâdîlerde mevsim-i sayfı imrâr etmeği i'tiyâd etmiş olan Türk kabâili aynıyla sâbıkı vechile mer'âlarından istifâdeye devâm edeceklerdir.

Hatt-ı hudûd Ser-i Kele-Kelin tepesine vâsıl olunca Zinvi-Cazuzan ile Bamin Geçidi üzerine geçer ve Purd-Berdan köprüsü kurbünden Vezne Nehri'ne mürûr eder.

Tahdîd-i Hudûd Komisyonu istatüko esâs-ı umûmîsine tevfîkan Şenye karyesinin cihet-i âidiyyeti hakkında beyân-ı fikr ve mütâla'a eyleyecekdir.

Hudûd Purd-Berdan'dan sonra Foka-Baba-Kır, Berd-i Sipiyan, Berd-i Ebulfeth silsileleri ve Kani-Reş Geçidi üzerine çıkar ve ba'dehû Lagav-Gird (Dönleri) ile Hân Ahmed Geçidi'nden ve Tepe-Salos'un

1 Fr. metinde *"Resdhan"*.
2 Fr. metinde *"Bevra-begzadan"*.
3 Fr. metinde *"Gevri-Mahine"*.
4 Fr. metinde *"Avristan"*.
5 Fr. metinde *"Kotour"*.
6 Fr. metinde *"Bajirga"*.
7 Fr. metinde *"Mergever"*.
8 Fr. metinde *"Chive-Schischali"*.
9 Fr. metinde *"Tchil-Tchovri"*.
10 Fr. metinde *"Binar"*.
11 Fr. metinde *"Dalamper'in"*.
12 Fr. metinde *"Dalamper'in"*.
13 Fr. metinde *"Ser-Schiva"*.
14 Fr. metinde *"Poutdanan"*.
15 Fr. metinde *"Khydynava"*.

müntehâ-yı cenûbîsinden müteşekkil hatt-ı taksîm-i miyâhı ta'kîb eyler; bu sûretle hudûd (Devlet-i Aliyye'ye âid) Kandul karyesi ile (Îrân'a âid) Keş-Keşiva ve Mazinava karyeleri arasından mürûr eder ve Kiyalu (Zap-ı Sagîr) Nehri mecrâsına vâsıl olur. **[s. 8]** Hudûd, Kiyalu mecrâsına vâsıl oldukdan sonra sâhil-i yemîni Alati-Acem[1] Îrân cihetinde ve Nehr-i mezkûrun sâhil-i yesârını Devlet-i Aliyye cihetinde bırakarak bu nehri menba' cihetine doğru ta'kîb eyler. Hudûd Kiyalu Nehri'nin cihet-i yesârda bir kolu olan Kilereş Nehri'nin munsabbına vâsıl olunca bu suyun mecrâsına menba' cihetine doğru tekrâr çıkarak Alot, Kivero karyeleri ile kurâ-yı sâireyi Îrân cihetinde ve Alani-Mavut sancağını Devlet-i Aliyye cihetinde bırakır. Hudûd Balu Dağı'nın müntehâ-yı cenûb-ı garbîsinde Kilereş Suyu'nu terk eder ve Kilereş Nehri'nin cenûbuna yayılan Surkev silsilesinin müntehâ-yı şimâl-i garbîsine çıkarak Surkev tepelerinden geçer ve Sivel ve Şivekel sancaklarını Devlet-i Aliyye cihetinde bırakır.

Hudûd takrîben 35 derece 49 dakîka arz derecesi üzerinde bulunan Surkev nokta-i rasadîsine vâsıl oldukda Çampar-Av karyesi cihetine geçer ki bu karyenin cihet-i âidiyyeti kabûl olunan istatüko esâsına tevfîkan Tahdîd-i Hudûd Komisyonu cânibinden karârlaşdırılacakdır. Ba'dehû hatt-ı hudûd Îrân'a âid olan Bane kazâsı ile Devlet-i Aliyye'ye âid bulunan Kızılca kazâsı arasındaki hudûdu teşkîl eden Galaş, Bedi-Keşel, Püşt-Hangajal, Dubera, Parajal ve Sipi-Kani dağları silsilesi üzerine çıkar ve bundan sonra Nov-Huvan Geçidi'ne vâsıl olur. Oradan yine hatt-ı taksîm-i miyâhı ta'kîb ederek cenûba ve ba'dehû garba döner ve Devlet-i Aliyye'ye âid Taratol kazâsını Îrân'a âid Merivan kazâsından tefrîk eden Vul-Guza, Püşt-Şehidan, Hezar-Mal, Bali-Kader, Kele-Melaik ve Kûh-i Kösereşa tepelerinden geçer. Oradan hudûd Halilabad Çayı mecrâsını Çamıkızılca ile nokta-i telâkîsine kadar munsab cihetine doğru ta'kîb eder ba'dehû şu sol ırmağı Benava-Suta'dan tekrâr bu nehre çıkar ve Keli-Nava-Sar ve Keli-Piran geçidlerinden bi'l-mürûr gâlibâ Çigan (veya Çakan) **[s. 9]** nâmıyla ma'rûf olan Süren Geçidi'ne vâsıl olur.

Avroman silsile-i cesîmesi şimâl-i garbî cenûb-ı şarkî istikâmetine doğru yayılarak ba'dehû Devlet-i Aliyye'ye âid Şehr-i Zor kazâsı ile Îrân beyninde hudûd teşkîl eder. Hudûd, Kal'a-i El'in cenûb-ı şarkîsinde ve şehr-i Avroman'ın şimâl-i garbîsinde kâin Kemacar Dağı'na vâsıl olunca cesîm tepeli Dere-Voli Vâdîsi'nin şimâlinde kâin olan cihet-i garbdaki şu'besine kadar ta'kîbe kadar devâm eder ve Han-Germela ve Novsud karyesini Îrân cihetinde bırakır.

Hudûdun Şirvan'a kadar olan kısm-ı mütebâkîsi için sûret-i fevkalâdede olarak Komisyon 1848 senesinden 1905 senesine kadar oraca husûle gelebilmiş olan tebeddülâtı nazar-ı i'tibâra alarak arâzîyi tahdîd edecekdir.

Şirvan'ın cenûbunda hudûd Çamı-Zimkan'ın munsabbı kurbünden başlayarak Benzel (Bezel) Dağı'ndan geçer ve Çemi-Zerrişk Suyu'na iner ve ba'dehû Bend-Bamu'dan nebeân ederek müttehid harîtaya nazaran Püşt-Gerav (Arhvandel[2]) nâmını alan nehir ile sâlifü'z-zikr su arasındaki hatt-ı taksîm-i miyâhı ta'kîb ederek Bend Beno'nun zirvesine çıkar.

Hudûd Bamu (Bemo) tepesini ta'kîb etdikden sonra Derbend-i Dehul (Derbend-i Hur) Geçidi'ne vâsıl olunca Zengene (Âb-bâsâb) Nehri mecrâsını Mamişan karyesinin munsab cihetinde kâin olan ve Şevaldir Tepesi'ne en yakın bulunan noktaya (râsıd noktası) kadar ta'kîb eder. Hudûd bu tepe üzerine çıkacak ve ba'dehû Tileko ve Serkale ovaları sularını taksîm eden tepelerin zirvelerinden ve ba'dehû Holi-Bagan, Cebel-i Alibey, Bender-i Çokçermik, Sengale ve Ezengeran **[s. 10]** silsilelerinden geçerek Karaviz Dağları'nın müntehâ-yı şimâlîsi karşısında kâin olan Tengi-Hammâm Geçidi'ndeki noktaya vâsıl olur.

Buradan sonra hudûd Küreto Nehri mecrâsını bu nâmdaki karyeye kadar ta'kîb edecekdir. Küreto karyesinin cihet-i âidiyyeti sekenesinin tâbi'iyyeti esâsına

1 Fr. metinde *"Alani-Adjem"*.
2 Fr. metinde *"Arkhenvendail"*.

HR. SYS 720/11 1/10

HR. SYS 720/11 1/11

HR. SYS 720/11 1/12

HR. SYS 720/11 1/13

HR. SYS 720/11 1/14

HR. SYS 720/11 1/15

HR. SYS 720/11 1/16

HR. SYS 720/11 1/17

HR. SYS 720/11 1/18

tevfîkan Tahdîd-i Hudûd Komisyonu cânibinden karârlaşdırılacakdır. Oradan sonra hudûd Küreto ve Kuş-Kurrek karyeleri arasındaki yoldan ve ba'dehû Kişka ve Akdağ cebelleri zirveleri boyundan geçer ve ba'dehû Kal'a-i Sebz'i Îrân'da bırakarak Kanıbez Osmanlı karakolhânesine kadar cenûba doğru gider. Oradan Elvend Suyu mecrâsını Gilan Suyu ile nokta-i telâkîsinin munsab cihetine doğru bir çâr-yek sâ'at bu'd-i mesâfesinde kâin noktaya kadar ta'kîb eyler. Bu noktadan i'tibâren hudûd Mahmud Şevket Paşa merhûm ile karârlaşdırılan ve Rusya Sefâretinin 5/18 Ağustos sene 1913 târîhli notasına merbût harîta üzerinde mücmelen gösterilen güzergâhı ta'kîben Âb-Bahşan'ı dolaşarak Neft Suyu'na vâsıl olur ve Neft Mukâta'ası'nı Devlet-i Aliyye'de bırakır oradan sonra hatt-ı hudûd Neft Deresi'ni ta'kîb ederek Kasr-ı Şirin tarîkının işbu suyu kat' etdiği noktaya vâsıl olur ve ba'dehû (Cebel-i Hamrin silsilesinin aksâmından bulunan) Varbülend, Konarig-Keleşvan ve Cebel-i Gerebi dağları boyuncu devâm eyler.

Tahdîd-i Hudûd Komisyonu Cengir (Sumar) sularının alâkadâr taraflar beyninde taksîmi için bir mukâvele-i mahsûsa tanzîm edecekdir. Hudûdun Hakkı Paşa hazretleriyle Sir Edward Grey beyninde Londra'da fî 29 Temmuz sene ( ) târîhinde tanzîm olunan beyânnâmede gösterilen güzergâhın nokta-i şimâlîsi Şuayb ile Mendeli arasındaki kısmı henüz etrâflı bir sûretde tedkîk ve tezekkür edilmemiş olduğu cihetle muharrirîn-i imzâ hudûdun işbu kısmının ta'yînini Tahdîd Komisyonu'na bırakırlar.

[s. 11] Havize kıt'asından denize kadar olan tahdîd-i hudûda gelince; hatt-ı hudûd Hûru'd-düvel'in Hûru'l-azîm'den ayrıldığı Ümm-i Şîr nâm mahalden bed' eder. Ümm-i Şîr Hûru'l-Muhzen 31 derece 43 dakîka ve 29 saniye arz derecesinde kâin Biseten'in 9 mil şimâl-i garbîsinde Hûru'l-azîm ile birleşdiği noktanın şarkında kâindir. Ümm-i Şîr'den i'tibâren hatt-ı hudûd cenûb-ı garbîye doğru teveccüh eder ve Azim nâmıyla dahi ma'rûf olup Şuayb'ın biraz şimâl-i garbîsinde kâin bulunan ufak bir gölün müntehâ-yı cenûbîsinde 45, 47 tûl derecesine vâsıl olur. Bu noktadan i'tibâren hatt-ı hudûd 31 arz derecesine kadar bataklık boyunca cenûba doğru devâm ederek burasını Köşk-i Basra mevki'ini Osmanlı arâzîsinde bırakacak sûretde bu mevki'in şimâl-i şarkîsinde bir noktaya kadar şarka doğru doğruca ta'kîb eder.

Bu noktadan sonra hatt-ı hudûd Nehr-i Diyeci ile Nehr-i Ebü'l-arabîd arasında kâin bir noktada Hâin Kanalı'na kadar cenûba gider ve Hâin Kanalı'nın Nehr-i Nazâile munsabbında Şattu'l-Arab'a iltihâk etdiği noktaya kadar bu kanalın hatt-ı miyâh-ı vasatîsini ta'kîb eyler.

Bu noktadan i'tibâren hudûd Şattu'l-Arab mecrâsını denize kadar ta'kîb ederek nehir ile nehirdeki adaların kâffesini âti'z-zikr şerâit ve istisnâ'ât ile taht-ı hâkimiyyet-i Osmâniyye'de bırakır.

a- (1) Muhalle Adası ve işbu ada ile Şattu'l-Arab'ın sâhil-i yesârı (Îrân'a âid Abadan sâhili) arasında bulunan iki ada; (2) Şetait ile Muaviye arasındaki dört ada ve Menkûhi önünde kâin olup cümlesi Abadan Adası'nın tevâbi'inden bulunan iki ada. (3) El-yevm mevcûd olan veyâhûd mevcûd olmayıp da teşekkül edebilecek ve suların cezr hâlinde bulunduğu zamân Nehr-i Nazâile'nin munsab cihetine doğru Abadan Adası'na veya Îrân toprağına ittisâl peydâ edecek olan her bir adacık Îrân'a âiddir.

[s. 12] b- Muhammere yeni limanı ile mersâ-yı Karun nehrinin Şattu'l-Arab ile birleşdiği noktanın menba' ve munsab cihetlerinde Erzurum Muâhedenâmesi'ne tevfîkan Îrân'ın taht-ı hükmünde bulunmakda devâm edecek ve bu cihet Hükûmet-i Osmâniyye'nin nehrin bu kısmını isti'mâl husûsundaki hakkını ıskât edemeyeceği gibi Îrân'ın hüküm ve nüfûzu nehrin mersâ hâricinde kalan aksâmına şâmil olamayacakdır.

c- Şattu'l-Arab'ın Îrân sâhili üzerinde sayd-ı mâhî icrâsı husûsunda mevcûd olan hukûk ve usûl ve âdâta hiçbir nakîsa îrâs olunmayacak ve sâhil kelimesi suların cezri hâlinde sâhil ile birleşecek olan karaları dahi ihtivâ eyleyecekdir.

d- Devlet-i Aliyye'nin hüküm ve nüfûzu Îrân sâhilinin med vukû'undan veya diğer esbâb-ı ârızadan nâşî muvakkaten su altında kalabilecek olan aksâmına şâmil olamayacağı gibi Îrân'ın hüküm ve nüfûzu dahi

cezr hâlinde suların sath-ı tabî'îsini aşarak muvakkaten veya kazâen meydâna çıkacak olan arâzîye şâmil olamayacakdır.

e- Muhammere Şeyhi arâzî-i Osmâniyye'deki hukûk-ı tasarrufiyyesinden kavânîn-i Osmâniyye'ye tevfîkan istifâdeye devâm edecekdir.

İşbu beyânnâmede te'sîs ve ta'yîn olunan hatt-ı hudûd melfûf harîta üzerinde sürh ile gösterilmişdir.

Hudûdun sâlifü'z-zikr güzergâhda tafsîl olunmayan aksâmı Erzurum Muâhedenâmesi'nin 3'üncü mâddesi ahkâmına tevfîkan istatüko esâsı üzerine ta'yîn kılınacakdır.

-2-

Hatt-ı hudûd dört hükûmet komiserlerinden mürekkeb olan Tahdîd-i Hudûd Komisyonu ma'rifetiyle mahallerinde ta'yîn ve işâret olunacakdır.

Her bir hükûmet işbu Komisyon'da bir komiser ile bir komiser muâvini bulunduracak ve komiser muâvini îcâbı hâlinde Komisyon'da komiserin yerine kâim olacakdır.

-3-

[s. 13] Tahdîd-i Hudûd Komisyonu uhdesine tevdî' edilmiş olan vazîfenin îfâsında:

Evvelen: İşbu protokol ahkâmına.

Sâniyen: İşbu protokole merbût bulunan Tahdîd-i Hudûd Komisyonu'nun "Nizâmnâme-i Dâhilîsi"ne tevfîk-ı harekete mecbûr olacakdır.

-4-

Hudûdun falan veya filan kısmının güzergâhı hakkında Komisyonca ihtilâf-ı efkâr vukû'u hâlinde Osmanlı ve Îrân komiserleri kendi noktalarını hâvî olarak bir fezleke tahrîr ederek bunu kırk sekiz sâ'at zarfında Rus ve İngiliz komiserlerine tevdî' edecekler ve işbu komiserler sûret-i husûsıyyede akd-i ictimâ' ederek mesâil-i münâzaun-fîhâ hakkında i'tâ-yı hükm ve karâr eyleyecekler ve karârlarını Osmanlı ve Îrân komiserlerine bildireceklerdir. Bu karâr ictimâ'-ı umûmînin zabıtnâmesine derc edilecek ve Hükûmât-ı Erba'a'nın cümlesince mecbûriyyü'l-icrâ addolunacakdır.

-5-

Hudûdun bir kısmı tahdîd edilir edilmez bu kısım sûret-i kat'iyyede ta'yîn edilmiş addolunacak ve bi'l-âhire tedkîk veya tashîh olunmayacakdır.

-6-

Ameliyyât-ı tahdîdiyye ilerledikçe Hükûmet-i Osmâniyye ile Îrân Hükûmeti hudûd üzerinde karagollar te'sîs etmek hakkını hâiz olacaklardır.

-7-

Şurası mukarrerdir ki; Hükûmet-i Îrâniyye cânibinden 28 Mayıs sene 1901 (9 Safer sene 1319) târîhli Mukâvelenâme ile William Knox d'Arey'e i'tâ olunan ve el-yevm (işbu protokolün (B) işâretli melfûfunda "Mukâvelenâme" diye yâd olunan) **[s. 14]** Mukâvelenâme-i mezkûrun 9'uncu mâddesi ahkâmına tevfîkan merkezi Londra'da Winchester House'de bulunan *Anglo-Persian Oil Company Limited* Kumpanyası tarafından işledilen imtiyâz işbu protokol ile (B) işâretli melfûfunun ahkâmı vechile Îrân cânibinden Devlet-i Osmâniyye'ye devr ve ferâğ olunan arâzînin her tarafında tamâmıyla mer'î ve cârî olacakdır.

-8-

Hükûmet-i Osmâniyye ile Îrân Hükûmeti, Komisyon tarafından tanzîm olunan Tahdîd-i Hudûd Harîtası'nın ve bir de Komisyon'un Nizâmnâme-i Dâhilîsi'nin 15'inci mâddesinde musarrah beyânnâme tercemesinin sûretlerinden hudûd üzerindeki me'mûrîne mikdâr-ı kâfî tevzî' edeceklerdir. Ma'amâfîh şurası mukarrerdir ki; yalnız Fransızca metin mu'teber ve ma'mûlün-bih olacakdır.

1833-1914 Tarihlerinde Osmanlı-İran Sınırını Gösteren Harita

BOA, HRT.h., 457

بغداد
فرات نهری
دجله نهری
شط العرب
مجموع قریه و جزیره الخضر و شط العرب بیننا ازاله ایدلمه جریانه دائر
غادل بک ریاستنده کی ۱۳۳۱ قومیسیونلرنك تحقیقاتنه کوره خط حدود
درویش پاشا تحقیقاتنه کوره اولان خط حدود
طاهر پاشا قومیسیونك تحقیقاتنه کوره اولان خط حدود
۱۲۹۹ ده کی استانبول [درویش پاشا لا یحه سندنه دائر ایضاح ایلمشدر]
جده فاصل ایله صنیر
روس و انکلیز نوطه لرینه کی تکلیفه وطبیه کوره اولان خط حدود
نواحی مشروحه بنی ازاله ایدلمه
ایران برلین معاهده سیله ترك ایدیلان قوطور و اراضیه معاهده سی موجبنجه ترك ایدیلن
مجموع و جزیره الخضری دائر ایدر
متوسط دولتلرنك موزری طرفندن تنظیم اولنان خریطه منطقه سی

"A" işâretli melfûf

Osmanlı – Îrân Tahdîd-i Hudûd Komisyonu Nizâmnâme-i Dâhilîsi'dir.

1- Mevkiʻ-i zâtîleri ne olursa olsun dört komiser tamâmen aynı hukûk ve imtiyâzâtı hâiz olacaklardır. Komisyon'un ictimâʻâtına komiserler tarafından bi'l-münâvebe riyâset edilecekdir. Gerek komiser muâvinlerinin kendi beynlerindeki münâsebâtda ve gerek aynı vezâifi îfâ etmekde olan komisyonların aʻzâ-yı sâiresi beynindeki münâsebâtda müsâvât-ı kâmileye dâir olan aynı prensip tatbîk edilecekdir.

2- 1869-1870'de Hükûmet-i Osmâniyye ile Îrân Hükûmeti'ne teblîğ olunan müttehid harîtanın nüsha-i asliyye-i sahîhası tahdîd-i hudûd için topoğrafyaca esâs ittihâz olunacakdır.

[s. 15] 3- Bir hastalık veya diğer bir sebeb zuhûru takdîrinde Komisyon aʻzâsından her biri Komisyon'da vekâleten muâvinini hâzır bulundurabilecek ve bu hâlde muâvin-i mûmâ-ileyh vekâlet eylemekde olduğu Komisyon aʻzâsından birinin hâiz bulunduğu hukûkun kâffesini hâiz olacakdır.

4- Komisyon'un lisân-ı resmîsi Fransızca olacakdır.

5- Komisyon mahallerinde icrâ olunan ameliyyât-ı tahdîdiyyenin netâyicini tedkîk için haftada bir defʻa veya inde'l-lüzûm daha ziyâde ictimâʻ edecekdir.

Her ictimâʻda bir zabıt varakası tutulacak ve bu zabıt varakası ictimâʻ-ı âtînin bidâyetinde kırâet edilecek ve Komisyon aʻzâsınca ale'l-usûl tasdîk olundukdan sonra onlar tarafından imzâ kılınacakdır. İşbu zabıt varakaları gerek hudûd işâretlerinden her biri ve gerek hudûd hakkında taʻrîfât-ı mufassalayı ihtivâ edecekdir.

Hatt-ı hudûd sûret-i katʻiyyede karârlaşdırıldıkça Komisyon aʻzâsı tarafından *sahh* keşîde edilecek olan müttehid harîta üzerinde peyderpey irâ'e edilecekdir.

6- Komisyon zabıt varakalarının tahrîr ve tanzîmine ve Komisyon'un tevdîʻini muvâfık göreceği vezâif-i sâirenin îfâsına me'mûr edilecek olan kalemin vezâifi hakkında tertîbât ve tedâbîr-i lâzımeyi icrâ eyleyecek ve kalem erkânı Komisyon'un ictimâʻâtında hâzır bulunacakdır.

7- Zabıt varakalarının sûretleri Komisyon aʻzâsı tarafından vakt-i münâsibde hükûmet-i metbûʻalarına teblîğ edilecekdir.

[s. 16] 8- Te'sîs ve inşâ edilecek hudûd işâretlerinin mâhiyyeti Komisyon tarafından karârlaşdırılacak ve bunların te'sîs ve inşâsı için ihtiyâr olunacak masârıf Hükûmet-i Osmâniyye ile Îrân Hükûmeti tarafından münâsafeten deruhde edilecekdir. Masârıf-ı inşâiyye her menzil için Komisyon tarafından takrîbî olarak taʻyîn edilecek ve taʻyîn olunan meblağ bi'l-âhire Hükûmet-i Osmâniyye ile Îrân Hükûmeti'nin Komisyon'daki aʻzâsı tarafından münâsafeten te'diye kılınarak Dokuzuncu mâddede musarrah Tâlî Komisyonların teftîş ve murâkabeleri tahtında sarf edilecekdir. Komisyon masârıf-ı vâkıʻanın İki Hükûmet beyninde sûret-i katʻiyyede tevzîʻi için bir hesâb tutacakdır.

9- Komisyon hudûd işâretlerinin vazʻiyeti sûret-i katʻiyyede taʻyîn edildikçe bunların inşâsına nezâret için bir Tâlî Komisyon teşkîl edecekdir. Gerek bu Tâlî Komisyon aʻzâsı ve gerek Komisyon me'mûrîni miyânından intihâb edilmek üzere lâ-ekal iki aʻzâdan mürekkeb olacak ve Tâlî Komisyon tarafından kendi vezâifi hakkında tanzîm edilecek mufassal bir zabıtnâme sürʻat-i mümkine ile Komisyon'a iʻtâ edilecekdir. Bu rapor Komisyon'un zabıtnâmesine derc olunacakdır. Tâlî Komisyon dâimî olarak teşkîl edilebilecekdir.

10- Komisyon Hükûmât-ı Erbaʻa'nın hey'et-i umûmiyye hâlinde ictimâʻ edecek olan dört aʻzâsı tarafından vezâifi tasvîb ve tasdîk edilmek kayd-ı ihtirâzîsi tahtında olarak lede'l-hâce şerâit-ı ânife dâiresinde sûret-i mahsûsada bir takım Tâlî Komisyonlar teşkîl edebilecekdir.

[s. 17] 11- Komisyon aʻzâsınca kendi maiyyet me'mûrlarının tezyîdi muvâfık görüldüğü takdîrde iktizâ-yı hâle göre Hükûmet-i Osmâniyye'nin veya Îrân Hükûmeti'nin Komisyon'daki aʻzâsından biri hükûmet-i mahalliyye nezdinde teşebbüsât-ı lâzıme icrâsını deruhde eyleyecekdir.

Komisyon aʻzâsından her biri maiyyetindeki âdemleriyle birlikde hudûddan serbestçe geçecekdir.

12- Komisyon tebdîl-i mekâna âid husûsâtı müttefikan karârlaşdıracakdır. Ma'amâfîh Komisyon a'zâsından her biri mümkin olduğu kadar Komisyon'un harekâtına imtisâl etmek şartıyla kendi ikâmetine mahsûs olan mahalli intihâb edebilecekdir.

13- Komisyon ahvâl-i havâiyyeye müstenid esbâbdan veya esbâb-ı sâireden dolayı hudûdun bir kısmının tahdîdini muvakkaten te'hîr etmek hakkını hâiz olacak ve bu bâbdaki karâr ekseriyyet-i ârâ ile ittihâz edilecekdir.

14- Komisyon vezâifinin tamâmıyla ikmâlini müteâkıb a'zânın kâffesi tarafından imzâ olunan İkinci mâddede mezkûr Harîta sûretleri sür'at-i mümkine ile tehyi'e ve ihzâr ve ber-vech-i âtî tevzî' edilecekdir:

Komisyon'da me'mûr bulunduran hükûmetlerden her birine birer sûret; Tahran'daki Devlet-i Osmâniyye Sefîri ile Rusya ve İngiltere sefîrlerinden her birine birer sûret; Dersa'âdet'deki İngiltere, Îrân ve Rusya sefîrlerine birer sûret.

15- Komisyon a'zâsı tarafından hudûda âid mârrü'z-zikr Harîta Dört Devlet'e i'tâ olunmakla berâber aynı zamânda hudûdun mufassalan ta'rîfini mübeyyin bir beyânnâme dahi i'tâ edilecek **[s. 18]** ve işbu Ta'rîfnâme, Komisyon'un zabıtnâmelerinde münderic Ta'rîfnâme'ye harfiyyen tevâfuk eyleyecek ve dört komiserin imzâlarını muhtevî bulunacakdır.

"B" işaretli melfûf

Hükûmet-i Osmâniyye ile Îrân Hükûmeti 28 Mayıs sene [1]901 (9 Safer sene 1319) târîhli Mukâvelenâme mûcebince Îrân Hükûmeti tarafından *Anglo-Persian Oil Company Limited* nâm Kumpanya'ya i'tâ olunan imtiyâzdan mütevellid hukûk ve ta'ahhüdât-ı muhtelifenin Îrân Hükûmeti cânibinden Hükûmet-i Osmâniyye'ye devr ve ferâğ edilmiş olan arâzîde muhâfaza ve tamâmî-i îfâsı esbâbını istikmâl ârzûsuyla mütehassis bulunduklarından husûsât-ı âtiyeyi karârlaşdırmışlardır:

a- Hükûmet-i Osmâniyye devr ve ferâğ olunan arâzîde imtiyâza bütün kuvvet ve mer'iyyetiyle mahfûz nazarıyla bakdığını beyân eder. Mukâvelenâme'nin Birinci mâddesi mûcebince i'tâ olunan imtiyâz terk ve ferâğ edilen arâzînin her tarafında işbu imtiyâz ile iktisâb edilmiş olan hukûk dâiresinde mutlak ve mücerred bir inhisâr teşkîl eyler. Hiçbir şahıs veya herhangi bir şirket veyâhûd cem'iyyete *Anglo-Persian Oil Company Limited* Kumpanyasının hukûk ve imtiyâzâtını ihlâl veya ızrâr edecek mâhiyyetde bir gûne imtiyâz i'tâ olunmayacakdır.

b- Îrân Hükûmeti tarafından *Anglo-Persian Oil Company Limited* Kumpanyasına Mukâvelenâme mûcebince i'tâ edilmiş olan veya el-yevm mezkûr Kumpanyaca istifâde edilmekde bulunan hukûk ve imtiyâzât ve muâfiyât ve menâfi'-i sâirenin kâffesine devr ve ferâğ olunan arâzîde Hükûmet-i Osmâniyye tarafından Mukâvelenâme ahkâmına tamâmıyla muvâfık bir sûretde ri'âyet olunacak ve bunlar muhâfaza edilecekdir.

c- Hükûmet-i Osmâniyye işbu mâddenin (d) ve (e) işaretli fıkralarında münderic ahvâl müstesnâ olduğu hâlde Îrân Hükûmeti için Mukâvelenâme mûcebince mahfûz veya mükteseb olan hukûk ve imtiyâzât ve menâfi'in kâffesinden devr ve ferâğ olunan arâzîde Mukâvelenâme ahkâmına tamâmıyla muvâfık bir sûretde istifâde edecekdir.

[s. 19] d- *Anglo-Persian Oil Company Limited* Kumpanyası Mukâvelenâme'nin Onuncu mâddesi mûcebince Îrân Hükûmeti'ne mezkûr mâddede münderic iki kısım meblağı ya'nî nakden 20.000 İngiliz lirası ve bir de bedelleri tamâmen tesviye olunmuş 20.000 İngiliz lirası kıymetinde tahvîlât i'tâ eylemiş olduğundan Hükûmet-i Osmâniyye bundan dolayı mârrü'z-zikr Kumpanya'dan hiçbir şey taleb edemeyecekdir.

e- Hükûmet-i Îrâniyye imtiyâzın devr ve ferâğ edilen arâzîde işledilmesinden mütehassıl menâfi' hasebiyle *Anglo-Persian Oil Company Limited* Kumpanyasından Mukâvelenâme'nin 10'uncu mâddesinin fıkra-i ahîresi mûcebince hiçbir meblağ ahz etmek hakkını hâiz olmayacakdır.

Bu işletmeden dolayı fıkra-i mezkûre mûcebince te'mîn edilecek olan âidât Kumpanya tarafından Hükûmet-i Osmâniyye'ye i'tâ edilecek ve Îrân Hükûmeti'nin menâfi'-i mezkûreden dolayı gerek Kumpanya'dan ve

(ك) (ئه نفلو - پرشيه ده - وه ل قوميانی ليمتد) قوميانيه سن مقاوله نامه نك
اوچنجی ماده سن موجنجه ايرانه هكومتنه مذكور ماده ده مندرج ايكی قسم مطلقه يعنی
نقداً ٧٠٠٠٠ انكليز ليراسی ويرده بدلی تماماً تسويه ايتمه ٧٠٠٠٠
انكليز ليراسی قيمتنده تحويلات اعف ايتمه اولديغندن هكومه عثمانيه بوندن طولايی
ماده الذكر قوميانيه دن هيچ برشی طلب ايده مه جكدر.

(ل) هكومه ايرانه امتيازك دور وقوع ايده جك اراضی ايشلتمسندن متحصل
منافع حصه ١١ (ئه نفلو - پرشيه ده - وه ل قوميانی ليمتد) قوميانيه سندن
مقاوله نامه نك ١٠ نجی ماده سنك فقره اخيره سن موجنجه هيچ برمبلغ اخذ اتمك
حقنی حائز اولمه جقدر.
بو اسكله ده طولايی فقره مذكوره موجنجه نامه ايدله جك اولان عائدات
قوميانيه طرفندن هكومه عثمانيه يه اعطا ايدله جك وايرانه هكومتنك منافع
مذكوره ده طولايی كرك قوميانيه دن وكرك هكومه عثمانيه دن هيچ برشی مطالبه سی
اولمه جقدر.

(گ) مقاوله نامه نك (بويله) قوشی حقنده كی ماده لری احكامنك تمامی
اجراسنی تأمينه مختص هكومه عثمانيه مذكور ماده لرك (ئه نفلو - پرشيه ده - وه ل
قوميانی ليمتد) قوميانيه سنه اسكو بوری قوميانی دور وقوع ايده جك اراضيده
كائنه پترول طبقاتنی مذكور قوميانيه يه عائد امتعه نك بصره كومرگی طريقيله
اخراجنی تسهيل ايچون خاصته تعهد ايتمه اولمه اولمه برنقطه يه ربط والصاقه
ايده جك صورتده اراضی عثمانيه داخلنده اجرا ايتمك حقنی تأمين ايتمك اولديغندن
تصديق ايله ماده الذكر نقطه اسكو مقاوله نامه نك امضاسندن صكره مرعی كلنه ايله
هكومه عثمانيه ايله (ئه نفلو - پرشيه ده - وه ل قوميانی ليمتد) قوميانيه سن
بينمزده عقد اولنمه جق برمقاوله نامه ايله حكم.

(لا) هكومه عثمانيه معاهده نامه نك ٩ نجی ماده سن احكامنك دور وقوع ايده جك
اراضی امتيازك ايشلتمسنه ايچون احكام مذكوره يه توفيقاً اجرای اولنه جق

يكی برشركت تأسيس خصوص تعهد ايتمكن وايدوره بويله برشركت تشكيل اولديغی تقديرده
بو شركتك (ئه نفلو - پرشيه ده - وه ل قوميانی ليمتد) قوميانيه سنك الجمله تعهدات ايله
مكلف وآنك كافه حقوقه واصبا اتنده متعهد وبوصورتله تماماً مذكور قوميانيه
يرينه قائم اولديغنی تصديق ايلمه.

(م) هكومه عثمانيه ايله (ئه نفلو - پرشيه ده - وه ل قوميانی ليمتد) قوميانيه سن
بينمزده تحدث ايده جك اولان هرهانكی اختلاف ويا مسئله دن صيمانده هيچ بری
اوچنجی تعهيد ايده جك اولان ايكی هكمه ويرده هكم اصولنه مراجعت ايله ويه
اول بوهكملر طرفنده تعيين اولنه جق اولان اوچنجی برهكمه حواله قلنه جقدر.
هكملر ويا خود بونلرك عدم اتفاقه حاصل اولديغی صورتده اوچنجی هكم طرفنده
اعطا اولنه جق اولان قرار قطعی اولمه جقدر.

(ن) ايرانه هكومتی (ئه نفلو - پرشيه ده - وه ل ليمتد قوميانی) قوميانيه
بو ماده نك احكامی حقنده موافقتی استحصال اتمكی تعهد ايلر اكسو موافقتك
هكومه عثمانيه يه تركی برواسطه ايله تبليغ ايده جكی كيفيتی ايدوره بالاتفاقه
قرار لاشديريله جقدر.

gerek Hükûmet-i Osmâniyye'den hiçbir şey mutâlebesi olamayacakdır.

f- Mukâvelenâme'nin borular ferşi hakkındaki mâddeleri ahkâmının tamâmî-i icrâsını te'mîn zımnında Hükûmet-i Osmâniyye mezkûr mâddelerin *Anglo-Persian Oil Company Limited* Kumpanyasına işbu boru ferşiyyâtını devr ve ferâğ edilen arâzîde kâin petrol tabakâtını mezkûr Kumpanya'ya âid emti'anın Basra Körfezi tarîkıyla ihrâcını teshîl için hâssaten ta'yîn edilmiş olan bir noktaya rabt ve ilsâk edecek sûretde arâzî-i Osmâniyye dâhilinde icrâ etmek hakkını te'mîn etmekde olduğunu tasdîk eyler. Mârru'z-zikr nokta işbu Muâhedenâme'nin imzâsından sonra sür'at-i mümkine ile Hükûmet-i Osmâniyye ile *Anglo-Persian Oil Company Limited* Kumpanyası beyninde akdolunacak bir i'tilâfla ta'yîn edilecekdir.

g- Hükûmet-i Osmâniyye Muâhedenâme'nin 9'uncu mâddesi ahkâmının devr ve ferâğ olunan arâzîde imtiyâzın işledilmesi için ahkâm-ı mezkûreye tevfîkan ihtiyârî olarak **[s. 20]** yeni bir şirket te'sîsi husûsunu tazammun etdiğini ve ileride böyle bir şirket teşkîl olunduğu takdîrde bu şirketin *Anglo-Persian Oil Company Limited* Kumpanyasının bi'l-cümle ta'ahhüdâtıyla mükellef ve onun kâffe-i hukûk ve imtiyâzâtından müstefîd ve bu sûretle tamâmen mezkûr Kumpanya yerine kâim olacağını tasdîk eyler.

h- Hükûmet-i Osmâniyye ile *Anglo-Persian Oil Company Limited* Kumpanyası beyninde tahaddüs edebilecek olan herhangi bir ihtilâf veya mes'ele Dersa'âdet'de her biri Tarafeynce ta'yîn edilecek olan iki hakeme ve bir de hakem usûlüne mürâca'at edilmeden evvel bu hakemler tarafından ta'yîn olunacak olan üçüncü bir hakeme havâle kılınacakdır. Hakemler veyâhûd bunlar beyninde ittifâk hâsıl olamadığı sûretde üçüncü hakem tarafından i'tâ olunacak olan karâr kat'î olacakdır.

i- Îrân Hükûmeti *Anglo-Persian Oil Company Limited* Kumpanyasının bu mâddenin ahkâmı hakkında muvâfakatini istihsâl etmeği ta'ahhüd eyler. İşbu muvâfakatin Hükûmet-i Osmâniyye'ye ne gibi bir vâsıta ile teblîğ edileceği keyfiyyeti ileride bi'l-ittifâk karârlaşdırılacakdır.

BOA, HR.SYS, 720/11-1

26

Osmanlı-İran Savunma Antlaşması
Ottoman-Iranian Treaty of Mutual Defense

Osmanlı Büyükelçisi Asım Bey ve Ateşemiliter Binbaşı Fevzi Bey ile İran Başbakanı Müstevfi'l-memalik ve Hariciye Nazırı Hacı Muhteşemü's-saltana arasında görüşülüp karara bağlanan ancak Rusya'nın ani saldırısı üzerine İran Şahı tarafından onaylanamayan fakat Osmanlı Padişahı Sultan V. Mehmed adına Harbiye Nazırı Enver Paşa ve İran Şahı Ahmed Şah Kaçar adına da İran Umum Kumandanı Nizamü's-saltana arasında *"her İki Devletin birbirlerinin siyasi ve iktisadi bağımsızlığı ile tamamiyet-i mülkiyelerini tanıdığı, her İki Devlet halkının karşılıklı hukuk ve izinlerden eşit şekilde yararlanmaları, bu Muahede'ye aykırı olmamak şartıyla her İki Devletin başka devletlerle muahede yapabilecekleri ve bu Muahede'yi Almanya ve Avusturya devletlerinin de imzalamaları için gayret gösterilmesi"* konularını içeren ve sekiz maddeden meydana gelen Osmanlı - İran Tedafüî İttifak (karşılıklı savunma) Muahedenamesi.

The Ottoman-Iranian Treaty of Mutual Defense, consisting of eight articles, negotiated and agreed between Ottoman Ambassador Asım Bey and Military Attaché Major Fevzi Bey and Iranian Prime Minister Müstevfi'l-memalik and Minister of Foreign Affairs Haji Muhteşemü's saltana, but which could not be approved by the Shah of Iran due to the sudden attack of Russia, was signed between the Minister of War Enver Pasha on behalf of the Ottoman Sultan Sultan Mehmed V and the Iranian General Commander Nizamü's saltana on behalf of the Shah of Iran Ahmad Shah Qajar, regarding *"Both States recognizing each other's political and economic independence and integrity of property, the equal enjoyment of mutual laws and permits by the people of both States, the possibility of both States to conclude treaties with other States provided that they do not contradict this Treaty, and efforts to be made for the signing of this Treaty by Germany and Austria."*

25 Mayıs / May 1916

Bi'smi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm

Kâdir-i müteâl Cenâb-ı Hakk'ın te'yîdi ile bütün Müslimânlara uhuvvet ve ittihâdı emr ü irşâd buyuran Kur'ân-ı azîmü'ş-şânın ahkâm-ı celîlesine tebe'an şu zamânda İslâmiyyet âlemini müdâfa'a husûsunda Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye'nin makâsıd-ı mukaddesesine tevfîkan Îrânîler dahi düşman-ı müştereke karşı menâfi'-i müşterekeyi muhâfaza için kan dökmelerine ve Kur'ân-ı Kerîm'in ahkâm-ı celîlesine tebe'an ittihâd-ı İslâm esâsına müstenid ve menâfi'-i umûmiyye-i İslâmiyye dâiresinde bir siyâset-i umûmiyye-i müştereke ta'kîbi ve beyne'l-İslâm uhuvvet-i dîniyyenin ve esâsât-ı meveddetin teşyîdi, iktisâdî ve ictimâî ahvâlin terakkîsi, vazîfe-i teâvün ve muzâheretin te'yîdi, hukûk ve şân-ı İslâmın muhâfazası, İslâmiyyetin hâl ve âtîsinin i'lâ ve te'mîni, za'f ve tefrikayı mûcib bi'l-cümle esbâbın ref' u izâlesi, refâh ve sa'âdeti mûcib tedâbîr ittihâzı, İslâm milletlerinin istihsâl-i hürriyyeti ve ârzûlarına muvâfık birer şekl-i idâreye mazhariyyetleri, düvel-i İslâmiyyenin dâhilî ve hâricî istiklâl-i siyâsî ve iktisâdî ve tamâmî-i mülkîsinin mütekâbilen te'mîni, İslâmın kendi menâbi'-i hayâtiyye ve kuvâ-yı tabi'iyyesinden tamâmıyla müstefîd olması ve terakkî etmesi makâsıd-ı mukaddese ve âliye[sine] ibtinâen akdedilmek üzere mukaddemâ Tahran'da Şâh hazretlerinin muvâfakatleriyle Osmanlı Sefîr-i Kebîri devletli Âsım ve Ateşemiliteri Binbaşı Fevzi Beylerle Reîs-i Vüzerâ Müstevfi'l-memâlik ve Hâriciye Nâzırı Hacı Muhteşemü's-saltana arasında müzâkerât ve tedkîkâtı hitâm ve kabûle iktirân eden ve fakat Rusların nâgehânî muhâceme ve Zât-ı hazret-i Şâhî'nin mahsûriyyeti hasebiyle imzâ ve tasdîkı te'ehhura uğrayan Muâhede'nin aynen kabûlü ve zîrdeki mevâddın ilâvesi maksadıyla işbu Muâhede Sultân Mehmed Hân-ı hâmis hazretlerinin nâm-ı hümâyûnlarına Başkumandan Vekîli Yâver-i Hâss-ı Hazret-i Şehriyârî ve Harbiye Nâzırı Enver Paşa ve Sultân Ahmed Şâh Kaçar nâm-ı şâhânelerine Kuvâ-yı Îrâniyye Umûm Kumandanı Nizâmü's-saltana arasında akdedilmişdir.

Mâdde 1: Tahran'da Sultân Ahmed Şâh hazretlerinin muvâfakatleriyle Îrân Reîs-i Vüzerâsı ve Hâriciye Nâzırı'yla Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye Sefîr-i Kebîri arasında bi'l-müzâkere kabûl edilip imzâsı te'ehhura uğrayan Muâhede aynen mu'teber addedilecekdir.

Mâdde 2: Osmanlı ve Îrân Devletleri Tahran'da tanzîm edilen Birinci mâddede mezkûr Muâhede'nin metni mûcebince akd-i ittifâk etmişlerdir. Bu ittifâk ebedî ve tedâfüîdir.

Mâdde 3: Devleteyn-i aliyyeteyn ve Müteâhideyn istiklâl-i siyâsî ve iktisâdî-i dâhilî ve hâricî ve tamâmiyyet-i mülkiyyelerini mütekâbilen te'mîni yek-diğerlerine ta'ahhüd ederler.

Mâdde 4: Her İki Devlet tebe'ası yek-diğeri arâzîsinde mütekâbilen hukûk ve müsâ'adât-ı mukarrereden tamâmen müstefîd olacaklardır.

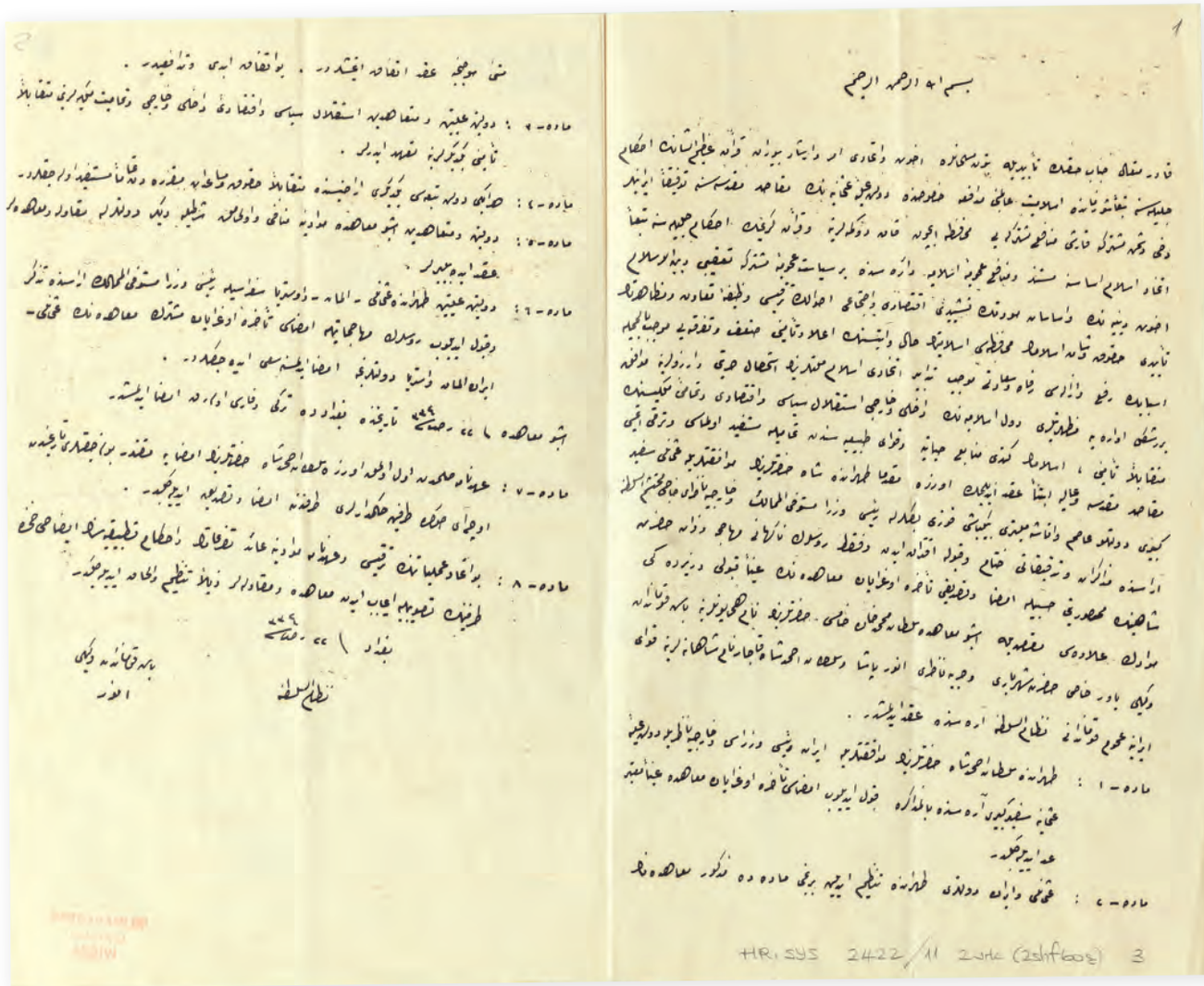
Mâdde 5: Devleteyn-i[1] Müteâhideyn işbu Muâhede mevâddına münâfî olmamak[2] şartıyla diğer devletlerle mukâvele ve muâhedeler akdedebilirler.

Mâdde 6: Devleteyn-i aliyyeteyn Tahran'da Osmanlı, Alman ve Avusturya Süferâsıyla Reîs-i Vüzerâ Müstevfi'l-memâlik arasında tezekkür ve kabûl edilip Rusların muhâcemâtıyla imzâsı te'ehhura uğrayan müşterek Muâhede'nin Osmanlı, Îrân, Alman ve Avusturya Devletlerince imzâ edilmesine sa'y edeceklerdir.

İşbu Muâhede fî 22 Receb sene [1]334 târîhinde Bağdad'da Türkî ve Fârisî olarak imzâ edilmişdir.

Mâdde 7: Ahidnâme sulhdan evvel olmak üzere Sultân Ahmed Şâh hazretlerinin imzâya muktedir bulunacakları târîhden üç ay sonra Tarafeyn Hükümdârları tarafından imzâ ve tasdîk edilecekdir.

1 Metinde *"Devleteyn ve"* şeklinde yazılıdır.
2 Metinde *"münâfî ve olmamak"* şeklinde yazılıdır.

Mâdde 8: Bu ittihâd ameliyyâtının terakkîsi ve Ahidnâme mevâddına âid teferruâtın ve ahkâm-ı tatbîkıyyesinin îzâhı zımnında Tarafeynin tasvîbiyle îcâb eden muâhede ve mukâveleler zeylen tanzîm ve ilhâk edilecekdir.

Bağdad, fî 22 Receb sene [1]334

Başkumandan Vekîli **Enver**	**Nizâmü's-saltana**

BOA, HR.SYS, 2422/11-3

27

Türkiye-İran Dostluk, Saldırmazlık ve Güvenlik Antlaşması

Treaty of Friendship, Non-Aggression and Security

Türkiye ile İran devletleri arasında 22 Nisan 1926 tarihinde Türkiye'yi temsilen Türkiye'nin İran Büyükelçisi Memduh Şevket Bey ile İran'ı temsilen Reisülvüzera Mirza Muhammed Ali Han Foroghi ile Hariciye Veziri Vekili Mirza Davud-ı Miftah'ın Tahran'da tanzim ve imza ettikleri 11 maddelik Emniyet ve Muhadenet (Dostluk, Saldırmazlık ve Güvenlik) Antlaşması'nın tasdikine dair kanun.

Law on the ratification of the 11-article Treaty of Friendship, Non-Aggression and Security between Türkiye and Iran, drawn up and signed in Tehran on April 22, 1926 by Memduh Şevket Bey, Türkiye's Ambassador to Iran, representing Türkiye, and Chief Vizier Mirza Muhammad Ali Khan Foroghi and Mirza Davud-ı Miftah, Deputy Vizier of Foreign Affairs, representing Iran.

22 Mayıs / May 1926

Türkiye Cumhûriyeti ile Îrân Devleti Beyninde 22 Nisan 1926 Târîhinde Tahran'da Tanzîm ve İmzâ Olunan Emniyet ve Muhâdenet Muâhedenâmesi'nin Tasdîkına Dâir Kânûn

Numara: 845

Birinci Mâdde: Türkiye Cumhûriyeti ile Îrân Devleti arasında 22 Nisan 1926 târîhinde Tahran'da imzâ olunan Emniyet ve Muhâdenet Muâhedenâmesi kabûl ve tasdîk olunmuşdur.

İkinci Mâdde: Târîh-i neşrinden i'tibâren mu'teber olan işbu Kânûn'un icrâsına İcrâ Vekîlleri Hey'eti me'mûrdur.

22 Mayıs 1926

Türkiye – Îrân Emniyet ve Muhâdenet Muâhedenâmesi

Bir tarafdan Türkiye, diğer tarafdan Îrân asr-ı hâzırın her iki millete tevcîh etmekde olduğu ihtiyâcât ve mecbûriyyet ahkâmına teba'iyyetle mevcûd olan dostluk ve kardeşliklerini takviye lüzûmuna kâil olarak samîmî münâsebetlerinin mâddî şerâitını tesbît için aralarında bir Emniyet ve Muhâdenet Muâhedesi akdini tasmîm etmişler ve bu husûsda Tahran şehrini müzâkere mahalli olarak ta'yînde ittifâk ile murahhasları olmak üzere,

Türkiye Reîs-i Cumhûru:

"Îrân'da" Türkiye Büyükelçisi Memduh Şevket Bey'i,

A'lâ-hazret-i Hümâyûn Îrân Şâhı:

Reîsülvüzerâ cenâb-ı Eşref Akay Mîrzâ Muhammed Alihân-ı Forugi ile Hâriciye Vezîri Vekîli cenâb-ı Akay Mîrzâ Davud-ı Miftâh'ı ta'yîn eylemişlerdir. Mezkûr Murahhaslar usûlüne muvâfık görülen salâhiyetnâmeleri te'âtîden sonra âtîdeki mevâddı karârlaşdırmışlardır:

Mâdde 1: Türkiye Cumhûriyeti ile Îrân Devleti beyninde ve kezâ İki Devletin tebe'aları arasında ihlâli gayr-i kâbil sulh ve samîmiyyet ve ebedî muhâdenet cârî olacakdır.

Mâdde 2: Tarafeyn-i âkıdeynden biri aleyhinde diğer bir veya birkaç devlet-i sâlise tarafından bir hareket-i askeriyye vâkı' olduğu takdîrde diğer taraf-ı âkıd, birincisine karşı bî-taraflığını muhâfaza etmeği ta'ahhüd eyler.

Mâdde 3: Tarafeyn-i âkıdeynden her biri diğerine karşı hiçbir tecâvüzde bulunmamağı, bir veya birkaç devlet-i sâlise ile akdolunup diğer taraf-ı âkıdın aleyhine veya diğer taraf memleketinin emniyyet-i askeriyye ve bahriyyesi aleyhine müteveccih siyâsî, iktisâdî veya mâlî hiçbir ittifâk ve i'tilâfa iştirâk etmemeği ta'ahhüd eyler. Bundan mâ'adâ Tarafeyn-i âkıdeynden her biri diğer âkıd aleyhine tevcîh edilmiş herhangi bir hareket-i husûmetkârâneye iştirâk etmeyeceğini ta'ahhüd eyler.

Mâdde 4: Bir veya birkaç devlet-i sâlise Tarafeyn-i âkıdeynden birine karşı hasım muâmelât ve askerî harekât icrâsına taraf-ı dîgerin arâzîsinden asker, esliha ve mühimmât imrâr veya vesâit-ı harbiyyeden olan erzâk; hayvânât vesâire tedârükü ve ric'at eden kıta'âtın nakl ve imrârı sûretiyle istifâde veya ahâlîsini tahrîk ve teşvîk ile kendi maksadlarına göre istihdâm veyâhûd askerî istikşâfât için devlet-i mezkûrenin bî-taraflığını ihlâle tasaddî eylerse bu devlet harekât-ı vâkı'aya karşı bî-taraflığını müsellahan müdâfa'aya mecbûrdur.

Mâdde 5: Tarafeyn-i âkıdeyn kendi memleketleri dâhilinde taraf-ı dîger memleketinin emniyet ve âsâyişini ihlâl veya hükûmetini taklîb gâyesini ta'kîb eden teşkîlât ve tecemmuâtın teşekkül veya ikâmetini ve kezâ diğer memlekete karşı propoganda veya diğer başka bir vâsıta ile mücâdele maksadında bulunan eşhâs veya tecemmuâtın ikâmetini kabûl etmemeği ta'ahhüd ederler.

Mâdde 6: Tarafeyn-i âkıdeyn hudûd mıntıkaları ahâlîsinin huzûr ve emniyetlerini te'mîn edebilmek maksadıyla hudûda civâr arâzîde bulunan aşîretlerin ihdâs edegelmekde oldukları iki memleketin âsâyişini muhil ef'âl-i mücrimâneye ve tertîbâta nihâyet vermek için bi'l-cümle tedâbîr-i lâzımeyi ittihâz edeceklerdir.

Bu tedâbîr Tarafeyn hükûmetlerince ayrı ayrı veya lüzûmuna kâil oldukları takdîrde müşteriken ittihâz olunacakdır.

Mâdde 7: Tarafeyn-i âkıdeyn işbu Muâhede'nin akdinden i'tibâren nihâyet altı ay zarfında ticâret, şehbenderlik, gümrük, posta ve telgraf ve ikâmet ve iâde-i mücrîmin mukâveleleri akdine başlamak husûsunda i'tilâf eylemişlerdir. Bu mukâvelâtı akd için Tarafeyn murahhasları Tahran şehrinde toplanacaklardır.

Mâdde 8: Tarafeyn-i âkıdeyn aralarında tahaddüs edip âdî diplomasi tarîkıyla hallolunamayan ihtilâfâtın tesviyesi zımmında mürâca'at olunacak usûlü tesbît edeceklerdir.

Mâdde 9: Şurası mukarrerdir ki Tarafeyn-i âkıdeynden her biri işbu Muâhedenâme'de ta'ahhüd edilen

Türkiye-İran Dostluk, Saldırmazlık ve Güvenlik Antlaşmasının Tasdikine Dair Resmî Cerîde

Resmî Cerîde, 3 Haziran 1926, Numara 389, s. 1490-1491

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

174

باش وكالت
قلم مخصوص مديريتى
عدد
٢٦٢٢
3623

تورکیه جمهوریتی ایله ایران دولتی بینده ٩٢٦ سنه
تاریخیله طهران تنظیم اولنان اوقاف اتفاقنامه
وصاددتنه معاهده نامه نك تصدیقه دائر
وثیقه نامه در ١٧ قانون ٩٢٦

[illegible] وکیلی زاهد وکیلی یحیی وکیلی مدافعه یه وکیلی عدلیه وکیلی یاسه وکیلی

رئیس محکمه سعد محسن

[illegible] وکیلی [illegible] وکیلی مدافعه یه وکیلی مدعی وکیلی مالیه وکیلی

اوقاف اتفاقناده بولونمادی علی جانانیك اوقاف اتفاقناده بولونمادی محرری مصطفی ناجی

مصدق صورتلره مخصوص

مبیض	مقابله ایده‌نلر	ممیز

030 18 04 01 019 34 3

mütekâbil ta'ahhüdât hâricinde diğer devletlerle her dürlü münâsebâtında serbestî-i hareketini tamâmen muhâfaza edecekdir.

Mâdde 10: Bu Muâhedenâme, Türkçe, Fârisî ve Fransızca lisânlarıyla yazılmışdır. İhtilâf zuhûrunda Fransızca metin mu'teber olacakdır.

Mâdde 11: İşbu Muâhedenâme imzâsından i'tibâren mu'teber olup mümkin olduğu derecede kısa bir zaman zarfında Tarafeyn-i âkıdeyn Millet Meclislerinin tasvîbine arz edilecek ve tasdîk olunan nüshalar Tahran'da te'âtî edilecekdir. Muâhedenâme'nin müddet-i mer'iyyeti beş sene olacakdır. Şayet Muâhedenâme mezkûr beş senelik müddetin hitâmından altı ay evvel Tarafeyn-i âkıdeynden biri veya diğeri cânibinden fesholunmazsa kendiliğinden bir sene daha mer'î addedilecek ve fesih keyfiyyeti ancak altı aylık bir müddetin inkızâsından sonra hükm ve tesîri hâiz olacakdır.

İki Taraf Murahhasları yukarıda mezkûr on bir mâdde ahkâmını kabûl ve tasdîk ederek bu Muâhede'yi imzâ ve tahtîm eylemişlerdir.

Tahran'da 22 Nisan 1926 târîhinde iki nüsha olarak tanzîm edilmişdir.

Resmî Cerîde, 3 Haziran 1926, Numara 389, sayfa 1490-1491

***

Türkiye Cumhûriyeti
Başvekâlet
Kalem-i Mahsûs Müdîriyyeti
Aded. 3623

Türkiye Cumhûriyeti ile Îrân Devleti beyninde 22 Nisan sene [1]926 târîhinde Tahran'da tanzîm ve imzâ olunan Emniyet ve Muhâdenet Muâhedenâmesi'nin tasdîkına dâir Kânûn Lâyihası: 17 Mayıs sene [1]926

Başvekîl **İsmet**	Adliye Vekîli **Mahmud Esad**	Müdâfa'a-i Milliye Vekîli **Receb**	Bahriye Vekîli **İhsan**
Dâhiliye Vekîli **Cemil**	Hâriciye Vekîli **Doktor Tevfik Rüşdü**	Mâliye Vekîli **Hasan Hüsnü**	Ma'ârif Vekîli **Mustafa Necati**
Nâfi'a Vekîli **Behic**	Zirâ'at Vekîli **Mehmed Sabri**	Ticâret Vekîli **Ali Cenani Beyefendi** *İmzada bulunmadı.*	Sıhhiye ve Muâvenet-i İctimâiye Vekîli **Doktor Refik Beyefendi** *İmzada bulunamadı.*

BCA, 30-18-1-1 / 19-34-3 / 1

28

Ticari İlişkilerin Devamı İçin Modüs Vivendi Kurallarının Geçerliliğinin Uzatılması

Extension of the Provisions of the Modus Vivendi until the Signing of a Definitive Trade Agreement

Türkiye'yi temsilen Hariciye Vekili ve İzmir Mebusu Doktor Tevfik Rüştü Bey ile İran Hükûmetini temsilen Hariciye Veziri Mirza Muhammed Ali Han Foroghi tarafından müzakere edilen hususların İran Hükûmeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki ticari ilişkilere zarar gelmemesi için kesin bir Ticaret anlaşması imzalanana kadar uluslararası ilişkilerde uygulanan Modüs Vivendi ahkâmının üç ay daha uzatılması hakkında kararname.

Decree on the extension of the provisions of the Modus Vivendi for international relations for another three months until the signing of a definitive Trade Agreement, in order to prevent any damage to the commercial relations between the Government of Iran and the Republic of Türkiye, as negotiated by Dr. Tevfik Rüşdü Bey, Deputy Minister of Foreign Affairs and MP for Izmir, representing Türkiye, and Mirza Muhammed Ali Khan Foroghi, Vizier of Foreign Affairs, representing the Government of Iran.

Ankara 12 Haziran / June 1929

Resmî Gazete, 28 Temmuz 1936, Sayı 1252, s. 8019

T.C.
Resmî Gazete

Tesis tarihi : 7 Teşrinievvel 1336

İdari ve tahrirî muamelât için Başvekâlet Müdevvenat Müdürlüğüne müracaat olunur

28 TEMMUZ 1929 PAZAR

SAYI : 1252

KARARNAMELER

Kararname No: 8113

18/11/1928 tarih ve 7325 numaralı kararnameye zeyldir.

İran Hükûmetiyle müzakere edilmekte olan kat'î Ticaret mukavelesinin aktine kadar tarafeyn münasebatının halelden vikayesi için mezkûr Hükûmetle münakit ve müddeti 1/6/1929 tarihinde bitecek olan Modüs Vivendi ahkâmının üç ay daha uzatılması, Hariciye Vekâletinin 12/6/1929 tarih ve 66253/283 numaralı tezkeresiyle yapılan teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 12/6/1929 tarihli içtimaında tasvip ve kabul olunmuştur.

12/6/1929

REİSİCÜMHUR
GAZİ M. KEMAL

Başvekil *İSMET*	Adliye Vekili *M. ESAT*	Millî Müdafaa Vekili *M. ABDÜLHALIK*	Dahiliye Vekili Ş. Kaya Beyfendi seyahatte
Hariciye Vekili *DR. T. RÜŞTÜ*	Maliye Vekili *Ş. SARACOĞLU*	Maarif Vekili *C. HÜSNÜ*	Nafıa Vekili *RECEP*
	İktısat Vekili *ŞAKİR*	Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâleti Vekili *RECEP*	

29

Türkiye-İran Hudut İtilafnamesi
Türkiye-Iran Border Treaty

Türkiye'yi temsilen Hariciye Vekili Doktor Tevfik Rüştü Bey ile İran Hükûmetini temsilen Hariciye Veziri Mirza Muhammed Ali Han Foroghi arasında iki millet arasında mevcut olan dostluk anlaşmalarının takviyesi ve Türkiye ile İran arasındaki hudut hattının kesin olarak tespiti amacıyla yapılan müzakerede "Aras Nehriyle Karasu arasında bulunan bir numaralı hudut taşından başlayıp Türkiye-Irak hududundaki 99 numaralı hudut taşına kadar olan" hudut hattının doğru bir şekilde çizilmesi için bir hudut komisyonu kurulmasını kapsayan Türkiye-İran Hudut İtilafnamesi.

The Türkiye-Iran Border Treaty, negotiated between Dr. Tevfik Rüşdü Bey, Deputy Minister of Foreign Affairs representing Türkiye, and Mirza Muhammad Ali Khan Foroghi, Vizier of Foreign Affairs representing the Government of Iran to reinforce the existing friendship agreements between the two nations and to determine the exact border line between Türkiye and Iran, which includes the establishment of a border commission to accurately draw the border line "starting from the border stone number one between the Aras River and Karasu to the border stone number 99 on the Turkish-Iraqi border".

İmza / Signed, Tahran 23 Ocak / January 1932
Onay / Ratified, Ankara 18 Haziran / June 1932

Resmî Gazete, 23 Haziran 1936, Sayı 2132, s. 1605-1607

T.C.
Resmî Gazete

Tesis tarihi: 7 Teşrinievvel 1336

İdare ve yazı işleri için Başvekâlet Müdevvenat Müdürlüğüne müracaat olunur	23 HAZİRAN 1932 PERŞEMBE	SAYI: 2132

KANUNLAR

Türkiye - İran hudut hattının tayini hakkında Tahranda 23 kânunusani 1932 tarihinde imzalanan itilâfnamenin tasdikına dair kanun

Kanun N: 2011 *Kabul tarihi: 18/6/1932*

Madde 1 — Türkiye - İran hudut hattının tayini hakkında Tahranda 23 kânunusani 1932 tarihinde imzalanan itilâfname ile cuzü mütemmimini teşkil eden mektup kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2 — Bu Kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu Kanunun ahkâmını icraya Millî Müdafaa, Dahiliye ve Hariciye Vekilleri memurdur.

19/6/1932

Türkiye ile İran arasında hudut hattının tayinine dair itilâfname

Türkiye Reisicümhuru Hazretleri

ve

Haşmetlû Iran Şahı Hazretleri,

Türkiye ile İran arasındaki hudut hattını kat'î surette tesbit ve bu veçhile milletleri arasında mevcut iyi anlaşmayı ve kardeşçe dostluk münasebetlerini takviye arzusu ile ayni derecede mütehassis olarak bu maksatla bir itilâf aktine karar vermişler ve mütekabilen murahhasları olmak uzere:

Hariciye Vekili Dr. Tevfik Rüştü Beyefendi

ile

Hariciye Veziri Muhammed Ali Han Foroghi'yi tayin etmişlerdir.

Usulüne muvafık mezuniyeti haiz olan bu murahhaslar aşağıdaki maddeler hakkında mutabık kalmışlardır:

Madde 1 — Türkiye ile İran arasındaki hudut Aras nehrile Karasu ırmağının telâki noktasında İran arazisinde kain 1 numaralı hudut taşından başlar. Badehu Karasu ırmağının thalweg hattını Borolan golüne kadar takip eder. Oradan Karasu membalarının 100 metre cenubu şarkisindeki tepeye kadar bir hattı müstakim halinde gider; mezkûr tepenin şark ve şimal cihetlerinden geçerek tepeyi İrana bırakır. Müteakiben hat şimali garbiye doğru daha ziyade meylederek Karasu membalarının hemen üzerindeki Borolan kayalıklarına vâsıl olur. Hudut hattı 2 numaralı taştan sonra 3 numaralı taş ile küçük ağrı istikametinde 4, 5, 6, 7 ve 8 numaralı taşlardan geçerek Borolan golünün en şimalî sahiline hattı müstakim üzere 16 kilometre, 600 metre ve Küçük Ağrı Dağın en yüksek noktasına 6 kilometre, 400 metre mesafede kâin bulunan 9 numaralı taşa kadar bir hattı müs-

takim takip eder. Badehu Bilidjan - Cheyhbabou yolunu 1700 metrelik bir mesafenin sonuna kadar mütevaziyen takip eder ve bu noktadan ilerliyerek Todjik tepenin 100 metre cenubu şarkisine vâsıl olur ve mezkûr tepeyı Türkiyeye bırakır. Müteakıben hat cenup cenubu garbiye doğru meylederek Todjik koyünün 150 metre şarkından geçer ve bu koyü Türkıyeye bırakır ve ayni istikamette devam ederek Cheyhbabounun 3000 metre şarkında kâin Top mevkının 1·0 metre garbinden geçer ve Topu Irana bırakır. Oradan hat Cheyhbabounun 2500 metre cenubu şarkisinde kâin tepeye doğru teveccüh eder. Mezkûr tepenin zirvesinden geçerek Hasanağa köyünün 1300 metre şarkında bulunan tepeye kadar cenubu garbiye doğru gıder ve bu sonuncu tepenin zirvesinden geçer; badehu hat Hasanağa köyünün 800 metre cenubunda kâin tepeye kadar garbe teveccüh eder ve bu tepenin zirvesından geçer. Oradan 500 metre cenubu garbide kâin tepenın zirvesinden geçerek cenuba doğru 1500 metre sırtı iner ve Salepin cenubu şarkısinde 2000 metrede kâin bır noktaya kadar gider, sonra 1948 rakımlı tepenin 800 ve 1000 metre şimalinde bulunan başlıca ikı irtifaın arasındakı boyundan geçer.

Badehu hat, hattı balâdan 1948 rakımlı tepeye kadar giderek üzerinden geçer; oradan hat Ayou - Beğ dağları tepelerının taksimı meyah hattını cenuba doğru Yarım Kaya-Guijo yolu dırseğinin 700 metre şimali garbisinde bulunan mezkûr dağların cenup tepesine kadar takip eder. Mevzubahis dırsek bu yolun üzerinde Yarım Kayanın 3500 metre şimalı şarkısinde ve Guijonun 6300 metre cenubu garbisinde kâindir.

Oradan, hat yukarı Yarım Kayanın 200 metre şimalında bulunan dort yol ağzına kadar Yarım Kaya - Guijo yolunun 200 metre garbinden bu yola müvazı olarak devam eder ve mezkûr dort yol ağzını Irana bırakır. Oradan hat Yarım Kaya - Boulakhbachi yolunun üzerinde Yarım Kayanın 600 metre garbinde kâin bir noktaya kadar garbe doğru iner; badehu bataklık sahilinin en şimalî noktasına kadar cenuba doğru inerek bu noktadan hat bataklığın ortasına teveccüh eder ve Tchoukour - Rech'ın 500 metre şimalindeki cenup sahiline kadar bataklığın ortasını takıp eder. Oradan hat garba doğru doner ve 1668 rakımlı tepenin zirvesine vasıl olur. Tchoukour - Reche ve Cheytan Abad İrana, Guirberan ise Türkiyeye kalır.

Iran koyü olan Cheytan Abad ile Türk koyü olan Guirberan arasında kâin bu noktadan ıtibaren hudut Bazyrgan garbında Guirberan tepesinin sırtını çıkar ve Gurdji Boulak, Nazik, Kara Koymaz Türk koylerile Bazyrgan, Kedjot, Bach Kend, Marokeumou İran koyleri arasında taksimi meyah hattını takip eder, badehu Marokeumou ve Tawla (Türk) arasındaki boyunu geçer ve Kasoluo, Chekh Asker harabelerini İrana terkederek Khodja Dagh kayalıklarına vâsıl olur. Kanly-Balb'nın Zındo, Dachy ve Ak Dagh zirvelerinden geçer. Djevzar koyünü Irana bırakarak ve Ak Dagh ve Kalender zirvelerinden geçerek Nifto, Salman - Abad ve Pir Ahmet Iran koyleri tarlalarile Deuchourma Türk koyünün tarlalarını birbirinden ayırdıktan sonra Bayazıt ve Avadjik arasında daima taksimi meyah hattını takip ederek Khezine Guedoka vâsıl olur.

Khezine Guedouk'dan, hudut, Kyzyl - Kaya koyünü Türkiyeye, Siwmagoul koyü ile Kourou-Geul golünü Irana bırakarak Kara Guney tepesinden geçer, Egritchay ırmağını Top-Agh-Dagh'da kateder, Kala Agh Dag'dan geçer, Nado koyünü İrana, Egritchay koyünü de Türkiyeye bırakır, Kyzyl Ziaret tepelerine vasıl olur ve Agh Djak ve Khan Guedouk boyunlarından, Sarı Tchimen dağlarından, Doumanlou'nun garp zirvesinden, Kara Bourga boyunundan geçer; Shekh Selo koylerini İran arazisinde bırakarak Nawour tepesini aşarak, Yekmala koyünü Iran arazisinde bırakarak Richkandan, Davra ve Akhourik, arasındakı tepelerden Guevra Begzadan, Gueveri Makhine ve Khydyr Babadan geçer.

Khydyr Babadan itibaren hudut hattı Dasena golünun 2000 metre şarkından geçerek cenup istikametinde 8000 rakımlı tepeye kadar taksimi meyah hattını takip eder; 1000 metre daha tepeler üzerinden aynı istikamette devam eder; badehu cenubu şarkiye meyleder ve bu yeni istikamette 600 metre budünde tepeleri takıp eder; bundan sonra 500 metre mesafede kâin bır tepenin zırvesine kadar yeniden cenuba doner, 250 metre şimalı şarkî istikametinde kâin Mümtet tepeyi İrana terkeder. Oradan 500 metre cenubu şarkıde kâin yüksekliğin zirvesine kadar hattı balâyı takıp eder, badehu Heratilsou (Heratilden gelen dere) ile Kotour Tchayın birleştikleri noktaya kadar cenubu garbiye doğru iner. Sonra hat bu mevkie 800 metre mesafede kâin zirveye kadar cenuba doğru yamacı çıkar ve oradan daıma cenup istikametinde Kani - Reche vadısıne iner, bu vadının Thalweg hattını 700 metre garba doğru, sonra 500 metre de cenuba doğru takibeder; badehu doğrudan doğruya cenupta kâin Molla Memed daghına doğru yükselen uzun sırtı çıkar, Molla Memed daghını ıkiye ayırır, Molla Memed daghına 250 metre mesafede ve hududun 250 metre şarkındakı irtifaı Irana bırakır.

Molla Memed daghından itibaren hat 800 metre bir mesafe üzerinde Qichlanın 200 metre şarkında yol üzerinde kâin bır noktaya kadar sırtı takip eder ve Qıchlayı Türküyeye bırakır.

Sonra hudut yolun dırseğinin 1750 metre cenubunda kâin tepeye kadar cenubu şarkiye doğru taksimi meyah hattını takibeder. Bu noktadan hat, tepeler üzerınden oraya 2200 metre mesafede derenin ıçinden geçen yolun üzerinde kâin noktaya kadar cenuba doğru iner; bu noktadan 300 metrelik bır mesafe üzerinde cenuba doğru yamacı çıkar, cenubu garbiye doğru sırta vâsıl olur ve buraya 500 mesafede kâin bir tepeye kadar gider. Badehu oradan 900 metre mesafede Tarsava, Tchelık, Achaga yulunun dereyı geçtiği noktaya kadar tepeler istikametini takıben cenuba doğru iner, bu derenin thalweg hattını 500 metre ımtidadınca garba doğru takıbeder, sonra sırtlardan geçerek buraya 1700 metre mesafede kâin 8200 rakımlı tepeye kadar çıkar. Badehu hat Koutch dağına kadar cenubu şarkiye doğru tepeleri takıbeder, Koutch dağından itibaren Kach Koul boynunu geçerek Sourawou dağına kader hattı balâyı takıbeder. Sourawou dağlarından, hudut mütemadiyen taksimi meyah hattını takiben Barouch - Khoran dan geçer (Barouch Khoran köyünü Iran arazisinde bırakır) Haravil dağını, Khana Sour boynunu, Belâko yu, Sarı Tchitchek i, (Kalık koyünü Iran arazısinde bırakarak) Kepper i, Sorian ı, Berhebine dağını, Sultani boynunu, Barazivan dağını, Perikhan ı, Keifarouk u, Maidan ve Kotoul Dagh ı takibeder.

Hudut hattı Kotoul dağının 2869 rakımlı tepesinden hareketle cenubu şarkiye doğru hattı balâyı takiben Bajirguenin 1600 metre şarkında Baradost ırmağının üzerinde kâin bir noktaya kadar gider, 1890 rakımlı irtifaın cenuba doğru devamını teşkil eden sırtı İrana terkeder (binaenaleyh hattı hudut dereden geçer). Oradan hat cenubu şarkiye doğru gider ve CXLVIII ve CXLVII numaralı hudut taşlarının bulunduğu tepeden geçerek şarkı cenubiye doğru doner ve tepeye 450 metre mesafede bulunan Ekmalouk ırmağına kadar gider. Badehu 2300 rakımlı tepenin 800 metre garbinde kâin irtifaa kadar Ekmalouk deresi boyunca yükselir. Oradan 2530 rakımlı tepeye kadar hattı balâyı takip eder. Badehu Alosanın 1500 metre garbında kâin bir noktaya kadar, 2500 metre ımtidadınca cenubu garbiye doğru hattı balâyı takip eder. Alosan Irana kalır. Oradan hat takriben 2500 metre mesafede bulunan sırtın dirseğine kadar cenup istikametinde bu sırtı takip eder. Badehu Alader Dagh'ına kadar daima sırtları takip aderek şarka

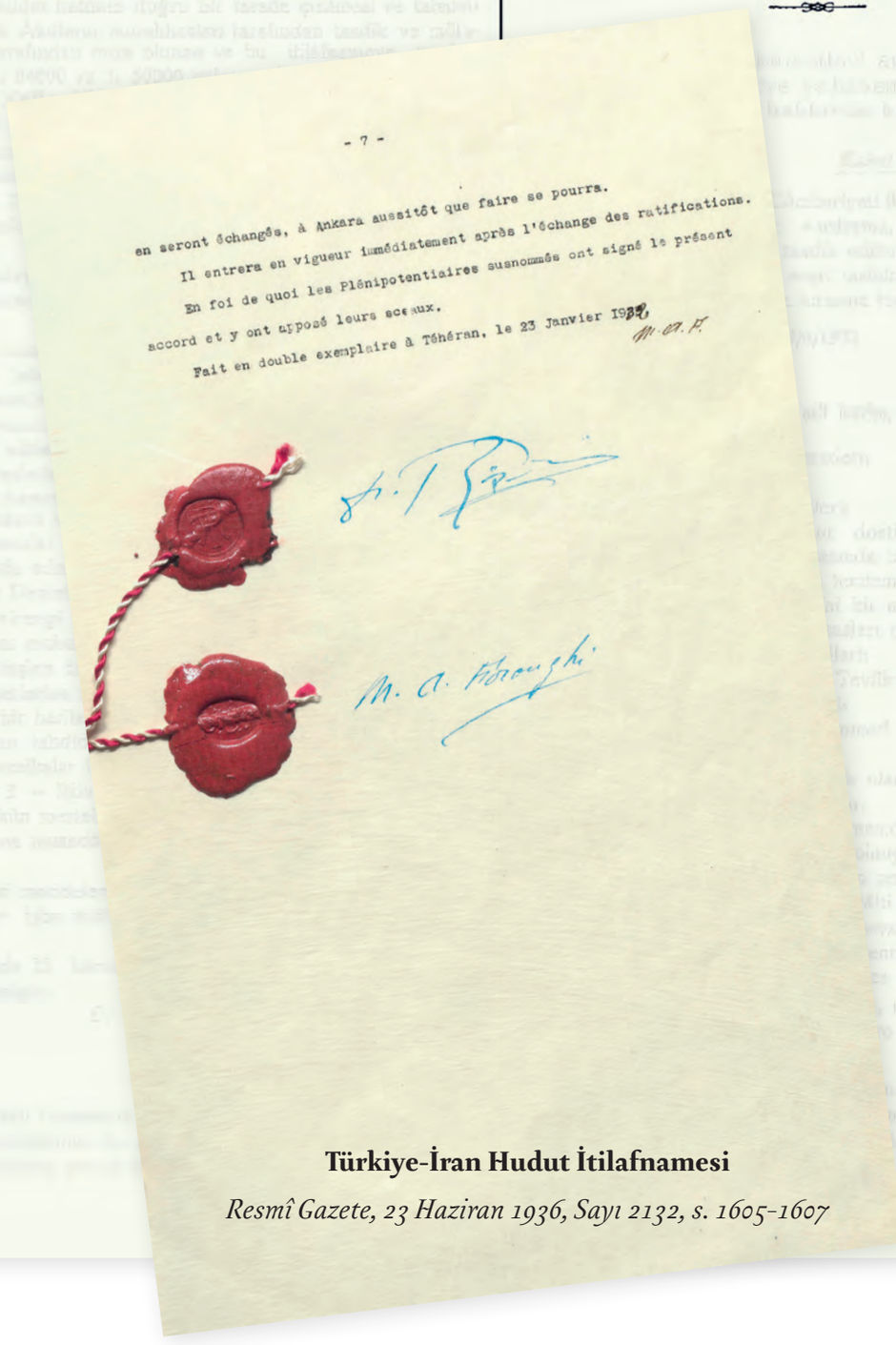
günkü tarihli notanızı almakla kesbi şeref eder ve mezkûr beyanatı senet ittihaz eylerim.

«Iki tarafın hudut muhafız karakolları, Borolan gölü membaları sularından ve hudut hattının cenup ve garbinde ve mezkûr golün muhitinde kâin çayırlıklarla Salep, Kozlu ve yukarı Yarımkaya membaları sularından mütesaviyen istifade hakkını haiz olacaklardır.

Işbu nota teatisi keyfiyetinin bu günkü tarihle imzalanan itilâfnamenin mütemmim cüz'ü addedilmesi mukarrerdir»

Zatı devletlerinin yukarıda zikrolunan notası mazmunu hakkında tamamile mutabık kaldığımı beyan ederim. Bilvesile pek yüksek hürmetlerimin kabulünü rica ederim Vekil Beyefendi.

İran Hariciye Veziri
M. A. Foroughi

- 7 -

en seront échangés, à Ankara aussitôt que faire se pourra.

Il entrera en vigueur immédiatement après l'échange des ratifications.

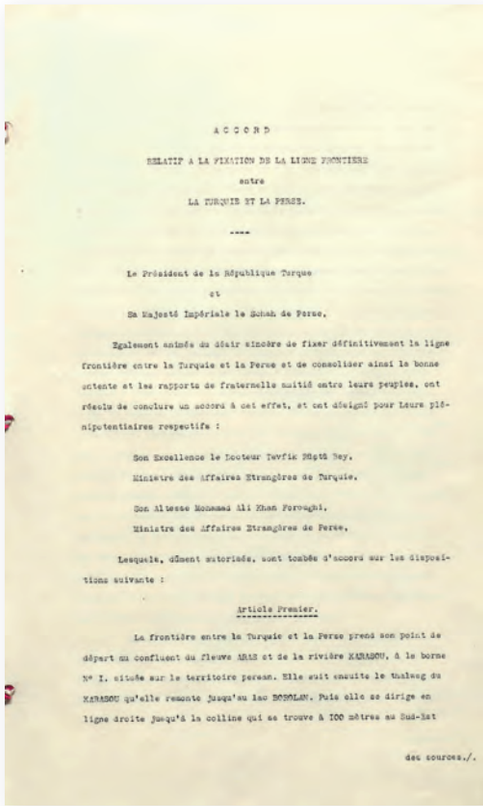
En foi de quoi les Plénipotentiaires susnommés ont signé le présent accord et y ont apposé leurs cachets.

Fait en double exemplaire à Téhéran, le 23 Janvier 1932.

M. A. F.

Türkiye-İran Hudut İtilafnamesi

Resmî Gazete, 23 Haziran 1936, Sayı 2132, s. 1605-1607

A C C O R D

RELATIF A LA FIXATION DE LA LIGNE FRONTIERE

entre

LA TURQUIE ET LA PERSE.

Le Président de la République Turque

et

Sa Majesté Impériale le Schah de Perse,

Egalement animés du désir sincère de fixer définitivement la ligne frontière entre la Turquie et la Perse et de consolider ainsi la bonne entente et les rapports de fraternelle amitié entre leurs peuples, ont résolu de conclure un accord à cet effet, et ont désigné pour Leurs plénipotentiaires respectifs :

Son Excellence le Docteur Tewfik Rüştü Bey,
Ministre des Affaires Etrangères de Turquie,

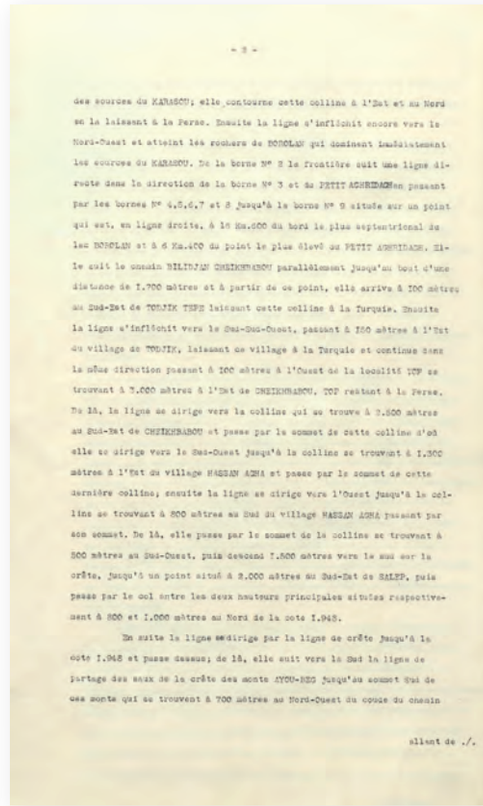
Son Altesse Monsieur Ali Khan Foroughi,
Ministre des Affaires Etrangères de Perse,

Lesquels, dûment autorisés, sont tombés d'accord sur les dispositions suivante :

Article Premier.

La frontière entre la Turquie et la Perse prend son point de départ au confluent du fleuve ARAS et de la rivière KARASOU, à la borne N° 1, située sur le territoire persan. Elle suit ensuite le thalweg du KARASOU qu'elle remonte jusqu'au lac BOGOLAN. Puis elle se dirige en ligne droite jusqu'à la colline qui se trouve à 100 mètres au Sud-Est

des sources./.

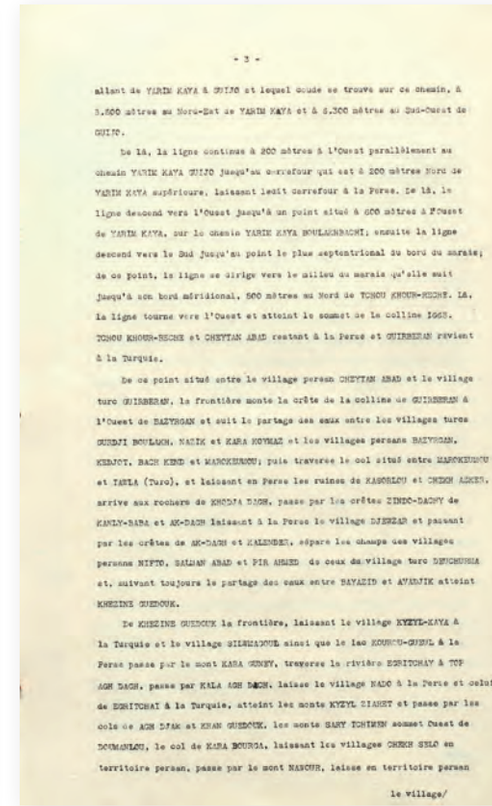

- 2 -

des sources du KARASOU; elle contourne cette colline à l'Est et au Nord en la laissant à la Perse. Ensuite la ligne s'infléchit encore vers le Nord-Ouest et atteint les rochers de BOGOLAN qui dominent immédiatement les sources du KARASOU. De la borne N° 2 la frontière suit une ligne droite dans la direction de la borne N° 3 et de PETIT AGHRIDAGH en passant par les bornes N° 4,5,6,7 et 8 jusqu'à la borne N° 9 située sur un point qui est, en ligne droite, à 16 Km.600 du bord le plus septentrional de lac BOGOLAN et à 6 Km.400 du point le plus élevé du PETIT AGHRIDAGH. Elle suit le chemin BILIDJAN CHEIKHBABOU parallèlement jusqu'au bout d'une distance de 1.700 mètres et à partir de ce point, elle arrive à 100 mètres au Sud-Est de TOPJIK TEPE laissant cette colline à la Turquie. Ensuite la ligne s'infléchit vers le Sud-Sud-Ouest, passant à 150 mètres à l'Est du village de TOPJIK, laissant ce village à la Turquie et continue dans la même direction passant à 100 mètres à l'Ouest de la localité TOP se trouvant à 3.000 mètres à l'Est de CHEIKHBABOU, TOP restant à la Perse. De là, la ligne se dirige vers la colline qui se trouve à 2.500 mètres au Sud-Est de CHEIKHBABOU et passe par le sommet de cette colline d'où elle se dirige vers le Sud-Ouest jusqu'à la colline se trouvant à 1.300 mètres à l'Est du village HASSAN AGHA et passe par le sommet de cette dernière colline; ensuite la ligne se dirige vers l'Ouest jusqu'à la colline se trouvant à 800 mètres au Sud du village HASSAN AGHA passant par son sommet. De là, elle passe par le sommet de la colline se trouvant à 800 mètres au Sud-Ouest, puis descend 1.800 mètres vers le sud sur la crête, jusqu'à un point situé à 2.000 mètres au Sud-Est de SALEP, puis passe par le col entre les deux hauteurs principales situées respectivement à 800 et 1.000 mètres au Nord de la cote 1.948.

Ensuite la ligne se dirige par la ligne de crête jusqu'à la cote 1.948 et passe dessus; de là, elle suit vers le Sud la ligne de partage des eaux de la crête des monts AYOU-BEG jusqu'au sommet qui de ces monts qui se trouvent à 700 mètres au Nord-Ouest du coude du chemin

allant de ./.

- 3 -

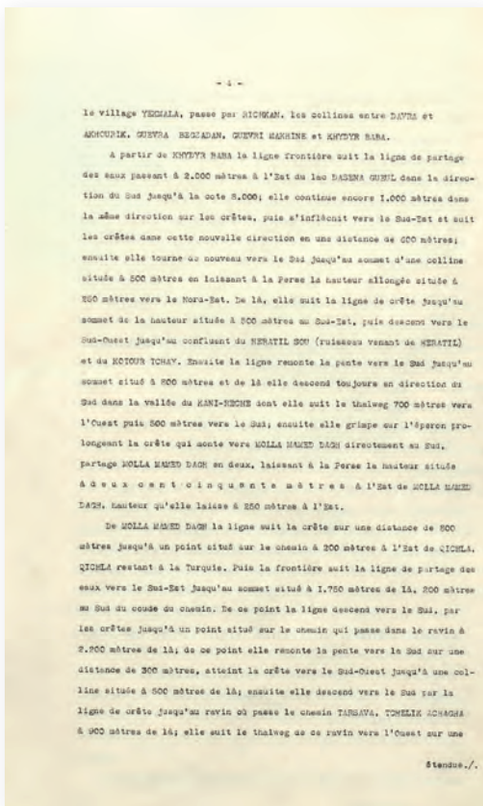
allant de YARIM KAYA à GUIJO et lequel coude se trouve sur ce chemin, à 3.600 mètres au Nord-Est de YARIM KAYA et à 6.300 mètres au Sud-Ouest de GUIJO.

De là, la ligne continue à 200 mètres à l'Ouest parallèlement au chemin YARIM KAYA GUIJO jusqu'au carrefour qui est à 200 mètres Nord de YARIM KAYA supérieure, laissant ledit carrefour à la Perse. De là, la ligne descend vers l'Ouest jusqu'à un point situé à 600 mètres à l'Ouest de YARIM KAYA, sur le chemin YARIM KAYA BOULAKBACHI; ensuite la ligne descend vers le Sud jusqu'au point le plus septentrional du bord du marais; de ce point, la ligne se dirige vers le milieu du marais qu'elle suit jusqu'à son bord méridional, 500 mètres au Nord de TCHOU KHOUN-BECHE. LA, la ligne tourne vers l'Ouest et atteint le sommet de la colline 1665. TCHOU KHOUN-BECHE et CHEYTAN ABAD restant à la Perse et GUIRBERAN revient à la Turquie.

De ce point situé entre le village persan CHEYTAN ABAD et le village turc GUIRBERAN, la frontière monte la crête de la colline de GUIRBERAN à l'Ouest de BAYRDAN et suit le partage des eaux entre les villages turcs GURDJI BOULAGH, NAZIK et KARA KOYMAZ et les villages persans BAYRDAN, KEDJOT, BACH KEND et MARCKHAROU; puis traverse le col situé entre MARCKHAROU et TABLA (Turc), et laissant en Perse les ruines de KASSOLOU et CHEKH ASKER, arrive aux rochers de KHODJA DAGH, passe par les crêtes ZINDO-DAGHY de KANLY-BABA et AK-DAGH laissant à la Perse le village DJERZAB et passant par les crêtes de AK-DAGH et KALENDER, sépare les champs des villages persans NIFTO, SALMAN ABAD et PIR AHMED de ceux du village turc DENGHOUBIA et, suivant toujours le partage des eaux entre BAYAZID et AVADJIK atteint KHEZINE GUEDOUK.

De KHEZINE GUEDOUK la frontière, laissant le village KYZYL-KAYA à la Turquie et le village SILKHADOUL ainsi que le lac KOUROU-GUEUL à la Perse passe par le mont KARA GUNEY, traverse la rivière EGRITCHAY à TOP AGH DAGH, passe par KALA AGH DAGH, laisse le village NADO à la Perse et celui de EGRITCHAI à la Turquie, atteint les monts KYZYL DJANET et passe par les cols de AGH DJAK et KHAN GUEDOUK, les monts HARY TCHIMEN sommet Ouest de DOUMANLOU, le col de KARA BOURGA, laissant les villages CHEKH SSLO en territoire persan, passe par le mont MASCHE, laisse en territoire persan

le village/

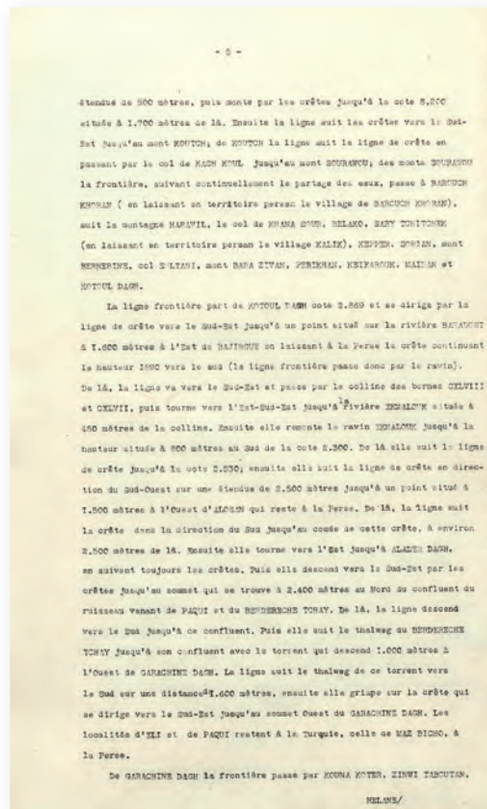
- 4 -

le village YEGHALA, passe par AICHKAN, les collines entre DAVRA et AGHOUPIK, GUEVRA BEGUADAN, GUEVRI HAMMINE et KHYDYR BABA.

A partir de KHYDYR BABA la ligne frontière suit la ligne de partage des eaux passant à 2.000 mètres à l'Est du lac DASHNA GUNEL dans la direction du Sud jusqu'à la cote 8.000; elle continue encore 1.000 mètres dans la même direction sur les crêtes, puis s'infléchit vers le Sud-Est et suit les crêtes dans cette nouvelle direction en une distance de 600 mètres; ensuite elle tourne de nouveau vers le Sud jusqu'au sommet d'une colline située à 500 mètres en laissant à la Perse la hauteur allongée située à 400 mètres vers le Nord-Est. De là, elle suit la ligne de crête jusqu'au sommet de la hauteur située à 500 mètres au Sud-Est, puis descend vers le Sud-Ouest jusqu'au confluent du MERAYIL SOU (ruisseau venant de MERAYIL) et du KOTOUR TCHAY. Ensuite la ligne remonte la pente vers le Sud jusqu'au sommet situé à 800 mètres et de là elle descend toujours en direction du Sud dans la vallée du KANI-BECHE dont elle suit le thalweg 700 mètres vers l'Ouest puis 500 mètres vers le Sud; ensuite elle grimpe sur l'éperon prolongeant la crête qui monte vers MOLLA MAHED DAGH directement au Sud, partage MOLLA MAHED DAGH en deux, laissant à la Perse la hauteur située à deux cent cinquante mètres à l'Est de MOLLA MAHED DAGH, hauteur qu'elle laisse à 250 mètres à l'Est.

De MOLLA MAHED DAGH la ligne suit la crête sur une distance de 800 mètres jusqu'à un point situé sur le chemin à 200 mètres à l'Est de KICHLA, KICHLA restant à la Turquie. Puis la frontière suit la ligne de partage des eaux vers le Sud-Est jusqu'au sommet situé à 1.750 mètres de là, 200 mètres au Sud du coude du chemin. De ce point la ligne descend vers le Sud, par les crêtes jusqu'à un point situé sur le chemin qui passe dans le ravin à 2.900 mètres de là; de ce point elle remonte la pente vers le Sud sur une distance de 300 mètres, atteint la crête vers le Sud-Ouest jusqu'à une colline située à 500 mètres de là; ensuite elle descend vers le Sud par la ligne de crête jusqu'au ravin où passe le chemin TARNAVA, TCHELIK AGHAGHA à 900 mètres de là; elle suit le thalweg de ce ravin vers l'Ouest sur une

étendue./.

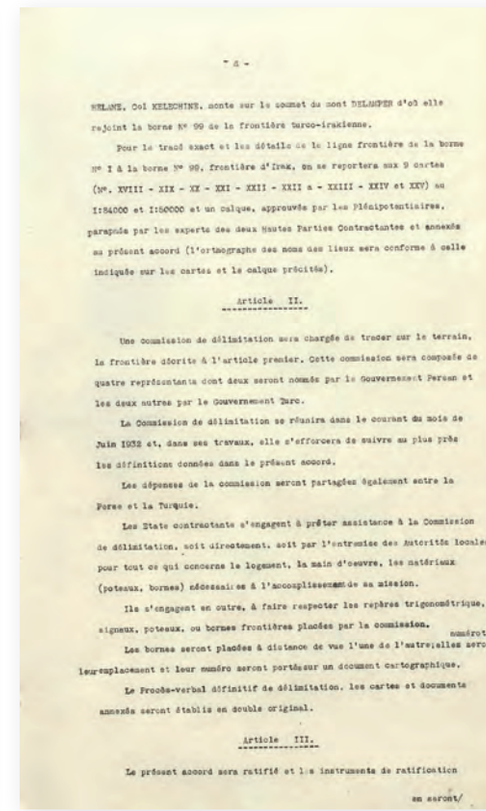
- 5 -

étendue de 800 mètres, puis monte par les crêtes jusqu'à la cote 2.800 située à 1.700 mètres de là. Ensuite la ligne suit les crêtes vers le Sud-Est jusqu'au mont KOUTCH; de KOUTCH la ligne suit la ligne de crête en passant par le col de KAZH KOUL jusqu'au mont BOURAKOU, des monts BOURAKOU la frontière, suivant continuellement le partage des eaux, passe à BARDJOU KHORAN (en laissant en territoire persan le village de BARDJOU KHORAN), suit la montagne MARAVIL, le col de KHANA SOUR, BELAKO, BABY TCHITCHEK (en laissant en territoire persan le village KALIK), KEPPER, SORIAN, mont BERBERINE, col D'ELYASI, mont BABA ZIYAN, PERIKHAN, KEIFAROUK, MAILAN et KOTOUL DAGH.

La ligne frontière part de KOTOUL DAGH cote 2.869 et se dirige par la ligne de crête vers le Sud-Est jusqu'à un point situé sur la rivière BAYADOST à 1.600 mètres à l'Est de BAJINOUK en laissant à la Perse la crête continuant la hauteur 1990 vers le sud (la ligne frontière passe donc par le ravin). De là, la ligne va vers le Sud-Est et passe par le colline des bornes CXLVIII et CXLVII, puis tourne vers l'Est-Sud-Est jusqu'à rivière ENGALOUK située à 450 mètres de la colline. Ensuite elle remonte le ravin ENGALOUK jusqu'à la hauteur située à 800 mètres au Sud de la cote 2.300. De là elle suit la ligne de crête jusqu'à la cote 2.230; ensuite elle suit la ligne de crête en direction du Sud-Ouest sur une étendue de 2.500 mètres jusqu'à un point situé à 1.500 mètres à l'Ouest d'ALGOUN qui reste à la Perse. De là, la ligne suit la crête dans la direction du Sud jusqu'au coude de cette crête, à environ 2.500 mètres de là. Ensuite elle tourne vers l'Est jusqu'à ALAGEZ DAGH, en suivant toujours les crêtes. Puis elle descend vers le Sud-Est par les crêtes jusqu'au sommet qui se trouve à 2.400 mètres au Nord du confluent du ruisseau venant de PAQUI et du BERBERECHE TCHAY. De là, la ligne descend vers le Sud jusqu'à ce confluent. Puis elle suit le thalweg du BERBERECHE TCHAY jusqu'à son confluent avec le torrent qui descend 1.000 mètres à l'Ouest de GARACHINE DAGH. La ligne suit le thalweg de ce torrent vers le Sud sur une distance de 1.600 mètres, ensuite elle grimpe sur la crête qui se dirige vers le Sud-Est jusqu'au sommet Ouest du GARACHINE DAGH. Les localités d'ELI et de PAQUI restent à la Turquie, celle de MAZ BIGHO, à la Perse.

De GARACHINE DAGH la frontière passe par KOUNA KOTER, ZINNI TARCUTAN,

MELANE/

- 6 -

MELANE, Col KELECHINE, monte sur le sommet du mont DELMOPEN d'où elle rejoint la borne N° 99 de la frontière turco-irakienne.

Pour le tracé exact et les détails de la ligne frontière de la borne N° 1 à la borne N° 99, frontière d'Irak, on se reportera aux 9 cartes (N°s. XVIII - XIX - XX - XXI - XXII - XXII a - XXIII - XXIV et XXV) au 1:84000 et 1:50000 et un calque, approuvés par les Plénipotentiaires, paraphés par les experts des deux Hautes Parties Contractantes et annexés au présent accord (l'orthographe des noms des lieux sera conforme à celle indiquée sur les cartes et le calque précités).

Article II.

Une commission de délimitation sera chargée de tracer sur le terrain, la frontière décrite à l'article premier. Cette commission sera composée de quatre représentants dont deux seront nommés par le Gouvernement Persan et les deux autres par le Gouvernement Turc.

La Commission de délimitation se réunira dans le courant du mois de Juin 1932 et, dans ses travaux, elle s'efforcera de suivre au plus près les définitions données dans le présent accord.

Les dépenses de la commission seront partagées également entre la Perse et la Turquie.

Les Etats contractants s'engagent à prêter assistance à la Commission de délimitation, soit directement, soit par l'entremise des Autorités locales, pour tout ce qui concerne le logement, la main d'oeuvre, les matériaux (poteaux, bornes) nécessaires à l'accomplissement de sa mission.

Ils s'engagent en outre, à faire respecter les repères trigonométriques, signaux, poteaux, ou bornes frontières placées par la commission.

Les bornes seront placées à distance de vue l'une de l'autre; elles seront numérotées leur emplacement et leur numéro seront portés sur un document cartographique.

Le Procès-verbal définitif de délimitation, les cartes et documents annexés seront établis en double original.

Article III.

Le présent accord sera ratifié et les instruments de ratification

en seront/

Türkiye-İran Hudut İtilafnamesinin Fransızca Nüshası

30

Uzlaşma, Adlî Tesviye ve Hakem Antlaşması

Treaty of Reconciliation, Judicial Settlement and Arbitration

Türkiye'yi temsilen Hariciye Vekili Doktor Tevfik Rüştü Bey ile İran Hükûmetini temsilen Hariciye Veziri Mirza Muhammed Ali Han Foroghi arasında Türkiye ile İran arasında akdedilen anlaşmalarda ortaya çıkan ve diplomasi yoluyla halledilmesi mümkün olmayan hususların uzlaşma, adlî tesviye ve hakem yolları ile çözüme kavuşturulması amacıyla yapılan müzakereler sonunda 23 Ocak 1932 tarihinde tasdik edilen muahede.

The treaty signed on January 23, 1932 as a result of negotiations between Dr. Tevfik Rüşdü Bey, Deputy Minister of Foreign Affairs representing Türkiye, and Mirza Muhammad Ali Khan Foroghi, Minister of Foreign Affairs representing the Iranian Government, with the aim of resolving the issues that arose in the agreements concluded between Türkiye and Iran and which could not be resolved through diplomacy, through reconciliation, judicial settlement and arbitration.

İmza / Signed, Tahran 23 Ocak / January 1932
Onay / Ratified, Ankara 19 Haziran / June 1932

Resmî Gazete, 23 Haziran 1936, Sayı 2132, s. 1607-1609

doğru doner. Sonra, Paquiden gelen dere ile Berdereche Tcha y'ın birleştıkleri noktanın 2400 metre şimalinde bulunan zirveye kadar cenubu şarkiye doğru sırtları iner. Oradan hat, yukarda zikrolunan birleşme noktasına kadar cenuba doğru iner. Sonra Berdereche Tchay'ın thalweg hattını bu çayın Garachine Dagh'ının 1000 metre garbından inen dere ile birleştiği noktaya kanar takip eder. Hat cenuba doğru 1600 metre imtidadınca bu derenın thalweg hattını takip eder; sonra Garachine Dagh'ının garp zirvesine kadar cenubu şarkiye doğru giden sırtı çıkar. Eli ve Paqui mevkileri Türkiyeye, Maz Bıcho mevkii İrana kalır.

Garachine Daghdan itıbaren hudut Kouna Hoter, Zinwi Taboutan, Helane, Col Kelechineden geçer ve Delamper dağının zirvesine çıkarak Türkiye - Irak hududundaki 99 numaralı hudut taşına vasıl olur.

1 numaralı hudut taşından Irak hududundaki 99 numaralı taşa kadar hudut hattının doğru bir tarzda çızilmesi ve tafsılâtı için, Yüksek Âkıtlerın murahhasları tarafından tasdik ve mütehassısları tarafından ımza olunan ve bu itilâfnameye merbut bulunan (1: 84000 ve 1: 50000 mikyasında) XVIII - XIX - XX-XXI - XXII - XXII a - XXIII - XXIV ve XXV numaralı 9 adet harita ile bir adet (calque) a müracaat edilecektir. (Mevki isimlerinin imlâsı yukarıda zikrolunan haritalar ve «calque» daki isimlerin imlâsına mutabık olacaktır.

Madde 2 — Birinci maddede tasrih edilen hudut hattını arazi üzerinde tayin etmek üzere bir tahdit komisyonu teşkil edilecektir.

Bu komisyon, ıkisi Türkiye Hükûmeti, ikisi de Iran Hükûmeti tarafından tayin olunacak dort murahhastan mürekkep olacaktır.

Tahdit komisyonu 1932 haziranı içinde içtima edecek ve mesaisinde işbu itilâfnamedeki tarifleri en yakından takıbe gayret edecektir.

Komisyonun masrafları Türkiye ile İran arasında mütesaviyen taksim edilecektir.

Akit Devletler, komisyonun vazifesini ifa edebilmesi için lâzımgelen ıkamet, amele, malzemeye (kazıklar, sınır taşları) müteallik tekmil hususlarda, gerek doğrudan doğruya, gerek mahallî memurlaı vasıtasile Tahdit Komisyonuna muavenet etmeği deruhde ederler.

Mezkûr Devletler bundan başka komisyon tarafından vazolunacak nirengi noktalarını, hudut işaretlerini, kazıkları ve sınır taşlarını muhafaza ettirmeği de taahhüt ederler.

Hudut taşları birinden diğeri görülebılccek surette vazedilecek ve üzerlerine numara konulacaktır. Bunların mevkileri ile numaraları bir harita üzerinde gosterilecektir.

Hududun tahdidine ait kat'î zabıtname ve buna merbut haritalarla vesikalar ikişer aslî nüsha olarak tanzim edılecektir.

Madde 3 — Işbu itilâfname tasdik olunacak ve tasdiknameler mümkün mertebe süratle Ankarada teati edilecektir.

İtilâfname musaddak nüshalar teati edılir edilmez, mer'ıyete girecektir.

Balâdaki maddeleri tasdikan, isimleri yukarıda zikredılen murahhaslar işbu itilâfnameyi imza ve zirini temhir etmişlerdir.

Tahranda 23 kânunsani 1932 tarihinde iki nüsha olarak tanzim edilmiştir.

Dr. Tevfik Rüştü *M. A. Foroughi*

Mektup

Tahran, 23 kânunusani 1932

Vekil Beyefendi,

Zatı devletlerinin, bu gün aramızda imzalanan itilâfnamenin birinci maddesine istinat eden atideki beyanatını muhtevi, bu

T.C.
Resmî Gazete
Tesis tarihi: 7 Teşrinievvel 1336

İdare ve gazi işleri için Başvekâlet Müdevvenat Müdürlüğüne müracaat olunur | 23 HAZİRAN 1932 PERŞEMBE | SAYI: 2132

Türkiye - İran Hükûmetleri arasında aktedilen «uzlaşma, adlî tesviye ve hakem muahedesi» nin tasdiki hakkında kanun

Kanun N. 2012 *Kabul tarihi: 18/6/1932*

Madde 1 — Türkiye Cümhuriyeti ile İran Şahlığı arasında Tahranda imza edılmiş olan « uzlaşma, adlî tesviye ve hakem muahedenamesi » kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2 — Bu Kanun neşri tarihinden muteberdır.

Madde 3 — Bu Kanunun icrasına Hariciye Vekili memurdur.

19/6/1932

Türkiye ile İran arasında uzlaşma, adli tesviye, ve hakem muahedenamesi

Türkiye Reisicümhuru Hazretleri;

ve

Haşmetlû İran Şahı Hazretleri;

Milletlerini birleştiren mesut dostluk münasebetlerinden mülhem olarak, memleketleri arasında tahaddüs edecek ihtilâfların muslihane usullerle hallinin teminini samimiyetle arzu ettikleri cıhetle, müşterek niyetlerini bir muahede ile fiile çıkarmağa karar vermişler ve murahhasları olmak üzere:

Türkiye Reisicümhuru Hazretleri:

Hariciye Vekili Doktor Tevfik Rüştü Beyefendiyi,

Haşmetlû Iran Şahı Hazretleri:

Hariciye Nazırı Muhammed Ali Han Foroughi'yi tayin etmişlerdir.

Usulüne muvafık salâhiyeti haiz olan bu murahhaslar aşağıdaki hükümleri kararlaştırmışlardır.

Madde 1 — Yüksek Âkitler arasında hadis olupta diplomasi tarikile hal ve faslı mümkün olmıyan her türlü ihtilâflar işbu muahedede tesbit edılmiş olan şerait dahilinde uzlaşma, adlî tesviye veya hakem usullerine tâbi tutulacaktır.

Madde 2 — Eğer bir ihtilâfın mevzuu iki taraftan birinin dahilî kanunlarınca makamatı adliyenin salâhiyetine taallûk ediyorsa, bu taraf ait olduğu makamca makul mühletler zarfında, kat'î bir karar verilmeden evvel, bu ihtilâf hakkında işbu muahedede mezkûr muhtelif usullere müracaata muhalefet edebilir.

Madde 3 — İki Âkit Taraf, aralarında diplomasi tarikile halledilemiyen, ne mahiyette olursa olsun, bir ihtilâf zuhurunda, atideki maddelerde derpiş olunan şekilde uzlaşma usulüne müracaat etmeyi taahhüt ederler.

Balâda isimleri zikredilen murahhaslar ifadelerini tasdik etmek için işbu Muahedeyi imza etmişlerdir.

Tahranda 23 kânunusani 1932 tarihinde iki nüsha olarak tanzım edilmiştir.

Dr. T. Rüştü *M. A Foroughi*

Madde 4 — İhtilâf iki Âkit Tarafından teşkil edilecek olan daimî veya hususî bir uzlaşma komisyonuna tevdi olunacaktır.

Madde 5 — Âkitlerin biri tarafından diğerine yapılacak talep üzerine, altı ay zarfında teşkil edilecek daimî uslaşma komisyonu, atide gosterildiği surette intihap edilecek olan uç azadan mürekkep olacaktır:

Yüksek Âkıtlerden her biri mütekabilen kendi vatandaşları arasından intihap edilecek birer komiser tayin edecekler ve komisyon reisini de müttefikan bir üçüncü Devlet tebaasından intihap eyliyeceklerdir.

Müttefikan tayin edilmiş olan komiser memuriyeti esnasında tarafeynin ittıfakı ile istihlâf edilebilir. Bundan maada Âkitlerden her biri kendisi tarafından tayin edilmiş olan komiseri daima değiştirebilir.

İstihlâf edılmelerine rağmen komiserler elde olan işlerini nihayete erdirmek üzere mevkilerinde kalacaklardır

Ölüm, istifa veya her hangi bir mânı dolayısile münhal kalacak yerler en kısa bir müddet zarfında mevzubahs tayinler usulüne tevfikan doldurulacaktır.

Madde 6 — Bir ihtilâfın hudusunda, Âkıtlerce tayin edılmiş bir daimî uzlaşma komisyonu mevcut bulunmayorsa, ihtilâfın tetkıki için, Âkıtler başka türlü bir karar vermedikleri takdirde evvelki maddede mevzubahs tayin şeraitine tevfikan hususî bir komisyon teşkil edilecektir.

Madde 7 — Yüksek Âkitlerden birinin uzlaşma usulüne müracaat hususundaki niyet ve arzusunu diğerine iblâğından itibaren üç ay müddet zarfında Yüksek Âkitlerce müttefikan komisyon reisi intihap olunmadığı takdirde İsviçre Kanfederasyonu reisinden lâzımgelen tayinin icrası rica olunacaktır.

Madde 8 — 1 - Uzlaşma komisyonuna müracaat keyfiyeti müttefikan hareket eden Âkitlerin beraberce ve ittifak olunamadığı takdirde, Âkitlerin biri veya diğeri tarafından, reise bir istida vermek suretiledır.

2 - İstida, ihtilâf mevzuunu muhtasaran anlattıktan sonra komisyondan bir uzlaşmağa vardıracak her türlü tedbirlere müracaat eylemesi talebini ihtiva edecektir.

3 - Istida, Âkitlerden valnız biri canibinden verilmiş ise, müstedi tarafından derhal diğer tarafa tebliğ edilecektir.

Madde 9 — 1 - İhtilâfın Âkitlerden biri tarafından daimî uzlaşma komisyonuna havale edildığı tarihten itibaren 15 gün zarfında Âkitlerden her biri bu ihtılâfı tetkik için komiserin yerine bu işte, ihtısası olan bir kimseyi tayin edebilir.

2 - Bu hakkından istifade eden taraf keyfiyeti derhal diğerine ihbar edecektir. Diğer taraf ta bu takdirde ihbarın vaki olduğu tarihten itibaren 15 gün zarfında ayni tarzda hareket etmekte muhtardır.

Madde 10 — Uzlaşma komisyonu, Âkitlerin muhalif bir kararı olmadığı takdirde, reisi tarafından tayin edilecek mahalde içtima edecektir.

Madde 11 — Uzlaşma komisyonu mesaisinin neşir ve ilânı, ancak Âkitlerin muvafakati ile komisyon tarafından ittihaz olunacak bir karara mütevakkıftır.

Madde 12 — 1 - Hilâfında bir hüküm olmadıkça; uzlaşma komisyonu, mesai usulünü bizzat tanzim edecek ve bu usul behemehal mürafaa şeklinde olacaktır. Tahkikat hususunda, komisyon müttefikan başka türlü bır karar vermezse, beynelmilel ihtilâfların muslıhane halline dair 18 teşrinievvel 1907 La Haye mukavelenamesinin 3 üncü faslı ahkâmına ittiba eyliyecektir.

2 - Akitler uzlaşma komisyonu nezdinde kendilerile komisyon arasında mutavassıt hizmetini gören ajanlar tarafından temsil edileceklerdir. Bundan maada Âkitler kendileri tarafından bu husus için tayin edilen müşavir ve mütehassıslaın yardımına müracaat edebilecekleri gibi şehadetlerini kendilerince faideli addettikleri her türlü eşhasın komisyonca istimaını talep eyliyebileceklerdir.

3 - Komisyon dahi her iki tarafın ajanlarile müşavir ve mütehassıslardan şıfahî izahat talep etmek ve her hangi bir şahsı hükûmetinin muvafakatile celp ve istima eylemek salâhiyetini haiz olacaktır.

Madde 13 — Hılâfında Âkıtlerin bir itilâfı olmadıkça uzlaşma komisyonunun kararları ekseriyeti âra ile ittihaz olunacaktır ve komisyon da ihtilâfın esası hakkında ancak bütün azaları mevcut bulunduğu takdirde hükmünü verebilecektir. Şu kadar ki komisyonun celselerinden muntazaman haberdar olan Yüksek Âkitler kendilerini, komiserleri veya bunların bir mânii zuhurunda, 5 inci madde ahkâmına tevfikan tayin olunmuş bir vekil tarafından, temsil ettireceklerdir.

Madde 14 — Âkitler, uzlaşma komisyonunun mesaisini kolaylaştırmayı ve alelûsul mümkün olabılen en geniş mikyasta kendisine bütün vesaıki ve faideli malûmatı vermeyi ve komisyonun memleketleri dahilinde kanunlarına tevfikan müşahitler veya mütehassıslar ikame ve istimaı ile vak'a mahalline gitmesını temin için malık oldukları bütün vasıtaları kullanmayı taahhut ederler.

Madde 15 — 1 - Mesaileri müddetince komiserlerden her birine mıktarı, Âkitler Tarafından müttefikan tesbit ve müsavi surette taksim edilecek olan, bir tazmınat verilir.

2 - Komisyonun faaliyeti dolayısile hasıl olacak masarifi umumiye de ayni veçhile taksim edilecektir.

Madde 16 — 1 - Uzlaşma komısyonunun vazifesi muhtelifünfih meseleleri tavzih etmek, bu uğurda faideli malûmatı tahkikat yolile veya başka bir şekilde, toplamak ve tarafeyni uzlaştırmağa gayret etmektir. Komisyon meseleyi tetkik ettıkten sonra, muvafık gordüğü hal tarzını Âkitlere izah ve bu hususta fıkırlerini beyan için kendilerine bir mühlet ıta eyliyebilir.

2 - Mesaının hitamında komisyon, ahvale göre, ya Âkitlerin uzlaştığını gosteren ve mevcut ise uzlaşma şartlarını ihtiva eden, veyahut uzlaşma ımkânı bulunmadığını kaydeyliyen bir zabıtname tanzim eder. Zabıtname komisyon mukarreratının ittıfakı âra ile mi kabul edıldığinden veya edilmediğinden bahsetmiyecektir.

3 - Komisyonun mesaisi, Âkitler başka türlü bir karar vermedıkçe, muhtelifünfih meselenin tevdii gününden itibaren altı ay zarfında nihayete ermiş bulunacaktır.

Madde 17 — Komisyonun zabıtnamesi bilâtehir Âkitlere bildirilecektir. Bunun neşrü ilânı Âkitlerin kararına vabestedir.

Madde 18 — Uzlaşma komisyonu mesaisinin hitamını takip eden ay zarfında Akitler uzlaşmamış bulunuyorlarsa, ihtilâf Beynelmilel Divanı Adalete tevdi olunacaktır; meğer ki tarafeyn hakeme müracaat hususunda mutabık kalmış olsun.

Madde 19 — 18 inci maddenin ahkâmı, Yüksek Âkitler beyninde mer'i muahedeler mucibince iki taraftan birinin salâhiyetine dahil olan meselelerde tatbık olunmıyacaktır.

Mezkûr ahkâm, hakkı hâkimiyete taallûk eden meselelerdede tatbik edılmiyecektir.

Yüksek Âkitlerden her biri, bir meselenin hakkı hâkimiyete taallûk edip etmediğini tahrirî bir beyanname ile tesbit etmek hakkına malik olacaktır.

Maamafıh diğer taraf bu meselenin hâkimiyet sahasına girdiğine itıraz ettiği takdirde mezkûr meselenin hakkı hâkimiyete taallûku olup olmadığını tayin ettirmek için hakeme müracaat edebilecektir.

Madde 20 — Âkıtler ihtilâfı, hakeme tevdi hususunda, müttefik oldukları takdirde, bir tahkımname kaleme alarak

31

Dostluk ve Güvenlik Antlaşması'nın Yenilenmesi

Renewal of the Treaty of Friendship, Non-Aggression and Security

Türkiye'yi temsilen Hariciye Vekili Doktor Tevfik Rüştü Bey ile İran Hükûmetini temsilen Hariciye Veziri Mirza Muhammed Ali Han Foroghi arasında yapılan müzakerede Türk ve İran devletleri arasındaki dostluk ve kardeşlik bağlarını güçlendirmek için 22 Nisan 1926'da imzalanan Muhadenet ve Emniyet Muahedenamesi / Dostluk, Saldırmazlık ve Asayiş Antlaşması'na maddeler eklenerek antlaşmanın yenilenmesine dair kanun.

Law on the renewal of the Treaty of Friendship, Non-Aggression and Security signed on April 22, 1926 by adding new articles, to strengthen the ties of friendship and brotherhood between Türkiye and Iran in the negotiations between Dr. Tevfik Rüşdü Bey, Deputy Minister of Foreign Affairs representing Türkiye, and Mirza Muhammed Ali Khan Foroghi, Minister of Foreign Affairs representing the Iranian Government.

İmza / Signed, Ankara 5 Kasım / November 1932
Onay / Ratified, 28 Aralık / December 1933

BCA, 30-10-0-0 / 261-762-14 / 1, 2, 3

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

T. C.
BAŞVEKÂLET
MUAMELÂT MÜDÜRLÜĞÜ
Şube: .....
Sayı: 13437

KARARNAME

Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti ile İran Hükûmeti arasında yapılmış olan 22/nisan/926 tarihli Muhadenet ve Emniyet Muahedesile x zeyli olan I5/haziran/928 tarihli protokolun müddetleri nihayet bulmuş ve muahedenin birinci maddesi ile her iki devlet arasında bozulmaması düşünülen sulh ve samimî ve ebedî muhadenet esaslarını tutan x kısımların iğreti maddeler içinde kalması muvafık görülmemiş olduğundan eski muahedede hükümleri kalmamış olanları çıkarılarak diğer maddeleri ve yine müzeyyel protokolun maddeleri toplanarak ayrıca bir x muahede yapılması ve imzasına da Hariciye Vekilliğine selâhiyet verilmesi; Hariciye Vekilliğinin 2/II/932 tarihli ve sayılı tezkeresi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 2/II/932 tarihli toplantısında x görüşülerek kabul olunmuştur. 2/II/932

REİSİCÜMHUR
Gazi M. Kemal

Bş V.	Ad. V.	M. M. V.	Da. V.
İsmet	Ağaoğlu Kemal	Cevdet	S. Uşaki
Ha. V.	**Ma. V.**	**Mf. V.**	**Na. V.**
S. Rüştü	Abdülhalik	Dr. Kâzım Bâlir	Celâl
İk. V.	**S. İ. M. V.**	**G. İ. V.**	**Zr. V.**
M. Cevdet	Şükrü Saraçoğlu	Ali Rana T.	Mükrimi

030	18	01	02	31	68	10

437
284

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

Ayedildi.
27.11.1937

Türkiye ile Iran arasında
Dostluk Muahedenamesi

Bir taraftan

Türkiye Cümhüriyeti

Diğer taraftan

Iran Devleti

Aralarında teyemmünen mevcut olan öz dostluk ve kardeşlik bağlarını kuvvetlendirmek ve iki memleketin umumi münasebetlerine taallûk eden 22 nisan 1926 tarihli emniyet ve dostluk muahedesindeki maddelerin hükümlerini yeni bir dostluk muahedenamesine tekrar koymak arzusunu besledikleri cihetle bu maksatla murahhasları olmak üzere,

Türkiye Reisicümhûru Hazretleri:
Hariciye Vekili ve Izmir Mebusu Doktor Tevfik Rüştü Beyfendiyi,

Ala Hazreti Hümayun İran Şahinşahı:
Hariciye Veziri Cenabı Eşref Akay Mirza Mohamat Ali Han Frugi'yi,
tayin etmişlerdir.

Bu Murahhaslar usulüne uygun görülen salâhiyetnamelerini teati ettikten sonra aşağıdaki hükümleri kararlaştırmışlardır:

-5-

030 | 10 | | | 261 | 762 | 14

./. 1

T.C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

Madde- 1.

Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devleti ve iki taraf tebaaları arasında bozulması kabil olmayan sulh ve samimi ve ebedi dostluk cari olacaktır.

Madde- 2.

Yüksek Akit Taraflar, her birinin diplomasi ve konsolosluk mümessillerinin öbürünün topraklarında karşılıklı olmak şartile hukuku düvel kaideleri ve teamülü dairesinde muamele görmekte devam edeceklerini ve bu muamelenin her halde ve gene karşılıklı olmak şartile en çok müsaade gören millet diplomasi ve konsolosluk mümessillerine bahşolunan muameleden daha az müsaadeli olmayacağını kabul ederler.

Madde- 3.

Yüksek Akit Taraflar memleketleri arasında Konsolosluk, Ticaret, Gümrük ve gemilerinin seyrine müteallik münasebetlerini ve her birinin tebaasının diğeri arazisinde ikametlerile tevakkufları şartlarını hukuku düvel kaidelerine ve teamülüne ve temamile karşılıklı olmak esasına uygun mukavelenamelerle tanzim etmek hususunda mutabık kalmışlardır.

Madde- 4.

İşbu Muahedename tasdik dilecek ve tasdiknameler mümkün olduğu kadar az bir zaman içinde Tahran' da teati

./.

030 | 10 | | | 261 | 762 | 14

2

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

427
284

olunacaktır. Muahede tasdiknamelerin teatisile mer'iyete girecektir.

İki Taraf Murahhasları yukardaki maddeler hükümlerini kabul ederek bu muahedenameyi imzalamış ve mühürlemişlerdir.

Ankara'da bin dokuz yüz otuz iki senesi sonuncu teşrininin beşinci günü iki nüsha olaraktanzim edilmiştir.

030 | 10 | | | 261 | 762 | 14

1934'te Türkiye'yi Ziyarete Gelen İran Şahı Rıza Şah ve Atatürk

İBB. Atatürk Kitaplığı Albüm No. 500

32

Siyasi, Hukukî, Ticari, İletişim, Ulaşım ve Sağlık Alanlarında Yapılan Antlaşmalar

Treaties on Political, Legal, Commercial, Communication, Transportation and Health Fields

Türkiye Cumhuriyeti murahhasları Eski Vekil, Cemiyet-i Akvam Delegesi ve Büyük Millet Meclisinde Milletvekili olan Cemal Hüsnü Taray ile Orta Elçi Kemal Köprülü ve İran Devleti'nin murahhası Hariciye Veziri Enayetullah Samiy, Posta ve Telgraf ve Telefon Nezareti Müsteşarı Memet Hakimîyi, Adliye Veziri Ahmed Matine Datariyi, Ziraat Depertmanı Umum Müdürü Mustafa Bayatı, Maliye Vezareti Müdürü Mahmud Bedri ve Ticaret Dairesi Müdürü Sadık Vasiğı'nın İran'daki Türk tebaasının ve Türkiye'deki İran tebaasının ikamet şartlarını tanzim etmek arzusu ile 14 Mart 1937 tarihinde Tahran'da imzalanan ve 9 maddeden oluşan İkamet Mukavelesi, iki memleket arasında havaî seyrüsefer şartlarının tanzimi arzusu ile 20 Nisan 1937 tarihinde Tahran'da imzalanan ve 27 maddeden oluşan Havaî Seyrüsefer Mukavelenamesi, İki memleket arasında telgraf ve telefon muhaberatının inkişafı arzusu ile 14 Mart 1937 tarihinde Tahran'da imza edilen ve 6 maddeden oluşan bazı telgraf ve telefon hatlarının tesisine mütedair hususî anlaşma ile cürüm ve cünhalardan dolayı mahkûm veya takip olunan eşhası

An Act to ratify; The Residence Agreement, which was signed in Tehran on March 14, 1937 with the desire to regulate the conditions of residence of Turkish subjects in Iran and Iranian subjects in Türkiye and consists of 9 articles, The Air Navigation Convention, consisting of 27 articles, signed in Tehran on April 20, 1937, with a desire to regulate the conditions of air navigation between the two countries, Special agreement for the establishment of certain telegraph and telephone lines, signed in Tehran on March 14, 1937 with a desire for the development of telegraph and telephone communications between the two countries, consisting of 6 articles and the Treaty on Extradition and Judicial Negotiation in Criminal Matters, consisting of 20 articles, signed in Tehran on March 14, 1937, since it was deemed useful to mutually deliver persons convicted or pursued for crimes and offenses to each other in certain cases, agreed upon by the delegates of the Republic of Türkiye; Cemal Hüsnü Taray, Former Minister, Delegate to the League of Nations and Member of the Grand National Assembly; Kemal Köprülü,

muayyen bazı ahvalde karşılıklı olarak birbirine teslim etmeği faydalı addettiklerinden 14 Mart 1937 tarihinde yine Tahran'da imza edilen ve 20 maddeden oluşan İadei Mücrimin ve Cezaî Mevadda Adlî Müzaheret Muahedenamesi anlaşmalarının tasdik edilmesi.

Minister Plenipotentiary; and the delegates of the State of Iran; Enayetullah Samiy, Vizier of Foreign Affairs; Memed Hakimîyi, Undersecretary of the Ministry of Post, Telegraph and Telephone; Ahmed Matine Datariyi, Vizier of Justice; Mustafa Bayatı, General Director of the Department of Agriculture; Mahmud Bedri, Director of the Vizierate of Finance; and Sadık Vasiğı, Director of the Department of Commerce.

İmza / Signed, Tahran 14 Mart / March-21 Nisan / April 1937
Onay / Ratified, Ankara 7 Haziran / June 1937

Resmî Gazete, 21 Haziran 1937, Sayı 3636, s. 8324-8338

T.C.
Resmî Gazete

Tesis tarihi: 7 Teşrinievvel 1336 - 1920

İdare ve yazı işleri için Başvekâlet Neşriyat ve Müdevvenat Dairesi Müdürlüğüne müracaat olunur	21 HAZİRAN 1937 PAZARTESİ	SAYI: 3636

Türkiye Cümhuriyetile İran Devleti Şehinşahisi arasında Tahranda 14 mart 1937 tarihinde aktedilen İkamet Mukavelenamesinin tasdikına dair kanun

Kanun №: 3209 *Kabul tarihi: 7/6/1937*

Madde 1 — Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahisi Hükûmeti arasında Tahranda 14 mart 1937tarihinde akid ve imza edilen İkamet Mukavelenamesi kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

15/6/1937

Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında İkamet Mukavelesi

Bir taraftan
Türkiye Cümhurreisi, ve

Diğer taraftan,
Majeste Emperiyal İran Şehinşahı,

İrandaki Türk tebaasının ve Türkiyedeki İran tebaasının ikamet şartlarını tanzim etmek arzusu ile mütehassis olarak bu babda bir mukavele akdine karar vermişler ve mütekabil murahhasları olmak üzere:

Türkiye Cümhurreisi:
Sabık Vekil, Milletler Cemiyetinde sabık Delege, Büyük Millet Meclisinde Mebus, Ekselâns Bay Cemal Hüsnü Taray ve

Orta Elçi Ekselâns Bay Kemal Köprülüyü, ve

Majeste Emperiyal İran Şehinşahı Hariciye Veziri, Ekselâns Bay Enayetullah Samiy'i, tayin eylemişlerdir.

Müşarünileyhim usulüne muvafık ve muteber görülen salâhiyetnamelerini yekdiğerine tebliğ ettikten sonra aşağıdaki ahkâmı kararlaştırmışlardır:

Madde 1 — Âkid Taraflardan birinin tebaası diğer taraf ülkesinde şahısları ve malları itibarile umumî hukuku beyneddüvele tevfikan kabul edilecekler ve muamele göreceklerdir. İşbu tebaa orada şahısları, malları, hukuk ve menfaatları hususunda kavanin ve memurini mahalliyenin aleddevam himayesine nail olacaklardır.

Mezkûr tebaa memlekette mer'i kavanin ve nizamata tevfikı hareket ederek anılan ülkeye serbestçe gidip gelmek, orada ikamet etmek, yerleşmek, seyrüsefer eylemek hakkına malik olacaklardır. Yüksek Âkid Taraflar, bütün bu hususlarda, birbirlerine en ziyade müsaadeye mazhar millet muamelesi bahşederler.

Bununla beraber Âkid Taraflardan her biri munaceret hakkında serbestii hareketini muhafaza eyler.

Madde 2 — Âkid Taraflardan her biri, gerek bir hükmü kanunî neticesinde, gerek zabıta hakkındaki kavanin ve nizamata tevfikan, gerekse Devletin takdiri yalnız kendisine muhavvel dahilî ve haricî emniyetine müteallik esbabdan dolayı diğer Taraf tebaasını ferden tatbik olunacak tedabir ile tard ve ihraç eylemek hakkını muhafaza eyler.

Tard ve ihraç hıfzıssıhha ve insaniyete muvafık şerait dairesinde icra olunacaktır. Matrud şahısların, tardeden tarafın hududuna veya vapura binecekleri limanına kadar olan masarifi işbu Tarafa aiddir. Bu masraf, tesviyeye muktedir oldukları takdirde matrud eşhasa tahmil olunacaktır.

Madde 3 — Yüksek Âkid Taraflardan her birinin tebaası, mahallî kanun ve nizamnamelere tevfikı hareket ederek menkul ve gayrimenkul emvali temellük, ihraz, ferağ ve kiraya vermek ve bu emvale her hangi bir tarzda olursa olsun tasarruf etmek hususunda diğer Taraf ülkesinde en ziyade müsaadeye mazhar millet muamelesinden müstefid olacaklardır.

Tebaai mezkûre balâdaki hususatın hiç birinde ne mahiyette olursa olsun, mahallî tebaa için vazedilmiş veya edilecek olandan başka veya daha ziyade mükellefiyata, resme veya vergilere tâbi tutulmıyacaklardır.

Tebaai mezkûrenin ayni zamanda memleket kanun ve nizamatına tevfikan mallarını serbestçe ihraç etmelerine müsaade olunacaktır. Kendileri bu hususta en ziyade müsaadeye mazhar memleket tebaasına tahmil edilenlerden başka tahdidata veya başka ve daha yüksek rüsuma tâbi tutulmıyacaklardır.

Madde 4 — Âkid Taraflardan her birinin tebaası diğerinin ülkesinde, mahallî tebaa ile ayni şerait dahilinde, mahallî kanun ve nizamnamelerle mahallî tebaaya hasredilenlerden veya edileceklerden, yahut Devlet tarafından imtiyaza verilmiş veya Devlet inhisarına mevzu teşkil eden veya edecek olanlardan maada her nevi sanat ve ticaret icra ve her hangi bir hırfet ve mesleğe sülûk etmek hakkını haiz olacaklardır.

Madde 5 — Yüksek Âkidlerden her birinin tebaası diğerinin ülkesinde şahısları ve malları, her nevi ticaret ve sanat ve hırfet icrası veya mesleğe sülûk için ne mahiyette olursa olsun tebaai mahalliyeden istifa olunanlardan başka veya daha yüksek hiç bir vergi, resim veya mükellefiyete tâbi tutulmıyacaklardır.

İşbu mukavele hükümleri hini hacette ecnebilerin ikametine veya kayid ve tescilleri merasimine müteallik harçların istifasına mâni olmıyacaktır. Bu hususta en ziyade müsaadeye mazhar millet muamelesi cari olacaktır.

Madde 6 — Yüksek Âkid Taraflardan birinin tebaası, diğerinin ülkesinde gerek sulh ve gerek harp zamanında hiç bir askeri hizmet, millî muhafız yahut milis, ve ne de şahsî hizmeti askeriye yerine kaim olmak üzere bedenen veya nakden vergi, mükellefiyet, vazife ifasına tâbi tutulmıyacaklardır.

Yüksek Âkid Tarafların tebaa ve şirketleri gerek sulh ve gerek harp zamanında başkaca tekâlifi harbiye ve istimvale ancak mahallî tebaanın tâbi olduğu kadar ve o şerait dairesinde tâbi bulunacaklardır.

Emvalin iadesi ve hini hacette tazminat itası mahallî mevzuata göre yapılacaktır.

Yüksek Âkid Taraflardan her birinin tebaası diğerinin ülkesinde her güna mecburî istikrazdan müstesna tutulacaklardır.

Tabiat elemanlarından mütevellid âfat vukuunda Âkid Taraflardan birinin tebaası diğerinin ülkesinde bedenen çalışmağa tâbi tutulabileceklerdir.

Yüksek Âkid Taraflardan her birinin tebaa veya şirketlerine aid emval, diğerinin ülkesinde kanunen menfaati umumiyeden olduğu tanınan bir sebep olmadıkça ve mahallî kanun mucibince müesses usule tevfikan âdilâne bir tazminat verilmedikçe istimlâk edilemiyecek veya mezkûr tebaa ve şirketler muvakkaten bile bu emvalin intifaından mahrum edilemeyeceklerdir.

Madde 7 — Yüksek Âkidlerden birinin tebaa ve şirketleri, diğerinin ülkesinde mahallî tebaalara tahmil edilmiş olan, teminat, tahdidat ve harçlardan başkalarına tâbi olmaksızın haklarını takib ve müdafaa etmek üzere serbestçe mahkemelere müracaat etmek hakkına malik olacaklar ve mahallî tebaa gibi bütün davalarda avukatlarını, avuelerini veya ajanlarını mevzuubahis ülkenin kanunları mucibince bu mesleklere kabul edilmiş kimseler arasından intihab eylemek serbestisinden istifade edeceklerdir.

Yüksek Âkid Taraflardan her birinin tebaası, diğerinin ülkesinde mütekabiliyet şartile adlî müzaheretten ve muhakeme masarifini müemmen kefalet akçesi muafiyetinden müstefid olacaklardır.

Madde 8 — Merkezleri Yüksek Âkid Taraflardan birinin ülkesinde bulunup onun kanunları mucibince orada usulü dairesinde mevcud olan ve kendi tabiiyetini haiz oldukları kanunen tanınan sınaî ve malî şirketler, sigorta ve nakliyat şirketleri de dahil olmak üzere, bütün ticarî şirketler, diğer Tarafca da hukukî mevcudiyeti haiz tanınacaklardır.

Mezkûr şirketler, diğer memleketin mer'i bulunan veya mer'iyete konacak olan kanun ve nizamatına tevfikan ve eğer o memleketin kanunu, müsaade istihsali mecburiyeti vazediyorsa, müsaade istihsalinden sonra o ülkede yerleşebilecekler, filialler, şubeler veya ajanslar açabileceklerdir.

Mezkûr şirketlerin diğer Âkid Taraf arazisi üzerindeki faaliyeti bu Tarafın kanun ve nizamatına tâbi tutulacaktır.

İşbu şirketler, kendilerine aid emvalin kanunî ve adlî himayesi hususunda müesses bulundukları memlekette millî şirketlere tatbik edilmekte olan muameleden müstefid olacaklardır.

Yüksek Âkid Taraflardan birinin şirketleri ve onların filialleri, şubeleri ve ajansları diğerinin ülkesinde resim, harç veya vergi noktasından ayni mahiyetteki millî şirketlere tahmil edilenlerden başka veya daha ziyade malî tekâlife tâbi tutulmıyacaklardır.

Bununla beraber sermaye, irad, muamele ve kazanç üzerinden hesab edilen vergiler hususunda Yüksek Âkid Taraflardan her biri diğerinin şirketlerine vergilerin mahiyetine nazaran kendi ülkesinde işlettiği sermaye hissesi, orada mutasarrıf olduğu emlâk, temin ettiği kâr veya yaptığı iş nisbetinde vergi tahmil etmek hakkını muhafaza eder.

Diğer taraftan, Yüksek Âkid Taraflardan birinin şirketleri diğerinin arazisinde kanunlara ve nizammamelere tevfikı hareket ederek işlemeleri için muktazi her türlü menkul ve gayrimenkul emvali ihraz edebilecekler, fakat esas gayeleri gayrimenkul ihrazı bulunan şirketler bu haktan istifade edemezler.

Şurası mukarrerdir ki, işbu mukavelename hükümleri, faaliyet şartları hususî imtiyazlarla tesbit edilmiş olan şirketlere her iki tarafça bahşedilmiş hususî imtiyazları istemeğe mesağ veremiyecektir.

Diğer taraftan, Âkid Taraflardan her birinin, diğeri arazisinde faaliyet şartları hususî imtiyazlarla tesbit edilmiş olan şirketleri, imtiyaznamede derpiş edilen nikat için, mer'iyette bulunan muahede ve mukavelenameler mucibince, bahşedilen yahut en ziyade müsaadeye mazhar millet muamelesinden münbais fevaidi taleb etmek hakkına malik olmıyacaklardır.

Madde 9 — İşbu mukavelename tasdik edilecek ve keyfiyeti tasdik nota ile diğer Âkid Tarafa tebliğ olunacaktır.

Son notanın tevdiinden itibaren on beş gün zarfında mer'iyete girecek olan bu mukavelename üç sene müddetle muteber olacaktır.

Yüksek Âkid Taraflardan biri canibinden anifüzzikir müddetin inkızasında feshedilmediği takdirde, feshedilinceye kadar mer'iyette kalacak ve fesih ancak tebliğ tarihinden altı ay sonra hükmünü icra edebilecektir.

Tasdiknameler mümkün olan en kısa zamanda Ankarada teati olunacaktır.

Yukarıdaki ifadatı tasdikan Yüksek Âkid Tarafların Murahhasları işbu mukaveleyi imza etmişlerdir.

Fransızca iki nüsha olarak Tahranda 14 mart 1937 tarihinde yazılmıştır.

Cemal Hüsnü Taray *Samiy*
Kemal Köprülü

Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında Tahranda 20 nisan 1937 tarihinde akid ve imza edilen havaî seyrüsefer mukavelenamesinin tasdikına dair kanun

Kanun №: 3210 *Kabul tarihi: 7/6/1937*

Madde 1 — Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında Tahranda 20 nisan 1937 tarihinde akid ve imza edilen havaî seyrüsefer mukavelenamesi kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

15/6/1937

Türkiye Cümhuriyeti ve İran Devleti Şehinşahisi arasında Havaî Seyrüsefer Mukavelenamesi

Türkiye Cümhur Reisi
Bir taraftan

Majeste İran Şehinşahı
Diğer taraftan

İki memleket arasında havaî seyrüsefer şartlarının tanzimi arzusile mütehassis olarak bir mukavele akdine karar vermişler ve bu hususta murahhasları olmak üzere:

Türkiye Cümhur Reisi

Sabık Vekil ve Cemiyeti Akvam nezdinde Daimî Murahhas, Büyük Millet Meclisinde Saylav Ekselans Cemal Hüsnü Tarayı ve Orta Elçi Ekselans Kemal Köprülüyü

Majeste İran Şehinşahı

Hariciye Veziri Ekselans Enayetullah Samiy'yi tayin buyurmuşlardır.

Bu Murahhaslar usulüne muvafık ve muteber görülen salâhiyetnamelerini teati ettikten sonra aşağıdaki hükümleri kararlaştırmışlardır.

Madde 1 — İşbu mukavelename, münhasıran iki Âkid Tarafın Devlet dairelerine veya her iki Hükûmet tarafından ihdas edilen Devlet teşekküllerine mensub bulunup her iki memleket arasında bir hava seyrüsefer temini ile mükellef sivil hava gemilerine tatbik olunur.

Madde 2 — İşbu mukavelenamenin 17 nci maddesinde musarrah hava hattının millî bir şirket tarafından işletilmesi iki Âkid Taraf arasında hususî bir anlaşma mevzuu olacaktır.

Madde 3 — Yüksek Âkid Taraflardan her biri, sulh zamanında ve tam mütekabiliyet şartile, 1 inci maddede gösterilen diğer Devlet hava gemilerine, işbu mukavelenamede münderiç şeraite riayet edilmek kaydile kendi ülkesi üzerinde, 17 nci maddeye tevfikan tayin edilecek noktalara kadar zarar vermeksizin geçmek serbestisini bahşeylemeğ teahhüd eder.

Madde 4 — İşbu mukavelename mazmunu ile kasdedilen hava gemisi, havada seyrüsefere mahsus ve ileri doğru sevkedici bir makine ile mücehhez âletlerdir.

Madde 5 — İki Âkid Taraftan her biri kendi ülkesi hududlarının hangi noktaları arasından uçulabileceğini tesbit edecektir. Hududu geçiş, iki Devlet arasında imza edilen hudud emniyeti mukavelenamesi hükümlerine tevfikan vaki olacaktır. Diğer Devletin ülkesi üzerinde havaî seyrüsefer edilirken hava gemileri bu Devlet tarafından tayin edilen hava yollarını takibe mecburdurlar. Kesif sis, fırtına, tipi, motör arızası, mücbir sebepler dolayısile bir hava gemisi mevzuubahis yollardan saparsa, hava gemisi ve pilotları bu Devlette mer'i ahkâmı kanuniyeye tâbi tutulacaklardır.

Madde 6 — İki Yüksek Âkid Taraf, kendi ülkelerinin havasında seyrüsefer memnu bulunan kısımlarını yekdiğerine bildireceklerdir.

Madde 7 — Her Yüksek Âkid Taraf, istisnaî hallerde ve derhal tesirini göstermek üzere, kendi millî arazisi üzerinde hava seferlerini tahdid veya tamamen veya kısmen menetmek hakkını mahfuz tutar.

Madde 8 — Pilotun yedi ihtiyarında olmıyan ve esbabı mücbire teşkil eden ahval -kesif sis, fırtına, tipi, motör arızası- dolayısile Âkid Taraflardan birinin memnu mıntakası üzerine düşen bilcümle hava gemileri mezkûr Tarafın havaî seyrüsefer için vazettiği imdad işaretini derhal vermiye ve memnu mıntakanın haricinde en yakın hava istasyonuna gecikmeden inmiye mecbur olacaktır. Pilot, 18 inci maddenin ikinci fıkrası hükümlerine tevfikı harekete mecburdur.

Bu hallerde hava gemisi ile pilotları her memleketin buna mütedair kanunî hükümleri icabatına tâbi tutulacaktır.

Madde 9 — Devletlerden birinin hava gemileri, tayfaları, yolcuları ve hamuleleri diğer Devletin ülkesinde, bu Devlette mer'i ahkâmı kanuniyeden mütevellid vecibelere ve bilhassa umumiyetle havaî seyrüsefer hakkındaki ahkâma, ruhsat şehadetnamelerine müteallik hükümlere ve bunlardan maada gümrük ve sair resimlere, idhal ve ihraç memnuiyetleri, eşhas ve eşya nakliyatı, emnü asayişi umumî hakkındaki hükümlere, kezalik sıhhî nizamata ve pasaport hakkındaki mukarrerata tâbi tutulacakları gibi mer'i bulunan umumî mevzuattan mütevellid sair vecibelere de tâbi olacaklardır.

Madde 10 — Âkid Devletlerden birinin hava gemisinde bulunan mahrukat diğer Taraf ülkesine girerken gümrük rüsumu ve sair harçlardan muaf tutulacaktır. Bu tayyarelere mahsus yedek parçalar hakkında da aynı muamele cari olacaktır. Bununla beraber mahrukattan hiç bir miktarı bilâ resim boşaltılamıyacaktır.

Madde 11 — Diğer Âkid Devletin hududlarını geçen her tayyare bu Devlet ülkesinin 17 nci maddeye tevfikan tesbit edilecek gümrük tayyare meydanına inmiye mecburdur.

Madde 12 — Âkid Devletlerden birinin diğer Âkidin ülkesi üzerinde uçan hava gemileri, tâbiiyetinde bulundukları Devletin salâhiyettar makamları tarafından verilmiş bir gemi jurnal defterini, bir hava seyrüsefer ruhsatiyesini ve bir de tesçil evrakını hâmil bulunacaklardır.

Hava gemileri uçuş esnasında teşhis edilebilmeleri için bariz alâmeti farikalar taşıyacaklardır.

Madde 13 — Mürettebatı teşkil eden eşhas, işbu mukavelenamenin 20 nci maddesi ikinci fıkrası hükümleri mahfuz kalmak üzere, Yüksek Âkid Taraflardan birinin tâbiiyetini haiz olacak ve tayyarenin tâbi bulunduğu memlekette hava seyri için elzem olan bilcümle vesaiki hâmil bulunacaklardır.

Yüksek Âkid Taraflar, ülkeleri üzerinde lüzumlu olan vesaikın listesini yekdiğerlerine bildireceklerdir. Bundan başka mürettebatı teşkil eden eşhas, tâbiiyet ve hüviyetlerini müsbit evrakı ve icab ediyorsa pasaportu hâmil olacaklardır.

Yolcular mer'i kanun ve nizamatın mecbur tuttuğu bilcümle hüviyet varakalarını ve pasaportu hâmil olacaklardır.

Madde 14 — Bir memleketin diğer memlekete eşhas ve eşya taşıyan hava gemileri aşağıdaki vesikaları hâmil olacaklardır:

1 - Yolcuların ad listesi.

2 - Nakledilen eşya ve erzakın müfredat cetveli (manifestosu) ile mürsillerin etraflı beyannameleri.

Bütün bu nakliyat mer'i nizamata tâbidir. Mürettebatın yolda ihtiyacına mahsus yiyecekler her iki Tarafça, hava gemisinin gümrük tayyare meydanına inişinde gümrük muayenesine tâbi tutulmak şartile, gümrük rüsumundan muaf olacaklardır.

Madde 15 — İki memleketin salâhiyettar makamları her hava gemisini hareketten evvel ve inişte muayene edecekler ve hâmil bulunmaları icab eden vesaiki tedkik eyliyeceklerdir.

Madde 16 — Posta irsaliyatı, nakliyatı her iki memleketin posta idareleri arasında doğrudan doğruya yapılacak hususî itilâflarla tanzim edilecektir.

Madde 17 — Gümrük tayyare meydanları, uğrak tayyare meydanları, son hava meydanları, hava yolları ve rastlaşmalar iki Tarafın salâhiyettar idareleri arasında işbu mukavelenamenin mer'iyete konulmasından en geç üç ay sonra bilitilâf tesbit ve tayin edilecektir.

Bununla beraber salâhiyettar idareler mevzuubahis gümrük, uğrak ve son tayyare meydanlarını, hava yollarını ve rastlaşmaları icabında bilitilâf değiştirebileceklerdir.

Bu tayyare meydanlarından istifade etmek imkânının, velevki muvakkat olsun, tahdidi diğer Âkid Devlete derhal bildirilecektir.

Madde 18 — Yüksek Âkid Devletlerden birinin hava gemisinin diğeri ülkesinde 17 nci maddede mevzuubahis itilâf ile tayin ve tesbit edilecek hava meydanları haricinde yere inmesi memnudur.

Bu hava istasyonları haricinde mecburî inişlerde, pilot en yakın mahallî memurları derhal haberdar edecek ve bunların vürudunu kadar mürettebat ve yolcuların azimetine, hava gemisinin naklettiği bilcümle eşyanın kaldırılmasına kendi mesuliyeti altında mümanaat eyliyecektir.

İki Devletin hava gemilerinin ihtiyarî veya mecburî inişte millî hava gemilerine yapılan aynı yardımlara hakları olacaktır.

Madde 19 — Âkid Taraflardan birinin hava gemileri mer'i nizamata tevfikan inmiye mezun oldukları tayyare meydanındaki servislerden istifade edebileceklerdir.

Muhtemel harçlar (iniş, ikamet harçları ve sairé) ve hava servisinin iyi işletilmesine müteallik hususat, icabı takdirinde, iki memleketin alâkadar daireleri tarafından bilitilâf tanzim ve tesbit edilecektir.

Madde 20 — Âkid memleketlerden birinde hava cevelânı için hava gemisine ve mürettebatına ita edilmiş olan ruhsatiye, berat ve lisanslar, diğer memlekette, bunun tarafından aynı gaye ile verilen mümasil vesaik gibi muteber olacaktır.

Yüksek Âkid Taraflardan her biri, kendi tebaasından birine diğer Âkidin verdiği ehliyetname ve ruhsatiyeleri, ülkesi hududu dahilinde ve havaları üzerinde cevelân için muteber tanımamak hakkını haizdir.

Madde 21 — Yolda her türlü tahliyeler ve eşya atmalar yasaktır.

Madde 22 — Devletlerden her birinin ülkesi üzerinde radiyo muhabere aletlerinin istimali bu Devletin salâhiyettar makamı tarafından bu babda ısdar edilmiş bulunan ahkâma tâbidir.

Bundan başka işbu cihazlar mürettebattan yalnız kendi memleketleri Hükümeti tarafından verilmiş hususî izinnameyi hâmil olanlar tarafından kullanılabilecektir.

Madde 23 — Hava gemilerinde, mürettebatına ve yolcularına silâh, mühimmat, boğucu gazlar, patlayıcı mevad ve posta güvercinleri taşımak memnudur.

Hava gemisinin tabiiyetini haiz bulunmadığı Âkid Tarafın ülkesi hududu içinde fotoğraf ve sinematoğraf cihazları ancak bu memlekette bu babda mer'i olması muhtemel nizamnamelere tevfikan naklolunabilir.

Madde 24 — Yüksek Âkid Taraflar kendi ülkeleri üzerinde hava seyrüseferini tanzim eden kanun ve nizamları mütekabilen yekdiğerine bildireceklerdir.

Madde 25 — İki Yüksek Âkid Taraf, işbu mukavelenamede istihdaf olunan yola aid olarak sicil defterine mütekaddem ay içinde yapılan kayid ve tay muamelelerini mübeyyin cetvelleri her ay teati edeceklerdir.

Madde 26 — Her Âkid Devlet kendi ülkesinin iki noktası arasında yolcu ve eşyanın nakliyatı ticariyesini millî hava gemilerine hasrı tahsis etmek hakkını haiz olacaktır.

Madde 27 — İşbu mukavelename tasdik edilecek ve tasdik keyfiyeti diğer Tarafa nota ile tebliğ edilecektir.

Son notanın tevdii tarihinden on beş gün sonra mer'iyete girecek ve beş sene müddet cari olacaktır. Bu müddetin inkızasından sonra Yüksek Âkid Taraflardan biri canibinden feshedilmediği müddetçe mer'i kalacak, işbu fesih keyfiyeti, tebliği tarihinden üç ay sonra hükmünü icra eyleyecektir.

Tasdiknameler mümkün mertebe süratle Ankarada teati edilecektir.

Yukarıdaki hususatı tasdik etmek üzere Yüksek Âkid Tarafların Murahhasları işbu mukavelenameyi imza etmişlerdir.

Tahranda yirmi nisan bin dokuz yüz otuz yedi tarihinde fransızca olarak iki nüsha tanzim edilmiştir.

İmza:

Cemal Hüsnü Taray *Samiy*

Kemal Köprülü

Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında akdedilen telefon ve telgraf anlaşmasının tasdikı hakkında kanun

Kanun № 3211 *Kabul tarihi: 7/6/1937*

Madde 1 — Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında 7 ikinci kânun 1937 tarihinde Tahranda akid ve imza edilen telefon ve telgraf anlaşması kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanun hükümlerinin icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

15/6/1937

Bazı telgraf ve telefon hatlarının tesisine mütedair hususî anlaşma

Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti

ve

İran Devleti Şehinşahisi

İki memleket arasında telgraf ve telefon muhaberatının inkişafı arzusile mütehassis olarak bazı telgraf ve telefon hatları tesisine ve halen mevcud olan hatların ıslahına mütedair hususî bir anlaşma akdine karar vermişler ve murahhasları olarak:

Türkiye Cümhur Reisi:

Sabık Vekil, Cemiyeti Akvam nezdinde sabık daimi murahhas, Büyük Millet Meclisinde Saylav Ekselans Cemal Hüsnü Tarayı ve

Orta Elçi Ekselans Kemal Köprülüyü

Majeste İran Şehinşahı:

Hariciye Veziri Ekselans Eneyetullah Samiy ve

Posta, Telgraf ve Telefon Nezareti Müsteşarı Ekselans Memed Hakimîyi

tayin buyurmuşlardır.

İşbu Murahhaslar usulüne muvafık ve muteber görülen salâhiyetnamelerini teati ettikten sonra aşağıdaki hükümleri kararlaştırmışlardır:

Madde 1 — Türkiye Hükûmeti ve İran Hükûmeti, her biri kendi ülkesi üzerinde ve 1937 senesi içinde, Bayazıt ve Makû arasındaki telgraf hattını ıslah ve ikinci bir ihtiyat hattile bunu çiftleştirmeği taahhüd ederler. Bayazıd veya Erzurum ve Tebriz istasyonları icab eden bilcümle modern tesisatla teçhiz edileceklerdir.

Madde 2 — Tahranda, 14 mart 1937 tarihinde imza edilen hudud muhtelit gümrük anlaşmasında derpiş olunan mahalde hudud posta ve telgraf idareleri tesis edilecektir.

Bu idareler, iki memleket arasında muhaberat teatisinde Bayazıd Tebriz telgraf hattının ve posta servisinin muntazaman icrasını temin eyleyecek tarzda iyi işlemelerini teminen telgraf aletleri ve kâfi miktarda memurin ile teçhiz edileceklerdir.

Madde 3 — İki Hükûmet, Türk telgraf şebekesini İran telgraf şebekesine Van ve Kotur arasında bağlamak hususunda kezalik mutabıktırlar.

İki memleketin P. T. T. İdareleri işbu mukavele ahkâmının tatbikı tarzlarını bilitilâf tanzim edeceklerdir.

Madde 4 — İki Hükûmet, telefon şebekelerini en geç 1939 senesi nihayetine kadar birleştirmek maksadile icab eden bilcümle tedbirleri almak hususunda mutabıktırlar.

İki Hükûmet, iki memleketin P. T. T. İdareleri tarafından bu hususta yapılacak tetkikat neticelerine göre bu iltisakın tahakkuk ettirileceği hudud noktası ve sarih tarihini tayin ve tesbit edeceklerdir.

Madde 5 — İki Hükûmetten her biri, kendi radyo istasyonlarının doğrudan doğruya bağlı bulunmadığı memleketlere çekilen telsiz telgrafların transiti için gerek teknik ve gerek tarife bakımlarından müsavi şartlarla halen istifade edilen mütevassıt radyo istasyonlarının, yerine kaim olabildikleri takdirde diğer tarafın radyo istasyonlarına rüçhan bahşedecektir.

İşbu madde hükümlerinin tatbikı tarzları iki Hükûmetin alâkadar idareleri tarafından bilitilâf tesbit edilecektir.

Madde 6 — İşbu mukavele Âkid Taraflardan her birinin teşrii usullerine tâbi tutulacak ve işbu merasimin ikmal ve itmamı diğer Âkide nota ile tebliğ edilecektir.

Mukavele son notanın tevdiinden on beş gün sonra mer'iyete girecektir.

Teşrii usul ve merasimin ikmalini gösteren tasdiknameler mümkün mertebe süratle Ankarada teati edilecektir.

Yukarıdaki hususları tasdik etmek üzere iki Âkid Tarafın murahhasları işbu mukavelenameyi imza etmişlerdir.

Tahranda, 14 mart 1937 tarihinde, Fransızca olarak iki nüsha tanzim edilmiştir.

İmza:

Cemal Hüsnü Taray *Samiy*

Kemal Köprülü *Mehmet Hakimiy*

Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında Tahranda 14 mart 1937 tarihinde imza edilen İadei Mücrimin ve Cezaî Mevadda Adlî müzaheret Muahedenamesinin tasdikına dair kanun

Kanun №: 3212 *Kabul tarihi: 7/6/1937*

Madde 1 — Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında Tahranda 14 mart 1937 tarihinde akid ve imza olunan İadei Mücrimin ve Cezaî Mevadda Adlî Müzaheret Muahedenamesi kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

15/6/1937

Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında İadei Mücrimin ve Cezaî Mevadda Adlî Müzaheret Muahedenamesi

Bir taraftan

Türkiye Reisicümhuru,

Diğer taraftan

Majeste İran Şehinşahı,

Aşağıdaki cürüm ve cünhalardan dolayı mahkûm veya takib olunan eşhası muayyen bazı ahvalde mütekabilen yekdiğerine teslim etmeği faydalı addettiklerinden bir İadei Mücrimin ve Cezaî Mevadda Adlî Müzaheret Muahedesi akdine karar vermişler ve bunun için murahhasları olarak:

Türkiye Reisicümhuru:

Sabık Vekil, Milletler Cemiyetinde sabık Delege, Büyük Millet Meclisinde Mebus, Ekselans Bay Cemal Hüsnü Tarayı ve Orta Elçi Bay Kemal Köprülüyü,

Majeste İran Şehinşahı:

Hariciye Veziri Ekselans Bay Samiy ve Adliye Veziri Ekselans Ahmed Matine Daftariyi tayin eylemişlerdir.

İşbu murahhaslar usulüne muvafık ve muteber görülen salâhiyetnamelerini yekdiğerine tebliğ ettikten sonra aşağıdaki ahkâmı kararlaştırmışlardır:

BİRİNCİ KISIM

Mücrimlerin iadesi

Madde 1 — Yüksek Âkid Taraflar, işbu muahedename hükümleri mucibince ve kendi tebaaları müstesna olmak üzere, makamatı adliyelerince fail veya şeriki cürüm olarak takib veya mahkûm edilen ve diğerinin arazisinde bulunan eşhası, talcb üzerine mütekabilen birbirlerine teslim etmeği taahhüd ederler.

Madde 2 — Aşağıdaki hallerde iadei mücrimin talebi kabul olunur:

a) Bir müttehem mevzuubahis olduğu zaman, her iki memleket mevzuatına nazaran cürmün azamî haddi bir sene hapis cezasından aşağı değilse;

b) Kat'î olarak mahkûm edilmiş bir kimse mevzuubahis olduğu zaman, iki memleket mevzuatına nazaran azamî haddi bir sene hapis cezasından aşağı olmıyan bir cürümden dolayı hiç olmazsa altı ay hapis cezası hükmedilmişse.

Madde 3 — Aşağıdaki hallerde iadei mücrimin talebi kabul olunmaz:

a) İade talebini icab ettiren cürmî fiil, siyasî bir cürüm ise, veya siyasî bir cürme mürtebit ise, ancak:

1 - Devlet reisinin veya ailesi azasının şahıslarına karşı irtikâb olunan her hangi bir cürüm yahut buna iştirak veya teşebbüs;

2 - Hükûmet reisine karşı irtikâb edilen katil veya buna iştirak veya teşebbüs;

b) İade talebini icab ettiren cürmî fiil münhasıran askerî mahiyette ve ancak askerî kanunlarla tecziye edilebilecek olursa;

Şurası mukarrerdir ki, yukarıda tadad edilen ahvalde cürmî hâdiselerin mahiyeti hakkında karar itası münhasıran kendisinden iade istenen Devlet makamatına aiddir.

c) Cürmî fiil, taleb edilen Devlet arazisi üzerinde işlenmiş ise veya hariçte işlenmiş olup bu Devletin hakkı kazası dahiline girerse;

d) Âkid Taraflardan birinin veya diğerinin mevzuatına nazaran cezaî takibat veya cezanın infazı müruru zamana uğramışsa veyahut şikâyetin ademi mevcudiyeti gibi sair hukukî sebebler dolayısile takibat icrası kabul edilmezse;

e) Taleb edilen kimse iade talebini icab ettiren fiilden üçüncü bir Devlet arazisinde beraet etmiş veya mahkûm olmuşsa ve mahkûmiyet halinde cezasını çekmiş veya cezası tecil edilmişse.

Madde 4 — İadesine muvafakat olunan kimse, iadeye takaddüm eden ve talebnamede mezkûr bulunmıyan bir cürümden dolayı ancak iadeyi kabul eden Devlet, 9 uncu maddede mezkûr vesaiki müsbiteye müsteniden muvafakat ederse takibata maruz kalabilecek ve cezalandırılabilecektir.

İade olunan kimse, kat'î tahliyesinden itibaren 30 gün zarfında istiyen Devlet arazisini terketmek hususundaki hakkını istimal etmez yahut terkettikten sonra tekrar oraya avdet ederse yukarı takyidî hüküm kabili tatbik değildir.

Madde 5 — İadesi taleb olunan kimse, kendisinden iade istenen Devlet arazisinde başka bir cürümden dolayı takib olunmakta veya mahkûm edilmişse, teslim keyfiyeti ancak takibatın hitamında ve mahkûmiyet halinde cezanın infaz, müruru zaman, affı umumî veya hususî neticesinde hitama ermesi takdirinde icra olunur.

Bununla beraber iade talebi hakkında derhal karar verilecektir.

Madde 6 — Bir kimsenin iadesi aynı zamanda Âkid Taraflardan birile üçüncü bir Devlet tarafından taleb edildiği vakit bu kimse tercihan cürüm menfaatlerine karşı işlenmiş olan Devlete yahut cürüm arazisinde işlenmiş olan Devlete iade olunur. Bu hükümler evvelce Âkid Devletlerden biri tarafından diğer Devletlere karşı alınan taahhüdata halel iras etmez.

Madde 7 - İadesi taleb olunan kimsenin iadesinden ve hududa kadar naklinden mütevellid masraflar kendisinden iade istenilen Devlete aiddir.

Madde 8 — İstenilen kimsenin zilyed bulunduğu veya muhafazasında tuttuğu veya mumaileyh tarafından saklanılan yahut bir başkasının muhafazasına bırakılan bütün eşya, evrak, para ve saire re'sen zaptedilecektir.

Bu eşya cezaî tahkikatta esbabı müsbite olabilecek ise, salâhiyettar makamat bir mahzur görmediği takdirde, kabil olduğu takdirde, iade edilecek kimse ile birlikte talib Devlete tevdi olunacaktır. Eğer eşhası salise, bu eşya üzerinde bir hak iddia ederlerse bunlar taleb vukuunda esbabı sübutiyeden olarak istimallerine lüzum kalmayınca hak sahiblerine verilmek üzere, istenilen Devlete iade edilmek lâzım gelir. Bu eşya esbabı müsbite teşkil etmeyip yalnız suç ile alâkadar olursa dahi eşhası salisenin hukuku mahfuz kalmak şartile tevdi edilmek lâzım gelir.

İstenilen kimsenin iadesi vefat veya firar dolayısile mümkün olmadığı zaman dahi mezkûr eşyanın tevdii yine aynı şerait dahilinde icra edilecektir.

Madde 9 — İade talebleri diplomasi tarikile yapılacak ve aşağıdaki vesaik bu taleblere terfik edilecektir:

a) Bir mahkûmiyet yahut bir lüzumu muhakeme kararı ve yahut bir tevkif müzekkeresi veya muadil bir vesika;

b) Cürmî fiilin mahiyetini gösterir bir izahname ve tarih;

c) Cürmî fiili istiyen Devlet arazisinde kabili tatbik olan kanun metninin sureti;

d) İstenilen kimsenin hüviyetinin tesbitine lüzumlu olan eşkâl, fotoğrafı ve mevcud ise parmak izi gibi her türlü vesaik ve malûmat.

İbraz edilecek vesaik taleb eden Devlet kanunlarının âmir bulunduğu şekilde tanzim edilecektir. Bu vesaika kendisinden iade istenen Devletin lisanında veya Fransızca yazılmış, taleb eden Devletin diplomasi memuru yahut taleb eden veya kendisinden iade istenen Devletin yeminli bir tercümanı tarafından aslına mutabakatı tasdik edilmiş bir tercüme terfik edilecektir.

İadei mücrimin, kendisinden iade istenen Devletin kanun ve nizamnamelerine tevfikan vaki olacaktır.

İsteyen Devlet cürmî fiili sarahaten tayin eden ve iade talebnamesinin gönderileceğine dair teminatı mutazammın bulunan ve işbu maddenin (a) fıkrasında yazılı vesaikten birinin mevcudiyetini bildiren bir talebname verirse istenilen kimse iade talebi sebketmezden evvel muvakkaten tevkif olunabilir.

Diğer Devlet işbu tevkiften derhal haberdar edilecektir. Tevkifi takib eden iki ay zarfında iade talebnamesi yukarıda mezkûr vesaiki müsbite ile birlikte verilmediği takdirde tevkif edilmiş olan şahıs serbest bırakılacaktır.

Madde 10 — Kendisinden iade istenen Devlet, iade talebini işbu muahedenin 9 uncu maddesi hükümlerine mutabık olmadığı kanaatinde ise taleb eden Devletten mütemmim malûmat istiyebilir.

İKİNCİ KISIM

Cezaî mevadda adlî makamların karşılıklı müzuhereti

Madde 11 — Âkid Taraflar mücrimlerin iadesi ahvali haricinde dahi taleb vuku bulursa diğer Taraf adlî makamatınca rü'yet edilmekte olan bilûmum ceza işlerinde, birbirlerine karşılıklı yardım etmeği taahhüd ederler.

Madde 12 — Âkid Tarafların adlî makamları cezaî mevadda adlî evrakın tebliğinde istinabe varakalarının irsaline mütedair bilcümle hususatta aralarında diplomasi tarikile muhabere edilecektir.

Madde 13 — Tebliğ olunacak evrak ile istinabe varakalarına, istenilen Tarafın lisanında yahut Fransızca yazılmış, ve istiyen Tarafın siyasî memuru, yahut istenilen Tarafın yeminli bir mütercimi tarafından tasdik olunmuş, bir tercüme, terfik edilecektir.

Madde 14 — İstinabelerin, celbnamelerin, tebligatın icrası istenilen memleketin kanunlarına tevfikan vaki olacaktır.

Kendisinden iade istenen Devlet tebligatın ifa ve istinabelerin icra edildiğini müsbit bulunan vesaiki diplomasi tarikile gönderecek veyahut bunların ifa ve icrasına mâni esbabı bildirecektir.

Madde 15 — Tebligatın veya istinabenin icrası ancak aşağıdaki ahvalde reddolunabilir:

1 - Vesikanın sıhhati tesbit edilemezse;

2 - Kendisinden iade istenen Devlette tebliğin veya istinabenin icrası adlî kuvvetin vazaifi cümlesine dahil değilse;

3 - İcra kendi arazisi dahilinde vuku bulacak Devlet bunu intizamı âmme veya dahilî hukuku âmmeyi ihlâl eder mahiyette telâkki ederse;

4 - Kendisinden iade istenen Devletin toprağında bulunmayan istenilen Devlet tebaası hakkında takibat icrası mevzuubahis ise;

5 - Takibata mevzu teşkil eden suç isteyen Devletin kanunlarına nazaran cezayı müstelzim değilse, yahut suç siyasî veya münhasıran askerî mahiyeti haiz bulunursa yahut bu suçtan dolayı iade kabul olunmıyorsa;

6 - Tebliğ edilecek mahkûmiyet kararı istenilen Devletin tebaasından biri aleyhine isdar edilmişse;

7 - Tebliğ edilecek celbname, maznunun isbatı vücud etmemesi halinde bir ihbar veya tevkif müzekkeresine mevzu teşkil edeceği tehdidini mutazammın ise veyahut bir şahid veya ehli hibreye gönderilmiş olan celbname, ademi icabet halinde bir ceza veya masarifin kendisine tahmili veyahut hakkında ihzar veya muvakkat tevkif mezekkeresi isdarı gibi kanunî neticeler ihtiva ediyorsa,

İstinabe varakası kendisine gönderilen makamın ademi salâhiyeti halinde işbu varaka bu Devletin salâhiyettar adlî makamına kendi kanunları ile müesses kaidelere tevfikan resen gönderilir.

Madde 16 — 11 inci maddede yazılı adlî muzaharet, usule veya hükme müteallik bilcümle evrakın tebliğine, maznunların, şahidlerin, ehli hibrelerin istimaı ve mahallinde tahkikat icrası için olan istinabe varakalarının icrasına şamildir.

Muzaheret taleb vukuu halinde kendisinden yardım istenilen Devlet toprağında eşhas taharrisine, meskene duhule, cürmün maddî delillerine ve sübutuna medar olacak şeylerin zabtına mütedair işbu Devlet mahkemeleri tarafından ittihaz edilecek kararlara da şamildir.

Bu yardım keza taleb vukuunda yardımı istenilen Devlet makamatının elinde bulunup cürmün sübutuna medar olan eşya ve evrakın mümkün olan en kısa müddet zarfında iadesi taahhüdü ile tevdi edilmesine de şamildir.

Bazı mülâhazatı mahsusa mâni bulunmadıkça ve ikinci madde hükümleri mahfuz kalmak üzere, yukarıda mezkûr yardım talebleri ifaç edilecektir.

Madde 17 — Eğer bir ceza davası için bir şahidin veya ehli hibrenin şahsen isbatı vücud etmesi lâzım gelirse adlî makamın celbnamesi diploması tarikile irsal ve bazı hususî mülâhazat mâni bulunmadığı takdirde kendisinden yardım taleb edilen Devlet marifetile tebliğ edilecektir. İşbu makamat celbi istenen şahsa karara tebaiyete âmade olup olmadığını soracaklardır.

Şahide veya ehli hibreye seyahat ve ikamet masrafı namile tediye edilecek meblâğ ile kendisinden yardım istenen Devletçe taleb eden Devletten tahsil edilmek üzere şahid veya ehli hibreye mahsuben verilecek avans miktarı da celbnamede gösterilmiş olacaktır.

Yardım isteyen tarafın adlî makamı huzurunda isbatı vücud etmeği kabul eden şahid veya ehli hibre tabiiyeti ne olursa olsun ne evvelce ika edilmiş ef'al ve sadır olan mahkûmiyetlerden ne de kendisinin şehadetine veya ehli hibre olarak mütaleasına lüzum hâsıl eyliyen davanın mevzuunu teşkil eden ef'ale iştirakten dolayı çağırıldığı iş ve geldiği memlekete avdet için lâzım olan zaman zarfında hiç bir sebeple tevkif ve takib edilmiyecektir.

Eğer mahkeme huzuruna çıkması taleb edilen şahıs diğer Devlet tarafından mevkuf bulunmuyorsa bu şahsın mümkün olan en kısa müddet içinde iadesi şartile muvakkaten teslimi diğer Devletten taleb edilebilecektir.

Bu halde dahi taleb eden Devletin tebaası olmadığı takdirde, mezkûr şahsın muvafakatı zaruridir.

Madde 18 — Yardım masraflarile keza muvakkaten teslim edilmiş eşhas ve eşyanın iade masrafları, kendisinden yardım istenen tarafın toprağında vuku bulmuşsa, işbu tarafa aid olacaktır.

Ehli hibre marifetile yaptırılan muayenenin icrasından mütevellid masraflar ve 17 nci madde mucibince celbolunan şahidlere tediye edilen mebaliğ yardım isteyen Devlete aid olacaktır.

Madde 19 — Akid Taraflardan birinin tebaası şahsî hürriyeti tahdid eden cezayı müstelzim bir suçtan dolayı diğerinin toprağında mahkûm olursa bu taraf mahkûmiyet kararının bir hülâsasını, kararın kaziyei muhkeme teşkil ettiği tarihten itibaren altı ay zarfında mahkûmun mensub olduğu adlî makama tebliğ etmeği taahhüd eder.

Madde 20 — İşbu muahede tasdik edilecek ve keyfiyeti tasdik nota ile diğer Akid Tarafa tebliğ edilecektir.

Son notanın tevdiinden itibaren 15 gün zarfında mer'iyete girecek ve beş sene müddetle muteber olacaktır.

Yüksek Akid Taraflardan biri canibinden aniiüzzikir müddetin inkızasında feshedilmediği takdirde, feshedilinceye kadar mer'iyette kalacak ve fesih ancak tebliğ tarihinden altı ay sonra hükmünü icra edebilecektir.

Tasdiknameler mümkün olan en kısa zamanda Ankarada teati edilecektir.

Yukarıdaki ifadatı tasdikan Yüksek Akid Tarafların murahhasları işbu muahedeyi imza etmişlerdir.

Fransızca iki nüsha olarak Tahranda 14 mart 1937 tarihinde yapılmıştır.

Cemal Hüsnü Taray *Samiy*
Kemal Köprülü
Ahmet Matine Daftari

Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında Tahranda 14 mart 1937 tarihinde imza edilen muzahereti adliye mukavelesinin tasdikına dair kanun

Kanun №: 3213 *Kabul tarihi: 7/6/1937*

Madde 1 — Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında Tahranda 14 mart 1937 tarihinde akid ve imza edilen muzahereti adliye mukavelenamesi kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanun hükümlerini icraya Adliye ve Hariciye Vekilleri memurdur.

15/6/1937

Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında Adlî Muzaheret Mukavelesi

Bir taraftan,
Türkiye Reisicümhuru,

Diğer taraftan,
Majeste İran Şehinşahı,

Hukuki ve ticari mevadda, adlî himayeye ve adlî makamların karşılıklı muzaheretine müteallik mesaili tanzim etmek arzusu ile bu babda bir mukavele akdine karar vermişler ve murahhasları olmak üzere:

Türkiye Reisicümhuru:
Sabık Vekil, Milletler Cemiyetinde Sabık Delege, Büyük Millet Meclisinde Mebus,
Ekselans Cemal Hüsnü Tarayı ve Orta Elçi Kemal Köprülüyü,

Majeste İran Şehinşahı:
Hariciye Veziri Ekselans Samiy ve Adliye Veziri Ekselans A. Matine Daftariyi tayin eylemişlerdir.

Bu murahhaslar usulüne muvafık ve muteber görülen salâhiyetnamelerini yekdiğerine tebliğ ettikten sonra aşağıdaki ahkâmı kararlaştırmışlardır:

Adlî Muzaheret

Fasıl: I

Adlî Himaye

Madde 1 — 1 - Akid Taraflardan her birinin tebaası diğer Taraf arazisinde, şahısları ve mallarının kanuni ve adlî himayesi hususlarında mahallî tebaanın tâbi oldukları aynı muameleden müstefid olacaklardır.

2 - Mahkemelere serbestçe müracaat edecekler ve mahallî tebaanın tâbi olduğu aynı merasim ve şeraitle dava ikame edebileceklerdir.

Madde 2 — 1 - Akid Devletlerden birinin mahkemelerinde müddei veya dahili dava olan birisinin arazisinde ikametgâh sahibi bulunan diğer Taraf tebaası gerek ecnebilik sıfatlarından, gerek mahkemelerine müracaat ettiği memlekette ikametgâhı veya meskeni bulunmamasından naşi her ne nam ile olursa olsun bir güna kefalet itası veya teminat akçesi tevdiile mükellef tutulmıyacaklardır.

2 - Ayni kaide masarifi muhakemenin temini için müddei veya dahili dava olanlardan taleb edilebilecek tediyat hakkında de caridir.

Madde 3 - 1 - Kefaletten, teminat akçesinden veya tediyattan muaf olan müddei veya mütedahil aleyhine Akid Devletlerden biri ülkesinde sadır olan muhakeme masraflarına mütedair mahkûmiyet kararları diğer Tarafın salâhiyettar makamı tarafından meccanen tenfiz edilecektir.

2 - Bu babdaki taleb diplomasi tarikile yapılacak veya alâkadar tarafından doğrudan doğruya salâhiyettar makama irsal edilecektir.

Madde 4 — Üçüncü maddede mevzuubahis mahkeme masraflarına aid kararlar, mahkûm tarafın sonradan vaki olacak müracaatı müstesna olmak üzere, iki Taraf istima edilmeksizin ircanın vaki olduğu memleket kanunlarına tevfikan lâzimüttenfiz addolunacaklardır.

Salâhiyettar adlî makam, tenfiz talebi hakkında karar vermek için mahkûmiyet kararının sadır olduğu memleket kanunlarına nazaran kaziyei muhkeme halini alıp almadığını tedkik ile iktifa edecektir. Bu babdaki talebnameye aşağıdaki vesaik terfik edilecektir:

a) Fıkrai hükmiye ve bunun kendisinden yardım istenilen Devletin lisanında veya Fransızca yazılmış ve yardım istiyen Devletin siyasî veya konsolosluk memuru yahud her iki Devletten birinin yeminli bir mütercimi tarafından musadak bir tercümesi,

b) Kararın kaziyei muhkeme halini iktisab ettiğini mübeyyin yardım istiyen Devletin salâhiyettar makamı tarafından verilmiş bir beyanname. Bu makamın salâhiyeti mezkûr Devletin Adliye Vekâleti tarafından tasdik edilecek, mezkûr beyanname ve şehadetname yukarıda anılan ahkâma tevfikan tercüme edilecektir.

Salâhiyettar makam, tenfiz talebi hakkında karar vermek için alâkadarın aynı zamanda taleb etmesi şartile, işbu maddede münderiç tercüme ve tasdik masrafları miktarını da takdir edecektir. Bu masraflar muhakeme masrafları gibi addolunacaktır.

Madde 5 — Âkid Devletlerden birinin tebaası diğer Devletin arazisinde mahallî tebaanın tâbi olduğu şerait dairesinde meccanen adlî müzaherete nail olacaklardır.

Madde 6 — Eğer müstedi, meccanen adlî müzaheret teleb ettiği memlekette sakin değilse geliri hakkında bir şehadetname istihsâl edebilecektir.

Bu şehadetname müstediye memleketin salâhiyettar makamı tarafından verilecek ve müstedi memleketinde sakin ise, bu şehadetname ibraz edileceği memleketin siyasî veya konsolosluk memuru tarafından meccanen tasdik edilecektir.

Eğer müstedi, üçüncü bir Devlet ülkesinde sakin ise, mensub olduğu Devletin salâhiyettar siyasî veya konsolosluk memuru tarafından mûta bir şehadetname kâfi gelecektir.

Madde 7 - - Müzahereti adliye talebi hakkında karar vermekle mükellef olan makam kendisine tevdi olunan şehadetnameyi ve verilen malûmatı, vazifesi hududları dairesinde kontrol etmek ve kâfi derecede tenevvür etmek için mütemmim malûmat istihsâl eylemek hakkını muhafaza eyler.

Madde 8 — Âkid Devletlerden birinin salâhiyettar makamı tarafından meccanî adlî müzaheretten istifadesi kabul edilen Taraf, işbu mukavele ahkâmına tevfikan, diğer Âkid Devlet makamatı adliyesi huzurunda, aynı davaya mütedair usule aid bilcümle muamelât için dahi işbu müsaadelerden istifade edecektir.

Fasıl: II

Adlî makamların mütekabil müzaherети

Madde 9 — 1 - Hukukî ve ticarî mevadda, Âkid Devletlerden birinin makamatından sadır olup diğer Taraf ülkesinde sakin bulunan şahıslara aid tebligât diplomasi tarikile yapılacaktır.

Talebname, tevdi olunan varakanın sadır olduğu makamı, iki Tarafın isim ve sanatlarını, kendisine tebligat vaki olacak kimsenin adresini, mevzuubahis varakanın mahiyetini gösterecek ve kendisinden müzaheret istenilen Devletin lisanile yahut Fransızca yazılmış olacaktır. Tebliğ edilecek varakanın musaddak bir tercümesi talebnameye terfik edilecektir.

2 - Kendisine talebname irsal olunan makam, tebligatın yapıldığını müsbit veya yapılmasına mâni olan keyfiyeti mübeyyin vesaiki siyasî memura gönderecektir.

Madde 10 — 1 - Tebligat kendisinden müzaheret istenilen Devletin salâhiyettar makamı vasıtasile bu Devlet mevzuatının âmir bulunduğu eşkâl dahilinde yapılacaktır.

2 - Tebligatın yapıldığı; gerek kendisine tebligat yapılan kimse tarafından imzalanmış tarihli bir makbuz, gerek kendisinden müzaheret istenilen Devlet makamatının, tebligatın vukuunu, tarihini, şeklini mübeyyin bir şehadetnamesi ile ispat edilecektir.

Madde 11 — 1 - Hukukî ve ticarî mevadda Âkid Devletlerden birinin adlî makamı, kendi mevzuatına tevfikan, diğer Devletin salâhiyettar makamına, bu makamın kazaî salâhiyeti dairesinde gerek bir isticvab muamelesinin gerek diğer adlî muamelelerin ifası için müracaat edebilecektir.

2 - İstinabe varakası, diplomasi tarikile tevdi olunacaktır. Bu varakaya kendisinden müzaheret istenilen Devlet lisanında veya Fransızca yazılmış bir tercüme terfik edilecektir. Bu tercümenin aslına mutabakatı müzaheret istiyen Devletin bir siyasî yahut konsolosluk memuru yahut iki Devletten birinin yeminli bir mütercimi tarafından tasdik edilecektir.

3 - Kendisine istinabe varakası gönderilen makam, siyasî memura, istinabenin icra olunduğu veya icrasına mâni olan sebebi mübeyyin varakayı gönderecektir.

Mahallen ademi salâhiyet halinde, mezkûr makam istinabe varakasını re'sen salâhiyettar makama gönderecek ve keyfiyetten siyasî memuru haberdar eyliyecektir.

Madde 12 — 1 - İstinabe varakası kendisine gönderilmiş olan adlî makam, kendi memleketi makamatı tarafından ısdar olunan istinabe varakalarının icrası hususunda müracaat edeceği müeyyidelerin aynını istimal ederek istinabeyi icraya mecbur olacaktır. İhtilâf halinde bulunan iki Tarafın şahsen icabetleri mevzuubahis olduğu takdirde bu müeyyidelerin tatbiki mecburî değildir

2 - İstinabe varakasının icrasında takib olunacak usul hakkında kendisinden müzaheret istenilen makam kendi memleketinin kanunlarını tatbik edecektir.

3 - Müzaheret istiyen makam, istediği halde, alâkadar Tarafın bizzat hazır bulunabilmesi için istinabenin icra olunacağı tarih ve mahalden haberdar edilecektir.

Madde 13 — Siyasî memur tarafından istenilen bir tebliğden yahut tevdi edilen bir istinabe varakasından tevellüd edecek müşküller siyasî tarikle hal ve fasledilecektir.

Madde 14 — Bir tebliğin yahut bir istinabenin icrası kendi toprağında vaki olacak Devlet bunları hâkimiyetine, emniyetine ve intizamı âmmeye halel iras edecek mahiyette görürse mezkûr icra reddedilebilir. Bundan maada bir istinabenin icrası, evrakın mevsukiyeti tahakkuk etmez veya muzahereti istenilen Devletin ülkesinde bu icra kuvvei adliyenin vazaifi meyanına dahil olmazsa reddolunabilir.

Madde 15 — 1 - Tebligatın veya istinabelerin icrası, her ne mahiyette olursa olsun, bir güna harç ve masraf tediyesine mahal verilmiyecektir.

2 - Şu kadar ki, muzahereti istenilen Devlet şahidlere ve ehli hibrelere verilecek tazminatın, şahidlerin tav'an ademi icabetinden dolayı bir adliye memurunun yahut bir noterin müdahalesinden mütevellid masarifin tediyesini muzaheret isteyen Devletten taleb etmek hakkını haiz olacaktır.

Madde 16 - - Âkid Devletlerden her biri diğer Devletin toprağında bulunan tebâalarına diplomasi ve şehbenderî memurları vasıtasile doğrudan doğruya ve hiç bir suretle cebrî tazammun etmeksizin tebligat ifa ettirmek hakkını haizdir.

Madde 17 — Her Âkid Taraf, diğer Taraf adlî makamatının diplomasi tarikile mevdu talebi üzerine kendi ülkesinde mer'iyette bulunan kanunların metnini ve hini hacette, muktazi diğer hukukî malûmatı tevdi edecektir.

Madde 18 - İşbu mukavelename tasdik olunacak ve keyfiyeti tasdik diğer Âkid Tarafa nota ile tebliğ edilecektir.

Son notanın tevdiinden itibaren on beş gün zarfında mer'iyete girecek olan bu mukavelename üç sene müddetle muteber olacaktır. Yüksek Âkid Taraflardan biri canibinden anifüzzikir müddetin inkızasında feshedilmediği takdirde feshedilinceye kadar mer'iyette kalacak ve fesih ancak tebliğ tarihinden altı ay sonra hükmünü icra edebilecektir.

Tasdiknamler mümkün olan en kısa zamanda Ankarada teati olunacaktır.

Yukarıdaki ifadatı tasdikan Yüksek Âkid Tarafların murahhasları işbu mukavelenameyi imza etmişlerdir.

Fransızca iki nüsha olarak Tahranda 14 mart 1937 tarihinde yapılmıştır.

Cemal Hüsnü Taray *Samiy*
Kemal Köprülü *A. Matine Daftariy*

Türkiye Hükûmeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında aktedilen Baytarî Mukavelenin tasdiki hakkında kanun

Kanun №: 3214 *Kabul tarihi: 7/6/1937*

Madde 1 — Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında 20 nisan 1937 tarihinde Tahranda akid ve imza edilen Baytarî Mukavelename kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

15/6/1937

Türkiye ve İran arasında Baytarî Mukavele

Bir taraftan:
Türkiye Cümhurreisi

Ve diğer taraftan:
Majeste İran Şehinşahı

Türkiye ve İran arasında hayvan ve menşei hayvanî maddelerin ticaretini kolaylaştırmak ve mütekabil bir işbirliğile her iki memlekette salgın hayvan hastalıklarının sebebiyet verdiği zararları ortadan kaldırmak ve her biri kendi ülkesinde, sarî hayvanat hastalıklarına karşı mücadele ve bir memleketten diğerine geçen elli hayvanat ve menşei hayvanî olan ham maddeler üzerine baytarî bir murakabe tesisi için, mütekabilen muktazi bilcümle tedbirleri almak arzusile mütehassis olarak hayvanatın, tuyurun ve menşei hayvanî olan ham ve gıdaî maddelerin ticaretini nizama bağlamak ve bir baytarî mıntıka tayin ve tahdid etmek maksadile bir baytarî mukavele akdine karar vermişler ve murahhasları olmak üzere:

Türkiye Cümhurreisi

Sabık Vekil, Cemiyeti Akvam nezdinde sabık Daimî Murahhas, Büyük Millet Meclisinde Saylav Ekselans Cemal Hüsnü Taray ve Orta Elçi Ekselans Kemal Köprülüyü,

Majeste İran Şehinşahı

Hariciye Veziri Ekselans Enayetullah Samiy ve Ziraat Departımanı Umum Müdürü Ekselans Mustafa Bayatı tayin buyurmuşlardır.

İşbu murahhaslar usulüne muvafık ve muteber görülen salâhiyetnamelerini teati ettikten sonra aşağıdaki hükümleri kararlaştırmışlardır:

Madde 1 — Hayvanların (tek tırnaklı, geviş getirenler, domuzlar, kuşlar) ham ve gıdaî hayvan mahsullerinin ve salgın hayvan hastalıklarının intişarına sebep olabilen maddelerin Yüksek Âkidlerden birinin ülkesinden diğerinin ülkesine idhali aşağıda yazılı hudud geçit noktalarına hasredilecek ve idhalâtın yapılacağı ülke Hükûmeti tarafından baytarî kontrola tâbi tutulacaktır.

Türkiye tarafından: Gürcübulak
İran tarafından : Bazergân

İhtiyaç halinde bu hudud geçit noktaları bilitilâf tadil veya adetleri tezyid edilebilecektir.

İki Âkid Taraf canibinden azamî bir sene zarfında karantina mevkileri inşa edilecektir.

Madde 2 — İhracata tahsis edilen ve cinslerine göre

Sığır vebası, şap hastalığı, ve çiçek hastalıklarına, müsteit bulunan hayvanlar için,

Sağlık şehadetnamesi bu hayvanların sağlam olduklarını ve ne menşe mahallinde ne de 20 kilometre kutrunda bir çevrede (bu çevre sığır vebası ve şap hastalığı için 40 kilometredir) yukarıda mezkûr hastalıkların en aşağı 60 gündenberi hüküm sürmediğini tasdik edecektir.

Diğer sarî ve intanî hastalıklar her Âkid Tarafın sağlık nizamlarına tevfikan muamele görecektir.

Uyuza gelince: Bir kasabada bir hayvan buna tutulacak olursa, sirayet devresinin devamı müddetince mezkûr kasaba için sarî hastalıklı hayvan cinsine sağlık şehadetnamesi verilmiyecektir.

Madde 3 — Âkid Taraflardan birinin ülkesinde idhalâta tahsis edilen hayvanlar ile menşei hayvanî olan ham ve gıdaî maddeler damgalanacak ve bunlara bir Hükûmet baytarı veya Hükûmet tarafından bu hususta ruhsatı haiz bir baytar tarafından ita edilecek sağlık şehadetnamesi terfik olunacaktır.

Alâkadar makamlar tarafından verilen menşe şehadetnamesi yukarıda adı geçen sağlık şehadetnamesine esas teşkil edecektir.

Madde 4 — Hayvanların sağlık şahadetnamesi ilişik nümuneye (N. 1) göre tanzim edilecektir.

Hayvanatın adedi hududu geçiş esnasında sıhhat şahadetnamesinde mukayyed miktara tetabuk etmediği takdirde ithal eden memleketin hudud mevkii baytarı, görülen, işbu noksanın sarî veya intanî hastalıktan ileri gelmediği ihraç eden memleketin baytarı tarafından resmen isbat edilinceye kadar, mevzuubahis hayvanatın geçmesine mümanaat etmek hakkını haiz olacaktır.

Madde 5 — Beygirler hakkında, mevzuubahis baytarî sağlık şahadetnamesi beher baş için verilecektir. Sığırlara, develere, mandalara, zebulere, koyunlara, keçilere, domuzlara, kuşlara gelince her nevi için müşterek olabilir. Sağlık şahadetnamesi, hayvanların hududa muvasalatlarından evvel 15 gün içinde bir Hükûmet baytarı tarafından vize edilecektir. Sahibi bu formaliteye riayet etmiyen hayvanat karantinaya tâbi tutulacaktır.

Madde 6 — Hududda hayvanatın kontrolü, ihraç edilen Devletin baytarı tarafından, bu Devlet ülkesi üzerinde, ve ithal eden Devletin baytarı muvacehesinde icra olunacaktır. Ve nakliyat, ancak sarî ve intanî hastalıklar görüldüğü veya şüphesi bulunduğu zaman durdurulacaktır. Aralarında sarî ve intanî hastalıklar çıkan sürülerin hududu geçmesine, ikinci madde hükümlerine tevfikan müsaade edilmiyecektir.

İntanî veya sarî bir hastalıktan şüphe edilen hayvanlar hakkında ise, sürü ihraç eden memleket toprağında karantina altına alınacak ve bu memleketin sağlık zabıtası nizamlarına göre muameleye tâbi tutulacaktır.

Madde 7 — Damızlık olarak ithal edilecek bilûmum sığırlara, en çok altı aydanberi tüberkülin tatbik edilmiş olduğunu ve veremden salim ahırlardan çıktıklarını mübeyyin bir baytarî sağlık şahadetnamesi terfik edilecektir.

Madde 8 — Tek tırnaklı hayvanların ruam muayenesi aşağıdaki tarzda olacaktır:

İki Hükûmetin baytarları beygir ve katırları seriri muayeneden sonra, mallein zerketmek suretile teamülü cüfnî usulüne tâbi tutulacaklardır ve müsbet bir teamül veren hayvanların ithali kabul edilmiyecektir.

Durin hakkında, menşe şahadetnamesi ihraç anında tek tırnaklı hayvanların sağlam olduklarını, ne menşe mahallerinde ne de 20 kilometre kutrunda bir çevre dahilinde mevzuubahis hastalığın en aşağı 40 günden beri müşahede edilmemiş bulunduğunu tasdik eyliyecektir.

Madde 9 — Menşei hayvanî olan ham maddelerin nakline, bu maddelerin sahibi tarafından işbu mukaveleye merbut (N. 2) modele uygun sağlık şahadetnamesi ibraz edilmesi şartile, yalnız muayyen karantina baytarî mevkilerince müsaade edilecektir.

Madde 10 — İki Âkid Tarafın baytarî servisleri, kendi ülkesindeki sarî hayvan hastalıklarının seyir ve inkişafına müteallik bilcümle hususatta mütekabilen yekdiğerini haberdar etmekte mutabık kalmışlardır. Aynile, yukarıda adı geçen hastalıkların itfası için alınan tedbirleri de karşılıklı olarak birbirlerine bildireceklerdir. Bu maksatla Âkid Taraflar, her ay hayvan hastalıklarının seyri hakkında malûmat, kezalik senelik raporlar ve iki Âkid Tarafın baytarî sağlık vaziyetine müteallik bilcümle malûmatı teati edeceklerdir.

Sığır vebasına gelince: İki Hükûmetin merkez baytar müdürlükleri bunun zuhurundan yekdiğerini telgrafla haberdar eyliyeceklerdir.

Yukardaki malûmata müteallik bültenler memleket lisanile ve Fransızca olarak tanzim edilecektir.

Madde 11 — Hususi baytarî sağlık teftişine tâbi tutulan hududa bitişik mıntıkalar hudud hattının her iki tarafından 15 kilometrelik bir mesafeye kadar uzanacaktır. Hudud mıntıkasında hayvanatta sarî ve intanî hastalıklar zuhura geldiği takdirde Âkid Taraflardan her birinin baytarî sağlık müfettişliği bu hâdiseden diğer tarafı, hudud makamatı vasıtasile acele haberdar edeceklerdir.

Sığır vebası hakkında, mezkûr makamlar bunun zuhurundan yekdiğerini telgrafla haberdar edeceklerdir.

Madde 12 — Âkid Taraflar 11 inci maddede derpiş edilen hudud mıntıkası dahilinde mevcud şehir ve köylerin listesini karşılıklı olarak birbirlerine tevdi etmeği teahhüd ederler.

Madde 13 — Âkid Taraflar, ülkeleri üzerinde, hayvanatın naklini ve transitini kolaylaştırmak maksadile mütekabilen yardımda bulunmayı taahhüd ederler.

Sağlık şehadetnamesi ita eden baytarî makamlar transite tahsis edilen hayvanlar üzerine, iki alâkadar makan arasında teati edilecek nümuneye uygun, hususî damgalar tatbikına mecburdurlar.

Madde 14 — Âkid Taraflardan birinin ülkesinden yapılacak hayvan nakliyatı bu Âkid Tarafın kanun, nizam ve talimatlarına tâbi tutulacaktır.

Madde 15 — İki Âkid Tarafın hudud mıntaka baytarları arasında ihtilâf zuhuru halinde, bu ihtilâf tâbi bulundukları Vilâyet Baytar Müdürleri tarafından hallü fasledilecektir.

Madde 16 — İşbu mukavelename tasdik olunacak ve tasdik keyfiyeti diğer Tarafa nota ile tebliğ edilecektir.

Mukavele son notanın tevdiinden on beş gün sonra mer'iyete girecektir. Bu müddetin hitamından sonra Yüksek Âkid Taraflardan biri canibinden feshedilmedikçe mer'iyette kalacak, bu fesih keyfiyeti tebliği tarihinden altı ay sonra hükmünü icra edecektir.

Tasdiknameler mümkün mertebe süratle Ankarada teati edilecektir.

Yukarıdaki hükümleri tasdik etmek üzere Yüksek Âkid Tarafların murahhasları işbu mukaveleyi imza etmişlerdir.

Tahranda, yirmi nisan dokuz yüz otuz yedi tarihinde, Fransızca olarak iki nüsha tanzim edilmiştir.

İmza:

Cemal Hüsnü Taray *Enayetullah Samiy*

Kemal Köprülü *M. Bayat*

Model (No: 1)

Baytarî sağlık şehadetnamesi

(Hayvanlar için)

Sene Ay Gün

Şehadetnamenin verildiği mahal : . . . . . .
Gönderen (Adı, soy adı, müessesenin adı) : . . . . . .
Gönderenin adresi : . . . . . .
Hayvanların nev'i ve cinsi (Boynuzlu büyük hayvanlar, koyunlar, keçiler, atlar, eşekler, katırlar ve sairelcri) : . . . . . .
Hayvanların adedi (Yazı ile) : . . . . . .
Marka : . . . . . .
Hayvanların neşet ettiği ve geldiği mahal : . . . . . .
Hudud geçid mevkii : . . . . . .
Gideceği mahal ve noktası: . . . . . .
Mütemmim izahat : . . . . . .
. . . . . .

Ben, aşağıda imzası bulunan Hükümet baytarı doktoru :

1 - Yukarıda yazılı hayvanların sağlam olduklarını ve hayvanların sevkine tekaddüm eden en aşağı 60 günden beri sığır vebası, şap hastalığı hümmayı kılâi çiçeğinin (Çiçek için 20 kilometrelik kutru havi bir çevre dahilinde ve sığır vebası ve şap hastalığı için 40 kilometrelik kutru havi bir çevre içinde) hüküm sürmediği mahalden geldiklerini ve neşet ettikleri ve geldikleri mahaldcn sevkedilen hayvan cinsine geçebilecek sari ve intanî diğer hiç bir hastalık mevcud bulunmadığını,

2 - Damızlığa mahsus sığırların veremden salim ahırlardan geldiklerini ve bu hayvanların altı ayı geçmiyen bir tarihte vereme karşı aşılandıkları,

3 - Beygir ırkının sağlam olduğunu ve ne menşe memleketinde, ne de etrafında 20 kilometre kuturlu bir mıntakada en aşağı 40 günden beri durin hüküm sürmediğini tasdik ederim.

Model (No: 2)

Baytarî Sağlık Şehadetnamesi

(Menşei hayvanî olan maddeler için)

Sene Ay Gün

Şehadetnamenin verildiği mahal : . . . . . .
Gönderenin adı (ad, soy adı, müessesenin adı) : . . . . . .
Gönderenin adresi : . . . . . .
Maddenin nev'i ve cinsi : . . . . . .
Kabı (ambalâj) : . . . . . .
Parça adedi : . . . . . .
Gayri safî ağırlığı : . . . . . .
Marka : . . . . . .
Maddelerin çıktığı ve geldiği mahal : . . . . . .
Maddelerin gönderildiği mahal : . . . . . .
Hudud geçit mevkii : . . . . . .
Gideceği mevki : . . . . . .
Mütemmim izahat : . . . . . .

Ben aşağıda imzası bulunan Hükümet baytarı doktoru yukarıda yazılı maddelerin sığır vebası, şap hastalığı ve şarbon, çiçek ve sair sari ve intanî hayvan hastalıklarının üç aydanberi zuhur etmediği bir mıntakadan geldiğini ve ambalajin sağlık icablarına göre yapıldığını tasdik ederim.

Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında 14 mart 1937 tarihinde Tahranda akid ve imza edilen hudud mıntakasının emniyetine ve mezkûr mıntakada çıkan hâdise ve ihtilâfların tesviyesine aid mukavelenamenin tasdikına dair kanun

Kanun №: 3215 *Kabul tarihi: 7/6/1937*

Madde 1 — Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında 14 mart 1937 tarihinde Tahranda akid ve imza edilen hudud mıntakasının emniyetine ve mezkûr mıntakada çıkan hâdise ve ihtilâfların tesviyesine aid mukavelename kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

15/6/1937

Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında hudud mıntakasının emniyetine ve mezkûr mıntakada çıkan hâdise ve ihtilâfların tesviyesine aid Mukavelename

Bir taraftan Türkiye Reisicümhuru,

Diğer taraftan Majeste İran Şehinşahı,

Hudud mıntakasında asayişi muhafaza ve bu mıntakada çıkan hâdise ve ihtilâfların tedkik ve tesviyesini teshil ve tesri için 9 nisan 1929 tarihli mukavelenamenin yerine kaim olmak üzere yeni bir mukavelename akdine karar vermişler ve murahhas olarak,

Türkiye Reisicümhuru,

Sabık Vekil, ve sabık Cemiyeti Akvam nezdinde Daimî Murahhas, Büyük Millet Meclisi Âzasından Ekselans Cemal Hüsnü Taray

ve

Orta Elçi Ekselans Kemal Köprülüyü,

Sa Majeste İran Şehinşahı:

Hariciye Nazırı Ekselans Enayetullah Samiy'yi

tayin eylemişlerdir.

Bu murahhaslar usulüne muvafık görülen salâhiyetnamelerini birbirine tebliğ ettikten sonra aşağıdaki ahkâmı kararlaştırmışlardır:

Madde 1 — Yüksek Âkid Taraflar, iki memleket arasındaki hududun her iki tarafında 50 kilometrelik bir mıntakada çıkacak olan 2 nci maddede zikrolunan hâdise ve ihtilâfların, 4 üncü maddede derpiş edilen hudud makamatı tarafından işbu mukavelename ahkâmına tevfikan tedkik ve tesviye edileceğini kararlaştırmışlardır.

İşbu mukavelenamenin mer'iyet mevkiine girmesinden evvel çıkacak olan hâdise ve ihtilâflar diplomasi tarikile halledilecektir.

Madde 2 — "Hâdise ve ihtilâf., tabirile şunlar anlaşılır:

a) Münferiden veya grup halinde, silâhlı veya silâhsız bir veya bir kaç kişi tarafından hududun gayrı kanunî olarak geçilmesi,

b) Kasdî olmıyarak silâhlı veya silâhsız hudud muhafızları tarafından hududun geçilmesi,

c) Kazaen ve fena niyetle olmamak şartile hususî şahıslar ve hudut mıntakası memurları tarafından, matlûb müsaade istihsâl edilmeksizin, hududun geçilmesi,

d) Şekavet, yağmakârlık, gasb, hırsızlık ve kaçakçılık fiillerinden birini işlemek maksadile hududun geçilmesi,

e) Gayrı kanunî olarak hududun geçilmesine muavenet ve muhaberet ve bir Âkid Taraf arazisi sakinlerini diğer Taraf arazisine muhacerete teşvik,

f) Nehir ve iska kanalları tesisatı ve hudud suları talveg hattı dahil olmak üzere hududun hemen yakınında bulunan inşaatın ve hudud taşlarının tahribi veya yerlerinin değiştirilmesi,

g) Hükûmete ve müessesatı umumiyeye ve hususî eşhasa aid bir taraftaki emvalin gayrı kanunî olarak diğer Taraf arazisine nakli,

h) Hayvanat ve sürülerin kazaen hududu geçmesi veya hududun diğer tarafına kaçırılması,

i) Diğer Âkid Taraf arazisinde bulunan karakol ve nöbetçilere veya şahıslara veyahut hudud taşlarına silâh atılması,

j) Bir Taraf arazisinde mukim eşhas tarafından diğer Taraf arazisinde mukim eşhas ve hudud muhafızlarına karşı vaki olan katil, cerh, ve bilcümle diğer tecavüz fiilleri.

k) Diğer Taraf menfaatlarını zarardide etmek veya hudud mıntakasının nizam ve asayişini ihlâl etmek maksadile yapılacak hazırlıklar, teşebbüsler ve fiiller,

l) Hava tarikile hududun tecavüzü.

Madde 3 — İki Yüksek Âkid Tarafın merkezî salâhiyettar makamlarının evvelden müsaadesi istihsal edilmek kaydile 1 inci maddede zikrolunan hudud makamları, 2 nci maddede tadad edilen hâdise ve ihtilâflara müşabih olup da bu maddede sarahaten derpiş edilmemiş olan hudud mıntakasında çıkacak hâdise ve ihtilâfları dahi halledebileceklerdir.

Madde 4 — İşbu mukavelename ile derpiş olunan hâdise ve ihtilâflar, iki Tarafın, aşağıdaki makamları tarafından tetkik ve tesviye olunacaktır:

Türkiye Cümhuriyeti tarafından:

Birinci derecede: Kaymakamlar,

İkinci derecede: Valiler.

İran Devleti Şehinşahisi tarafından

Birinci derecede: Komiser muavinleri,

İkinci derecede: Komiserler,

Yüksek Âkid Taraflar yukarıdaki makamları işgal edenlerin isimlerini, altıncı madde ahkâmına tevfikan, işbu mukavelenamenin mer'iyete girmesi tirihinden itibaren 15 gün zarfında, diplomasi tarikile, birbirine bildirmeği muvafık görmüşlerdir.

Bu makamların sahiplerinde bilâhara husule gelecek değişiklikler, keza, diplomasi tarikile diğer tarafa bildirilecektir.

Madde 5 — Hudud makamlarının vazife ve salâhiyetleri aşağı fıkralarda da gösterilmiştir:

a) İkinci maddede zikredilen hâdise ve ihtilâfların her biri evvelemirde iki Yüksek Âkid Tarafın birinci derece makamları tarafından tetkik ve tesviye olunacaktır.

Bu makamların iki içtimada üzerinde anlaşamadıkları meseleler her iki Taraf ikinci derece hudud makamlarının tetkik ve tesviyesine arzolunacaktır.

b) Birinci derece hudud makamları muntazaman iki ayda bir defa toplanacaklardır. Fevkalâde içtimalar, görüşme mevzuunu bu hususiaki mektubunda irae edecek olan bir Âkid Tarafın talebi üzerine, müstacelen yapılacaktır. Bu son takdirde davet olunan Taraf makamatı içtimaa mümkün olan en kısa müddet zarfında gidecektir. Bir mâni zuhurunda bu makamlar diğer Taraf mukabil makamlarını haberdar etmekle mükelleftir.

c) İkinci derece makamlar senede iki defa ve lüzumu takdirinde müstacelen birleşeceklerdir. Her içtimaın tarih ve mahalli içtimadan lâakal bir ay evvel müttefikan tesbit olunacaktır.

d) Hudud makamları, işbu mukavelename ile derpiş olunan hâdise ve ihtilâflardan mütevellid tazminat miktarlarını tesbite dahi salâhiyettardırlar.

e) Yukarıda zikrolunan makamlar, toplanmalarını icab ettiren sebepleri ve toplanma neticesinde verilen kararları tesbit etmek suretile, Türk ve İran lisanlarile, iki nüsha olarak imzalarını taşıyan zabıtnameler tanzim edeceklerdir. Bu zabıtnameler aralarında teati edilecek ve seleften halefe teslim olunacaktır.

f) Toplantılar iki Yüksek Âkid Taraflardan biri veya diğerinin arazisi üzerinde münavebe ile yapılacaktır.

Madde 6 — İşbu mukavelenamenin mer'iyete girmesini takib edecek olan 15 gün zarfında, iki Yüksek Taraf hudud makamlarının listesini, daimî merkezlerini, faaliyet mıntakalarını, toplantı yerlerini, hudud kapılarını, eşhasın teslim ve emvalin iade ve posta muhaberelerinin teati olunacağı noktaları, diplomasi yolu ile, birbirlerine bildireceklerdir.

Hudud hattı üzerindeki geçid noktaları Yüksek hudud komisyonu tarafından müttefikan tesbit olunacaktır.

Bununla beraber Yüksek Âkid Taraflar işbu mukavelenamenin tatbiki esnasında listelerin muhteviyatını ve yukarda ismi geçen geçid noktalarını bilitilâf diplomasi yolu ile tadil edebileceklerdir.

Madde 7 — İki Yüksek Âkid Taraf işbu mukavelename hükümlerinin tatbikını teshil ve müşterek hududda eyi komşuluk münasebetlerinin muhafazasını temin maksadile her iki taraftan müsavi miktarda azayı ihtiva edecek bir Yüksek Hudud Komisyonu teşkilinde mutabık kalmışlardır. Toplantıları münavebe ile bir veya diğer Tarafın arazileri üzerinde yapılacak olan bu komisyon 4 üncü maddede gösterilen her iki Taraf hudud makamları tarafından halledilememiş olan bilcümle hâdise ve ihtilâfların tesviyesine çalışacaklardır. Bahis mevzuu olan komisyon, keza iki memleket arasındaki hududun nizam ve asayişini mümkün olan en eyi şartlar altında temin maksadile alınmasını faydalı göreceği tedbirleri her iki Hükûmetin tasvibine arzedecektir.

Yüksek Hudud Komisyonunun daveti ve toplanma mahal ve tarihinin tayini diplomasi yolu ile müttefikan kararlaştırılacaktır.

Yüksek Komisyonun ilk toplantısı işbu mukavelenamenin mer'iyet mevkiine girmesinden en geç 6 ay sonra vaki olacaktır.

Madde 8 — Her iki Taraf hudud makamları hâdise ve ihtilâfların ve bunların tetkikile münasebettar meselelerin tesviyesi için mülâkat yerlerine gitmek üzere hududu geçmek hakkını haizdirler.

Hudud makamlarının toplanma ve mülâkatlarında kâtibler, müşavirler, tercümanlar ve icabında ehli hibre hazır bulunabileceklerdir.

Hududun geçilmesi. Yüksek Âkid Taraflardan her birinin hudud makamları tarafından mütekabilen vize edilmiş olan şahsî vesikaları üzerine olur. Bu vesika ancak tesbit edilmiş olan toplantılara iştirak etmek üzere hududu geçmeğe yarar. Âkid Taraflardan birinin talebnamesi üzerine lüzum gösterilen fevkalâde toplantıları icab ettiren müstacel hallerde, bu talebnameye hududun geçilmesine müsaade eden vesikanın da ilâvesi lâzımdır. Şurası mukarrerdir ki bu vesika zamanında haberdar edilecek olan diğer Tarafın hudud karakoluna tevdi edilecektir.

Madde 9 — Yüksek Âkid Taraflardan her birinin hudud makamları toplantı ve mülâkatlarda üniformalarile ve silâhlarını hâmil olarak hazır bulunmak hakkını haizdirler.

Madde 10 — Yüksek Âkid Taraflardan her birinin dördüncü maddede gösterilen makamları ve sekizinci maddede derpiş edilen müşavirler ve ehlihibre işbu mukavelename hükümlerinin tatbiki maksadile diğer Taraf arazisinde bulundukları müddetçe, bu Taraf arazisi üzerinde ikametleri esnasında işledikleri adi cürümlerden dolayı adlî makamlar tarafından emredilenler müstesna olmak üzere, şahısları üzerinde hiç bir taharriyata ve hapis ve tevkife maruz bırakılmıyacaklardır.

Madde 11 — İşbu mukavelename ile derpiş olunan hâdise ve ihtilâfların tesviyesini kolaylaştırmak için Âkid Tarafların hudud makamları, lüzumlu gördükleri takdirde, müttefikan hududun her iki tarafında iki kilometrelik bir hudud mıntakası dahilinde müşterek tahkikata girişebilirler.

Yukarıki fıkrada derpiş edilen hudud mıntakasında çıkan hâdise veya ihtilâflara müteallik müşterek tahkikat ve istic vablar mahallî hudud makamları tarafından diğer Taraf hudud makamları memurini huzurunda yapılabilecektir. Tahkikat neticeleri bir zabıtnamede telhis olunacaktır.

İki Taraftan her birinin zarar görenleri, şahidleri ve ehlihibreleri, bir defaya mahsus olmak üzere, diğer tarafça birlikte yapılan tahkikata iştirake mezun kılınabilir. Bunlara verilecek müsaadenameler diğer Taraf hudud makamları tarafından vize edilecektir. Bununla beraber bu kimseler hududu geçişlerinde tamamile silâhsız olacaklardır. Bunlar şahsî ihtiyaçları için adam başına beş kiloğramı geçmemek şartile yiyeceklerini ve tütün ve sigaralarını birlikte almak hakkından istifade edeceklerdir. Hududu geçişlerinde zatî eşyaları, gümrük muayenesine

tâbi olmakla beraber, gümrük resimlerinden ve diğer resimlerden muaf olarak kabul edilecektir.

Madde 12 — Yüksek Âkid Taraflardan her biri, işbu mukavelename hükümlerinin icrası münasebetile kendi arazisine gelen kimselere, bilhassa nakil, ikametgâh ve kendi memleketleri makamlarile rabıta vasıtalarını emirlerine vermek hususunda lâzım gelen muavenette bulunacaktır.

Madde 13 — Yüksek Âkid Taraflardan her birinin hudud makamları silâhlı veya silâhsız, bir veya müteaddid kimseler tarafından öbür Tarafın arazisi üzerinde irtikâb olunacak yağmagerlik, hırsızlık, gasb, şekavet ve kaçakçılık gibi fiillere aid hazırlıklara mâni olmak üzere lâzım gelen tedbirleri alacak ve diğer Taraf hudud makamlarını da keyfiyetten haberdar edecektir.

Madde 14 — Yüksek Âkid Taraflardan her birinin hudud makamları hududun her iki tarafında iki kilometre derinliğindeki bir mıntakada diğer taraf hudud makamları zamanında haberdar edilmek şartile ve bu mıntaka dahilinde müsaade edilecek olan yabanî hayvanlara karşı yapılan sürek avları müstesna olmak üzere, avcılığı ve yukarıdaki iki kilometrelik mıntakadan diğer Taraf arazisi istikametinde silâh atışlarını menedecektir.

Bu hükümlere riayetsizlik halinde Âkid Taraflardan her birinin salâhiyetli makamları bahis mevzuu vakaları ve bunların hangi şartlar içinde hâdis olduklarını nakleden bir zabıtname tanzim edecekler ve bunun suretini diğer Taraf hudud makamlarına tevdi edeceklerdir. Keza meseleye verilen neticeyi de tebliğ edeceklerdir.

Madde 15 — Yüksek Âkid Taraflar ikinci maddenin (D. E. F. G. İ. J. ve K.) fıkralarında derpiş olunan fiilleri irtikâb etmeği itiyad edinmiş veya bu fiillerin muharrik ve müşevviki olarak tanınmış kimseleri, cürümleri kat'iyetle sabit olduğu takdirde, hudud mıntakasından memleketin içerilerine doğru sevketmeği taahhüd ederler.

Madde 16 — Yüksek Âkid Taraflar arasında akdedilmiş olan mücrimlerin iadesi mukavelenamesi çerçevesine giren bir cürüm, Taraflardan birinin hudud mıntakası dahilinde irtikâb olunduğu ve fail veya failleri komşu memleket arazisine iltica ettikleri takdirde, bu memleket makamları, diğer tarafın hudud makamlarının talebi üzerine, mezkûr fail veya faillerin ihtiyaten tevkifleri zımnında gereken tedbirleri derhal alacaklardır.

Mücrimler cürmün işlenmiş olduğu arazinin aid olduğu Devlet tebaasından oldukları takdirde bu hususdaki iade talebleri bu Devletin hudud makamları tarafından diğer Tarafın hudud makamlarına gönderilecek ve iade keyfiyeti de Yüksek Hudud Komisyonu tarafından tesbit edilecek şekillere uygun olarak yapılacaktır.

Mücrimler iltica ettikleri Devletin tebaasından iseler mahallî adlî makamlar tarafından takib ve muhakeme edileceklerdir ve haklarında isdar olunan karar hudud makamları tarafından diğer Taraf hudud makamlarına bildirilecektir.

Diğer taraftan, Yüksek Âkid Taraflardan her biri işbu maddenin birinci ve ikinci fıkrası ahkâmını diğer Taraf jandarmalarına da teşmil etmeği taahhüd ederler.

Madde 17 — Yüksek Âkid Taraflardan her biri diğer Taraf arazisini terkettikten sonra kendi hudud mıntakasında yerleşmek için gelen kabileleri silâhlarından tecrid etmeği ve terkettikleri araziye dönmelerine mâni olmak için bunları bu mıntakadan memleket içerlerine sevketmeği taahhüd eder.

Yüksek Âkid Taraflar hudud mıntakası sekenesinin, Taraflardan birinin arazisine muhaceretini tergib, teşvik veya tahrik etmemeği kararlaştırmışlardır. Böyle bir muhacereti kabul etmek zarureti karşısında muhacirler derhal hudud mıntakasından memleketin içerlerine sevkedileceklerdir.

Madde 18 — İki Taraftan her birinin hudud makamları salâhiyettar teşkilâtları vasıtasile kendi memleketlerinde mer'i nizamlara ve iltihak etmiş oldukları beynelmilel mukavelenameler hükümlerine tevfikan insan ve hayvan sari hastalıklarının ve ziraat nebatları haşaratının diğer Taraf arazisine intişarına karşı manii tedbirler alacaklardır.

Madde 19 — Bir kimsenin, silâhlı veya silâhsız olarak hududun her iki tarafındaki iki kilometrelik mıntakaya yanlışlıkla geçtiği sabit olduğu takdirde mahallî hudud makamları bu kimseyi diğer Taraf hudud makamlarına teslim zımnında gereken tedbirleri alacaklardır.

Madde 20 — Silâh, teçhizat, at ve saire gibi gayrı kabili itiraz bir surette Devlete aidiyeti anlaşılabilen ve Âkid Taraflardan birinin arazisinden diğerinin toprağına geçirilmiş bulunan emval derhal iade edilecektir.

Kazaen veya hırsızlık, yağmagerlik, gasb veyahut diğer gayrı kanunî fiiller dolayısile Âkid Taraflardan birinin arazisi üzerinde bulunan ehlî hayvanlar, sürüler ve diğer emval, hudud makamları tarafından teşhis olunduktan sonra, hak sahiblerine teslim edilmek üzere diğer Taraf hudud makamlarına aynen iade olunacaktır. Bahis mevzuu hayvanların ve emvalin iadesinde hiç bir resim alınmıyacaktır.

Her iade talebine azamî bir ay zarfında cevab verilecektir.

Maahaza bu mühlet, şeraitin zarurî kıldığı hallerde bir ay daha temdid olunabilir.

Bahis mevzuu emvalin, tamamen veya kısmen, aynen iadesi imkânsızlığı halinde Âkid Taraflardan birine mensub hak sahibleri diğer Tarafın en yakın adlî makamlarından mezkûr emvalin tazminini taleb edebilirler.

Bu hallerde ve Âkid Taraflardan birinin hudud mıntakası ahalisi, diğer Taraf adlî makamlarına kendilerile diğer Taraf hudud mıntakası halkı arasındaki şahsî mahiyette mutalebat ve küçük ihtilâflar için müracaat edecek olduğu takdirde, iki Taraf hudud makamları kendi memleketleri tebaasına bir defaya mahsus ve beş gün müteber olmak üzere bir pasavan vermek hakkını haiz olacaklardır. İşbu pasavanda sahibinin hangi hudud karakolu yolu ile ve kimin nezdine gideceği tasrih edilecektir.

Mezkûr pasavan diğer Taraf hudud makamı tarafından vize edilecektir.

Zarar görenler müteber görülecek sebepler dolayısile bizzat gidemedikleri takdirde kendileri yerine murahhasları diğer Taraf arazisine kabul edileceklerdir.

Zarar görenler, şahidler ve ehlihibre, 11 inci maddenin 3 üncü fıkrasında tasrih edilen şartlar altında diğer Taraf arazisine gidebileceklerdir.

Madde 21 — Şurası mukarrerdir ki, salgın hayvan hastalıkları mevcudiyetinden şüphe edildiği halde yukarıda yazılı maddelerde derpiş edilen hayvanların iadesi iki memlekette mer'i olan hayvan sıhhî zabıtası nizamatının tatbiki kaydile yapılacaktır.

Madde 22 — İşbu mukavelenamenin 2 nci maddesinin (f) ve (g) fıkraları hükümlerile derpiş edilen ve adlî makamların hiç bir müdahelesini tazammun etmiyen hâdise ve ihtilâflardan mütevellid zarar ve ziyan meseleleri hususunda, Âkid Tarafların hudud makamları bu meseleleri tedkik ve iras edilen zarar ve ziyanları takdir ve zarar görenleri ve muhasım tarafları tayin ile iktifa edecekler ve bunların hepsi, diplomasi yolu ile bir tesviye zımnında kendi Hükûmetlerine arzedilmek üzere tanzim edilecek bir zabıtnamede gösterilecektir.

Madde 23 — İki Âkid Taraftan biri, çetelere ve karıştırıcı unsurlara karşı kendi hudud mıntakasında girişilmiş olan askerî hareketler esnasında hududun bir kısmının kapatılmasını taleb ettiği takdirde bu kapatma şekli Yüksek Âkid Tarafların askerî makamları tarafından imza edilmiş bir zabıtnamede tesbit edilecektir.

Takib eden taraf, takibat esnasında diğer Taraftan çetelere ve bahis mevzuu unsurlara karşı bazı tedbirlerin tatbikını istediği takdirde, karşı Taraf yukarıda zikrolunan hareketlerin nihayetine kadar bu tedbirleri tesbit ve tatbik etmek maksadile lâzımgelen tertibatı derhal alacaktır.

Madde 24 — Kendilerine karşı ittihaz olunan bütün tedabire rağmen çeteler ve karıştırıcı unsurlar hududu geçmeğe muvaffak oldukları takdirde bunları takib eden Taraf fırarilerin izlerini, eğer mevcud ise, tesbit ederek diğer Tarafı derhal keyfiyetten haberdar edecektir.

Bahis mevzuu izler hakkında her iki Tarafça bir zabıtname tanzim edilecektir.

Bu suretle haberdar edilen taraf, çeteleri ve yukarıda zikrolunan unsurları kendi arazisi üzerinde takib ve tenkil ve diğer Tarafı vaziyetten muntazaman haberdar etmekle mükelleftir.

Madde 25 — 23 üncü maddede derpiş edilen harekât nihayete erdikten sonra müttefikan tanzim edilecek Türkçe ve Farisî lisanlarile yazılmış bir zabıtname, iki Âkid Tarafça bu hususta tesbit edilen tedabirin tatbikını ve işbirliği şeklini gösterecektir.

Noktai nazar ihtilâfı halinde, Âkid Taraflardan her biri mezkûr zabıtnamenin altına kendi lisanile bu husutaki mütalealarını kaydedebilecektir.

Madde 26 — Yüksek Âkid Taraflardan her birinin diğer taraf arazisi üzerinden uçmak için evvelce mezuniyet istihsal etmiş olan hava sefineleri, 7 nci maddede derpiş edilen Yüksek Hudud Komisyonu tarafından tesbit edilecek şartlar altında hududu aşabileceklerdir.

Madde 27 — Yüksek Âkid Taraflardan birinin hava sefinesi diğer taraf hudud mıntakasına civar bir mıntakada uçuş esnasında makina bozukluğu, sis, şiddetli fırtına ve saire gibi bir hâdise dolayısile diğer Taraf arazisine mecburî bir iniş yaptığı takdirde, bu iniş hududun her iki tarafında 10 ar derinliğinde müvazi bir sahada olacaktır. Bu suretle yere inen hava sefineleri kontrola tâbi tutulacak ve mürettebatı istiçvab edilecektir. Bu muamelelerin ikmalinden sonra diğer hiç bir muameleye tâbi tutulmaksızın derhal uçuşlarına devam etmelerine müsaade edilecektir.

Yukarıda zikrolunan şartlar altında yapılacak paraşütle inişler de aynı muameleye tâbi olacaktır.

Madde 28 — İşbu mukavelename hükümlerine tevfikan hudud makamları ve Yüksek Hudud Komisyonu tarafından müttefikan alınacak kararlar kat'î mahiyeti haiz olacaktır.

Madde 29 — İşbu mukavelename tasdik olunacak ve tasdik keyfiyeti nota ile diğer Âkid Tarafa tebliğ olunacaktır. Mukavelename son notanın tevdiinden 15 gün sonra mer'iyete girecek ve beş sene müddeti olacaktır.

Bu müddetin inkızasından sonra Yüksek Âkid Taraflardan biri tarafından feshi ihbar edilmedikçe mer'iyet mevkiinde kalacak ve fesih keyfiyeti, tebliğ tarihinden itibaren altı ay sonra müessir olacaktır.

Tasdiknameler Ankarada mümkün olan sür'atle teati edilecektir.

Tasdikan lilmekal Yüksek Âkid Taraflar Murahhasları işbu mukavelenameyi imza etmişlerdir.

Tahranda iki nüsha olarak Fransızca tanzim edilmiştir.

Tahran, 14 mart 1937

Cemal Hüsnü Taray *Enayetullah Samiy*

Kemal Köprülü

İMZA PROTOKOLU

Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında hudud mıntakasının emniyetine ve mezkûr mıntakada çıkan hâdise ve ihtilâfların tesviyesine aid mukavelenamenin imzasına mubaderet olunacağı sırada Yüksek Âkid Tarafların Murahhasları işbu mukavelenamede tarif olunan iki Taraf hudud makamlarının salâhiyet ve vazifelerinin hiç bir suretle hudut hattı trasesine ve arazi ve akar sular hududlarına teşmil edilemiyeceğini tasrih etmeği faideli görmüşlerdir.

İşbu protokol bu gün imza edilen mezkûr mukavelenamenin layenfek bir cüz'ü olup onunla birlikte mer'iyet mevkiine girecektir.

Tahran, 14 mart 1937

Cemal Hüsnü Taray *Enayetullah Samiy*

Kemal Köprülü

Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında imza edilmiş olan hududda tesis edilecek Türk-İran gümrüklerinin faaliyetini tanzim eden anlaşmanın tasdiki hakkında kanun

Kanun No: 3216 *Kabul tarihi: 7/6/1937*

Madde 1 — Tahranda 14 mart 1937 tarihinde akid ve imza edilmiş olan "Hududda tesis edilecek Türk ve İran gümrüklerinin faaliyetini tanzim eden anlaşma„ kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

15/6/1937

Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında hududda tesis edilecek Türk ve İran gümrüklerinin faaliyetini tanzim eden anlaşma

Türkiye cümhuriyeti Hükûmeti ve İran Devleti Şehinşahisi gerek eşyanın ve gerek yolcu ve nakil vasıtalarının hududdan geçişlerinde iki Taraf daireleri tarafından icab eden gümrük muamele ve formalitelerinin tatbiki hususunda azamî sürat temin arzusundan mülhem olarak Bazergân - Gürcübulak yolu üzerinde ve hudud hattının 45 ve 45 A. hudud taşları arasındaki noktada tesis edilecek Türk ve İran gümrük idarelerinin faaliyetini tanzim eden bir anlaşma akdine karar vermişler ve mütekabilen murahhasları olarak:

Türkiye Cümhur Reisi:

Sabık Vekil ve Cemiyeti Akvam nezdinde Sabık Murahhas, Büyük Millet Meclisinde Saylav Ekselans Cemal Husnü Tarayı ve

Orta Elçi Ekselans Kemal Köprülüyü

Majeste İran Şehinşahı:

Hariciye Veziri Ekselans Enayetullah Samiy'yi ve

Maliye Vezareti Jerant Ekselans Mahmud Bedri

Tayin buyurmuşlardır.

Bu murahhaslar usulüne muvafık ve muteber görülen salâhiyetnamelerini teati ettikten sonra aşağıdaki hükümleri kararlaştırmışlardır:

Madde 1 — Yüksek Âkid Taraflar hudud hattının Gürcübulak ve Bazergân yolu üzerinde 45 ve 45 A. hudud taşları arasındaki noktada gümrük idareleri tesis etmek hususunda mutabık kalmışlardır.

Mütekabil gümrük büroları ve gümrük ve polis muayenelerine tahsis edilecek müşterek salon bilitilâf tesbit edilecek bir plâna göre inşa olunacak aynı bir bina dahilinde olacaktır.

Servislerden her birine tahsis edilecek mahaller her Tarafın kendî toprağı üzerinde inşa edilecektir.

Madde 2 — Yolcu, yolcu eşyası ve emtianın muayenesi ve buna mutealllik gümrük muamelâtı bu işe tahsis edilen müşterek mahal veya salonda iki memleket gümrük idareleri memurları tarafından icra edilecektir.

Pasaportların ve bunların yerine kaim olan vesaikin mutad muayeneleri bu hususta salâhiyettar memurlar tarafından mezkûr mahallerde yapılacaktır.

İki Devletin gümrük idareleri, nizamî muayeneleri, nakil vasıtalarının bekleme müddetlerini en asgarî hadde indirecek surette mümkün mertebe tesrie sarfı gayret edeceklerdir.

Madde 3 — Birinci maddede derpiş edilen binanın inşasının istilzam eyleyeceği masarif iki memleket gümrük idareleri tarafından müteşaviyen ödenecektir.

Aynı veçhile mezkûr binanın hüsnü muhafazası, tamir ve sigortası ve kezalik gümrük ve polis muayenesine mahsus müşterek mahallerin tenvir, tathir ve teshini masrafları 1 inci fıkrada derpiş edilen nisbet dahilinde iki Taraf idarelerine terettüb eyleyecektir.

Bir taraftan Türk gümrük idaresine, diğer taraftan İran gümrük idaresine tahsis edilen hususî mahallerin tenvir, tathir ve teshini masraflarına gelince, bunlar bu idarelerin her birine aid olacaktır.

Madde 4 — Bundan başka iki Âkid Taraf, kendi ülkeleri üzerinde ve mümkün mertebe kısa bir müddet içinde:

1 - Kendi polis ve gümrük memurlarile bunların ailelerine ikametgâh,

2 - Eşyanın antrepo edilmesi,

3 - Vesaiti nakliyenin konulması,

İçin mahaller inşa etmeği taahhüd ederler.

Madde 5 — Turk ve İran gümrük idarelerinin vazife ve salâhiyetleri kendi daireleri tarafından ısdar edilen nizamatla tayin edilecektir.

Mezkûr daireler, iki gümrük servisinin müşterek faaliyet şartlarını ve icabında mütekabilen yekdiğerine yapacakları muaveneti tayin ve tesbit etmek maksadile bilitilâf hususî bir nizamname tanzim edeceklerdir.

İdarelerin ve müşterek muayene salonunun açılış ve kapanış saatleri iki Taraf arasında bilitilâf tesbit edilecektir.

Madde 6 — Transiti kolaylaştırmak maksadile, Yüksek Âkid Taraf, eşya ve yolculara giriş ve çıkışlarında tatbik edilen gümrük formalite ve muamelelerinin sadeleştirilmesine yarayacak tedabire birlikte tevessül edeceklerdir.

Madde 7 — Gümrük ve polis muayenesine mahsus müşterek salon her iki Taraf gümrük ve polis makamatının nezaretine tâbi olacaktır. Mamafih iki Taraf gümrük servislerinin, kendi kanun ve nizamlarına tevfikan, vesaiti nakliye ve emtiayı muayene etmek hususundaki haklarını nazarı dikkatte tutmakla beraber iki memleket arasında münakalenin tabii cereyanına hiç bir müşkilât ihdas edemiyecektir.

Madde 8 — Muhtelit büronun gümrük servisi şefleri bu bürodan geçerek Türkiyeden İrana ve İrandan Türkiyeye giden eşyanın münakalesine ve yolcuların harekâtına müteallik istenilecek malûmatı mütekabilen yekdiğerine verebileceklerdir.

Aynı veçhile iki Devletin gümrük memurları, sırf malûmat teatisi maksadile bir Taraf servis şefinin talebi ve diğer Taraf servis şefinin vereceği müsaade üzerine, bu Tarafın mağaza ve depolarını ziyaret edebileceklerdir.

İki daireden her birisi eşya nakliyatına müteallik idarî evrak ve defatiri muayene etmek hakkını yalnız kendi memurlarına hasır ve tahsis eyler.

Madde 9 — Türk ve İran gümrüklerinde vazife gören iki Devletin memur ve ajanlarının tagaddisine mahsus erzak ve kezalik bunların zatî istimallerine mahsus yakılacak şeyler, iki Taraftan birinin arazisine idhallerinde, alelûsul gümrük muayenesine tâbi tutulmak şartile, her iki Tarafça gümrük resminden muaf tutulacaklardır.

Birinci fıkrada derpiş edilen erzak ve yakacaklar münhasıran gümrük ve polis servislerine dahil bulunan memur ve ajanların ve kezalik bunların ailelerinin istihlâkine mahsustur.

Madde 10 — İşbu anlaşma tasdik edilecek ve tasdik keyfiyeti diğer Tarafa nota ile tebliğ olunacaktır.

Anlaşma, son notanın tevdii tarihinden on beş gün sonra mer'iyete girecek ve beş sene müddetle mer'i olacaktır. Bu müddetin hitamından sonra Yüksek Âkid Taraflardan biri canibinden feshedilmediği müddetçe mer'iyette kalacak ve bu fesih tebliği tarihinden 6 ay sonra tesirini gösterecektir.

Tasdiknameler mümkün mertebe süratle Ankarada teati edilecektir.

Yukarıdaki hususatı tasdik etmek üzere Âkid Tarafların murahhasları bu mukaveleyi imza etmişlerdir.

Tahranda, 14 mart 1937 tarihinde, Fransızca olarak iki nüsha tanzim edilmiştir.

İmza:

Cemal Hüsnü Taray *Enayetullah Samiy*
Kemal Köprülü *Mahmud Bedir*

Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında imza edilmiş olan transit anlaşmasının tasdiki hakkında kanun

Kanun №: 3217 *Kabul tarihi: 7/6/1937*

Madde 1 — Tahranda 20 nisan 1937 tarihinde (Trabzon - Tebriz - Tahran yolu ile ve aksi istikamette eşya ve yolcuların nakliyat ve transitini kolaylaştırmak ve fazlalaştırmak için anlaşma) namile akid ve imza edilmiş olan itilâfname kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

15/6/1937

Trabzon - Tebriz - Tahran yolu ile ve aksi istikamette eşya ve yolcuların nakliyat ve transitini kolaylaştırmak ve fazlalaştırmak için anlaşma

Bir taraftan:
Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti ve

Diğer taraftan:
İran Devleti Şehinşahisi Hükûmeti,

Trabzon - Tebriz - Tahran yolu üzerinde ve aksi istikamette eşya ve yolcu nakliyat ve transitini kolaylaştırmak ve fazlalaştırmak arzusu ile mütehassis olarak bir anlaşma akdine karar vermişler ve bunun için aşağıdaki murahhasları tayin etmişlerdir:

Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti için:
Sabık Vekil ve Cemiyeti Akvam nezdinde sabık Daimî Murahhas, Büyük Millet Meclisinde Mebus Ekselans Cemal Hüsnü Taray,
Orta Elçi Ekselans Kemal Köprülü,

İran Devleti Şehinşahisi Hükûmeti için:
Hariciye Veziri Ekselans Enayetullah Samiy'yi.

İşbu murahhaslar usulüne muvafık ve muteber görülen salâhiyetnamelerini teati ettikten sonra aşağıdaki hükümleri kararlaştırmışlardır:

Madde 1 — Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti ve İran Devleti Şehinşahisi Hükûmeti, her biri kendi ülkesi üzerinde, Trabzon - Tebriz - Tahran yolunu nakil vasıtalarının muntazaman ve kolaylıkla seyrüsefer eylemesini temin edecek surette inşa, tamir ve hüsnü muhafaza eylemeği taahhüd ederler.

Madde 2 — Yüksek Âkidlerden her biri kendi ülkesi üzerinde, münakale ihtiyacının istilzam eylediği şeraiti haiz miktarı kâfi motörlü nakil vasıtalarına malik bir servis vasıtasile Trabzon - Tebriz ve icabında Tebriz - Tahran yolu üzerinde yolcu ve eşyanın muntazaman naklini temin eyliyecektir.

Madde 3 — Yüksek Âkidler Tarafından, ikinci maddede mezkûr yol üzerinde, eşya ve yolcu nakliyatını temin ile tavzif edilecek servisler nakliyatın iyi işlemesine müteallik bilcümle meseleleri ve bilhassa evkatı, iki servisin karşılaşması (korespondans) tarife, hudud geçiş ve kezalik kendi nakil vasıtaları için birinci maddede münderiç yol üzerinde, diğer Âkidin ülkesinde yollarına devam etmek imkânlarını bir itilâfı müşterekle tanzim için temasa gireceklerdir.

Madde 4 — Birinci maddede mezkûr yol üzerinde eşya ve yolcu nakliyatını kolaylaştırmak ve fazlalaştırmak için Yüksek Âkidlerden her biri bu yol üzerinde münakalâtın inkişafı nisbetinde ve kendi ülkesinde ve yolun en uygun noktalarında oteller, garajlar ve tamir atelyelerinin tesisini temin eylemeği taahhüd ederler.

Madde 5 — Yüksek Âkid Taraflar gerek bazı rüsumun ilgası veya tenzili gerekse diğer münasib tedabir ile işbu mukavelede derpiş edilen yol üzerinde yapılacak eşya ve yolcu nakliyatına müteallik masrafları mümkün olduğu derecede tenzil eylemeği taahhüd ederler.

Madde 6 — Trabzon - Tahran yolu üzerinde münakaleyi kolaylaştırmak maksadile, iki Âkid Taraf idarî merasim ve tedabiri ve bilhassa yolcu ve eşya nakliyatının tâbi tutulduğu gümrük muayenesi ve pasaport kontrolü usul ve merasimini sadeleştirmek için icabına tevessül edeceklerdir.

Madde 7 — İki Hükûmet, en geç işbu mukavelenin imzasını takib eden dört ay içinde, 1, 2, 4 ve 6 ncı maddelerde derpiş edilen meseleleri mümkün mertebe kısa bir zamnda tahakkuk ettirmek maksadile bilitilâf bir proğram tanzim edeceklerdir.

Bu proğramla alınan mukarreratı orada tayin edilen müddetler zarfında icra edeceklerdir.

Madde 8 — İşbu anlaşma, iki Âkid Tarafın teşrii usul ve merasimine tâbi tutulacak ve bu merasimin ikmali diğer Tarafa nota ile tebliğ edilecektir. Anlaşma son notanın tevdii tarihinden itibaren mer'iyete girecektir.

Anlaşma, Âkid Taraflardan biri canibinden feshedilmediği müddetçe mer'iyette kalacaktır.

Bu fesih 1 kânunusani 1941 den evvel yapılmıyacak ve diğer Tarafa tebliğinden bir sene sonra tesirini gösterecektir.

Bununla beraber, işbu mukavelenin 7 nci maddesinde münderiç programın tatbika konulması tarihinin ikinci senesinden itibaren 14 mart 1937 tarihinde imza edilen mukavelede derpiş olunan muhtelit gümrük bürosundan geçen eşyanın miktarı senevî asgarî 6000 tona baliğ olmazsa, Yüksek Âkidlerden her biri, 6 ay evvel ihbar şartile, işbu mukaveleden inbias eden taahhüdat ve vecaibden her zaman kurtulmak hakkını haiz olacaktır.

Teşriî usul ve merasimin ikmalini gösteren tasdiknameler mümkün mertebe sür'atle Ankarada teati edilecektir.

Yukarıdaki hususları tasdik etmek üzere iki Âkid Taraf murahhasları işbu anlaşmayı imza etmişlerdir.

Tahranda yirmi nisan bin dokuz yüz otuz yedi tarihinde, Fransızca olarak iki nüsha tanzim edilmiştir.

İmza:
Cemal Hüsnü Taray *Samiy*
Kemal Köprülü

Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında imza edilmiş olan Ticaret ve Seyrisefain Muahedesinin tasdikı hakkında kanun

Kanun №: 3218 *Kabul tarihi: 7/6/1937*

Madde 1 — Tahranda 14 mart 1937 tarihinde imza edilen Türkiye - İran Ticaret ve Seyrisefain Muahedenamesi kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

15/6/1937

Türkiye ve İran arasında Ticaret ve Seyrisefain Muahedenamesi

Bir taraftan:
Türkiye Cümhurreisi,

ve diğer taraftan:
Majeste İran Şehinşahı,

Türkiye ve İran arasında ticarî münasebetlerin tergib ve inkişafı arzusile mütehassis olarak bir ticaret ve seyrisefain muahedesi akdine karar vermişler ve bu hususta murahhasları olarak,

Türkiye Cümhurreisi:

Sabık Vekil, Cemiyeti Akvam nezdinde sabık Daimî Murahhas, Büyük Millet Meclisinde Saylav Ekselans Cemal Hüsnü Tarayı ve Orta Elçi Ekselans Kemal Köprülüyü,

Majeste İran Şehinşahı:

Hariciye Veziri Ekselans Enayetullah Samiy'yi ve Ticaret Dairesi Jeranı Vasiğı'yi

tayin buyurmuşlardır.

İşbu murahhaslar usulüne muvafık ve muteber görülen salâhiyetnamelerini yekdiğerine tebliğ ettikten sonra aşağıdaki hükümleri kararlaştırmışlardır:

Madde 1 — Menşei Yüksek Âkidlerden birinin ülkesi olup, diğer Taraf ülkesine idhal edilen tabiî ve mamul müstahsallar, en ziyade müsaadeye mazhar milletin mümasil müstahsallarından istifa edilen veya edileceklerden başka veya daha yüksek gümrük resmi, tezyid emsali, resimler, munzam resimler ve her hangi diğer gümrük aidatına tâbi tutulmıyacaklardır.

En ziyade müsaadeye mazhar millet muamelesi prensibi, Yuksek Âkidlerden birinin ülkesinden diğerinin ülkesine ihraç edilen tabiî ve mamul müstahsalların tâbi tutulduğu ihracat resimlerine ve sair aidata da şamildir.

Şurası mukarrerdir ki, en ziyade müsaadeye mazhar millet muamelesi, gümrük nizamlarının tatbikına, gümrük muamelesine, idhal edilen eşyanın muayene ve tahlilinde müteamil usule, gümrük rüsum ve harçlarının tediyesi şartlarına da şamildir.

Madde 2 — İşbu muahedenin 1 inci maddesinde derpiş edilen muamele:

1 - Yüksek Âkid Taraflardan biri canibinden hemhudud memleketlere hudud ticareti için bahşedilmiş veya ileride bahşedilecek müsaadelere;

2 - Bir gümrük ittihadından münbais hususî müsaadelere;

3 - Türkiye ile 1923 senesinde Osmanlı İmparatorluğundan ayrılan memleketler arasında gümrük tarifeleri hususunda mevcud veya ileride ihdas edilecek hususî menfaat ve müsaadelere;

Tatbik edilmiyecektir.

Madde 3 — Yüksek Âkid Taraflardan birinden diğer memleket ülkesine idhal edilen tabiî veya mamul müstahsallar, o ülkede her ne nam altında olursa olsun dahilî resimler noktasından en ziyade müsaadeye mazhar milletin mümasil müstahsallarına bahşedilen muameleden müstefid olacaklardır.

Madde 4 — Yüksek Âkid Taraflardan her biri idhal edilen emtianın menşe memleketini tesbit etmek için, bu emtianın mezkûr memleketin tabiî veya mamul müstahsallarından bulunduğunu veyahut orada uğradıkları tahavvülât dolayısile olveçhile telâkkisi icab ettiğini mübeyyin bir menşe şehadetnamesi ibrazını isteyebileceklerdir.

İşbu maddenin birinci fıkrasındaki (Tahavvülât) tabiri ecnebi menşeli emtianın, iki Taraftan biri ülkesine idhalinden sonra uğradığı ameliyat, manipülâsyon veya tekemmülden mütevellid olarak, aslî kıymetinin en aşağı % 50 nisbetinde tezayüdünü ifade eder.

Menşe şehadetnameleri, Türkiyede ticaret ve sanayi odaları veya Türk Hükûmetinin tayin edeceği her hangi diğer bir teşekkül, İranda gümrük idareleri veya İran Hükûmetinin tayin edeceği her hangi diğer bir teşekkül tarafından verilecektir.

Aşağıda yazılı irsalât her iki Âkid Tarafın dahilî nizamatına göre ticarî mahiyet arzetmemek şartile, menşe şehadetnamesinden istisna edilecektir:

1 - Kıymeti 50 Türk lirası veya 500 riyalı geçmeyen irsalât;

2 - Posta paketleri;

3 - Hava yolile gönderilen ve sıkleti beş kilogramı geçmeyen irsalât.

Madde 5 — Yüksek Âkid Taraflar, eşhasın, yolcu ağırlıklarının, emtianın ve her nevi mevaddın ve kezalik bilûmum nakil vasıtalarının transitine müteallik hususatta, kendi kanun ve nizamlarının çevresi dahilinde, en ziyade müsaadeye mazhar millet muamelesini mütekabilen bahşetmeği taahhüd ederler.

Madde 6 — Yüksek Âkid Taraflardan birinin sancağını taşıyıp boş veya yüklü olarak diğer Taraf su ve limanlarına giren ve oralardan çıkan vapur ve gemiler, geldikleri ve gidecekleri yerler ne olursa olsun, her hususta en ziyade müsaadeye mazhar millet muamelesinden istifade edeceklerdir.

Madde 7 — İşbu muahedename tasdik edilecek ve tasdik keyfiyeti diğer Âkid Tarafa nota ile tebliğ edilecektir.

İşbu muahede son notanın tevdii tarihinden 15 gün sonra mer'iyete girecek ve bir sene müddeti haiz olacaktır.

Bu müddetin hitamından sonra Yüksek Âkid Taraflardan biri canibinden feshedilmedikçe mer'iyette kalacak ve bu fesih keyfiyeti tebliği tarihinden ancak üç ay sonra tesirini gösterecektir.

Yukarıdaki hususları tasdik etmek üzere Yüksek Âkid Tarafların murahhasları işbu muahedenameyi imza etmişlerdir.

Tahranda, 14 mart 1937 tarihinde, Fransızca olarak iki nüsha tanzim edilmiştir.

İmza:
Cemal Hüsnü Taray *Enayetullah Samiy*
Kemal Köprülü *Sadık Vasiğı*

Protokol

İki Âkid Taraf, eşyanın ve yolcuların geçmesine uygun hudud noktalarını bilâhare tayin eylemek ve oralarda salâhiyeti muktaziyeyi haiz gümrük idareleri tesis etmek hususunda mutabık kalmışlardır,

İşbu protokol bugünkü tarihle imza edilen Ticaret ve Seyrisefain Muahedenamesinin mütemmim cüz'ünü teşkil edecek ve onunla aynı zamanda mer'iyete girecektir.

Tahran, 14 mart 1937

İmza:

Cemal Hüsnü Taray *Enayetullah Samiy*
Kemal Köprülü *Sadık Vasığ*

Türkiye Cümhuriyeti ile Hollanda Kıralhğı arasında imzalanan Ticaret ve Kliring Anlaşmalarile merbutlarının tasdiki hakkındaki 3020 numaralı kanuna müzeyyel kanun

Kanun №: 3219 *Kabul tarihi: 7/6/1937*

Madde 1 — Türkiye Cümhuriyeti ile Hollanda Kıralhğı arasında Ankarada 25 eylül 1934 tarihinde imza ve 3020 numaralı kanunla tasdik edilmiş olan Ticaret ve Kliring Anlaşmalarının beşinci ve on sekizinci maddelerinde yazılı fesih ihbar müddetlerinin değiştirilmesi hakkında Hariciye Vekâletile Felemenk Sefareti arasında 21 ilkkânun 1936 tarihinde Ankarada teati olunan merbut 1 ve 2 numaralı mektuplar kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2 — 3020 numaralı kanunla tasdik edilmiş olan Ticaret ve Kliring Anlaşmalarına merbut (A. 1) liresine (250) numaral. pozisyonuna ilâvesi kabul edilmiştir.

Madde 3 — 3020 numaralı kanunla tasdik edilmiş olan Ticaret ve Kliring Anlaşmaları merbutları arasındaki 23 eylül 1934 tarihine kadar gümrüklerimize gelmiş olan Felemenk menşe ve mevridli emtianın ödenilme müteallik bulunan 7 birinci teşrin 1934 tarihli mektup yerine bu kanuna merbut 3 numaralı ve 5 ikinci teşrin 1934 tarihli mektup ikame olunmuştur.

Madde 4 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 5 — Bu kanunun hükmünü icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

15/6/1937

3020 numaralı kanun 3561 sayılı Resmi Gazetededir.

Türkiye Cümhuriyeti
Hariciye Vekâleti *Ankara: 21 ilk kânun 1936*
No: 1519/1

Suret

Bay Maslahatgüzarı,

Türkiye Cümhuriyeti Hükümetinin, cereyan etmekte olan müzakerat nazarı itibare alarak, Türkiye Cümhuriyeti Hükümetile Felemenk Kıralhğı arasında Ankarada 25 eylül 1934 de mümza Ticaret ve Kliring Anlaşmalarının 5 inci ve 18 inci maddelerinde derpiş edilen 60 günlük fesih ihbar müddetlerinin 30 güne indirilmesiyle ve bu suretle nihayet 25 şubat 1937 de fesih vaki olduğu takdirde merkûm anlaşmaların 25 mart 1937 de münkazi olmalarında mutabık bulunduğunun bu babdaki görüşmelere tevfikan Zatı Devletpenâhilerine arz ile müftehirim.

İhtiramatı fâikamı lütfen kabul ediniz, Bay Maslahatgüzarı.

Hariciye Vekâleti Vekili
Şükrü Saracoğlu

Bay Baron de Harinxma Thoe Slooten
Felemenk Maslahatgüzarı
Ankara

Felemenk Sefareti No: 61 *Ankara: 21 ilk kânun 1936*

Suret

Bay Vekil,

Felemenk Kıralîçesi Hazretleri Hükümetinin Felemenk Kıralhğı ile Türkiye Cümhuriyeti arasındaki, Ankarada 25 eylül 1934 de imza olunan Ticaret ve Kliring Anlaşmalarının 5 inci ve 18 inci maddelerinde derpiş edilen 60 günlük fesih müddetinin 30 güne indirilmesinde ve bu suretle nihayet 25 şubat 1937 de fesih vaki olduğu takdirde merkûm anlaşmaların 25 mart 1937 de münkazi olmaları hususunda mutabık bulunduğunun bu babdaki görüşmelere tevfikan Zatı Devletpenâhilerine arz ile müftehirim.

İhtiramatı fâikamı lütfen kabul ediniz, Bay Vekil.

B. Harinxma Thoe Slooten

Bay Şükrü Saracoğlu
Adliye Vekili
Hariciye Vekâleti Vekili
Ankara

Türkiye Cümhuriyeti
Hariciye Vekâleti *İstanbul 3 teşrinisani 1934*
No: 7293/26

Suret

Maslahatgüzar Beyefendi,

Malûmu âlileri olduğu üzere 25 eylül 1934 tarihli Türkiye - Felemenk Ticaret Muahedenamesine müllhak mektuplardan birisi şu suretle muharrerdir:

"12 kânunuevvel 1935 tarihli ve 15416 numaralı kararnameye ahkâmına tevfikan 16 haziran 1934 tarihinden itibaren 25 eylül 1934 tarihine kadar Türk gümrüklerine gelmiş olan Hollanda Kıralhğı menşe ve mevridli eşyanın gümrüklere ibrazına Türkiye Cümhuriyeti Hükümetinin mutabık olduğunu nazarı itibarına hal ile keşki şeref eylerim...

"İşbu eşyanın bedelleri Türkiye ve Hollanda Hükümetleri arasında bu gün imza edilmiş olan Clearing Mukavelenamesi ahkâmına tevfikan takdi muamelesi yapılmak üzere Türk ihracı olarak Türkiye Cümhuriyeti Merkez Bankasına tesviye olunacaktır...

İhtiramatı fâikamın kabulünü rica ederim. Maslahatgüzar Beyefendi.

İki Taraftan bu mektup mealinde tasavvur olunan eşya 16 haziran-dan 25 eylül 1934 e kadar Türk gümrüklerine gelmiş olan Felemenk Kıralhğı menşe ve mevridli emtiasının, bedelleri iki memleketimiz arasındaki 25 eylül 1934 tarihli Clearing Anlaşması ahkâmına tevfikan tasdiklere edilmek üzere Türkiye Cümhuriyeti Merkez Bankasına Türk ihracı olarak yatırılmak şartile gümrüklenmesine müsaadı etmek lâk.

Bu fıkrada zikrolunan "12 - XII - 1935 tarih 15416 kararname,, tabiri ki, 1 teşrinisani 1935 tarihinden evvel gelmiş olan emtiaya şâmildir ve bundan dolayı salâhiyetdâr mektup tesbiti ile münasebet yoktur. Bunun yerine 25 eylül 1934 tarihli "Ticaret Mukavelesi,, tabiri ikame edilecektir.

Bu hasse hakkındaki tam tevafuk kararımızı Zatı Âlilerine beyân ile keşki şeref eyler ve ihtiramatı fâikamın kabulünü rica ederim, Maslahatgüzar Beyefendi.

Baron de Harinxma Thoe Slooten
Hollanda Maslahatgüzarı
Ankara

33

Sadabad Paktı
Saadabad Pact

Türkiye Cumhuriyeti ile Afgan, İran ve Irak devletleri arasında Tahran'da Sadabad Sarayı'nda Milletler Cemiyeti Paktı çerçevesinde çizilen teminat yoluyla dostluk ve iyi münasebetlerin devamına hizmet için zikr olunan ülkelerin Hariciye bakanları tarafından imza edilen, devletlerin birbirlerine saldırmayacaklarını ve aralarındaki meseleleri diplomatik görüşme yoluyla çözmek için çalışacaklarını içeren ve 10 maddeden oluşan Adem-i Tecavüz ve Müşavere Muahedesi.

The Treaty of Non-Agression and Consultation consisting of 10 articles, between the Republic of Türkiye and the Afghan, Iranian and Iraqi states, signed by the Ministers of Foreign Affairs of the aforementioned countries at the Saadabad Palace in Tehran in order to serve the continuation of friendship and good relations through the guarantees drawn within the framework of the League of Nations Pact, stating that the states will not attack each other and will work to resolve the issues between them through diplomatic negotiations.

İmza / Signed, Tahran 8 Temmuz / July 1937
Onay / Ratified, Ankara 14 Ocak / January 1938

Resmî Gazete, 27 Kanunusanî 1938, Sayı 3819, s. 9300-9301
DBTDA, 500/8253/54532-1

T.C.
Resmî Gazete

Tesis tarihi: 7 Teşrinievvel 1336 - 1920

İdare ve yazı işleri için Başvekâlet Neşriyat ve Müdevvenat Dairesi Müdürlüğüne müracaat olunur | 27 KÂNUNUSANİ 1938 PERŞEMBE | SAYI: 3819

KANUNLAR

Türkiye Cümhuriyeti ile Afgan, İran ve İrak Devletleri arasında tanzim olunan Ademi Tecavüz ve Müşavere Muahedenamesinin tasdikına dair kanun

Kanun No: 3324 *Kabul tarihi: 14/1/1938*

Madde 1 — Türkiye Cümhuriyeti ile Afgan, İran ve Irak Devletleri arasında tanzim edilerek Tahranda Sadabadda imza edilmiş olan ve ademi tecavüz ve müşavere hükümlerini ihtiva eden 8 temmuz 1937 tarihli muahede kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanun hükümlerini icraya, İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

22/1/1938

ADEMİ TECAVÜZ MUAHEDENAMESİ

Mukaddeme

Türkiye Reisicümhuru,
Majeste Afganistan Kıralı,
Majeste Irak Kıralı,
Majeste İran Şahinşahı

Ellerinde olan bütün vasıtalarla aralarındaki dostluk ve iyi anlaşma münasebetlerinin idamesine hadim olmak arzusile;

Milletler Cemiyeti Paktı çerçevesi içinde munzam teminat vasıtasile yakın şarkta sulh ve emniyeti temin ve bu suretle umumî sulha yardım maksadile mütehassis olarak;

Pariste 27 ağustos 1928 de imzalanan harbden feragat muahedesi ile kendilerinin vaziilimza bulundukları Milletler Cemiyeti misakına ve harbden feragat muahedesine uygun diğer bütün muahedeler mucibince mevcud vecibelerini tamamile müdrik olarak;

Bu muahedeyi imzaya karar vermişler ve bu maksadla:

Türkiye Cümhur Reisi:
Hariciye Vekili Ekselâns Dr. Tevfik Rüştü Arası;

Majeste Afganistan Kıralı:
Hariciye Veziri Ekselâns Faiz Mohammed Hanı;

Majeste Irak Kıralı:
Hariciye Veziri Ekselâns Dr. Naji Elasıli;

Majeste İran Şahinşahı:
Hariciye Veziri Ekselâns Enayetollah Samiyi; murahhas olarak tayin etmişlerdir.

Mezkûr murahhaslar, usulü dairesinde tanzim edilmiş olduğu görülen salâhiyetnamelerini teati ettikten sonra aşağıdaki hükümleri kararlaştırmışlardır:

Madde 1 — Yüksek Âkid Taraflar, birbirlerinin dahili işlerine her türlü müdahaleden mutlak surette istinkâf siyaseti takib etmeyi teahhüd ederler.

Madde 2 — Yüksek Âkid Taraflar, muşterek hududlarının masuniyetine sureti katiyede riayet etmeyi teahhüd ederler.

Madde 3 — Yüksek Âkid Taraflar müşterek menfaatlerini alâkadar eden beynelmilel mahiyette her türlü ihtilâflarda birbirlerile istişarede bulunmak hususunda mutabıktırlar.

Madde 4 — Yüksek Âkid Taraflardan her biri, diğerine karşı hiç bir halde, gerek münferiden, gerek bir veya birden fazla salis Devletle birlikte, diğer Âkidlerden birine karşı hiç bir tecavüz hareketinde bulunmamayı teahhüd eder.

Tecavüz hareketi addedilenler şunlardır:

1 - Harb ilânı;

2 - Harb ilân edilmeksizin dahi olsa, bir Devletin silâhlı kuvvetleri tarafından diğer bir devlet arazisinin istilâsı;

3 - Bir Devletin kara, deniz veya hava kuvvetleri tarafından, harb ilân edilmeksizin dahi olsa, diğer bir Devletin arazisine, gemilerine veya tayyarelerine taarruz;

4 - Mütecavize doğrudan doğruya veya bilvasıta yardım veya müzaheret.

Tecavüz hareketi teşkil etmeyenler şunlardır:

1 - Meşru müdafaa hakkını istimal, yani yukarıda tarif edilen tecavüz hareketine mukavemet;

2 - Milletler Cemiyeti paktının 16 ncı maddesinin tatbikından mütevellid filiyat;

3 — Milletler Cemiyeti Assamblesi veya konseyi tarafından ittihaz edilen bir karar mucibince veyahut Milletler Cemiyeti paktının 15 inci maddesinin 7 nci fıkrasının tatbiki suretile yapılan hareket; şukadar ki ikinci haldeki hareket ilk mütearrız Devlete karşı tevcih edilmiş bulunsun;

4 - Yüksek Âkid Taraflardan birinin taarruza, istilâya uğrayan bir Devlete yardım hareketi veyahut Pariste 27 ağustos 1928 de imza edilen harbden feragat muahedesine muhalif olarak harbe müracaat etmesi.

Madde 5 — Yüksek Âkid Taraflardan biri, bu muahedenin 4 üncü maddesinin ihlâl edildiğini veya edilmek üzere olduğunu telâkki ettiği takdirde, meseleyi derhal Milletler Cemiyeti Konseyine arzedecektir. İşbu hüküm mevzuubahs Yüksek Âkid Tarafından bu ahvalde lüzumuna hükmettiği bütün tedbirleri almak hakkını ihlâl etmez.

Madde 6 — Yüksek Âkidlerden biri, bir salis Devlet aleyhine bir tecavüze geçerse, diğer Yüksek Âkid Taraf, ihbar etmeksizin, işbu muahedeyi mütecavize karşı feshedecektir.

Madde 7 — Yüksek Âkid Taraflardan her biri, diğer Âkid Tarafların müessesatını devirmek, hudud ve diğer mahallerinin nizam ve emniyetini bozmak veya Hükûmet rejimini ihlâl etmek maksadile silâhlı

çete, cemiyet veyahut teşekküllerin teessüsüne veya filiyata geçmelerine, kendi hududları dahilinde, mani olmayı taahhüd ederler.

Madde 8 — Yüksek Âkid Taraflar, kendi aralarında çıkabilecek bütün niza ve ihtilâfların, mahiyet ve menşeleri her ne olursa olsun, hal ve tesviyesi ancak muslihane vasıtalara müracaatla mümkün olabileceğini 27 ağustos 1928 tarihli harbden feragat muahedesile tanımış olduklarından bu hükmü teyid ile bu hususta kendi aralarında ittihaz olunmuş veya edilecek olan usullere müracaat edeceklerini beyan ederler.

Madde 9 — İşbu muahedenin hiç bir maddesi, Milletler Cemiyeti Paktı mucibince Yüksek Âkidlerin her biri tarafından deruhde edilen vecibeleri, her ne hususta olursa olsun, tenkis eder mahiyette telâkki olunamaz.

Madde 10 — Fransızca ve dört nüsha olarak yazılan ve birer nüshası Âkid Devletlerden her biri tarafından alındığı tasdik edilen işbu muahede beş sene müddetle akdedilmiştir. Bu müddetin hitamında, Yüksek Âkidlerden biri tarafından altı ay evvel mefsuhiyeti ihbar edilmedikçe muahede, bütün hükmü cari olmak üzere, yeniden daha beş sene müddetle temdid edilmiş sayılacak ve her hitam devresinde Yüksek Âkidlerden biri veya bir kaçı tarafından altı ay evvel feshi haber verilinciye kadar muteber olacaktır. Âkidlerden birile feshedilen muahede diğerleri arasında mer'iyette devam eder.

İşbu muahedename Yüksek Âkidlerin her biri tarafından kendi teşriî usulüne tevfikan tasdik edilecek ve Milletler Cemiyeti Genel Sekreterliğince kaydedilerek Cemiyetin diğer azasına keyfiyetin bildirilmesi rica olunacaktır.

Tasdiknameler, Yüksek Âkidlerin her biri tarafından İran Hükûmetine tevdi olunacaktır.

Tasdiknameler iki Yüksek Âkid Tarafından tevdi edilir edilmez işbu muahede bu iki Taraf arasında meriyete girecektir. Üçüncü ve dördüncü Âkid Tarafından da tasdiknameler tevdi ediliği zaman muahede bu üçüncü ve dördüncü ile de mer'i olacaktır.

Tasdiknamelerin her tevdiinde İran Hükûmeti tarafından bu muahedeyi imzalayanlara işbu tevdi keyfiyeti derhal haber verilecektir.

Tahranda, Sad - Abad Sarayında, sekiz temmuz bin dokuz yüz otuz yedi tarihinde akdedilmiştir.

Dr. Rüştü Aras

Faiz

Naji-Al-Asul

Samiy.

Muhasebei Umumiye Kanununa ek kanun

Kanun No: 3325 Kabul tarihi: 17/1/1938

Madde 1 — Mukavelenameleri mucibince imtiyazlı şirketlerle mütekâbidlerden teftiş mukabili alınan mebaliğin hariçte sarfı ve kadroda gösterilmeksizin bu kabil şirket ve müteahhidlere nezdinde komiser veya fen memuru istihdamı caiz değildir. Ancak yeni akdolunan mukavelât dolayısile bir malî sene zarfında işe başlayan şirket ve müteahhidlerden teftiş mukabili alınacak mebaliğ bir taraftan varidat bütçesindeki tertibi mahsusuna irad kayd diğer taraftan bu mebaliğin tecavüz etmemek üzere İcra Vekilleri Heyetince tasdik olunacak kadro dairesinde komiser veya fen memuru bittayin ücretleri memuriyetleri olduğu daire bütçesinin müstahdeminin daimî tertiblerine münasebet olarak ilâve ve tenzil olunur. Bunlardan müteakib malî sene bütçesinin tanzimine kadar evvel tayin olunanlara o sene kadrolarına ve bütçenin tanzimine kadar sonra tayin olunanların ikinci müteakib sene kadrolarına ithali mecburidir.

Madde 2 — Varidat bütçesinde nâzım varidat unvanı altında bir kısım açılmıştır. Bu kısma Maliye Vekâletince hususî kanunları mucibince diğer Devlet dairesi namına hesabına cihayet edilip bu dairelere verilecek varidat kaydolunur.

Nâzım varidat hesabında kayıdlı varidat Maliye Vekâleti masraf bütçesinde açılmış olan hususî faslıdan alâkadar dairelere tediye edilir.

Madde 3 — Daire bütçelerinde seferberlik adile birer rakamsız fasıl açılır. Bu fasıllara seferberlik hizmetleri için lüzum görülen tahsisat İcra Vekilleri Heyeti kararile diğer fasıllardan mümkün olduğu kadar nakil suretile temin olunur. Bu maddenin hükmü mülhak bütçelere de şamildir.

Madde 4 — 1050 sayılı Muhasebei Umumiye Kanununun 47 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

(Maaşları tediye dünyası dahi bu maddedeki esasa tevfikan cari senesi bütçesinden verilir).

Madde 5 — Bu kanun 1 haziran 1938 tarihinden muteberdir.

Madde 6 — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

22/1/1938

Ziraat Vekâleti Vazife ve Teşkilât Kanununa ek kanun

Kanun No: 3326 Kabul tarihi: 17/1/1938

Madde 1 — 4/6/1937 tarih ve 3203 sayılı Ziraat Vekâleti vazife ve Teşkilât Kanununun 17 nci maddesine bağlı (1) sayılı cetvelin hukuk müşavirliği kısmında yazılı (hukuk müşavir muavini) unvanı (hukuk müşaviri) şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükümlerini icraya Ziraat Vekili memurdur.

22/1/1938

Kaçakçılığın Men ve Takibi hakkındaki kanunun bazı maddelerini değiştiren 2550 sayılı kanunun ikinci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında kanun

Kanun No: 3327 Kabul tarihi: 17/1/1938

Madde 1 — Kaçakçılığın men ve takibi hakkındaki 1938 sayılı kanunun 57 ve 60 ncı maddelerini değiştiren ve bu kanuna bir madde ekleyen 2550 sayılı kanunun ikinci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

Bu madde mucibince gümrük kaçağı eşya bedeli ile kaçak altınların değerinden ve bunların para cezalarından tazminat karşılığı olarak Hazineye irad kaydedilen yüzde yirmiler Gümrük ve İnhisarlar Vekâleti masraf bütçesindeki tazminat tertibine tahsisat olarak ilâve olunur.

Madde 2 — Bu kanun 1 haziran 1938 tarihinden muteberdir.

5-

Türkiye - Afgan - Irak ve İran
arasında
Ademi Tecavüz Muahedenamesi

Traité de Non Agression
entre
La Turquie - l'Afghanistan - l'Irak et l'Iran

Mukaddeme

Türkiye Reisicümhuru,

Majeste Afganistan Kıralı

Majeste Irak Kıralı,

Majeste İran Şehinşahı

Ellerinde olan bütün vasıtalarla aralarındaki dostluk ve iyi anlaşma münasebetlerinin idamesine hadim olmak arzusile ;

Milletler Cemiyeti Paktı çerçevesi içinde munzam teminat vasıtasile yakın şarkta sulh ve emniyeti temin ve bu suretle umumî sulha yardım maksadile mütehassis olarak ;

Pariste 27 Ağustos 1928 de imzalanan harbden feragat muahedesi ile kendilerinin vaziülimza bulundukları Milletler Cemiyeti misakına ve harbden feragat muahedesine uygun diğer bütün muahedeler mucibince mevcut vecibelerini tamamile müdrik olarak ;

Bu muahedeyi imzaya karar vermişler ve bu maksadla :

Préambule

Le Président de la République Turque,

Sa Majésté le Roi d'Afghanistan,

Sa Majésté le Roi de l'Irak,

Sa Majésté Impériale le Schahinschah de l'Iran.

Désireux de contribuer par tous les moyens en leur pouvoir au maintien des relations d'amitié et de bonne entente entre eux;

Animés du dessein d'assurer la paix et la sécurité dans le Proche - Orient au moyen de garanties additionnelles dans le cadre du Pacte de la Société des Nations, et de contribuer ainsi à la paix générale;

Pénétrés de leurs obligations en vertu du Traité de renonciation à la Guerre signé à Paris le 27 Août 1928 et des autres Traités auxquels ils sont Parties, qui sont tous en harmonie avec le Pacte de la Société des Nations et le Traité de renonciation à la Guerre;

Ont décidé de conclure le présent Traité et ont, dans ce but, nommé:

12.11.2021 tarih ve 33507950 sayılı Karar ile gizliliği kaldırılmıştır.

Türkiye Cümhur Reisi:

Hariciye Vekili Ekselâns Dr. Tevfik Rüştü Arası;

Majeste Afganistan Kıralı:

Hariciye Veziri Ekselâns Faiz Mohammed Hanı;

Majeste Irak Kıralı:

Hariciye Veziri Ekselâns Dr. Naji Elasali;

Majeste İran Şahinşahı:

Hariciye Veziri Ekselâns Enayetollah Samiyi; murahhas olarak tayin etmişlerdir.

Mezkûr murahhaslar, usulü dairesinde tanzim edilmiş olduğu gürülen salâhiyetnamelerini teati ettikten sonra aşağıdaki hükümleri kararlaştırmışlardır:

MADDE 1.

Yüksek Akid Taraflar, birbirlerinin dahili işlerine her türlü müdahaleden mutlak surette istinkâf siyaseti takib etmeyi teahhüd ederler.

MADDE 2.

Yüksek Akid Taraflar, müşterek hududlarının masuniyetine sureti katiyede riayet etmeyi teahhüd ederler.

MADDE 3.

Yüksek Âkid Taraflar, müşterek menfaatlerini alâkadar eden beynelmilel mahiyette her türlü ihtilâflarda birbirlerile istişarede bulunmak hususunda mutabıktırlar.

MADDE 4.

Yüksek Âkid Taraflardan her biri, diğerine karşı hiç bir halde, gerek münferiden, gerek bir veya birden fazla salis Devletle birlikte, diğer Âkidlerden birine karşı hiç bir tecavüz hareketinde bulunmamayı teahhüd eder.

Tecavüz hareketi addedilenler şunlardır:

1 - Harb ilânı:

Le Président de la République Turque:

Son Excellence Monsieur le Docteur Tevfik Rüştü Aras, Ministre des Affaires Etrangères de Turquie;

Sa Majésté le Roi d'Afghanistan:

Son Excellence Monsieur Faiz Mohammad Khan, Ministre des Affaires Etrangères de l'Afghanistan;

Sa Majésté le Roi de l'Irak:

Son Excellence Monsieur le Docteur Naji - Al - Asil, Ministre des Affaires Etrangères de l'Irak;

Sa Majésté Impériale le Schahinschah de l'Iran:

Son Excellence Monsieur Enayatollah Samiy, Ministre des Affaires Etrangères de l'Iran;

qui, ayant échangé leurs pleins pouvoirs, trouvés en bonne et due forme, sont convenus des dispotions suivantes:

ARTICLE 1.

Les Hautes Parties Contractantes s'engagent à poursuivre une politique d'abstention absolue de toute ingérence dans leurs affaires intérieures.

ARTICLE 2.

Les Hautes Parties Contractantes s'engagent expressément à respecter l'inviolabilité de leurs frontières communes.

ARTICLE 3.

Les Hautes Parties Contractantes conviennent de se consulter dans tous les conflits d'ordre international ayant trait à leurs intérêt communs.

ARTICLE 4.

Chacune des Hautes Parties Contractantes s'engage vis - à - vis de l'autre à ne recourir en aucun cas, soit isolément, soit conjointement avec une ou plusieurs tierces Puissances, à aucun acte d'agression dirigé contre l'une d'Elles.

Sont considérés comme actes d'agression:

1 - La déclaration de guerre;

12.11.2021 tarih ve 33507950 sayılı Karar ile gizliliği kaldırılmıştır.

2 - Harb ilân edilmeksizin dahi olsa, bir Devletin silâhlı kuvvetleri tarafından diğer bir Devlet arazisinin istilâsı ;

3 - Bir Devletin kara, deniz veya hava kuvvetleri tarafından, harb ilân edilmeksizin dahi olsa, diğer bir Devletin arazisine, gemilerine veya tayyarelerine taarruz ;

4 - Nütecavize doğrudan doğruya veya bilvasıta yardım veya müzaheret.

Tecavüz hareketi teşkil etmeyenler şunlardır:

1 - Meşru müdafaa hakkını istimal, yani yukarıda tarif edilen tecavüz hareketine mukavemet ;

2 - Milletler Cemiyeti paktının 16 ncı maddesinin tatbikından mütevellid filiyat ;

3 - Milletler Cemiyeti Assamblesi veya konseyi tarafından ittihaz edilen bir karar mucibince veyahut Milletler Cemiyeti paktının 15 inci maddesinin 7 nci fıkrasının tatbiki suretile yapılan hareket ; şukadar ki ikinci haldeki hareket ilk mütearrız Devlete karşı tercih edilmiş bulunsun.

4 - Yüksek Âkid Taraflardan birinin taarruza, istilâya uğrayan bir Devlete yardım hareketi veyahut Pariste 27 Ağustos 1928 de imza edilen harbden ferağat muahedesine muhalif olarak harbe müracaat etmesi.

MADDE 5.

Yüksek Âkid Taraflardan biri, bu muahenin 4 üncü maddesinin ihlâl edildiğini veya edilmek üzere olduğunu telâkki ettiği takdirde, meseleyi derhal Milletler Cemiyeti Konseyine arzedecektir. İşbu hüküm mevzuubahs Yüksek Âkid Tarafından bu ahvalde lüzumuna hükmettiği bütün tedbirleri almak hakkını ihlâl etmez.

MADDE 6.

Yüksek Akidlerden biri, bir salis Devlet aleyhine bir tecavüze gèçerse, diğer Yüksek Âkid Taraf, ihbar etmeksizin işbu muahedeyi mütecavize karşı feshedecektir.

MADDE 7.

Yüksek Âkid Taraflardan her biri, diğer Akid Tarafların müessesatını devirmek, hudud

2 - L'invasion, par les forces armées d'un Etat, même sans déclaration de guerre, du territoire d'un autre Etat;

3 - L'attaque, par les forces terrestres, navales ou aériennes d'un Etat, même sans déclaration de guerre, du territoire, des navires ou des aéronefs d'un autre Etat;

4 - L'aide ou assistance, soit directe, soit indirecte, à l'agresseur.

Ne constituent pas des actes d'agression:

1 - L'exercice du droit de légitime défence, c'est - à dire la résistance à un acte d'agression tel qu'il est défini ci - dessus;

2 - L'action en application de l'art. 16 du Pacte de la Société des Nations;

3 - L'action en raison d'une décision prise par l'Assemblée ou par le Conseil de la Société des Nations, ou en application de l'art. 15 paragraphe 7 du Pacte de la Société des Nations, pourvu que dans ce dernier cas cette action soit dirigée contre l'Etat qui le premier s'est livré à une attaque;

4 - L'action d'aide à un Etat soumis à l'attaque, l'invasion ou le recours à la guerre par une Autre des Hautes Parties Contractantes, contrairement au Traité de renonciation à la Guerre signé à Paris le 27 Août 1928.

ARTICLE 5.

Si l'Une des Hautes Parties Contractantes estime qu'une violation de l'article 4 du présent Traité a été ou est sur le point d'être commise, Elle portera immédiatement la question devant le Conseil de la Socitété des Nations.

La disposition qui précède ne porte pas atteinte au droit de cette Haute Partie Contractante de prendre toutes mesures qu'Elle juge nécessaire dans ces circonstances.

ARTICLE 6.

Si l'Une des Hautes Parties Contractantes se livre à une agression contre une tierce Puissance, l'Autre Haute Partie Contractante pourra, sans préavis, dénoncer le présent Traité vis - à - vis de l'agresseur.

ARTICLE 7.

Chacune des Hautes Parties Contractantes s'engage à prévenir, dans ses limites respectives,

12.11.2021 tarih ve 33507950 sayılı Karar ile gizliliği kaldırılmıştır.

ve diğer mahallerinin nizam ve emniyetini bozmak veya Hükûmet rejimini ihlâl etmek maksadile silâhlı çete, cemiyet veyahut teşekküllerin teessüsüne veya filiyata geçmelerine, kendi hududları dahilinde, mani olmayı taahhüd ederler.

la formation ou l'action de bandes armées, associations ou organisations pour le renversement des institutions établies, en vue de porter atteinte à l'ordre ou à la sécurité de toute partie, frontalière ou autre, du territoire de l'Autre Partie ou en vue de porter atteinte au régime de Gouvernement de cette autre Partie.

MADDE 8.

Yüksek Âkid Taraflar, kendi aralarında çikabilecek bütün niza ve ihtilâfların, mahiyet ve menşeleri her ne olursa olsun, hal ve tesviyesi ancak muslihane vasıtalara müracaatla mümkün olabileceğini 27 Ağustos 1928 tarihli harbden feragat muahedesile tanımış olduklarından bu hükmü teyid ile bu hususta kendi aralarında ittihaz olunmuş veya edilecek olan usullere müracaat edeceklerini beyan ederler.

ARTICLE 8.

Les Hautes Parties Contractantes ayant déjà reconnu dans le Pacte général de renonciation à la guerre du 27 Août 928 que le règlement ou la solution de tous les différends ou conflits, quelle que soit leur nature ou leur origine, qui pourront surgir entre Elles, ne devra jamais être recherché que par des moyens pacifiques, confirment cette disposition et déclarent s'en référer aux procédures créées ou à créer à cet égard entre les Hautes Parties Contractantes.

MADDE 9.

İşbu muahedenin hiç bir maddesi, Milletler Cemiyeti Paktı mucibince Yüksek Âkidlerin her biri tarafından deruhde edilen vecibeleri, her ne hususta olursa olsun, tenkis eder mahiyette telâkki olunamaz.

ARTICLE 9.

Aucun des articles du présent Traité ne peut être considéré comme diminuant en quoi que ce soit les obligations assumées par Chacune des Hautes Parties Contractantes, en vertu du Pacte de la Société des Nations.

MADDE 10.

Fransızca ve dört nüsha olarak yazılan ve birer nüshası Âkid Devletlerden her biri tarafından alındığı tasdik edilen işbu muahede beş sene müddetle akdedilmiştir. Bu müddetin hitamında, Yüksek Âkidlerden biri tarafından altı ay evvel mefsuhiyeti ihbar edilmedikçe muahede, bütün hükmü cari olmak üzere, yeniden daha beş sene müddetle temdid edilmiş sayılacak ve her hitam devresinde Yüksek Âkidlerden biri veya bir kaçı tarafından altı ay evvel feshi haber verilinciye kadar muteber olacaktır. Âkidlerden birile feshedilen muahede diğerleri arasında mer'iyette devam eder.

İşbu muahedename Yüksek Âkidlerin her biri tarafından kendi teşrii usulüne tevfikan tasdik edilecek ve Milletler Cemiyeti Genel Sekreterliğince kaydedilerek Cemiyetin diğer azasına keyfiyetin bildirilmesi rica olunacaktır.

ARTICLE 10.

Le présent Traité, rédigé en français, signé en quatre exemplaires, dont Chacune des Hautes Parties Contractantes reconnait avoir reçu l'un, est conclu pour la durée de cinq années.

A l'expiration de ce délai, à moins qu'Une des Hautes parties Contractantes n'ait notifié sa dénonciation avec préavis de six mois, le Traité sera considéré comme renouvelé de plein droit pour une nouvelle période de cinq ans, d'époque en époque, jusqu'à ce qu'Une ou plusieurs des Hautes parties Contractantes aient notifié sa dénonciation, avec préavis de six mois. Le Traité, dénoncé avec l'Une des parties, continue à exister entre les Autres.

Le présent Traité sera ratifié par chacune des Hautes parties Contractantes conformément à sa constitution, et enregistré à la Société des Nations par le Secrétaire Général, qui sera prié d'en donner connaissance aux autres membres de la Société.

12.11.2021 tarih ve 33507950 sayılı Karar ile gizliliği kaldırılmıştır.

Tasdiknameler, Yüksek Âkidlerin her biri tarafından İran Hükûmetine tevdi olunacaktır.

Tasdiknameler iki Yüksek Âkid Tarafından tevdi edilir edilmez işbu muahede bu iki Taraf arasında meriyete girecektir. Üçüncü ve dördüncü Âkid Tarafından da tasdiknameler tevdi edildiği zaman muahede bu üçüncü ve dördüncü ile de mer'i olacaktır.

Tasdiknamelerin her tevdiinde İran Hükûmeti tarafından bu muahedeyi imzalayanlara işbu tevdi keyfiyeti derhal haber verilecektir.

Tahranda, Sad - Abad Sarayında, sekiz Temmuz bin dokuz yüz otuz yedi tarihinde akdedilmiştir.

Dr. Rüştü Aras
Faiz
Naji-Al-Asıl
Samiy.

Les instruments de ratification seront déposés par chacune des Hautes parties Contractantes auprès du Gouvernement Iranien.

Aussitôt que les instruments de ratification auront été déposés par deux Hautes Parties Contractantes, le présent Traité entrera en vigueur entre ces deux Parties. Il entrera en vigueur avec la Troisième quand celle - ci déposera l'instrument de ratification, et ainsi avec la Quatrième.

Chaque dépôt des instruments de ratification sera immédiatement notifié par le Gouvernement de l'Iran à tous les signataires du présent Traité.

Fait au palais de Saad - Abad (Téhéran) le huit Juillet Mil Neuf Cent Trente - Sept.

Dr. Rüştü Aras
Faiz
Naji-Al-Asıl
Samiy.

Sadabad Paktı'nın Fransızca nüshası

DBTDA, 500/8253/54532, 1-1

12.11.2021 tarih ve 33507950 sayılı Karar ile gizliliği kaldırılmıştır.

Sadabad Antlaşmasının İmzalandığı Tahran'daki Sebz Sarayı

Fotoğraf: Mesut Demir, Tahran 2023

34

Hudut Hattının Tashihi ile İlgili Anlaşma

Agreement Concerning the Correction of the Border Line

Türkiye ile İran arasında hudut hattının tespiti ile ilgili olarak 23 Ocak 1932 tarihinde Tahran'da imza edilen itilafnamede bildirilen hudut hattında Mazbişo, Paki ve Eli adlı mahallerin bulunduğu mıntıka ile bu hududa ait haritadaki uyumsuzluğun düzeltilmesini konu edinen Türkiye ile İran Arasındaki Hudud Hattının Tashihine Müteallik Anlaşma.

Agreement Concerning the Correction of the Border Line between Türkiye and Iran concerning the correction of the discrepancy between the map of the border line between Türkiye and Iran and the region where Mazbisho, Paki and Eli settlements are located on the border line specified in the treaty signed in Tehran on January 23, 1932 regarding the determination of the border line between Türkiye and Iran.

İmza / Signed, Tahran 27 Mayıs / May 1937
Onay / Ratified, Ankara 17 Ocak / January 1938

Resmî Gazete, 27 Kanunusanî 1938, Sayı 3819, s. 9304

T.C.
Resmî Gazete

Tesis tarihi: 7 Teşrinievvel 1336 - 1920

İdare ve yazı işleri için Başvekâlet Neşriyat ve Müdevvenat Dairesi Müdürlüğüne müracaat olunur	27 KÂNUNUSANİ 1938 PERŞEMBE	SAYI: 3819

Türkiye ile İran arasındaki hudud hattının tashihine müteallik anlaşmanın tasdikına dair kanun

Kanun No: 3332 *Kabul tarihi: 17/1/1938*

Madde 1 — Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında 27 mayıs 1937 tarihinde Tahranda imza edilen hudud hattının tashihine dair anlaşma kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

22/1/1938

Türkiye ile İran arasındaki hudud hattının tashihine müteallik anlaşma

Türkiye ile İran arasındaki hudud hattının tesbitine müteallik olarak 23 ikinci kânun 1932 tarihinde Tahranda imza edilen itilâfnamede tesbit olunduğu veçhile ifade ve beyan edilen hudud hattının Mazbişo Paki ve Eli mahallerinin kâin bulunduğu mıntakaya müteallik kısmında mezkûr hattın tersiminde kullanılan haritaya ademi tetabukundan mütevellid hatayı tashih etmek üzere:

Türkiyenin Tahran Büyük Elçisi Ekselâns Enis Akaygen,

ve

İran Hariciye Nazırı Ekselâns Enayetollah Samiy,

Bu hususta usulüne muvafık bulunan salâhiyetnameleri haiz olarak aşağıdaki ahkâmı kararlaştırmışlardır:

Madde 1 — 23 ikinci kânun 1932 tarihli hudud itilâfnamesinin 1 inci maddesinin aşağıdaki ahkâmı muhtevi 8 inci fıkrası:

"Hudud hattı 2869 rakımlı Kotoul Dağından başlar ve sırtın hattı balâsından cenubu şarkiye doğru teveccüh ile cenuba doğru 1800 metre irtifada imtidad eden sırtı İrana bırakarak Bacirgenin şarkında Baradost Nehri üzerinde 1600 metrede kâin bir noktaya vasıl olur.

Yani hudud hattı dereden geçer). Oradan hat cenubu şarkiye doğru gider ve Cxlvıı ve Cxlvııı sınır taşlarından geçer, sonra tepeden 450 metre mesafede kâin Ekmalouk Irmağına kadar şark, şarki cenubiye doğru döner. Nihayet 2300 rakımının cenubunda 800 metre irtifaa kadar Ekmalouk Deresini akış istikametine makûsen çıkar. Oradan hat 2530 rakımına kadar sırtın hattı balâsını takib eder. Sonra İrana kalan Alosanın garbında 1500 metre irtifada bulunan bir noktaya kadar 2500 metrelik bir saha üzerinde cenubu garbî istikametinde sırtın hattı balâsını takib eder. Hat, oradan takriben 2500 metre mesafede bulunan bu sırtın dirseğine kadar cenup istikametinde sırtı takib eder. Nihayet daima sırtları takib ederek Aldar Dağına kadar şarka doğru teveccüh eder. Sonra Berdereche çay ile Pakiden gelen çayın birleştikleri mahallin şimalinde 2400 metrede bulunan zirveye kadar sırtlardan cenubu şarkiye doğru döner. Oradan hat mezkûr birleşme noktasına kadar cenuba doğru iner. Sonra Berdereche çayın talveğini bu çaym Garachine Dağının 1000 metre garbından inen sel ile birleştiği yere yadar takib eder. Hat bu selin Talveğini 1600 metrelik mesafede çenuba doğru takib eder, sonra Garachine Dağının garp zirvesine kadar cenubu şarkiye doğru teveccüh eden sırt üzerine tırmanır. Eli ve Paki mahalleri Türkiyeye Mazbişo mahalli İrana kalır.„

Şu şekilde tadil edilmiştir:

«Hudud hattı 2869 rakımlı Kotoul Dağından başlar ve Bacirgenin şarkında Baradost ırmağı üzerinde 1600 metrede kâin bir noktaya kadar cenubu şarkiye doğru sırttan geçen hattı balâyı takiben teveccüh edip cenuba doğru 1890 irtifaında imtidad eden sırtı İrana bırakır (yani hudud hattı dereden geçer.) Oradan hat cenubu şarkiye doğru gider ve CXLVII ve CXLVIII sınır taşlarının bulunduğu tepeden geçer, sonra tepeden 450 metrede kâin Ekmalouk ırmağına kadar şark - -cenub - şarka doğru teveccüh eder. Nihayet 2300 rakımının cenubunda 800 metrede kâin yüksekliğe kadar Ekmalouk deresini akış istikametine doğru çıkar. Oradan 2530 rakımına kadar sırtın hattı balâsını takib eder; sonra İrana kalan Alosanın garbinde 1500 metrede kâin bir noktaya kadar 2500 metrelik bir saha üzerinde cenubu garbî istikametinde sırtın hattı balâsını takib eder. Hat oradan takriben 2500 metre mesafede bulunan bu sırtın dirseğine kadar sırtı cenub istikametinde takib ederek Alader dağa kadar şarka doğru teveccüh eder. Sonra 476 numaralı sınır taşının vazedilmiş olduğu 2800 rakımlı tepei Hochapın zirvesine kadar sırtlardan cenubu şarkiye doğru iner ve Tepei Hochaptan Mazbişonun şimali şarkisinde takriben 500 metrede kâin ve her iki tarafça imzalanan merbut kroki üzerinde gösterilen (- T1) noktasında mülâki olacağı Pakiden gelen ırmağa kadar hattı müstakim halinde iner ve bu noktadan mezkûr ırmağın talveğini bu ırmağın Berdereche çay ile birleştiği mahalle kadar takib eder, sonra hat Garachine dağının 1000 metre garbinde inen sel ile Berdereche çayın birleştiği mahalle kadar bu ırmağın tavleğini takib eder. Hat 1600 metrelik mesafede cenuba doğru bu selin talveğini takib eder, sonra Garachine dağının garb zirvesine kadar cenubu şarkiye doğru teveccüh eden sırta tırmanır. Eli ve Paki Türkiyeye ve Mazbişo mevkiinin Pakiden gelen ırmağın şarkında kalan kısmı İrana kalır.

Türkiye ile İran arasındaki hudud hattının tesbitine müteallik olarak 23 ikinci kânun 1932 tarihinde Tahranda imza edilen itilâfnamenin cüzü mütemmimini teşkil eden işbu anlaşma tasdik edilecek ve tasdiknameler mümkün mertebe sür'atle Tahranda teati edilecektir.

İşbu anlaşma tasdiknamelerin teatisini müteakib derhal mer'iyete girecektir.

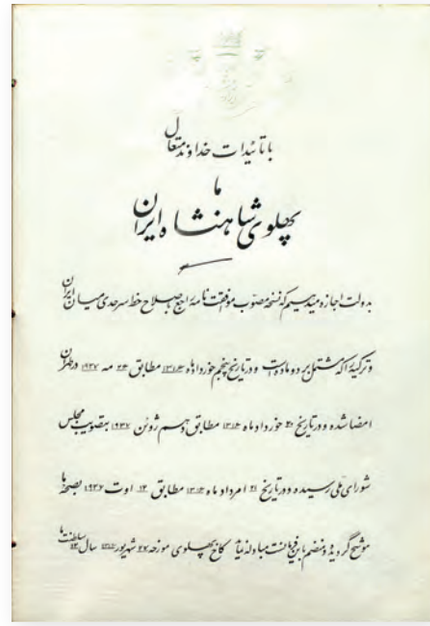
Tasdiken lilmekal yukarıda anılan murahhaslar işbu anlaşmayı imza etmişlerdir.

Tahranda 27 mayıs 1937 tarihinde iki nüsha olarak tanzim edilmiştir.

M. E. Akaygen *Samiy*

Kanun No.	Başlığı	Düstur Tertib	Cild	Sahife	Resmî Gazete Sayı
2011	Türkiye İran hudud itilâfnamesi	3	13	673	2132

باتأییدات خداوند متعال

پهلوی شاهنشاه ایران

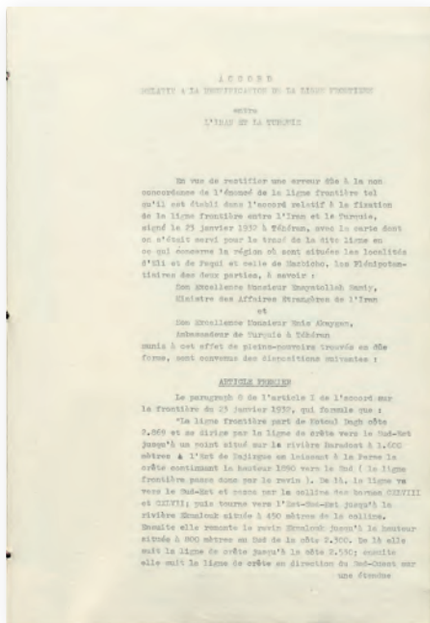
ACCORD

RELATIF A LA RECTIFICATION DE LA LIGNE FRONTIERE

ENTRE

L'IRAN ET LA TURQUIE .

* * * * * *

ACCORD

RELATIF A LA RECTIFICATION DE LA LIGNE FRONTIERE

entre

L'IRAN ET LA TURQUIE

En vue de rectifier une erreur due à la non concordance de l'écoulement de la ligne frontière tel qu'il est établi dans l'accord relatif à la fixation de la ligne frontière entre l'Iran et la Turquie, signé le 23 janvier 1932 à Téhéran, avec la carte dont ce dernier avait servi pour le tracé de la dite ligne en ce qui concerne la région où sont situées les localités d'Ilki et de Paqui et celle de Mazbicho, les Plénipotentiaires des deux parties, à savoir :

Son Excellence Monsieur Enayatollah Samiy, Ministre des Affaires Etrangères de l'Iran

et

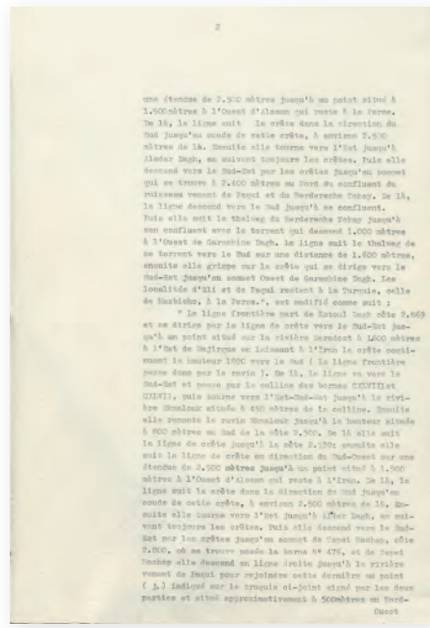
Son Excellence Monsieur Vasfi Akaygen, Ambassadeur de Turquie à Téhéran

munis à cet effet de pleins-pouvoirs trouvés en bonne forme, sont convenus des dispositions suivantes :

ARTICLE PREMIER

Le paragraph 6 de l'article I de l'accord sur la frontière du 23 janvier 1932, qui formule que :

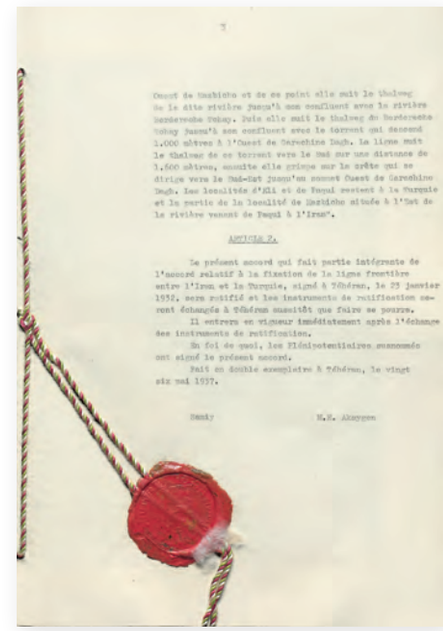
"La ligne frontière part de Kotoul Dagh côte 3.869 et se dirige par la ligne de crête vers le Sud-Est jusqu'à un point situé sur la rivière Baradost à 1.600 mètres à l'Est de Bajirgan en laissant à la Perse la crête continuant la hauteur 1890 vers le Sud (la ligne frontière passe donc par le ravin). De là, la ligne va vers le Sud-Est et coupe sur la colline des bornes CXLVIII et CXLVII; puis tourne vers l'Est-Sud-Est jusqu'à la rivière Zkmalouk située à 450 mètres de la colline. Ensuite elle remonte le ravin Zkmalouk jusqu'à la hauteur située à 800 mètres au Sud de la côte 2.900. De là elle suit la ligne de crête jusqu'à la côte 2.550; ensuite elle suit la ligne de crête en direction du Sud-Ouest sur une

2

une étendue de 2.500 mètres jusqu'à un point situé à 1.500 mètres à l'Ouest d'Alouan qui reste à la Perse. De là, la ligne suit la crête dans la direction du Sud jusqu'au coude de cette crête, à environ 2.500 mètres de là. Ensuite elle tourne vers l'Est jusqu'à Alestar Dagh, en suivant toujours les crêtes. Puis elle descend vers le Sud-Est par les crêtes jusqu'au sommet qui se trouve à 2.400 mètres au Nord du confluent du ruisseau venant de Paqui et du Berdereche Tobay. De là, la ligne descend vers le Sud jusqu'à ce confluent. Puis elle suit le thalweg du Berdereche Tobay jusqu'à son confluent avec le torrent qui descend 1.000 mètres à l'Ouest de Garechine Dagh. La ligne suit le thalweg de ce torrent vers le Sud sur une distance de 1.600 mètres, ensuite elle grimpe sur la crête qui se dirige vers le Sud-Est jusqu'au sommet Ouest de Garechine Dagh. Les localités d'Ilki et de Paqui restent à la Turquie, celle de Mazbicho, à la Perse.", est modifié comme suit :

" La ligne frontière part de Kotoul Dagh côte 2.869 et se dirige par la ligne de crête vers le Sud-Est jusqu'à un point situé sur la rivière Baradost à 1.600 mètres à l'Est de Bajirgan en laissant à l'Iran la crête continuant la hauteur 1890 vers le Sud (la ligne frontière passe donc par le ravin). De là, la ligne va vers le Sud-Est et coupe sur la colline des bornes CXLVIII et CXLVII; puis tourne vers l'Est-Sud-Est jusqu'à la rivière Zkmalouk située à 450 mètres de la colline. Ensuite elle remonte le ravin Zkmalouk jusqu'à la hauteur située à 800 mètres au Sud de la côte 2.900. De là elle suit la ligne de crête jusqu'à la côte 2.550; ensuite elle suit la ligne de crête en direction du Sud-Ouest sur une

3

Ouest de Mazbicho et de ce point elle suit le thalweg de la dite rivière jusqu'à son confluent avec la rivière Berdereche Tobay. Puis elle suit le thalweg du Berdereche Tobay jusqu'à son confluent avec le torrent qui descend 1.000 mètres à l'Ouest de Garechine Dagh. La ligne suit le thalweg de ce torrent vers le Sud sur une distance de 1.600 mètres, ensuite elle grimpe sur la crête qui se dirige vers le Sud-Est jusqu'au sommet Ouest de Garechine Dagh. Les localités d'Ilki et de Paqui restent à la Turquie et la partie de la localité de Mazbicho située à l'Est de la rivière venant de Paqui à l'Iran".

ARTICLE 2.

Le présent accord qui fait partie intégrante de l'accord relatif à la fixation de la ligne frontière entre l'Iran et la Turquie, signé à Téhéran, le 23 janvier 1932, sera ratifié et les instruments de ratification seront échangés à Téhéran aussitôt que faire se pourra.

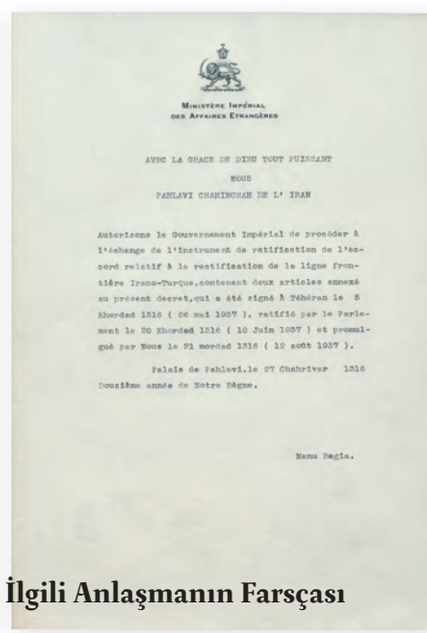
Il entrera en vigueur immédiatement après l'échange des instruments de ratification.

En foi de quoi, les Plénipotentiaires susnommés ont signé le présent accord.

Fait en double exemplaire à Téhéran, le vingt six mai 1937.

Samiy — V.E. Akaygen

MINISTÈRE IMPÉRIAL
DES AFFAIRES ETRANGÈRES

AVEC LA GRACE DE DIEU TOUT PUISSANT

NOUS

PAHLAVI CHAHINCHAH DE L' IRAN

Autorisons le Gouvernement Impérial de procéder à l'échange de l'instrument de ratification de l'accord relatif à la rectification de la ligne frontière Irano-Turque,contenant deux articles annexé au présent decret,qui a été signé à Téhéran le 5 Khordad 1316 (26 mai 1937), ratifié par le Parlement le 20 Khordad 1316 (10 Juin 1937) et promulgué par Nous le 21 mordad 1316 (12 août 1937).

Palais de Pahlavi,le 27 Chahrivar 1316
Douzième année de Notre Règne.

Mamu Regia.

Hudut Hattının Tashihi ile İlgili Anlaşmanın Farsçası

35

Bağdat Paktı
Baghdad Pact

Türkiye ile Irak devletleri arasındaki gelişen iyi ilişkilerin devamı ile bütün dünya milletlerinin ve bilhassa Orta-Doğu milletlerinin sulh ve emniyetlerinin muhafazası için 24 Şubat 1955 tarihinde Bağdat'da imzalanan ve 3 Kasım 1955 tarihinde İran Devleti'nin de katıldığı Karşılıklı İşbirliği Antlaşması.

The Treaty of Mutual Cooperation signed in Baghdad on February 24, 1955, and joined by Iran on November 3, 1955, for the continuation of the good relations between the States of Türkiye and Iraq and for the maintenance of peace and security of all the nations of the world and especially the nations of the Middle East

İmza / Signed, Bağdat 24 Şubat / February 1955
Onay / Ratified, Ankara 27 Şubat / February 1955

Resmî Gazete, 25 Şubat 1955, Sayı 8942, s. 11151

Türkiye ile Irak arasında 24 Şubat 1955 tarihinde imzalanan Karşılıklı İşbirliği Andlaşmasının tasdikına dair Kanun

Kanun No : 6496 *Kabul tarihi : 26/2/1955*

Madde 1 — Türkiye ile Irak arasında 24 Şubat 1955 tarihinde Bağdad'da imzalanan Karşılıklı İşbirliği Andlaşması kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinde mer'iyete girer.

Madde 3 — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

27/2/1955

Türkiye ile Irak arasında Karşılıklı İşbirliği Andlaşması

Türkiye ile Irak arasında mevcut dostluk ve kardeşlik münasebetlerinin daimî bir inkişaf halinde bulunması hasebiyle ve iki memleket arasındaki sulh ve emniyetin bütün dünya milletlerinin ve bilhassa Orta - Doğu milletlerinin sulh ve emniyetlerinin ayrılmaz birer parçasını teşkil eylediğini kabul eden ve Türkiye Cumhuriyeti Reisicumhuru ile Majeste Irak Kıralı arasında Ankara'da 29 Mart 1946 da aktedilen Dostluk ve İyi Komşuluk Andlaşmasını tamamlamak maksadiyle hareket ederek ve bunun her iki memleketin harici siyasetlerinin esasını teşkil ettiğine kani olarak,

Ve yine Arap Birliği Devletleri arasındaki Müşterek Güvenlik Paktı ve İktisadî İşbirliği Andlaşmasının 11 inci maddesinin, bu Andlaşmanın her hangi bir hükmünün Akid Tarafların Birleşmiş Milletler Anayasasından doğan hak ve vecibelerinin hiçbirine her hangi bir şekilde halel getirmiyeceğini veya tesir icra etmeyi tasmim eylemediğini âmir bulunduğunu kabul ederek,

Birleşmiş Milletler Anayasasının 51 inci maddesi gereğince lüzumlu tedbirlerin alınmasını icabettiren Orta - Doğu Bölgesinin sulh ve emniyetinin muhafazası ile ilgili Birleşmiş Milletler âzası olmak sıfatiyle yüklendikleri büyük mesuliyetleri müdrik olarak,

Türkiye ve Irak bu gayelerin tahakkuku için bir Andlaşma akdi lüzumuna tamamen kanaat getirmişler ve bu maksatla aşağıda adları yazılı tam salâhiyetli murahhaslarını tâyin eylemişlerdir :

Ekselâns Celâl Bayar, Türkiye Reisicumhuru :

Başvekil,

Ekselâns Adnan Menderes,

Hariciye Vekili,

Ekselâns Profesör Fuad Köprülü.

Majeste II nci Faysal, Irak Kıralı :

Başvekil,

Ekselâns Nuri Es Said,

Hariciye Vekil Vekili,

Ekselâns Burhanettin Başayan.

Bu murahhaslar usulüne uygun salâhiyetnamelerini ibraz ettikten sonra aşağıdaki hükümleri kararlaştırmışlardır :

Madde — I

Yüksek Akid Taraflar, emniyet ve müdafaaları için Birleşmiş Milletler Anayasasının 51 inci maddesine uygun şekilde İşbirliği yapacaklardır. Bu işbirliğinin tahakkuku için ittihaz etmeyi kararlaştıracakları tedbirler aralarında hususi anlaşma mevzuu olabilir.

Madde — II

İşbu Andlaşma yürürlüğe girer girmez Yüksek Akid Tarafların salâhiyetli makamları 1 inci maddede derpiş olunan işbirliğinin tahakkuku ve tatbikını temin maksadiyle alınması gereken tedbirleri tâyin ve tesbit edeceklerdir. Bu tedbirler, Yüksek Akid Tarafların Hükümetlerince tasvibini müteakip derhal tatbik mevkiine girmiş addedileceklerdir.

Madde — III

Yüksek Akid Taraflar yekdiğerinin dahilî işlerine her hangi bir müdahalede bulunmamayı taahhüt ederler. Yüksek Akid Taraflar aralarında zuhur edecek bütün ihtilâfları Birleşmiş Milletler Anayasası gereğince sulh yolu ile halledeceklerdir.

Madde — IV

Yüksek Akid Taraflar bu Andlaşma hükümlerinin, içlerinden biri tarafından üçüncü bir Devlet veya Devletlerle giriştikleri beynelmilel taahhütlerden hiçbirisi ile tearuz teşkil etmediğini beyan ederler. Bu hükümler Akid Tarafların yukarda maruz beynelmilel taahhütlerine mugayir değildir ve mezkûr beynelmilel taahhütlere mugayir oldukları şeklinde de tefsir edilemezler. Yüksek Akid Taraflar işbu Andlaşma ile gayrikabili telif her hangi bir beynelmilel mükellefiyet yüklenmemeyi taahhüt ederler.

Madde — V

İşbu Andlaşma Arap Birliği âzası Devletlerden her hangi birisinin veya bu bölgenin emniyet ve sulhu ile faal şekilde ilgili ve taraflarca mutlak olarak tanınan her hangi diğer bir Devletin iltihakına açık bulunacaktır. İltihaknamenin ilgili Devlet tarafından Irak Hariciye Vezaretine tevdii tarihinden itibaren iltihak keyfiyeti tahakkuk etmiş addedilir.

İşbu Andlaşmaya iltihak eden her hangi bir Devlet, Andlaşmaya taraf olan bir veya daha fazla Devletlerle I inci maddeye tevfikan hususi anlaşmalar yapabilir.

İltihak eden Devletin salâhiyetli makamı II nci maddeye göre tedbirler tâyin ve tesbit edebilirler. Bu tedbirler ilgili Tarafların Hükümetlerince tasvibedilir edilmez tatbik mevkiine girmiş addedilirler.

Madde — VI

Akidların adedi asgari 4 ü bulduğu andan itibaren Andlaşmayı alâkadar eden maksatlar dairesinde çalışmak üzere vekiller seviyesinde bir daimî konsey kurulacaktır.

Konsey çalışma usullerini kendisi tâyin eder.

Madde — VII

Bu Andlaşma beşer senelik müddetlerle yenilenebilmek üzere beş sene için mer'idir. Taraflardan her hangi birisi işbu Andlaşmayı nihayete erdirmek arzusunda bulunduğunu diğer Taraflara yazılı olarak, yukarda maruz müddetlerden her hangi birisinin hitamından altı ay evvel bildirmek suretiyle bu Andlaşmadan çekilebilir. Bu takdirde Andlaşma diğer Taraflar için mer'iyette kalır.

Madde — VIII

İşbu Andlaşma Akid Taraflarca tasdik olunacak ve tasdiknameler en kısa bir zamanda Ankara'da teati edilecektir. Tasdiknamelerin teatisi tarihinden itibaren Andlaşma mer'iyete girecektir.

Yukardaki hususları tasdik maksadiyle adları geçen salâhiyetli murahhaslar işbu Andlaşmayı, her üç metin de aynı derecede muteber olmak ve ihtilâf halinde İngilizce metin hüküm ifade etmek üzere Türkçe, Arapça ve İngilizce olarak imza eylemişlerdir.

İki nüsha olarak Bağdad'da 1374 hicri senesinin 2 Recep tarihine tekabül eden 24 Şubat 1955 Perşembe günü yapılmıştır.

Türkiye Reisicumhuru adına
Adnan Menderes

Irak Kıralı adına
Nuri Es Said

Türkiye Reisicumhuru adına
F. Köprülü

Irak Kıralı adına
Burhanettin Başayan

Karayolları Trafik Kanununun 77 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında Kanun

Kanun No : 6498 *Kabul tarihi : 27/2/1955*

Madde 1 — 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 77 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Bu kanunun 6, 12, 13 ve 75 nci maddeleriyle 68, 69 ve 80 nci maddelerindeki 12 ve 13 üncü fıkralara ait esas hükümleri Kanunun neşri tarihinde mer'iyete girer. Diğer maddelerin yürürlük tarihi Bakanlar Kurulu tarafından, mer'iyete girecek hükümler için ayrı ayrı olmak üzere, bir yıl için Ulaştırma Vekilleri Heyetinin kararlaştırılır. Bu takdirde bu maddelerin tamamı en geç 1/3/1956 tarihinde mer'iyete girer.

Madde 2 — Bu kanun 1 Mart 1955 tarihinde mer'iyete girer.

Madde 3 — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

27/2/1955

36

Kültür Antlaşması
Cultural Treaty

Türkiye'yi temsilen Hariciye Vekili Fatin Rüştü Zorlu ve İran'ı temsilen Hariciye Vekili Alis Asgar Hekmat tarafından yapılan görüşmelerde üzerinde mutabık kalınan; "taraflardan herbiri; diğerinin ülkesinde o ülkenin mevzuatına tabi olmak şartıyla kültür müesseseleri tesisini ve üniversite personeli ile ilim adamlarının mübadelesini teşvik edeceğine, eğitim müesseselerinde diğer ülkenin dil, edebiyat, tarih ve coğrafya kürsüleri açmasını, kurs, ders ve konferanslar vermesini imkân nisbetinde destekleyeceğine, diğer ülke vatandaşlarının kendi ülkesinin eğitim ve öğretim kurumlarında okumalarını kolaylaştıracağına, diğer ülkenin öğrencilerine verdikleri diploma ve derecelerinin muadeletini sağlamak üzere belirli zamanlarda konuyu esaslı bir şekilde inceleyeceklerine, diğer ülkenin üniversite öğrencilerine imkân nisbetinde araştırma bursu temin edeceğine, kendi eğitim kurumlarında okutulan tarih, coğrafya ve edebiyat programlarına diğer ülkenin kültür ve yaşayışına dair imkân nisbetinde geniş yer vereceğine, diğer ülkenin kendisini -ilmi heyetler göndererek, konserler ve konferanslar tertip ederek, ilmî ve sanat sergileri açarak, kitap ve broşürler basıp dağıtarak, kültürel film gösterimi ve radyo programları düzenleyerek, yazmalara ait mikrofilimlerin

The Cultural Treaty between Türkiye and Iran, signed in Tehran on 29 January 1959, agreed upon during the talks held by Fatin Rüştü Zorlu, Deputy Minister of Foreign Affairs representing Türkiye, and Alis Asgar Hekmat, Deputy Minister of Foreign Affairs representing Iran, stipulating that "Each of the parties shall; encourage the establishment in the territory of the other of cultural institutions and the exchange of university personnel and scholars subject to the legislation of that country, support, to the extent possible, the establishment of language, literature, history and geography chairs, courses, lectures and conferences in educational institutions of the other country, make it easier for citizens of other countries to study in their own country's educational and training institutions, examine the matter thoroughly from time to time in order to ensure the equivalence of the diplomas and degrees awarded to the students of the other country, provide research scholarships to the university students of the other country to the extent possible, include as much as possible about the culture and life of the other country in the history, geography and literature programs taught in its own educational institutions, help the other country to promote itself better -by sending scientific

mübadelesi yapılarak- daha iyi tanıtmasına yardım edeceğine, ders kitaplarında diğer ülkeye ait yanlış bilgiler bulunmamasına özen göstereceğine, kendi ülkesinin aleyhine yazılar bulunmamak kaydıyla diğer tarafın kitap ve mecmualarının ithalini kolaylaştıracağına, iki ülke arasında spor yarışmalarının yapılmasını ve izci seyahatlerini teşvik edeceğine, ortak sosyal ve kültürel müesseseler kurulmasını teşvik edeceğine ve bu kültür antlaşmasının tatbikini takip etmek üzere iki ülke temsilcilerinden oluşan karma bir komisyon kurulacağına dair hususlarını içeren ve 29 Ocak 1959 tarihinde Tahran'da imzalanan Türkiye ile İran arasında Kültür Antlaşması.

delegations, organizing concerts and conferences, opening science and art exhibitions, printing and distributing books and brochures, organizing cultural film screenings and radio programs, exchanging microfilms of manuscripts- and take care that textbooks do not contain false information about the other country, facilitate the importation of books and magazines of the other party, provided that they do not contain articles against their own country, encourage sports competitions and scout trips between the two countries, encourage the establishment of joint social and cultural institutions and establish a mixed commission composed of representatives of the two countries to follow up the implementation of this cultural treaty."

İmza / Signed, Tahran 29 Ocak / January 1959
Onay / Ratified, Ankara 27 Aralık / December 1963

BCA, 30-18-1-2 / 193-17-18

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

T. C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR TETKİK DAİRESİ

Sayı : 6/ 6102

KARARNAME

Ekli
2

27/12/1963 tarihli ve 362 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan, ilişik "Türkiye ile İran Arasında Kültür Andlaşması"nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 25/2/1966 tarihli ve 370.136-IV-58 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulunca 14/ 3 /1966 tarihinde kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI V.

Başbakan | Devlet Bakanı | Devlet Bakanı | Devlet Bakanı

Devlet Bakanı | Adalet Bakanı | Millî Savunma Bakanı | İçişleri Bakanı | Dışişleri Bakanı

Maliye Bakanı | Millî Eğitim Bakanı | Bayındırlık Bakanı | Ticaret Bakanı | Sağ. ve Sos. Y. Bakanı

Güm. ve Tekel Bakanı | Tarım Bakanı | Ulaştırma Bakanı | Çalışma Bakanı | Sanayi Bakanı

Enerji ve Tabiî Kay. Bakanı | Turizm ve Tanıtma Bakanı | İmar ve İskân Bakanı | Köy İşleri Bakanı

Dosya No :
107-39
382

030 18 0 0? 193 17 18

TÜRKİYE İLE İRAN ARASINDA KÜLTÜR ANLAŞMASI

Türkiye Cumhuriyeti Hükumeti ile Majeste İran Şehinşahının hükûmetleri ,

Memleketleri arasında tarih , kültür ve güzel sanat sahalarında mevcut anânevî münasebetleri nazarı itibare alarak ,

Bu münasebetlerin esaslarını tespit , kültür ve sanat bağlarını takviye ve iki memleket arasında ilim sahasında işbirliği vücude getirmek arzusuyla,

Bir kültür anlaşması akdini kararlaştırmışlar ve bu maksatla :

Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti için
Hariciye Vekili Fatin Rüştü Zorlu
Majeste İran Şehinşahının Hükûmeti için :
Hariciye Vekili Ali Asgar Hekmat

tam selâhiyetli temsilcileri olarak tayin etmişler ve temsilciler selâhiyetnamelerini teati edip usulüne uygun olduğunu gördükten sonra aşağıdaki hususları kararlaştırmışlardır:

MADDE -1

Yüksek Âkit taraflardan her biri diğerinin ülkesinde, o memlekette meri mevzuata tabi olmak şartiyle , kültür müesseseleri tesisini teşvik edeceklerdir.

MADDE 2-

Yüksek Âkit Taraflar, memleketleri arasında üniversite personelinin, ilim araştırıcılarının mübadelesini teşvik edeceklerdir.

Her Âkit Taraf diğer taraf Hükûmetince yetiştirilmek üzere gönderilen elemanlara, mevzuat ve imkânları dahilinde, kendi müesselerinde kolaylık gösterecektir.

080 18 01 02 193 17 18

Yüksek Âkit Taraflardan her biri kendi ülkesindeki üniversiteler de vesair öğretim müesseselerinde diğer Âkit Tarafın Dil,Edebiyat , Tarih ve Coğrafyasına ait kürsüler, kurslar ,dersler ve konferanslar ihdasına imkân nisbetinde gayret edecektir.

MADDE 4-

Yüksek Âkit Taraflardan her biri, ülkesinde mer'i mevzuata tâbi olmak şartiyle, diğer Âkit taraf vatandaşlarının kendi ülkesinde muhtelif öğrenim müesseselerinde tahsil yapmasını kolaylaştıracaktır.

MADDE 5-

Diploma ve derecelerin muadeleti meselesi, her iki hükûmet arasında muayyen zamanlarda esaslı suretde tetkik mevzuu yapılacaktır.

MADDE 6-

Yüksek Âkit Taraflardan her biri, diğer Âkit Taraf Üniversite ve yüksek tahsil öğrenci ve mezunlarının kendi memleket tedris müesseselerinde tahsillerine devam edebilmeleri veya tetkikat ve araştırma yapabilmeleri için , burslar temin eyliyecektir.

MADDE 7-

Yüksek Âkit Taraflar, kendi maarif müesseselerinde tatbik edilen tarih , coğrafya ve ddebiyat programlarına diğer Âkit Taraf kültürü ve yaşayışına dair bilgileri imkân nisbetinde geniş ölçüde koymağa gayret edeceklerdir.

MADDE 8-

Yüksek Âkit Taraflardan her biri, aralarında kültür münasebetlerini geliştirmek üzere aşağıdaki faaliyet sahalarında kendi kültürünün diğerinin ülkesinde daha iyi tanınması için yardım görecektir.

T.C. BAŞBAKANLIK 1923

080 18 01 .02 193 17 18

a) Kültür heyetleriyle, ilmî heyetler gönderilmesi
b) Konserler tertiplenmesi
c) Konferanslar verilmesi
d) İlmî Sergilerle, sanat eserleri sergileri açılması
e) Yüksek tahsil öğrencilerinden mürekkep heyetler gönderilmesi
f) Basılı kitap, broşür , röprodüksiyonların, Akit Tarafların idarî mevzuatının bahşettiği imkânlar dahilinde mübadelesi,
g) Kültürel flimler gösterilmesi ve radyo programları tanzimi
h) Yazmalara ait mikrofilmlerin mübadelesi,

MADDE 9-

Yüksek Akit Taraflar, ilim , edebiyat ve sanat müesseseleri ve cemiyetleri ile Maarifin gelişmesi bakımından vücuda getirilmiş sair müesseseleri arasında işbirliği yapılmasını kolaylaştıracaklardır.

MADDE 10-

Yüksek Akit Taraflar her iki memlekette yayınlanan ders kitaplarında iki memleketten biri hakkında yanlış malûmat bulunmamasını sağlamağa bilhassa dikkat edeceklerdir.

MADDE 11-

Yüksek Akit Taraflar, kendi ülkelerinde mer'i mevzuata tâbi olmak ve kendisi aleyhinde yazıları havi bulunmamak şartiyle, diğer taraf kitap ve mecmualarının ithalini kolaylaştıracaklardır.

MADDE 12-

Yüksek Akit Taraflar , iki memleket arasında spor müsabakaları yapılmasını ve izci seyahatlerini teşvik edecekler ve kolaylaştıracaklar, bunların devlet ve belediyelere ait taşıtlarda mümkün olan tenzilâtlı tarifeden istifadelerini sağlayacaklardır.

080 18 01 02 193 17 18

MADDE 13-

Yüksek Âkit Taraflar , kendi memleketlerinde diğer tarafla müşterek içtimai ve kültürel müessese ve teşekküller kurulmasını teşvik edeceklerdir.

Bu gibi müessese ve teşekküller kuruldukları memleketin mevzuatına tâbi olacaklardır.

MADDE 14-

Yüksek Âkit Taraflar, her iki memleketi alâkadar eden kültürel ve ilmî meseleleri tetkik etmek üzere mütehassıs buluşmaları ve diğer toplantılar tertibini teşvik etmenin faydası hakkında istişarede bulunacaklardır.

MADDE 15-

İşbu Anlaşmanın tatbiki ile meşgul olmak üzere, Altı azadan müteşekkil bir daimî muhtelit komisyon kurulacaktır. Komisyon iki şubeden müteşekkil olacaktır. Şubelerin biri üç Türk azadan müteşekkil olacak ve Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti merkezinde bulunacaktır. Diğeri ise, üç İran'lı azadan müteşekkil olacak ve İran Hükûmeti merkezinde bulunacaktır.

Türk azalar. Türkiye Maarif Vekâleti tarafından , Türkiye Hariciye Vekâleti ile anlaşarak tayin olunur. İranlı azalar, İran Maarif Nezareti tarafından İran Hariciye Nezareti ile anlaşarak tayin olunur.

İşbu anlaşmanın tarafları arasındaki irtibatı, 16 ncı maddede derpiş olunan Komisyon içtimaalarının haricinde de temin etmek üzere Türkiye Cumhuriyeti İran Şubesi nezdine, İran Hükûmeti de Türk şubesi nezdine birer mümessil tâyin edeceklerdir. Komisyon için derpiş

080 18 01 02 193 17 18

olunan toplantı tarihleri arasındaki zaman zarfında şubelerden her biri, komisyon çalışmalarının gereken şekilde hazırlanması maksadiyle istişare için diğer Âkit Tarafın mümessiline müracaat edebilir.

MADDE 16-

Daimi Muhtelit Komisyon lûzumu halinde ve senede en az bir defa sırası ile , İran'da ve Türkiye'de umumi heyet halinde toplanır.

Riyaset makamı daveti yapan memleketin şubesi azalarından biri tarafından işgal olunur.

Sekreterlik vazifesi de misafir memleketin bir mümessili tarafından ifa olunur.

Lûzumu halinde bu Komisyon , teknik müşavir sıfatiyle mütehassıslar bulundurabilir.

MADDE 17-

İşbu Anlaşma Yüksek Âkit Taraflardan her birinin kendi teşkilâtı esasiye usullerine göre tasdik olunacak ve tasdiknamelerin Ankara'da teatisinden 15 gün sonra yürürlüğe girecektir.

MADDE 18-

İşbu Anlaşma hitamından asgarî 6 ay evvel Yüksek Âkit Taraflardan birisince feshi ihbar edilmediği takdirde gayrî mahdut bir müddet için yürürlükte kalacaktır.

Yukarıdaki hususları tasdik etmek üzere aşağıda imzası bulunan selâhiyetli murahhaslar işbu Anlaşmayı imzalayıp mühürlerini vaz etmişlerdir.

1959 yılı Ocak ayının 29ncu günü Tahran'da Türkçe , Farsca ve Fransızca yazılmış olup ihtilâf vukuunda Fransızca metin mutebardir.

030 18 0 0 193 17 | 18

37

Ticaret Antlaşması
Trade Agreement

Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile İran İmparatorluk Hükûmeti arasında ticari ilişkileri kuvvetlendirmek ve bu alanda kolaylıkları sağlamak için 25 Aralık 1949 tarihili Ödeme Antlaşması ile 13 Ekim 1956 tarihli Ticaret Antlaşması ve Ödeme Protokolünün şartlarının değiştirilerek yeni bir ticaret anlaşmasının yapılması gereği üzerine mutabık kalındıktan sonra Türkiye'yi temsilen Ticaret Bakanı Fennî İslimyeli ile İran'ı temsilen İran'ın Ankara Büyükelçisi Khosro Khosrovani arasında Ankara'da imzalanan Türk-İran Ticaret Anlaşması.

Turkish-Iranian Trade Agreement signed in Ankara by the Minister of Trade Fennî İslimyeli representing Türkiye and Iranian Ambassador to Ankara Khosro Khosrovani representing Iran, after agreeing on the need for a new trade agreement by amending the terms of the Payment Agreement of December 25, 1949 and the Trade Agreement and Payment Protocol of October 13, 1956 in order to strengthen the commercial relations between the two countries and to provide facilities in this field.

İmza / Signed, Ankara 22 Eylül / September 1964
Onay / Ratified, 14 Kasım / November 1964

BCA, 30-18-1-2 / 181-70-4

T. C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR TETKİK DAİRESİ

KARARNAME

Sayı: 6/ 3919

17/9/1964 tarihli ve 6/3666 sayılı Kararname ile verilen yetkiye dayanılarak, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile İran İmparatorluk Hükûmeti arasında 22/Eylül/1964 tarihinde Ankara'da imzalanmış olan ilişik Ticaret Anlaşması'nın onaylanması; Ticaret Bakanlığının 14/10/1964 tarihli ve 122-22/14725 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1964 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulunca 14/11/1964 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Ekl
2

CUMHURBAŞKANI

Başbakan	Devlet Bakanı ve Başb. Yardımcısı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı		
Devlet Bakanı	Adalet Bakanı	Milli Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı	Dışişleri Bakanı	
Maliye Bakanı	Milli Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı	Ticaret Bakanı	Sağ. ve Sos. Y. Bakanı	
Güm. ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı	Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı V.	Sanayi Bakanı	
Enerji ve Tabii Kay. Bakanı	Turizm ve Tanıtma Bakanı	İmar ve İskân Bakanı	Köy İşleri Bakanı		

030 | 18 | 01 | | 181 | 20 | 4

Dosya No:
70-30
1577

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÛMETİ
İLE
İRAN İMPARATORLUK HÜKÛMETİ
ARASINDA AKDOLUNAN TİCARET
ANLAŞMASI

Ekselâns Türkiye Cumhurbaşkanı Hazretleriyle Majeste İran Şahinşahı Hazretleri, iki memleket arasındaki ticarî münasebetleri kuvvetlendirmek ve geliştirmek ve bu sahada en büyük kolaylıklar yaratmak gayesine dayanan yeni bir Ticaret Anlaşması akdetmek arzusiyle mütehassis olmuşlar ve

Ekselâns Türkiye Cumhurbaşkanı Hazretleri tarafından

Ticaret Bakanı Ekselâns Fennî İslimyeli,

Majeste İran Şahinşahı Hazretleri tarafından

İran'ın Ankara Büyükelçisi Ekselâns Khosro Khosrovani,

tam selâhiyeti haiz olarak mümessil tayin edilmişler ve usulü dairesinde tanzim olunduğu anlaşılan selahiyetnamelerin teatisinden sonra aşağıdaki hususları kararlaştırmışlardır.

Madde: 1

Türkiye ile İran arasındaki ticarî mübadeleler iki memlekette yürürlükte bulunan umumi ithalât ve ihracat rejimlerine uygun olarak yapılacaktır.

Madde: 2

İşbu Anlaşmanın meriyette bulunduğu müddet zarfında, mer'i Dış Ticaret Rejimine ekli Liberasyon ve Tahsisli İthal Malları Listeleri İran'dan ithal edilecek mallara da uygulanacaktır.

Türk Resmî Makamları, İran menşeli malların ithalinde, diğer memleketler menşeli malların ithalinde gösterilen müsaid muamele tatbik edecektir.

İran Resmî Makamları da, Türk menşeli malların ithalinde üçüncü memleketlerden ithal ettikleri mallar için tanınan müsaid muameleyi sağlamayı taahhüt ederler.

Madde: 3

Akid iki taraf, ithal ettikleri malların, ihracatçı memleketin müsaadesi olmadan üçüncü bir memlekete ihraç etmiyeceklerini taahhüt ederler.

./..

030 | 18 | 01 | | 181 | 20 | 4

Madde: 4

Mübadele edilen malların bedelleri, iki memlekette yürürlükte bulunan Kambiyo Kontroluna aid kanunlar ve mevzuat hükümlerine göre serbest ABD doları veya tarafların kabul ettikleri herhangi bir konvertibl dövizle ödenecektir.

Madde: 5

İşbu Anlaşmanın yürürlüğe konulmasından sonra karşılıklı olarak sevkedilen mallara, ihraç eden memleketin yetkili makamlarınca verilecek bir menşe şahadetnamesi tefrik edilecektir.

Bedeli 100 doların tutarını aşmıyacak sevkiyat için menşe şahadetnamesi istenilmiyecektir.

Madde: 6

İşbu Anlaşmanın iyi işlemesine nezaret etmek ve bu hususla ilgili olarak iki memleket yetkili makamlarının tasvibine arzedilecek hertürlü teklifleri yapmakla görevlendirilecek, Türk ve İran temsilcilerinden mütşekkil bir Karma Komisyon kurulacaktır. Bu Karma Komisyon iki hükumetten birinin talebi üzerine münavebe ile Ankara ve Tahran'da toplanacaktır.

Madde: 7

İşbu Anlaşma imza edildiği günden itibaren muvakkaten yürürlüğe girecek ve kat'i şekilde yürürlüğü iki memleketin yetkili makamları tarafından tasdik edilmesini müteakip başlayacaktır. İşbu Anlaşma imzası tarihinden itibaren bir sene müddetle yürürlükte bulunacaktır.

Hitamından iki ay önce, feshi mukaddem bir ihbarla bildirilmediği takdirde, birer senelik müddetler için kendiliğinden yenilenmek suretiyle temdid beş sene devam edecektir.

Madde: 8

13 Ekim 1956 tarihli Ticaret Anlaşması ile buna ekli Ödeme Protokolu ve 25.12.1949 tarihli Ödeme Anlaşması işbu Anlaşmanın imzası tarihinde feshedilmişlerdir.

Madde: 9

İşbu Anlaşma Ankarada 22 Eylül 1964 tarihinde Fransızca olarak yapılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti
Hükumeti adına

İran İmparatorluk
Hükumeti adına

030 | 18 | 01 | | 181 | 70 | 4

38

Turizmi Teşvik Etme ve Vizelerin Kaldırılması Antlaşmaları

Agreements on Tourism and the Mutual Abolition of Visas

Türkiye Cumhuriyeti, İran İmparatorluk Hükûmeti ve Pakistan Hükûmetlerinin "Bölgesel Kalkınma için İşbirliği'nin kuruluşu ile ilgili olarak bölgesel işbirliğinin, milli kalkınmanın hızının arttırılmasının barış ve istikrara hizmet yönünden zaruri olduğuna olan inançlarını 21 Temmuz 1964 tarihinde İstanbul'da beyan etmeleri üzerine bir anlaşma yapmak üzere yapılan görüşmelerde; Türkiye, İran ve Pakistan arasında turizmi teşvik etmek, vizelerin kaldırılması, propaganda da işbirliği, grup veya kitle turizm tertipleri, bölge içi seyahatin teşviki, pasaportlar yerine üç ülkede seyahat için gerekli olacak belgeler ikamesi, turizm personeli ve teknisyen eğitimi ve turistik yatırımlar gibi konuları kapsayacak şekilde Türkiye, İran ve Pakistan devletleri arasında bir Turizm Antlaşması ile 18 Ekim 1964 tarihinde Türkiye ve İran devletleri arasında Tahran'da imzalanan Vizelerin Karşılıklı Kaldırılmasına Dair Antlaşma.

Tourism Agreement signed between Türkiye, Iran and Pakistan for the promotion of tourism, abolition of visas, cooperation in propaganda, group or mass tourism programs, promotion of intra-regional travel, substitution of passports with documents necessary for travel in the three countries, training of tourism personnel and technicians and tourist investments, upon the declaration by the Governments of the Republic of Türkiye, the Imperial Government of Iran and the Government of Pakistan in Istanbul on July 21, 1964, of their conviction that regional cooperation in connection with the establishment of Cooperation for Regional Development is essential for the promotion of the pace of national development in the interests of peace and stability, and Agreement on the Mutual Abolition of Visas signed between Türkiye and Iran in Tehran on October 18, 1964.

İmza / Signed, Tahran 18 Ekim / October 1964
Onay / Ratified, Ankara 14 Kasım / November 1964

BCA, 30-18-1-2 / 181-70-5

T. C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR TETKİK DAİRESİ

K A R A R N A M E

Sayı: 6/3920

9/10/1964 tarihli ve 6/3770 sayılı Kararname ile verilen yetkiye dayanılarak imzalanmış bulunan ilişik:

Ekl
2

1-Türkiye Cumhuriyeti, İran İmparatorluk Hükûmeti ve Pakistan Hükümeti Arasındaki Turizm Anlaşması ile,

2-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İmparatorluk Hükümeti Arasında Vizelerin Kaldırılmasına Dair Anlaşmanın,

1 inci anlaşmanın 12 nci ve 2 nci anlaşmanın 9 uncu maddelerinde belirtilen tarihlerde yürürlüğe girmek üzere, onaylanmaları; Dışişleri Bakanlığının 3/11/1964 tarihli ve 450.274-İKT.I-6/465 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulunca 14 / 11/1964 tarihinde kararlaştırılmıştır.

10.

CUMHURBAŞKANI

Başbakan	Devlet Bakanı ve Başb. Yardımcısı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	
Devlet Bakanı	Adalet Bakanı	Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı	Dışişleri Bakanı
Maliye Bakanı	Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı	Ticaret Bakanı	Sağ. ve Sos. Y. Bakanı
Güm. ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı	Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı	Sanayi Bakanı
Enerji ve Tabii Kay. Bakanı	Turizm ve Tanıtma Bakanı	İmar ve İskân Bakanı	Köy İşleri Bakanı	

5 | 70 | 181 | | 01 | 18 | 030

Dosya No:
105-328
1580

TÜRKİYE CUMHURİYETİ, İRAN İMPARATORLUK HÜKÛMETİ VE
PAKİSTAN HÜKÛMETİ ARASINDAKİ
TURİZM ANLAŞMASI

Türkiye, İran ve Pakistan Devlet Başkanları, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Ekselans Cemal Gürsel, İran Şehinşahı Majeste Mohammed Rıza Şah Pehlevi ve Pakistan Cumhurbaşkanı Ekselans Mareşal Muhammed Eyüp Han, "Bölgesel Kalkınma için İşbirliği" nin kuruluşu ile ilgili olarak, İstanbul'da, 21 Temmuz 1964'te yayınlanan Ortak Demeçte, bölgesel işbirliğinin, millî kalkınmanın hızının artırılması ve barış ve istikrara hizmet yönünden zarurî bir unsur olduğu yolundaki inançlarını teyid ve,

prensip itibariyle turizmi geliştirmek amacıyla yakın bir tarihte bir Anlaşma imzalanmasında mutabık kaldıkları cihetle,

Türkiye, İran ve Pakistan Hükûmet Başkanları, İstanbul'da, 21 Temmuz 1964'te akdettikleri toplantıda, kendi aralarında Turizmi teşvik etmek ve diğer ülkelerden Bölgeye Turist akımını arttırmak amacıyla, diğer konular yanında, vizelerin kaldırılması, propaganda işbirliği, grup veya kitle turizm tertipleri, bölge içi seyahatin teşviki, pasaportlar yerine üç ülkede seyahat için geçerli olacak belgeler ikamesi, turizm personeli, teknisyen eğitimi ve mübadelesi alanlarında gayret sarfı, turistik yatırımlar, turistik propaganda ve gerek kendi ülkelerindeki gerek hariçteki Turizm teşekküllerinin, seyahat bürolarının ve diğer ajanslarının hizmet ve imkânlarından istifade gibi konuları da kapsayacak bir Turizm Anlaşması imzasını kararlaştırmışlar ve bu amaçla atadıkları temsilciler, doğru ve yeterli bulunan yetki belgelerini teati ettikten sonra aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır:

T.C. BAŞBAKANLIK 1923 KARARLAR

030 | 18 | 01 | | 181 | 70 | 5

Madde 1

Âkit Taraflar, bir ülkenin, diğer iki ülkeden birinde, her seferinde üç aylık bir devre için seyahat eden vatandaşları bakımından vize gereğini kaldırmak ve bu amaçla ayrıca, iki taraflı vizelerin kaldırılması anlaşmaları imzalamak hususunu kararlaştırmışlardır.

Madde 2

Âkit Taraflar, bölge dahilinde seyahati arttırmak için ikili tertipler, pasaportların yeknesak hale getirilmesi, pasaportların verilmesi ile ilgili işlemlerin basitleştirilmesi, Döviz ve Gümrük formalitelerinin yumuşatılması, Bagajla ilgili usûllerin, Biniş ve İniş kartlarının ve yabancıların tescil işlemlerinin, millî kanunlarının müsaadesi ölçüsünde yeknesak hale getirilmesi de dahil olmak üzere müşahhas tedbirler alacaklardır.

Madde 3

Âkit Taraflar, bölge dahilinde turizmi geliştirmek amacıyla, turizm tanıtma merkezleri açmak, radyo ve televizyon programları tertiplemek, film göstermek, sergi, festival ve konferanslara katılmak, seyahat yazarlarının, gazetecilerin ve turizmle ilgili acentaların da dahil olacağı gruplar için ziyaretler tertiplemek ve üç ülkenin seyahat acentalarından teşekkül edecek bir ortak seyahat acentaları birliği kurmak gibi konuları da kapsamak üzere birbirlerine her türlü kolaylığı sağlamak hususunda mutabıktırlar.

Madde 4

Âkit Taraflar, yeterli ulaştırma imkânlarının bölge içi ve dış turizmin geliştirilmesi yönünden önemini gözönünde tutarak, üç ülke arasında karayolu, demiryolu, deniz ve hava yolu seyahat imkânlarını sağlamak, geliştirmek ve idame ettirmek hususunda mutabıktırlar.

030	18	01		181	70	5

T.C. BAŞBAKANLIK KANUNLAR KARARLAR MÜDÜRLÜĞÜ 1923

Madde 5

Âkit Taraflar, yeknesak yol ve trafik işaretleri kabul etmek ve bu amaçla ilgili milletlerarası teşkilâtlar tarafından yol ve trafik işaretlerinin standardizasyonu hakkındaki tavsiyeleri gözönünde bulundurmak hususunda mutabıktırlar.

Madde 6

Âkit Taraflar, motorlu taşıtların geçici ithali ile ilgili kuralları mümkün olan azamî ölçüde basitleştirmek gereğini gözönünde bulundurarak, üç ülkeden herhangi birine, vatandaşları tarafından motorlu taşıtların geçici ithali konusunda yeknesak kurallar kabul etmek ve yeknesak bir şoförlük ehliyeti şekli tesbit etmek hususunda mutabıktırlar.

Madde 7

Âkit Taraflar, a) hariçte turizmi teşvik büroları kurulması, b) ortak geziler hazırlanması, tertibi ve bu gezilerin biletlerinin satılması, c) müştereken Turizm propaganda malzemesi hazırlanması tedbirleri, d) seyahat acenta ve kulüplerinin gezi biletleri satmak maksadiyle müştereken kiralanması, e) bölgenin turistik yönden ilgi çekiciliği bakımından propaganda yapmak üzere yabancı ülkelerdeki reklâm ve propaganda ajanslarının müştereken kiralanması, f) sergi, fuar, kültür olayları ve konferanslara müştereken iştirak gibi konulardaki faaliyetler de dahil olmak üzere, ülkelerine, yabancı ülkelerden turist akımını teşvik için koordine faaliyetlerde bulunmak hususunda mutabıktırlar.

Madde 8

Âkit Taraflar, üç ülkenin ihtiyaçlarını karşılamak üzere, otel personelini, turizmi geliştirme personelini ve turist rehberlerini eğitecek müesseselerin kurulması ve turizm alanında çalışan uzmanların mübadelesi için işbirliği yapmak hususunda mutabıktırlar.

030	18	01		181	70	5

Madde 9

Âkit Taraflar, Turizmin geliştirilmesi için ortak projeler hazırlanması ve tatbiki ve bu projeler için milletlerarası ve sair mevcut kaynaklardan malî ve teknik yardım temini konusunda işbirliği yapmak hususunda mutabıktırlar.

Madde 10

Her Âkit Taraf, ilgili millî kanunları çerçevesinde, diğer iki ülke vatandaşlarına, kendi ülkesinde ve kendi vatandaşlarına da, diğer Âkit Tarafların ülkesinde, kabul edilmiş turistik projeler için yatırımda bulunmaları hususunda mümkün olan bütün kolaylıkları sağlayacaktır. Bu amaçla, üç ülkenin vatandaşları, kabul edilmiş projelere yatırım yapmaları ve bu projelerin tatbikatında istihdamları halinde, vergi ve istihdam kuralları yönünden, her bir ülkede, bu ülkenin kendi kanunları uyarınca, kendi vatandaşlarına tatbik edilen muameleye tâbi tutulacaklardır.

Madde 11

Âkit Taraflar, Turizm alanında ortak projeler hazırlamak ve tatbik etmek ve işbu Anlaşmanın tatbikatı dolayısiyle kendisine yüklenebilecek diğer görevleri yerine getirmek üzere bir teşkilât kurmak hususunda mutabıktırlar.

Madde 12

İşbu Anlaşma, Âkit Taraflarca, kendi Anayasa gereklerine uygun olarak onaylanacak ve son onay bildiriminin İran Dışişleri Bakanlığı'na tevdiinden on gün sonra yürürlüğe girecektir. Âkit Taraflardan her biri, çekilme niyetini diğer Âkit Taraflara altı ay evvel bildirerek, bu devrenin bitiminde işbu Anlaşmadan çekilebilecektir.

030 | 18 | 01 | | 181 | 70 | 5

T.C. BAŞBAKANLIK ... 1923

İşbu Anlaşmanın aslı, İran Dışişleri Bakanlığı'na tevdi edilecek ve mezkûr Makam diğer Âkit Taraflara Anlaşmanın tasdikli kopyalarını gönderecektir.

Âkit Tarafların tam yetkili temsilcileri, işbu Anlaşmayı imzalamışlar ve mühürlemişlerdir.

Tahran'da 18 Ekim 1964'te İngilizce olarak hazırlanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti Adına
Feridun Cemal Erkin

İran İmparatorluk Hükûmeti Adına
Abbas Aram

Pakistan Hükûmeti Adına
Zülfikar Ali Bhutto

030	18	01		181	70	5

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÛMETİ İLE İRAN İMPARATORLUK HÜKÛMETİ ARASINDA VİZELERİN KALDIRILMASINA DAİR ANLAŞMA

Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ve İran İmparatorluk Hükûmeti, kendi ülkeleri arasında vatandaşlarının seyahatini kolaylaştırmak ve bu seyahatlerle ilgili hükümleri mümkün olduğu ölçüde basitleştirmek istedikleri cihetle, iki Hükûmet Temsilcileri aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır:

BİRİNCİ MADDE

a. Muteber Türk pasaportu (hamilinin ve refakatindekilerin fotoğrafını muhtevi) taşıyan Türk vatandaşları, vize almak zorunluluğu olmadan, herhangi bir yerden İran'a bir veya bir çok defa seyahat ve bu ülkede her defasında üç aylık bir süreyi aşmamak üzere ikamet edebileceklerdir.

b. Muteber İran pasaportu (hamilinin ve refakatindekilerin fotoğrafını muhtevi) taşıyan İran vatandaşları, vize almak zorunluluğu olmadan, herhangi bir yerden Türkiye'ye bir veya bir çok defa seyahat ve bu ülkede her defasında üç aylık bir süreyi aşmamak üzere ikamet edebileceklerdir.

İKİNCİ MADDE

a. İran'da üç ayı geçen bir süre için kalmak veya aynı ülkede iş bulmak, yahut bir san'at veya meslek tutmak, ya da diğer bir gelir getiren faaliyette bulunmak isteyen Türk vatandaşları, bu ülkeye hareketlerinden evvel, yetkili İran makamlarından gerekli müsaadeyi alacaklardır,

030 | 18 | 01 | | 181 | 70 | 5

T.C. BAŞBAKANLIK KARAR-KABARLAR TERKİP 1923

b. Türkiye'de üç ayı geçen bir süre için kalmak veya aynı ülkede iş bulmak, yahut bir san'at veya meslek tutmak, ya da diğer bir gelir getiren faaliyette bulunmak isteyen İran vatandaşları, bu ülkeye hareketlerinden evvel, yetkili Türk makamlarından gerekli müsaadeyi alacaklardır.

ÜÇÜNCÜ MADDE

a. İran'a vizesiz girmiş olan ve üç ayın bitiminde, İran'daki ikametlerini uzatmak isteyen Türk vatandaşları, mahallî İran makamlarına müracaat etmelidirler. Bu makamlar, böyle bir talebi kabul veya red hususunda serbesttirler.

b. Türkiye'ye vizesiz girmiş olan ve üç ayın bitiminde, Türkiye'deki ikametlerini uzatmak isteyen İran vatandaşları mahallî Türk makamlarına müraçaat etmelidirler. Bu makamlar, böyle bir talebi kabul veya red hususunda serbesttirler.

DÖRDÜNCÜ MADDE

a. İran'da ikamet eden ve muteber Türk pasaportları (hamilinin ve refakatindekilerin fotoğrafını muhtevi) taşıyan Türk vatandaşları, yeni bir giriş vizesi almak zorunluluğu olmadan İran'dan çıkmakta ve tekrar girmekte serbesttirler.

b. Türkiye'de ikamet eden ve muteber İran pasaportları (hamilinin ve refakatindekilerin fotoğrafını muhtevi) taşıyan İran vatandaşları, yeni bir giriş vizesi almak zorunluluğu olmadan Türkiye'den çıkmakta ve tekrar girmekte serbesttirler.

BEŞİNCİ MADDE

Yukarıdaki birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü maddeler hükümleri, Akit Hükûmetlerin yabancıların girişi, ikameti, çalışması, çıkışı ve ihracı ile ilgili kanun ve nizamlarının uygulanmasına engel olmayacaktır.

030	18	01		181	20	5

T.C. BAŞBAKANLIK KARARLAR

ALTINCI MADDE

Her Âkit Hükûmet, gerekli seyahat belgelerine mâlik olmayan veya yeterli geçim imkânına sahip olmayan yahut herhangi bir sebeple istenmeyen kişilere, ülkesine giriş veya ülkesinde ikamet izni vermeyi reddetmek hakkını mahfuz tutar.

YEDİNCİ MADDE

a. Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti, İran'da ikamet eden vatandaşlarına herhangi bir anda ve hiçbir formaliteye tâbi olmaksızın giriş izni vermeyi kabul eder.

b. İran İmparatorluk Hükûmeti, Türkiye'de ikamet eden vatandaşlarına herhangi bir anda ve hiçbir formaliteye tâbi olmaksızın giriş izni vermeyi kabul eder.

SEKİZİNCİ MADDE

Âkit Hükûmetlerden herbiri, işbu Anlaşma'nın hükümlerini, amme intizamı, millî güvenlik veya amme sağlığı konularıyla ilgili sebeplerle, tamamen veya kısmen geçici şekilde kaldırmak hakkını mahfuz tutar. İşbu kaldırma durumu diğer Âkit Hükûmete derhal diplomatik yollarla bildirilecektir.

DOKUZUNCU MADDE

İşbu Anlaşma, 1 Aralık 1964'te yürürlüğe girecek ve bir yıl yürürlükte kalacaktır. Yürürlük süresinin bitiminden iki ay önce feshi için ihbarda bulunulmadığı takdirde, Âkit Hükûmetlerden her birinin istediği zaman iki ay önce yapacağı ihbar ile fesih hakkı bâki kalmak şartı ile işbu Anlaşma süresiz şekilde yürürlükte kalacaktır.

T.C. BAŞBAKANLIK KANUNLAR-KARARLAR İŞLERİ BİR. 1923

030 | 18 | 01 | | 181 | 70 | 5

İngilizce iki nüsha olarak, Tahran'da, 18 Ekim 1964'te hazırlanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti Adına	İran İmparatorluk Hükûmeti Adına
Feridun Cemal ERKİN	Abbas ARAM

030 | 18 | 01 | | 781 | 70 | 5

39

Kalkınma için Bölgesel İşbirliği (RCD) Antlaşması

Regional Cooperation for Development (RCD) Agreement

Türkiye Cumhuriyeti, Pakistan İslam Cumhuriyeti ve İran İmparatorluk hükûmetleri arasında üye ülkelerin ticaretteki engellerin kaldırılması ve bu suretle bölge içi ticaretin artmasında devamlılık sağlanması yolundaki arzuları ve Kalkınma için Bölgesel İşbirliği (RCD) bölgesi içinde çok taraflı bir ödeme sistemi kurulması hakkındaki mutabakat üzerine Ankara'da 25 Nisan 1967 tarihinde taraflar arasında imzalanan Çok Taraflı Ödeme İşbirliği İşlemleri İçin RCD Birliği Anlaşması'nın 1 Temmuz tarihinden itibaren yürürlüğü girmesi için Bakanlar Kurulu Kararı.

Decree of the Council of Ministers for the entry into force on July 1 of the Agreement on the RCD Union for Multilateral Payment Cooperation Transactions signed between the Governments of the Republic of Türkiye, the Islamic Republic of Pakistan and the Imperial Iran on April 25, 1967 in Ankara upon the desire of the member countries to remove barriers to trade and thus to ensure continuity in the increase of intra-regional trade and the agreement on the establishment of a multilateral payment system within the Regional Cooperation for Development (RCD) region.

İmza / Signed, Ankara 25 Nisan / April 1967
Onay / Ratified, Ankara 10 Haziran / June 1967

BCA, 30-18-1-2 / 207-41-13

***

T. C.
Resmî Gazete

Kuruluş tarihi : 7 Ekim 1336 - 1920

Yönetim ve yazı işleri için Başbakanlık Neşriyat ve Müdevvenat Genel Müdürlüğüne Başvurular	29 HAZİRAN 1967 PERŞEMBE	Sayı : 12634

KARARNAME

Karar Sayısı : 6/8310

28/4/1967 tarihli ve 6/8107 sayılı kararname ile verilen yetkiye dayanılarak, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İmparatorluk Hükümeti ve Pakistan İslâm Cumhuriyeti Hükümeti arasında, üye memleketlerin ticaretteki engellerin kaldırılması ve bu suretle bölge içi ticaretin gittikçe artmasında devamlılık sağlanması yolundaki arzuları ve (RCD) bölgesi içinde çok taraflı bir ödeme sistemi kurulması hakkındaki mutabakatları uyarınca, 25 Nisan 1967 tarihinde Ankara'da imzalanan ilişik Anlaşmanın (1 Temmuz 1967 tarihinden itibaren yürürlüğe girmek üzere) onaylanması; Ticaret Bakanlığının 24/5/1967 tarihli ve 213-115-9230 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulunca 10/6/1967 tarihinde kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI
C. SUNAY

Başbakan	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
S. DEMİREL	*S. ÖZTÜRK*	*H. ATABEYLİ*	*K. OCAK*

Devlet Bakanı	Adalet Bakanı	Millî Sa. Bakanı	İçişleri Bakanı
S. T. MÜFTÜOĞLU	*H. DİNÇER*	*A. TOPALOĞLU*	*F. SÜKAN*
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı	Millî Eğit. Bakanı	Bayındırlık Bakanı
İ.S.ÇAĞLAYANGİL	*C. BİLGEHAN*	*İ. ERTEM*	*O. ALP*
Ticaret Bakanı	Sağ. ve Sos. Y. Bakanı	Güm. ve Tek. Bakanı	Tarım Bakanı
A. TÜRKEL	*V. Â. ÖZKAN*	*İ. TEKİN*	*B. DAĞDAŞ*
Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı	Sanayi Bakanı	En. ve Ta. Kay. Bakanı
S. BİLGİÇ	*A. N. ERDEM*	*M. TURGUT*	*R. SEZGİN*
Turizm ve Tanıtma Bakanı	İmar ve İskân Bakanı		Köy İşleri Bakanı
N. KÜRŞAD	*H. MENTEŞEOĞLU*		*T. TOKER*

Çok Taraflı Ödeme İşlemleri İçin RCD Birliği Anlaşması

Üye memleketlerin, ticaretteki engellerin kaldırılması ve bu suretle bölge içi ticaretin gittikçe artmasında devamlılık sağlanması yolundaki arzuları ve RCD bölgesi içinde çok taraflı bir ödeme sistemi kurulması hakkındaki mutabakatları uyarınca İran, Pakistan ve Türk Hükümetleri Çok Taraflı Ödeme İşlemleri ile ilgili RCD Birliği kurulmasını kararlaştırmışlardır. Söz konusu işlemler aşağıdaki hususları ihtiva edecektir:

1 — Bu Anlaşma bölge-içi ticarete uygulanacaktır. Görünmeyen kalemler, hudut ticareti, ve harp malzemesi için yapılacak ödemeler bu Anlaşmanın kapsamı dışında tutulacaktır.

2 — Üye Hükümetler arasındaki hesapların otomatik tesviyesini temin amaciyle bir kredi sistemi tesis edilir.

Her Üye Hükümet, diğer iki Hükümetten herbirine ayrı ayrı iki milyon A.B.D. dolarına kadar kredi açacaktır. Bu limitin aşılması halinde, borçlu aşılan kısmı, 30 günü geçmiyen bir müddet içinde alacaklı için şayanı kabul konvertibl dövizle ödeyecektir.

3 — (2) maddede söz konusu edilen iki milyon A.B.D. dolarlık kredi limiti karşılıklı rıza ile değiştirilebilecektir.

4 — İşlemlerin kaydı maksadiyle, her üye memleket Merkez Bankası, diğer iki üye memleket Merkez Bankalarının her biri adına A.B.D. doları ile tutulacak bir hesap açacaktır. Bu hesap faizsiz ve banka masraflarından muaf olacaktır.

5 — İşlemlerin kıymeti A.B.D. doları şeklinde ifade edilecektir. İhracatçılara ödemeler kendi milli paraları ile yapılacaktır.

6 — Hesap dönemi 1 Temmuzda başlıyacak ve 30 Haziranda sona erecektir.

7 — Hesapların tesviyesi aşağıdaki şekilde yapılacaktır:

A) Önce her hesabın borç ve alacak kalemleri yekdiğeri ile mahsup edilecektir.

B) Üç üye memleket hesaplarının bakiyeleri her senenin 30 Haziranı itibariyle tespit edilecek ve üç Merkez Bankası hesaplarının yekdiğeriyle karşılaştırılması suretiyle mahsubu yapılacaktır. Bu amaçla üç Merkez Bankası temsilcileri, yukarıda zikredilen tarihten itibaren bir ay içinde teknik bir heyet olarak Ankara'da toplanacak ve mahsup işlemini yürüteceklerdir.

C) 30 Haziran olarak kabul edilen hesap dönemi sonu itibariyle kalacak bakiyelerin % 50 si 30 gün zarfında borçlu tarafından, alacaklının kabul edeceği konvertibl dövizle alacaklıya ödenecektir. Borcun diğer % 50 si ilgili memleketin müteakip hesap dönemindeki kredi limitinden düşülmek suretiyle devredilecektir.

8 — Bu Anlaşma hükümleri üye memleketlerin ticaret politikalarına, gümrük, kambiyo kontroluna ve diğer kanun ve nizamlarına tabi olacaktır.

9 — Üye Hükümetler, halen aralarında mevcut iki taraflı ticaret anlaşmalarının, burada mutabık kalınan hususlara aykırı olabilecek hükümlerini, Üye Hükümetler tarafından lüzumlu görüldüğü nispette değiştirmek üzere gözden geçireceklerdir.

10 — Bu Anlaşmanın imzalanmasından hemen sonra ve bu Anlaşmaya göre fiili işlemlere başlamadan evvel, üç memleketin Merkez Bankaları temsilcileri, bu Anlaşmanın uygulanmasına ilişkin çeşitli teknik teferruatı görüşmek üzere toplanacaklardır.

11 — Bu Anlaşma 1 Temmuz 1967 de yürürlüğe girecek ve başlangıçta bu tarihten itibaren iki yıllık bir devre için yürürlükte kalacaktır. Bundan sonra Anlaşma, Üye Hükümetlerden herhangi biri tarafından hesap yılının sonundan en az üç ay evvel feshi ihbar edilmedikçe yıldan yıla kendiliğinden uzatılmış sayılacaktır.

12 — Bu Anlaşmanın sona ermesi üzerine, Üç Merkez Bankasının defterlerinde görünen net borç bakiyeleri, Anlaşmanın sona eriş tarihinden itibaren altı ay içinde mal ihracı suretiyle ödenecektir. Bu sürenin

AGREEMENT CONCERNING RCD Union for Multilateral Payments Arrangements

In pursuance of the desire of Member Governments to remove barriers to trade and thereby provide for a continually increasing expansion of intra-regional trade, and in pursuance of their agreement to provide a multilateral payments system within the RCD region, the Governments of Iran, Pakistan and Turkey have agreed to the establishment of the RCD Union for Multilateral payments Arrangements. The said arrangements shall consist of the following:

1. This Agreement shall relate to intra-regional trade. Invisible payments, border trade and payments for war materials shall be excluded from the scope of this Agreement.

2. A credit system is established to provide for automatic settlement of accounts amongst the member Governments. Each Member Government shall extend credit up to US Dollars two million to each of the other two member Governments. In case this limit is exceeded the debtor shall pay the excess in convertible currency acceptable to the creditor, within a period not exceeding 30 days.

3. The credit limit of US Dollars two million, as mentioned in Article (2) can be revised by mutual agreement.

4. For the purpose of keeping record of transactions, the Central Bank of each member country shall open an account, to be kept in US Dollars, in the name if each of the Central Banks of the other two member countries. These accounts shall be interest free and exempt from bank charges.

5. The value of transactions shall be expressed in terms of US Dollars. Exporters shall be paid in their national currency.

6. The accounting period shall begin on July Ist and end on June 30th.

7. Settlement of accounts shall be made in the following manner:

A) In the first instance the credit and debit items in each account will be offset againts each other.

B) The outstanding balances of the accounts of the three Member Countries shall be ascertained as on 30th June each year and shall be compensated againts each other in the accounts of the three Central Banks. For this purpose the representatives of the three Central Banks shall meet in Ankara as a Technical Board within one month from the above mentioned date and shall conduct the compensation operation.

C) Should there remain a balance in any of the accounts at the end of the accounting period, namely the June 30th, the debtor shall pay to the creditor 50 % of its debt within a period of 30 days in convertible currency acceptable to the creditor. The remaining 50 % of the debt shall be carried forward and charged againts the credit limit of the country concerned for the following accounting period.

8. The provisions of this Agreement are subject to the commercial policies, customs, exchange control and other laws and regulations of the Member Countries.

9. The Member Governments shall review the bilateral trade agreements already existing amongst them in order that such provisions thereof as may be inconsistent with the arrangements agreed herein are modified to the extent considered necessary by Member Governments.

10. Soon after the signing of this Agreement and before the commencement of actual operations under this Agreement, the representatives of the Central Banks of the three countries shall meet to settle various technical details connected with the implementation of this Agreement.

11. This Agreement shall come into force on the Ist of July 1967, and shall remain in force initially for a period of two years from that date. Thereafter this Agreement shall be deemed to be automatically renewed from year to year unless notice of termination is given by any

sonunda kalacak herhangi bir bakiye alacaklı için şayanı kabul konvertibl dövizle derhal ödenecektir.

25 Nisan 1967 tarihinde, Ankara'da imzalanmıştır.

İran İmparatorluk Hükümeti adına (imza)
Khodadad Farmanfarmaian

Pakistan İslam Cumhuriyeti Hükümeti adına (imza)
M. Raschid

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına (imza)
Celâl Vaysoğlu

of the Member Governments at least three months before the end of the accounting year.

12. On the expiry of this Agreement the net outstanding debts in the books of the three Central Banks shall be settled through export of goods within a period of six months after the date of expiry. Any balance that shall remain at the end of this period shall be paid immediately in convertible currency, acceptable to the creditor.

Signed this 25th day of April 1967, at Ankara

For and on behalf of the Imperial Government of Iran
Khodadad Farmanfarmaian

For and on behalf of the Government of the Islamic Republic of Pakistan
M. Raschid

For and on behalf of the Government of the Republic of Turkey
Celâl Vaysoğlu

YÖNETMELİKLER

Ankara Üniversitesi Rektörlüğünden:

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Döner Sermaye Yönetmeliğinin 4 üncü maddesinin değiştirilmesi hakkında Yönetmelik

Madde 1 — Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Döner Sermaye Yönetmeliğinin 4 üncü maddesi aşağıda gösterildiği şekilde değiştirilmiştir.

Madde 4 — A) Birinci maddede yazılı müessesede çalıştırılacak ücretli memurlarla, geçici olarak çalıştırılmasına lüzum görülecek işçi ve personel ücretleri ile Üniversite ve Fakülte teşkilâtındaki memurlardan döner sermaye işlerinde istihdam edileceklere Üniversiteler Kanununun 61 inci maddesi gereğince verilecek ilâve ücretler.

B) Hasta bakım ve tedavisi ile ilmî çalışmalar için gerekli her türlü ilâç, cerrahî âlet, intibâk maddeleri, hasta giyim eşyası ile bilûmum cihaz, kitap, mesmua giderleri;

Döner sermayenin yönetimi için lüzumlu mefruşat ve demirbaş eşya alınmasına giderleri;

Döner sermaye hizmetleri ile ilgili aydınlatma, cenaze, taşıt araçlarının satınalma ve her türlü işletme giderleri;

Döner sermaye hizmetleri ile ilgili her türlü malzeme ve avadanlıklarda kullanılan bilûmum âletlerin satınalma giderleri;

Döner sermaye hizmetlerinde kullanılacak binaların inşa, satınalma, kiralama, onarım giderleri ile, bu işleri yapmakla görevlendirilecek ve işletilmesini sağlıyacak mimar, mühendis ve diğer teknik elemanların yevmiye veya uygun görülecek bir ücretle belirli süreler için yapılacak mukaveleleri göre ödenecek aylıkları ile ilgili giderleri;

Döner sermaye hizmetlerinde görevli personele yazdırılıp verilecek her türlü giyim eşyası giderleri;

C) Döner sermaye hizmetlerinde kullanılan her türlü iş vasıtalarının ve binaların bakım, tamir ve ilâma giderleri.

D) B, C fıkraları gereğince yapılacak sarfiyat 5.000 lirayı aştığı takdirde Fakülte Yönetim Kurulunun tasvibine sunulur.

Madde II — Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayın Yönetmeliği

Madde 1 — Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi kendi Özel Basım imkânlarından ve dışarıdaki basımevlerinden faydalanmak suretiyle yayınlar yapar.

Madde 2 — Fakültenin yayın işlerini, Profesörler Kurulunca 2 yıl için seçilecek 2 profesör ve 1 doçentten kurulu 3 kişilik bir Yayın Komisyonu yürütür. Yayın Komisyonu üyeleri kendi aralarından bir Başkan seçer.

Madde 3 — Fakültece yayınlanacak eserler şunlardır:

a) Fakülte yıllığı,

b) Ders kitapları, yardımcı ders kitapları ve uygulama kılavuzları,

c) Bilimsel araştırma ve incelemeler,

d) Teknik öğüt niteliğindeki pratik yayınlar,

e) Yayınlanması uygun görülen diğer eserler.

Madde 4 — Eserlerin basılma öncelik sırasında:

a) Madde 3 deki sıra esas alınır,

b) Ders kitapları, yardımcı ders kitapları ve öğrenci uygulama kılavuzlarının ilk basımları kendi grupları içinde öne alınır. Benzeri yayınlanmamış ders kitapları bu grupta önceliği alır;

c) Tamamen Yayın Komisyonuna geliş tarihleri dikkate alınır.

Madde 5 — Yazılar Yayın Komisyonuna 2 nüsha olarak gönderilir. Basım sırasında bu yazılara herhangi bir ilâve veya bunlardan herhangi bir çıkarma yapılamaz. Yazıların kitap veya broşür halinde veya yıllıkta yayınlanmasına Yayın Komisyonu, yazarın görüşünü de alarak, karar verir.

Madde 6 — Yayınlanmasına karar verilen kitap, broşür ve yıllıkların nüshalarını, ihtiyaca göre, Yayın Komisyonu tespit eder. Ders kitapları, yardımcı ders kitapları ve öğrenci uygulama kılavuzları 1.000 adetten az olmamak üzere, 5 yıllık ihtiyaca yetecek sayıda basılır. Fakültece basılmış bir eserin yeniden nüshalarının çıkarılabilmesi için bu eserin Fakülte Satış Bürosundaki mevcudunun 2/10 unun tükenmiş olması şarttır.

Madde 7 — Fakülte Yıllığı Türkçe olarak yılda en az 4, yabancı dillerde ise en az 1 fasikül halinde yayınlanır. Çeviriler hariç, yıllıkta fasikül bütün yazıların daha önce başka hiç bir yerde yayınlanmamış veya yayın haklarının, varsa alınmış olması gerekir.

Madde 8 — Araştırmaların tamamı veya özeti bir yabancı dilde de yayınlanabilir.

Madde 9 — Doçentlik ve Doktora Araştırmaları 8 formayı geçmemek üzere 3 üncü maddenin (c) bendine göre basılır.

Fakültece yayınlanan Araştırmalar: Fakültede tekrar basılmaz ve Fakültenin yazılı müsaadesi olmadan başka bir yerde bastırılamaz.

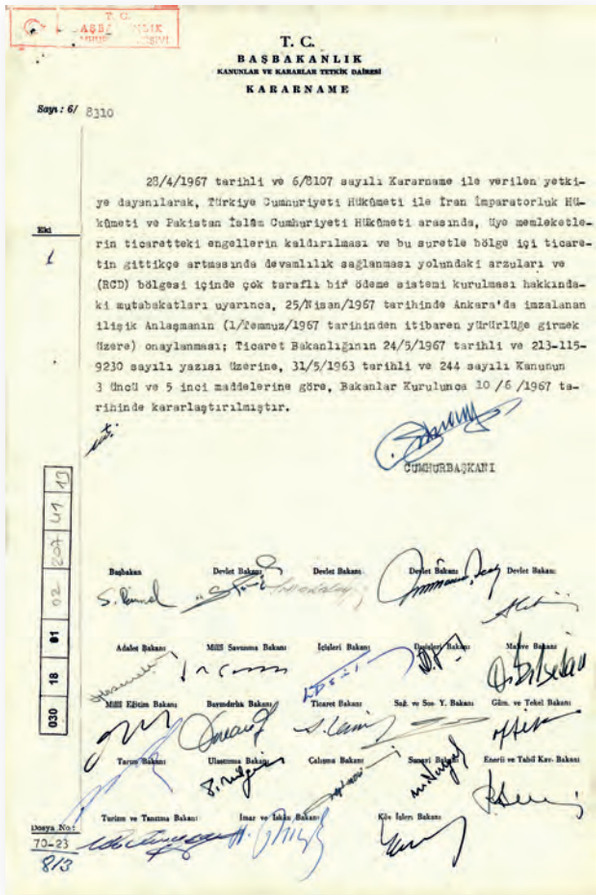
Yabancı ülkelerde fakülte öğretim üyeleri tarafından yayınlanan eserlerin Türkçe çevirilerinin Fakültede basılmasında sakınca yoktur.

Yabancı dillerden Türkçeye çevrilecek eserler için yazar veya yayınlayıcı tarafından telif hakkı istenmiyorsa bu hak Fakülte tarafından satın alınır. Ancak böyle eserlerin dilimize çevrilmesinde ilgili Ordu Profesörlüğünün teklifi ve Profesörler Kurulunun kararı şarttır. Telif hakkının ödenmesine zorunluluk olmayan yabancı eserlerin Türkçeye çevrilmesinde bu işlemler gerekli değildir.

Madde 10 — Yayın Komisyonunun önceden bildirdiği esaslara uygun olarak düzenlenmiş ve bu Yönetmelik gereğince basılmasına karar verilmiş her türlü eserin telif hakkı ilânlı sayfa esası üzerinden Fakültece satın alınır. 300 kelimelik yazı 1 ilânlı sayfa sayılır.

Madde 11 — İlânlı sayfa başına, Türkçe yazılan eserlere 25, yabancı dillerden çevrilenlere 30 ve yalnız yabancı dilde yazılan eserlere 40 lira ödenir.

Fotoğraflar, krokiler, çizimler, grafikler ve elle çizilmiş resim ve şekillerin orijinal olanlarının santimetre karesi 3, orijinal olmayanların santimetre karesi 1, satır içinde geçen formüllerin santimetresi, satırlar arasında bulunan formüllerin santimetre karesi 1 kelime sayılarak telif ücreti hesaplanır.

T. C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR TETKİK DAİRESİ

KARARNAME

Sayı: 6/ 8110

Eki
1

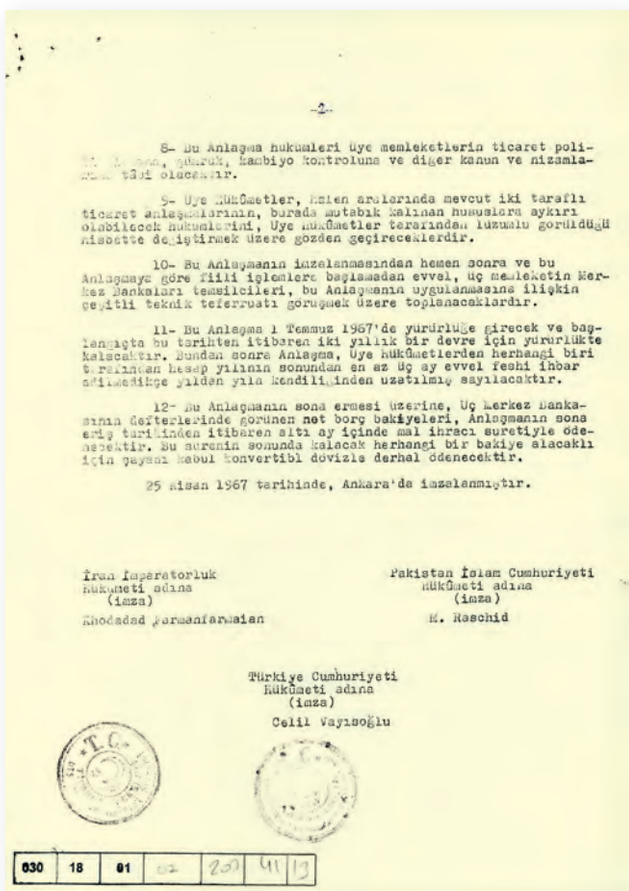
28/4/1967 tarihli ve 6/8107 sayılı Kararname ile verilen yetkiye dayanılarak, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile İran İmparatorluk Hükûmeti ve Pakistan İslâm Cumhuriyeti Hükûmeti arasında, Üye memleketlerin ticaretteki engellerin kaldırılması ve bu suretle bölge içi ticaretin gittikçe artmasında devamlılık sağlanması yolundaki arzuları ve (RCD) bölgesi içinde çok taraflı bir ödeme sistemi kurulması hakkındaki mutabakatları uyarınca, 25/Nisan/1967 tarihinde Ankara'da imzalanan ilişik Anlaşmanın (1/Temmuz/1967 tarihinden itibaren yürürlüğe girmek üzere) onaylanması; Ticaret Bakanlığının 24/5/1967 tarihli ve 213-115-9230 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulunca 10/6/1967 tarihinde kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI

Başbakan | Devlet Bakanı | Devlet Bakanı | Devlet Bakanı | Devlet Bakanı
Adalet Bakanı | Milli Savunma Bakanı | İçişleri Bakanı | Dışişleri Bakanı | Maliye Bakanı
Milli Eğitim Bakanı | Bayındırlık Bakanı | Ticaret Bakanı | Sağ. ve Sos. Y. Bakanı | Gün. ve Tekel Bakanı
Tarım Bakanı | Ulaştırma Bakanı | Çalışma Bakanı | Sanayi Bakanı | Enerji ve Tabii Kay. Bakanı
Turizm ve Tanıtma Bakanı | İmar ve İskân Bakanı | Köy İşleri Bakanı

030 | 18 | 01 | 02 | 207 | 41 | 13

Dosya No: 70-23 8/13

-2-

8- Bu Anlaşma hükümleri Üye memleketlerin ticaret polisi, gümrük, kambiyo kontrolüne ve diğer kanun ve nizamlara tâbi olacaktır.

9- Üye Hükûmetler, halen aralarında mevcut iki taraflı ticaret anlaşmalarının, burada mutabık kalınan hususlara aykırı olabilecek hükümlerini, Üye Hükûmetler tarafından lüzumlu görüldüğü nisbette değiştirmek üzere gözden geçireceklerdir.

10- Bu Anlaşmanın imzalanmasından hemen sonra ve bu Anlaşmaya göre fiilî işlemlere başlamadan evvel, üç memleketin Merkez Bankaları temsilcileri, bu Anlaşmanın uygulanmasına ilişkin çeşitli teknik teferruatı görüşmek üzere toplanacaklardır.

11- Bu Anlaşma 1 Temmuz 1967'de yürürlüğe girecek ve bağlangıçta bu tarihten itibaren iki yıllık bir devre için yürürlükte kalacaktır. Bundan sonra Anlaşma, Üye hükûmetlerden herhangi biri tarafından hesap yılının sonundan en az üç ay evvel feshi ihbar edilmedikçe yıldan yıla kendiliğinden uzatılmış sayılacaktır.

12- Bu Anlaşmanın sona ermesi üzerine, Üç Merkez Bankasının defterlerinde görünen net borç bakiyeleri, Anlaşmanın sona erdiği tarihinden itibaren altı ay içinde mal ihracı suretiyle ödenecektir. Bu sürenin sonunda kalacak herhangi bir bakiye alacaklı için gayrı kabul konvertibl dövizle derhal ödenecektir.

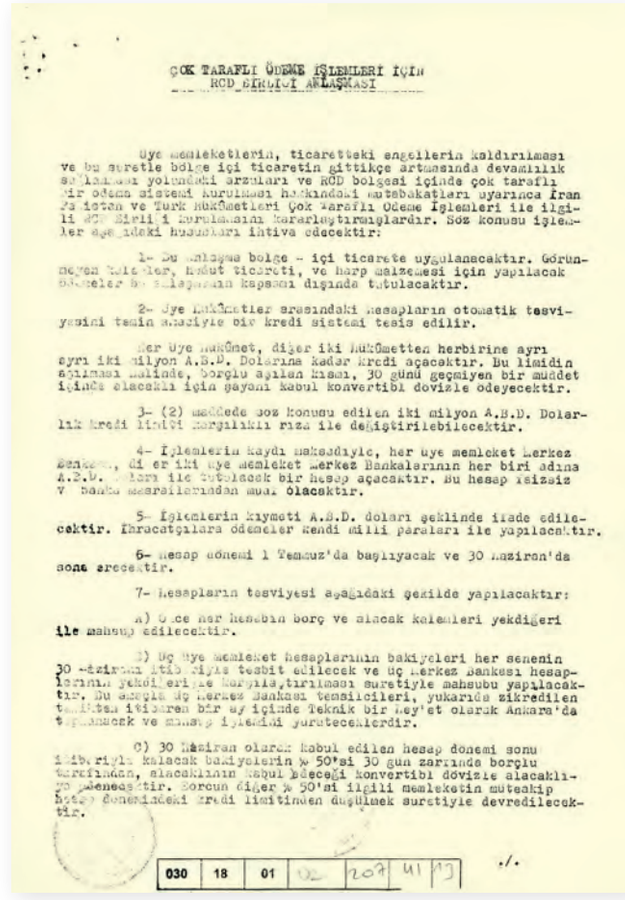
25 Nisan 1967 tarihinde, Ankara'da imzalanmıştır.

İran İmparatorluk
Hükûmeti adına
(imza)
Khodadad Farmanfarmaian

Pakistan İslâm Cumhuriyeti
Hükûmeti adına
(imza)
M. Rashid

Türkiye Cumhuriyeti
Hükûmeti adına
(imza)
Celil Vayısoğlu

030 | 18 | 01 | 02 | 207 | 41 | 13

ÇOK TARAFLI ÖDEME İŞLEMLERİ İÇİN
RCD BİRLİĞİ ANLAŞMASI

Üye memleketlerin, ticaretteki engellerin kaldırılması ve bu suretle bölge içi ticaretin gittikçe artmasında devamlılık sağlanması yolundaki arzuları ve RCD bölgesi içinde çok taraflı bir ödeme sistemi kurulması hakkındaki mutabakatları uyarınca İran Yatıştan ve Türk Hükûmetleri Çok Taraflı Ödeme İşlemleri ile ilgili RCD Birliği Kurulmasının Kararlaştırılmışlardır. Söz konusu işlemler aşağıdaki hususları ihtiva edecektir:

1- Bu Anlaşma bölge - içi ticarete uygulanacaktır. Görünmeyen kalemler, transit ticareti, ve harp malzemesi için yapılacak ödemeler bu anlaşmanın kapsamı dışında tutulacaktır.

2- Üye Hükûmetler arasındaki hesapların otomatik tasviyesini temin amacıyla bir kredi sistemi tesis edilir.

Her Üye Hükûmet, diğer iki Hükûmetten herbirine ayrı ayrı iki milyon A.B.D. Dolarına kadar kredi açacaktır. Bu limitin açılması halinde, borçlu açılan hesap, 30 günü geçmiyen bir müddet içinde alacaklı için gayrı kabul konvertibl dövizle ödeyecektir.

3- (2) maddede söz konusu edilen iki milyon A.B.D. Dolarlık kredi limiti karşılıklı rıza ile değiştirilebilecektir.

4- İşlemlerin kaydı maksadiyle, her üye memleket Merkez Bankası, diğer iki üye memleket Merkez Bankalarının her biri adına A.B.D. doları ile tutulacak bir hesap açacaktır. Bu hesap faizsiz ve banka masraflarından muaf olacaktır.

5- İşlemlerin kıymeti A.B.D. doları şeklinde ifade edilecektir. İhracatçılara ödemeler kendi milli paraları ile yapılacaktır.

6- Hesap dönemi 1 Temmuz'da başlıyacak ve 30 Haziran'da sona erecektir.

7- Hesapların tasviyesi aşağıdaki şekilde yapılacaktır:

a) Önce her hesabın borç ve alacak kalemleri yekdiğeri ile mahsup edilecektir.

b) Üç üye memleket hesaplarının bakiyeleri her senenin 30 Haziran itibariyle tesbit edilecek ve üç Merkez Bankası hesaplarının yekdiğerine havaleleriyle suretiyle mahsubu yapılacaktır. Bu amaçla üç Merkez Bankası temsilcileri, yukarıda zikredilen tarihten itibaren bir ay içinde Teknik bir Heyet olarak Ankara'da toplanacak ve mahsup işlemini yürütecekleridir.

c) 30 Haziran olarak kabul edilen hesap dönemi sonu itibariyle kalacak bakiyelerin % 50'si 30 gün zarfında borçlu tarafından, alacaklının kabul edeceği konvertibl dövizle alacaklıya ödenecektir. Borcun diğer % 50'si ilgili memleketin müteakip hesap dönemindeki kredi limitinden düşülmek suretiyle devredilecektir.

./.

030 | 18 | 01 | 02 | 207 | 41 | 13

RCD Ticaret Anlaşması
RCD Trade Agreement

Türkiye Cumhuriyeti, Pakistan İslam Cumhuriyeti ve İran İmparatorluk hükûmetleri arasında geleneksel dostluk bağlarını ticareti arttırarak kuvvetlendirmek ve daha önce yapılan antlaşmaları teyit amacıyla 3 Eylül 1968 tarihinde Tahran'da imzalanan RCD Ticaret Anlaşması.

RCD Trade Agreement signed in Tehran on September 3, 1968 with the aim of strengthening the traditional ties of friendship between the Governments of the Republic of Türkiye, the Islamic Republic of Pakistan and the Imperial Iran by increasing trade and confirming the previous agreements.

İmza / Signed, Tahran 3 Eylül / September 1968
Onay / Ratified, Ankara 14 Aralık / December 1968

BCA, 30-18-1-2 / 228-89-19

T. C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR TETKİK DAİRESİ

Sayı : 6/11107

KARARNAME

Eki
1

29/8/1968 tarih ve 6/10651 sayılı Kararname ile verilen yetkiye dayanılarak, İran İmparatorluk Hükümeti ile Pakistan İslâm Cumhuriyeti Hükümeti ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında 3 Eylül 1968 tarihinde Tahran'da imzalanan RCD Ticaret Anlaşmasının (onaylandığını gösterir belgelerin teatisini müteakip yürürlüğe girmek üzere) onaylanması; Ticaret Bakanlığının 23/11/1968 tarih ve 213.11-5/23842 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarih ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulunca 14/12/1968 tarihinde kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI

Başbakan — Devlet Bakanı — Devlet Bakanı — Devlet Bakanı — Devlet Bakanı

Adalet Bakanı — Milli Savunma Bakanı — İçişleri Bakanı — Dışişleri Bakanı — Maliye Bakanı

Millî Eğitim Bakanı — Bayındırlık Bakanı — Ticaret Bakanı — Sağ. ve Sos. Y. Bakanı — Güm. ve Tekel Bakanı

Tarım Bakanı — Ulaştırma Bakanı — Çalışma Bakanı — Sanayi Bakanı — Enerji ve Tabiî Kay. Bakanı

Turizm ve Tanıtma Bakanı — İmar ve İskân Bakanı — Köy İşleri Bakanı

19	89	228	02	61	13	003

-10-

Dosya No :
70-34
1892

R C D T İ C A R E T A N L A Ş M A S I

İran İmparatorluk Hükûmeti ile Pakistan İslâm Cumhuriyeti Hükûmeti ve Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti -aşağıda Âkit Taraflar olarak anılacaklardır- üç memleket arasındaki geleneksel dostluk bağlarını ticareti arttırarak kuvvetlendirme arzusuyla işbu Ticaret Anlaşmasının yapılmasını kararlaştırmışlar ve aşağıdaki maddeler üzerinde mutabık kalmışlardır :

Madde : 1

Âkit Taraflar, yekdiğerlerini mal ithalâtı ve ihracatına mevzu gümrük vergisi ile diğer vergi ve resimler konusunda ve ithalât ile ihracata taallûk eden usul ve kaideler de dahil diğer bütün hususlarda, en ziyade müsaadeye mazhar millet kaydından mütekâbilen istifade ettirmeyi taahhüt ederler.

Madde : 2

İşbu Anlaşmanın 1.Maddesiyle kabul edilen en ziyade müsaadeye mazhar millet kaydının istisnaları aşağıdadır :

a) Bu Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten önce, Âkit Taraflardan herhangi birinin en ziyade müsaadeye mazhar millet kaydına istisna olmak üzere üçüncü memleketlere tanımış olacağı avantajlar ve imtiyazlar.

./.

b) Mevcut avantajlar ve imtiyazların yerine geçmek üzere, Âkit Taraflardan herhangi birinin üyesi olabileceği bir gümrük birliği üyeliğinden doğanlar da dahil olmak üzere tanınmış olan avantajlar ve imtiyazlar.

c) Âkit Taraflardan herhangi birinin ilerde bir gümrük birliğine, Serbest Ticaret Bölgesine veya bölgesel anlaşmalara üye olmasından doğacak avantajlar ve imtiyazlar .

Madde : 3

RCD ülkeleri arasındaki Hudut Ticareti aranjmanları işbu Anlaşmanın hükümlerine tâbi değildir.

Madde : 4

Âkit Taraflar, yürürlükteki kanun ve nizamları hükümleri dairesinde aralarındaki ticareti geliştirmek için gerekli bütün tedbirleri alacaklar ve bu maksatla gerekli bütün kolaylıkları sağlıyacaklardır.

Madde : 5

İhraç edilecek malların ihracatçı ülkelerin hudutları içinde istihsal veya imâl edilmiş olduğunu göstermek üzere ihracatçı ülkelerin yetkili makamlarınca tanzim edilecek menşe şahadetnameleri, ithalâtçı ülkelerin talebi halinde verilecektir.

./.

Madde : 6

Âkit Taraflar, kendi kanun ve nizamları dairesinde , birbirlerine, ülkelerinde açılacak daimi veya geçici fuar ve sergilere katılmaları ve fuar ve sergiler tertiplemeleri hususlarında gerekli bütün kolaylıkların sanınmasında mutabık kalmışlardır.

Taraflar bu sergilerin tertibinde ve faaliyetlerinde birbirlerine gerekli yardımı sağlıyacaklardır.

Madde : 7

Üç Taraf ta, bir Tarafın ülkesinden ithal edilen malların diğer Tarafın önceden izni alınmadan üçüncü bir memlekete ihraç edilmemesini sağlayacak gerekli tedbirleri alacaktır.

Madde : 8

İşbu Anlaşmanın gelişmesini gözden geçirmek ve uygulanmasını kolaylaştırmak ve üç ülke arasındaki ticarî ilişkileri daha da inkişaf ettirmek amacıyla üç ülke temsilcilerinden müteşekkil bir Komite kurulacaktır. Bu Komite, aşağıdaki hususlar da dahil olmak üzere ilgili meseleleri gözden geçirmek için yılda iki defa ve sıra ile her üç ülkede toplanacaktır.

a) İşbu Anlaşmanın uygulanmasının gözden geçirilmesi;

b) İşbu Anlaşmanın uygulanması sırasında başgösterebilecek güçlüklerin ortadan kaldırılması için gerekli tedbirlerin ele alınması; ve

./.

c) Üç ülke arasındaki ticaretin daha da inkişaf ettirilmesi hususundaki telkinlerin incelenmesi.

Madde : 9

Üç Taraf arasındaki mal ithalâtı ve ihracatından doğacak bütün ödemeler ve masraflar tarafların kendi kambiyo kontrol kanunları ve nizamlarına göre ve 25 Nisan 1967 tarihinde Ankara'da imzalanmış olan Çok Taraflı Ödeme İşlemleri için RCD Birliği Anlaşması çerçevesinde yapılacaktır.

Madde : 10

İşbu Anlaşma bir yıllık bir devre için yapılmış olup üç Taraftan herhangi biri taallûk ettiği yılın sona ermesinden asgari üç ay önce yazılı olarak feshini ihbar veya yeni bir Ticaret Anlaşmasının yapılmasını talep etmedikçe otomatik olarak yıldan yıla uzatılacaktır.

Bu Anlaşma, onaylandığını gösterir belgelerin teatisinden hemen sonra yürürlüğe girecektir. Onay belgeleri, Tahran'da mümkün olduğu kadar erken bir tarihte teati edilecektir.

Madde : 11

İşbu Anlaşmanın yürürlük süresi içinde mukavelesi yapılmış ve yetkili makamlarca onaylanarak başlamış bulunan bil'umum muameleler sonuçlanıncaya kadar bu Anlaşma hükümlerine tâbidir.

./.

5

Madde : 12

İşbu Anlaşma :

1) İran İmparatorluk Hükûmeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti arasındaki 22 Eylül 1964 tarihli Ticaret Anlaşmasının,

2) İran İmparatorluk Hükûmeti ile Pakistan İslâm Cumhuriyeti Hükûmeti arasındaki 20 Mayıs 1962 tarihli Ticaret Anlaşmasının,

3) Pakistan İslâm Cumhuriyeti Hükûmeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti arasındaki 18 Aralık 1964 tarihli Ticaret Anlaşmasının

yerine geçecektir.

Madde : 13

Akit Taraflar bu Anlaşmayı kendi Hükûmetlerinin onayına arzedeceklerdir.

Tahran'da 3 Eylül 1968 tarihinde her biri aynı derecede muteber olmak üzere İngilizce üç orijinal nüsha halinde yapılmıştır.

ALİNAGHİ ALİKHANİ İran İmparatorluk Hükûmeti adına	NAWABZADA ABDUL GHAFOOR KHAN HOTİ Pakistan İslâm Cumhuriyeti Hükûmeti adına	AHMET TÜRKEL Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti adına

6

RCD AGREEMENT ON TRADE

The Imperial Government of Iran, the Government of the Islamic Republic of Pakistan and the Government of the Republic of Turkey, hereinafter referred to as the Contracting Parties, being desirous of strengthening the traditional bonds of friendship between the three countries by expansion of trade, have decided to conclude this Agreement on Trade and have agreed upon the following Articles:

Article 1

The Contracting Parties shall grant to each other, on the basis of full reciprocity, the benefits of the most favoured nation treatment with respect to customs and other duties imposed on import and export of goods, as well as all other matters including rules and regulation related to imports and exports.

Article 2

The following shall be treated as exceptions to the most favoured nation treatment under Article 1 of this Agreement:

a) Preferences and advantages recognized as exceptions to the most favoured nation treatment, which any of the Contracting Parties may have accorded to third countries prior to the effective date of this Agreement.

b) Preferences and advantages which may replace any existing preferences and advantages, including those resulting from membership of a customs union of which any of the Contracting Parties may be a member.

c) Preferences and advantages resulting from future membership of any of the Contracting Parties in a customs union, Free Trade Area or regional arrangements.

Article 3

Border Trade arrangements amongst RCD countries shall not be subject to the provisions of the present Agreement.

Article 4

The Contracting Parties, in compliance with the provisions in force of their respective laws and regulations, shall take all measures necessary to promote trade among themselves and provide all necessary facilities for this purpose.

Article 5

Certificates of origin stating that the commodities to be exported have been produced or manufactured in the territories of the exporting country issued by the competent authorities of the exporting country, if required by the importing countries, shall be attached.

Article 6

The Contracting Parties agree to grant each other, subject to their respective laws and regulations, all possible facilities for participation in and organisation of, on their respective territories, permanent or temporary faire and exhibitions and shall extend to each other necessary assistance for organising and proper functioning of such exhibitions.

Article 7

The three Parties shall take necessary measures to ensure that the goods imported from the country of one Party shall not be reexported to a third country without the prior approval of the other Party.

Article 8

A Committee composed of the representatives of the three countries shall be set up to review the progress and to facilitate the implementation of this Agreement and to further develop the trade relations among the three countries. This Committee shall hold its meetings bi-annually and shall rotate in the three countries in order to consider relevant matters including:

(a) to review the implementation of this Agreement;

(b) to consider necessary measures for the removal of difficulties which may arise in the course of the implementation of this Agreement; and

(c) to examine suggestions for further development of trade among the three countries.

Article 9

All payments and charges in connection with the imports and exports of goods among the three Parties shall be effected in accordance with their respective exchange control laws and regulations and within the framework of the Agreement concerning RCD Union for Multilateral Payments Arrangements signed on April 25th, 1967, in Ankara.

Article 10

The present Agreement is concluded for a period of one year and shall automatically be extended from year to year unless one of the three Parties announces its termination in writing or requests conclusion of a new trade agreement three months prior to the expiration of the year concerned.

This Agreement shall enter into force immediately after exchange of the instruments of ratification. The instruments of ratification shall be exchanged in Tehran as early as possible.

Article 11

All transactions concluded and approved by appropriate authorities during the validity of this Agreement shall, until final execution of such transactions, be governed by the provisions of this Agreement.

Article 12

The present Agreement replaces:
1) The Trade Agreement between the Imperial Government of Iran and the Government of the Republic of Turkey of September 22nd, 1964.
2) The Trade Agreement between the Imperial Government of Iran and the Government of the Islamic Republic of Pakistan of May 20th, 1962.
3) The Trade Agreement between the Government of the Islamic Republic of Pakistan and the Government of the Republic of Turkey of 18th December, 1964.

Article 13

The Contracting Parties shall cause this Agreement to be ratified by their respective Governments.

Done in Tehran on the Third day of September, 1968, in three originals in English, being equally authentic.

ALINAGHI ALIKHANI	NAWABZADA ABDUL GHAFOOR KHAN HOTI	AHMET TÜRKEL
For and on behalf of the Imperial Government of Iran	For and on behalf of the Islamic Republic of Pakistan	For and on behalf of the Republic of Turkey

[illegible]	to	01	02	228	89	19

40

Transit Antlaşması
Transit Treaty

Türkiye ve İran memleketlerinin ekonomik ilişkilerinin geliştirilmesini ve transit nakliyatı konusunda karşılıklı kolaylıklar uygulanmasını sağlamak amacıyla iki ülke yetkilileri tarafından 1 Şubat 1964 tarihinde Tahran'da imzalanan 11 maddelik Transit Antlaşması ve bu antlaşmaya ekli protokoller ile Transit Yolları ve Gümrük Formalitelerinin Kolaylaştırılmasını düzenlemek üzere hazırlanan protokollerin Türkiye tarafından onaylandığını gösteren Bakanlar Kurulu Kararnamesi.

Decree of the Council of Ministers indicating the ratification by Türkiye of the 11-article Transit Treaty and the protocols annexed to this Treaty and the protocols prepared to regulate the Facilitation of Transit Routes and Customs Formalities, signed in Tehran on February 1, 1964 by the authorities of the two countries in order to ensure the development of economic relations between Türkiye and Iran and the implementation of mutual facilitations in transit transportation.

İmza / Signed, Tahran 1 Şubat / February 1964
Onay / Ratified, Ankara 17 Şubat / February 1968

BCA, 30-18-1-2 / 216-14-6

T. C.
BAŞBAKANLIK
ARŞİVİ

T. C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR TETKİK DAİRESİ

KARARNAME

Sayı : 6/ 9591

Ekl
2

1 Şubat 1964 tarihinde Tahran'da imzalanan ve 12 Aralık 1967 tarih ve 961 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ilişik "Türkiye ile İran arasında Transit Anlaşması" ile buna ekli "Transit Yolları Hakkında I sayılı Protokol", "Gümrük Formalitelerinin kolaylaştırılmaları hakkında II sayılı Protokol" ve eki mektupların, onay belgelerinin teati edileceği tarihte yürürlüğe girmek üzere, onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 1/2/1968 tarih ve İBEİ:370-010-5/68-75 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarih ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulunca 17/ 2 /1968 tarihinde kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI

Başbakan	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
Adalet Bakanı	Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı	Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı	Ticaret Bakanı	Sağ. ve Sos. Y. Bakanı	Güm. ve Tekel Bakanı
Tarım Bakanı	Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı	Sanayi Bakanı	Enerji ve Tabiî Kay. Bakanı
Turizm ve Tanıtma Bakanı	İmar ve İskân Bakanı	Köy İşleri Bakanı		

050 | 18 | 02 | 72 | 1 | 9

Dosya No :
70-9
214

TÜRKİYE İLE İRAN ARASINDA
TRANSİT ANLAŞMASI

Bir taraftan,

EKSELANS TÜRKİYE CUMHURBAŞKANI,

ve diğer taraftan,

MAJESTE EMPERYAL İRAN ŞEHİNŞAHI,

İktisadî münasebetleri daha da geliştirmek isteği ile ve iki memleket arasında transit mevzuunda daha büyük kolaylıklar uygulanmasını sağlamak amacıyla, Yüksek Âkit Tarafların bu konularda birbirlerine karşılıklı olarak uygulayacakları kolaylık ve faydaların Barselon Konferansı tarafından 14 Nisan 1921 tarihinde onanan Transit Nakliyatının Serbestliği Hakkındaki Tüzük'ün hükümlerine olduğu gibi, Yüksek Âkit Tarafların bağlı bulundukları nakliyat ve ulaştırma ile ilgili hususlar hakkındaki bilcümle milletlerarası andlaşma ve anlaşmalara da uygun olacağını kabul ederek,

yukarıda sözü geçen gayelerin gerçekleşmesini sağlayacak en uygun tedbirlerin, anılan milletlerarası anlaşmaların çerçevesi içinde, bahis konusu nakliyata tahsis edilen yollar üzerinde Yüksek Âkit Tarafların hükümranlık veya devlet otoritesi haklarına halel gelmeden, müşterek anlaşma ile ilân edilmesinin gerektiği düşüncesi ile,

Bu hususta bir anlaşma akdine karar vererek aşağıdaki temsilcileri tayin eylemişlerdir:

Ekselans Türkiye Cumhurbaşkanı için:

Bay Rahmi Gümrükçüoğlu - Dışişleri Bakanlığı

Birinci İktisat Dairesi Genel Müdür Muavini

Majeste Emperyal İran Şehinşahı için:

Bay Mühendis Golamhosein Homayoun - İktisat Vezaretine

Genel Müdür,

030 18 01 02 216 14 6

2

Mezkûr temsilciler usulüne uygun ve muteber görülen selâhiyetnamelerini teati ettikten sonra, aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Madde: 1

Yüksek Âkit Taraflardan herbiri, bu Anlaşma hükümleri gereğince kendi ülkesinden geçecek diğer büyük Âkite ait yolcular ile cinsine çıkış ve varış yerine bakılmaksızın yolcu eşyası, ticarî eşya ve taşıtlar için serbest transit hakkı tanır.

Not. I. Çıkış ve varış yeri Âkit memleketlerin hudutları dışında olup Âkitler ülkesinden geçen yolcu, eşya ve taşıtlar Âkitler ülkesinde transit sayılır.

Not. 2. Transit eşyasının Yüksek Âkit Taraflar ülkesinde aktarma edilmesi, karaya çıkarılması, bakımı, muvakkat antrepoya konması ve bu antrepoda manipülasyona tâbi tutulması, anbalâjlanması ve anbarda teşhiri gibi hususlar bu eşyanın transit mahiyetini değiştirmez.

Madde: 2

Yüksek Âkit Taraflardan herbiri, iki memleket arasında transit faaliyetinin iyi cereyanı bakımından kendi ülkesinde transit nakliyatının faydalandığı kara ve demiryollarının onarımı ve bakımını ve bu yolların her mevsimde taşıtlar tarafından rahatlıkla kullanılabilecek şekilde muhafazasını temin ederler ve tamamlanması ve uzatılması gereken kısımlar için lüzumlu tedbirleri alırlar.

Transit nakliyatının faydalanacağı yollar (I) numaralı Protokolde gösterilmiştir.

Madde: 3

Yüksek Âkit Taraflardan herbiri, yolcu ve transit nakliyatını geliştirmek üzere, gümrük ve transitle ilgili diğer bilûmum formaliteleri azamî ölçüde basitleştirmek ve süratlendirmek için bütün tedbirleri alacaktır.

03-0 18 01 02 216 14 6

3

Bu maksatla (II) numaralı Protokolde gösterilen tedbirler alınmıştır.

Madde: 4

Yüksek Âkit Taraflardan herbiri, diğer Tarafa ait olup transit yolcu ve eşya nakliyatı ile iştigal eden müessese ve şirketlerin -hakikî ve hükmî şahısların- kendi ülkesinde (I) numaralı Protokolde gösterilen transit yolları üzerinde transit nakliyatı yapmalarına müsaade eder.

Bu müsaade aynı zamanda çıkış ve varış yeri Âkit Tarafların topraklarında bulunan yolcu ve eşya nakliyatını da kapsar.

Madde: 5

Yüksek Âkit Taraflar ülkesinden transit olarak geçen yolcu, yolcu eşyası, ticarî eşya ve taşıtlardan hizmet karşılığı ücretlerden başka hiç bir vergi ve resim alınmaz.

Madde: 6

Yüksek Âkit Taraflardan herbiri transit nakliyatını kolaylaştırmak maksadı ile, kendi ülkesindeki transit yolları üzerinde, transit nakliyatının miktar ve hacmi ile mütenasip olarak, ambar, ardiye, yükleme ve boğaltma tesislerini temin edecek ve bakımını yapacaktır. Aynı veçhile, diğer taraf yolcularının ve transit eşyasının gidiş ve gelişlerinde gecikmeye yol açmayacak şekilde vagon ve diğer taşıt araçlarını sağlayacaktır.

Madde: 7

Yüksek Âkitlerden herbiri, transit nakliyatını kolaylaştırmak ve düzenlemek maksadı ile diğer Âkit Tarafın transit nakliyatı ile iştigal eden müessese ve teşekküllerinin kendi ülkesinde transit faaliyetinin icap ettirdiği yerlerde, mümessillik ve acentalık tesis etmelerine muvafakat eder, ve bu hususta azamî kolaylığı gösterir.

080 18 01 02 216 14 6

Madde: 8

Yüksek Âkit Taraflar, transit ticaret ve nakliyatının gelişmesini teminen demiryolu, denizyolu navlunlariyle, liman ve demiryolu hizmetleri ücretlerinde mümkün olan azamî tenzilâtı yapar ve bu tenzilâtı mektupla yekdiğerine bildirir.

Madde: 9

Yüksek Âkit Taraflar, bu Anlaşmada münderiç hükümlerden herhangi birine nazaran transit nakliyatını daha da kolaylaştırıcı bir milletlerarası anlaşmaya taraf oldukları takdirde, işbu Anlaşmanın tadiline lüzum olmaksızın o kolaylıkları yekdiğerine uygularlar.

Madde: 10

Menşei iki memleketten birinde olup diğer memleketin arazisi üzerinde transit olarak bulunan mallar, üçüncü bir memlekete satışları dolayısiyle hiç bir vergiye, harca veya resme tâbi olmayacaklardır. Kezalik, yukarıda anılan satış işlemlerine gerek kendi adlarına, gerek vekil olarak taraf teşkil eden kimseler de işbu satışlardan mütevellit her türlü vergi mükellefiyetinden (muamele vergisi ve gelir vergileri dahil) muaf olacaklardır.

Yukarıda anılan vergi muaflığı, yukarıda sözü edilen kimselerin hizmetinde bulunan şahıslara herhangi bir şekilde ödedikleri maaş, şerefiye, komisyon veya diğer bilcümle diğer ücretler için uygulanmaz.

Madde: 11

Milletlerarası anlaşmalar mucibince transiti yasak edilen eşya ile, Yüksek Âkit Tarafların kendi kanunlarına göre transit nakliyatı müsaadeye tâbi olan eşyaya ait hükümler mahfuzdur.

Madde: 12

Bu Anlaşmanın iyi bir şekilde yürütülmesini ve muhtemel zorlukların giderilmesini sağlamak maksadı ile Yüksek Âkit Taraflardan herhangi birinin isteği üzerine, iki memlekete mensup temsilcilerden müteşekkil bir karma komisyon kurulur.

Bu komisyon münavebe ile Tahran ve Ankara'da toplanır.

080 18 0 0 216 14 6

Karma komisyonun işbu Anlaşma hükümleri dahilinde aldığı kararlar aynen tatbik olunur. Ancak, komisyon anlaşma veya ilişik Protokollerin bazı maddelerinde değişiklik yapılmasını lüzumlu gördüğü takdirde, bunları tarafların selâhiyetli makamlarının onayına sunar.

Madde: 13

Yüksek Âkit Taraflar, transit işlerini yürütecek ve bu mevzuda lüzumlu tedbirleri alacak ve bu anlaşmanın hüsnü icrasını kontrol edecek merkezî makamı tayin ve yekdiğerine bildirirler.

Madde: 14

İşbu Anlaşma, iki memleket arasında 1949 senesinde akdedilen Transit Anlaşması, Protokol ve ekleri ile, transitle ilgili diğer vesikaların yerine kaim olmak üzere akdedilmiş olup, iki memleketin millî mevzuatı uyarınca tasdik ve tasdik beyannamelerinin Ankara'da teatisini müteakip yürürlüğe girecektir.

Madde: 15

İşbu Anlaşma ve eki Protokoller, tasdik beyannamelerinin teatisi tarihinden itibaren beş sene için muteber olup Âkitlerden biri tarafından bu müddetin hitamından altı ay önce feshi ihbar edilmediği takdirde, daha beş sene için kendiliğinden temdit edilmiş sayılır.

Tahran'da 1 Şubat 1964 tarihinde Türkçe, Farsça ve Fransızca olmak üzere üç nüsha halinde tanzim edilmiş olup, ihtilâf vukuunda Fransızca metne itibar edilir.

Türkiye Hükûmeti adına
Rahmi Gümrükçüoğlu

İran Hükûmeti adına
Golamhosein Homayoun

030 18 01 02 216 14 6

6

41

Kredi Antlaşması
Loan Agreement

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası ile İran Yatırım, İktisadi ve Teknik Yardım Teşkilatı arasında 5 Temmuz 1978 tarihinde Tahran'da imzalanan, İran Milli Petrol Şirketi tarafından Türkiye Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı'nın garantörlüğünde olarak İstanbul Petrol Rafinerisi Anonim Şirketine (İPRAŞ) bir yıl boyunca bir milyon metrik petrol ve beş yüz bin metrik fuel oil verilmesi ile ilgili Kredi Anlaşması.

Loan Agreement between the Central Bank of the Republic of Türkiye and the Iranian Investment, Economic and Technical Assistance Organization, signed in Tehran on July 5, 1978, for the supply of one million metric tons of oil and five hundred thousand metric tons of fuel oil for one year to the Istanbul Petroleum Refinery Corporation (İPRAŞ) by the National Iranian Oil Company under the guarantorship of the Ministry of Finance of the Republic of Türkiye.

İmza / Signed, Tahran 5 Temmuz / July 1978
Onay / Ratified, Ankara 7 Ağustos / August 1978

BCA, 30-18-01 / 374-158-3

T. C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR TETKİK DAİRESİ BAŞKANLIĞI

KARARNAME

Sayı : 7/16143

T.C.Merkez Bankası ile İran Yatırım, İktisadi ve Teknik Yardım Teşkilâtı arasında 5 Temmuz 1978 tarihinde Tahran'da Hükümetimiz adına imzalanmış bulunan ilişik "Mali Anlaşma"nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 1/8/1978 tarihli ve İEİD: 450-276-3-78/1132 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulunca 7 /8 /1978 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Eki

CUMHURBAŞKANI V.

Başbakan | Devlet Bakanı ve Başbakan Yard. | Devlet Bakanı ve Başbakan Yard. | Devlet Bakanı ve Başbakan Yard. | Devlet Bakanı

Devlet Bakanı | Devlet Bakanı | Devlet Bakanı | Devlet Bakanı | Devlet Bakanı

Devlet Bakanı | Adalet Bakanı | Milli Sav. Bakanı | İçişleri Bakanı | Dışişleri Bakanı

Maliye Bakanı | Milli Eğitim Bakanı | Bayındırlık Bakanı | Ticaret Bakanı | Sağ. ve Sos. Y. Bakanı

Güm. ve Tek. Bakanı | Ulaştırma Bakanı | Gıda-T. ve H. Bakanı | Çalışma Bakanı | Sanayi ve T. Bakanı

İşletmeler Bakanı | Enerji ve T. K. Bakanı | Turizm ve Tan. Bakanı | İmar ve İskân Bakanı | Köyişleri ve Koop. B.

Orman Bakanı | Genç. ve Spor Bakanı | Sosyal Güv. Bakanı | Kültür Bakanı | Yerel Yönetim Bakanı

Dosya No :
111-57
1916

Sanayi ve Tek. Bakanı	İşletmeler Bakanı	En. ve Tabii Kay. Bakanı	Turizm ve Tan. Bakanı
O. ALP	Prof. Dr. K. BULUTOĞLU	Doç. Dr. D. BAYKAL	A. COŞKUN

İmar ve İskân Bakanı	Köyişleri ve Koop. Bakanı	Orman Bakanı	Gençlik ve Spor Bakanı
A. KARAASLAN	A. TOPUZ	V. ILHAN	Y. ÇAKMUR

Sosyal Güvenlik Bakanı	Kültür Bakanı	Yerel Yönetim Bakanı
H. İŞGÜZAR	Doç. Dr. A. T. KIŞLALI	M. ÖZDEMİR

MALÎ ANLAŞMA :

5 Temmuz 1978 tarihli bu anlaşma, İran Şehinşahlık Hükümeti adına İran Yatırım Ekonomik ve Teknik Yardım Teşkilâtı (Bundan böyle «Borç Veren» olarak sözü edilecektir) ile Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (Bundan böyle «Borç Alan» olarak sözü edilecektir.) arasında yapılmıştır. İran Şehinşahlık Hükümetinin Ekonomik ve Mali İşler Bakanı ile Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomik işlerle ilgili Devlet Bakanı arasında 4 Temmuz 1978 tarihinde imzalanan tutanak, İran Milli Petrol Şirketi tarafından (Bundan böyle NIOC olarak sözü edilecektir) bir yıl boyunca, bir milyon metrik ton ham petrol ve beşyüzbin metrik ton fuel oil'in Istanbul Petrol Rafinerisi Anonim Şirketi'ne (Bundan böyle İPRAŞ olarak sözü edilecektir) teslimi için gerekli düzenlemelerin yapılmasını sağlayacaktır.

Borç veren, NIOC'tan mübayayı gerçekleştirecek olan İPRAŞ'ı mali yönden finanse etmek amacıyla yüzelli milyon Birleşik Devletler Dolarını ($ 150.000.000) geçmeyen bir krediyi borç alana sağlamayı kabul etmiştir.

Maliye Bakanlığı adına (Bundan böyle «Garanti veren» olarak sözü edilecektir) hareket eden Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, ana parayı geri ödemeyi ve bu anlaşmaya göre, borç verene tahakkuk eden faizler için garanti vermeyi kayıtsız şartsız kabul etmiştir.

Taraflar, aşağıda belirtilenleri kabul etmişlerdir.

MADDE : I

KREDİNİN MİKTARI VE KULLANIMI :

Bu anlaşma, VII. maddeye uygun olarak yürürlüğe girdiğinde, Borç veren, Borç Alanın hesabına NIOC'a, NIOC'un İPRAŞ'a ham petrol ve/veya fuel oil'i her teslimini müteakip altmış (60) gün sonunda, zaman zaman ödemede bulunacaktır. Bu ödemelerin toplam miktarı Yüzelli milyon B. D. Dolarını (Bundan böyle «Kredi» olarak sözü edilecektir) geçmeyecektir. Kredi, NIOC'un İPRAŞ'a ilk teslimini müteakip altmış gün sonra başlayan ve bir yılı kapsayan bir süre için kullanılacaktır.

MADDE : II

GERİ ÖDEME :

Borç Alan, Borç Veren tarafından Borç Alanın hesabına NIOC'a yapılan her ödemenin ana parasını, bu ödemenin yapıldığı tarihten bir yıl sonra geri ödeyecektir. Borç Veren, böyle bir ödemenin yapıldığı Borç Alana bildirecektir.

MADDE : III

FAİZ :

Borç Alan, verilen veya geri kalan kredinin ödenmemiş ana parası üzerinden, ana paranın her taksidinin vade tarihinde ve 365 gün faktörü esas alınarak yılda fiks yüzde altı (% 6) olarak hesaplanan faizi zaman zaman ödeyecektir. Böyle bir faiz, anlaşmaya bağlı olarak, vadesinde ödenmemiş (Vadesi geçmiş) ana paraya ve faize günlük olarak uygulanacaktır ve Borç Veren talep ettiğinde Borç Alan bunu ödeyecektir.

Yukarıda sözü edilen faizin yüzdebirin yarısı (% ½) İran Yatırım, Ekonomik ve Teknik Yardım Teşkilâtının İdari Masrafı olarak kabul edilecektir.

MADDE : IV

ÖDEMELER :

Bu anlaşma şartlarına göre, borç verene ödenecek ana para, faiz, idari masraflar gibi bütün yekûnlar, Borç Alan tarafından şimdilik, adet olduğu şekilde Milletlerarası Bankacılık muamelelerini A. B. D. parası olan Dolarla yapan New York Kliring Büro Fonları veya diğer fonlar yoluyla Bank Markazi İran, Manufacturers Hanover Trust Company 350 Park Avenue, New York, N. Y. 10022 U. S. A. hesabına veya Borç Verenin zaman zaman tayin edeceği ve Borç Alana bildireceği diğer bankalara ödenecektir.

MADDE : V

SENETLER :

(Emre yazılı senetler) Borç Veren NIOC'a ödeme yapıldığını Borç Alana bildirdiğinde, Borç Alan, bu anlaşmanın EK 1 inde gösterildiği şekilde ve otuz (30) gün içinde, bir senet tanzim edecek ve ödemeyle ilgili ana parayı ve bundan doğacak faizin ödeneceğini bildirerek, borç verene gönderecektir.

MADDE : VI

HIZLANDIRMA :

Şayet borç alan bu anlaşmaya göre ödenmesi gereken ana parayı veya bundan doğan faizi ve senedi vade tarihinde ödemekte gecikirse, Borç Veren, Garanti Verene yazılı bir ihbarda bulunacaktır. Bu yazılı ihbarı müteakip otuz (30) gün içinde halâ ödeme gerçekleşmezse bu takdirde Borç Veren bir ihbarname göndererek kredinin ödenmemiş tüm ana parasının ve bundan doğan faizin derhal ödenmesi gerektiğini Borç Alana deklare edecektir.

MADDE : VII

YÜRÜRLÜĞE GİRME TARİHİ :

Her iki tarafın yetkilileri anlaşmayı kabul ettiklerini birbirlerine yazılı olarak bildirdiklerinde ve aşağıda yazılı dökümanlar Borç Alan tarafından Borç Verene tevdi edildiğinde, bu anlaşma yürürlüğe girecektir :

1. Ek II de belirtildiği şekilde Garanti Veren adına tamamen ifa olunmuş ve teslim edilmiş bir teminat mektubu,

2. Borç Alan adına senetleri tanzim edecek her bir kişinin yetkili olduğuna gösteren yetki belgesi ve anlaşmaya göre, Borç Alan adına herçeşit görevi ifa edecek olanların imza örnekleri ve,

3. Borç Alan ve garantörle ilgili kanunlar, kurallar, kaideler, kararlar ve diğer ilgili dökümanlara göre bu anlaşma ve teminat mektubunun geçerli bir şekilde imzalandığının ve tanzim edildiğinin Borç Vereni tatmin edici bir şekilde gösterildiğine ve bundan doğan mükellefiyetlerin anlaşma şartlarına göre Borç Alana ve garantöre hukuki ve bağlayıcı nitelikte taahüt teşkil ettiğine dair hukuk danışmanlarının görüşleri.

MADDE : VIII

VERGİLER :

Bu anlaşmayla ilgili kayıt ücretleri, hacizler, harç ve resimler veya bunlara benzer diğer stopajları kapsayan veya daha sonra çıkabilecek masraflar, Türkiye'de Merkezi veya mahalli mercilere aittir. Senetler Borç Veren adına herhangi bir masraf indirimi yapılmadan, tam ve açık olarak ve ücretsiz olarak Borç Verene ödenecektir.

MADDE : IX

PARI - PASU (Aynı muameleye tâbi) :

Borçlu, bu anlaşma yürürlüğe girdiğinde bu sözleşme ve senetlerden ödenmemiş herhangi bir miktar için, bu anlaşmadan doğan mükellefiyetleri ve senetleri daha

önce verilmiş olan herhangi bir kredi borçlunun borçlandığı paralar için verdiği teminattan ileri gelen diğer yükümlülüklerine nazaran, bu senetlerin tanzim tarihleri teminat veya başka kayıt ve hükümler bakımından -bu mükellefiyetlerin birbirine tercih edilmeleri söz konusu olmaksızın- aynı derecede muameleye tâbi tutulacağını kabul eder.

MADDE : X

HAKEM KARARI İLE ÇÖZÜMLEME :

Anlaşma, senetler ve teminat mektuplarının yorum veya ifasında karşılaşılabilecek herhangi bir anlaşmazlık dostane bir şekilde ve doğrudan doğruya müzakerelerle çözümlenecektir. Taraflardan biri bu tip bir görüşmede bir anlaşmaya varamadığı takdirde, konu, Milletlerarası Ticaret Odasının bir veya daha fazla hakeminin önüne getirilecek ve hakemlik (Uzlaşma) kuralları dahilinde çözümlenecektir. Uzlaşma yeri Fransa, Paris veya tarafların üzerinde karar kıldıkları herhangi başka bir yer olacaktır. Verilen karar her iki taraf için de geçerli sayılacaktır.

MADDE : XI

İDARÎ YASALAR :

Bu Anlaşma ve tarafların hak ve mükellefiyetleri İran Kanunlarına şayet tatbiki kabil ise Türk Kanunlarına göre yorumlanacak ve uygulanacaktır.

MADDE : XII

MUHABERE (KOMİNİKASYONLAR) :

Bundan böyle iletişim, yazılı ve İngilizce olarak yapılacak ve aşağıda bildirilen adreslere gönderilecektir :

1. İran Şehinşahlık Hükümetini ilgilendiren bir konuda :

Mektup Adresi : Ministry of Economic Affairs and Finance Organization for Investment, Economic and Technical Asisstance of Iran, Tehran, Iran.

Telgraf adresi : Ministry of Economic, Affairs and Finance, Tehran.

2. Türkiye Cumhuriyetini ilgilendiren bir konuda :

Mektup Adresi : Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, Head Office Ankara, Turkey.

Telgraf Adresi : MERBANKUM - Ankara.

İngilizce olarak ve iki nüsha halinde Tahran'da tamamlanmış ve imzalanmıştır. Her iki nüshasında eşit olarak muteberdir.

İran Şehinşahlık Hükümeti İçin ve
Onun Adına
Jamshid Ashrafi
İran Yatırım Ekonomik ve
Teknik Yardım Teşkilâtı Başkanı

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
İçin ve Onun Adına
Hikmet Çetin
Ekonomik İşlerle ilgili
Devlet Bakanı
Doğan Sevim
Genel Md. Yrd.
T. C. Merkez Bankası
Mutia Meltem
Müdür
T. C. Merkez Bankası

EK. 1

SENET

Devri kabil olmayan senet

Seri No.	.....	Ana meblağ US $	.....
Re.	.....	Faiz US $	.....
Çıkış Tarihi	.....	Toplam US $	.....

Aldığımız kıymeti (krediyi) bu senet karşılığında ..... tarihinde ..... (yekûn) olarak Manufacturers Hanover Trust Company, 350 Park Avenue, New York, N. Y. 100222, U. S. A. vasıtasıyla İran Yatırım Ekonomik ve Teknik Yardım Teşkilâtı Tahran, İran'a ödeyeceğimize söz veriyoruz.

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası

EK. II

TEMİNAT MEKTUBU

5 Temmuz 1978 tarihinde İran Yatırım Ekonomik ve Teknik Yardım Teşkilâtı (Bundan böyle «Borç Veren» olarak sözü edilecektir) adına hareket eden İran Şehinşahlık Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (Bundan böyle «Borç Alan» olarak sözü edilecektir) arasında imzalanan bu Mali Anlaşma göz önünde bulundurularak, Türkiye Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı, Türkiye Cumhuriyeti adına ve Mali Anlaşmada belirtilen şartlara uygun olarak, Borç Verene, anaparanın her bir miktarını ve bundan doğan faizi ve Mali Anlaşmaya göre borç verene ödenecek diğer meblağları kayıtsız şartsız ödemeyi, Borç Veren sözü edilen Bakanlığa teleks ve telgrafla Borçlunun Borç Verene -sözü edilen Mali Anlaşmaya göre- vadesi gelmiş herhangi bir meblağı ve senetleri vadesinde ödemediğini otuz (30) gün öncesinden bir tebliğle bildirmesi şartıyla garanti eder.

Bu teminat mektubuyla Türkiye Cumhuriyeti Maliye Bakanlığının verdiği taahhütlerin tümü, Mali Anlaşmayla tesbit edilen kredi miktarını ve bunun üzerine eklenen faizi geçmeyecektir. Mali anlaşmaya bağlı olarak borç alan, borç verene tedricen ödeme yapacağından bu garantinin miktarı orantılı olarak azalacaktır. Sözü edilen Mali Anlaşmanın bir nüshası ilişikte sunulmuştur. Bu teminat mektubu .... de (da) ..... 1978 tarihinde tanzim edilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti
İçin ve Onun Adına
Maliye Bakanlığı

FINANCIAL AGREEMENT:

THIS AGREEMENT, dated 5 th day of July, 1978 is made by and between the Imperial Government of Iran, acting by and through the Organization for Investment, Economic and Technical Assistance of Iran (hereinafter referred to as «the Lender») and the Central Bank of Turkey (hereinafter referred to as «the Borrower»).

WHEREAS, the Agreed Minutes signed on July 4, 1978 between the Minister of Economic Affairs and Finance of the Minister of State in-Charge of Economic Affairs of the Republic of Turkey provides that arrangements shall be made for delivery of One Million metric tons of crude oil and Five Hundred Thousand metric tons of fuel oil by the National Iranian Oil Company (hereinafter referred to as «NIOC» to Istanbul Petrol Refinerisi Anonim Şirketi (hereinafter referred to as «IPRAS») over a period of one year in accordance with agreement to be reached between NIOC and IPRAS.

42

Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Antlaşması
International Road Transport Agreement

Türkiye Cumhuriyeti ile İran İslam Cumhuriyeti arasında bu ülkeler üzerinden transit olarak yolcu ve eşya taşımacılığını kolaylaştırmak amacıyla 12 Mayıs 1980 tarihinde Tahran'da imzalanan ve iki ülke arasında yirmi beş maddeden oluşan ve geçerlilik süresi 1 yıl olan Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması'nın ve antlaşmanın imzalandığı gün Türkiye'nin teklifi ile antlaşmanın 5. Maddesinde taşıma sırasında alınacak ücretlerin karşılıklı olarak kaldırılması ve bu durumun antlaşmanın kendisinden sayılacağına dair mutabakat.

The International Road Transport Agreement signed between the Republic of Türkiye and the Islamic Republic of Iran in Tehran on May 12, 1980 to facilitate the transportation of passengers and goods in transit through these countries and consisting of twenty-five articles with a validity period of 1 year, and the agreement that the fees to be collected during transportation under Article 5 of the agreement will be mutually abolished with the proposal of Türkiye on the day of the signing of the agreement and that this situation will be considered as a part of the agreement itself.

İmza / Signed, Tahran 12 Mayıs / May 1980
Onay / Ratified, Ankara 2 Haziran / June 1980

BCA, 30-18-1-2 / 396-92-9

T. C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR ve KARARLAR TETKİK
DAİRESİ BAŞKANLIĞI

BAKANLAR KURULU KARARI

Sayı : 8/ 919

Türkiye ile İran arasında 12 Mayıs 1980 tarihinde Tahran'da imzalanan ekli "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslâm Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması"nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 20/5/1980 tarihli ve İEİD:734.117.5/80-1370 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulunca 2 / 6 /1980 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Ekl

Cumhurbaşkanı V.

Başbakan
S. DEMİREL

Devlet Bakanı ORHAN EREN	Devlet Bakanı EKREM CEYHUN	Devlet Bakanı MUHAMMET KELLECİ	Devlet Bakanı AHMET KARAHAN
Devlet Bakanı [illegible] MUSAOĞLU	Devlet Bakanı KÖKSAL TOPTAN	Adalet Bakanı ÖMER UCUZAL	Millî Savunma Bakanı AHMET İHSAN BİRİNCİOĞLU
İçişleri Bakanı Dr. MUSTAFA GÜLCÜGİL	Dışişleri Bakanı HAYRETTİN ERKMEN	Maliye Bakanı V. İSMET SEZGİN	Millî Eğitim Bakanı ORHAN CEMAL FERSOY
Bayındırlık Bakanı SELAHATTİN KILIÇ	Ticaret Bakanı HALİL BAŞOL	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Dr. MÜNİF İSLAMOĞLU	Gümrük ve Tekel Bakanı AHMET ÇAKMAK
Ulaştırma Bakanı HÜSEYİN ÖZALP	Gıda, Tarım ve Hay. Bakanı CEMAL KÜLAHLI	Çalışma Bakanı CAVİT ERDEMİR	Sanayi ve Teknoloji Bakanı Dr. KÜRİ BAYAR
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Dr. ESAT KIRATLIOĞLU	Turizm ve Tanıtma Bakanı BARLAS KÜNTAY	İmar ve İskân Bakanı TURGUT TOKER	Köy İşleri ve Koop. Bakanı AHMET KARAYİĞİT
Orman Bakanı HASAN EKİNCİ	Gençlik ve Spor Bakanı TALAT ASAL	Sosyal Güvenlik Bakanı SÜMER ORAL	Kültür Bakanı TEVFİK KORALTAN

Dosya No :
112-398
1045

T. C.
Resmî Gazete

Kuruluş Tarihi: (7 Teşrinievvel 1336) - 7 Ekim 1920

Yönetim ve Yazı İşleri İçin Başbakanlık Neşriyat ve Müdevvenat Genel Müdürlüğüne başvurulur.	7 Haziran 1980 CUMARTESİ	Sayı : 17010

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Milletlerarası Andlaşma

Karar Sayısı : 8/919

Türkiye ile İran arasında 12 Mayıs 1980 tarihinde Tahran'da imzalanan ekli «Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslâm Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması» nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 20/5/1980 tarihli ve İEİD : 734.117.5/80-1370 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulunca 2/6/1980 tarihinde kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI V.
İ. S. ÇAĞLAYANGİL

BAŞBAKAN
S. DEMİREL

Devlet Bakanı **O. EREN**	**Devlet Bakanı** **E. CEYHUN**	**Devlet Bakanı** **A. KARAHAN**	**Devlet Bakanı** **M. MUSAOĞLU**
Devlet Bakanı **K. TOPTAN**	**Adalet Bakanı** **Ö. UCUZAL**	**Millî Savunma Bakanı** **A. İ. BİRİNCİOĞLU**	İçişleri Bakanı V. O. EREN
Dışişleri Bakanı V. E. CEYHUN	Maliye Bakanı V. **H. BAŞOL**	Millî Eğitim Bakanı O. C. FERSOY	Bayındırlık Bakanı S. KILIÇ
Ticaret Bakanı H. BAŞOL	**Sağ. ve Sos. Yardım Bakanı** Dr. M. İSLAMOĞLU	Gümrük ve Tekel Bakanı A. ÇAKMAK	Ulaştırma Bakanı H. ÖZALP
Gıda- Tarım ve Hay. Bakanı **C. KÜLAHLI**	Çalışma Bakanı C. ERDEMİR	Sanayi ve Teknoloji Bakanı Dr. N. BAYAR	**Enerji ve Tabii Kay. Bakanı** **Dr. E. KIRATLIOĞLU**
Turizm ve Tanıtma Bakanı **B. KÜNTAY**	**İmar ve İskân Bakanı** **T. TOKER**	**Köy İşleri ve Koop. Bakanı** **A. KARAYİĞİT**	**Orman Bakanı** **H. EKİNCİ**

Gençlik ve Spor Bakanı **T. ASAL**	**Sosyal Güvenlik Bakanı** **S. ORAL**	**Kültür Bakanı** **T. KORALTAN**

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslâm Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile
İran İslâm Cumhuriyeti Hükümeti,

İki ülke arasında ve ülkeleri üzerinden transit olarak yolcu ve eşya taşımacılığını kolaylaştırmak arzusu ile aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır.

Madde 1

Bu Anlaşma hükümleri, yolcu ve eşyanın, diğer Akit Taraf ülkesinde tescil edilmiş taşıtlar ile, bir Akit Taraf ülkesine veya ülkesinden ve Akit Taraflardan biri üzerinden transit olarak karayoluyla uluslararası taşımasına uygulanır.

Madde 2
TARİFLER

Bu Anlaşma'da :

«Taşımacı» terimi, Akit Tarafların kanun ve nizamlarına göre yolcu ve eşya taşımaya yetkili kılınmış gerçek ve tüzel kişiyi,

«Taşıt» terimi;

i) (şoför hariç sekizden fazla) yolcu veya eşya taşımak üzere veya yolcu veya eşya taşımak için imal edilmiş taşıtları çekmek üzere imal edilmiş ve kendi gücüyle hareket eden bir karayolu taşıtını,

veya

ii) Yukarıdaki paragraf (i) de belirlenmiş olan bir taşıt ile yolcu veya eşya taşımak için imal edilmiş bir römork veya yarı römorktan ibaret bağlanmış bir taşıt kombinasyonunu,

«İzin belgesi» terimi, Akit Tarafların yetkili makamları tarafından verilecek her çeşit izin belgelerini,

«Kota» terimi, Akit Tarafların yetkili makamları tarafından yıllık olarak verilecek izin belgeleri sayısını,

«Düzenli otobüs servisi» terimi belirli bir güzergâhta, önceden tesbit edilmiş zaman ve ücret milli tarifelerine göre iki Akit Taraf toprakları arasında yolcu taşımasını,

«Düzenli transit otobüs servisi» terimi; bir Akit Taraf ülkesinde başlıyan ve diğer Akit Taraf ülkesini yolcu indirmeden ve bindirmeden geçen ve üçüncü bir Devlet topraklarında sona eren düzenli otobüs servisini,

«Mekik servis» terimi; bir ve aynı kalkış noktasından, planlanmış kalma süresine göre gruplandırılmış yolcuların bir ve aynı yere taşınması, ve planlanan kalma süresi sonunda herbir grubun kalkış noktasına getirilmesi için organize edilmiş uluslararası yolcu taşımaları servisini, (Birlikte dışa seyahat eden yolcuların tümü, birlikte geri dönmek zorundadır. Varış noktasından ilk dönüş seyahati ile varış noktasına en son dış seyahat boş olarak yapılır.)

«Kapalı - kapı servis» (turist taşıması) terimi; yolcu indirip bindirmeden, bir turda bir ve aynı grubun bir ve aynı taşıtın tescil edildiği Akit Taraf ülkesindeki bir noktadan başlıyan ve bu ülkede sona eren uluslararası taşıması servisini,

«Transit taşıma» terimi; kalkış ve varış noktaları bir Akit Taraf ülkesinin dışında olan noktalar arasında o Akit Taraf ülke üzerinden yapılan yolcu ve eşya taşımalarını;

ifade eder.

Madde 3

Her Akit Taraf, bu Anlaşma hükümlerine uymak kaydıyla, diğer Akit Tarafa ait yolcular, bunların kişisel eşyaları ile ticari eşya ve taşıtların her Akit Taraf yetkili makamlarınca tesbit edilmiş yollar üzerinden transit geçiş hakkını tanıyacaktır.

Yürütme ve İdare Bölümü Sayfa : 2

Madde 4

Her Akit Taraf, kendi milli mevzuatına göre, diğer Akit Tarafın taşımacılarına kendi topraklarında, karşılıklı olarak mutabık kalınan yerlerde, büro açma ve/veya temsilciler ve/veya acentalar atama izni verecektir.

Taşımacı diğer Akit Taraf ülkesinde seyahat acentası olarak faaliyet göstermeyecektir.

Madde 5

Akit Taraflar, toprakları üzerinden transit geçen diğer Akit Tarafın taşıtlarından,

a) Karayolu alt yapısının kullanılmasından alınan ücretler (paralı karayolu ve köprüler),

b) Karayolunun bakım ve korunmasına, karayolu ve taşımanın yönetimine ilişkin giderleri karşılamak için alınan ücretler,

c) Yakıtın ulusal ve uluslararası fiyatları arasındaki farkı karşılamak üzere, ayrıcalık gözetmeksizin alınan ücretler,

d) Taşıtın ağırlığı, boyutları veya yükü Akit Tarafların milli mevzuatında belirtilen sınırları aştığı takdirde alınan ücretler,

dışında herhangi bir ithal veya ihraç vergisi veya resmî (gümrük vergisi dahil) almıyacaklardır.

Akit Tarafların toprakları üzerinden transit yapılmasına izin verilen taşımalar, karşılıklık esasına göre yukarıda paragraf b'de belirtilen ücretlerden muaf tutulabilir.

Madde 6

Akit Taraflardan birinin taşımacıları ve şoförleri diğer Akit Taraf ülkesinde bulundukları sırada trafik ve taşıma nizamlarını ihlal ettikleri takdirde, bu ülke yetkili makamları taşımacıya veya şoföre ihtarda bulunacak veya izin belgesini geçici, şartlı veya devamlı olarak geri alacaktır.

Bu maddelerin birinci paragrafında belirtilen ihlallere ilişkin olarak alınan tedbirleri alan ülkenin yetkili makamları diğer Akit Taraf yetkili makamlarına bu konuda bilgi vereceklerdir.

Madde 7

Akit Tarafların temsilcilerinden teşkil olunan bir Karma Komisyon kurulacaktır. Karma Komisyonun görevleri şunlardır :

a) Bu Anlaşma'nın gereği veçhile uygulanmasına nezaret etmek,

b) İzin belgelerinin şekli ile belgelerin teati zamanı ve usullerini tesbit etmek,

c) Bu Anlaşma'nın 24. maddesinde belirtilen yetkili makamlar arasında doğrudan çözümlenemeyecek muhtemel meseleleri incelemek ve çözümleri için tekliflerde bulunmak,

d) Bu Anlaşma şumulüne giren diğer tüm ilgili hususları gözden geçirmek ve bu hususların çözümlenmesi için tavsiyelerde bulunmak,

e) Taşımacılıkla ilgili olarak karşılıklı olarak mutabık kalınacak diğer hususları incelemek.

Karma Komisyon gerektiği takdirde Akit Tarafların birinin talebi üzerine, sıra ile Türkiye ve İran'da toplanacaktır.

Karma Komisyon toplantısında görüşülecek gündem yukarıda belirtilen görevler ışığında, Akit Taraflar arasında diplomatik yoldan önceden hazırlanacaktır.

Karma Komisyonun yaptığı tasviyeler ve aldığı kararlar tam olarak uygulanır. Bununla beraber Karma Komisyon işbu Anlaşmanın herhangi bir maddesinde değişiklik yapmayı kararlaştırırsa bu değişiklikler Akit Tarafların yetkili makamlarının onayına sunulur.

Madde 8

Akit Taraflardan birinin ülkesinde tescil edilmiş taşıtlar diğer Akit Taraf topraklarındaki iki nokta arasında yolcu ve eşya taşımayacaktır.

Diğer Akit Taraf ülkesinin yetkili makamlarından özel izin belgesi alınmadıkça bir Akit Taraf taşımacısı diğer Akit Taraf topraklarından üçüncü ülkelere yolcu ve eşya taşımayacaktır.

Madde 9

Bir Akit Taraf ülkesinde tescil edilmiş boş bir taşıt, bu amaçla bir izin belgesi verilmedikçe, yolcu ve eşya almak üzere diğer Akit Taraf ülkesine girmeyecektir.

İki Akit Taraf taşımacıları diğer Akit Tarafa yönelik yolcu ve eşya taşımacılığının zamanında yapılmasını sağlamak üzere yakın işbirliği yapacaklardır. Her Akit Tarafca bu yönde vaki olabilecek talepler iyiniyet ve anlayışla ele alınacaktır.

YOLCU TAŞIMACILARI

Madde 10

Akit Taraflardan birinin taşımacısı, diğer Akit Taraf yetkili makamından önceden yıllık izin belgesi alarak diğer Taraf ülkesine düzenli servis veya ülkesi üzerinden düzenli transit servisi işletecektir.

Madde 11

Akit Taraflardan birinin ülkesinde tescil edilmiş bir taşıt ile diğer Akit Taraf ülkesine veya ülkesinden yapılacak transit turist taşımacılığı ve mekik servis izin belgesine tabi olmayacaktır.

EŞYA TAŞIMALARI

Madde 12

Aşağıda belirtilen haller dışında, Akit Tarafların ülkeleri üzerinden yapılacak transit eşya taşımaları, kotaya dayanan ön izin belgesine tabi olacaktır :

a) Özellikle bu gayeyle teçhiz edilmiş taşıtlarla cenaze taşımaları,

b) Tiyatro dekor ve malzemesi,

c) Müzik, sinema ve sirk göstericileri, spor faaliyetleri ve radyo, televizyon ve sinema programları için eşya, teçhizat ve hayvanların taşınması,

d) Sanat eserlerinin taşınması,

e) Kesim hayvanları dışındaki hayvanların taşınması,

f) Bozulmuş veya hasara uğramış taşıtların taşınması,

g) Posta taşımaları,

h) Hava taşıma güzergâhlarının değiştirilmesi halinde hava Limanlarına veya limanlarından arızi olarak mal taşımaları,

i) Tabiî afetler halinde yardım malzemesi taşımaları,

j) Sergi ve fuar malzemeleri taşımaları,

k) Karma Komisyon tarafından ortaklaşa kararlaştırılacak diğer mallar.

İzin belgeleri, yıllık olacak ve gerektiği hallerde, Akit Tarafların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla karşılıklı mutabakat üzerine teati edilecektir.

Madde 13

Transit izin belgesi, Akit Taraf ülkesi üzerinden bir gidiş/dönüş transit geçiş için geçerli olacaktır.

Belge bir taşıt için ve düzenlenmiş olan taşımacı için geçerli olacak ve devredilemeyecektir.

İzin belgeleri ücretsiz verilecektir.

Madde 14

Bu amaçla bir izin belgesi verilmedikçe, Akit Taraflardan birinin ülkesinde

tescil edilmiş bir taşıt, diğer Akit Taraf ülkesine eşya taşıdıktan sonra kendi ülkesine veya üçüncü ülkelere dönüş yükü alamayacaktır.

Madde 15

Akit Taraflardan izin alınmadıkça silah, cephane ve askeri teçhizat ile patlayıcı maddeler transit hakkı dışındadır.

İnsan, hayvan ve bitki sağlığı bakımından girişi yasaklanmış eşyaların geçişi de transit hakı dışındadır.

ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

Madde 16

Akit Taraflar, yolcu ve eşya taşımacılığına ilişkin gümrük ve diğer formalitelerin mümkün olduğu kadar kolaylaştırılması basitleştirilmesi ve çabuklaştırılması için gerekli gördükleri bütün tedbirleri alacaklardır.

Madde 17

İşbu Anlaşmaya göre eşyanın karayolu ile uluslararası taşıması TIR Karnesi Teminatında Eşyanın Uluslararası Taşıması Sözleşmesi gereklerine ve/veya ulusal Kanun ve nizamlara tabi olacaktır.

Karayolunda uluslararası taşıma yapan bir taşıtta uluslararası gümrük belgeleri (triptik veya karne dö pasaj) ile ulusal kanun ve nizamlara göre gereken belgeler bulunacaktır.

Madde 18

Taşıtların standart depolarındaki akaryakıt gümrük vergisi ile diğer vergi ve resimlerden muaf olacaktır. Standart depo, taşıt imal eden fabrikaların taşıtlara koyduğu depodur.

Madde 19

Değiştirilen bir parça ya ülke dışına çıkarılacak veya gümrük makamlarının gözetiminde imha edilecek veya bu makamlara teslim edilecektir.

Yedek parçanın ithali milli kanun ve nizamlara tabi olacaktır.

Madde 20

Bu Anlaşma gereğince yapılacak her türlü taşımalar aşağıdaki sigortalar ile karşılanacaktır.

a) Yolcular, bagaj ve/veya eşyanın, Akit Tarafların toprakları arasında ve/veya üzerinden transit olarak uluslararası taşınmasında kullanılan bir taşıta, her bir Akit Tarafta yürürlükteki kanun ve nizamlara uygun olan bir üçüncü şahıslara verilecek zarara karşı sigorta uygulanacaktır.

b) Yolcular, bagaj ve/veya eşyaya taşıtın tescil edildiği Akit Taraf topraklarında yürürlükteki kanun ve nizamlara uygun olan herhangi bir tür sigorta uygulanacaktır.

Madde 21

Akit Taraflar arasında taşıma ve transit faaliyetlerden doğan ödemeler Akit Taraflarda yürürlükte bulunan, paraya ilişkin kanun, nizam ve kurallara göre Akit Taraf yetkili Bankalarınca kabul edilen serbest döviz ile yapılacaktır.

Madde 22

Keza, bozulma ve diğer güçlükler halinde, bu olayların ülkesi üzerinde vukubulduğu Akit Taraf yetkili makamları, bu konudaki rapor ve araştırma sonuçlarını diğer Akit Tarafa ileteceklerdir.

Madde 23

Akit Taraflardan birinde tescil edilmiş taşıtların personeli ve taşımacılar diğer Akit Taraf ülkesinde karayolu trafiğini düzenleyen kanun ve nizamlara uyacaklardır.

İşbu Anlaşma şumulüne girmeyen, taşımacılıkla ilgili diğer hususlar Akit Tarafların kanun, nizam ve kurallarına tabi olacaktır.

Madde 24

İşbu Anlaşma'nın uygulamasından sorumlu yetkili makamlar :

a) Türkiye için :

Kara Ulaştırma Genel Müdürlüğü

Ulaştırma Bakanlığı

Ankara

b) İran için :

Karayolu ve Nakliye Bakanlığı

Tahran

Madde 25

Bu Anlaşma Akit Tarafların milli mevzuatlarına göre onaylandığını belirten notaların teati edildiği tarihte yürürlüğe girecek ve bir yıl süre ile yürürlükte kalacaktır.

Bu süre sona ermeden üç ay önce Akit Taraflardan biri Anlaşmayı sona erdirmek istediğini diğer Akit Taraf'a yazılı olarak bildirmedikçe, Anlaşma kendiliğinden birer yıllık süreler için yenilenir.

12 Mayıs 1980 tarihinde Tahran'da iki orijinal nüsha halinde İngilizce olarak düzenlenmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Adına

İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti Adına

Ekselansları, Tahran, 12 Mayıs 1980

Bugün 12 Mayıs 1980 tarihinde Tahran'da imzaladığımız Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslâm Cumhuriyeti Hükümeti arasında Uluslararası Karayolu Taşımacılığına Dair Anlaşma'nın 5. maddesine atfen, Türk Hükümeti adına anılan Anlaşma'nın, 5. maddesinin (b) paragrafında zikredilen ücretlerin, Anlaşma'nın yürürlüğe gireceği tarihten itibaren karşılıklı olarak kaldırılmasını teklif etmekle şeref duyarım.

İşbu Mektup sözkonusu Anlaşma'nın ayrılmaz bir parçasıdır.

Hükümetinizin işbu teklifle mutabık olduğunu teyid etmenizi rica ederim.

Ekselansları, en üstün saygılarımın kabulünü rica ederim.

H. E. Mr. Fattahi
Ticaret Bakan Yardımcısı
TAHRAN

Turgut Tülümen
Büyükelçi

Ekselansları, Tahran, 12 Mayıs 1980

Mefadı aşağıda kayıtlı, bugünkü tarihli mektubunuzu aldığımı bildirmekle şeref duyarım.

«Bugün 12 Mayıs 1980 tarihinde Tahran'da imzaladığımız Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslâm Cumhuriyeti Hükümeti arasında Uluslararası Karayolu Taşımacılığına Dair Anlaşma'nın 5. maddesine atfen, Türk Hükümeti adına, anılan Anlaşma'nın 5. maddesinin (b) paragrafında zikredilen ücretlerin, Anlaşma'nın yürürlüğe gireceği tarihten itibaren karşılıklı olarak kaldırılmasını teklif etmekle şeref duyarım.

İşbu Mektup sözkonusu Anlaşma'nın ayrılmaz bir parçasıdır.

Hükümetinizin işbu teklifle mutabık olduğunu teyid etmenizi rica ederim.

Ekselansları, en üstün saygılarımın kabulünü rica ederim.»

Hükümetim adına mektubunuz muhtevası ile mutabık olduğumu bildirmekle şeref duyarım.

Ekselansları, en üstün saygılarımın kabulünü rica ederim.

H. E. Sayın Turgut Tülümen
Büyükelçi
Türkiye Büyükelçiliği
TAHRAN

Mr. Fattahi
Ticaret Bakan Yardımcısı

43

Petrol ve Doğalgaz Boru Hatlarının Kurulması
Establishment of Crude Oil and Natural Gas Pipelines

Ham petrol hattı ile İran petrolünün Türkiye'de Akdeniz veya Karadeniz'de bir limana taşınması, doğal gaz boru hattı ile İran gazının Türkiye üzerinden Avrupa'ya taşınması, bu boru hattı ile taşınacak petrol ve gazdan Türkiye'nin ihtiyaçlarının giderilmesi amaçlarına yönelik olarak 22 Ocak 1985 tarihinde imzalanmış olan Türkiye Cumhuriyeti ile İran İslam Cumhuriyeti arasında Ham Petrol ve Tabii Gaz Boru Hatları Kurulmasına Dair Mutabakat Zaptı 30 Ocak 1985'te onaylanan antlaşmanın yanı sıra 29 Ekim 1987 Tarihinde Tahran'da imzalanan ve her İki Devlet arasında petrol ve doğal gaz temini ile ilgili olarak yapılan müzakereler neticesinde Petrol Boru Hattı, Gaz Boru Hattı, Petrol Arama ve Çıkarılması, Ürünler ve Petrol başlıklarında mutabık kalınan tutanağı onaylayan Bakanlar Kurulu Kararı.

Memorandum of Understanding on the Establishment of Crude Oil and Natural Gas Pipelines between the Republic of Türkiye and the Islamic Republic of Iran signed on January 22, 1985 for the purpose of transporting Iranian oil to a port in the Mediterranean or Black Sea in Türkiye via a crude oil pipeline, and transporting Iranian gas to Europe via Türkiye via a natural gas pipeline, meeting Türkiye's needs from the oil and gas to be transported by this pipeline, and the Decree of the Council of Ministers approving the agreement ratified on January 30, 1985, as well as the protocol signed in Tehran on October 29, 1987, which was agreed upon under the headings of Oil Pipeline, Gas Pipeline, Oil Exploration and Extraction, Products and Petroleum as a result of the negotiations held between the two states regarding the supply of oil and natural gas.

İmza / Signed, Ankara 22 Ocak / January 1985
Onay / Ratified, Ankara 30 Ocak / January 1985

BCA, 30-18-1-2 / 524-316-7

T. C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR ve KARARLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

BAKANLAR KURULU KARARI

Sayı : 85/ 9057

Ekli 22 Ocak 1985 tarihli "Türkiye Cumhuriyeti İle İran İslâm Cumhuriyeti Arasında Ham Petrol ve Tabiî Gaz Boru Hatları Kurulmasına Dair Mutabakat Zaptı"nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığı'nın 28/1/1985 tarihli ve EİOA:I-450-276-4/85-478 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanun'un 3 üncü ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulu'nca 30/ 1/1985 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Eki

SG.4/2

KENAN EVREN
CUMHURBAŞKANI

T. ÖZAL
BAŞBAKAN

K. ERDEM Devlet Bak. - Başbakan Yrd.	K. OKSAY Devlet Bakanı	A. M. YILMAZ Devlet Bakanı	C. BÜYÜKBAŞ Devlet Bakanı
A. TENEKECİ Devlet Bakanı	M. T. TİTİZ Devlet Bakanı	A. KARAEVLİ Devlet Bakanı	M. [illegible]ELDEM Adalet Bakanı
Z. YAVUZTÜRK Milli Savunma Bakanı	[illegible]AKKULUT İçişleri Bakanı	V. HALEFOĞLU Dışişleri Bakanı	A. K. ALPTEMOÇİN Maliye ve Gümrük Bakanı
M. V. DİNÇERLER Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı	L. S. GİRAY Gayrımenkul ve İskân Bakanı	[illegible] AYDIN Sağlık ve Sosyal Yrd. Bakanı	V. ATASOY Ulaştırma Bakanı
H. H. DOĞAN Tarım Orman ve Köyişleri Bakanı	M. KALEMLİ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı	H. C. ARAL Sanayi ve Ticaret Bakanı	S. N. TÜREL Enerji ve Tabii Kay. Bakanı
M. M. TAŞÇIOĞLU Kültür ve Turizm Bakanı			

Dosya No

112-1402

130

T. C.
Resmî Gazete

Kuruluş Tarihi : (7 Teşrinievvel 1336) - 7 Ekim 1920

Yönetim ve Yazı İşleri İçin Başbakanlık Neşriyat Daire Başkanlığına başvurulur	9 Şubat 1985 CUMARTESİ	Sayı : 18661

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Milletlerarası Andlaşma

Karar Sayısı : 85/9057

Ekli 22 Ocak 1985 Tarihli «Türkiye Cumhuriyeti ile İran İslam Cumhuriyeti Arasında Ham Petrol ve Tabii Gaz Boru Hatları Kurulmasına Dair Mutabakat Zaptı»nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığı'nın 28/1/1985 tarihli ve EtOA : I-450-276-4/85-478 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanun'un 3 üncü ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulu'nca 30/1/1985 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Kenan EVREN
Cumhurbaskanı

T. ÖZAL
Başbakan

İ. K. ERDEM Devlet Bak. - Başbakan Yrd.	K. OKSAY Devlet Bakanı	A. M. YILMAZ Devlet Bakanı	C. BÜYÜKBAŞ Devlet Bakanı
A. TENEKECİ Devlet Bakanı	M. T. TİTİZ Devlet Bakanı	A. KARAEVLİ Devlet Bakanı	M. N. ELDEM Adalet Bakanı
Z. YAVUZTÜRK Millî Savunma Bakanı	Y. AKBULUT İçişleri Bakanı	V. HALEFOĞLU Dışişleri Bakanı	A. K. ALPTEMOÇİN Maliye ve Gümrük Bakanı
M. V. DİNÇERLER Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı	İ. S. GİRAY Bayındırlık ve İskân Bakanı	M. N. ELDEM Sağlık ve Sosyal Yrd. Bakanı V.	

V. ATASOY Ulaştırma Bakanı	H. H. DOĞAN Tarım Orman ve Köyişleri Bakanı	M. KALEMLİ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı
H. C. ARAL Sanayi ve Ticaret Bakanı	S. N. TÜREL Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	M. M. TAŞÇIOĞLU Kültür ve Turizm Bakanı

Türkiye Cumhuriyeti ile İran İslam Cumhuriyeti Arasında Ham Petrol ve Tabii Gaz Boru Hatları Kurulmasına Dair Mutabakat Zaptı

Taraflar, iki kardeş ülke arasındaki yakın ikili ilişkileri teyid ederek ve ekonomik ilişkilerini daha da güçlendirmeye arzulu olarak aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır :

1. İran ham petrolünü Akdeniz veya Karadeniz'de bir limana taşımak amacıyla, İran İslam Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında bir ham petrol boru hattı inşası için bir proje uygulanacaktır. Bu boru hattı sisteminden taşınacak ham petrol Türkiye'nin dahili ihtiyaçlarını karşılamak ve üçüncü ülkelere ihraç edilmek maksatları için kullanılacaktır.

2. Başlıca amacı İran doğal gazını Türkiye üzerinden Avrupa'ya taşımak olmak üzere, İran İslam Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında bir doğal gaz boru hattı inşası için bir proje uygulanacaktır. Bu boru hattı sisteminden taşınacak doğal gaz Türkiye'nin dahili ihtiyaçları ile Avrupa ülkelerinin ihtiyaçlarını karşılamak maksatları için kullanılacaktır.

3. Projelerin, etüdlerin başlangıcından faaliyete geçmesine ve işletmeci kuruluşlara devrine kadar her veçhesinin denetiminden sorumlu olmak üzere özel bir Ortak Komite kurulacaktır. Bu ortak Komite için her iki ülke Hükümeti bir Eş - Başkanı resmen atayacak ve atanan eş - başkanın isim ve ünvanını bir ay içinde birbirlerine bildireceklerdir Ortak Komite projelerin genel koordinasyonundan ve yürütülmesinden sorumlu olacaktır. İki ülkenin bütün ilgili kuruluşları, projelerin gerçekleştirilmesi için Komiteye yardımcı olmak ve gerekli desteği sağlamakla mükellef olacaklardır.

4. Ortak Komite, her proje için bir müşavir seçimi için gerekli hazırlıkları başlatmak amacıyla ilk toplantısını Şubat 1985 ayı sonlarına doğru Tahran veya Ankara'da yapacaktır. Bundan sonra, Ortak Komite ham petrol ve doğal gaz projeleri için birer müşavir seçecektir.

5. Her proje için seçilmiş müşavir, yapılabilirlik etüdlerini yürütecek ve Ortak Komite'nin onayı kaydıyla temel proje ve ihale belgelerini hazırlayacaktır.

6. Yapılabilirlik etüdlerinin müşavirlerce her iki tarafa takdiminden itibaren, Ortak Komite en geç bir ay içinde toplanacak ve ilgili projenin uygulanması yolunda gerekli kararları verecektir.

7. Ortak Komite, yapılabilirlik etüdlerinin, temel proje ve ihale belgelerinin hazırlanması süresini asgariye indirmek için gerekli tedbirleri alacaktır.

8. Taraflar, her proje için seçilmiş müşavirin ücretini yarı yarıya paylaşacaklardır.

9. Taraflar her proje için ayrı anlaşma yapacaklar ve anlaşmaların hükümleri arasında boru hatlarından taşınacak asgari miktar, taşıma ücretinin tesbiti için getirilecek sistem, projenin finansmanına ilişkin yöntemler, boru hattının çalışması, vergi, harç ve rüsumlardan muafiyet ve tarafların diğer hak ve yükümlülüklerine ilişkin hususlar yer alacaktır.

10. Taraflar, bu Mutabakat Zaptını imza tarihinden itibaren bir ay içinde yürürlüğe koymak için gerekli tedbirleri alacaklardır. Bu süre zarfında yukarıda

8. The two Sides shall bear equally the cost of the consultant selected for each project.

9. The two Sides will conclude separate agreements for each project which will include provisions covering, inter alia, minimum throughput, a system for the determination of transport fee, modalities of the financing of the project, operation of the pipeline system, exemptions from taxes, levies and dues and other rights and obligations of both countries.

10. The two Sides will take necessary measures to put this Memorandum of Understanding into force within one month from the date of its signature. In the meantime, the Joint Committee referred to in article 3 above, will be authorized to take all necessary measures for the initiation of the projects. The construction of both pipeline projects will only be undertaken if the feasibility studies proved positive to both Sides.

Done and signed in Ankara in two originals in the English language on 22 January 1985, both texts being equally authentic.

Turgut ÖZAL Prime Minister of the Republic of Turkey	Mir Hussein MUSAVI Prime Minister of the Islamic Republic of Iran

Bakanlar Kurulu Kararı

3. maddede zikredilen Ortak Komite, projelerin başlatılması için gerekli tedbirleri almaya yetkili olacaktır. Her iki boru hattının inşasına yapılabilirlik etüdlerinin her iki tarafça olumlu bulunması halinde girişilecektir.

Ankara'da, her ikisi de aynı derecede geçerli olmak üzere, İngilizce dilinde iki asıl nüsha olarak 22 Ocak 1985 tarihinde düzenlenmiştir.

Turgut ÖZAL Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı	Mir Hussein MUSAVI İran İslam Cumhuriyeti Başbakanı

MEMORANDUM OF UNDERSTANDING BETWEEN THE REPUBLIC OF TURKEY AND THE ISLAMIC REPUBLIC OF IRAN CONCERNING THE REALISATION OF CRUDE OIL AND NATURAL GAS PIPELINES

Reaffirming the close bilateral relations and desirous of consolidating further the economic ties between the two brotherly countries, the two Sides agreed as follows :

1. A project will be undertaken to construct a crude oil pipeline between the Islamic Republic of Iran and the Republic of Turkey, to transport Iranian crude oil to a port either on the Mediterranean or the Black Sea. The crude oil to be transported through the pipeline system will be used to meet the domestic requirements of Turkey and for export to third countries.

2. A project will be undertaken to construct a natural gas pipeline between the Islamic Republic of Iran and the Republic of Turkey with the main objective of transporting Iranian natural gas to Europe through Turkey. The natural gas to be transported through this pipeline system will be used to meet the domestic needs of Turkey and requirements of European countries.

3. A special Joint Committee will be established for the overall responsibility of supervising all aspects of the projects from the start of the studies until the operation and handing over to the operating organisations. The two Governments will officially designate a co-chairman for the Joint Committee and inform each other of the name and title of the designated co-chairman within one month. The Joint Committee will be responsible for the overall coordination and the execution of the projects. All the relevant organisations of the two countries are required to assist and provide necessary support to the Commitee for the realisation of the projects.

4. The Joint Committee will first meet in late February 1985 either in Tehran or ir Ankara to initiate the necessary preparations for the selection of a consultant for each project. Subsequently, the Joint Committee will select a consultant for the crude oil and natural gas pipeline projects.

5. The consultant for each project will carry out the feasibility studies and subject to the approval of the Joint Committee, will prepare the basic design and tender documents.

6. Following the presentation of feasibility studies by the consultants to each Side, the Joint Committee will meet not later than I (one) month to take the necessary actions with respect to the realisation of the project concerned.

7. The Joint Committee will take the necessary measures to minimize the period for the preparation of the feasibility studies, basic design and tender documents.

44

Hava Ulaştırma Antlaşması
Air Transport Agreement

5 Aralık 1944 tarihinde Şikago'da imzaya açılan Uluslararası Sivil Havacılık Sözleşmesinin tarafları olarak Türkiye ile İran arasında 20 Mart 1951 tarihinde imza edilmiş olan Hava Ulaştırma Anlaşması'nın yeniden gözden geçirilerek günün koşullarına uygun bir hâle getirmek ve sivil havacılık alanında işbirliği konularını görüşmek için 1982 yılında Tahran'da toplanan ve iki ülke heyetlerinin imzaladığı 21 maddelik Hava Ulaştırma Antlaşması'nın onaylanması.

Ratification of the Twenty one article Air Transport Agreement signed by the delegations of Türkiye and Iran as parties to the Convention on International Civil Aviation, which was opened for signature in Chicago on December 5, 1944, and convened in Tehran in 1982 in order to revise the Air Transport Agreement signed between Türkiye and Iran on March 20, 1951, to make it suitable for the conditions of the current times and to discuss issues of cooperation in the field of civil aviation.

İmza / Signed, Tahran 20 Ekim / October 1982
Onay / Ratified, Ankara 23 Mart / March 1989

BCA, 30-18-1-2 / 452-481-8

GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

BAKANLAR KURULU KARARI

89/ 13905

20 Ekim 1982 tarihinde Tahran'da imzalanan ve 21 Nisan 1988 tarihli 3435 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ilişik "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşması"nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 15/2/1989 tarihli ve ÇTAD-I/597-773 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulunca 23/3/1989 tarihinde kararlaştırılmıştır.

KENAN EVREN
CUMHURBAŞKANI

T. ÖZAL
BAŞBAKAN

K. OKSAY
Devlet Bakanı

A. TENEKECİ
Devlet Bakanı

K. İNAN
Devlet Bakanı

A. BOZER
Devlet Bakanı

A. KAHVECİ
Devlet Bakanı

M. YAZAR
Devlet Bakanı

C. ÇİÇEK
Devlet Bakanı

M. TOPAÇ
Adalet Bakanı

Milli Savunma Bakanı

M. KALEMLİ
İçişleri Bakanı

A. M. YILMAZ
Dışişleri Bakanı

A. K. ALPTEMOÇİN
Maliye ve Gümrük Bakanı

Milli Eğitim Bakanı

İ. S. ÇİRAY
Bayındırlık ve İskan Bak.

Sağlık Bakanı

E. AKDEMİRLİ
Ulaştırma Bakanı

Tarım Orman ve Köyişleri Bak.

Çalışma ve Sos. Güvenlik Bak.

Sanayi ve Ticaret Bakanı

E. KURT
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bak.

M. T. TİTİZ
Turizm Bakanı

M. T. TİTİZ
Kültür Bakanı V.

ya No.
-854
50

T. C.
Resmî Gazete

Kuruluş Tarihi : (7 Teşrinievvel 1336) — 7 Ekim 1920

Yönetim ve yazı işleri için Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğüne başvurulur.	30 Nisan 1989 PAZAR	Sayı : 20154

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Milletlerarası Andlaşma

Karar Sayısı : 89/13905

20 Ekim 1982 tarihinde Tahran'da imzalanan ve 21 Nisan 1988 tarihli 3435 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ilişik "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşması"nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 15/2/1989 tarihli ve ÇTAD-I/597-773 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulunca 23/3/1989 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Kenan EVREN
Cumhurbaşkanı

T. ÖZAL
Başbakan

K. OKSAY Devlet Bakanı	A. TENEKECİ Devlet Bakanı	K. İNAN Devlet Bakanı	A. BOZER Devlet Bakanı
Y. B. ÖZAL Devlet Bakanı	A. KAHVECİ Devlet Bakanı	M. YAZAR Devlet Bakanı	C. ÇİÇEK Devlet Bakanı
M. TOPAÇ Adalet Bakanı	E. VURALHAN Milli Savunma Bakanı	M. KALEMLİ İçişleri Bakanı	A. M. YILMAZ Dışişleri Bakanı
A. K. ALPTEMOÇİN Maliye ve Gümrük Bakanı	H. C. GÜZEL Milli Eğitim Bakanı	İ. S. GİRAY Bayındırlık ve İskân Bak.	N. KİTAPÇI Sağlık Bakanı
E. PAKDEMİRLİ Ulaştırma Bakanı	H. H. DOĞAN Tarım Orman ve Köyişleri Bak.	İ. AYKUT Çalışma ve Sos. Güv. Bak.	Ş. YÜRÜR Sanayi ve Ticaret Bakanı
F. KURT Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bak.	M. T. TİTİZ Turizm Bakanı	M. T. TİTİZ Kültür Bakanı V.	

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşması

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve
İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti,

1944 Aralık ayının yedinci günü Şikago'da imzaya açılan Uluslararası Sivil Havacılık Sözleşmesi'nin (bundan böyle "Sözleşme" olarak anılacaktır) tarafları olarak,

Kendi ülkeleri arasında ve ötesinde ticari hava servisleri kurmak ve işletmek üzere anlaşmaya varmayı aynı derecede arzu ederek, aşağıdaki gibi anlaşmışlardır:

MADDE 1
TARİFLER

Bu Anlaşma bakımından, metin aksini gerektirmedikçe:

a) "Şikago Sözleşmesi" terimi, bu Sözleşmenin 90 ıncı Maddesi uyarınca kabul edilen Ek'leri de kapsamak üzere 1944 Aralık ayının yedinci günü Şikago'da imzaya açılan Uluslararası Sivil Havacılık Sözleşmesi ve bu Sözleşmenin 90 ıncı ve 94 üncü Maddelerine göre Sözleşme veya Ek'lerinde yapılan ve her iki Âkit Tarafça kabul edilmiş olan değişiklikler anlamını taşır;

b) "havacılık makamları" terimi Türkiye Cumhuriyeti bakımından Ulaştırma Bakanı ve anılan Bakan tarafından ifa edilen her hangi bir görevi veya benzeri görevleri yerine getirmeye yetkilendirilen başka bir kişi ve kuruluş anlamını taşır; İran İslâm Cumhuriyeti bakımından Sivil Havacılık Teşkilâtı ve anılan Teşkilat tarafından ifa edilen her hangi bir görevi veya benzeri görevleri yerine getirmeye yetkilendirilen başka bir kişi ve kuruluş anlamını taşır;

c) "tayin edilen havayolu işletmesi" terimi, bu Anlaşma'nın 3 üncü Maddesi hükümleri uyarınca tayin edilen ve yetkilendirilen havayolu işletmesi anlamını taşır;

d) "kapasite terimi bir uçak bakımından, o uçağın bir hattın bütününde veya bir bölümünde kullanılabilecek olan, yolcu ve yük taşımaya elverişli hacmi ve "kapasite" terimi "üzerinde anlaşılan bir hava servisi" bakımından, bu serviste kullanılan uçağın kapasitesi ile, bu uçakla belli bir süre boyunca belli bir hattın bütününde veya bir bölümünde yapılan sefer sayısı çarpımı anlamını taşır.

e) "ülke" terimi, bir Devlet bakımından, bu Devletin egemenliği altında bulunan kara sahası ve buna bitişik karasuları anlamını taşır.

f) "hava servisi", "uluslararası hava servisi", "havayolu işletmesi" ve "teknik iniş" terimleri Şikago Sözleşmesinin 96 ncı Maddesinde bu terimlere sırasıyla verilen anlamları taşıyacaktır.

g) "trafik taşıması" terimi, yolcu, bagaj, kargo ve posta taşıması anlamını taşır.

h) "ücret tarifesi" terimi, posta taşımasına ait ücretler veya şartlar hariç, acentalık ve diğer yardımcı hizmetlerin ücretlerini ve şartlarını da kapsamak üzere, yolcu, bagaj ve yük taşıması için ödenecek ücretler ve bu ücretlerin uygulama şartları anlamını taşır.

Bu Anlaşma'da maddelere verilen başlıkların, hiç bir biçimde bu anlaşmadaki hükümlerin anlamlarını kısıtlamadığı veya genişletmediği anlaşılmaktadır.

MADDE 2
TRAFİK HAKLARI

1 — Âkit Taraflardan herbiri, diğer Âkit Tarafa; diğer Âkit Tarafın tayin edilen hava yolu işletmesi tarafından tarifeli uluslararası hava servisleri kurulması ve yürütülmesi amacıyla bu Anlaşma'da belirtilen hakları aşağıdaki şekilde tanır.

Yürütme ve İdare Bölümü Sayfa : 2

a) diğer Âkit Tarafın ülkesi üzerinden inmeden uçmak,

b) anılan ülke içerisinde teknik iniş yapmak, ve

c) uluslararası yolcu, yük ve posta trafiğini bırakmak ve almak amacıyla, bu Anlaşma'nın Ek'inde yer alan hat çizelgesindeki, o hat için anılan ülke içerisinde belirtilen noktalara iniş yapmak.

2 — Bu Anlaşma'nın hükümlerindeki hiçbir husus, bir Âkit Tarafın havayolu işletmesine, diğer Âkit Taraf ülkesindeki bir noktadan, aynı Âkit Taraf ülkesindeki bir başka noktaya bırakılmak üzere, ücret veya kira karşılığında yolcu, yük ve posta almak hakkının verildiği anlamına gelmeyecektir.

3 — Savaş durumunda ve olağanüstü şartlarda Âkit Taraflar Sözleşmenin 89 uncu Maddesini uygulama hakkına sahiptirler.

MADDE 3
TAYİNLER VE YETKİLER

1 — Âkit Taraflardan herbiri, diğer Âkit Tarafa, belirlenen hatlarda, üzerinde anlaşılan servisleri işletmek amacıyla bir havayolu işletmesi tayin ettiğini yazılı olarak bildirmek hakkına sahip olacaktır.

2 — Diğer Âkit Taraf, böyle bir tayin bildirisini aldığında, bu Maddenin 3 üncü ve 4 üncü Paragraflarının hükümleri saklı kalmak üzere, tayin edilen havayolu işletmesine gerekli yetkiyi gecikmeden tanıyacaktır.

3 — Âkit Taraflardan herbirinin havacılık makamları, diğer Âkit Tarafça tayin edilen bir havayolu işletmesinden, uluslararası hava servislerinin işletilmesinde uygulanması normal olan kanun ve nizamlarda belirtilmiş şartları yerine getirmeye bu makamlarca yeterli bulunduğu hususunda kendilerini tatmin etmesini isteyebilir.

4 — Âkit Taraflardan herbirinin, tayin edilen bir havayolu işletmesinin esas mülkiyetinin ve fiili kontrolunun, havayolu işletmesini tayin eden Âkit Tarafın veya uyruklularının elinde bulunduğu kanısına varmaması halinde, bu Maddenin 2 nci Paragrafında sözü edilen işletme yetkisini tanımayı reddetmek veya tayin edilen havayolu işletmesinin, bu Anlaşma'nın 2 nci Maddesinde belirtilen hakları kullanmasında gerekli gördüğü kayıtları koymak hakkı olacaktır.

5 — Bir havayolu işletmesi böylece tayin edilince ve kendisine yetki tanınınca, üzerinde anlaşılan servisleri herhangi bir zamanda işletmeye başlayabilir; şu şartla ki, bu Anlaşma'nın II nci Maddesi ve 14 üncü Maddesi hükümlerine uygun olarak, üzerinde anlaşmaya varılmış bir kapasite ve saptanmış bir ücret tarifesi o servis için yürürlükte bulunsun.

MADDE 4
HAKLARIN UYGULANMASININ DURDURULMASI VE İŞLETME YETKİLERİNİN GERİ ALINMASI

1 — Âkit Taraflardan herbiri bir işletme yetkisini geri almak veya bu Anlaşma'nın 2 nci Maddesinde belirtilen hakların diğer Âkit Tarafça tayin edilen havayolu işletmesi tarafından kullanılmasını durdurmak veya bu hakların kullanılması üzerinde gerekli gördüğü kayıtları koymak hakkına sahip olacaktır.

a) o havayolu işletmesinin esas mülkiyetinin ve fiili kontrolünün havayolunu tayin eden Âkit Tarafın veya o Âkit Tarafın uyruklularının elinde bulunduğu kanısına varılmaması halinde, veya

b) o havayolu işletmesinin, bu hakları tanıyan Âkit Tarafın kanun ve/veya nizamlarına uymaması halinde, veya

c) havayolu işletmesinin başka bir şekilde bu Anlaşmada belirtilen şartlara uygun olarak işletme yapmaması halinde.

2 — Bu Maddenin 1 inci Paragrafında belirtilen, işletme yetkilerinin geri alınması, hakların uygulanmasının durdurulması veya kayıtlar konulması hususlarında derhal bir işlem yapılması, kanun ve/veya nizamların daha fazla ihlal edilmesinin önlenmesi için şart değilse, böyle bir hak ancak diğer Âkit Tarafla istişareden sonra kullanılacaktır.

MADDE 5

KANUNLARIN VE YÖNETMELİKLERİN UYGULANABİLİRLİĞİ

1 — Âkit Taraflardan birinin, uluslararası seyir halindeki bir uçağın ülkesinden kalkışı veya ülkesine gelişi veya bu uçağın ülkesi üzerinde veya içinde seyri ve hareketi ile ilgili kanunları ve yönetmelikleri, diğer Âkit Tarafın tayin edilen hava yolu işletmesinin uçağına da uygulanacaktır.

2 — Bir Âkit Tarafın, ülkesine yolcuların, mürettebatın, yükün veya postanın girişini, kalışını ve ülkesinden ayrılışını düzenleyen kanun ve yönetmelikleri; giriş, çıkış, o ülkeye ve o ülkeden muhaceret ile ilgili formaliteleri, aynı zamanda gümrük ve sağlık tedbirleri, diğer Âkit Tarafın tayin edilen havayolu işletmesine ait uçak tarafından taşınan yolcu, mürettebat, yük veya postaya anılan ülkede bulundukları sırada uygulanacaktır.

3 — Âkit Taraflardan herbiri, diğer Âkit Tarafa istendiğinde bu Maddede sözü edilen ilgili kanun ve yönetmeliklerin örneklerini verecektir.

4 — Bir Âkit Tarafın tayin edilen havayolu işletmesi, diğer Âkit Tarafın ülkesinde kendi temsilciliklerini sürdürmek hakkına sahip olacaktır. Genel Acenta veya Genel Satış Acentası tayin edilmesi halinde, bu Acenta, tayin edilen iki havayolu işletmesi arasında karşılıklılık esasına göre aksi kararlaştırılmadıkça, diğer Âkit Tarafın tayin edilen havayolu olmalıdır.

MADDE 6

FONLARIN TRANSFERİ

1 — Âkit Taraflardan herbiri, diğer Âkit Tarafın tâyin edilen havayolu işletmesine, trafik taşınması dolayısıyla o havayolu işletmesi tarafından o ülkede sağlanan kazançların masraftan artan kısmını, yürürlükte bulunan kambiyo mevzuatına uygun olarak transfer hakkı tanıyacaktır.

Taraflar, bu tür fonların transferini kolaylaştırmak için yetkileri dahilindeki her şeyi yapacaklardır.

Âkit Taraflar arasında bir ödeme anlaşması yapıldığı takdirde ödeme bu anlaşmanın hükümlerine göre yapılacaktır.

MADDE 7

GÜMRÜK RESİMLERİNDEN VE DİĞER RESİMLERDEN BAĞIŞIKLIK

1 — Âkit Taraflardan birinin tayin edilen havayolu işletmesinin uluslararası servislerde işletilen uçakları ve Âkit Taraflardan birinin bu Anlaşma ile sağlanan servisleri ve hatları işletmeye yetkili kılınmış havayolu işletmesinin uçaklarında bulunan akaryakıt, yağlama yağları, diğer tüketilebilir teknik malzeme, yedek parçalar, mutad donatım ve kumanya; diğer Âkit Taraf ülkesine varışta veya ülkesinden çıkışta, bu malzeme o uçak tarafından anılan ülke üzerindeki uçuşlarında kullanılmış veya tüketilmiş olsa dahi, karşılıklılık esasına göre, gümrük resimleri, muayene ücretleri ve diğer milli resim veya ücretlerden bağışık tutulacaktır.

2 — Bir Âkit Tarafça veya onun uyruklularınca, diğer Âkit Tarafın ülkesine ve yalnızca bu Âkit Tarafın uçağı tarafından kullanılmak amacıyla getirilen akaryakıt, yağlama yağları, tüketilebilir teknik malzeme, yedek parçalar, mutad donatım ve kumanya, karşılıklılık esasına göre, gümrük resimleri, muyane ücretleri veya diğer milli resim ve ücretlerden bağışık tutulacaktır.

Yürütme ve İdare Bölümü Sayfa : 4

3 — Bir Âkit Tarafın havayolu işletmesinin uçağına, diğer Akit Tarafın ülkesinde alınan ve uluslararası servislerde kullanılan akaryakıt, yağlama yağları, diğer tüketilebilir teknik malzeme, yedek parçalar, mutad donatım ve kumanya, karşılıklılık esasına göre, gümrük resimleri, vergiler, muayene ücretleri ve diğer milli resim veya ücretlerden bağışık tutulacaktır.

MADDE 8

HAVACILIK DONATIM VE İKMAL MADDELERİNİN DEPOLANMASI

Âkit Taraflardan herhangi birinin tayin edilen havayolunun uçaklarında bulundurulan malzeme ve ikmal maddeleri gibi, mutad havacılık donatımı da, Âkit Taraf ülkesinde, ancak o ülkenin gümrük makamlarının müsaadesi ile boşaltılabilir. Böyle bir durumda, bunlar tekrar ülke dışına çıkarılıncaya veya başka bir şekilde gümrük nizamlarına göre elden çıkarılıncaya kadar anılan makamların nezaretinde bulundurulabilir.

MADDE 9

TESİSLER VE HAVAALANI ÜCRETLERİ

Âkit Taraflardan herbiri, denetimi altındaki havaalanları ve diğer tesislerin kullanılması için adil ve makul ücretler tahsil edebilir veya tahsil edilmesine izin verebilir.

Ancak, Âkit taraflardan herbiri, bu ücretlerin benzeri bir uluslararası serviste işletilen kendi milli uçaklarının bu havaalanlarını ve tesisleri kullanmalarından dolayı ödedikleri ücretlerden fazla olmayacağını kabul eder.

MADDE 10

DİREKT TRANSİT TRAFİĞİ

Âkit Taraflardan birinin ülkesinden transit geçen yolcular çok basitleştirilmiş bir kontrolden daha fazla bir kontrole tabi tutulmayacaklardır.

Doğrudan doğruya transit geçen bagaj ve yükler, gümrük resimleri ve diğer benzeri vergilerden bağışık tutulacaklardır.

MADDE 11

KAPASİTE HÜKÜMLERİ

1 — Her iki Âkit Tarafın tayin edilen havayolu işletmelerine, kendi ülkeleri arasında belirtilen hatlarda, mutabık kalınan servisleri işletmeleri için adil ve eşit imkan sağlanacaktır.

2 — Âkit Taraflardan herbirinin tayin edilen havayolu işletmesi, mutabık kalınan servisleri işletirken, diğer Âkit Tarafın havayolu işletmesinin çıkarlarını, onun aynı hatların bütünü veya bir kısmı üzerinde sağladığı servisleri uygun olmayan bir oranda etkilemeyecek şekilde gözönünde bulunduracaktır.

3 — Âkit Tarafların tayin edilen havayolu işletmeleri tarafından sağlanan mutabık kalınan servislerin, belirtilen hatlardaki kamu ulaştırma ihtiyaçları ile yakın ilişkisi bulunacak ve bunların ilk amacı, havayolu işletmesini tayin eden Âkit Tarafın ülkesi ile diğer Âkit Tarafın ülkesi arasında mevcut olan veya olması makul bir şekilde beklenen taşıma ihtiyaçlarını, makul bir hamule faktörü ile karşılamaya yetecek bir kapasiteyle sağlamak olacaktır.

4 — Bir Âkit Tarafın tayin edilen havayolu işletmesi bu Maddenin 1,2 ve 3 üncü paragraflarında belirtilen ilkeleri dikkate alarak, bu Anlaşma'ya ekli hat çizelgesinde yer alan üçüncü ülkelerle diğer Âkit Tarafın ülkesi arasındaki trafik ihtiyaçlarını karşılamak üzere de kapasite sağlayabilir.

5 — Servislerin sıklığı da dahil olmak üzere, sağlanacak kapasite ve Âkit Tarafların tayin edilen havayolu işletmeleri tarafından mutabık kalınan servislerde kullanılacak uçağın tipi üzerinde, tayin edilen havayolu işletmeleri tarafından yapılacak tavsiye üzerine, havacılık makamları arasında zaman zaman bir mutabakata varılacaktır. Tayin edilen havayolu işletmeleri böyle bir tavsiyeyi, aralarında gerekli istişarede bulunduktan sonra, bu Maddenin 1,2 ve 3 üncü Paragraflarında ve aynı zamanda 4 üncü Paragrafında belirtilen ilkeleri dikkate alarak yapacaklardır.

6 — Âkit Tarafların tayin edilen havayolu işletmeleri arasında bir anlaşmazlık çıkması halinde, yukarıda Paragraf 5'te değinilen konular her iki Âkit Tarafın havacılık makamları arasında anlaşmayla çözümlenecektir. Böyle bir anlaşmaya varılıncaya kadar, tayin edilen havayolu işletmeleri tarafından sağlanan kapasite bir takvim yılı için değişmeden aynen kalacaktır.

MADDE 12

UÇUŞ TARİFELERİNİN ONAYLANMASI

1 — Âkit Taraflardan herbirinin tayin edilen havayolu işletmesi, her tarife döneminde (yaz ve kış) uçuş tarifelerini, uçak tipi de dahil olmak üzere, tarifenin yürürlüğe gireceği tarihten en az otuz (30) gün önce diğer Âkit Tarafın havacılık makamlarının onayına sunacaktır. Özel hallerde bu süre anılan makamların rızası ile azaltılabilir.

2 — Âkit Taraflardan herbirinin tayin edilen havayolu işletmesince, uçuş tarifelerinin, diğer Âkit Tarafın havacılık makamlarına sunulmasından önce, her iki Âkit Tarafın havayolu işletmeleri tarifelerin onaylanmasını kolaylaştırmak amacıyla tarifelerini koordine edeceklerdir.

3 — Bu uçuş tarifelerini alan havacılık makamları bunları onaylayacak veya değişiklik önerisinde bulunacaklardır. Tayin edilen havayolu işletmeleri tarifeleri ilgili havacılık makamlarınca onaylanmadan önce servislerine başlamayacaklardır.

MADDE 13

BELGE VE LİSANSLARIN TANINMASI

Bir Âkit Tarafça verilmiş veya hükmü tasdik edilmiş bulunan ve hala yürürlükte olan havaya elverişlilik belgeleri, yetki belgeleri ve lisanslar, bu gibi belgelerin ve lisansların verilmesi veya hükümlerinin tasdik edilmesi için aranan şartların Sözleşmeye uygun olarak oluşturulan veya oluşturulabilecek olan asgari standartlara eşit veya bu standartların üzerinde olmaları kaydıyla, bu Anlaşma ile sağlanan hatlar ve servislerin işletilmesi amacıyla diğer Âkit Tarafça da geçerli olarak tanınacaktır. Bununla beraber, Âkit Taraflardan herbiri; kendi toprağı üzerindeki uçuşlar bakımından kendi vatandaşlarına diğer Âkit Tarafça veya herhangi bir diğer devletçe verilen veya onlar için hükmü tasdik edilmiş bulunan yetki belgelerini ve lisansları tanımayı reddetme hakkını saklı tutar.

MADDE 14

HAVA ULAŞTIRMA ÜCRET TARİFELERİ

1 — Âkit Tarafların havayolu işletmeleri tarafından üzerinde anlaşmaya varılmış servisler için konulacak ücret tarifeleri, işletme maliyeti, makul bir kâr, servisin özellikleri ve aynı hatların tamamı veya bir bölümü üzerinde tarifeli servis işleten diğer havayolu işletmelerinin ücret tarifeleri de dahil olmak üzere, bütün ilgili unsurlar gözönünde tutularak makul seviyelerde saptanacaktır.

2 — Bu maddenin 1 inci Paragrafında sözü edilen ücret tarifeleri aşağıdaki kurallara göre saptanacaktır:

a) Her iki Âkit Tarafın tayin edilen havayolu işletmelerinin bir ücret saptama mekanizmasına sahip olan ve üzerinde anlaşmaya varılmış servisler için halihazırda bir ücret tarifesi kararı mevcut bulunan bir uluslararası havayolu işletme birliğinin üyesi olmaları halinde, Âkit Tarafların tayin edilen havayolu işletmeleri ücret tarifeleri üzerinde anılan ücret tarifesi kararına göre mutabakata varacaklardır.

b) Üzerinde anlaşmaya varılmış servisler için bir ücret tarifesi kararı olmaması veya Âkit Taraflardan herhangi birinin veya her ikisinin yukarıda Paragraf (a)'da sözü edilen aynı havayolu işletme birliğine üye olmamaları halinde, Âkit Tarafların tayin edilen havayolu işletmeleri, üzerinde anlaşmaya varılmış servisler için konulacak ücretler hakkında kendi aralarında mutabakata varacaklardır.

3 — Böylece üzerinde mutabık kalınan ücret tarifeleri, uygulamaya başlanması için önerilen tarihten en az 60 gün önce, her iki Âkit Tarafın Sivil havacılık makamlarının onayına sunulacaktır. Bazı durumlarda bu süre, anılan makamların mutabakatı ile azaltılabilir.

4 — Bu onay açıkça bildirilebilir. Eğer havacılık makamlarının hiçbiri, bu Maddenin 3 üncü Paragrafı uyarınca sunulan ücret tarifelerini onaylamadıklarını, sunulma tarihinden başlamak üzere otuz (30) gün içinde bildirmezlerse, bu ücret tarifeleri onaylanmış sayılacaktır. Onaya sunulma süresinin 3 üncü Paragrafda öngörüldüğü şekilde kısaltılmış olması halinde, havacılık makamları, tarifelerin onaylanmadığının bildirilmesi için geçecek sürenin onbeş (15) günden az olması hususunda anlaşabilirler.

5 — Bir ücret tarifesi üzerinde bu Maddenin 2 nci Paragrafı uyarınca anlaşmaya varılamazsa, veya bu Maddenin 4 üncü Paragrafına göre uygulanan süre içinde bir havacılık makamı, diğer havacılık makamına, 2 nci Paragraf hükümleri uyarınca üzerinde anlaşmaya varılan herhangi bir ücret tarifesini onaylamadığını bildirirse, Âkit Tarafların havacılık makamları, tavsiyesini yararlı saydıkları herhangi bir başka Devletin havacılık makamına danıştıktan sonra, ücret tarifesini aralarında anlaşarak saptamaya çalışacaklardır.

6 — Eğer havacılık makamları, bu Maddenin 3 üncü Paragrafına göre kendilerine sunulan herhangi bir ücret tarifesi üzerinde, veya herhangi bir ücret tarifesinin bu Maddenin 5 inci Paragrafına göre saptanmasında anlaşmaya varamazlarsa, anlaşmazlık, bu Anlaşmanın 17 nci Maddesi hükümlerine göre çözümlenecektir.

7 — Bu Madde hükümlerine göre saptanmış olan bir ücret tarifesi, yeni bir ücret tarifesi saptanıncaya kadar yürürlükte kalacaktır. Bununla birlikte, bir ücret tarifesinin yürürlük süresi, bu Paragraf hükmüne dayanılarak, başka bir şekilde sona ermiş olacağı tarihten başlamak üzere oniki (12) aydan fazla uzatılamayacaktır.

MADDE 15
İSTATİSTİKLERİN SAĞLANMASI

Kapasitenin belirlenmesi de dahil olmak üzere, yapılacak karşılıklı müzakereler sırasında yararlanılmak amacıyla Âkit Taraflardan herbirinin havacılık makamları, diğer Âkit Tarafın havacılık makamlarına, istekleri üzerine, birinci Âkit Tarafın tayin edilen havayolu işletmesince, diğer Âkit Tarafın ülkesine yönelik ve oradan kendi ülkesine yapılan üzerinde anlaşmaya varılmış servislerde yürütülmekte olan trafikle ilgili ve tayin edilen havayolu işletmesince mutad olarak hazırlanabilecek ve kendi milli havacılık makamlarına sunulabilecek nitelikteki bilgi ve istatistikleri sağlayacaktır. Bir Âkit Tarafın havacılık makamlarının diğer Âkit Tarafın havacılık makamlarından talep edebileceği herhangi bir ilave istatistiki trafik verisi, istek üzerine, iki Âkit Taraf arasında karşılıklı müzakereye ve anlaşmaya tâbi olacaktır.

MADDE 16
İSTİŞARE VE DEĞİŞİKLİKLER

1 — Sıkı bir işbirliği ruhu içinde Âkit Taraflardan herbiri veya onun havacılık makamları diğer Âkit Taraf veya onun havacılık makamlarından bu Anlaşma ve Eki'nin hükümlerinin uygulanmasını ve bunlara tatminkar bir şekilde riayet edilmesini sağlamak amacıyla her zaman bir istişare talebinde bulunabilirler.

2 — Âkit Tarafların veya bunların havacılık makamlarının biri tarafından talep olunan iştişare, talebin alınması tarihinden itibaren altmış (60) günlük bir süre içinde başlayacaktır.

3 — Bu Anlaşma'daki herhangi bir değişiklik, her iki Âkit Taraf, uluslararası anlaşmaların aktedilmesi ve yürürlüğe girmesi ile ilgili anayasal usullerini yerine getirdiklerine dair birbirlerini haberdar ettiklerinde yürürlüğe girecektir.

4 — Bu Anlaşma'ya Ekli Hatlardaki değişiklikler, Âkit Tarafların havacılık makamlarının aralarında doğrudan doğruya mutabakata varmalarıyla yapılabilir. Bunlar, diplomatik yoldan nota teatisi ile teyid edildiğinde yürürlüğe gireceklerdir.

MADDE 17

ANLAŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ

1 — Âkit Taraflar arasında, bu Anlaşma'nın veya Eki'nin yorumlanması veya uygulanmasına ilişkin bir anlaşmazlık çıkarsa, Âkit Taraflar bu anlaşmazlığı önce müzakere yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2 — Âkit Taraflar, müzakere yoluyla bir çözüme varamazlarsa, anlaşmazlığın, bir tavsiye kararı alınması için, bir kişi veya kuruluşa havale edilmesini kararlaştırabilirler.

3 — Âkit Taraflar, yukarıdaki 1 ve 2 nci Paragraflara uygun olarak bir çözüme varamazlarsa anlaşmazlık, Âkit Taraflardan herbirinin tayin edeceği birer hakem ve böylece tayin edilen iki hakemin üzerinde anlaşacağı bir üçüncü hakemden oluşan üç kişilik bir hakem mahkemesine sunulacaktır. Âkit Taraflardan herbiri, diğerinden anlaşmazlığın böyle bir mahkeme tarafından tahkimini isteyen bir bildirimi diplomatik yoldan aldığı tarihten başlamak üzere, altmış günlük bir süre içinde bir hakem tayin edecek ve üçüncü hakem de, bundan sonraki altmış günlük süre içinde tayin edilecektir. Âkit Taraflardan herhangi biri belirtilen süre içinde hakemini tayin edemezse veya üçüncü hakem belirtilen süre içinde tayin edilmezse, Âkit Taraflardan herhangi biri, Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü Konseyi Başkanından, durumun gereğine göre, bir hakemi veya hakemleri tayin etmesini isteyebilir; ancak, Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü Konseyi Başkanının Âkit Taraflardan herhangi birinin vatandaşı olması halinde, Konsey Başkanının kıdemli yardımcısından, o da Âkit Taraflardan herhangi birinin vatandaşı ise, Âkit Taraflardan birinin vatandaşı olmayan kıdemli konsey üyesinden, duruma göre, tayin veya tayinleri yapması istenebilir. Ancak bu durumda üçüncü hakem, üçüncü bir devletin vatandaşı olacak ve hakem mahkemesinin başkanlığını yapacaktır.

4 — Hakem mahkemesi kendi usulünü kendisi belirleyecek ve mahkeme masraflarının dağıtımı üzerinde karar verecektir.

5 — Âkit Taraflar, bu Maddenin uygulanması sonucunda verilen herhangi bir karara uymayı taahhüt ederler.

MADDE 18

SONA ERME

Âkit Taraflardan herbiri, bu Anlaşma'ya son vermek niyetini her zaman diğer Âkit Tarafa bildirebilir; bu bildirim aynı zamanda Uluslararası Sivil Havacılık Örgütüne de ulaştırılacaktır. Bu durumda, son verme bildirimi, süresinin bitiminden evvel anlaşmaya varılarak geri alınmadıkça; Anlaşma, bildirimin diğer Âkit Tarafça alınışı tarihinden oniki ay sonra sona erecektir. Diğer Âkit Tarafça bildirimin alındığı teyid edilmezse, bildirim, Uluslararası Sivil Havacılık Örgütünün bildirimi aldığı tarihten on dört gün sonra alınmış sayılacaktır.

MADDE 19

ÇOK TARAFLI SÖZLEŞMELERE UYGUNLUK

Çok taraflı bir genel hava ulaştırma sözleşmesi veya anlaşması her iki Âkit Taraf bakımından da yürürlüğe girdiği takdirde, bu Anlaşma ve Eki, böyle bir sözleşme veya anlaşmanın hükümlerine uyacak şekilde değiştirilecektir.

MADDE 20

TESCİL

Bu Anlaşma ve Eki ve aynı zamanda bunlarla ilgili bütün değişiklikler, Uluslararası Sivil Havacılık Örgütüne tescil ettirilecektir.

MADDE 21
YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ

Bu Anlaşma ve onun ayrılmaz parçasını oluşturan Eki, Âkit Taraflardan herbiri tarafından, bu Anlaşmanın yürürlüğe girmesi için gerekli anayasal işlemlerini tamamladığına dair en son bildirimin diğerine yapıldığı tarihte yürürlüğe girecektir.

Bu Anlaşma ve Eki yürürlüğe girer girmez, 20 Mart 1951 tarihli "Türkiye ile İran Arasında, Kendi Ülkeleri Arasında ve Ötesinde Ticari Hava Servisleri Kurulmasına Dair Anlaşma"nın yerini alacaktır.

Yukarıdakileri tasdiken, Hükümetleri tarafından usulüne uygun olarak yetkilendirilmiş aşağıda imzaları bulunan tam yetkili temsilciler bu Anlaşma'yı imzalamışlardır.

Tahran'da 20 Ekim 1982'de Türkçe, Farsça ve İngilizce dillerinde, hepsi de aynı ölçüde geçerli olmak üzere üç nüsha olarak yapılmıştır.

Yorumlamada farklılıklar olması halinde İngilizce metin esas alınacaktır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ADINA	İRAN İSLAM CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ADINA

EK
HATLAR

BÖLÜM I:

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından tayin edilen havayolu işletmesi, aşağıdaki noktalarda, her iki yönde hava servisleri işletmeye yetkili kılınacaktır.

BAŞLANGIÇ NOKTALARI	İRAN'DAKİ NOKTA	İLERİ NOKTALAR
TÜRKİYE	TAHRAN	KARAÇİ BOMBAY SİNGAPUR DAHA SONRAKİ BİR TARİHTE BELİRLENECEK AVUSTRALYA'DA BİR NOKTA

BÖLÜM II:

İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti tarafından tayin edilen havayolu işletmesi, aşağıdaki noktalarda, her iki yönde hava servisleri işletmeye yetkili kılınacaktır.

BAŞLANGIÇ NOKTALARI	TÜRKİYE'DEKİ NOKTA	İLERİ NOKTALAR
İRAN	İSTANBUL	FRANKFURT PARİS LONDRA DAHA SONRAKİ BİR TARİHTE BELİRLENECEK BAŞKA (BİR) NOKTA

1 — Tayin edilen havayolu işletmeleri; üzerinde anlaşmaya varılmış servislerin, havayolu işletmesini tayin eden Âkit Tarafın ülkesinde başlaması kaydıyla, bütün uçuşlarında veya bunların herhangi birinde, bölüm I ve II'de belirlenen noktalardan herhangi birini veya bazılarını tercihlerine göre kullanmayabilirler.

2 — Trafik haklarının kullanılması ve bölüm I ve II'de belirlenen noktalarda üzerinde anlaşmaya varılmış servislerin işletilmesi şartları Anlaşma'nın 11 inci Maddesi hükümlerine göre olacaktır.

3 — Âkit Taraflardan herbirinin tayin edilen havayolu işletmesi, diğer Âkit Tarafın ülkesindeki servislerini sona erdirmek hakkına sahip olacaktır.

45

Hayvan Sağlığı İşbirliği Anlaşması

Agreement on Cooperation in the Field of Animal Health

1 Kasım 1995 tarihinde Ankara'da Türkiye Cumhuriyeti ve İran İslam Cumhuriyeti arasında karşılıklı işbirliğine uygun olarak bulaşıcı hayvan hastalığı tehlikesini önlemek ve iki taraf ülkenin sağlık şartlarını karşılıklı korumak, bilimsel bilgi, uzmanlaşmış personel ve bu alandaki teknoloji birikimini paylaşmak amacıyla 11 madde hâlinde imzalanan Hayvan Sağlığı İle İşbirliği Anlaşması'nın onaylandığına dair Bakanlar Kurulu Kararı.

Decree of the Council of Ministers on the ratification of the Agreement on Cooperation in the Field of Animal Health signed in Ankara on November 1, 1995 between the Republic of Türkiye and the Islamic Republic of Iran in 11 articles in order to prevent the danger of contagious animal diseases in accordance with mutual cooperation and to mutually protect the health conditions of the two countries and to share scientific knowledge, specialized personnel and technological accumulation in this field.

İmza / Signed, Ankara 1 Kasım / November 1995
Onay / Ratified, Ankara 4 Nisan / April 1996

BCA, 30-18-1-2 / 840-816-1

-107-10

T. C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR ve KARARLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

BAKANLAR KURULU KARARI

96/ 7961

1 Kasım 1995 tarihinde Ankara'da imzalanan ekli "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hayvan Sağlığı ile İlgili İşbirliği Anlaşması"nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığı'nın 5/2/1996, 25/3/1996 tarihli ve OAGY-II-547, 1448 sayılı yazıları üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulu'nca 4 /4 /1996 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Eki

S. Demirel
SÜLEYMAN DEMİREL
CUMHURBAŞKANI

MESUT YILMAZ
BAŞBAKAN

N. MENTEŞE Devlet Bakanı ve Başb. Yrd.	[illegible] Devlet Bakanı	A. YILMAZ Devlet Bakanı	A. AKSU Devlet Bakanı
H.U. SÖYLEMEZ Devlet Bakanı	E. AŞIK Devlet Bakanı	Y. [illegible] Devlet Bakanı	İ. AYKUT Devlet Bakanı
A. GÖKDEMİR Devlet Bakanı	C. ÇİÇEK Devlet Bakanı	İ. [illegible]EDELEK Devlet Bakanı	A. T. ÖZDEMİR Devlet Bakanı
Ü. ERKAN Devlet Bakanı	E. TARANOĞLU Devlet Bakanı	M. R. DAĞLI Devlet Bakanı	M. AĞAR Adalet Bakanı
[illegible] SUNGURLU Milli Savunma Bakanı	Ü. G. GÜNEY İçişleri Bakanı	E. GÖNENSAY Dışişleri Bakanı	[illegible]KAYALAR Maliye Bakanı
[illegible]HAYAN Milli Eğitim Bakanı	M. KEÇECİLER Bayındırlık ve İskan Bakanı	Y. AKTUNA Sağlık Bakanı	Ö. BARUTÇU Ulaştırma Bakanı
İ. ATTİLA Tarım ve Köyişleri Bakanı	E. KUL Çal. ve Sos. Güv. Bakanı	Y. EREZ Sanayi ve Ticaret Bakanı	H. H. DOĞAN Enerji ve Tab. Kay. Bakanı
A. O. GÜNER Kültür Bakanı	[illegible] SAYGIN Turizm Bakanı	N. ERCAN Orman Bakanı	M. R. TAŞAR Çevre Bakanı

Dosya No.
112-1386
288

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ve
İRAN İSLAM CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ARASINDA
HAYVAN SAĞLIĞI İLE İLGİLİ İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI

Türkiye Cumhuriyeti ve İran İslam Cumhuriyeti arasında karşılıklı işbirliğine uygun olarak bulaşıcı hayvan hastalığı tehlikesini önlemek ve bundan böyle iki taraf olarak anılacak bu iki ülke, sağlık kanunlarını karşılıklı koruma amacıyla aşağıdaki hususlarda mutabakata varmışlardır:

Madde 1

İki taraf diğer taraf için ekzotik sayılan, ülkelerinde meydana gelen bulaşıcı hayvan hastalıkları konusunda diğerine bilgi vermeyi kararlaştırmışlardır. Bu bilgi acilen verilmelidir ve diğer tarafın sınırından bu hastalıkların yayılmasını önlemek için gerekli uygulamalar yapılmalıdır.

Madde 2:

İki taraf ticaret konusu olacak canlı hayvan, et, veteriner aşıları ve ilaçları ve diğer hayvansal ürünler için teknik ve sağlık şartları ile karantina şartları konusunda ortak bir protokol hazırlıyacaklardır. İhtiyaç duyulduğunda bu protokol yenilenir.

Madde 3:

Acil durumlarda iki taraf bulaşıcı hayvan hastalıklarının eradikasyonu ve kontrolü ile ilgili bilgileri birbirine vermede işbirliği yapacaktır.

Madde 4:

İki tarafın Veteriner Teşkilatları; sağlık ve hayvan hastalıkları konusunda yasal referans olarak sayılmaktadır ve diğer taraf ülkeye ihracatlarından önce vaad edilen konular ve uluslararası kanunlara uygun olarak ve teknik-sağlık protokollere göre hayvansal ürünler ve sağlık sertifikaları düzenlemeyi taahhüt ederler.

Madde 5:

İki taraf, uzman veterinerlerini diğer ülkenin araştırma, eğitim ve bilimsel çalışmalarından yararlanmak ve iki tarafın veteriner çalışmalarını incelemek üzere göndermeye mutabık kalmışlardır.

Madde 6:

Uluslararası düzeyde karşılıklı veteriner işbirliğinin önemi ve bulaşıcı hayvan hastalıklarının eradikasyonu ve önlenmesi amacıyla, iki taraf kendi ülkelerindeki bulaşıcı hayvan hastalıkları (Özellikle OIE'nin A listesi) hakkında bilgi alış-verişinin ve OIE ile ortak işbirliğinin önemini belirtmişlerdir.

Madde 7:

İki taraf veterinerlik alanıyla ilgili bilimsel ve uygulamalı konularda ortak komisyonlar, seminerler ve eğitim kursları düzenlemeye ve uzman veterinerlerin mübadele edilmesine mutabık kalmışlardır.

Madde 8:

İki taraf veterinerlik bilimsel ve araştırma konuları ile ülkelerindeki gelişmelerle ilgili en son bilgi ve haberleri bir diğerine iletmeyi ve ilgili konferanslarda diğer tarafın iştiraki için gerekli işbirliğini yapmaya mutabık kalmışlardır.

Madde 9:

İki taraf Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (ECO) çerçevesinde ortak veteriner faaliyetleri yapmaya mutabık kalmışlardır.

Bu münasebetle, hayvan ve hayvan ürünlerinin transiti ile iki ülke arasındaki tampon bölgenin tayini ve kurulması ile ilgili hükümler uygulanacaktır.

Madde 10:

Mevcut Anlaşma, iki tarafın ulusal yasalarına göre onaylanacaktır.

Mevcut Anlaşma, iki yıllık bir süre için yürürlükte kalacak ve taraflardan birisi, anlaşmanın bitiminden 3 ay önce, diğerine yazılı olarak anlaşmaya son verme isteğini belirtmedikçe, anlaşma kendiliğinden 1 yıllık süre için yenilenecektir.

Madde 11:

Mevcut Anlaşma, her iki tarafın kanun hükümleri uyarınca onaya sunulacak ve anlaşmanın onaylanması ile ilgili prosedürlerin tamamlanmasından sonra yürürlüğe girecektir.

Anlaşma 01 Kasım 1995'de Ankara'da tanzim edilmiş, 11 madde halinde ve herbiri eşit değerde 3 dilde Farsca,Türkçe,İngilizce olarak yazılmış ve imzalanmıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ADINA

Dr.Mehmet ALKAN
Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
Koruma ve Kontrol Genel Müdürü

İRAN İSLAM CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ADINA

Dr.Abbas Ali MOTALLEBİ
Veteriner Teşkilatı Genel Müdürü

Hayvan Sağlığı ile İşbirliği Anlaşmasının Onaylanması ve Anlaşmanın maddeleri

BCA, 30-18-1-2 / 840-816-1

46

Yeni Ticaret Anlaşması
New Trade Agreement

Türkiye Cumhuriyeti ile İran İslam Cumhuriyeti arasında eşitlik, karşılıklı yarar temeline dayalı olarak iki ülke arasındaki ticari ilişkileri geliştirmek, güçlendirmek ve çeşitlendirmek amacıyla 12 maddeden oluşan yeni anlaşma 22 Eylül 1964 tarihinde imzalanan Ticaret Anlaşması'nın yerine geçmek üzere 21 Aralık 1996 tarihinde Ankara'da yeniden düzenlenen ve imzalanan anlaşmanın onaylandığını gösteren Bakanlar Kurulu Kararı.

Decree of the Council of Ministers ratifving the new agreement between the Republic of Türkiye and the Islamic Republic of Iran, consisting of 12 articles, to develop, strengthen and diversify the commercial relations between the two countries on the basis of equality and mutual benefit, to replace the Trade Agreement signed on 22 September 1964.

İmza / Signed, Ankara 21 Aralık / December 1996
Onay / Ratified, Ankara 29 Nisan /April 1997

Resmî Gazete 11 Haziran 1997 Sayı 23016 s. 30-41

Karar Sayısı : 97/9427

21 Aralık 1996 tarihinde Ankara'da imzalanan ekli "Türkiye Cumhuriyeti ile İran İslam Cumhuriyeti Arasında Ticaret Anlaşması"nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığı'nın 13/2/1997 tarihli ve OAGY-II-672 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulu'nca 29/4/1997 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Süleyman DEMİREL
CUMHURBAŞKANI

Prof. Dr. Necmettin ERBAKAN
Başbakan

M. SAĞLAM Dışişleri Bak. ve Başb. Yrd. V.	F. ADAK Devlet Bakanı	N. ERCAN Devlet Bakanı	Doç. Dr. A. GÜL Devlet Bakanı
İ. SAYGIN Devlet Bakanı	Prof. Dr. S. TEKİR Devlet Bakanı	N. KURT Devlet Bakanı	Ş. KAZAN Devlet Bakanı V.
N. K. ZEYBEK Devlet Bakanı	L. ESENGÜN Devlet Bakanı	N. K. ZEYBEK Devlet Bakanı V.	A. C. TUNÇ Devlet Bakanı
B. AKSOY Devlet Bakanı	G. DAĞDAŞ Devlet Bakanı	M. AKŞENER Devlet Bakanı V.	T. R. GÜNERİ Devlet Bakanı
A. YILMAZ Devlet Bakanı	A. C. TUNÇ Devlet Bakanı V.	B. ŞEKER Devlet Bakanı	Dr. A. DEMİRCAN Devlet Bakanı
Ş. KAZAN Adalet Bakanı	T. TAYAN Milli Savunma Bakanı	M. AKŞENER İçişleri Bakanı	Doç. Dr. A. ŞENER Maliye Bakanı
Prof. Dr. M. SAĞLAM Milli Eğitim Bakanı	C. AYHAN Bay. ve İsk. Bakanı	N. KURT Sağlık Bakanı V.	Ö. BARUTÇU Ulaştırma Bakanı
M. DEMİRCİ Tarım ve Köy. Bakanı	N. ÇELİK Çal. ve Sos. Güv. Bakanı	M. H. DAĞLI Sanayi ve Tic. Bakanı V.	F. ADAK Enerji ve Tabii Kay. Bakanı V.
İ. KAHRAMAN Kültür Bakanı	B. ŞEKER Turizm Bakanı V.	M. H. DAĞLI Orman Bakanı	M. Z. TOKAR Çevre Bakanı

Yürütme ve İdare Bölümü Sayfa : 26

Türkiye Cumhuriyeti ile İran İslam Cumhuriyeti Arasında Ticaret Anlaşması

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti (bundan böyle "Akit Taraflar" olarak anılacaklardır), eşitlik ve karşılıklı yarar temeline dayalı olarak, aralarındaki ticari ilişkileri geliştirmek, güçlendirmek ve çeşitlendirmek arzusuyla, aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır.

MADDE I

Bu Anlaşma çerçevesinde, Akit Taraflar arasındaki ticari mübadeleler ve Tarafların gerçek ve tüzel kişileri arasında yapılan sözleşmeler iki ülkede yürürlükte bulunan kanun, tüzük ve yönetmeliklere tabi olacaktır.

MADDE II

1. Akit Taraflar, gümrük vergileri ve ilgili yükümlülüklerin yanısıra uluslararası ticarete konu olan diğer tüm hususlarda ve uluslararası taahhütlerine uygun olmak kaydıyla, birbirlerine en çok kayırılan ülke muamelesi uygulayacaklardır.

2. Bu Maddenin hükümleri Akit Taraflardan her birinin, serbest ticaret alanları, gümrük birliği, sınır ticareti, diğer bölgesel anlaşmalar ve gelişmekte olan ülkelerle sonuçlandırılmış olan özel düzenlemeler çerçevesinde, üçüncü ülkelere tanıyacağı avantajlar ve tavizler için geçerli olmayacaktır.

MADDE III

İki ülke arasındaki ticaretten doğacak tüm ödemeler, her iki ülkede yürürlükte bulunan kambiyo mevzuatı ve diğer ilgili kanun, tüzük ve yönetmelikler çerçevesinde, serbest döviz esasına göre yapılacaktır.

MADDE IV

Akit Taraflar, iki ülke arasındaki ticari faaliyetleri geliştirmek ve daha da ilerletmek amacıyla, iki ülkede yürürlükte bulunan kanun, tüzük ve yönetmeliklere uygun olarak, aşağıdaki hususları serbestleştirecek, geliştirecek ve kolaylaştıracaklardır.

a. İşadamları ve ticari heyetlerin karşılıklı ziyaretleri,

b. İki ülke ticaret odaları arasında yakın işbirliği,

c. İki ülke vatandaşlarının ve işadamlarının ekonomik ve ticari alanlarda birbirlerini tanıması amacıyla, seminer ve konferanslar düzenlenmesi ile bu faaliyetlerin kolaylaştırılması,

d. Akit Taraflarca üzerinde mutabık kalınan düzenlemelere uygun olarak, mal satışına imkan verecek şekilde ülke ticaret fuarları düzenlenmesi,

e. Her iki ülkede gerçekleştirilen uluslararası ve ticari ihtisas fuarlarına aktif olarak katılım sağlanması.

MADDE V

Akit Taraflar, mal ve hizmet ticaretinin kolaylaştırılması ve geliştirilmesi ile iki ülkedeki ticarete ilişkin mevcut bilgilerin temin edilmesi amacıyla, her iki ülkede yürürlükte bulunan kanun, tüzük ve yönetmeliklere uygun olarak, diğer Akit Tarafın ticaret merkezi, ticari temsilcilik ofisi ve ticaret müşavirliği kurmasına izin verecektir.

MADDE VI

1. Akit Taraflar, iki ülkede yürürlükte bulunan kanun, tüzük ve yönetmelikler çerçevesinde, ticaret fuarları, sergiler ve benzeri faaliyetlerde kullanılmak üzere veya numune ve ticari reklam malzemesi olarak birbirlerinin ülkelerinden ithal edilen malların gümrük vergisi ve diğer ithalat vergilerinden muaf tutulması hususunda anlaşmışlardır.

2. İşbu Maddede belirtilen malların, ekonomik ve teknik nedenlerle, yukarıda sayılan amaçlar dışında kullanılması ya da ithal edilen ülkede satılması halinde, o ülkenin gümrük kanunu ile tüzük ve yönetmelikleri uygulanacaktır.

Yürütme ve İdare Bölümü Sayfa : 28

MADDE VII

1. Akit Taraflar, bu Anlaşmanın uygulanmasına yönelik olarak ve iki ülke arasındaki ticari mübadelelerin geliştirilmesi amacıyla, bir Ortak Ticaret Komitesi kurulmasına karar vermişlerdir. Sözkonusu Komite, Taraflardan birinin talebi ile ve üzerinde mutabık kalınacak bir tarihte toplanacaktır.

2. Ortak Ticaret Komitesi:

a. Bu Anlaşmanın uygulanmasını gözden geçirecektir.

b. İki ülke arasındaki ticari ilişkilerin daha da geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi imkanları üzerinde çalışmalar gerçekleştirecektir.

c. Bu Anlaşmanın uygulanması esnasında ortaya çıkabilecek sorunların zamanında çözülmesi için önerilerde bulunacaktır.

d. İkili ticaretin dengelenmesine yönelik imkanları araştıracaktır.

e. Akit Taraflardan birinin ülkesinde dış ticarete ilişkin kanun, tüzük ve yönetmeliklerde yapılacak değişiklikler hakkında bilgi değişiminde bulunacaktır.

MADDE VIII

Bu Anlaşmanın uygulanmasıyla ilgili olarak ortaya çıkan anlaşmazlıklar, diplomatik kanallar yoluyla ya da dostane bir şekilde çözümlenecektir.

Akit Taraflar anlaşmazlıkların dostane bir şekilde veya diplomatik kanallar yoluyla çözümlenememesi durumunda, bu anlaşmazlıkları, üzerinde mutabık kalınacak bir uluslararası hakeme götürme hakkına sahip olacaklardır.

MADDE IX

İşbu Anlaşma, iki ülke arasında 22 Eylül 1964 tarihinde imzalanan Ticaret Anlaşmasının yerine geçecektir.

MADDE X

Bu Anlaşmanın hükümleri, Anlaşmanın yürürlükte olduğu dönem zarfında yapılan, ancak Anlaşmanın sona erdiği tarihte sonuçlanmamış tüm ticari sözleşmeler için de geçerli olacaktır.

MADDE XI

Akit Taraflardan her biri, işbu Anlaşmanın gözden geçirilmesi veya yenilenmesine ilişkin taleplerini diplomatik kanallardan ve yazılı olarak diğer Akit Tarafa iletecektir.

MADDE XII

1. Bu Anlaşma her iki ülkedeki yetkili mercilerce onaylanacaktır.

2. İşbu Anlaşma, Akit Tarafların Anayasalarında belirtilen usüllere uygun şekilde onaylandığını teyid eden resmi belgelerin teati edilmesi işlemlerinin tamamlandığı tarihte yürürlüğe girecektir.

3. İşbu Anlaşma, 3 yıllık bir süre için yürürlükte kalacaktır. Akit Taraflardan biri geçerlilik süresinin bitiminden 6 ay önce Anlaşmayı sona erdirmek ya da yeniden müzakere etmek istediğini yazılı olarak bildirmedikçe, Anlaşmanın geçerlilik süresi kendiliğinden birer yıllık dönemler halinde uzayacaktır.

4. İşbu Anlaşma, tüm metinler eşit derecede geçerli olmak üzere, İngilizce, Türkçe ve Farsça dillerinde iki orijinal nüsha olarak düzenlenmiştir.

İşbu Anlaşma 21 Aralık 1996 tarihinde (1 Dey 1375) Ankara'da, iki orijinal nüsha olarak düzenlenmiş ve imzalanmıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ADINA

İRAN İSLAM CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ADINA

Yürütme ve İdare Bölümü Sayfa : 30

47

Deniz Ticaret Seyrüsefer Anlaşması
Maritime Commercial Navigation Agreement

21 Aralık 1996 tarihinde Ankara'da Türkiye Cumhuriyeti ile İran İslam Cumhuriyeti hükûmetleri arasında iki ülke arasındaki deniz ticaret seyrüseferinin düzenli bir şekilde gelişmesini güvence altına almak, deniz ticaret seyrüsefer alanındaki iş birliğini güçlendirmek, uluslararası ticari seyrüseferin serbest olması prensibi göz önünde tutularak imzalanan Deniz Ticaret Seyrüsefer Anlaşması'nın onaylandığını gösteren Bakanlar Kurulu Kararı.

Decree of the Council of Ministers ratifying the Maritime Commercial Navigation Agreement signed in Ankara on 21 December 1996 between the Governments of the Republic of Türkiye and the Islamic Republic of Iran in order to ensure the orderly development of maritime commercial navigation between the two countries, to strengthen cooperation in the field of maritime commercial navigation and to take into account the principle of free international commercial navigation.

İmza / Signed, Ankara 21 Aralık / December 1996
Onay / Ratified, Ankara 29 Nisan / April 1997

BCA, 30-18-1-2 / 878-968-1

T.C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR ve KARARLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

BAKANLAR KURULU KARARI

97/ 9421

21 Aralık 1996 tarihinde Ankara'da imzalanan ekli "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Deniz Ticaret Seyrüsefer Anlaşması"nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığı'nın 20/2/1997 tarihli ve OAGY-II-810 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulu'nca 29/4/1997 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Eki

SÜLEYMAN DEMİREL
CUMHURBAŞKANI

Prof. Dr. NECMETTİN ERBAKAN
BAŞBAKAN

M. SAĞLAM Prof. Dr. İ. ÇİLLER Dışişleri Bak. ve Başk. Yrd. V.	[illegible] Devlet Bakanı	N. ERCAN Devlet Bakanı	Doç. Dr. A. GÜL Devlet Bakanı
İ. SAYGIN Devlet Bakanı	Prof. Dr. S. TEKİR Devlet Bakanı	N. KURTER Devlet Bakanı	S. KAZAN M. ALTINBOY Devlet Bakanı V.
N. K. ZEYBEK Devlet Bakanı	L. ESENGÜN Devlet Bakanı	N. K. ZEYBEK M. S. ENSARİOĞLU Devlet Bakanı V.	A. C. TUNÇ Devlet Bakanı
B. AKSOY Devlet Bakanı	G. BAĞDAŞ Devlet Bakanı	M. AKŞENER H. U. SÖYLEMEZ Devlet Bakanı V.	T. R. GÜNERİ Devlet Bakanı
A. YILMAZ Devlet Bakanı	A. C. TUNÇ Prof. Dr. S. GÜNBEY Devlet Bakanı C.	B. ŞEKER Devlet Bakanı	Dr. A. DEMİRCAN Devlet Bakanı
Ş. KAZAN Adalet Bakanı	[illegible] Milli Savunma Bakanı	M. AKŞENER İçişleri Bakanı	Doç. Dr. A. ŞENER Maliye Bakanı
Prof. Dr. M. SAĞLAM Milli Eğitim Bakanı	C. AYHAN Bayındırlık ve İskan Bakanı	N. KURT Sağlık Bakanı V.	O. BARUTÇU Ulaştırma Bakanı
M. DEMİRCİ Tarım ve Köyişleri Bakanı	N. ÇELİK Çal. ve Sos. Güv. Bakanı	M. H. DAĞLI Sanayi ve Ticaret Bakanı V.	F. ADAK [illegible] Bakanı V.
İ. KAHRAMAN Kültür Bakanı	B. ŞEKER B. YÜCEL Turizm Bakanı V.	M. H. DAĞLI Orman Bakanı	M. TOKAR Çevre Bakanı

Dosya No.
112-924
232

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE

İRAN İSLAM CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ

ARASINDA DENİZ TİCARET SEYRÜSEFER ANLAŞMASI

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti, bundan böyle "Akit Taraflar" olarak adlandırılacaktır,

İki ülke arasındaki deniz ticaret seyrüseferinin düzenli bir şekilde gelişmesini güvence altına almayı arzulayarak, ve

Deniz ticaret seyrüsefer alanındaki işbirliğini güçlendirmeyi;

Uluslararası ticari seyrüseferin serbest olması prensibini gözönünde tutarak,

Bu Anlaşma'yı tamamlamayı kararlaştırarak aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır.

MADDE 1

Bu Anlaşma'nın amaçlarına uygun olarak:

1. "Akit Taraf Gemisi" terimi bir Tarafın kendi mevzuatına uygun olarak gemi siciline kayıtlı bulunan ve o Tarafın bayrağını taşıyan herhangi bir ticaret gemisi anlamına gelmektedir, ancak bu terim;

a) Savaş gemilerini,
b) Silahlı Kuvvetler adına çalışan diğer gemileri,
c) Araştırma gemilerini (hidrografik, oşinografik ve bilimsel)
d) Balıkçı gemilerini,
e) Ticari amaçlar dışında çalıştırılan gemileri (hükümet yatları, hastane gemileri vs.) kapsamaz.

2. "Gemi Mürettebatı Üyesi" terimi seyir esnasında geminin yöneltilmesi, işletilmesi ve bakımına ilişkin fonksiyonların yerine getirilmesi amacıyla gemide bulunan ve adı mürettebat listesinde yeralan herhangi bir kişi anlamındadır.

3. Yetkili Denizcilik Makamları terimi;

- Türkiye Cumhuriyeti'nde-Başbakanlık-Denizcilik Müsteşarlığı,
- İran İslam Cumhuriyeti'nde-Yol ve Ulaştırma Bakanlığı'dır.

Resmî Gazetede Yayımlanan Anlaşmanın Maddeleri

MADDE 2

Bu Anlaşma Türkiye Cumhuriyeti ve İran İslam Cumhuriyeti sınırları dahilinde uygulanır.

MADDE 3

Türkiye Cumhuriyeti ve İran İslam Cumhuriyeti arasında deniz ticaret seyrüseferindeki işbirliği eşit haklar prensibine, ulusal hükümranlık haklarına ve karşılıklı yararlar ve çıkarlara saygı esaslarına dayalıdır.

MADDE 4

Bu Anlaşma'nın 3. maddesine uygun olarak, Akit Taraflar ülkelerindeki deniz taşımacılığı işlerinden sorumlu kuruluşlar ve makamlar arasında ilişki kurulmasını sağlamada birbirlerine yardımcı olacaklardır.

MADDE 5

1. Akit Taraflar ülkeleri arasında deniz ticaret seyrüseferi geliştirmek amacıyla birbirlerine yardımcı olma ve işbirliği yapmak üzere aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır:

a) Akit Taraflar, Türk ve İran gemilerinin iki ülke limanları arasındaki yük taşımacılığına katılmasını teşvik ederler ve bu taşımacılığın gelişmesine mani olabilecek engellerin ortadan kaldırılmasında işbirliği yaparlar.

b) Taraflar, Akit Taraflardan birinin bayrağını taşıyan gemilerin diğer Akit Taraf veya üçüncü ülke limanlarından yapılan yük taşımalarına katılmalarını engellemezler.

2. Bu maddenin 1. paragrafında yeralan hükümler, üçüncü ülkelerin bayrağını taşıyan gemilerin Akit Taraf limanları ve üçüncü ülke limanları arasında yapılan deniz taşımacılığına katılmalarına uygulanmaz.

MADDE 6

1. Akit Taraflardan herbiri diğer Akit Taraf gemilerine, mürettebatına, yolcu ve yüklerine, uluslararası denizcilikte seyreden kendi gemilerine yapılan muamelenin aynısını aşağıda yeralan hususlarda uygulamayı taahhüt ederler.

a) Karasuları ve limanlara serbestçe giriş,

b) Gemilerin limanlarda kalışı, yükleme-boşaltma işlemlerini yapma ve liman imkanlarını kullanma,

c) Yolcuların gemiye bindirilmesi ve gemiden çıkışları,

d) Deniz ticaret seyrüsefer ve buna bağlı ticari işlemlerin yapılmasına ilişkin servislerin kullanılması.

2. Bu maddenin 1. paragrafında yeralan hükümler aşağıda yeralan hususlara;

a) Her Akit Tarafın Milli mevzuatına göre kendi iş çevreleri ve kuruluşlarına tanınan; kıyı ticareti, kabotaj, kurtarma operasyonları, kılavuzluk hizmetleri ve acentalık hariç tutulmak üzere diğer liman hizmetlerine,

b) Taraf Ülkelerden herbirisinin ülkesine yabancıların giriş ve kalışlarına ilişkin kurallara,

c) Yabancı gemilerin zorunlu kılavuzluk ve çekici almalarına ilişkin kurallara,

d) Uluslararası denizciliğe açık olmayan limanlara uygulanmaz.

MADDE 7

Akit taraflar, kendi ulusal mevzuatları ve liman kuralları çerçevesinde deniz taşımacılığını kolaylaştırmak ve teşvik etmek amacıyla her türlü tedbiri alacaklar ve diğer Akit Tarafa ait gemilerin limanlarda gereksiz yere beklemelerini önlemek üzere uluslararası sözleşmelerin gereklerine uyacaklardır.

MADDE 8

1. Akit taraflardan birinin yetkili organları tarafından verilen veya tanınmış olan milliyet ve ölçüm sertifikaları ve diğer gemi belgeleri, diğer Akit Tarafın yetkili makamları tarafından uluslararası sözleşmeler uyarınca tanınacaktır.

2. Her Akit Tarafın gemisine ait ölçüm sertifikaları, bu Maddenin 1.paragrafı uyarınca geçerli sayılır ve uluslararası sözleşmelerin kuralları uyarınca diğer Akit Taraf limanlarında yeniden ölçüm işleminden muaf tutulur.

3. Limanlarda alınan resim ve harçlar bu Madde'nin 1.paragrafında belirlenen ölçüm sertifikaları üzerinden hesaplanır.

MADDE 9

Akit Taraflar, her iki tarafın yetkili makamlarınca verilen ve tanınan mürettebat kimlik belgelerini tanırlar. Sözüedilen bu belgeler:

-Türkiye Cumhuriyeti için; Gemiadamı Cüzdanı (Seamen's Identity Card)'dır.
-İran İslam Cumhuriyeti için; Seamen's Book.

MADDE 10

Akit Taraflardan herbiri diğer Akit Taraf gemisinin mürettebatına ulusal mevzuatı ve kurallar uyarınca gerekli bütün tıbbi yardımı yapacaktır.

MADDE 11

1. Akit Taraflardan birinin gemisi diğer Akit Tarafın karasularında veya limanlarında bir deniz kazası geçirirse, ikinci tarafın yetkili makamları mümkün olan bütün yardımı bu gemiye, mürettebatına, yolcularına ve yüküne tıpkı kendi gemilerine yaptığı gibi yapacak ve diğer Akit Tarafın Diplomatik temsilcisi veya Konsolosluk memurunu mümkün olan en kısa süre içerisinde durumdan haberdar edecektir. Bu konuda yapılan harcamalar, ilgili iki ülke arasında yapılacak anlaşma uyarınca tahsil edilecektir.

2. Bu tip bir gemiden boşaltılan veya kurtarılan yük ve malzemeler tüketim amacıyla gönderilmediği veya diğer Akit Taraf sınırlarında kullanılmadığı takdirde gümrük resmi ve vergilerinden muaf tutulacak ve liman ve gümrük idareleri sözüedilen yük ve malzemenin denetimi amacıyla haberdar edilecektir.

3. Kurtarma operasyonları ve bunların organizasyonu, kurtarma operasyonunun yapıldığı Akit Taraf ülkesinin kanunlarına göre yürütülecektir.

MADDE 12

1. Akit Taraflardan birinin yetkili makamları, ikinci Akit Tarafın bayrağını taşıyan bir gemide gemi sahipleri, kaptanı, zabitleri ve mürettebat üyeleri arasında denizde veya limanlarda maaşlar, kişisel eşyalar ve genel olarak gemideki çalışma düzeni hakkında meydana gelen kişisel anlaşmazlıklara müdahale etmezler.

2. Akit Taraflardan birinin yetkili makamları, diğer Akit Tarafa ait bir gemi kendi karasularında iken gemide meydana gelen bir suça aşağıdaki hususlar hariç herhangi bir cezai kovuşturmada bulunmayacaklardır.

a) Geminin bayrağını taşıdığı ülkenin Diplomatik temsilcisi veya Konsolosluk memurunun ricası veya rızası ile veya

b) Suçun sonuçları kıyı Devletinin kamu düzenini ve güvenliğini bozma tehlikesi arzediyorsa veya

c) Suç gemi mürettebatından olmayan birine karşı işlenmişse veya

d) Cezai kovuşturma uyuşturucu trafiğinin önlenmesi için zaruri bulunuyorsa.

3. Bu Madde'nin 2. paragrafında yeralan hükümler yetkili makamların, özellikle yabancıların girişi, gümrükler ve kamu sağlığı, gemilerin ve limanların güvenliği ile insan hayatının korunması ve yük ve eşya emniyeti hakkındaki diğer kontrol tedbirleri ile ilgili olanlar başta olmak üzere ilgili kanunlar ve kuralların kuvvetlendirilmesi ve uygulanmasına yönelik konulardaki haklarına hiç bir şekilde halel getirmeyecektir.

MADDE 13

1. Yakın işbirliği ruhundan hareketle, Akit Taraflar aşağıdaki hususları gerçekleştirmek amacıyla periyodik olarak birbirlerine danışacaklardır:

a) Bu Anlaşma'nın uygulanma koşullarının geliştirilmesi ve tartışılması,

b) İki ülke arasındaki deniz taşımacılığının kolaylaştırılması için bu Anlaşma'nın tadil edilmesi veya modifikasyonunu önerme. Akit Taraflar, her iki Akit Tarafın ilgili makamlarınca belirlenen temsilcilerden oluşan bir Ortak Komite oluşturacaklardır. Ortak Komite, Akit Taraflardan birinin isteği üzerine toplanacaktır. Ortak Komite;

-Bu Anlaşma'ya ilişkin olarak konuları müzakere eder.

-Denizcilik Sektöründeki işbirliğini güçlendirmek için mümkün olan yolları araştırır.

-İki ülke arasındaki deniz taşımacılığını geliştirmeye yönelik diğer ilgili konuları görüşür.

2. Bu Madde'nin 1. paragrafına uygun olarak, Akit Taraflar, diplomatik kanallar aracılığıyla iki ülkenin yetkili denizcilik makamları arasında bildirimden 60 gün sonra olmamak kaydıyla danışma toplantıları düzenlemeyi önereceklerdir.

MADDE 14

1. Bu Anlaşma, Akit Tarafların mevzuatları uyarınca gerekli formalitelerin tamamlanması ve diplomatik kanallardan karşılıklı olarak bildirilmesinden sonra yürürlüğe girecektir.

2. Bu Anlaşma, yürürlüğe girdikten sonra sınırsız bir zaman süresince geçerlidir.

3. Bu Anlaşma, Akit Taraflardan birinin isteği üzerine, ortak ahenk bozulmamak kaydıyla değiştirilebilir. Bu prosedüre uygun olarak yapılan herhangi bir değişiklik diplomatik kanallardan yapılan karşılıklı bildirimden ve yetkili otoritelerince onaylandıktan sonra yürürlüğe girecektir.

4. Akit Taraflardan her biri bu Anlaşmayı diplomatik kanallar yoluyla sona erdirebilir ve böyle bir durumda bu Anlaşma diğer Akit Taraftan böyle bir sona erdirme bildiriminin alınmasından altı ay sonra sona erer.

Ankara'da 21 Aralık 1996 tarihinde İngilizce, Türkçe ve Farsça dillerinde bütün metinler aynı derecede geçerli olmak üzere üç nüsha olarak düzenlenmiştir. Yorum konusunda uyuşmazlık olursa İngilizce metin geçerli olacaktır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA

İRAN İSLAM CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA

48

Çevre Mutabakatı
Environmental Memorandum of Understanding

Türkiye Cumhuriyeti Çevre Bakanlığı ve İran İslam Cumhuriyeti Çevre İdaresi arasında kentsel alanlarda çevrenin, doğanın ve doğal kaynakların, iklim değişikliğinin ve ozon tabakasının incelmesinin insan kaynaklı nedenleri ile mücadele yoluyla atmosferin, kıyı alanlarının ve deniz çevresinin, içme suyu kaynakları ve biyolojik çeşitliliğin korunması, çevresel etki değerlendirmesi, zehirli kimyasalların ve atıkların çevresel açıdan güvenli yönetimi, çevre felaketleri için acil durum planlaması, sürdürülebilir kalkınma hedefini gözeterek çevresel açıdan güvenli teknolojinin geliştirilmesi ve kullanılması ve çevre politikaları gibi konularında çevre alanında işbirliğinin geliştirilmesi ve dostane ilişkilerin güçlendirilmesi amacına yönelik olarak belirlenen hedeflere ulaşmak için 21 Aralık 1996 tarihinde Ankara'da imzalanan Çevre Mutabakatı metinin onaylandığını gösteren Bakanlar Kurulu Kararı.

Decree of the Council of Ministers ratifving the text of the Environmental Memorandum of Understanding signed in Ankara on December 21, 1996 between the Ministry of Environment of the Republic of Türkiye and the Environmental Administration of the Islamic Republic of Iran, in order to achieve the objectives set for the development of cooperation and strengthening of friendly relations in the field of environment in urban areas on the protection of the environment, nature and natural resources, the atmosphere, coastal areas and marine environment, drinking water sources and biodiversity through combating anthropogenic causes of climate change and ozone depletion, environmental impact assessment, environmentally safe management of toxic chemicals and wastes, emergency planning for environmental disasters, development and use of environmentally safe technology and environmental policies, taking into account the goal of sustainable development

İmza / Signed, Ankara 21 Aralık / December 1996
Onay / Ratified, Ankara 22 Mayıs / May 1997

BCA, 30-18-1-2 / 880-977-2

T.C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR ve KARARLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

BAKANLAR KURULU KARARI

97/ 9492

Türkiye ile İran arasında çevre alanında işbirliğine ilişkin 21 Aralık 1996 tarihinde Ankara'da imzalanan ekli "Mutabakat Metni"nin onaylanması; Dışişleri Bakanlığı'nın 16/5/1997 tarihli ve DAGY-II-2390 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulu'nca 22 / 5 /1997 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Eki

S. Demirel
SÜLEYMAN DEMİREL
CUMHURBAŞKANI

Prof.Dr.NECMETTİN ERBAKAN
BAŞBAKAN

Prof.Dr.T.ÇİLLER Dışişleri Bak.ve Başb.Yrd.	İ.BADAK Devlet Bakanı	N.ERCAN Devlet Bakanı	Doç.Dr.A.GÜL Devlet Bakanı
[illegible] Devlet Bakanı	Prof.Dr.S.TEKİN Devlet Bakanı	N.KURT Devlet Bakanı	M.ALTINSOY Devlet Bakanı
N.ERCAN ~~N.K.ZEYBEK~~ Devlet Bakanı V.	L.ESENGÜN Devlet Bakanı	M.S.EDİBİOĞLU Devlet Bakanı	A.C.TÜNÇ Devlet Bakanı
S.AKSOY Devlet Bakanı	Ş.KAZAN ~~S.O.DAĞDAŞ~~ Devlet Bakanı V.	H.H.SOYLEMEZ Devlet Bakanı	T.Ö.GÜNERİ Devlet Bakanı
A.YILMAZ Devlet Bakanı	Prof.Dr.S.GÜNBEY Devlet Bakanı	B.ŞEKER Devlet Bakanı	Dr.A.DEMİRCAN Devlet Bakanı
Ş.KAZAN Adalet Bakanı	T.[illegible] Milli Savunma Bakanı	İ.AKSENER İçişleri Bakanı	Doç.Dr.A.ŞENER Maliye Bakanı
Prof.Dr.M.SAĞLAM Milli Eğitim Bakanı	C.AYHAN Bayındırlık ve İskan Bakanı	Doç.Dr.İ.KAYA KUYU Sağlık Bakanı	S.BARUTÇU Ulaştırma Bakanı
M.DEMİRCİ Tarım ve Köyişleri Bakanı	M.ÇELİK Çalışma ve Sos.Güv.Bak.	A.R.GÖNÜL Sanayi ve Ticaret Bakanı	M.R.KUTAN Enerji ve Tabii Kay.Bakanı
İ.KAHRAMAN Kültür Bakanı	[illegible] Gençlik ve Spor Bakanı	M.H.DAĞLI Orman Bakanı	R.Z.TOKAR Çevre Bakanı

Dosya No.
112-1617
648

MUTABAKAT METNİ

Türkiye Cumhuriyeti Çevre Bakanlığı ve İran İslam Cumhuriyeti Çevre İdaresi,

Ülkeleri arasındaki dostane ilişkilerin güçlendirilmesi ve çevre alanında işbirliğinin geliştirilmesi için **istekli olarak;**

Çevrenin durumunda ve küresel yaşam sistemlerinde süregelen bozulmadan ve bu bozulmanın ekonomik ve sosyal gelişme üzerinde yarattığı etkilerden **endişe duyarak;**

Ülkelerindeki insani ve doğal çevreyi korumak ve geliştirmek konusundaki ortak endişe ve sorumlulukları ve küresel düzeyde çevrenin korunması ve iyileştirilmesi amacına duydukları ortak ilgiyi **paylaşarak;**

Şimdiki ve gelecekteki kuşakların sağlığı ve refahı için çevrenin korunmasının ve iyileştirilmesinin öneminin **bilincinde olarak;**

Sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın doğal kaynakların çevresel açıdan güvenli yönetimini gerektirdiğine **inanarak;**

Çevresel açıdan güvenli teknolojiler alanında etkili bir işbirliği gereksiniminin **önemle üstünde durarak,**

Belirli çevresel konularda araştırma, izleme, koruma ve geliştirme çalışmalarından her iki tarafın da karşılıklı olarak önemli faydalar sağlayacağını **kabul ederek;**

Aşağıdaki hususlarda anlaşmaya varmışlardır:

I. GENEL

Taraflar eşitlik, mütekabiliyet ve karşılıklı yarar temelinde çevre alanında işbirliği yapacaklardır.

II. İŞBİRLİĞİ ALANLARI

Aşağıdaki çevresel konular tarafların işbirliği yapacakları başlıca alanlardır:

1. Kentsel alanlarda çevrenin korunması,
2. Doğanın ve doğal kaynakların korunması,

3. İklim değişikliğinin ve ozon tabakasının incelmesinin insan kaynaklı nedenleri ile mücadele yoluyla atmosferin korunması,
4. Çevresel Etki Değerlendirmesi,
5. Kıyı alanlarının ve deniz çevresinin korunması,
6. Çevre eğitiminin ve halkın bilincinin artırılması,
7. İçmesuyu kaynaklarının kalitesinin korunması,
8. Zehirli kimyasalların ve atıkların çevresel açıdan güvenli yönetimi,
9. Çevre felaketleri için acil durum planlaması,
10. Sürdürülebilir kalkınma hedefini gözeterek, çevresel açıdan güvenli teknolojilerin geliştirilmesi ve kullanılması,
11. Çevresel izleme metodları, gözleme teknikleri ve bilgi sistemleri,
12. Çevre politikası,
13. Biyolojik çeşitliliğin korunması.

III. İŞBİRLİĞİ İÇİN DÜZENLEMELER

1. Tarafların her biri bu Mutabakat Metnindeki hedeflere ulaşılabilmesi amacıyla bir Koordinatör atayacaktır. Bu atama karşı tarafa resmen bildirilecektir. Süregelen faaliyetlerin gözden geçirilmesi ve gelecekte yapılacak işbirliği faaliyetlerinin hızlandırılması açısından her yıl dönüşümlü olarak Türkiye'de ve İran'da ortak koordinatör toplantıları yapılacaktır.

2. Tarafların her biri bu Mutabakat Metninde belirtilen çeşitli faaliyetlere tam ve daha etkin bir katılım için gerekli göreceği idari düzenlemeleri yapacaktır.

3. Taraflar aksi kararlaştırılmadığı sürece faaliyetlere katılımları ile ilgili harcamaları kendileri karşılayacaklardır.

4. Taraflar kendi yasaları ve hükümet politikaları çerçevesinde, bu Mutabakat Metnine konu olan faaliyetlerin uygulanması ve geliştirilmesinde yardımcı olabilecek ilgili diğer milli kuruluşları, akademik kurumları ve özel sektör kuruluşlarını davet edebileceklerdir.

5. Taraflar bu Mutabakat Metninin uygulanması için öncelikle aşağıda belirtilen işbirliği yollarını gözönüne alacaklardır:

   -Çevre politikası konularını ve programlarını tartışmaya yönelik toplantılar,

   -Karşılıklı olarak belirlenecek ortak faaliyetler,

-Teknik personel ve "knowhow", teknikler ve teknolojiler alanında bilgi değişimi,

-Düzenlenmesinde karşılıklı yarar görülen ve belirli işbirliği konularını ele alan çalışma grupları, seminerler, çalışma toplantıları, sempozyum ve konferanslar gibi teknik nitelikli toplantılar,

IV. NİHAİ HÜKÜMLER

1. Bu Mutabakat Metninin hiçbir hükmü,uluslararası hukuka dayalı anlaşmalardan kaynaklanan mevcut hakları ve görevleri etkilediği şeklinde yorumlanamaz.

2. Bu Mutabakat Metni çerçevesindeki faaliyetler tarafların programları ve her bir ülkedeki mevcut yasa ve yasal düzenlemelerle uyumlu olmak zorundadır. Taraflar bu Mutabakat Metni çerçevesinde gerçekleştirilecek işbirliğinin biçimini karşılıklı mutabat yoluyla belirleyeceklerdir.

3. Bu Mutabakat Metni, bu Mutabakat Metninin yürürlüğe girmesi için gerekli milli işlemlerin tamamlandığına dair notaların teati edildiği günü izleyen birinci günde yürürlüğe girecektir. Bu Mutabakat Metni, 5 yıl süreyle yürürlükte kalacaktır.

İşbu Mutabakat Metni 21 Aralık 1996 tarihinde Ankara'da Türkçe, İngilizce ve Farsça dillerinde iki nüsha olarak imzalanmış olup, her üç metin de aynı ölçüde geçerlidir. Metinlerde farklılık olması halinde İngilizce metin geçerli olacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti
Hükümeti Adına

İran İslam Cumhuriyeti
Hükümeti Adına

49

Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle Mücadele İşbirliği Anlaşması

Cooperation Agreement on Combating Drugs and Psychotropic Substances

Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hükûmeti arasında karşılıklı iyi ilişkiler çerçevesinde uyuşturucu ve psikotrop maddelerin dünya insanlarına zarar verdiği bilincinde olarak uluslararası yasalara saygı doğrultusunda özellikle 1988 yılında Birleşmiş Milletler tarafından karar altına alınan uyuşturucu ve psikotrop maddelerle mücadele de iki tarafın bu işbirliğinden olumlu yönde faydalanacakları anlayışı içinde her iki ülkenin kanunları ve toprak bütünlüğüne karşılıklı saygı çerçevesinde iki ülke hükûmetlerini temsilen Yüksek Güvenlik Komisyonu başkanlarınca 7-11 Aralık 1998'de yapılan müzakereler sonucu imzalanan Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle Mücadele İşbirliği Anlaşması'nın onaylandığını gösteren Bakanlar Kurulu Kararı.

Decree of the Council of Ministers ratifying the Cooperation Agreement on Combating Drugs and Psychotropic Substances signed by the Presidents of the High Security Commission representing the governments of the Republic of Türkiye and Islamic Republic of Iran as a result of the negotiations held on 7-11 December 1998 within the framework of mutual respect for the laws and territorial integrity of both countries within the framework of mutual respect for the laws and territorial integrity of both countries in the framework of mutual good relations between the two countries, in line with the understanding that the two sides will benefit positively from this cooperation in the fight against drugs and psychotropic substances, which was adopted by the United Nations in 1988, in line with the respect for international laws, recognizing that drugs and psychotropic substances harm the people of the world.

İmza / Signed, Tahran 7-11 Aralık / December 1998
Onay / Ratified, Ankara 13 Ocak / January 1999

BCA, 30-18-1-2 / 971-304-5

T.C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR ve KARARLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

BAKANLAR KURULU KARARI

09/ 12300

Ekli "Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı ve İran İslam Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Arasında Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle Mücadele İşbirliği Anlaşması"nın onaylanması: Dışişleri Bakanlığı'nın teklif yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulu'nca 13 / 1 /1999 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Eki

Eki

SÜLEYMAN DEMİREL
CUMHURBAŞKANI

BÜLENT ECEVİT
BAŞBAKAN

H. H.OZKAN Devlet Bak. ve Başb.Yrd.	H.ULUĞBAY Devlet Bak. ve Başb.Yrd.	Prof.Dr.Ü.S.GÜREL Devlet Bakanı	A.YILMAZ Devlet Bakanı
H.GEMİCİ Devlet Bakanı	F.ÜNLÜ Devlet Bakanı	A.TÜMEN Devlet Bakanı	Prof.Dr.S.ÖZTEK Adalet Bakanı
Prof.Dr.h.S.TÜRK Milli Savunma Bakanı	İ.ÇAVUŞOĞLU İçişleri Bakanı	İ.CEM Dışişleri Bakanı	Z.TEMİZEL Maliye Bakanı
M.BOSTANCIOĞLU Milli Eğitim Bakanı	A.İLİKSOY Bayındırlık ve İskan Bakanı	M.G.KARAHAN Sağlık Bakanı	H.B.AKTAN Ulaştırma Bakanı
M.ERDİR Tarım ve Köyişleri Bakanı	Prof.Dr.N.ÇAĞAN Çalışma ve Sos.Güv.Bakanı	M.ŞAHİN Sanayi ve Ticaret Bakanı	Prof.Dr.A.Z.AKTAŞ Enerji ve Tabii Kay.Bakanı
İ.TALAY Kültür Bakanı	A.TAN Turizm Bakanı	A.SEZER Orman Bakanı	F.AYTEKİN Çevre Bakanı

Dosya No.

112-714
17

TÜRKİYE CUMHURİYETİ İÇİŞLERİ BAKANLIĞI VE İRAN İSLAM CUMHURİYETİ İÇİŞLERİ BAKANLIĞI ARASINDA UYUŞTURUCU VE PSİKOTROP MADDELERLE MÜCADELE İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İçişleri Bakanlığı ile İran İslam Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı bundan böyle "Taraflar" olarak adlandırılacaktır.

İki ülkenin yapıcı ve karşılıklı iyi ilişkiler çerçevesinde, uyuşturucu ve psikotrop maddelerin dünya insanlarına ne kadar zarar verdiği bilinci ile uluslararası yasalara saygı doğrultusunda özellikle 1988 yılında BM tarafından karar altına alınan uyuşturucu ve psikotrop maddelerle mücadelede iki taraf bu işbirliğinden olumlu yönde yararlanacakları anlayışı içinde her iki ülkenin kanunları ve toprak bütünlüğüne karşılıklı saygılı olarak aşağıdaki maddelerde işbirliği yapma konusunda anlaştıklarını bildirirler:

Madde 1

Taraflar uyuşturucu maddelerin tüm dünyada ekimi, üretimi hususunda derin kaygılarını açıklayarak bölge ve dünyada uyumlu ve sürekli bir surette bunlarla mücadele ve kontrol edilerek kötü şekilde kullanılmasının engellenmesini vurgularlar.

Madde 2

Taraflar uyuşturucu madde ile mücadele konusunda uyuşturucular ve bunların imalinde kullanılan kimyasal maddeler ve psiktrop maddeler bir ve iki nolu endekslerde belirtildiği gibi uyuşturucu maddelerle mücadele konvensiyonuna 1988 yılında eklenen ve yukarıdaki maddelerin ortaya çıkartılmasında yapılacak araştırmalarda birbirleriyle işbirliği yaparlar.

Madde 3

Taraflar uyuşturucu madde kaçakçılarının transit veya her iki ülkenin topraklarından istifade eden ve iki ülke vatandaşlarının mukabil ülkede uyuşturucu madde kaçakçılığı yapan veya aynı suçlardan dolayı o ülkede hapiste bulunanlarla ilgili olarak karşılıklı bilgi alış-verişi ve işbirliği yapmaları hususunda anlaşmışlardır.

Madde 4

Her iki ülkenin ilgili mercileri arasında, uyuşturucu maddelerin ülkeye giriş ve dağıtımını engellemek için teknik ve operasyonel bilgi alış verişinde bulunması hususunda anlaşmışlardır.

Madde 5

Taraflar uyuşturucu madde alışkanlıklarının önlenmesi ve talebin azaltılması konusunda uyuşturucu bağımlıları tedavi ve yeniden hayata kazandırma amacı ile ileri teknolojiden yararlanmak ve bu konudaki deneyim ve elde edilen başarıları karşılıklı birbirelerine vermeyi taahüt ederler.

Madde 6

Taraflar kaçakçıların kaçakçılık yoluyla elde ettikleri mal ve mülkleri hakkında karşı tarafa bilgi verecekleri konusunda mutabık kalmışlardır.

Madde 7

Taraflar, uyuşturucu madde yapımında kullanılan kimyasal maddelerin üretimi, nakliye ve izinsiz transit geçişini engellemek için tüm gayretlerini gösterecekleri konusunda anlaştılar.

Madde 8

Taraflar uyuşturucu maddelerle mücadele konusunda elde ettikleri bilgi ve deneyimlerini ve alışkanlıkların yayılmasını önlemek için bu konu ile ilgili bilimsel kitaplar, yayınları, eğitici filmleri karşılıklı olarak birbirlerine vereceklerdir.

Madde 9

Taraflardan her biri karşı taraftan aldığı bilgiyi gizli tutacağının, iki ülke yetkilileri arasında kalacağını ve üçüncü bir ülkeye verirken karşı ülkenin yazılı onayını alacağını taahhüt ederler.

Madde 10

Taraflar uyuşturucu maddelerle mücadele eden görevlilerin eğitimi için Tahran'da ve Ankara'da iki ülkede bulunan uyuşturucu madde uzmanlarının bilgilerinden ve tecrübelerinden yararlanmak ve eğitim merkezlerine gönderilmeleri amacıyla girişimde bulunacaklardır.

Madde 11

Taraflar iki ülkenin uyruğundan olan kişilerden uyuşturucu maddelerle ilgili olarak suçlandıklarında, göz altında bulunduklarında, tutuklandıklarında veya hüküm giydiklerinde konuyla ilgili birimlerine karşılıklı olarak bilgi vermede anlaşmışlardır.

Madde 12

Taraflar uyuşturucu maddelerle ilgili uzman dörder kişiden oluşan ve bu anlaşmadaki maddelerin uygulanmasını kolaylaştırmak, incelemek ve takibi için komiteler oluşturacaklardır. Adı geçen komite taraflardan birinin isteği halinde veya en az yılda bir kere sıralı olarak toplantı tertip edeceklerdir.

Madde 13

Taraflar anlaştıkları zeminlerde etkili ve rahat bir işbirliğinin yapılması amacıyla her iki ülkenin yetkili makamları arasında doğrudan telefon, fax, teleks ve diğer iletişim araçlarından yararlanacaklardır.

Madde 14

Bu anlaşma, tarafların iç mevzuatlarına uygun yasal gerekliliklerini yerine getirdiklerini nota teatisi ile bildirdikleri tarihte yürürlüğe girecektir.

İş bu anlaşma iki yıllık bir süre için yapılmış olup, taraflardan birinin süresinin sona ermesinden üç ay önce iptal edilmesi yolunda bildirimde bulunmaması halinde anlaşma iki yıllık sürelerle uzayacaktır.

Madde 15

Bu anlaşma üç dilde Farsça, Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanıp düzenlenmiştir. Her bir nüshanın eşit değeri vardır. Metinlerin yorumunda anlaşmazlık olduğu taktirde İngilizce metin esas alınacaktır.

Madde 16

Bu anlaşma .../.../1377 Hicri Şemsi, .../.../1998 Miladi tarihinde iki ülke Hükümetlerini temsilen Yüksek Güvenlik Komisyonu Başkanlarınca imzalanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti
Adına

Yahya GÜR
TC İçişleri Bakanlığı Müsteşarı

İran İslam Cumhuriyeti Devleti
Adına

Gholam Hossein BOLENDİAN
İİC İçişleri Bakan Yardımcısı

50

Gelir ve Servet Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması

Avoidance of Double Taxation on Taxes on Income and Wealth and Prevention of Tax Evasion

Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında 17 Haziran 2002 tarihinde Tahran'da imzalanan Gelir ve Servet Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması'nın onaylanması.

An Act ratifying the Agreement between the Government of the Republic of Türkiye and the Government of the Islamic Republic of Iran for the Avoidance of Double Taxation on Taxes on Income and Wealth and Prevention of Tax Evasion signed in Tehran on June 17, 2002.

İmza / Signed, Tahran 17 Haziran / June 2002
Onay / Ratified, Ankara 9 Temmuz / July 2003

Resmî Gazete, 12 Temmuz 2003, Sayı: 25166

T.C.
Resmî Gazete

Başbakanlık
Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğünce Yayımlanır

Kuruluş : 7 Ekim 1920	12 Temmuz 2003 CUMARTESİ	Sayı : 25166

Türkiye Cumhuriyeti ile Türk Kültür ve Sanatları Ortak Yönetimi Genel Müdürlüğü Arasında Ayni Tahsisi Hakkında Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

Kanun No. 4921 — Kabul Tarihi : 9.7.2003

MADDE 1. — 7/3/1999 tarihinde Ankara'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ile Türk Kültür ve Sanatları Ortak Yönetimi Genel Müdürlüğü Arasında Ayni Tahsisi Hakkında Protokol"ün onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3 — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

11/7/2003

Türkiye Cumhuriyeti ile Çek Cumhuriyeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşmasının ve Ek Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

Kanun No. 4922 — Kabul Tarihi : 9.7.2003

MADDE 1. — 12 Kasım 1999 tarihinde Ankara'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ile Çek Cumhuriyeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması"nın ve "Protokol"ün onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3 — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

11/7/2003

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir ve Servet Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

Kanun No. 4923 — **Kabul Tarihi : 9.7.2003**

MADDE 1. — 17 Haziran 2002 tarihinde Tahran'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir ve Servet Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması"nın onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3 — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

11/7/2003

Sayfa Başı

https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/07/20030712.htm#3

51

Uyuşturucu Kaçakçılığı, Organize Suçlar ve Terörizmle Mücadele İşbirliği Anlaşması

Agreement on Cooperation against Drug Trafficking, Organized Crime and Terrorism

İki ülke arasındaki dostane ilişkilerin devamı, güvenlik ve uluslararası örgütlü suçlarla mücadelede ikili ve uluslararası işbirliğini geliştirme, terörizm, örgütlü suçlar, uyuşturucu madde kaçakçılığı, sentetikler, psikotrop maddeler ve bunların imalinde kullanılan kimyasal maddelerin kaçakçılığı ile mücadele ve iki tarafın milli egemenlik haklarına, toprak bütünlüğüne, milli kanun ve kuralları ile karşılıklı işbirliği ilkesine saygı, birbirlerinin iç işlerine karışmama, iki ülke vatandaşlarının haklarını koruma ve taraflar arasında mevcut bulunan 1937 tarihli Hudut Mıntıkasının Emniyetine ve Mezkur Mıntıkada Çıkan Hadise ve İhtilafların Tesviyesine Ait Mukavelename'ye riayet etme esasına dayanılarak 14 Ağustos 2008 tarihinde İstanbul'da imzalanan ve 12 maddeden oluşan Uyuşturucu Kaçakçılığı, Organize Suçlar ve Terörizmle Mücadele İşbirliği Anlaşması.

Twelve article Agreement on Cooperation against Drug Trafficking, Organized Crime and Terrorism signed in Istanbul on 14 August 2008, based on the maintenance of friendly relations between Türkiye and Iran, the development of bilateral and international cooperation in the field of security and the fight against transnational organized crime, terrorism, organized crime, drug trafficking, trafficking in synthetics, psychotropic substances and chemicals used in their production, and the national sovereignty rights of the two sides, respect for the territorial integrity, national laws and rules and the principle of mutual cooperation, non-interference in each other's internal affairs, protection of the rights of the citizens of both countries and observance of the 1937 Treaty on the Safety of the Border Area and the Settlement of Incidents and Disputes Arising in the Said Area between the two countries.

İmza / Signed, İstanbul 14 Ağustos / August 2008
Onay / Ratified, Ankara 22 Şubat / February 2011

Resmî Gazete, 10 Mart 2011, Sayı: 27870

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE İRAN İSLAM CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ARASINDA UYUŞTURUCU KAÇAKÇILIĞI, ORGANİZE SUÇLAR VE TERÖRİZMLE MÜCADELEDE İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASININ ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN

Kanun No. 6120 **Kabul Tarihi: 22/2/2011**

MADDE 1 – (1) 14 Ağustos 2008 tarihinde İstanbul'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Uyuşturucu Kaçakçılığı, Organize Suçlar ve Terörizmle Mücadelede İşbirliği Anlaşması"nın onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2 – (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3 – (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/03/20110310-26.htm

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE İRAN İSLAM CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ARASINDA UYUŞTURUCU KAÇAKÇILIĞI, ORGANİZE SUÇLAR VE TERÖRİZMLE MÜCADELEDE İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI

Bundan sonra "Akit Taraflar" olarak adlandırılan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti:

-İki ülke arasındaki mevcut dostane ilişkileri,

-Güvenlik alanında ve uluslararası örgütlü suçlarla mücadelede ikili ve uluslararası işbirliğinin gelişiminin önemini,

-İki ülkenin milli güvenliği ile iki milletin huzur ve refahının temini yönündeki karşılıklı menfaatleri,

-Terörizm, örgütlü suçlar, uyuşturucu madde kaçakçılığı, sentetikler, psikotrop maddeler ve bunların imalinde kullanılan temel kimyasal maddelerin kaçakçılığıyla mücadele yönündeki işbirliklerini geliştirmenin gerekliliğini, özellikle 1961(hicri-şemsi 1340) tarihli "Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi"ni, 1971 (h.ş.1349) tarihli "Psikotrop Maddeler Sözleşmesi"ni, 1988 (h.ş. 1367) tarihli "Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi"ni ve "Akit Taraflar" arasında Güvenlik İşbirliği Alanında imzalanan hukuki metinleri,

- Ve karşılıklı milli egemenlik hakkına, toprak bütünlüğüne, milli kanun ve kurallar ile karşılıklı işbirliği ilkesine saygı; birbirlerinin içişlerine karışmama, iki ülke vatandaşlarının haklarını koruma ve de iki ülke arasındaki hudut sözleşmelerine, özellikle 1937 (Hicri Şemsi 1316) tarihli "Hudut Mıntıkasının Emniyetine ve Mezkur Mıntıkada Çıkan Hadise ve İhtilafların Tesviyesine Ait Mukavelename"ye riayet etme esasına dayanarak, aşağıdaki maddeler üzerinde anlaşmaya varmışlardır:

MADDE 1
İŞBİRLİĞİ KONULARI VE ALANLARI

Akit Taraflar aşağıdaki hususlarda işbirliğine gideceklerdir:

1- Taraflardan her birinin, kendi ülkelerinde karşı tarafın milli güvenliğini ve egemenliğini tehdit eden çeşitli gruplar, suçlu kişiler ve terör örgütlerinin organizasyon, tedarik, hazırlama, propaganda ve her türlü diğer faaliyetine karşı koyması,

2- Uluslararası örgütlü suçlar, terörizm ve bu anlaşmada kaydedilen diğer suçların önlenmesi ve bu yönde mücadele verilmesi,

3- Ateşli silah, mühimmat, patlayıcı madde, nükleer, radyoaktif, biyolojik ve kimyasal maddeler, kitle imha silahlarının yasadışı üretimi ve kaçakçılığıyla mücadele,

Resmî Gazetede Yayımlanan Anlaşmanın Maddeleri

4- Uyuşturucu maddelerin, sentetiklerin ve kimyasal maddelerin, psikotrop ilaçlar ve bunların imalinde kullanılan temel kimyasal maddelerin yasadışı olarak (piyasaya) sürümü, üretimi, depolanması, dağıtımı, nakliyesi, mübadelesi, suiistimali ve kaçakçılığı ile mücadele.

5- İlgili uluslararası sözleşmelerin kararlar ilke ve kuralları çerçevesinde bağımlılığın önlenmesi.

6- Uyuşturucu madde ve psikotrop ilaç üretimini, üretim kaynaklarıyla birlikte ortadan kaldırmak için gerekli işbirliğinin sağlanması,

7- Ticari mallar, eşya ve tarih-kültür eserleri ile yok olma tehlikesi yaşayan, az bulunan ya da korunmaya alınmış bitki ve hayvan türleri gibi tabiat varlıkları kaçakçılığının önlenmesi yönünde mücadele verilmesi. Bu fıkrada belirtilen grupların fihristi bu anlaşmanın 8. Maddesinde zikredilen ortak çalışma grubu tarafından ihtiyaç duyuldukça güncellenerek teati edilecektir.

8- Resmi evrak, mühür, seyahat belgeleri, para, kredi kartları ve diğer değerli belgelerde sahteciliğin önlenmesi yönünde mücadele verilmesi,

9- Akit tarafların kendi iç hukuk ve kanunlarına göre suçtan elde edilen gelirlerin aklanması, yolsuzluk, dolandırıcılık, yasal olmayan yollarla temin edilen gelirlerden faydalanma gibi yasadışı ekonomik faaliyetlerin önlenmesi ve bu tür ekonomik suçlarla mücadele edilmesi.

10- Akit tarafların kendi iç hukuk ve kanunlarına göre bilişim suçlarıyla mücadele edilmesi.

11- Terörizmin finansmanının engellenmesi yönündeki faaliyetlerin gerçekleştirilmesi ve terör örgütlerine barınma, eğitim, tedavi gibi maddi veya lojistik destek sağlayan kişi ve kuruluşlara yönelik iki ülke güvenlik birimlerince etkili mücadele yöntemlerinin geliştirilerek uygulamaya konulması.

12- İnsan ticareti, özellikle kadınların ve çocukların istismarıyla mücadele edilmesi,

13- Akit tarafların kendi iç hukuk ve kanunlarına göre göçmen kaçakçılığı ve yasadışı göçle mücadele edilmesi.

MADDE 2
İŞBİRLİĞİ YÖNTEMLERİ

Akit Taraflardan her biri, bu Anlaşmanın 1. maddesinde belirtilen konuların icrası için, diğer akit tarafın talebi veya kendiliğinden aşağıdaki girişimlerde bulunacaktır:

1- Uluslararası veya sınır aşan örgütlü suçlara karışmış grup ve kişiler hakkında ve diğer akit tarafa ilgili zaruri bilgilerin sunulması,

2- Uluslararası veya sınır aşan örgütlü suçlarla mücadele ve bu suçların önlenme metotları hakkında bilgi mübadelesinde bulunulması,

3- Akit Taraflarca tespit edilmiş olan terörist grupların, teçhizat ve faaliyetleri hakkında istihbarat mübadelesinde bulunulması,

4- Bu Anlaşmada kaydedilen suçların önlenmesini ve bu suçlara karşı mücadele verilmesini öngören kanunlar hakkında bilgi mübadelesinde bulunulması,

5- Hudutlardan geçişlerin kontrol altına alınması hususunda, istihbarat ve deneyimlerin teati edilmesi,

6- Uyuşturucu maddelerin, psikotrop ilaçların ve bunların imalinde kullanılan temel kimyasal maddelerin yeni türleri hususunda, ayrıca uyuşturucu madde kaçakçılığında kullanılan güzergâhlar hakkında bilgi alış-verişinde bulunulması,

7- Akit Taraflardan birinin, kendi ülkelerinde suç işleyen ve gözaltına alınan diğer taraf vatandaşı hakkında karşı tarafla bilgi mübadelesinde bulunulması,

8- Akit Taraflardan birinin ülkesinden yasadışı geçip, diğerinin ülkesinde izinsiz olarak ikamet eden yabancı uyruklu veya vatansız kişilerin kontrolü konusunda deneyimlerin mübadele edilmesi,

9- İki akit tarafı ilgilendiren çeşitli güvenlik dallarındaki bilimsel yayınların ve araştırma sonuçlarının mübadele edilmesi,

10- Uyuşturucu maddeler ve psikotrop ilaçlarla mücadele operasyonlarında teknik araçlardan ve hayvanlardan (örn:köpek) yararlanma yöntemleri hususundaki deneyimlerin mübadelesi.

11- Bu anlaşma ile ilgili diğer alanlarda mücadeleci birimlerin organizasyonu, yöntemi ve eğitimi konusunda deneyimlerin mübadelesi,

12- Akit Taraflardan her birinin uzmanlarının diğer akit tarafın güvenlik araç ve teçhizat üretim merkezlerini ziyaret etmesi,

13- Uyuşturucu madde kaçakçılığı, ateşli silah ve mühimmat kaçakçılığı, insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı ve terörist faaliyetler gibi örgütlü suçlara karşı koymada ve bu Anlaşmada kaydedilen bütün güvenlik konularında ikili işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla uzman mübadelesi yapılması,

14- Akit Taraflardan her birinin talebi üzerine, kendi ülkelerindeki yetkili organların uygun görüşleri çerçevesinde, suçların yeni bilimsel tespit teknikleri ve metotları konusunda eğitim görmeleri için, akit ülkelerin birbirlerine polis akademisi öğrencileri ve uzmanları göndermesi ve öğretim üyeleri mübadelesinde bulunması ve eğitim programlarının düzenlenmesi,

15- Her iki ülkede mevcut uyuşturucu ağları ile bağlantılı kişilerin ve tüm unsurların tespiti ve yakalanması için kaçakçılık (uyuşturucu madde, silah, insan kaçakçılığı vs.) organizasyonlarının her iki ülkede var olan bağlantılarının tüm unsurlarıyla birlikte ortaya çıkartılarak yakalanması amacıyla güvenlik operasyonları hususunda bilgi teatisi,

16- İnsan ve göçmen kaçakçılığı ve yasadışı göçle mücadelede kullanılan yöntemler ve güzergâhlar ile yasadışı göçmen ve göçmen kaçakçılarına ilişkin bilgilerin karşılıklı olarak değişimi.

17- Terörizmle mücadelede daha etkin sonuçlar alınabilmesini teminen akit taraflarca operasyonların düzenlenmesi yönünde operasyon güçleri arasında koordinasyon ve bilgi teatisi.

MADDE 3
TERÖRİZMLE MÜCADELE

Akit taraflar, terörist eylemlerle mücadele edilmesi amacıyla, birbirleriyle azami ölçüde işbirliği yapacaklardır. Bu Anlaşma'nın amacına uygun olarak "terörist eylemler", bir toplumu sindirmek (korku yaratmak) ve siyasi veya ekonomik imtiyaz elde etmek için, şiddet kullanarak ya da şiddete başvurmakla tehdit etmek suretiyle bir hükümet veya hükümete bağlı birimlere baskı kurmak amacıyla yapılan ve her iki hükümetin ulusal mevzuatı, akit taraflarca akdedilen uluslararası belgelere göre suç sayılan eylemlerdir. Bu Anlaşmanın uygulanması açısından özellikle aşağıdaki eylemler terörist eylem olarak kabul edilecektir:

1. Toplum veya toplumun belirli bir kesimini sindirmek, ya da hükümetten imtiyaz almak amacıyla, kişilere, sivil ve askeri hedeflere karşı yapılan her türlü zor ve şiddet başvurusu veya şiddet kullanmakla tehdit etmek,

2. Ölüm veya ağır yaralanmaya neden olacak, kişilerin fiziki bütünlüğüne yönelik her türlü saldırı, ayrıca, 1979 Rehin Alma Eylemleriyle Mücadele Sözleşmesinde yer alan tanıma uygun olan her türlü rehin alma eylemi,

3. Yasadışı olarak ateşli silah, patlayıcı madde, nükleer, radyoaktif, biyolojik veya kimyasal silah bulundurulması, taşınması, kaçakçılığı, elde edilmesi veya kullanımı ile kimyasal silahlar konusunda araştırma ve geliştirme çalışmaları,

4. Şiddet kullanarak ya da şiddet kullanmakla tehdit etmek suretiyle, ulusal güvenliğe veya ülke bütünlüğüne karşı yapılan her türlü eylem,

5. Uçak kaçırma, sivil havacılık veya sivil havacılığın hizmetinde olan havaalanlarının güvenliğine karşı yapılan her türlü eylem ve uçakta işlenen suçlar ve diğer eylemlerle mücadele konusundaki 1963 Tokyo Sözleşmesi, illegal şekilde (yasadışı olarak) uçağın ele geçirilmesiyle mücadele konusundaki 1971 Montreal Sözleşmesi kapsamına (konusuna) giren tüm suçlar,

6. Diplomatik Görevliler Dahil Uluslararası Dokunulmazlığı Olan Kişilere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılmasına Dair 1973 Sözleşmesinde tanımlanan uluslararası dokunulmazlığı olan kişilere yönelik yapılan her türlü eylem,

7. Hükümete veya kamuya ait tesislere, ulaşım sistemine, bilişim sistemleri dahil altyapıya, kıta sahanlığında bulunan sabit platforma, kamuya ait yer veya özel mülkiyete, insan hayatını tehlikeye sokabilecek veya telafisi mümkün olmayan maddi kayıplara yol açabilecek zararlar vermek.

8. İnsan yaşamını tehlikeye atabilecek şekilde, tehlikeli maddeleri serbest bırakmak, yangına, patlamaya veya sele kasten yol açmak,

9. Kasten su, elektrik veya hayati öneme sahip diğer doğal kaynakların tedarikine insan hayatını tehlikeye atabilecek ölçüde kasten müdahale etmek,

10. Adam kaçırmak veya rehin almak,

11. Bilgi ve malzeme temini veya faaliyetlerini herhangi bir yolla finanse etmek dahil, bir terör örgütünün faaliyetlerine, topluluğun suç eylemlerine katkıda bulunduğunun bilinciyle katılmak, bu eylemlerin işlenmesini teşvik etmek veya teşebbüs etmek,

MADDE 4
İŞBİRLİĞİ HALLERİ

3. maddede yer alan tanımlara uygun olarak "terör örgütü" deyimi, terör eylemi organize etmek veya gerçekleştirmek üzere anlaşmalı olarak hareket eden üç veya üçten fazla kişinin oluşturduğu ve birbirleriyle yapısal ilişkileri bulunan örgütlü birlikteliği ifade etmektedir. "Örgütlü birliktelik", doğrudan terör eyleminde bulunmak üzere kasten oluşturulan birlikteliktir.

Bu kapsamda:

Taraflar, 10. ve 12. Yüksek Güvenlik Komisyonu Toplantısı Mutabakat Zabıtlarında isimleri belirtilmiş olan terör örgütleri ve bunlara bağlı veya bunları destekleyen dernek ve kuruluşların isim ve mücadele şeklini değiştirmeleri halinde dahi, her yönleriyle terörist örgüt ve gruplar olarak tanıyacak, bunlara kendi ülkelerinde karşı koyacaklar ve mücadele edeceklerdir. Terör örgütlerinin isim listesi ihtiyaç duyulduğunda Yüksek Güvenlik Komisyonu toplantılarında güncellenecektir.

Akit Taraflar, her iki akit tarafın kendi iç mevzuatına veya taraf oldukları uluslararası ve bölgesel sözleşmelere göre suç olarak tanımlanan terörist faaliyetleri önlemek ve karşı koymak için, bu suçların taraflardan birinin vatandaşlarına veya güvenliğine karşı işlenmesi halinde, aşağıdaki hususlarda işbirliğine giderler:

a) Terörist grupların yararlandıkları araçlar, faaliyet tarzları ve işledikleri suçlar hususunda istihbarat mübadelesi,

b) Akit ülkeler adli makamlarının talebine binaen aranan ve taraf ülkelerden birinde faaliyet gösterdikleri tespit edilen terör örgütü mensuplarının yakalanması ve faaliyetlerinin durdurulması amacıyla yapılacak istihbarat çalışmalarında ulusal mevzuatın el vermesi halinde ortak hareket edilmesi,

MADDE 5
İŞBİRLİĞİNDEN KAÇINILACAK HUSUSLAR

Taraflardan her biri, diğer tarafın aşağıdaki isteklerinin tamamını veya bir bölümünü icra etmekten imtina etme hakkını saklı tutar:

a) Talepte bulunulan tarafın kendi iç hukukuna aykırı olması halinde,

b) Talebin, talepte bulunulan Tarafın adli tahkikatını veya yargılama sürecini ihlal etmesi veya mahkeme kararlarıyla bağdaşmaması halinde,

Talepte bulunulan taraf, mezkur talepleri yerine getirmekten imtina etmesinin gerekçelerini, ya diplomatik kanaldan, ya da bu Anlaşmanın 8. maddesinde kaydedilen irtibat kanalı üzerinden, talepte bulunan tarafa bildirmesi gerekir.

MADDE 6
İSTİHBARAT VE BELGELERİN SINIFLANDIRILMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu Anlaşma çerçevesinde, Taraflar arasında mübadele olunan istihbarat ve belgeler, "Gizli" gizlilik dereceli olup, bunlardan sadece talepte bulunulan tarafın şartlarına riayet edilmek suretiyle ve belirlenmiş olan amaç doğrultusunda istifade edilecektir. Bu tür belgeler ve istihbarat, ancak sunmuş olan tarafın önceden alınmış yazılı ve resmi olurunun bulunması halinde, üçüncü tarafa verilecektir. Her halükarda alıcı taraf aracılığıyla sunulan istihbarat ve belgeler mevcut kanun ve kurallara göre korunup, muhafaza edilecektir.

MADDE 7
MASRAFLAR

Taraflardan birinin talebi üzerine bu Anlaşmada yer alan hususların gerçekleştirilmesi amacıyla yapılacak faaliyetlerde; gönderilen personelin iaşe ve ibate giderleri kabul eden Tarafça, diğer giderleri ise gönderen Tarafça karşılanır.

MADDE 8
ORTAK ÇALIŞMA GRUBU

Taraflar, İran İslam Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Güvenlikten Sorumlu Bakan Yardımcısı ve Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Müsteşarı başkanlığında ve eşit sayıdaki temsilcilerinden oluşan bir Çalışma Grubunun kurulması, bu grubun yılda bir kez veya akit tarafların uygun görmeleri halinde gerektiğinde veyahut taraflardan birinin isteği üzerine münavebeli olarak her iki ülkede toplantı yapması konusunda anlaşmaya varmışlardır.

Çalışma Grubunun Görevleri:

a) Bu Anlaşma hükümlerinin icra edilip edilmediğinin değerlendirilmesi (denetlenmesi).

b) Bu Anlaşma sürecinde çıkabilecek bütün sorunlara çözüm yolu gösterilmesi,

c) Bu Anlaşmanın icra edilmesi için gereken her türlü değişiklik ve düzeltme 11. maddesinin hükümlerine riayet edilerek yapılacaktır.

Ortak Çalışma Grubu, bu Anlaşmada belirtilen hususları gerçekleştirmek üzere alt uzmanlık grupları oluşturabilir.

MADDE 9
YETKİLİ MAKAMLAR VE İRTİBAT ŞEKLİ

İki ülkede bu Anlaşmanın icrasından şu Teşkilatlar sorumludur:

a) Türkiye Cumhuriyeti adına: İçişleri Bakanlığı,

b) İran İslam Cumhuriyeti adına; İçişleri Bakanlığı.

Taraflardan her biri, bu Anlaşmada zikredilen işbirliği konularının icrasını kolaylaştırmak ve hızlandırmak için, karşı tarafla direkt irtibata geçmek yönünde inisiyatif sahibi olan irtibat mercilerini, diplomatik kanaldan yazılı olarak diğer tarafa bildirir.

Taraflar işbirliğinde bulunulması öngörülen hususlarda bilgi alışverişinde bulunulması için karşılıklı irtibat görevlileri atanması hususunda gerekli çalışmaları yapacaklardır.

MADDE 10
İHTİLAFLARIN ÇÖZÜMÜ

Taraflar, bu Anlaşmanın yorumlanmasında veya icrasında ortaya çıkan her türlü ihtilafı, öncelikle bu Anlaşmanın 8. maddesini oluşturan Ortak Çalışma Grubu Toplantılarında, müzakere ve müşavere yoluyla daha sonra ise diplomatik kanallardan çözeceklerdir.

MADDE 11
DİĞER ULUSLARARASI ANLAŞMALARLA İRTİBAT

Bu Anlaşma, akit Tarafların, ülkelerinin bağlı olduğu ikili veya çok taraflı uluslararası anlaşmalardan kaynaklanan hak ve yükümlülüklerini etkilemeyecektir.

MADDE 12
ANLAŞMANIN GEÇERLİLİK SÜRESİ

Bu Anlaşma, Tarafların kendi ulusal mevzuatına göre onay sürecini tamamlamış olduğunu teyit eden yazılı bildirimi diplomatik kanallardan teati etmelerini müteakip son bildirim tarihinde yürürlüğe girecektir.

Bu Anlaşma, üç (3) yıl süre ile yürürlükte kalacak olup, akit Taraflardan birinin Anlaşma'nın sona erdirilmesine dair niyetini diğer akit Tarafa fesih tarihinden en az altı ay önceden diplomatik kanaldan yazılı olarak bildirmesi halinde sona erecektir. Bu Anlaşma, akit taraflarca fesih edilmediği takdirde, yürürlülük süresinin bitiminde kendiliğinden üçer yıllık sürelerle yenilenecektir.

Bu anlaşma bir giriş ve on iki maddeden müteşekkil olup, İstanbul'da 14 Ağustos 2008 günü (hicri-şemsi 24.05.1387 tarihinde) her üç metin de aynı derecede geçerli olmak üzere Türkçe, Farsça ve İngilizce dillerinde, ikişer nüsha halinde tanzim edilerek imzalanmıştır. İşbu Anlaşmanın yorumundan kaynaklanan farklılıklarda İngilizce metin esas alınacaktır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ADINA	İRAN İSLAM CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ADINA
Beşir Atalay **İçişleri Bakanı**	**Manouchehr Mottaki** **Dışişleri Bakanı**

52

Hukukî ve Cezaî Konularda Adlî İşbirliği Anlaşması

Agreement on Judicial Cooperation in Civil and Criminal Matters

Türkiye ve İran devletleri arasındaki dostluk bağlarını pekiştirmek, ulusal egemenlik haklarda eşitlik ve iç işlerine karışmama ilkelerine dayanarak hukukî, ticari ve cezaî konularda karşılıklı adlî yardım, geri verme ve hükümlülerin naklini düzenlemek amacıyla Ankara'da 3 Şubat 2010 tarihinde üzerinde Türkiye Cumhuriyeti ile İran İslam Cumhuriyeti yetkililerinin mutabık kaldığı 72 maddeden oluşan Hukukî ve Cezaî Konularda Adlî İşbirliği Anlaşması.

Agreement on Judicial Cooperation in Civil and Criminal Matters consisting of 72 articles agreed upon by the authorities of the Republic of Türkiye and the Islamic Republic of Iran on February 3, 2010 in Ankara in order to strengthen the ties of friendship between the states of Türkiye and Iran and to regulate mutual judicial assistance in civil, commercial and criminal matters, extradition and transfer of convicts, based on the principles of national sovereignty, equality of rights and non-interference in internal affairs.

İmza / Signed, Ankara 3 Şubat / February 2010
Onay / Ratified, Ankara 13 Mayıs / May 2011

Resmî Gazete, 5 Temmuz 2011, Sayı: 27985 (Mükerrer)

10 Mart 2011 PERŞEMBE Resmî Gazete Sayı : 27870

KANUNLAR

TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE İRAN İSLAM CUMHURİYETİ ARASINDA HUKUKİ VE CEZAİ KONULARDA ADLİ İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASININ ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN

Kanun No. 6121 **Kabul Tarihi: 22/2/2011**

MADDE 1 – (1) 3 Şubat 2010 tarihinde Ankara'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ile İran İslam Cumhuriyeti Arasında Hukuki ve Cezai Konularda Adli İşbirliği Anlaşması"nın onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2 – (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3 – (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

9/3/2011

5 Temmuz 2011 SALI Resmî Gazete Sayı : 27985 **(Mükerrer)**

MİLLETLERARASI ANDLAŞMA

Karar Sayısı : 2011/1895

3 Şubat 2010 tarihinde Ankara'da imzalanan ve 22/2/2011 tarihli ve 6121 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ekli "Türkiye Cumhuriyeti ile İran İslam Cumhuriyeti Arasında Hukuki ve Cezai Konularda Adli İşbirliği Anlaşması"nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 18/4/2011 tarihli ve HUMŞ/320680 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 13/5/2011 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Abdullah GÜL
CUMHURBAŞKANI

Recep Tayyip ERDOĞAN
Başbakan

C. ÇİÇEK Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	B. ARINÇ Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	A. BABACAN Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	M. AYDIN Devlet Bakanı
H. YAZICI Devlet Bakanı	F. N. ÖZAK Devlet Bakanı	M. Z. ÇAĞLAYAN Devlet Bakanı	F. ÇELİK Devlet Bakanı
E. BAĞIŞ Devlet Bakanı	S. A. KAVAF Devlet Bakanı	C. YILMAZ Devlet Bakanı	O. GÜNEŞ Adalet Bakanı V.
M. V. GÖNÜL Milli Savunma Bakanı	O. GÜNEŞ İçişleri Bakanı	A. DAVUTOĞLU Dışişleri Bakanı	M. ŞİMŞEK Maliye Bakanı
N. ÇUBUKÇU Milli Eğitim Bakanı	M. DEMİR Bayındırlık ve İskân Bakanı	R. AKDAĞ Sağlık Bakanı	M. H. SOLUK Ulaştırma Bakanı
M. M. EKER Tarım ve Köyişleri Bakanı	Ö. DİNÇER Çalışma ve Sos. Güv. Bakanı	N. ERGÜN Sanayi ve Ticaret Bakanı	T. YILDIZ Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı
	E. GÜNAY Kültür ve Turizm Bakanı	V. EROĞLU Çevre ve Orman Bakanı	

Andlaşmanın ekini görmek için tıklayınız

https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/07/20110705M1-3.htm

Türkiye Cumhuriyeti
ile
İran İslam Cumhuriyeti
Arasında
Hukukî ve Cezaî Konularda Adlî
İşbirliği Anlaşması

Türkiye Cumhuriyeti ve İran İslam Cumhuriyeti,
(İşbu sözleşmede bundan sonra Âkit Taraflar olarak geçecektir)

İki ülke arasındaki dostluk bağlarını pekiştirmek ve ulusal egemenlik, haklarda eşitlik ve içişlerine karışmama ilkelerine dayanarak, hukukî, ticari ve cezaî konularda karşılıklı adlî yardım, geri verme ve hükümlülerin naklini düzenlemek arzusuyla,

Bu Anlaşmanın akdedilmesine karar vermişler ve bu amaçla aşağıdaki hususlar üzerinde mutabık kalmışlardır:

KISIM I

GENEL HÜKÜMLER

Madde 1

1) Âkit Tarafların vatandaşları, iç hukuka uygun olarak, diğerinin ülkesinde şahıslarının, mallarının ve menfaatlerinin adlî ve kanunî korunması hususlarında bu ülkenin vatandaşları ile, aynı haklara sahiptirler.

2) Âkit Tarafların vatandaşları, diğer Âkit Tarafın ülkesinde, hukukî, ticarî ve cezaî konularda hak ve menfaatlerinin korunması amacıyla mahkemelere ve diğer yetkili makamlara başvuruda bulunma ve Âkit Tarafın vatandaşlarının tabi olduğu aynı şart ve formalitelerle serbestçe erişim hakkına sahiptirler.

3) Âkit Taraflardan birinde merkezî olan ve bu Tarafın mevzuatına uygun biçimde kurulmuş tüzel kişiler işbu anlaşmanın hükümlerinden uygulanabilir olduğu ölçüde yararlanacaklardır.

Madde 2

İşbu Anlaşmanın uygulanması amacıyla Âkit Tarafların makamları, diplomatik kanalla haberleşeceklerdir.

Madde 3

Âkit Tarafların Adalet Bakanlıkları, talep üzerine, Âkit Tarafların ülkelerinde yürürlükteki hukuk ve işbu Anlaşmaya konu teşkil eden adli sorunlara ilişkin uygulamalar konularında birbirlerine karşılıklı olarak bilgi vereceklerdir.

KISIM II

BÖLÜM 1

HUKUKİ VE TİCARİ KONULARDA ADLİ YARDIMLAŞMA

Madde 4

1) Âkit Tarafların yetkili makamları birbirlerine karşılıklı olarak hukukî ve ticarî konularda adlî yardımlaşma sağlamayı taahhüt ederler.

2) Adlî yardımlaşma, özellikle, belgelerin tebliği, tarafların, tanıkların ve bilirkişilerin dinlenmesi ve keşif gibi usule ilişkin kararların yerine getirilmesini kapsar.

Madde 5

1) Adlî yardımlaşma talebi aşağıdaki hususları içerir:

a- Talepte bulunan ve talep edilen makamların adları;
b- Talep edilen adli yardımın amacı;
c- Olayın niteliği ve olguların açıklanması;
d- Tarafların ad ve soyad, daimi ve geçici adresleri (ikametgah veya mesken), uyrukları ve meslekleri;
e- Tarafların temsilcilerinin ad, soyad ve adresleri;
f- İlgili kanun madde metinleri ile talebin konusu ve yerine getirilmesi için gerekli bilgileri.

2) Adlî yardımlaşma talebi ve buna dayanak belgeler, imzalanmış olmalı ve talep eden makamın resmi mührünü taşımalıdır.

Madde 6

1) Talep edilen makam, adlî yardım talebinin yerine getirilmesi sırasında, kendi Devletinde yürürlükte olan kanun hükümlerini uygular. Bununla birlikte, talep edilen makam, talep eden tarafın talebi üzerine, kendi kanunlarına aykırı olmamak şartıyla diğer Âkit Tarafın usul hükümlerini uygulayabilir.

2) Talebin gönderildiği makam, adlî yardım talebinin yerine getirilmesinde yetkili değilse, söz konusu talebi, Talep edilen Tarafın yetkili makamına iletir ve bu konuda Talep eden Tarafı bilgilendirir.

3) Talep edilen makam adlî yardım talebinin yerine getirilmesinden sonra buna ilişkin belgeleri talepte bulunan makama iletir veya talebin yerine getirilememesi durumunda sebepleriyle birlikte bunu bildirir .

Madde 7

1) Talep eden Tarafın dilinde kaleme alınmış ve doğruluğu tasdik edilmiş bir tercümeyi havi tebligatlar, talep edilen makam tarafından kendi Devletinde bu konuyu düzenleyen hükümlere uygun olarak yerine getirilir. Aksi halde, talep edilen makam, ancak muhatap almayı kabul ettiği takdirde tebligatı yerine getirir.

2) Tebligat talebi, muhatabın tam adresini ve tebliğ edilecek evrakı içerir.

3) Belgeler, tebligat talebinde belirtilen adrese tebliğ edilemediği takdirde, talep edilen makam muhatabın doğru adresini tespiti için gerekli tedbirleri alır. Doğru adresin tespit edilmesinin mümkün olmaması halinde, Talep edilen Taraf Talep eden Tarafa bilgi verir ve tebliğ edeceği evrakı bu makama iade eder .

Madde 8

Tebligat alındısı Talep edilen Tarafın yürürlükteki yasalarına göre düzenlenir. Tebligat alındısı, alıcının adını, teslim eden makamı, tebliğ tarihi ve yerini içerecektir..

Madde 9

1) Talep edilen Taraf, kendi ülkesinde adlî yardımlaşma sebebiyle yapılan bütün masrafları üstlenecek ve bu masrafların ödenmesini talep etmeyecektir.

2) Adli yardımlaşma ağır veya olağan dışı masraflar gerektirdiği takdirde Akit Taraflar, yardımlaşmanın şartları ve masrafların ne şekilde ödeneceği hususunda önceden anlaşacaklardır.

Madde 10

Bir adlî yardım talebi, Talep edilen Tarafın egemenliğine, güvenliğine veya kamu düzenine zarar vermesi veya diğer Tarafın Anayasasına aykırı olması halinde reddedilebilir.

Madde 11

1) Bu anlaşmanın 7. maddesinin 1. fıkrasında ve 13. maddesinde belirtilenler hariç, adlî yardım talepleri ve buna dayanak belgeler Talep edilen Taraf dilinde yapılmış onaylı tercümeleriyle birlikte iletilmelidir.

2) Tercümenin tasdiki, Talep eden Taraf, yeminli bir tercüman, bir noter veya Âkit Tarafların diplomatik temsilcisi veya konsolosluk memurları tarafından yapılabilir.

3) Adlî yardım taleplerinin yerine getirilmesine ilişkin belgeler, Talep edilen Tarafın dilinde hazırlanır.

Madde 12

1) Hangi uyrukta olursa olsun, bir davet üzerine kendi arzusuyla Talep eden Tarafın adlî makamları önüne çıkan tanık veya bilirkişi, bu Tarafın ülkesinde, ülkeye girişinden önce işlenen bir suç dolayısıyla kovuşturulamayacağı veya tutuklanamayacağı gibi daha önce verilen bir karar sebebiyle de cezalandırılamaz.

Tanık veya bilirkişi, daveti yapan makamca hazır bulunmasının artık gerekli olmadığı hususu kendisine bildirildiği tarihten itibaren 15 gün içinde Talep eden Taraf

ülkesini terk etmediği takdirde işbu bağışıklığı kaybeder. Tanık veya bilirkişinin kendi kontrolünde olmayan sebeplerle Talep eden Taraf ülkesini serbest şekilde terk edemediği süre, bu paragraftaki süre kapsamı dışındadır.

Bu kişiler tanıklıkları veya bilirkişilikleri dolayısıyla da kovuşturulamaz yahut tutuklanamazlar.

2) Talep eden makam, davet edilen tanık veya bilirkişiyi, talep eden taraf mevzuatında öngörülen şartlar çerçevesinde yol ve ikamet giderlerinin ve bilirkişi ücretinin ödeneceği hususunda bilgilendirir. Bu kişinin talebi üzerine, yol ve ikamet giderlerinin karşılanması için sözü edilen makamca bir avans ödenecektir.

BÖLÜM 2

BELGELER

Madde 13

Âkit Tarafların mahkemeleri veya diğer yetkili makamlarının talebi üzerine, diğer Taraf, Talep eden Tarafın vatandaşlarının kişi hallerine ilişkin örnekleri, kişisel işlerine ve menfaatlerine ilişkin diğer belgeleri tercümesiz ve ücretsiz gönderecektir.

Madde 14

1) Âkit Tarafların birinin ülkesinde yetkili makamlar tarafından düzenlenmiş, verilmiş veya onaylanmış ve resmi mühür taşıyan belgeler veya bunların onaylı örneklerinin diğer Âkit Tarafın ülkesinde tasdike ihtiyacı yoktur.

2) Âkit Taraflardan birinin resmi makamlarınca düzenlenen resmi belgeler, diğerinin ülkesinde düzenlenen resmi belgelerle aynı ispat kuvvetine sahiptir

BÖLÜM 3

TEMİNAT AKÇESİNDEN (Judicatum Solvi) VE ADLİ MASRAFLARDAN MUAFİYET

Madde 15

Âkit Taraflardan birinin vatandaşları, salt yabancı olmalarından veya diğer Tarafın ülkesinde ikametgahları veya meskeni olmamalarından ötürü teminat akçesi (Judicatum Solvi) vermekle yükümlü tutulamazlar.

Madde 16

1) Âkit Taraflardan birinin vatandaşları, diğer Tarafın mahkemeleri önünde, aynı şartlar ve ölçüde adlî harç ve masraftan muaf olmaktan ve ücretsiz adlî müzaheretten faydalanırlar.

2) Bu adlî yardım ve adlî müzaheret, icra işlemleri dahil, davanın tüm işlemlerine uygulanır.

3) Âkit Taraflardan birinin yasal hükümleri uyarınca harç ve masraflardan muaf olmaktan yararlanan vatandaşlar, diğer Tarafın ülkesinde de aynı davanın usule ilişkin işlemleri dolayısıyla bu muafiyetten yararlanırlar.

Madde 17

1) 16. madde hükmünden faydalanmak için gerekli olan şahsi, ailevi ve malvarlığı durumuna ilişkin belge, talep edenin ikametgâhının veya meskeninin bulunduğu Âkit Tarafın yetkili makamları tarafından verilmelidir.

2) Şayet talep edenin Âkit Tarafların herhangi birinde ikametgahı veya meskeni bulunmuyor ise, vatandaşı olduğu ülkenin diplomatik veya konsolosluk misyonu söz konusu belgeyi düzenleyebilir.

3) Adlî harç ve masraflardan muafiyet talebini karara bağlayacak adlî makam, işbu Anlaşmanın 2. maddesinde öngörülen yöntemi izleyerek, bu belgeyi vermiş olan makamdan ilave bilgiler talep edebilir.

Madde 18

Âkit Taraflardan birinin mahkemesi, diğer Âkit Tarafın ülkesinde ikametgahı veya meskeni bulunan bir şahsın belirli bir usul işlemini tamamlaması için bir müddet tespit ederse, bu süre, evrakın muhatabına tebliğ tarihinden itibaren işlemeye başlar.

BÖLÜM 4

HUKUKİ VE TİCARİ KONULARDAKİ KARARLARIN TANINMASI VE TENFİZİ

Madde 19

1) Âkit Taraflardan her biri, diğer Âkit Tarafın ülkesinde verilmiş aşağıdaki kararları, işbu Anlaşmada öngörülen hükümler altında tanıyacak ve tenfiz edecektir.

a- Hukukî ve ticarî konularda verilmiş kararlar;
b- Zararın tazminine ilişkin cezaî kararlar;
c- Hukukî ve ticarî konularda verilmiş hakem kararları;

2) 1. paragrafın (a) bendi ile ilgili olarak kararlar ancak, bunlara ilişkin hukukî ilişkilerin işbu anlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonra doğmuş olması halinde nazara alınacaktır.

3) Kişi hallerine ilişkin kararlar, işbu Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden önce verilmiş olsalar dahi tanınacaktır.

Madde 20

İşbu anlaşmanın 19. maddesinde belirtilen kararlar, aşağıdaki şartları taşımaları halinde diğer Âkit Tarafın ülkesinde tanınır ve tenfiz edilir:

a- Kararın, alındığı Âkit Tarafın ülkesindeki kanunlara göre kesinleşmiş ve icra edilebilir olması,

b- Kararı veren mahkemenin, tanıma veya tenfizin talep edildiği Âkit Tarafın kanunlara göre yetkili olması,.

c- Davayı kaybeden tarafın (davanın tarafı), Ülkesinde kararın verilmiş olduğu Âkit Tarafın Kanunlarına göre, usulüne uygun surette mahkemeye davet edilmiş olması,

d- Tarafların, savunma hakkından yoksun bırakılmamış, mahkemeye usulüne göre davet edilmiş ve davayı takip ve savunma imkanı bulamamaları halinde, taraflara kendilerini temsil etme haklarının verilmiş olması,

e- Kararın tanınacağı veya tenfiz edileceği Âkit Taraf ülkesinde, aynı yargılama usulü çerçevesinde ve aynı Taraflar arasında kesinleşmiş bir mahkeme kararı bulunmaması

f- Aynı taraflara ait, aynı sebebe ve aynı konuya ilişkin olarak bu Âkit Tarafın adli makamı önünde sürmekte olan bir dava bulunmaması

g- Kararın ülkesinde tanınacağı veya tenfiz edileceği Âkit Tarafın kanunlarının uygulanmasının gerektiği durumlarda karar ;

i) Bu kanunlar doğru bir şekilde uygulanmış ise,
ii) Tanıma veya tenfiz talep edilen Âkit Tarafın uygulanacak kanunları diğer Âkit Tarafın bu kanunlarından esas itibariyle farklı değilse,

Tanınabilir ve tenfiz edilebilir.

h- Kararın, ülkesinde tanınması ve tenfiz edilmesi talep edilen Âkit Tarafın hukuk ve kamu düzeninin temel prensiplerine aykırı olmaması.

Madde 21

Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında (New York, 10 Haziran 1958) Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne taraf olan Âkit Taraflardan birinin ülkesinde verilmiş hakem kararları, anılan Sözleşme hükümlerine uygun olarak tanınır ve tenfiz edilir.

Madde 22

1) Kararların tanınması ve tenfizine ilişkin başvuru, doğrudan doğruya talepte bulunulan ülkenin yetkili adlî makamına yapılacaktır.

2) Talebe aşağıdaki belgeler eklenmelidir:

a- Kararın aslına uygunluğu tasdik edilmiş örneği; kararın kendisinden kesinliği ve icra edilebilirliği anlaşılamadığı takdirde, kararın kesinleştiğini tasdik eden bir belge;

b- Yokluğunda aleyhinde karar alınan tarafın, usulüne uygun surette mahkemeye davet edildiğini ve imkansızlık halinde mahkeme önünde geçerli şekilde temsil edildiğini kanıtlayan bir belge;

c- Yukarıda (a) ve (b) fıkralarında belirtilen belgelerin kararın ülkesinde tanınması veya tenfizi talep edilen Âkit Tarafın diline yapılmış onaylı tercümesi,

Madde 23

1) Diğer Âkit Tarafça tanıma ve tenfiz konusundaki usule, kararın tanınacağı veya tenfiz edileceği Âkit Tarafın kanunu uygulanacaktır.

2) İşbu anlaşmanın uygulamasında, kararı tanıyacak veya tenfiz edecek olan adlî makam kararın esasını incelemeksizin, sadece işbu Anlaşmada belirtilen şartların yerine getirilip getirilmediğini kontrol edecektir.

Madde 24

Bu Anlaşmanın kararların tanınması ve tenfizi hakkındaki hükümleri, Âkit Tarafların, adlî bir icradan dolayı elde edilen paranın havalesine veya eşyaların ülke dışına çıkarılmasına ilişkin hükümlerini haleldar etmeyecektir.

KISIM III

BÖLÜM 1
CEZA ALANINDAKİ ADLİ YARDIMLAŞMA

Madde 25

1) Âkit Taraflar, ceza alanında birbirlerine karşılıklı olarak adlî yardımda bulunmayı taahhüt ederler.

2) Ceza alanındaki adlî yardımlaşma özellikle;

a- Adli belgelerin tebliği,

b- Delil teşkil eden belge ve eşyaların aranması, el konulması ve teslimi,
c- Suçtan elde edilen gelirlerin aranması, elkonulması ve müsaderesi,
d- Bilirkişi incelemesi,
e- Şüpheli ve sanıkların ifadelerinin alınması,
f- Tanıkların ve bilirkişilerin dinlenmesi,
g- Eşya ve olay yeri incelemesini kapsar.

Madde 26

1) Ceza alanında adlî yardım talebi aşağıdaki hususları ihtiva edecektir:

a- Talepte bulunan ve talepte bulunulan makamların ismi,

b- Soruşturmanın veya kovuşturmanın konusu,

c- Şüphelilerin, sanıkların veya hükümlülerin soyadı ve adı, ikametgah veya meskenleri, uyrukluğu ve mesleği ve mümkün olduğu ölçüde, doğum yeri ve tarihi ile ebeveyninin isimleri,

d- Yasal temsilcilerinin ad, soyad ve adresleri,

e- Adlî yardım talebinin amacı ve nedeni,

f- İlgili kanun metinleri,

g- Adlî yardım talebinin yerine getirilmesi için gerekli diğer bilgilerle suç teşkil eden fiillerin niteliği ve olayların tanımlanması.

2) Talepler ve bunlara ekli belgeler, talep eden makamın imzasını ve resmi mührünü içerecektir.

Madde 27

1) Talep edilen makam, adlî yardım talebini kendi mevzuatında yürürlükte bulunan hükümlere uygun olarak yerine getirecektir. Bununla birlikte, talep edilen makam, kendi kanununa aykırı olmamak şartıyla Talep eden Tarafın usul hükümlerini uygulayabilir.

2) Talep edilen makam adlî yardım talebinin yerine getirilmesi konusunda yetkili bulunmadığı takdirde, adlî yardım talebini talep edilen tarafın yetkili makamına iletecek ve keyfiyetten talep eden makamı haberdar edecektir.

3) Talep eden Tarafın talebi üzerine, Talep edilen Taraf adlî yardım talebinin yerine getirileceği tarih ve yeri talep eden makama duyuracaktır. Talep edilen Tarafın yetkili makamı, talep eden makam temsilcilerinin adlî yardım talebinin yerine getirilmesine iştirakine izin verebilir.

4) Talep edilen Taraf, talebin yerine getirilmesinden sonra, adlî yardım talebinin yerine getirildiğini gösterir belgeleri Talep eden Tarafa gönderir veya talebin yerine getirilmemesi durumunda yerine getirilemeyişini sebepleri ile birlikte bildirir.

Madde 28

1) Talep eden Tarafın adlî makamınca bir tanık veya bilirkişinin hazır bulunması özellikle gerekli addediliyorsa, bu hususu davetin tebliği ile ilgili talebinde belirtir.

2) Birinci paragrafta öngörülen durumda davetname, davete icabet edilmemesi halinde para cezasını veya diğer müeyyideleri içermeyecektir.

3) Tanıkların ve bilirkişilerin yol ve ikamet giderleri ile kendilerine ödenecek tazminat Talep eden Tarafa aittir.

4) Hangi uyrukta olursa olsun, kendi arzusuyla Talep eden Tarafın yetkili makamı önüne çıkacak olan tanık veya bilirkişi, bu Devletin ülkesinde Talep edilen Tarafın ülkesinden ayrılmadan önce işlediği fiiller dolayısıyla ne kovuşturulabilir, ne tutuklanabilir, ne cezaya çarptırılabilir, ne de kişisel özgürlüğü kısıtlanabilir. Belirtilen kişiler, soruşturma veya kovuşturmanın konusunu teşkil eden usule ilişkin hususlarla bağlantılı filleri sebebiyle de söz konusu bağışıklıktan yararlanırlar.

5) Tanık veya bilirkişi, hazır bulunmasının gerekli olmadığını belirten bir tebliğ aldıktan sonra, bahse konu tebliğden tarihten itibaren onbeş gün içinde Talep eden Taraf ülkesini terketmediği takdirde 4. paragrafta öngörülen bağışıklıktan faydalanamaz.

Tanık veya bilirkişinin, kendi elinde olmayan sebeplerle Talep eden Taraf ülkesini terkedemediği süre, bu paragrafta belirtilen süre kapsamı dışındadır.

Madde 29

1) Tebliği istenilen belgelerin Talep edilen Taraf dilinde yapılmış ve resmen tasdik edilmiş tercümelerle birlikte gönderilmesi durumunda, Talep edilen Taraf, kendi kanununun öngördüğü şekilde tebligatı yapacaktır. Aksi takdirde Talep edilen Taraf bu belgeyi muhatabına ancak muvafakat etmesi halinde tebliğ edebilir.

2) Tebligat talebinde muhatabın doğru adresi ve tebliğ olunacak belgenin niteliği belirtilecektir.

3) Belgeler, tebligat talebinde belirtilen adreste tebliğ olunamadığı takdirde Talep edilen Taraf, muhatabın doğru adresinin tespiti için gerekli tedbirleri alacaktır. Bu adresin tespiti mümkün olmadığı takdirde Talep edilen Taraf, Talep eden Tarafı haberdar edecek ve tebliğ etmesi istenilen belgeleri iade edecektir.

Madde 30

Tebellüğ belgesi, Talep edilen Taraf ülkesinde yürürlükte bulunan hükümlere göre düzenlenecektir. Tebellüğ belgesi, alıcının adı, teslim eden makam, tebliğ tarihi ve yerini ihtiva edecektir.

Madde 31

1. 28. maddenin 3. paragrafına göre, Talep edilen Taraf adlî yardım dolayısıyla kendi ülkesinde meydana gelen masrafları deruhte edecek ve bunların ödenmesini talep etmeyecektir.

2. Adli yardımlaşma ağır ve olağan dışı masraflar gerektirdiği takdirde, Akit Taraflar, şartlarını ve masrafların ne şekilde ödeneceği hususunda önceden anlaşacaklardır.

Madde 32

1) Adlî yardımlaşma talepleri aşağıdaki hallerde reddedilebilir:

a- Talep edilen Taraf, talebi ülkesinin egemenlik, güvenlik ve kamu düzenini haleldar edecek nitelikte görüyorsa;

b- Talep edilen Taraf, talebi Anayasası veya iç mevzuatına aykırı nitelikte görüyor ise.

2) Adlî yardımlaşma talebi işbu maddenin yukarıdaki paragrafında öngörülen hallerde reddedildiği takdirde gerekçesi belirtilir.

Madde 33

1) İşbu Anlaşmanın 68. maddesinde öngörülen hususlar hariç, adlî yardım talepleri ve bunlara dayanak belgeler, Talep edilen Taraf lisanında onaylı tercümelerini de içerecektir.

2) Tercümenin tasdiki, Talep eden Taraf tarafından, yeminli bir mütercim, bir noter ya da Âkit Tarafların birisinin diplomatik temsilcisi veya konsolosluk görevlisi aracılığıyla yapılabilecektir.

3) Taleplerin yerine getirilmesine ilişkin belgeler, Talep edilen Taraf lisanında düzenlenecektir.

BÖLÜM 2

GERİ VERME

Madde 34

1) İşbu Anlaşma hükümleri çerçevesinde, Âkit Taraflar ülkelerinde bulunan kişileri, bir ceza soruşturması veya kovuşturması yapılması veya bir kararın infazı amacıyla, talep üzerine karşılıklı teslim etmeyi taahhüt ederler.

2) Bir ceza soruşturması veya kovuşturması için geri verme ancak, her iki Âkit Tarafın kanunlarına göre on iki aydan fazla hürriyeti bağlayıcı bir cezayı veya daha ağır bir cezayı gerektiren suçlar için yapılacaktır.

3) Bir kararın infazı için geri verme, ancak hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren suçlar için ve söz konusu kişi, Akit Tarafların hukukunda altı aydan fazla hürriyeti bağlayıcı bir cezaya veya daha ağır bir cezaya mahkûm edilmiş bulunduğu takdirde yapılacaktır.

4) Geri verme talebi, her iki Âkit Taraf kanunlarınca her biri hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren birden fazla farklı suçtan oluşmakla birlikte, bunlardan bazıları iş bu maddenin 2. ve 3. paragraflarında öngörülen şartlara uymasa bile, Talep edilen Taraf bu suçlar için de geri verme hakkına sahiptir.

Madde 35

1) Aşağıdaki durumlarda geri verme yapılmayacaktır:

a- Geri verilmesi talep olunan kişi Talep edilen Taraf vatandaşı ise;

b- İade talep edilen suç, Talep edilen Taraf tarafından, siyasi veya askeri bir suç olarak kabul ediliyorsa,

c- Talep edilen Taraf iç mevzuatına göre geri verme talebi kabule şayan bulunmamakta veya karar zamanaşımı ya da kanunda öngörülen başka bir sebeple yerine getirilmeyecek ise;

d- Geri verilmesi talep olunan şahıs, Talep edilen Taraf ülkesinde, aynı suç dolayısıyla kesinleşmiş bir mahkeme kararı veya men'i muhakeme kararına konu teşkil etmekte ise;

e- Suç, Talep edilen Taraf ülkesinde işlenmişse veya bu suç, Talep edilen Taraf ülkesi sınırları dışında işlenmiş ve Talep edilen Taraf ülkesinde devam eden bir soruşturma bulunmakta ise.

2) Talep edilen Taraf, geri verilmesi talep olunan şahsı vatandaşı olması nedeniyle geri vermediği takdirde, Talep eden Tarafın talebi üzerine ceza kovuşturmasına tevessül edecektir. Suçla ilgili dosyalar, bilgiler ve diğer deliller Talep eden Tarafça gönderilecektir. Talep eden Taraf bu soruşturma ve kovuşturmaların sonucundan haberdar edilecektir.

Madde 36

1) Talep eden Tarafta bir suçtan dolayı soruşturulan veya kovuşturulan bir kişinin geri verilmesi talebine tutuklama kararının aslına uygun bulunduğu tasdik edilmiş bir sureti, suç teşkil eden fiillere ilişkin açıklama ve uygulanacak kanun hükmünün metni eklenecektir. Suçtan bir maddi zarar meydana geldiği takdirde, bunun miktarı mümkün olan ölçüde açıklanacaktır.

2) Bir kararın infazı amacıyla vaki geri verme talebine, kesinleşmiş mahkeme kararının aslına uygun bulunduğu tasdik edilmiş bir sureti ile suçun tavsifine göre uygulanan kanun hükmünün tam metni eklenecektir. Hükümlü cezanın bir kısmını çekmiş ise bu husus belirtilecektir.

3) Geri verme talebi geri verilmesi istenilen kişinin vatandaşlık durumunu ve mümkün olduğu ölçüde, eşkalini, kimliğine ilişkin bilgileri, ikametgahı, kişisel durumunu, fotoğrafını ve parmak izlerini ihtiva edecektir.

Talep edilen Taraf, sağlanan bilginin yeterli olmadığı kanaatinde ise, belirleyeceği makul bir süre içinde ek bilgi temin edilmesini talep edebilir.

4) Talep eden Taraf, geri verilmesi istenilen kişinin işlediği suça ilişkin delillere ait belgeleri göndermek zorunda değildir. Ancak, bazı özel durumlarda Talep edilen Taraf bazı deliller isteyebilir.

Madde 37

Geri verme talebi gerekli tüm bilgileri ihtiva etmediği takdirde, Talep edilen Taraf bunun tamamlanmasını isteyebilir. Bu bilgi, Talep edilen Tarafa 30 gün içinde gönderilmelidir. Geçerli nedenler olması halinde bu süre 15 gün uzatılabilir. Talep edilen Taraf bu amaçla iki ayı geçmemek üzere bir süre belirleyebilir.

Madde 38

Geri verme talebinin alınmasını müteakip Talep edilen Taraf, talebe konu teşkil eden kişinin geri verme amacı ile tutuklanması dahil bütün gerekli tedbirleri gecikmeksizin alacaktır. İşbu Anlaşma hükümlerine göre iade zorunluluğu olmayan hususlarda bu hüküm uygulanmaz.

Madde 39

Acil hallerde, geri verme Talep eden Tarafın yetkili makamları geri verilmesi istenen kişinin geçici tutuklanmasını isteyebilirler. Talep edilen Tarafın yetkili makamları bu talep hakkında kendi mevzuatına göre karar verecektir.

Geçici tutuklama isteminde, 36. maddenin 1 veya 2. paragrafında bahsolunan belgelerden birinin varlığı ve geri verme talebinde bulunulmasının amaçlandığı belirtilecektir. Talebe, ayrıca, hangi suçlar için geri verme istenileceği, suçun ne zaman, nerede ve nasıl işlendiği ve olanaklar ölçüsünde geri verilmesi istenen kişinin eşkali açıklanacaktır.

Geçici tutuklama talebi, Talep edilen Tarafın yetkili makamlarına, gerek diplomatik kanaldan, gerek posta, telgraf veya faks veya Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı (INTERPOL) aracılığıyla veya yazıya dönüştürülebilen ve Talep edilen Tarafça kabul edilecek herhangi bir şekilde iletebilir.

Talep eden makam gecikmeksizin istemin sonucundan haberdar edilecektir.

Talep edilen Tarafa, geçici tutuklamayı takip eden 30 gün içinde geri verme talebi ve 36. maddede belirtilen belgeler iletilmez ise, geçici tutuklamaya son verilebilir. Bu süre, hiçbir ahvalde tutuklama tarihinden itibaren 45 günü geçmeyecektir. Geçici

serbest bırakma olanağı her zaman mümkündür, ancak Talep edilen Taraf geri verilmesi istenen kişinin kaçmasını önlemek için tüm tedbirleri alacaktır.

Serbest bırakma, geri verme talebinin sonradan alınması halinde yeniden tutuklamaya ve geri vermeye engel oluşturmaz.

Madde 40

1) Talep edilen Taraf, geri verme talebi hakkında kararını verdikten sonra, talep edilen kişinin, geri verme talebine konu teşkil eden fiil dışında bir suç dolayısıyla soruşturulabilmesi, kovuşturulabilmesi veya hükümlü bulunduğu cezayı kendi ülkesinde çekmesi için teslimini erteleyebilir.

2) Talep edilen Taraf, teslimi erteleme yerine, istenen şahsı, Taraflar arasında müştereken tespit edilecek şartlar çerçevesinde, talep eden Tarafa geçici olarak teslim edebilecektir.

Madde 41

Birçok Devlet tarafından aynı fiilden veya değişik fiillerden dolayı aynı anda geri verme talep edildiği takdirde, Talep edilen Taraf, bütün koşulları ve özellikle suçların ağırlığı ve işlendikleri yeri, taleplerin tarihleri, istenen şahsın uyruğu ve başka bir Devlete geri verme imkanını gözönüne alarak karar verecektir.

Madde 42

1) Talep edilen Tarafın muvafakatı bulunmaksızın, bu Anlaşma hükümlerine göre geri verilen kişi geri vermeden evvel işlenen ve geri vermeye esas olandan başka bir suç dolayısıyla soruşturulamayacağı, kovuşturulamayacağı ve hakkında bir cezanın infazına geçilemeyeceği gibi teslim tarihinden önceki suçlar sebebiyle üçüncü bir Devlete de geri verilemez.

2) Aşağıdaki hallerde Talep edilen Tarafın muvafakatına gerek yoktur.

a- Geri verilen kişi, usul işleminin sonuçlanması veya mahkûmiyete karar verilmesi halinde, cezanın yerine getirilmesinden itibaren 15 gün içinde geri verildiği Talep eden taraf ülkesini terk etmemiş ise,

Serbest bırakılan kişinin kendi iradesi dışında sebeplerle Talep eden Taraf ülkesini terk etme imkansızlığı içinde olduğu müddet, bu sürenin dışındadır.

b- Geri verilen kişi Talep eden Taraf ülkesini terk ettikten sonra tekrar bu ülkeye dönmüş ise.

Madde 43

1) Talep edilen Taraf, geri verme konusundaki kararından Talep eden Tarafa bilgi verecektir.

2) Geri verme talebinin tamamen veya kısmen reddedilmesi halinde, red sebepleri Talep eden Tarafa iletilecektir.

3) Geri vermenin kabul edilmesi halinde, Talep edilen Taraf geri vermenin yapılacağı yeri ve tarihini Talep eden Tarafa bildirecektir. Talep eden Taraf, geri verme için tespit olunan günü takip eden 15 gün zarfında teslim almadığı takdirde geri verilmesine karar verilen kişi serbest bırakılacaktır.

4) Bir Taraf, geri verilecek şahsı elinde olmayan nedenlerden dolayı teslim veya kabul edememesi halinde diğer Tarafı haberdar edecektir. Taraflar birlikte yeni bir teslim tarihi kararlaştıracaktır.

Madde 44

Geri verilen kişi firar etmiş ve Talep edilen Taraf ülkesine dönmüş ise, Talep eden Tarafın yeni bir geri verme talebi dolayısıyla, işbu Anlaşmanın 36. maddesinde öngörülen belgelerin iletilmesine gerek bulunmayacaktır.

Madde 45

1) Âkit Taraflardan her biri diğer Tarafın talebi üzerine, üçüncü bir Devletçe talep eden Tarafa geri verilen kişilerin kendi ülkesinden transit olarak geçişine izin verecektir. Âkit Taraflar, İşbu Anlaşma hükümlerine göre geri vermeye elverişli bulunmayan suçlar dolayısıyla bu izni vermeye mecbur değildirler.

2) Âkit Tarafların yetkili makamları her olayda, transit geçişin şekli, güzergâhı ve diğer şartları konusunda mutabakat sağlayacaklardır.

Madde 46

Talep eden Taraf, teslimi müteakiben, geri verilen kişiler hakkında tevessül olunan ceza kovuşturmaları sonucunu Talep edilen Tarafa bildirecektir. Bundan başka, Talep edilen Tarafın talebi üzerine, Talep eden Taraf kesinleşmiş karar örneğini de iletecektir.

Madde 47

Geri verme ve geçici tutuklama prosedürü sadece Talep edilen Taraf kanununa tabi olacaktır.

Madde 48

Geri verme talebinde tevdi olunacak belgelere, Talep edilen Taraf dilinde aslına uygun olduğu tasdik edilmiş tercümeleri de eklenecektir.

Madde 49

1) Suçun işlenişine ilişkin olanlar ile ceza soruşturma ve kovuşturması sırasında delil teşkil edebilecek diğer tüm eşyalar, Talep eden Tarafa söz konusu kişinin ölümü veya başka sebeplerle iadesi gerçekleştirilemese dahi, teslim edilecektir.

2) Talep edilen Taraf, başka bir ceza soruşturma ve kovuşturması için gerekli görülmesi halinde söz konusu eşyanın teslimini geçici olarak erteleyebilir.

3) Teslim edilecek eşyalar üzerindeki üçüncü kişilerin hakları saklıdır. Ceza soruşturma ve kovuşturmasının sonuçlanmasını takiben bu eşyalar, ilgililere teslim edilmek üzere Talep edilen Tarafa iade olunacaktır.

Madde 50

Suçluların geri verilmesi ve eşyaların teslimi ile ilgili olarak münhasıran Talep edilen Taraf ülkesinde yapılanlar dışındaki masraflar Talep eden Tarafça karşılanacaktır.

BÖLÜM 3

HÜKÜMLÜLERİN NAKLİ

Madde 51

Anlaşmanın bu bölümünün hükümlerine göre;

1) "Hüküm Devleti", ülke sınırları içinde yer alan mahkemeler tarafından, nakil işlemine konu olmuş veya konu olabilecek kişi hakkında hapis veya diğer hürriyeti bağlayıcı cezaya ilişkin hükmün verildiği devlet anlamındadır.

2) "İnfaz Devleti", vatandaşı olan bir kişi hakkında verilmiş hapis veya diğer hürriyeti bağlayıcı cezaya ilişkin hükmü kendi ülke topraklarında infaz eden devlet anlamındadır.

3) "Hükümlü", işlediği suç nedeniyle Âkit Taraflardan birine ait mahkemelerce verilen hükümle hapis veya diğer hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm olan kişi anlamındadır.

4) "Hükümlünün Yakınları" hükümlünün vatandaşı olduğu devlet hukukunda tanımlanan kişiler anlamındadır.

5) "Âkit Tarafların Yetkili Organları", kendi yasalarına göre, hükümlünün nakline herhangi bir şekilde müdahale yetkisine sahip organlar anlamındadır.

Madde 52

Diğer Âkit Taraf ülkesinde kesinleşmiş bir mahkeme kararıyla hürriyeti bağlayıcı bir cezaya hükümlülüğüne karar verilen Âkit Taraflardan birisinin vatandaşı, Âkit Taraflardan birinin talebi ve diğer Âkit Tarafın kabulü üzerine ve işbu Anlaşmada öngörülen şartlar çerçevesinde cezasının yerine getirilmesi için vatandaşı bulunduğu Âkit Taraf ülkesine nakil edilecektir.

Madde 53

52. maddede öngörülen prosedürün başlatılması amacıyla, hükümlü, hükümlü temsilcisi veya yakınları Âkit Taraflardan birinin yetkili makamlarına müracaat edebilirler. Hüküm Devletinin yetkili makamları, böyle bir müracaatta bulunabileceği konusunda hükümlüye bilgi vereceklerdir.

Madde 54

Hükümlünün nakli ancak, Hüküm Devletinde mahkûmiyetine neden olan fiil İnfaz Devletinin ceza mevzuatı açısından da bir suç teşkil etmesi halinde yapılacaktır.

Madde 55

1) Hükümlünün nakli ancak rızasıyla yapılabilecektir.

2) Hükümlü rızasını geçerli olarak beyan edecek durumda bulunmamakta ise, yasal temsilcisinin muvafakati alınacaktır.

3) Hüküm Devleti, bu maddenin 1. fıkrasında bahsedilen rızanın, herhangi bir zorlama olmaksızın özgürce ve sonuçları bilinerek verildiğinden emin olmalıdır.

4) İnfaz Devletinin, Hüküm Devleti tarafından bildirilen hükümlünün rızasını ve bu rızanın şartlarını, kendi konsolosluk görevlisi veya Hüküm Devleti ile anlaştığı diğer bir makam aracılığıyla öğrenme hakkı vardır.

Madde 56

1) İnfaz Devleti, hükümlünün naklini kabul edip etmediğini en kısa süre içerisinde Hüküm Devletine bildirecektir.

2) Hüküm Devleti, bu anlaşma gereğince, nakil istemiyle ilgili olarak İnfaz Devleti tarafından veya kendi tarafından yapılan girişimleri ve ayrıca konuyla ilgili her iki devlet tarafından alınan kararları yazılı olarak hükümlüye bildirecektir.

3) İnfaz Devleti, hükmün infazıyla ilgili aşağıdaki bilgileri Hüküm Devletine gönderecektir:

a) Hükümlü, İnfaz Devletinde mahkûmiyet süresini tamamlamadan firar ederse,

b) Hüküm Devleti, hükümlünün durumu hakkında özel bir rapor isterse.

Madde 57

1) Âkit Taraflar nakil üzerinde mutabık kaldıkları takdirde, İnfaz Devletinin yetkili makamları, nakle ilişkin kararda yeralan cezanın niteliği ve süresi ile bağlı olacaktır.

2) Cezanın niteliği veya süresi İnfaz Devletinin mevzuatı ile bağdaşmamakta veya bu Devletin mevzuatı gerektirmekte ise, İnfaz Devletinin yetkili makamı bu cezayı, aynı nitelikteki suçlar için kendi kanununda öngörülen cezaya dönüştürebilecektir. Bu ceza, mümkün olduğu ölçüde, niteliği itibariyle Hüküm Devleti kararında verilen cezaya uygun olacaktır. Dönüştürülen ceza, niteliği ve süresi yönünden Hüküm Devletinde verilen cezadan ağır olamayacağı gibi İnfaz Devleti kanununda aynı nitelikte bir suç için öngörülen azami miktarı da geçmeyecektir.

3) İnfaz Devletinin yetkili makamı, Hüküm Devletinde kabul edilen olayların sübutu ile bağlı kalacak ve hürriyeti bağlayıcı bir ceza yerine başka nitelikte bir ceza ikame edemeyecektir.

Madde 58

Âkit Taraflar nakil üzerinde mutabık kaldıkları takdirde, Âkit Tarafların yetkili makamları mümkün olan en kısa süre içinde hükümlünün naklinin yerini, tarihini ve şartlarını tespit edeceklerdir. Hükümlünün nakli Hüküm Devletinin ülkesinde gerçekleşecektir.

Madde 59

1) Şartla tahliye dahil cezanın infazı, İnfaz Devleti mevzuatına tabi olacaktır.

2) Genel af, Hüküm Devleti veya İnfaz Devleti mevzuatına göre uygulanacaktır.

3) Özel af, İnfaz Devletinin mevzuatına göre uygulanacaktır.

4) İnfaz Devletine nakil olunan hükümlü hakkında ittihaz edilen mahkumiyet kararının yeniden tetkiki için yapılacak herhangi bir başvuruda yalnızca Hüküm Devleti mahkemesi karar verme yetkisine haiz olacaktır.

Madde 60

1) Âkit Taraflar cezanın infazını etkileyebilecek tüm durumlardan ve özellikle genel af, özel af ve kararın yeniden tetkikine dair her başvurunun sonuçları ile ilgili olarak birbirlerine karşılıklı bilgi vereceklerdir.

2) İnfaz Devleti, cezanın yerine getirilmesi tamamlandığında Hüküm Devletine bilgi verecektir.

Madde 61

1) Hükümlünün nakline dair talep yazılı olarak yapılacaktır.

2) Talebe aşağıdaki belgeler eklenecektir:

a- Kesinleştiğine dair meşruhatı içeren kararın onaylanmış örneği;

b- Kararın dayandığı ilgili kanun hükümlerinin metni;

c- Hükümlünün kimliği, vatandaşlığı, oturduğu yer veya ikametgahına ilişkin ayrıntılı bilgileri içeren belgeler;

d- Hükümlünün cezasının Hüküm Devletinde infaz edilen miktarını belirleyen belgeler;

e- Hükümlünün muvafakatini içeren tutanak;

f- Hükümlü, hükümlünün temsilcisi veya hükümlünün yakınları tarafından yapılan nakil talebi,

g- Hükümlünün fiziksel ve ruhsal durumuyla ilgili doktor raporu gibi talebin incelenmesi için önem arz edebilecek diğer tüm belgeler.

Madde 62

İnfaz Devleti, kendisine sağlanan bilgi ve belgelerin yetersiz olduğu kanaatinde ise, tamamlayıcı bilgi isteyebilir ve bu bilginin gönderilmesi için, geçerli talep üzerine uzatılması mümkün olmak kaydıyla, bir süre tespit edebilir. Tamamlayıcı bilginin gönderilmemesi halinde İnfaz Devleti, kendisine sağlanmış bulunan bilgi ve belgeleri esas alarak kararını verecektir.

Madde 63

Nakil talepleri ile ekindeki belgeler resmi tasdik işleminden muaf olacak ve İnfaz Devleti dilinde tercümeleriyle gönderilecektir.

Madde 64

Hükümlünün nakli ile ilgili olarak, münhasıran Hüküm Devleti ülkesinde yapılanlar dışındaki masraflar İnfaz Devleti tarafından karşılanacaktır.

BÖLÜM 4

CEZAİ KONULARDA İLGİLİ MUHTELİF HÜKÜMLER

Madde 65

Âkit Taraflar diğer Taraf ülkesinde suç işlemiş bulunan vatandaşları hakkında diğer Âkit Tarafın talebi üzerine, kendi mevzuatları hükümlerine uygun olarak soruşturma ve kovuşturma yapmayı taahhüt ederler.

Madde 66

1) 65. maddede öngörülen cezaî soruşturma ve kovuşturmaya tevessül edilebilmesi için, Âkit Tarafların birbirlerine gönderecekleri yazılı talepnameler aşağıdaki hususları içerecektir:

a- İsteyen makamın adı;

b- İşleniş tarihi ve yeri de muhtevi olmak üzere talebe konu teşkil eden suçla ilgili belgeler;

c- Sanığın kimliği, vatandaşlığı ve mümkün olduğu ölçüde ikamet ettiği veya oturduğu yer hakkında bilgi;

2) Talepnameye aşağıdaki belgeler eklenecektir:

a- Talep eden Taraf dilinde düzenlenmiş hazırlık soruşturması evrakı veya aslına uygun olduğu onaylanmış örnekleri;

b- Ceza soruşturma ve kovuşturması sırasında delil teşkil edebilecek tüm eşyalar ve belgeler; bu konuda işbu Anlaşmanın 49. maddesi hükümleri uygulanacaktır.

c- Suçun işlendiği yerde yürürlükte olan mevzuata göre uygulanması gereken kanun hükümleri metinleri;

d- Gerektiğinde ve mümkün olduğu takdirde şüphelinin fotoğrafı ve parmak izleri.

3) Talep edilen Taraf kovuşturma sonucundan diğer Tarafa bilgi verecek ve kesinleşen kararın bir örneğini gönderecektir.

Madde 67

1) Diğer Tarafın ülkesinde tutuklu bulunan kişilerin tanık sıfatıyla dinlenilmeleri gerekiyorsa, Talep edilen Taraf bu kişilerin, tutukluluk hallerinin devamı ve dinlenildikten sonra en kısa süre içinde geri gönderilmeleri şartıyla, Talep eden Taraf ülkesine gönderilmelerine muvafakat edebilir.

2) Üçüncü bir Devlet ülkesinde tutuklu olan kişilerin tanık sıfatıyla dinlenmeleri gerektiği takdirde, Âkit Taraflar, bu kişilerin kendi ülkelerinden transit geçişlerine izin vereceklerdir.

3) Yukarıda 1 ve 2. paragraflarda öngörülen hususlarda, işbu Anlaşmanın 28. maddesi hükümleri mümkün olduğu ölçüde uygulanacaktır.

Madde 68

1) Âkit Taraflar talep üzerine, diğer Taraf vatandaşları hakkında verilen ve kesinleşen mahkûmiyet kararları ile ilgili bilgileri, yılda en az bir defa olmak üzere birbirlerine ileteceklerdir.

2) Âkit Taraflar talep üzerine, daha önce Talep edilen Taraf ülkesinde bir mahkûmiyet kararına konu teşkil eden ve Talep eden Taraf ülkesinde bir kovuşturmaya tabi tutulan kişiler hakkındaki adlî sicil kayıtlarına ilişkin bilgiyi, birbirlerine ileteceklerdir.

3) Yukarıda 1 ve 2. paragraflarda öngörülen hallerde Âkit Taraflar, mümkün olduğu ölçüde mahkûm edilen kişilerin parmak izlerini birbirlerine göndereceklerdir.

Madde 69

İşbu Anlaşma hükümleri, Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden önce meydana gelen olaylara ilişkin talepler konusunda da uygulanacaktır.

KISIM IV

NİHAİ HÜKÜMLER

Madde 70

İşbu Anlaşmanın uygulanmasından veya yorumundan doğabilecek her türlü sorunlar diplomatik yoldan çözümlenecektir.

Madde 71

İşbu Anlaşma onaylanacak ve onay belgeleri teati edilecektir.

İşbu Anlaşma, onay belgelerinin teatisinden 30 gün sonra yürürlüğe girecektir.

İşbu Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren Tahran'da 14 Mart 1937 (23 Esfand 1315 Hicri Şemsi) tarihinde iki ülke arasında imzalanan "İadei Mücrimin ve Cezai Mevadda Adli Müzaharet Muahedenamesi" ve "Hukuki ve Ticari Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması" yürürlükten kaldırılacaktır.

Madde 72

İşbu Anlaşma süresiz olarak yürürlükte kalacaktır. Bununla birlikte, Âkit Taraflardan her biri herhangi bir tarihte diğer Âkit tarafa bildirmek kaydıyla Anlaşmayı feshedebilir.

Fesih, diğer Tarafın böyle bir bildirimi almasından 6 ay sonra geçerlik kazanacaktır.

İşbu hükümlerin kanıtı olarak, Âkit Tarafların yetkili temsilcileri, Anlaşmayı imzalamış ve mühürlerini tatbik etmişlerdir.

İşbu Anlaşma Ankara'da 3 Şubat 2010 (14 Bahman 1388 Hicri Şemsi) tarihinde Türkçe, Farsça ve İngilizce dillerinden 3 er nüsha ve her biri esas metin olarak düzenlenmiştir. Metinlerin farklı yorumlanması halinde İngilizce metin esas alınacaktır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ Adına	İRAN İSLAM CUMHURİYETİ Adına
Sadullah ERGİN Adalet Bakanı	Manouchehr MOTTAKİ Dışişleri Bakanı

53

Tercihli Ticaret Anlaşması
Preferential Trade Agreement

İki ülke arasındaki köklü dostluk ve kardeşlik ilişkilerinin bilinciyle, devletlerarasındaki ekonomik ve ticari ilişkilere yeni atmosfer yaratacağı ümidiyle, ekonomik ortaklıkların güçlendirilmesinin iktisadi ve özel yararları beraberinde getirerek halkların yaşam standartlarının iyileştirileceğini düşüncesi ile karşılıklı çıkar alanlarının genişlemesine fayda sağlayacağı gibi ticarete konu malların çeşitlendirilmesi ve ticaretin önündeki engellerin kaldırılması gereği vurgulanarak ve taraf ülkelerin diğer ikili, bölgesel ve çok taraflı anlaşmalarından doğan hak ve hükümlülüklerinin bu anlaşma maddelerinden etkilenmemesi ilkesine dayanılarak Türkiye Cumhuriyeti ile İran İslam Cumhuriyetleri hükûmetleri arasında 29 Ocak 2014 tarihinde Tahran'da imzalanan 33 madde ve tamamlayıcı eklerden oluşan Tercihli Ticaret Anlaşması.

Preferential Trade Agreement between the Governments of the Republic of Türkiye and the Islamic Republic of Iran signed in Tehran on January 29, 2014, consisting of 33 articles and supplementary annexes, with the awareness of the deep-rooted friendship and fraternal relations between the two countries, with the hope that it will create a new atmosphere for economic and commercial relations between the states, with the idea that strengthening economic partnerships will bring economic and private benefits and improve the living standards of the peoples, with the idea that it will benefit the expansion of mutual interests, emphasizing the need to diversify the goods subject to trade and to remove barriers to trade, and based on the principle that the rights and obligations of the parties arising from other bilateral, regional and multilateral agreements are not affected by the provisions of this agreement

İmza / Signed, Tahran 29 Ocak / January 2014
Onay / Ratified, Ankara 20 Ekim / October 2014

Resmî Gazete, 4 Kasım 2014, Sayı: 29165

MİLLETLERARASI ANDLAŞMA

Karar Sayısı : 2014/6916

29 Ocak 2014 tarihinde Tahran'da imzalanan ve 10/9/2014 tarihli ve 6555 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ekli "Türkiye Cumhuriyeti ile İran İslam Cumhuriyeti Arasındaki Tercihli Ticaret Anlaşması"nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 9/10/2014 tarihli ve 6998679 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 20/10/2014 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Recep Tayyip

ERDOĞAN

CUMHURBAŞKANI
Ahmet DAVUTOĞLU
Başbakan

B. ARINÇ Başbakan Yardımcısı	A. BABACAN Başbakan Yardımcısı	Y. AKDOĞAN Başbakan Yardımcısı	N. KURTULMUŞ Başbakan Yardımcısı
B. BOZDAĞ Adalet Bakanı	A. İSLAM Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı	V. BOZKIR Avrupa Birliği Bakanı	F. IŞIK Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı
V. EROĞLU Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı V.	İ. GÜLLÜCE Çevre ve Şehircilik Bakanı	M. ÇAVUŞOĞLU Dışişleri Bakanı	N. ZEYBEKCİ Ekonomi Bakanı
T. YILDIZ Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	A. Ç. KILIÇ Gençlik ve Spor Bakanı	M. M. EKER Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı	L. ELVAN Gümrük ve Ticaret Bakanı V.
E. ALA İçişleri Bakanı	C. YILMAZ Kalkınma Bakanı	Ö. ÇELİK Kültür ve Turizm Bakanı	M. ŞİMŞEK Maliye Bakanı

N. AVCI Millî Eğitim Bakanı	İ. YILMAZ Millî Savunma Bakanı	V. EROĞLU Orman ve Su İşleri Bakanı
M. MÜEZZİNOĞLU Sağlık Bakanı	L. ELVAN Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı	

Andlaşma Metni

Türkiye Cumhuriyeti ile İran İslam Cumhuriyeti Arasındaki Tercihli Ticaret Anlaşması

Dibâce

Türkiye Cumhuriyeti ve İran İslam Cumhuriyeti (bundan sonra "Türkiye" ve "İran veya uygun olduğu yerlerde "Akit Taraflar" olarak adlandırılacaklardır),

Köklü dostluk ve kardeşlik ilişkilerinin **BİLİNCİYLE**:

Türkiye Cumhuriyeti ile İran İslam Cumhuriyeti arasında Tercihli Ticaret Anlaşmasının (bundan sonra "bu Anlaşma" olarak ifade edilecektir) iki ülke arasındaki ekonomik ve ticari ilişkiler için yeni bir atmosfer yaratacağını **ÜMİT EDEREK**;

Yakın ekonomik ortaklıklarının güçlendirilmesinin iktisadi ve özel yararlar getireceğini ve halklarının yaşam standartlarını iyileştireceğini **KABUL EDEREK**;

Bu Anlaşmanın içeriğinin giderek genişleyeceğine ve yeni karşılıklı çıkar alanlarına taşınacağına **İNANARAK**;

Akit Tarafların diğer ikili, bölgesel ve çok taraflı anlaşmalarından doğan hak ve yükümlülüklerinin bu Anlaşmanın maddelerinden etkilenmeyeceğini **DİKKATE ALARAK**;

"Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında Ortaklık Tesis Eden Anlaşma" yı **DİKKATE ALARAK**;

İran'ın Dünya Ticaret Örgütü'ne katılımına ilişkin çabalarının desteklenmesi ihtiyacını **GÖZÖNÜNDE BULUNDURARAK**;

Ekonomik kalkınmalarının daha da geliştirilmesi amacıyla, ticarete konu malların çeşitlendirilmesi ihtiyacını **VURGULAYARAK**;

Ticaretin önündeki engellerin, bu Anlaşma yoluyla aşamalı olarak azaltılması ve ortadan kaldırılmasının, ticaretin artırılmasına katkıda bulunacağını **KABUL EDEREK**;

Aşağıda yer alan şekilde anlaşmışlardır:

MADDE 1
Amaçlar

1. Akit Taraflar, Tercihli Ticaret Anlaşması tesis edilmesi hususunda mutabakata varmıştır.

2. İşbu Anlaşmanın amacı, Türkiye ile İran arasında ticari ilişkileri özellikle aşağıda ifade edilen hususlar vasıtasıyla güçlendirmektir:

a. 4'üncü maddede yer alan genel prensipler;

b. Tarifelerin indirilmesi ve tarife dışı engeller ile tarife benzeri engellerin ortadan kaldırılması;

c. Akit Taraflar arasındaki iktisadi ilişkilerin ahenkli şekilde gelişmesi yoluyla ticaretin genişletilmesi ve teşvik edilmesi;

d. Akit Taraflar arasında adil rekabet koşulların yaratılması;

e. Akit Taraflar arasında ticaretin sürdürülebilir büyümesi için daha güvenli ve öngörülebilir ortamın yaratılması;

f. Akit Taraflar arasındaki ticari alışverişin çeşitlendirilmesinin kolaylaştırılması.

MADDE 2
Anlaşmanın Yorumlanması

Bu Anlaşmanın maddeleri, Akit Tarafların bu Anlaşmayı iyi niyet çerçevesinde uygulamak zorunda olduğu ve yükümlülüklerinden kaçınmayacakları dikkate alarak; uluslararası kamu hukukunun yorumlamaya ilişkin teamül kurallarına uygun biçimde yorumlanacaktır. Bu Anlaşmanın ekleri, bu Anlaşmanın ayrılmaz parçalarıdır.

MADDE 3
Tanımlar

Bu Anlaşmanın amaçları kapsamında;

a. "Tarifeler", Akit Tarafların ülkelerinde yürürlükte olan mevzuat kapsamında tesis edilen tarife cetvellerinde tanımlanan gümrük tarifeleri veya tarife benzeri etki doğuran gümrük vergileri anlamına gelmektedir. Tarifeler, 10'uncu madde ile uyumlu bir biçimde uygulanan hiçbir dampinge karşı ya da telafi edici vergiyi ve 11'inci madde uyarınca uygulanan korunma önlemlerini içermez;

b. "Tarife-Benzeri Önlemler" , yalnızca ithal edilen ürünlerden tahsil edilen dış ticaret işlemlerindeki tarifeler hariç olmak üzere tarife benzeri etkili ücretler ve gümrük harçları anlamına gelmektedir. Benzer yerli ürünlere aynı usulde uygulanan dolaylı vergiler ve harçlar veya belirli hizmetlerin verilmesi karşılığında alınan ithalat harçları ve bu Anlaşma kapsamında izin verilen diğer vergiler tarife-benzeri önlemler olarak değerlendirilmeyecektir.

c. "Tarife-Dışı Engeller". Akit Taraflar arasındaki ticareti ciddi bir biçimde engelleyecek veya ithalatı kısıtlayacak tarife ve tarife-benzeri önlemler dışındaki herhangi bir önlem, düzenleme veya uygulama anlamına gelmektedir. Bu Anlaşma kapsamında izin verilen önlemler tarife-dışı engeller olarak değerlendirilmeyecektir.

d. "Mallar", Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu altındaki emtia ve ürünleri içermektedir.

e. "Tercihli Ticaret" bir Akit Tarafın, malların dolaşımında tarifelerin ortadan kaldırılması veya azaltılması ve tarife-dışı engellerin ortadan kaldırılması suretiyle, bu Anlaşma kapsamında tanıdığı herhangi bir tavizi veya ayrıcalığı ifade eder.

f."Ortak Komite" bu Anlaşmanın 19'uncu maddesi çerçevesinde tesis edilen Komiteyi ifade eder.

MADDE 4
Genel Prensipler

Bu Anlaşma, Akit Tarafların ekonomik kalkınma seviyelerini, dış ticaretinin seyrini, ticaret ve tarife politikalarını göz önünde bulundurarak, Akit Tarafların eşit olarak fayda sağlaması amacıyla, avantajların mütekabiliyeti ilkesi uyarınca uygulanacaktır.

MADDE 5
Kapsam

Bu Anlaşmanın hükümleri, Akit Taraflar arasında, bu Anlaşmanın Ek I-A ve Ek I-B'sinde yer verilen, Akit Taraflar ülkeleri menşeli ürünlere ilişkin mal ticaretine uygulanacaktır.

MADDE 6
Tavizlerin Teatisi

1. Akit Taraflar, bu Anlaşmanın EK-II'sindeki menşe kurallarına ilişkin hükümlere uygun olarak, bu Anlaşmanın EK I-A ve EK I-B'sinde listelenen ürünler için birbirlerine taviz tanıyacaktır.

Her bir ürün için, bu Anlaşmada belirtilen indirimlerin tatbik edileceği temel tarife oranı, bu Anlaşmanın EK I-A ve EK I-B'sinde gösterilmektedir.

2. Bu Anlaşmanın yürürlüğe girişinden önce ve sonra, bu Anlaşmanın EK-I A ve EK I-B'sindeki ürünler için *erga omnes* temelde bir tarife indirimi yapılması halinde, söz konusu indirilmiş tarife oranları, indirimlerin yapıldığı tarihten itibaren, bu maddenin 1'inci paragrafında belirtilen temel tarife oranlarının yerini alacaktır.

3. Akit Taraflar, aksi belirtilmediği sürece, bu Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, bütün tarife-dışı engelleri ve malların dolaşımında eşdeğer etkiye sahip tedbirleri kaldırma hususunda mutabıktırlar.

Bu Anlaşmanın yürürlüğe girmesini takiben, yeni tarife-dışı engel ve ürünlerin dolaşımında

eşdeğer etkiye sahip herhangi bir tedbir yürürlüğe konulmayacaktır.

4. Akit Taraflar, tarife-benzeri önlem listelerinin teatisinin ardından, malların dolaşımında mevcut olan tarife-benzeri önlemleri bu Anlaşmanın yürürlüğe girmesini takiben kaldıracaktır.

Bu Anlaşmanın yürürlüğe girmesinin ardından, malların dolaşımında yeni tarife benzeri önlem yürürlüğe konulmayacaktır.

5. Akit Taraflar, bu Anlaşmada aksi ifade edilmedikçe, karşılıklı rıza olmaksızın kendi tercihli tarife oranlarını arttırmamayı taahhüt eder.

6. Akit Taraflar, Ortak Komitedeki istişareler vasıtasıyla, ikili ticaretin daha fazla serbestleştirilmesini değerlendirecektir.

MADDE 7
En Çok Kayrılan Ülke Kuralı

Akit Taraflar, birbirlerine karşı kayıtsız ve şartsız olarak, ticarette uygulanan tüm kural, düzenleme ve usul ve formalitelerle ilgili olarak, başka bir ülkeye yönelik tatbik edilenden daha az elverişli koşullarda muamelede bulunmayacaktır. Bununla birlikte, Akit Taraflar arasında belirli bir karşılıklı anlaşma bulunmadıkça, taraflar; bir Akit Tarafın otonom rejim, serbest ticaret anlaşması, tercihli ticaret anlaşması, bölgesel ticaret anlaşması, gümrük birliği anlaşması veya çok taraflı ticaret anlaşması çerçevesinde başka bir ülkeye uyguladığı tarife kotaları veya tarife tavizlerinden faydalanmayacaktır.

MADDE 8
Ulusal Muamele

Akit Taraflardan birinin diğer Akit Tarafa ithal edilen malları; bu malların satışını, satışa sunulmasını, satın alınmasını, nakliyesini, dağıtımını ve kullanımını etkileyen kanunlar, düzenlemeler ve koşullar çerçevesinde, ulusal menşeli benzer ürünlerden daha az elverişli muameleye tabi tutulmayacaktır.

MADDE 9
Menşe Kuralları

1. Akit Taraflar, aralarındaki ticarette tercihli menşe kuralları uygulama konusunda anlaşmıştır.

2. Bu Anlaşmanın hükümleri kapsamındaki ürünler, bu Anlaşmanın ayrılmaz bir parçası olan Ek II'sinde belirlenen menşe kurallarını sağlamak koşuluyla, tercihli muameleye tabi olacaktır.

3. Ek II'de yer alan menşe kurallarının değiştirilmesi ihtiyacının doğması halinde, Ortak Komite gerekli işlemleri başlatacaktır.

MADDE 10
Dampinge Karşı ve Telafi Edici Önlemler

1. Damping ya da sübvansiyon nedeniyle ortaya çıkan zararların telafi edilmesi için, Akit Taraflar ulusal yasaları ve düzenlemeleri ile uyumlu olarak dampinge karşı ve telafi edici tedbirler uygulama hakkına sahiptir.

2. Yerli sanayi tarafından usulüne uygun olarak hazırlanmış başvurunun alınmasının ardından ve dampinge karşı soruşturma başlatılmasından önce, ithalatçı Tarafın yetkili mercileri ihracatçı Tarafın yetkili mercilerine makul bir süre içerisinde bildirimde bulunacaktır.

3. Soruşturma başlatılır başlatılmaz, ithalatçı Tarafın yetkili mercileri, alınan yazılı başvurunun gizli olmayan metnini, bilinen ihracatçılara ve ihracatçı Tarafın yetkili mercilerine temin edecektir.

4. Soruşturmada kullanılacak soru formlarını alan ilgili taraflara yanıt için en az 30 günlük süre verilecektir. 30 günlük sürenin uzatılması ile ilgili talepler dikkate alınacak ve neden gösterilmesi üzerine, mümkün olduğu takdirde bu tür bir uzatım verilecektir.

5. İthalatçı Tarafın yetkili mercileri, nihai kararın verilmesi öncesinde, kesin tedbirler uygulanacaksa, karara temel teşkil edecek temel olgular ile ilgili olarak ihracatçı Tarafı bilgilendireceklerdir. Söz konusu bildirim, tarafların kendi çıkarlarını savunmaları için yeterli bir sürede yapılacaktır.

MADDE 11
Korunma Önlemleri

1. Akit Tarafların iç hukuk ve düzenlemeleri çerçevesinde uygulanan korunma önlemlerine ilişkin hakları ve yükümlülüklerine halel getirmemek üzere, şayet, bu Anlaşmadaki tarife oranının indirilmesinin veya ortadan kaldırılmasının sonucu olarak, diğer Akit Taraf ülkesine ithal edilen Akit Taraf menşeli malların, mutlak şekilde veya yerli ürüne kıyasla artan miktarda ve benzer ya da doğrudan rekabetçi ürün üreten yerli sanayiye ciddi bir şekilde zarar vermesi ya da zarar verme tehdidine yol açması halinde, ithalatçı Taraf, 20'inci maddede belirtildiği üzere diğer Tarafla ön danışmalarda bulunarak, korunma tedbirleri alabilir.

2. Korunma önlemleri uygulanmadan önce, bu önlemi uygulama niyetinde olan Akit Taraf, her iki Akit Tarafça kabul edilebilir bir çözümün bulunmasını teminen durumun incelenmesi için gerekli tüm bilgileri diğer Akit Tarafa sunacaktır. Böyle bir çözüm bulmak amacıyla, Akit Taraflar, derhal danışmalarda bulunacaktır. Danışmalar sonucunda, Akit Taraflar 30 gün içerisinde bir anlaşmaya varamazsa, şikayette bulunan Akit Taraf, korunma önlemleri uygulayabilecektir.

3. İthalatçı Taraf, şu korunma önlemlerini alabilir:

(a) Bu Anlaşma kapsamında ilgili mallara sağlanan daha fazla tarife oranı indirimini

askıya alır veya;

(b) Mal üzerindeki tarife oranını ;
(i) Koruma önleminin alındığı tarihte mal üzerinde yürürlükte olan gümrük vergisinin veya;
(ii) Ek I-A ve Ek 1-B'de belirtilen temel tarife oranını gümrük vergisi oranının az olanını aşmayacak şekilde arttırabilir.

MADDE 12
Standartlar, Teknik Düzenlemeler ile Sağlık ve Bitki Sağlığı Önlemleri

1. Akit Taraflar, teknik düzenlemelerin, uygunluk değerlendirme prosedürlerinin ve standartların, karşılıklı ticareti engellemek veya yerli üretimi korumak için engeller oluşturacak bir yaklaşımla hazırlanmayacağını, onaylanmayacağını veya uygulanmayacağını temin eder.

2. Akit Taraflar şu hususları temin eder;
a. Sağlık ve bitki sağlığı önlemlerinin, bilimsel ilkeler temelinde, sadece insan, hayvan ve bitki sağlığı veya hayatını korumak için gerekli alanda uygulanacağını ve ilgili bilimsel bilginin ve bölgesel koşullarının uygunluğu dikkate alınarak, yeterli delil olmaksızın sürdürülmeyecektir.

b. Standartlar ve teknik düzenlemeler karşılıklı ticarete gereksiz engeller çıkarma amacı ya da etkisiyle hazırlanamaz, kabul edilemez ya da uygulanamaz. Bu amaçla teknik düzenlemeler, uygulamama halinin yaratacağı risk dikkate alınarak, meşru bir amacın gerçekleştirilmesi için gerekli olandan daha fazla ticareti kısıtlayıcı olamaz. Bu tür meşru amaçlar diğerlerine ilaveten; bu Anlaşmanın 16'ncı ve 17'nci maddelerinde tanımlananlar, aldatıcı uygulamaların önlenmesi, çevrenin korunmasıdır. Bu risklerin ölçülmesinde, değerlendirmenin ilgili unsurları; diğerlerinin yanı sıra, mevcut bilimsel ve teknik bilgiler, ilgili işlem teknolojileri ve ürünün nihai kullanım amacı olacaktır.

MADDE 13
Diğer Anlaşmalarda Düzenlenen Ticari İlişkiler

Bu Anlaşma, Akit Tarafların diğer ülkelerle gümrük birliği, serbest ticaret alanı, tercihli ticaret anlaşması, çok taraflı ticaret anlaşması veya sınır ötesi ticaret düzenlemeleri kurmasını veya sürdürmesini engellemeyecektir.

MADDE 14
Ödemeler Dengesi Güçlükleri

Akit Taraflardan biri ciddi bir ödemeler dengesi güçlüğü içinde veya tehdidi altında olduğu takdirde, Uluslararası Para Fonu Anlaşmasının VIII'inci ve XIV'üncü maddeleri çerçevesinde düzenlenen şartlara istinaden, sınırlı bir süre için ve ödemeler dengesi durumunu iyileştirmek için gerekenin ötesine gitmeyecek kısıtlayıcı önlemler alabilir. Akit Taraf, söz konusu

önlemlerin yürürlüğe girişi hakkında diğer Tarafı derhal haberdar edecek ve mümkün olan en kısa zamanda bunların kaldırılmasına yönelik takvimi diğer Tarafa sunacaktır.

MADDE 15
Yeniden İhraç ve Ciddi Kıtlık Hükmü

1. Bir Akit Tarafın, başka bir ülkeden mal ithalatında veya bir ülkeye mal ihracatında bir yasaklama ya da kısıtlama uygulaması veya sürdürmesi halinde, bu Anlaşmadaki hiçbir hüküm Akit Tarafın şunları yapmasını engelleyecek şekilde yorumlanamaz:

a. Başka ülkenin buna benzer mallarının diğer Akit Taraf ülkesinden ithalatının sınırlandırılması veya yasaklanması ya da:

b. Diğer Akit Taraf ülkesine bu ürünün ihraç edilmesini, bu ürünün diğer Akit taraf ülkesinde tüketilmeksizin doğrudan veya dolaylı olarak Anlaşmaya taraf olmayan ülkelere yeniden ihraç edilmemesi koşulunun talep edilmesi.

2. İlaveten, işbu Anlaşmanın hükümleri herhangi bir Akit Tarafın, ihracatçı Taraf için gerekli bir üründe ciddi kıtlığı veya kıtlık tehdidini engellemek ya da kaldırmak için gerekli ticareti kısıtlayıcı önlemleri almasını veya uygulamasını engellemez. Bu önlemler, ayrım gözetilmeyecek şekilde uygulanacak ve devam etmelerini haklı kılan koşullar sona erdiğinde kaldırılacaklardır. Akit Taraflar birbirlerini bu Madde'ye göre aldıkları önlemler hakkında derhal bilgilendireceklerdir.

MADDE 16
Genel İstisnalar

Akit Taraflar arasında ticarette keyfi veya haksız ayrımcılık ya da gizli kısıtlama tesis edecek şekilde uygulanmamak şartıyla, bu Anlaşmadaki hiçbir hüküm, kamu ahlakı, dini değerler, ulusal güvenlik; insan, hayvan ve bitki hayatının ve sağlığının korunması, sanatsal, tarihi veya arkeolojik değeri haiz milli hazinelerin korunması; tükenebilir doğal kaynakların ve genetik kaynakların korunması, altın ve gümüşe ilişkin kurallar ve fiyatları bir hükümet istikrar planı çerçevesinde dünya fiyatlarının altında tutulan bu maddelerin ihracatına ilişkin kuralların haklı kıldığı sebeplerle, ithalat, ihracat veya transit ürünler üzerindeki yasaklamaları veya kısıtlamaları engellemez.

MADDE 17
Güvenlik İstisnaları

Bu Anlaşmada yer alan hiçbir hüküm, Akit Taraflardan birinin, güvenlik gerekleri amacıyla

a. Temel güvenlik çıkarlarına aykırı gizli bir bilgi açıklanmasının önlenmesi için;

b. Temel güvenlik çıkarlarının korunması yahut uluslararası yükümlülüklerin veya ulusal politikaların yerine getirilmesi için örneğin:

i. bu tarz önlemlerin spesifik olarak askeri amaçlı olmayan ürünlerde rekabet koşullarını bozmaması şartıyla, silah, mühimmat ve savaş malzemelerinin ticaretiyle ilgili olarak ve askeri bir tesisin ihtiyaçlarını gidermek amacıyla doğrudan veya dolaylı yürütülen diğer malların, malzemelerin ve hizmetlerin ticaretiyle alakalı olarak veya

ii. biyolojik ve kimyasal silahların, nükleer silahların veya diğer nükleer patlayıcı cihazların yayılmasının engellenmesiyle ilgili olarak veya

iii. savaş veya diğer ciddi uluslararası gerilim zamanlarında alındığında.

gerekli gördüğü herhangi bir önlemi almasını engellemez:

MADDE 18
Şeffaflık

1. Akit Taraflardan birinin isteği üzerine, her bir Akit Taraf bu Anlaşma'nın işleyişini etkileyebilecek mevcut ya da taslak bir önleme ilişkin olarak, 30 gün içerisinde bilgi verecek veya diğer Akit Tarafın sorduğu herhangi bir soruya cevap verecektir.

2. Akit Taraflar, bu Anlaşma'nın kapsadığı herhangi bir ticari konuya ilişkin kanun ve kurallarının yayınlanmasını veya kamuya açık olmasını sağlayacaktır.

MADDE 19
Ortak Komite

1. Bu Anlaşma ile Akit Tarafların temsilcilerinden müteşekkil bir Ortak Komite kurulmuştur. Ortak Komite, bu Anlaşmanın uygulanmasında kat edilen gelişmeyi gözden geçirmek için yılda en az bir defa toplanacaktır. Ayrıca, Akit Taraflardan her biri, diğer Akit Tarafa bildirmek suretiyle olağanüstü toplantı tertip edilmesini talep edebilir.

2. Ortak Komite, bu Anlaşmanın hükümleri çerçevesinde kendisine verilen görevlerden herhangi birini üstlenebilir. Akit Taraflardan birinin isteği ve diğer Akit Tarafın onayı üzerine, Ortak Komite bu Anlaşmanın uygulanmasını etkileyen başka herhangi bir konuyu da inceleyebilir.

3. Ortak Komite, bu Anlaşmada öngörülen hallerde bu Anlaşmada yapılacak değişiklikler dahil olmak üzere kararlar alabilir. Ortak Komite, ayrıca, bu Anlaşma ile ilgili konularda tavsiyelerde bulunabilir.

4. Bu Anlaşmada herhangi bir değişikliğe ilişkin Ortak Komite tarafından alınan kararlar, 22'inci madde uyarınca Akit Tarafların iç onay süreçlerinin tamamlanmasına bağlı olacaktır.

5. Ortak Komite kararları oybirliği ile alınır.

6. Ortak Komite çalışmalarına ilişkin usul kurallarını ilk toplantısında belirleyecektir.

7. Ortak Komite, gerekli gördüğü halde alt komiteler ve çalışma grupları kurabilir.

MADDE 20
Danışmalar

1. Akit Taraflardan her biri, bu Anlaşma'nın uygulanmasını etkileyecek herhangi bir konu hakkındaki danışma taleplerine olumlu yaklaşacak ve danışmalar için yeterli fırsat sağlayacaktır.

2. Ortak Komite, 1'inci paragraf uyarınca danışmalar aracılığıyla tatmin edici bir sonuca ulaşılması mümkün olmayan bir konunun değerlendirilmesi için, Akit Taraflardan birinin talebinin ulaştığı tarihten itibaren 30 gün içerisinde toplanacaktır.

MADDE 21
Anlaşmazlıkların Halli

1. Bu Anlaşmanın yorumundan ve/veya uygulanmasından kaynaklanan anlaşmazlıklar ilk olarak ikili danışmalar yoluyla çözülecektir.

2. Ortak Komitenin, anlaşmazlığın kendisine iletilmesinden itibaren 60 gün içerisinde toplanmaması ya da 45 gün içerisinde karşılıklı tatmin edici bir çözüme ulaşılamaması halinde, uyuşmazlık Akit Taraflardan biri tarafından Tahkim Paneline havale edilebilir.

3. Tahkim Panelinin çalışma usulleri ve Tahkim Panelinin kararını sunması için gerekli olan süre Ortak Komite tarafından belirlenir.

4. Taraflar anlaşmazlıkların incelenmesi ve çözümü için Ortak Komiteye ve Tahkim Paneline her türlü yardımı sağlayacaklardır.

5. Tahkim Paneli üç kişiden oluşur. Her bir Akit Tarafın havale tarihinden itibaren 20 gün içerisinde atayacağı birer üye ve Ortak Komitenin havale tarihinden itibaren 45 gün içerisinde başkan olarak görev yapmak üzere seçeceği üçüncü üyeden oluşur. Üçüncü hakem Akit Taraflardan herhangi birinin vatandaşı olmayacak ve atanması esnasında Akit Tarafların her ikisinin de diplomatik ilişkileri olan bir ülkenin vatandaşı olacaktır. Tahkim Panelinin kuruluş tarihi, Başkanın atandığı tarih olacaktır.

6. Tüm hakemler; tarafsız, güvenilir ve sağlam muhakeme temeline dayalı olarak seçilecekler ve hukuk, uluslararası ticaret veya bu anlaşma ile ilgili diğer konularda veya uluslararası ticaret anlaşmalarından kaynaklanan anlaşmazlıkların çözümü konusunda tecrübeli veya özel bilgi sahibi olacaklardır. Hakemler bağımsız olacaklardır, kendi yetkileriyle hareket edecekler ve anlaşmazlıkla ilgili hiç bir Tarafla veya kuruluşla bağlantıları olmayacak veya hiç bir Taraftan ya da kuruluştan talimat almayacaklardır.

7. Akit Taraflarca başka şekilde kararlaştırılmadığı sürece, Tahkim Paneli çalışmalarını şikayet edilen Akit Tarafın ülkesinde gerçekleştirecektir. Tahkim Paneli Akit Taraflar taraflar arasında mutabakata varılan hükümler çerçevesinde kendi prosedürünü belirleyecektir. Akit Tarafların her biri, kendi hakeminin ve tahkim sürecindeki sunumlarının masraflarını kendisi

üstlenecektir. Başkanın masrafları ve Tahkim Panelinin diğer masrafları Akit Taraflarca eşit olarak üstlenilecektir.

8. Akit Taraflar Tahkim Paneli veya Ortak Komite kararlarının uygulanmasına yönelik gerekli tüm önlemleri alacaktır. Bir Akit Tarafın kararları uygulamada başarısız olması halinde diğer Akit Taraf eşdeğer tercihli uygulamasını geri çekme hakkına sahip olacaktır.

MADDE 22
Yükümlülüklerin Yerine Getirilmesi

1. Akit Taraflar, bu Anlaşmanın amaçlarının başarıya ulaşmasını ve bu Anlaşmadan doğan yükümlülüklerinin yerine getirilmesini teminen gerekli bütün önlemleri alacaklardır.

2. Akit Taraflardan biri, diğer Akit Tarafın bu Anlaşmadan doğan bir yükümlülüğünü yerine getirmediği kanısına varırsa, söz konusu Akit Taraf, ilk olarak bu Anlaşmanın 20 ve 21'inci maddesinde öngörülen usullere başvuracaktır.

3. Eğer danışma talebinin ulaşmasından itibaren 45 gün içerisinde danışma yapılmazsa veya Ortak Komite danışma talebinin ulaşmasından itibaren 60 gün içinde toplanmazsa veya Tahkim Paneli danışma talebinin ulaşmasından itibaren 60 gün içinde bir kurulamaz ise, Akit Taraf; eşdeğer tercihli uygulamasını geri çekme hakkına sahip olacaktır.

MADDE 23
Tadilat ve Gözden Geçirme

1. Akit Taraflar, bu Anlaşmanın hükümlerini karşılıklı rıza çerçevesinde ve uygulamadan edinilen tecrübeyi dikkate alarak, değiştirebilir veya geliştirebilirler. Bu amaçla, Akit Tarafların her biri, ikili ticaretin daha da serbestleştirilmesini geliştirmek amacıyla tavsiyelerde bulunabilecektir.

2. Bu Anlaşmada yapılacak her türlü değişiklik, Akit Tarafların ayrı ayrı iç onay süreçlerinin tamamlanmasına tabi olacaktır.

3. Herhangi bir değişiklik, Akit Taraflardan her birinin değişikliğin yürürlüğe girmesi için ulusal mevzuatlarının gerektirdiği tüm süreçleri tamamladığını teyit eden diplomatik yazılarının teatisini takip eden ikinci ayın ilk gününde yürürlüğe girecektir.

MADDE 24
Tavizlerin Tadilatı

1. Akit Taraflardan herhangi biri, bu Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden bir yıl sonra, tavizler ile ilgili geri çekme veya değiştirme niyetini uygun bir zaman çerçevesinde diğer Akit Tarafa bildirebilir.

2. Tavizini değiştirmek veya geri çekmek isteyen Akit Taraf mutabakat sağlamak üzere diğer Akit Tarafla istişare ve/veya müzakereler gerçekleştirecektir. Söz konusu değişiklikler, bu Anlaşmanın 23'nci maddesi çerçevesinde yürürlüğe girecektir.

3. Bildirimin alınmasını takip eden altı ay içerisinde Akit Taraflar arasında mutabakata varılamazsa ve bildirimi yapan Akit Taraf söz konusu tavizin değiştirilmesi veya geri alınması talebini sürdürürse, diğer Akit Taraf uygun bir zaman çerçevesinde eşdeğer tavizleri değiştirebilecek veya geri çekebilecektir.

MADDE 25
Yürürlük Süresi ve Fesih

1. İşbu Anlaşma sınırsız bir süre için akdedilmiştir.

2. Akit Taraflardan herhangi biri, bu Anlaşmanın feshini diğer Akit Tarafa yazılı olarak bildirebilir. Bu Anlaşma, fesih bildiriminin diğer Akit Tarafa ulaştığı tarihten sonraki yedinci ayın birinci günü sona erecektir.

MADDE 26
Yürürlüğe Girme

1. İşbu Anlaşma, Akit Tarafların her birinin işbu Anlaşmanın yürürlüğe girmesi için ulusal mevzuatında gerekli görülen tüm işlemleri tamamladığını teyit eden son yazılı bildirimin diplomatik kanallar vasıtasıyla ulaştığı tarihten sonraki ikinci ayın birinci günü yürürlüğe girecektir.

2. Bunun kanıtı olarak, Hükümetlerine yetkilendirilen aşağıdaki imza sahipleri işbu Anlaşmayı imzalamışlardır.

İşbu Anlaşma, Tahran'da, 29 Ocak 2014 tarihinde, bütün metinler eşit derecede muteber olmak üzere, her biri Türkçe, Farsça ve İngilizce dillerinde, iki orijinal nüsha olarak yapılmıştır. İşbu Anlaşmanın yorumunda farklılık olması halinde İngilizce metin esas alınacaktır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ADINA

NİHAT ZEYBEKCİ
EKONOMİ BAKANI

İRAN İSLAM CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ADINA

MOHAMMAD REZA NEMATZADEH
SANAYİ, MADENLER VE TİCARET BAKANI

54

Ortak Film Yapımına İlişkin Anlaşma
Agreement on Joint Film Production

Türkiye ve İran devletleri arasındaki karşılıklı işbirliğinin film üretiminin, teknolojik ve kültürel bağların gelişmesine hizmete edebileceği, ortak yapımların ülkelerin film, televizyon, video, yeni medya üretim ve dağıtım gibi film endüstrilerine fayda sağlayabileceği ve ayrıca tüm görsel-işitsel medya ürünleri teşvik etme amaçlarına yönelik olarak 9 Haziran 2014 tarihinde Ankara'da Türkiye Cumhuriyeti ile İran İslam Cumhuriyetleri hükûmetleri arasında imzalanan 18 madde ve uygulama kurallarından oluşan Ortak Film Yapımına İlişkin Anlaşması'nın onaylandığına dair kanun.

Law on the ratification of the Agreement on Joint Film Production, consisting of 18 articles and implementing rules, signed between the governments of the Republic of Türkiye and the Islamic Republic of Iran in Ankara on June 9, 2014 for the purposes of mutual cooperation between the states of Türkiye and Iran, which can serve the development of film production, technological and cultural ties, while joint productions can benefit the film industries of the two countries such as film, television, video, new media production and distribution, as well as promoting all audiovisual media products.

İmza / Signed, Ankara 9 Haziran / June 2014
Onay / Ratified, Ankara 17 Temmuz / July 2017

Resmî Gazete, 22 Ağustos 2017, Sayı: 30162

Karar Sayısı : 2017/10591

9 Haziran 2014 tarihinde Ankara'da imzalanan ve 8/3/2017 tarihli ve 6954 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ekli "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ortak Film Yapımına İlişkin Anlaşma"nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 16/6/2017 tarihli ve 12484591 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 17/7/2017 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Recep Tayyip ERDOĞAN
CUMHURBAŞKANI

Binali YILDIRIM
Başbakan

N. CANİKLİ	M. ŞİMŞEK	N. KURTULMUŞ	Y. T. TÜRKEŞ
Başbakan Yardımcısı	Başbakan Yardımcısı	Başbakan Yardımcısı	Başbakan Yardımcısı
V. KAYNAK	B. BOZDAĞ	F. B. SAYAN KAYA	Ö. ÇELİK
Başbakan Yardımcısı	Adalet Bakanı	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı	Avrupa Birliği Bakanı
F. ÖZLÜ	M. MÜEZZİNOĞLU	M. ÖZHASEKİ	M. ÇAVUŞOĞLU
Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı	Çevre ve Şehircilik Bakanı	Dışişleri Bakanı
N. ZEYBEKCİ	B. ALBAYRAK	A. Ç. KILIÇ	F. ÇELİK
Ekonomi Bakanı	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	Gençlik ve Spor Bakanı	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı
B. TÜFENKCİ	S. SOYLU	L. ELVAN	N. AVCI
Gümrük ve Ticaret Bakanı	İçişleri Bakanı	Kalkınma Bakanı	Kültür ve Turizm Bakanı

N. AĞBAL	İ. YILMAZ	F. IŞIK
Maliye Bakanı	Millî Eğitim Bakanı	Millî Savunma Bakanı
V. EROĞLU	R. AKDAĞ	A. ARSLAN
Orman ve Su İşleri Bakanı	Sağlık Bakanı	Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
İLE
İRAN İSLAM CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
ARASINDA
ORTAK FİLM YAPIMINA İLİŞKİN ANLAŞMA

Bundan böyle "Taraflar" olarak adlandırılacak olan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti;

Karşılıklı işbirliğinin film üretiminin gelişmesine hizmet edebileceğinin ve iki ülke arasındaki teknolojik ve kültürel bağların daha da gelişmesini teşvik edebileceğinin bilincinde olarak;

Ortak yapımların ülkelerinin film endüstrilerine yararlı olabileceğini ve Türkiye ve İran'da film, televizyon, video, yeni medya üretim ve dağıtım endüstrilerinin ekonomik gelişimine katkıda bulunabileceğini dikkate alarak;

Ortak film yapımı başta olmak üzere tüm görsel-işitsel medya ürünlerini teşvik etmek üzere bir çerçeve oluşturmak yönündeki ortak kararlarını göz önüne alarak;

Aşağıdaki hususlarda mutabakata varmışlardır:

Madde 1

Bu Anlaşmanın amacı bakımından:

(1) **"Ortak yapım"** veya **"ortak yapım filmi"**, beraberinde ses olan veya olmayan, hangi uzunlukta, veya kurmaca, animasyon ve belgesel yapımlar dahil hangi türde olursa olsun; bir Türk ortak yapımcı ve bir İranlı ortak yapımcı tarafından yapılan, sinema salonları, televizyon, internet, video kaset, video disk, CD-ROM ve benzeri yollar ile, sinematografik üretim ve dağıtımın gelecekteki formları da dahil, herhangi bir yol veya kitle iletişim aracı ile dağıtılmak üzere herhangi bir formatta üretilen sinematografik eserler anlamına gelmektedir;

(2) **"Türk ortak yapımcı"** Türkiye Cumhuriyeti'nde sinematografik eserin yapımı ve finansmanı için tüm gerekli düzenlemeleri ve diğer şartların oluşumunu sağlayan bir kişi veya teşekkül anlamına gelmektedir;

(3) **"İranlı ortak yapımcı"** İran İslam Cumhuriyeti'nde sinematografik eserin yapımı ve finansmanı için tüm gerekli düzenlemeleri ve diğer şartların oluşumunu sağlayan bir kişi veya teşekkül anlamına gelmektedir;

(4)**"Yetkili Makamlar"**, işbu Anlaşmanın uygulanmasından sorumlu olan Makamlar veya duruma göre kendi ülkesinde konuyla ilgili Yetkili Makam anlamına gelmektedir. Yetkili Makamlar:

- Türkiye Cumhuriyeti İçin: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sinema Genel Müdürlüğü.
- İran İslam Cumhuriyeti İçin: Kültür ve İslami İrşad Bakanlığı, Sinema ve İşitsel-Görsel Teşkilatı.

Madde 2

(1) İşbu Anlaşma uyarınca iki ülke tarafından ortak yapılacak filmler Yetkili Makamlar tarafından onaylanmalıdır.

(2) İşbu Anlaşma uyarınca üretilen herhangi bir ortak yapım Yetkili Makamlarca Tarafların kendi ülkelerinde yürürlükte olan ulusal mevzuatlarına tabi ulusal film olarak nitelendirilecektir. Bu tür ortak yapımlar, Tarafların ulusal mevzuatına göre film üretim endüstrisine veya Tarafların belirleyeceği kişilere sağlanan kazanımlardan faydalandırılacaktır. Bu kazanımlar sadece kazanımları sağlayan ülkenin ortak yapımcısının yararına olacaktır.

(3) Bir Tarafın onayladığı ortak yapım koşullarının, o Tarafın ortak yapımcısı tarafından yerine getirilmemesi veya ortak yapım anlaşmasının somut ihlali, diğer Tarafın üretiminin ortak yapım statüsünü ve ilgili hak ve yararlarını iptal etmesi sonucunu doğurabilir.

Madde 3

(1) Ortak yapım haklarından yararlanmak için ortak yapımcılar, uygun teknik organizasyona, yeterli mali desteğe, kabul görmüş profesyonel saygınlığa ve yapımı başarılı bir biçimde sonuçlandıracak niteliklere sahip olduklarını kanıtlayacaklardır.

(2) Özellikle ortak yapım filmini yapma amacıyla oluşturulan ortaklıklar istisna olmak kaydıyla, ortak bir yönetim ve kontrolü olan ortak yapımcıların projesine onay verilmeyecektir.

Madde 4

(1) Gösterime ilk sunulacak baskının oluşturulmasına kadar ortak yapım filmlerinin yapımı, işlenmesi, dublaj işlemleri veya alt yazıları katılımcı ortak yapımcıların ülkesinde yapılacaktır. Ancak, bir senaryo veya filmin konusu ortak yapımda yer almayan bir ülkede iç veya dış çekimleri gerektiriyorsa, Yetkili Makamlar bu çekimi onaylayabilir. Benzer bir biçimde, işleme, altyazı veya dublaj gibi hizmetler ortak yapımda yer alan ülkede yeterli kalitede yapılamayacaksa Yetkili Makamlar, bu tür hizmetlerin üçüncü bir ülkedeki hizmet sağlayıcısından alımını onaylayabilir.

(2) Ortak yapımda yer alan yapımcılar, yazarlar, senaryo yazarları, icracılar, yönetmenler, profesyoneller ve teknik personel Tarafların kendi mevzuatları uyarınca Türkiye Cumhuriyeti veya İran İslam Cumhuriyeti vatandaşı olmaları veya daimi oturma hakkına sahip olmaları gerekmektedir. Ortak yapımda yer alan yapımcılar, yazarlar, senaryo yazarları, icracılar, yönetmenler, profesyoneller ve teknik personel üçüncü bir ülkede yaşayan İran vatandaşı veya Türk vatandaşı olabilir.

(3) Ortak yapım gerektiriyorsa, (2). paragrafta belirtilen şartları taşımayan profesyonellerin katılımına istisnai durumlarda ve Yetkili Makamların onayına tabi olarak izin verilebilir.

(4) Senaryo açısından gerekli olduğu takdirde, Tarafların mevzuatlarında belirtilen diller dışında ortak yapımda başka bir dil kullanımı ortak yapıma eklenebilir.

Madde 5

(1)Her iki ülkenin yapımcılarının mali katkıları her bir ortak yapım film için yüzde yirmi (%20) ila yüzde seksen (%80) arasında değişebilir. İlaveten, ortak yapımcıların ortak yapım filmdeki mali yatırımları oranında etkili bir teknik ve yaratıcı katkıda bulunmaları gerekecektir. Teknik ve yaratıcı katkıların içeriğinde yazarların, oyuncuların, teknik yapım personelinin, laboratuvar ve diğer olanakların topluca payları bulunmalıdır.

Yukarıda belirtilen ilkelere getirilecek herhangi bir istisna Yetkili Makamlar tarafından onaylanmalıdır, bu çerçevede Yetkili Makamlar özel durumlarda iki ülke yapımcılarının mali katkılarının yüzde on (%10) ila yüzde doksan (%90) olmasına izin verebileceklerdir.

(2) Türk veya İranlı ortak yapımcıların birkaç yapımcı şirketten oluşması durumunda her bir şirketin mali katkısı ortakyapım filminin toplam bütçesinin yüzde beşinden (%5) az olmayacaktır.

(3) Ortak yapıma üçüncü bir ülkeden bir yapımcının katılımı durumunda, bu yapımcının mali katkısı yüzde ondan (%10) az olmayacaktır. Üçüncü ülke yapımcısının birkaç yapımcı şirketten oluşması halinde, her bir şirketin mali katkısı ortak yapım filminin toplam bütçesinin yüzde beşinden (%5) az olmayacaktır.

(4) Taraflar, yapım süresince çalışan Türk veya İran vatandaşlarının sosyal güvenlikleri ile ilgili yükümlülüklerini yerine getirecektir.

Madde 6

(1)Taraflar, genel kabul gören uluslararası standartları karşılayan ortak yapımları teşvik edeceklerdir.

(2) Ortak yapım filmlerinin onay şartları, Yetkili Makamlar tarafından durum bazında, işbu Anlaşmanın hükümlerine uygun olarak ve kendi ülkelerinde bulunan yürürlükteki ulusal mevzuatları çerçevesinde birlikte kararlaştırılacaktır.

Madde 7

(1) İşbu Anlaşmanın amaçları ve Ekinin 3 (a) maddesinde belirtilen hükümleri bakımından ortak yapımcılar, mülkiyetinde sinematografik eser içinde kullanılan herhangi bir unsurun telif hakkına ilişkin konuların yapımda yer alan kişilerin mülkiyetinde veya kontrolünde olmasını sağlar. İşbu Anlaşmanın amaçlarına uygun ve gerekli şartlar altında, bu tür fikri mülkiyet hakları için Taraflar (yazılı olarak) yetkilendirilecektir.

(2) Bir ortak yapım filmindeki fikri mülkiyet haklarının tahsisi, mülkiyet ve yetkilendirme dahil, ortak yapım sözleşmesinde yapılacaktır.

(3) Her ortak yapımcı, tüm özgün ortak yapım materyallerine serbestçe erişecek ve bunları çoğaltma ve basma hakkına sahip olacak, ancak ortak yapım sözleşmesinde ortak yapımcılar tarafından belirlenenin dışında bahse konu materyallerin fikri mülkiyet hakkının kullanımı ve dağıtımı hakkına sahip olmayacaktır.

(4) Her ortak yapımcı, asıl ortak yapımın orijinal negatifinin fiziki kopyası veya diğer bir medyadaki kaydının, ortak yapım sözleşmesinde ortak yapımcılar tarafından belirlenen haklar dışında, fiziksel kopyadan ortaya çıkabilecek fikri mülkiyet haklarını kapsamamak kaydıyla ortaklık temelinde bu kopyaların sahibi olacaktır.

(5) Ortak yapımın negatif film üzerine yapıldığı durumlarda, negatifler ortak yapımcılar tarafından karşılıklı olarak belirlenen laboratuvarlarda yıkanacak ve üzerinde uzlaşılan bir isimle orada depolanacaktır.

(6) Sinematografik eserin yapımı ve kullanımına ilişkin bu Maddenin (1) ve (2). Paragraflarından doğan hakların geçerli olması koşuluyla, her ortak yapımcının, sinematografik eserin asıl kaydının orijinal bir kopyasını saklama hakkı olacaktır.

(7) Filmin yapımını takiben ortak yapımcılar Taraflardan her birine, altyazılı bir HDCAM kopya vermek zorundadır.

Madde 8

Taraflar, ulusal mevzuatlarına uygun olarak, işbu Anlaşma kapsamındaki ortak yapım filmleri için gereken film malzemesinin geçici girişi ve yeniden ihracını kolaylaştıracaklardır. Taraflar, ulusal mevzuatları çerçevesinde, ortak yapım filmlerinin üretiminde yer alacak olan diğer Tarafın yaratıcı ve teknik ekibinin kendi ülkelerine girmesi ve ikameti için tüm çabayı gösterecektir.

Madde 9

(1) Ortak üreticiler arasında kârın dağılımı her bir yapımcının katkısı oranında olmalıdır.

(2) Kâr dağılımı, gelir, pazar payı, medya payı veya bunların bileşiminin oranlı dağılımından oluşabilecektir ve Tarafların pazar hacmindeki farklılıkları dağılımda göz önünde bulundurulabilecektir.

Madde 10

Yetkili Makamlarca bir filmin ortak yapım yoluyla çekilmesi önerisinin onaylanması bu şekilde prodüksiyonu yapılan filmin gösterimi veya dağıtımı için izin ya da yetki verildiği anlamına gelmez.

Madde 11

(1) Eğer ortak bir film, ortakların her biri için kota bulunan bir ülkede pazarlanmışsa, bu film ortaklar arasında payı daha fazla olan yapımcı ülkenin kotasına dahil edilecektir. Ortak yapımcı katkılarının eşit olması durumunda ortak yapım, yönetmenin vatandaşı ya da mukim olduğu ülkenin kotasına dahil edilecektir.

(2) Ortak yapım bir film, Taraflardan birinin kota uygulamalarına tabi olduğu bir ülkede pazarlanacaksa söz konusu film kota uygulamalarına tabi olmayan Tarafça pazarlanacaktır.

(3) Bir ortak yapım filminin, ortaklarından biri veya her ikisi için kota düzenlemeleri uygulayan bir ülkede pazarlanması halinde, Yetkili Makamlar kota düzenlenmeleri ile ilgili olarak işbu Maddenin 1. ve 2. Paragraflarından farklı düzenlemeler yapmaya karar verebilirler.

(4) Bir ortak yapım filminin pazarlanması ve ihracı ile ilgili tüm konularda Tarafların her biri ortak yapım filmine, kendi ülkelerinde yürürlükte olan ulusal mevzuata tabi olarak üretilen ulusal yapım filmleri ile aynı statüyü verecek ve söz konusu filmi aynı işlemlere tabi tutacaktır.

Madde 12

(1) Tüm ortak yapım filmler Türk-İran ya da İran -Türk ortak yapımları olarak tanımlanacaktır.

(2) Ortak yapım filmlerinin halka açık olarak gösterildiği zamanlarda, bu tür bir tanımlama tüm ticari tanıtım ve reklam materyallerinde, ayrı bir başlık altında görünecektir.

Madde 13

(1) Yetkili Makamlar tarafından aksi yönde mutabık kalınmadıkça, ortak film yapımları çoğunluk payına sahip ortak yapımcı Taraf adına uluslararası festivallere katılacaktır.

(2) Eşit katkı temelinde üretilen ortak yapım filmleri yönetmeninin vatandaşı veya daimi mukim olduğu Taraf vasıtasıyla katılacaktır.

Madde 14

Yetkili Makamlar bu Anlaşmanın ayrılmaz bir parçasını oluşturan EK'te yer alan Uygulama Kuralları uyarınca hareket edecek, ancak bazı durumlarda ortak yapımcıları, birlikte onaylayacakları geçici kurallara göre hareket etmeye yetkili kılabileceklerdir.

Madde 15

(1) Taraflar her iki ülkeden eşit sayıda temsilciden oluşacak bir Ortak Komisyon oluşturabilecektir. Bu Ortak Komisyon gereken hallerde, Tahran ve Ankara'da dönüşümlü olarak bir araya gelecektir.

(2) Bu Ortak Komisyon diğerleri arasında;

- İşbu Anlaşmanın uygulamasını gözden geçirecektir;
- Ortak yapıma ilişkin genel dengeye ulaşılıp ulaşılmadığına bakacak, bunu yaparken ortak yapımların sayısını, yüzdesini, yatırımların toplam miktarını ve sanatsal ve teknik katkıları göz önünde bulunduracaktır; Aksi durumda, Komisyon bu dengeyi sağlamak için gerekli görülen önlemleri belirleyecektir;
- Türk ve İranlı yapımcılar arasında ortak film yapımcılığı alanında işbirliğini geliştirmek için yöntemler tavsiye edecek;
- Yetkili mercilere işbu Anlaşmaya yapılacak değişiklikler önerecektir;

(2) Ortak Komisyon üyeleri Taraflarca diplomatik kanallardan belirlenecektir.

Madde 16

Bu Anlaşma, tarafların karşılıklı rızası ile yazılı olarak değiştirilebilir. Anlaşmaya ya da Ek'ine yapılacak herhangi bir değişikliğin yürürlüğe girmesi için 18. Madde'de belirtilen prosedürler izlenecektir.

Madde 17

Bu Anlaşmanın uygulanmasında Taraflar arasında doğabilecek farklılıklar diplomatik kanallarla çözülecektir.

Madde 18

(1) Bu Anlaşma, Tarafların Anlaşmanın yürürlüğe girmesi için iç yasal prosedürlerinin sonuçlandığına dair son Diplomatik Notanın alındığı tarihte yürürlüğe girer.

(2) Bu Anlaşma 5 (beş) yıllığına geçerli olacak ve Taraflarca feshedilmediği müddetçe 5 (beş) yıllık süreler halinde otomatik olarak uzatılacaktır. Fesih için, Anlaşmayı feshetmek isteyen Taraf diğerine bu yönde bir niyeti olduğunu en az 6(altı) ay önceden yazılı olarak bildirmek durumundadır.

(3) Bu Anlaşmanın Taraflardan herhangi birince feshedildiğinin bildirildiği tarihte yetkili mercilerce onaylanmış bulunan ve yapımına devam edilen ortak yapımlar, yapım tamamlanıncaya kadar bu Anlaşmanın hükümlerinden tam olarak faydalanmaya devam edecektir.

(4) Bu Anlaşmanın feshedilmesi durumunda, tamamlanmış ortak yapımlardan kaynaklanan gelirlerin paylaşımı hususunda geçerli olmaya devam edecektir.

9 Haziran 2014 tarihinde Ankara'da Türkçe, Farsça ve İngilizce dillerinde ikişer asıl nüsha halinde ve bütün metinler eşit derecede geçerli olmak üzere imzalanmıştır. İşbu Anlaşmanın yorumunda farklılık olması halinde, İngilizce metin esas alınacaktır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA

ÖMER ÇELİK
Kültür ve Turizm Bakanı

İRAN İSLAM CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA

ALİ JANNATİ
Kültür ve İslami İrşad Bakanı

EK:
UYGULAMA KURALLARI

1. Film ile ilgili ortak yapım haklarını elde edebilmek için yeterlilik başvurularının, çekimlerin ya da filmin temel animasyonunun başlamasından altmış (60) gün önceden Yetkili Makamlara iletilmelidir. En fazla mali katkı sağlayan Tarafın görüşünü bildirmesinden itibaren en geç bir ay içerisinde Yetkili Makam tarafından değerlendirilecektir. Sonuç on gün içerisinde başvuru sahiplerine bildirilecektir. En çok mali katkıyı sağlayan Taraf ile Yetkili Makamın olumlu görüş vermesi halinde ortak yapım onaylanmış sayılacaktır.

2. Yetkili Makamlar, bu Ekte listesi verilen tüm belgelerin ibraz edilmesinden itibaren otuz (30) gün içinde ortak yapıma yönelik her türlü talebe ilişkin kararlarını birbirlerine bildireceklerdir.

3. Başvurularla birlikte aşağıda belirtilen belgelerin Türkiye Cumhuriyeti için Türkçe veya İngilizce dillerinde, İran İslam Cumhuriyeti için Farsça ve İngilizce dillerinde, düzenlenmesi gerekmektedir.

    a. Bir ortak yapımın kapsamında olan ya da ortak yapımdan kaynaklı yapım sözleşmesinin gereklerini yerine getirme amaçlarına yetecek derecede, özellikle telif hakkı ve komşu hakları (komşu haklar denilince; diğerlerinin yanında film yapımcılarının, oyuncuların, fonogram yapımcılarının ve yayımcıların hakları anlaşılacaktır); Taraf ülkelerin sınırları içinde ve üçüncü ülkelerde ortak yapımın gösterime çıkması, dağıtımı, yayımı, internete veya diğer ortamlara uygun hale getirilmesi, fiziki ya da elektronik kopyalarının satışı ya da kiralanması için gerekli geçiş izni düzenlemeleri; ve prodüksiyon amacı ile başvuru sahibi tarafından uyarlanmış edebi, oyun, müzikal veya sanatsal eserlerin telif hakları ve komşu haklarının izin belgesi de dahil olmak üzere her türlü fikri mülkiyet hakları ile ilgili lisans düzenlemelerini gösteren kanıtlar;

    b. Yetkili Makamların onayına tabi, imzalanmış ortak yapım sözleşmesi.

4. Ortak yapım sözleşmesi aşağıda belirtilen konulara dair maddeler içermelidir.

    a. Ortak yapım filminin, geçici de olsa, başlığı;
    b. Yazarın ya da eğer bir edebi kaynaktan alınmışsa uyarlamayı yapan kişinin adı;

c. Yönetmenin adı (gerektiği hallerde, yönetmenin değiştiği durumlar için bir emniyet maddesine izin verilir)
d. Ortakyapım filminin bütçesi;
e. Ortak yapımcıların filme yaptıkları maddi katkıların miktarı;
f. Birinci kopya ortaya çıkana kadar her bir yapımcıya ait olan geliştirme, detaylandırma, üretim, üretim sonrası masraflarının oransal dağılımı;
g. Pazarların paylaşımını ve birleşimini de içeren gelirler ve kazançların dağılımı;
h. Bütçeyi aşan her tür masrafa ya da prodüksiyon maliyetlerinden tasarruf edilen kısma her bir yapımcının katılma payı;
i. Bir ortak yapım filminde mülkiyet ve bununla ilgili belgelendirmeler dahil olmak üzere fikri mülkiyet haklarının paylaşımı;
j. Sözleşmede, Anlaşmada yer alan hakları sağlayacak olan film onayının, her bir Tarafın Yetkili makamlarına filmi gösterime çıkarma izni verme zorunluluğu getirmediğine dair bir madde yer almalıdır. Aynı şekilde, her bir Tarafın Yetkili Makamlarının filmin her bir ülkede veya üçüncü ülkelerde gösterime çıkmasına izin vermemeleri hali için sözleşmede, ortak yapımcılar arasında finansal düzenlemeler getiren koşullar düzenlenmelidir;
k. Ortak yapım sözleşmesinin ihlali;
l. Ortak yapımcılardan daha fazla pay sahibi olanının tüm yapım risklerini kapsayan bir sigorta yaptırmasını şart koşan bir madde;
m. Çekimlerin başlayacağı yaklaşık tarih;
n. Personelin uyruğuna ilişkin bilgiler ve oyuncular tarafından oynanacak rolleri de içeren, gerekli ekipman (teknik, sanatsal ve diğer) ve personel listesi,
o. Yapım programı;
p. Karara varılması halinde bir dağıtım anlaşması;
q. Ortak yapımın uluslararası festivallere nasıl gireceğine dair usul;
r. Yetkili Makamlarca talep edilen diğer hükümler;

Ayrıca sözleşmeye ek olarak ortak yapım başvurularında aşağıdaki belgelerin de Yetkili Makam'a gönderilmesi gerekmektedir.

a. Ortak yapım filmin sinopsisi
b. Tretman
c. Senaryonun tam metni,
d. Ortak yapımı gerçekleştirecek olan teknik ve sanatsal kadronun listesi,
e. Yönetmenin özgeçmişi
f. Ayrıntılı bir bütçe ve finansman programı
g. Yapıtın ticari amaçlı kullanımı için telif haklarının alınmış olduğuna dair bir belge
h. Filmin yapım takvimi,
i. Personelin uyrukları ve oyuncuların ve rol dağılım listesi.

5. Yetkili Makamların ortak yapım başvurularını değerlendirmek, ortak yapımı takip edebilmek ya da ortak yapım anlaşmasını uygulamaya koymak için gerekli görmeleri halinde, ortak yapımcılar ek belge ve bilgi sağlayacaktır.

6. Ortak yapım sözleşmesinin asıl nüshasında yer alan maddi hükümlerde yapılacak değişiklikler Yetkili Makamlardan önceden alınacak onaya tabidir.

7. Ortak yapımcılardan birinin değişimi Yetkili Makamlardan önceden alınacak onaya tabidir.

8. Ortak yapıma üçüncü bir ülkeden bir yapımcının katılımı olması halinde Yetkili Makamlara önceden bilgi verilecektir.

55

Sağlık Alanında Hibe Yapılmasına Dair Anlaşma

Agreement on Making Grants in the Field of Health

Covid-19 olarak adlandırılan küresel salgınla mücadele kapsamında Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti tarafından İran'ın sağlık hizmetlerinin sürdürülmesi amacıyla İran'ın ihtiyaç duyduğu tanı kiti, tulum, önlük, gözlük ve maskelerin hibesi hakkında Türkiye Cumhuriyeti ile İran İslam Cumhuriyetleri hükûmetleri arasında 16 Mart 2020 tarihinde Ankara'da imzalanan ve üç maddeden oluşan Sağlık Alanında Hibe Yapılmasına Dair Anlaşması'nın onaylandığını gösteren Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi.

Presidential Decree approving the Agreement on Making Grants in the Field of Health, signed between the Governments of the Republic of Türkiye and the Islamic Republic of Iran in Ankara on March 16, 2020, and consisting of three articles, on the granting of diagnostic kits, overalls, gowns, goggles and masks needed by Iran in order to maintain Iran's health services by the Government of the Republic of Türkiye within the scope of combating the global pandemic called Covid-19.

İmza / Signed, Ankara 16 Mart / March 2020
Onay / Ratified, Ankara 27 Mart / March 2020

Resmî Gazete, 28 Mart 2020, Sayı: 31082

MİLLETLERARASI ANDLAŞMA

Karar Sayısı: 2321

16 Mart 2020 tarihinde Ankara'da imzalanan ekli "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Sağlık Alanında Hibe Yapılmasına Dair Anlaşma"nın yürürlüğe girmesine, 28/3/2002 tarihli ve 4749 sayılı Kanunun 9 uncu maddesi gereğince karar verilmiştir.

27 Mart 2020

Recep Tayyip ERDOĞAN
CUMHURBAŞKANI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE İRAN İSLAM CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ARASINDA SAĞLIK ALANINDA HİBE YAPILMASINA DAİR ANLAŞMA

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti (bundan sonra "Taraflar" olarak anılacaklardır) aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır.

MADDE 1

Türk tarafı, İran tarafının ihtiyaç duyduğu 1.000 adet tanı kitini, 4.715 adet tulumu, 20.000 adet Önlüğü, 2.004 adet gözlüğü, 4.000 adet N95 maskeyi, 78.000 adet üç katlı maskeyi İran'a hibe edecektir.

İşbu hibe Türk tarafından, İran tarafına yönelik bir dostluk ve iyi niyet jesti olarak gerçekleştirilmektedir.

MADDE 2

Hibe edilen tıbbi malzeme teslimatın ardından İran tarafına ait olacak ve İran tarafının sağlık hizmetlerinin sürdürülmesi çalışmalarında kullanılacaktır. Sözkonusu tıbbi malzeme taraflar arasında bilahare belirlenecek usul ile teslim edilecektir.

MADDE 3

İşbu Anlaşma imzalandığı tarihte yürürlüğe girecektir.

İşbu Hibe Anlaşması, Ankara'da, 16 Mart 2020 tarihinde, İngilizce ve Türkçe iki orijinal nüsha halinde ve bütün metinler eşit geçerlikte olmak üzere imzalanmıştır. Yorum farklılığı olması durumunda İngilizce metin esas kabul edilecektir.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Adına	İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti Adına
Prof. Dr. Emine ALP MEŞE Sağlık Bakan Yardımcısı	Mohammad FARAZMAND İran İslam Cumhuriyeti'nin Ankara Büyükelçisi

56

Sosyal Güvenlik Anlaşması
Social Security Agreement

Türkiye ve İran ülkelerinde istihdam durumu itibarıyla görevlendirme, uluslararası taşımacılık işletmeleri personelleri, diplomatik misyon ve konsolosluk görevlileri ile istinasi pozisyonlardaki sigortalı durumları vesaire işlemleri hakkında taraf ülkelerin birinin üçüncü taraflarla imzaladığı veya imzalayacağı sosyal güvenlik alanındaki ikili anlaşmaların bu anlaşma maddelerini etkilemeyeceği ilkesine dayanılarak 16 Nisan 2016 tarihinde Ankara'da imzalanan Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hükûmeti arasında 23 maddelik Sosyal Güvenlik Anlaşması'nın 9 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 2. ve 3. Maddeleri gereğinde onaylandığını gösteren Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi.

Presidential Decree indicating that the 23-article Social Security Agreement between the Government of the Republic of Türkiye and the Government of the Islamic Republic of Iran, signed in Ankara on April 16, 2016, has been approved in accordance with Articles 2 and 3 of the Presidential Decree No. 9, based on the principle that bilateral agreements in the field of social security signed or to be signed by one of the parties with third parties shall not affect the provisions of this agreement, regarding the insured status of assignments, personnel of international transportation enterprises, diplomatic missions and consular officers, etc. in terms of employment status in the countries of Türkiye and Iran.

İmza Ankara 16 Nisan / April 2016

Onay / Ratified, Ankara 1 Haziran / June 2021

Resmî Gazete, 2 Haziran 2021, Sayı: 31499

MİLLETLERARASI ANDLAŞMA

Karar Sayısı: 4038

16 Nisan 2016 tarihinde Ankara'da imzalanan ve 7306 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ekli "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Sosyal Güvenlik Anlaşması"nın onaylanmasına, 9 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 2 nci ve 3 üncü maddeleri gereğince karar verilmiştir.

1 Haziran 2021

Recep Tayyip ERDOĞAN
CUMHURBAŞKANI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ

İLE

İRAN İSLAM CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ

ARASINDA

SOSYAL GÜVENLİK ANLAŞMASI

Resmî Gazetede Yayımlanan Anlaşmanın Maddeleri

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti, (bundan sonra "Akit Taraflar" olarak anılacaktır) her iki Devlet arasında sosyal güvenlik alanında ilişkileri düzenlemek amacıyla aşağıdaki konularda mutabık kalmışlardır:

I. BÖLÜM
GENEL HÜKÜMLER

Madde 1
Terimlerin Tanımı

(1) Bu Anlaşmada kullanılan terimler aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

a) **Ülke:**
Türkiye bakımından, Türkiye Cumhuriyeti,
İran bakımından, İran İslam Cumhuriyeti.

b) **Mevzuat:** Bu Anlaşmanın 2. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen sosyal güvenlik rejimleri ile ilgili kanun, tüzük ve yönetmelikler.

c) **Yetkili Makam:**
Türkiye Cumhuriyeti bakımından, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,
İran İslam Cumhuriyeti bakımından, Kooperatif, Çalışma ve Sosyal Refah Bakanlığı.

d) **Yetkili Kurum:** Bu Anlaşmanın 2. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen mevzuatın uygulamasından ve yardımları sağlamaktan sorumlu sigorta kurumu.

e) **Kurum:** Bu Anlaşmanın 2. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen mevzuatı uygulamakla görevli kurum.

f) **Sigortalı:** Bu Anlaşmanın 2. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen mevzuatın uygulanmakta olduğu ve uygulanmış olduğu kimse.

g) **Sigortalılık Süresi:** Bu Anlaşmanın 2. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen mevzuata göre sigorta primi ödenmiş ya da ödenmiş sayılan süre.

h) **Nakdi Yardımlar:** Bu Anlaşmanın 2. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen mevzuata göre verilen her türlü nakdi yardım.

i) **Aile Bireyi:** Yetkili Kurumca uygulanan mevzuata göre aile bireyi olarak tanımlanan veya öyle kabul edilen kimseler.

j) **Yararlanıcı:** Akit Tarafların mevzuatına göre tanımlanan veya öyle kabul edilen kimseler.

k) **Geride Kalanlar:** Akit Tarafların mevzuatına göre geride kalan ve hak sahibi olarak tanımlanan veya öyle kabul edilen kimseler.

(2) Bu Anlaşmada tanımlanmayan her bir terim, Akit Tarafların mevzuatında hangi anlamda kullanılmış ise, o anlamı ifade eder.

Madde 2
Anlaşmanın Uygulanacağı Mevzuat

(1) Bu Anlaşma, aşağıdaki ilgili mevzuata uygulanır:

A. Türkiye Cumhuriyeti bakımından:

a) Hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar açısından uzun ve kısa vadeli sigorta kolları ve işsizlik sigortası,

b) Hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar açısından uzun ve kısa vadeli sigorta kolları,

c) Kamu idarelerinde çalışanlar açısından uzun vadeli sigorta kolları.

B. İran İslam Cumhuriyeti bakımından:

a) Sosyal Güvenlik Kanunu,

b) Sosyal Güvenlik Kanunu Değişikliği, 4. maddenin B fıkrası ve 3. notu,

c) Halı ve Kilim Dokumacıları ile El Sanatları İşçileri için Sosyal Sigorta Kanunu,

d) Kargo ve Şehirlerarası Yolcu Taşımacılığı Şoförleri için Revize Sosyal Sigorta Kanunu,

e) İnşaat İşçileri için Sigorta Kanunu.

(2) Bu Anlaşma, bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen mevzuatı değiştiren, yeniden düzenleyen veya bu mevzuat yerine geçen ya da bu mevzuata ek hükümler getiren her türlü mevzuata da uygulanır.

(3) Bu Anlaşmanın yeni bir sosyal güvenlik rejimine veya yeni bir sosyal sigorta koluna dair mevzuata uygulanması, Akit Taraflar arasında bu amaçla yeni bir anlaşma imzalanması yolu ile gerçekleştirilir.

Madde 3
Anlaşmanın Uygulanacağı Kişiler

Bu Anlaşma hükümleri, bu Anlaşmada aksine bir hüküm bulunmadıkça, her iki Akit Tarafın mevzuatından birine veya her ikisine evvelce tabi olmuş bulunan veya Akit Taraflardan birinin mevzuatına halen tabi olan kişiler ve bunların aile bireyleri ile geride kalanlarına uygulanır.

Madde 4
Muamele Eşitliği

Bu Anlaşmada aksine bir hüküm bulunmadıkça, Akit Taraflardan birinin ülkesinde ikamet eden ve kendilerine bu Anlaşma hükümleri uygulanan kimseler, oturdukları Akit Tarafın mevzuatının sağladığı haklara ve yükümlülüklere, o ülkenin vatandaşları ile aynı koşullarda sahip olurlar.

Madde 5
Yardımların Yurtdışına Ödenmesi

Bu Anlaşmada aksine bir hüküm bulunmadıkça, ödemeden sorumlu Akit Tarafın mevzuatına göre hak kazanılan yardımlar, bu Anlaşmanın 3. maddesi kapsamında bulunan kimselere, diğer Akit Tarafta otursalar bile kesinti yapılmaksızın ödenir. Banka havale komisyonları ödemeden sorumlu Akit Tarafın Yetkili Kurumunca ödenir. Bunların üçüncü bir ülkede oturmaları halinde, yardımlar, ödemeden sorumlu Akit Tarafın mevzuatına uygun olarak ödenir.

Madde 6
Yardımların Azaltılması, Durdurulması ve İptali

Sağlanan yardımın başka bir sosyal güvenlik yardımı ya da kazanç getiren bir mesleki faaliyet ile çakışması halinde bir Akit Tarafın mevzuatına göre bir yardımın azaltılması, durdurulması ya da iptali durumunda uygulanan koşullar, diğer Akit Tarafın mevzuatına göre sosyal güvenlik yardımına hak kazanıldığında ya da diğer Akit Taraf ülkesinde kazanç getiren bir mesleki faaliyet icra edildiğinde aynı şekilde uygulanır.

Ancak, her iki Akit Tarafta geçen sürelere göre oransal olarak hesaplanan aynı mahiyetteki iki yardımın birleşmesi halinde bu hüküm uygulanmaz.

Madde 7
Diğer Anlaşmalar ve Sözleşmeler

Bu Anlaşmada aksine bir hüküm bulunmadıkça, Akit Taraflardan birinin üçüncü taraflarla imzaladığı veya imzalayacağı sosyal güvenlik alanındaki ikili anlaşmalar bu Anlaşma hükümlerini etkilemez.

II. BÖLÜM
UYGULANACAK MEVZUATLA İLGİLİ HÜKÜMLER

Madde 8
Genel Hükümler

Bu Anlaşmada aksine bir hüküm bulunmadıkça;

(1) Bir Akit Tarafta ücretli çalışanlar veya faaliyetini bir Akit Tarafta icra eden bağımsız çalışanlar, bu çalışmaları ile ilgili olarak, diğer Akit Tarafta ikamet etmeleri ya da işverenin veya işverenin işyeri merkezinin diğer Akit Tarafta bulunması halinde de çalıştıkları Akit Tarafın mevzuatına tabi olur.

(2) Akit Taraflardan birinin memurları veya benzeri muameleye tabi tutulan kişileri, kendilerini çalıştıran idarenin bağlı olduğu Akit Tarafın mevzuatına tabi olur.

(3) Bir işyerinin merkezinin bulunduğu Akit Taraf dışındaki bir şube veya daimi temsilciliği tarafından çalıştırılan kimse, bu şube veya daimi temsilciliğin bulunduğu Akit Tarafın mevzuatına tabi olur.

(4) Her iki Akit Tarafta aynı anda bağımsız faaliyet icra eden kişiler, ikamet ettikleri Akit Tarafın mevzuatına tabi olur.

Madde 9
Görevlendirme

(1) Akit Taraflardan birinin ülkesinde istihdam edilen kişi, işvereni tarafından belirli bir işin ifası için diğer Akit Tarafa geçici görevli olarak gönderilirse, bu çalışma bakımından, bu kimse aynı işverenin ücretli çalışanı sıfatını koruduğu takdirde, 24 ayı geçmemek koşulu ile birinci Akit Taraf mevzuatına tabi olur.

(2) Bu süre, her iki Akit Tarafın Yetkili Makamlarının veya bu Makamların tayin ettiği kurumların onayıyla 60 aya kadar uzatılabilir.

Madde 10
Uluslararası Taşımacılık İşletmeleri Personeli

(1) Bir Akit Tarafın bayrağını taşıyan bir gemide istihdam edilen kişi, o Akit Tarafın mevzuatına tabi olur.

(2) Merkezi, bir Akit Tarafta bulunan ve kendi adına veya başkası hesabına karayolu, demiryolu ya da havayolu ile uluslararası yolcu veya mal taşımacılığı yapan bir işyerinin, seyahat eden veya uçuş yapan personelinden olan kimse işyeri merkezinin bulunduğu Akit Tarafın mevzuatına tabi olur.

Madde 11
Diplomatik Misyonlar ve Konsolosluk Görevlileri

Bu Anlaşma, 18 Nisan 1961 tarihli Viyana Diplomatik İlişkiler Sözleşmesi ve 24 Nisan 1963 tarihli Viyana Konsolosluk İlişkileri Sözleşmesi'nin hükümlerini etkilemez.

Madde 12
İstisnalar

Akit Tarafların Yetkili Makamları, bir kişi veya kişi grupları hakkında uygulanacak mevzuat bakımından bu Anlaşmanın 8 ilâ 11. maddelerine istisna teşkil eden hükümler üzerinde anlaşabilir.

III. BÖLÜM
ÖZEL HÜKÜMLER

1. KISIM
SAĞLIK YARDIMLARI

Madde 13
Sigortalılık Sürelerinin Birleştirilmesi

(1) Akit Taraflardan birinin mevzuatına göre ayni yardımlardan yararlanma hakkı belirli sigortalılık sürelerinin tamamlanmış olması koşuluna bağlı ise, bu Tarafın kurumu gerekli hallerde, diğer Akit Tarafın mevzuatına tabi olarak geçmiş olan sigortalılık sürelerini, aynı zamana rastlamamak koşulu ile kendi mevzuatına göre geçmiş süreler gibi değerlendirir.

(2) Hastalık ve analık günlük ödenekleri ile ilgili olarak, bu maddenin birinci fıkrasında sözü edilen süre birleşimi, ancak ilgilinin gelir getirici bir faaliyet icra ettiği ve başvurusunu yaptığı Akit Taraf mevzuatı kapsamında sigortalı olması halinde yapılır.

2. KISIM
YAŞLILIK, MALULLÜK VE GERİDE KALANLAR YARDIMLARI

Madde 14
Sigortalılık Sürelerinin Birleştirilmesi

(1) Akit Taraflardan birinin mevzuatına göre yardımlardan yararlanma hakkı bir sigortalılık süresinin tamamlanmış olması koşuluna bağlı ise, bu mevzuatı uygulayan kurum, gerekiyorsa, diğer Akit Tarafın mevzuatına tabi olarak geçen sigortalılık sürelerini, aynı zamana rastlamamak koşulu ile kendi mevzuatına göre geçmiş süreler gibi değerlendirir.

(2) Akit Taraflardan birinin mevzuatına göre yardımlardan yararlanma hakkı, bir özel rejim kapsamındaki bir meslekte veya belirli bir meslekte ya da bir işte belirli bir sürenin tamamlanmasına bağlı ise, sadece ilgili rejim kapsamında geçen süreler veya böyle bir rejimin olmaması durumunda aynı meslekte veya aynı işte tamamlanmış süreler, eğer uygunsa diğer Akit Taraf mevzuatı kapsamında bu yardım hakkının belirlenmesinde dikkate alınır.

(3) Akit Taraflar hizmet sürelerini gün olarak belirteceklerdir.

(4) Akit Taraflardan birinin mevzuatına göre yardım hakkının kazanılması koşullarının tespitinde, bir Akit Taraftaki ilk işe başlama tarihi dikkate alınır.

Madde 15
Bir Yıldan Az Sigortalılık Süresi

(1) Bir Akit Tarafın mevzuatına göre tamamlanan sigortalılık sürelerinin toplamı bir yıldan az ise, bu mevzuata göre sadece bu sigortalılık süresine bağlı yardım hakkı olması durumu hariç, yardım sağlanmaz.

(2) Bu maddenin birinci fıkrasına istinaden bir Akit Tarafın Yetkili Kurumu, yardım hakkının kazanılması, korunması, yeniden kazanılması ve yardımların gerçek tutarının belirlenmesi için sözü edilen süreleri kendi mevzuatına tabi geçmiş süreler olarak kabul eder.

Madde 16
Nakdi Yardımların Hesaplanması

(1) Akit Taraflardan birinin mevzuatına göre yardımlardan yararlanma hakkı bu Anlaşmanın 14. madde hükmü uygulanmaksızın kazanılıyorsa, o Akit Tarafın Yetkili Kurumu, ödenmesi gereken yardım miktarını yalnız kendi mevzuatına göre geçen sigortalılık sürelerini dikkate alarak belirler.

(2) İlgili kimse Akit Taraflardan birinin mevzuatına göre yardımlara ancak bu Anlaşmanın 14. madde hükümlerinin uygulanması suretiyle hak kazanıyor ise, o Akit Tarafın Yetkili Kurumu yardımları aşağıda belirtildiği şekilde hesaplar;

a) Yetkili Kurum, her iki Akit Tarafın mevzuatına göre geçen bütün sigortalılık sürelerini yalnız kendisinin uyguladığı mevzuata göre geçmiş gibi değerlendirerek nazari miktarı hesaplar.

b) Yukarıda bahsedildiği şekilde hesaplanan miktar üzerinden, yardımın gerçek miktarını, yardımın hesabında dikkate alınan sürelerden sadece kendi mevzuatına göre tamamlanan aylığa esas sürelerin toplam aylığa esas sürelere oranı olarak belirler.

(3) Bir Akit Tarafın mevzuatına istinaden yapılan yardımlar, o devletin mevzuatına göre kazançlar veya ödenen primler esas alınarak hesaplanıyor ise, Yetkili Kurum sadece kendi mevzuatına göre kazançları veya ödenen primleri dikkate alır.

(4) Bir Akit Tarafın mevzuatına göre nakdi yardımların tutarı, aile bireylerinin sayısına bağlı ise, Yetkili Kurum, diğer Akit Tarafta veya üçüncü bir ülkede ikamet eden aile bireylerini de dikkate alır.

3. KISIM
CENAZE YARDIMI

Madde 17
Sigortalılık Sürelerinin Birleştirilmesi ve Cenaze Yardımlarının Ödenmesi

(1) Akit Taraflardan birinin mevzuatına göre cenaze yardımlarından yararlanma hakkı bir sigortalılık süresinin tamamlanmış olması koşuluna bağlı ise, o Akit Tarafın Yetkili Kurumu, gerekiyorsa, diğer Akit Tarafın mevzuatına tabi olarak geçen sigortalılık sürelerini, aynı zamana rastlamamak koşulu ile kendi mevzuatına göre geçmiş süreler gibi değerlendirir.

(2) Akit Taraflardan birinin mevzuatına göre sigortalı bulunan bir kimse, diğer Akit Tarafta öldüğü takdirde, sigortalı olduğu Akit Tarafta ölmüş gibi kabul edilir ve hak sahipleri cenaze yardımına hak kazanır.

(3) Her iki Akit Tarafın mevzuatına göre ölüm durumunda yardımlardan yararlanma hakkı bulunuyorsa, sadece ölen kişinin ikametinin bulunduğu Akit Tarafın mevzuatı uygulanır.

4. KISIM
MESLEK HASTALIKLARI

Madde 18
Meslek Hastalıkları

(1) Akit Taraflardan birinin mevzuatına göre meslek hastalığı yardımlarından yararlanma hakkı, hastalığın ilk kez bu ülkenin kendi topraklarında meydana gelmiş olması koşuluna bağlı bulunuyorsa, bu koşul, bu hastalığın ilk kez diğer Akit Tarafta meydana gelmiş olması halinde de yerine getirilmiş sayılır.

(2) Bir Akit Tarafın mevzuatına göre meslek hastalığı halinde yardıma hak kazanılması, mesleğin bu tür bir hastalığa yol açabileceği süre kadar yapılması koşuluna bağlı ise, bu Akit Tarafın Yetkili Kurumu, gerekli hallerde diğer Akit Tarafın mevzuatına göre bu meslekte geçen süreyi de dikkate alır.

Madde 19
Nakdi Yardımlar

(1) Her iki Akit Tarafın mevzuatına göre meslek hastalığı halinde nakdi yardım hakkı doğuyorsa, yardım, sadece meslek hastalığının meydana gelmesine sebep olan ekonomik faaliyetin en son gerçekleştiği Akit Tarafın mevzuatına tabi olarak yapılır.

(2) Meslek hastalığının ağırlaşması durumunda, Akit Taraflardan birinin mevzuatı gereğince meslek hastalığı yardımlarından yararlanan veya yararlanmış olan sigortalı kişi, aynı tür bir meslek hastalığı için diğer Akit Tarafın mevzuatına göre yardım hakkını talep ettiği takdirde, aşağıdaki kurallar uygulanır:

a) Eğer sigortalı kişi, diğer Akit Taraf ülkesinde meslek hastalığına neden olabilecek veya hastalığı ağırlaştırabilecek bir faaliyet icra etmemiş ise, ilk Akit Tarafın Yetkili Kurumu, uyguladığı mevzuata göre, hastalığın ağırlaşmasını dikkate alarak yardımların maliyetini üstlenir.

b) Eğer sigortalı kişi, ikinci Akit Taraf mevzuatı kapsamında böyle bir faaliyet icra etmiş ise, ilk Akit Tarafın Yetkili Kurumu, uyguladığı mevzuata göre, hastalığın ağırlaşmasını dikkate almaksızın yardımların maliyetini üstlenir. İkinci Akit Tarafın Yetkili Kurumu bu kişiye, miktarı söz konusu Akit Tarafın mevzuatına göre belirlenen ve hastalığın ağırlaşmasından sonra hak edilen yardım miktarı ile ağırlaşmadan önce verilmesi gereken yardım miktarı arasındaki farka eşit bir yardım sağlar.

5. KISIM
İŞSİZLİK YARDIMLARI

Madde 20
İşsizlik Sigortası Yardımları

(1) İşsizlik sigortası yardımları, kişinin son olarak sigortalı olduğu Akit Tarafın mevzuatına göre sağlanır.

(2) Bu Anlaşmanın 5. maddesi hükümleri işsizlik sigortası yardımlarına uygulanmaz.

6. KISIM
AİLE YARDIMLARI

Madde 21
Aile Yardımları

(1) Aile yardımları, kişinin son olarak sigortalı olduğu Akit Tarafın mevzuatına göre sağlanır.

(2) Bu Anlaşmanın 5. maddesi hükümleri aile yardımlarına uygulanmaz.

BÖLÜM IV
ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

Madde 22
İdari Önlemler ve İşbirliği Usulleri

(1) Akit Tarafların Yetkili Makamları bu Anlaşmanın uygulanması için gerekli idari düzenlemeleri yapar.

(2) Akit Tarafların Yetkili Makamları bu Anlaşmanın uygulanmasında alınan önlemler konusunda birbirlerine mümkün olan en kısa zamanda gerekli bilgileri verirler ve bu Anlaşmanın uygulanmasını etkilediği ölçüde ulusal mevzuatında yapılan değişiklikleri bildirir.

(3) Akit Tarafların Yetkili Makamları bu Anlaşmanın uygulanmasını kolaylaştırmak üzere irtibat kurumları belirler.

(4) Bu Anlaşmanın uygulanmasına ilişkin her sorun için Akit Tarafların Yetkili Makamları ve kurumları sanki bu sorunlar kendi ulusal yasalarını etkiliyormuş gibi birbirlerine yardımcı olur. Bu idari yardımlaşma ücretsiz yapılır.

(5) Sadece bir Akit Tarafın mevzuatının uygulanması çerçevesinde diğer Akit Tarafta ikamet eden veya bulunan kişiler için yapılan tıbbi muayene, ikamet edilen veya bulunulan devletin kurumu tarafından, Yetkili Kurumun talebi üzerine ve bu kurumun hesabına yapılır. Her iki Akit Tarafın mevzuatının uygulanmasıyla ilgili tıbbi muayeneler ikamet edilen veya bulunulan yerdeki kurumca ve bu kurumun hesabına yapılır.

(6) Bu Anlaşma uyarınca bir Akit Tarafa, diğer Akit Taraf tarafından hakkında bildirimde bulunulan kişilere ilişkin her nevi bilgi, bu Anlaşmanın uygulanmasında gizlilik değeri taşır ve ancak bu Anlaşmanın ve onun tatbik edildiği mevzuatın uygulanmasında kullanılabilir. Diğer Akit Taraf kendisine iletilen bilgileri açıklamaz.

Madde 23
Resmi Dillerin Kullanılması

(1) Bu Anlaşmanın uygulanmasında Akit Tarafların Yetkili Makamları ve Kurumları, kendi resmi dilleri ile haberleşir.

(2) Bir talep veya belge diğer Akit Tarafın resmi dili ile yazılmış olduğu gerekçesiyle reddedilemez.

Madde 24
Giderlerden ve Tasdikten Bağışıklık

(1) Akit Devletlerden birinin mevzuatında, o mevzuat uyarınca yazı ve ekindeki belgeler için uygulanan resim ve harç muafiyeti veya indirimi, diğer Akit Tarafın mevzuatının ya da bu Anlaşmanın uygulanması için sunulan bildirim veya diğer belgelere de uygulanır.

(2) Bu Anlaşmanın uygulanması amacıyla Akit Tarafların Yetkili Kurumları tarafından gönderilen herhangi bir kimlik beyanının, belgenin ve bildirimin onaylanmasına gerek yoktur.

Madde 25
Yazılı Taleplerin Verilmesi

(1) Bu Anlaşmanın uygulanması çerçevesinde veya Akit Taraflardan birinin mevzuatı uyarınca Akit Taraflardan birinin Yetkili Makam, Yetkili Kurum veya kurumuna yapılan başvurular, verilen beyannameler veya itirazlar diğer Akit Tarafın Yetkili Makam, Yetkili Kurum veya kurumuna aynı tarihte verilmiş sayılır.

(2) Bu Anlaşmanın uygulanması çerçevesinde Akit Taraflardan birinin mevzuatı uyarınca verilen bir yardım talebi, diğer Akit Tarafın mevzuatına göre verilmiş yardım talebi sayılır.

(3) Akit Taraflardan birinin mevzuatına göre bu Akit Tarafın Yetkili Makamına, Yetkili Kurumuna veya kurumuna yapılması gereken başvurular, verilmesi gereken beyannameler veya itirazlar, aynı süre içerisinde diğer Akit Tarafın Yetkili Makam, Yetkili Kurum veya kurumuna verilebilir.

(4) Bu maddenin 1 ilâ 3. fıkralarında belirtilen durumlarda yukarıda belirtilen kurumlar, başvuruları, beyannameleri veya itirazları diğer Akit Tarafın Yetkili Kurumuna doğrudan veya irtibat mercileri aracılığıyla gecikmeksizin iletir.

Madde 26
Haksız Ödenen Meblağların Geri Alınması

Akit Taraflardan birinin Yetkili Kurumu, yararlanıcıya bu Anlaşma hükümleri çerçevesinde hak ettiği bir meblağı aşan miktarda ödeme yapmışsa, yararlanıcıya mütekabil yardımları ödemekle yükümlü olan diğer Akit Tarafın kurumundan haksız olarak ödenen miktarı, bu kimseye ödeyeceği meblağlardan mahsup etmesini talep edebilir. Söz konusu Yetkili Kurum, bu şekilde mahsup ettiği meblağı diğer Akit Tarafın kurumuna transfer eder.

Haksız ödenmiş meblağın bu şekilde geri ödenmesinin mümkün olmadığı durumda, aşağıdaki usul uygulanır:

a) Akit Taraflardan birinin kurumu bir kimseye hak ettiğinden fazla bir meblağ ödemişse, bu kurum, uyguladığı mevzuatta öngörülen şartlar ve sınırlar dâhilinde, yararlanıcıya yardım sağlamakla yükümlü diğer Akit Taraf kurumundan fazla ödenen meblağı, bu kimseye ödeyeceği meblağlardan mahsup etmesini talep edebilir.

   Diğer Akit Taraf Yetkili Kurumu, bu haksız ödeme sanki kendisi tarafından yapılmış gibi kesintiyi mevzuatında öngörülen şartlar ve sınırlar dâhilinde yapar ve mahsup ettiği meblağı diğer Akit Taraf kurumuna transfer eder.

b) Akit Taraflardan birinin Yetkili Kurumu, yararlanıcıya kendi mevzuatı uyarınca avans ödemişse, diğer Akit Tarafın Yetkili Kurumundan, yararlanıcıya aynı süre için mevzuatına göre ödeyeceği meblağlardan, avans tutarını mahsup etmesini talep edebilir. Diğer Akit Tarafın Yetkili Kurumu kesintiyi yapar ve söz konusu meblağı talepte bulunan Akit Taraf Yetkili Kurumuna transfer eder.

Madde 27
Ödemelerde Kullanılacak Para Birimi

(1) Bu Anlaşma uyarınca sağlanacak yardımlara ilişkin ödemeler, Yetkili Kurumun ödemeyi yaptığı Akit Tarafın para birimi ile yapılır ve bu şekilde yapılan ödeme, Yetkili Kurumu ödeme yükümlülüğünden tümüyle kurtarır.

(2) Bu Anlaşma kapsamında, bir Akit Tarafın Yetkili Kurumunun diğer Akit Taraf Yetkili Kurumunun sunduğu hizmetler için gider iadesi nedeniyle ödeme yükümlülüğünün doğması halinde, ödeme yükümlülüğü diğer Akit Tarafın döviz kuruyla belirtilir. İlk Akit Taraf Yetkili Kurumu diğer Akit Tarafın döviz kuruyla ödeme yaparak yükümlülüğünü yerine getirir.

Madde 28
Anlaşmazlıkların Çözülmesi

(1) Akit Tarafların Yetkili Kurumları bu Anlaşmanın yorumlanmasında ve uygulanmasında ortaya çıkan her türlü anlaşmazlığı görüşmeler ve müzakereler yoluyla ortaklaşa çözer.

(2) Eğer anlaşmazlıklar bu maddenin 1. fıkrasında belirtildiği üzere altı ay içinde çözüme kavuşturulamazsa, Yetkili Makamlardan birinin talebi üzerine her iki Yetkili Makam, Yetkili Kurumlar tarafından çözülemeyen anlaşmazlık hususunda derhal birbirlerine danışır.

BÖLÜM V
GEÇİCİ VE SON HÜKÜMLER

Madde 29
Geçici Hükümler

(1) Bu Anlaşma, yürürlüğe girmesinden önceki dönem için hiçbir yardım hakkı doğurmaz.

(2) Bu Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden önce bir Akit Tarafın mevzuatına göre geçen bir sigortalılık süresi, bu Anlaşma hükümlerine göre doğan hakların belirlenmesinde değerlendirilir.

(3) Yalnız bu Anlaşma uyarınca ödenmesi gereken herhangi bir yardım, ilgilinin bu Anlaşma hükümlerine uygun olarak talepte bulunması halinde, önceden tasfiye edilen haklar, bir toptan ödemeye yer verilmemiş olması kaydıyla, bu Anlaşmanın yürürlük tarihinden geçerli olarak ödenecektir.

(4) Bu maddenin 3. fıkrasında sözü edilen talep bu Anlaşmanın yürürlük tarihinden itibaren iki yıl içinde yapılırsa bu Anlaşmaya göre doğan haklar, Akit Tarafların mevzuatındaki zaman aşımı nedeniyle hakkın kaybına veya ortadan kalkmasına ilişkin hükümleri, ilgili hakkında uygulanmaksızın, o tarihten itibaren kazanılır. İki yıl geçtikten sonra yapılan taleplerde ise talep tarihi esas alınır.

Madde 30
Onay ve Yürürlük

(1) Bu Anlaşma Akit Tarafların yürürlüğe girme için ilgili yasal gereklerin yerine getirildiği konusunda diplomatik kanallar yolu ile birbirlerini haberdar etmek üzere gönderdikleri son yazılı bildirimin teslim alındığı Miladi ayı izleyen ayın birinci gününde yürürlüğe girer.

(2) Bu Anlaşma üzerinde Akit Tarafların müşterek yazılı onayı ile herhangi bir zamanda değişiklik yapılabilir. Yapılan değişiklikler bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen yasal prosedür izlenerek yürürlüğe girer.

Madde 31
Anlaşmanın Süresi ve Feshi

(1) Bu Anlaşma süresiz olarak yürürlükte kalacaktır.

(2) Akit Taraflardan biri, diğer Akit Tarafa üç ay önceden yazılı bildirimde bulunmak suretiyle Anlaşmayı feshedebilir.

Madde 32
Kazanılmış Hakların Korunması

(1) Bu Anlaşmanın feshi halinde, Anlaşma uyarınca kazanılmış olan haklar saklıdır.

(2) Bu Anlaşmanın feshi halinde henüz karara bağlanmamış yardım hakları ile ilgili tüm işlemler, bu Anlaşma hükümlerine göre sonuçlandırılır.

İşbu Anlaşma, Ankara'da 16.04.2016 tarihinde Türkçe, Farsça ve İngilizce dillerinde, her üç metinde aynı derecede geçerli olmak üzere ikişer orijinal nüsha olarak düzenlenmiş ve imzalanmıştır. Yorum farklılıklarında İngilizce metin esas alınacaktır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ADINA	**İRAN İSLAM CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ADINA**
Süleyman SOYLU **Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı**	**Dr. Ali RABIEI** **Kooperatif, Çalışma ve Sosyal Refah Bakanı**

İNDEKS

A

a'zâ 217
Abadan;–Adası 283;–sâhili 283
Abagay nâhiyesi (Van) 88
Âb-Bahşan 283
Abbas Ali Motallebi (İran Veteriner Teşkilatı Genel Müdürü) 422
Abbas Aram (İran İmparatorluk Hükûmeti temsilcisi) 364, 368
Abbas Mîrzâ (İran Devleti veliahdı) 164
Abbas;–(Bir guruşa denk gelen İran para birimi) 192;–, I., Şâh, İran Pâdişâhı (Haydar Şah Abbas)65, 78, 80, 91, 93
Abbâsî (İran para birimi) 235
ABD (Amerika Birleşik Devletler) doları 357, 391, 392
Abdullah, Mevlânâ (Anadolu Kazaskeri) 139
Abdullah Eşref, Menemenlizâde, Seyyid (Tanzîmât Dâiresi azası) 242
Abdullah Gül (Cumhurbaşkanı) 460
Abdülaziz Hân (Sultan) 186
Abdülbâkî Hân-ı Zengene (Kirmanşahan Beylerbeyi, İran Elçisi) 137
Abdülmecid Hân (Osmanlı padişahı) 174
Abdürrâcî Hüseyin Muhammed 195, 203
Ab-ı Ser-i Gadir Çayı 280
Abher 111, 118
Abro (Şûrâ-yı Devlet azası, Tanzîmât Dâiresi azası) 233, 242
A'câm bilâdı 141
Acem 46, 78, 93, 124;–Şahı 44, 121;–Şahı'nın namesi 44;–şahları 110, 116;–üsârâsı 140;–vilayeti 98
Achaga yolu 303
Adalet Bakanı/Bakanlıkları 461, 481
Ademi Tecavüz ve Müşavere Muahedenamesi 333, 335
Adlî Muzaheret Mukavelesi 322
Adliye Vekâleti 323
Adnan Menderes (Başvekil) 345
Adristan (Avristan) 280
Afgan Devleti 333
Afganistan Kralı 335, 336
Afrika 174
Agh Djak boynu 303
Agob (Mâliye Nâzırı, Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâ azası) 244
ağnâm resmi 266, 275
Ahısha/Ahıska 87, 100, 107;–Beylerbeyiliği 95;–eyâleti 93
ahidnâme 93, 95, 107, 119, 176, 188, 263, 292;–hümâyûn 91, 95, 101, 133, 140;–mevâddı 293
Ahmed, Sultan III. 110, 114
Ahmed Ârifî b. Mehmed Şekib (Şûrâ-yı Devlet Reîsi) 242
Ahmed Cevdet Paşa (Meclis-i Vükelâya Me'mûr, Şûra-yı Devlet azası) 219, 244
Ahmed Davutoğlu (Başbakan) 483
Ahmed Esad (Şûra-yı Devlet azası) 219
Ahmed İzzeddin (Tanzîmât Dâiresi Reîsi) 242
Ahmed Kemal, Paşa (Şûra-yı Devlet azası) 219
Ahmed Muhtar (Şûra-yı Devlet azası) 219
Ahmed Münir, Seyyid (Dâhiliye Nâzırı, Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâ azası) 242
Ahmed Paşa;–(Bağdad Valisi, İran Seraskeri, Hemedan Seraskeri, Osmanlı murahhası, vezir) 110, 116, 121, 122, 124, 128;–vezir, Tevkî'î, Nu'man Paşazâde 124;–Vezîr-i A'zam 56
Ahmed Refik (Şûrâ-yı Devlet azası, Tanzîmât Dâiresi azası) 233, 242
Ahmed Şâh Kaçar (İran Şahı) 292
Ahmet Matine Daftari 322
Ahmet Türkel (Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti temsilcisi) 380
Âhûr-ı Ma'mûr 56
Aigle;–Plan (Rusya Devleti nişanı) 176;–Rouge (Prusya Devleti nişanı) 176
Âişe, Hz. 71
Ak Dagh 303
Akdağ Cebeli 283
Akdeniz 405
akmişe 93, 95
Alader Dağı 303

Aland 88
Alani-Mavut sancağı 281
Alaso 342
Alati-Acem (Alani-Adjem) (İran tarafında) 281
Aldar Dağı 342
alef 268
Âlî (Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye Posta ve Telgraf Nâzırı) 239, 242, 249, 259
Ali;–(Hz., İmâm) 58, 80;–(Îrân Posta Nâzırı) 259
Ali Asgar Hekmat (İran Hariciye Vekili) 349
Ali Cenani (Ticâret Vekîli) 298
Ali Haydar (Şûrâ-yı Devlet azası) 233
Ali ibn-i Tâlib, bk. Ali, (Hz. İmâm)
Ali Jannati (İran Kültür ve İslami İrşad Bakanı) 503
Âlî Paşa (Hâriciye Nazırı) 193
Ali Paşa (Vezîr-i Muazzam) 56
Ali Rabiei (İran Kooperatif Çalışma ve Sosyal Refah Bakanı) 526
Ali Rıza (Mabeyn Başkatibi) 238
Ali Sâib b. İbrahim (Serasker, Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâ azası) 242
Ali Sedad (Tanzîmât Dâiresi azası) 242
Alihan (İran elçilik heyetinden) 70
Alinaghi Alikhani (İran İmparatorluk Hükûmeti temsilcisi) 380
Alman;–Devleti 292;–süferâsı 292
Alot köyü 281
Altı Bölük 100
Amasya Antlaşması 39
Âmedî-i Dîvân-ı Hümâyûn 244
Amerika 264
Anadolu Muhâsebecisi 166
Anglo-Persian Oil Company Limited Kumpanyası 288, 290
Ankara 304, 313, 320, 322, 323, 325, 328, 330, 345, 353, 355, 357, 370, 371, 379, 387, 388, 393, 402, 405, 406, 420, 422, 424, 428, 430, 436, 438, 441, 445, 460, 481, 496, 502, 503, 508, 509, 511;–BüyükElçisi 356
Arab/Arap 46, 78;–Birliği 345;–Birliği Devletleri 345
Arapça 345
Aras Nehri 122, 302
Ashâb-ı güzîn 58, 71, 78, 83, 96, 107
Âsım Bey (Tahran Osmanlı Sefir-i Kebiri) 292
Âsitâne 140;–-i Devlet 122;–-i Sa'âdet 93, 95
Asya 174;–kıt'ası 188;–memâliki 192
Atebât;–-ı Âliyât 213;–-ı Aliyye 164, 165, 203
ateşli silah 454
Avadjik (İran tarafında) 303
Avdaltaşı 280
Aven (mevki ismi) 280
Avroman Dağı 281
Avrupa 174, 186, 192, 240, 264, 405;–devletleri 240;–Ekonomik Topluluğu 484;–kıt'ası 192;–memâliki 188
Avuh Tepesi 280
Avustralya 418
Avusturya;–Devleti 292;–süferâsı 292
Âyişe, bk. Âişe, Hz.
Ayou-Beğ dağları 303
Ayrıçay havzası 279
Ayubey Dağı 279
Azerbaycan 60, 106, 122

B

Baban Hükûmeti 156
Bâb-ı Âlî 200, 207, 215, 217, 218, 226, 231, 240, 244, 261, 267, 277, 279;–Dâire-i Sadâret 244
Babirga (Bajirga) Vâdîsi 280
bâc 142;–taleb olunmamak 164
Bach Kend (köy, İran) 303
Bacirgen 342
Badrani 106
Bağdad 84, 98, 100, 101, 106, 107, 110, 116, 121, 122, 140, 154, 156, 164, 188, 192, 193, 203, 212, 215, 218, 231, 251, 272, 292, 293, 345;–ahâlîsi 215;–eyâleti 84, 100;–Hâkimi 95;–serhaddi 93, 95;–Vâlîsi 128, 164;–vilayeti 203, 215;–yolları 84
Bahreyn 60
Bahr;–-i Sefîd 174;–-i Siyâh 174

Bakanlar Kurulu 348, 355, 359, 370, 375, 383, 390, 396, 404, 409, 410, 420, 424, 430, 438, 443, 448, 450, 460, 483, 496;–Kararı 409, 410, 420, 430, 438, 443
Bali-Kader Tepesi 281
Balu Dağı 281
Bamin Geçidi 280
Bane 277;–kazâsı 281
Bank Markazi İran 392
Baradost/Beradost;–Irmağı/Nehri 303, 342;–memleketi 88
Barazivan Dağı 303
bârnâmeler 257
Barouch Khoran köyü 303
Barselona Konferansı 384
Barut 274
Barzin Tepesi 280
Basra 100, 107, 110, 116, 154, 156, 266;–Körfezi 290;–vilayeti 60;–yolları 84
Başaçık Meliki 87
Başbakan 348, 355, 359, 383, 390, 396, 404, 409, 410, 420, 430, 438, 443, 460, 483, 496
Başçukadâr 122
Başkumandan Vekîli 293
Bayezid/Bayazıt 230, 231, 233, 246, 251, 257, 303;–-Tebriz telgraf hattı 320;–-Makû telgraf hattı 320;–Osmanlı postahânesi 246;–postahâneleri 235, 257;–sancağı 279;–Sancağı Mutasarrıflığı 231;–-Hoy tariki 246
baytar 324;–müdürlükleri 324
baytarî;–makamlar 325;–mukavele 324 ;–sağlık şehadetnamesi 325
baytariyye 264, 274
Bazergân;–([İran hudud geçit noktası]) 324;–(köy, İran) 279;–-Gürcübulak yolu 328
Bazyrgan;–(köy, İran) 303;–(köy, Türkiye) 303
bedelât-ı askeriyye 222
bedevî atlar 56
Bedre 100
Behic (Nâfi'a Vekîli) 298
Behik köyü (İran) 280
Bekir Efendi (Defter Emini) 127
Beleko (mevki ismi) 280
Benava-Suta (ırmak) 281
Bend Beno (tepe) 281
Bend-Bamu Suyu 281
Bender-i Çokçermik Tepesi 281
Benzel (Bezel) Dağı 281
Berdereche Çayı/ Tchay 304, 342
Berd-i Ebulfeth silsileleri (dağ ismi) 280
Berd-i Sipiyan (dağ) 280
Bergabend (mevki) 280
Berhebine Dağı 303
Beşir Atalay (İçişleri Bakanı) 458
Beynelmilel;–Daimî Adalet Divanı 308;–mukavelename 327
Beytullah 116
Beytullâhi'l-harâm 56, 58, 110, 141
Beytü'l-mâl 165
Bilecik köyü 280
Bilidjan-Cheyhbabou yolu 303
Binali Yıldırım (Başbakan) 496
Biniyar (Binar) (dağ) 280
Bire (Câf aşîretlerinden) 107
Birinci İktisat Dairesi 384
Birleşik Devletler Doları (ABD Doları), bk. ABD (Amerika Birleşik Devletler) doları
Birleşmiş Milletler 444;–Anayasası 345;–âzası 345;–Sözleşmesi 451, 466
Biseten 283
Boğdan 212
Bombay 251, 418
Borolan gölü 302, 304
boru hattı, 405, 406
Boruş-Horan Geçidi 280
Boz (tepe) 280
Brüksel 188;–Mukâvelenâmesi 188
Bulakbaşı 279
bulaşıcı hayvan hastalığı 421
Bulgaristan 264
Burhanettin Başayan (Irak Hariciye Vekili) 345

Bursa 176
Burucerd 111, 118
Bülent Ecevit (Başbakan) 443
Büyük Ararat (dağ), (Ağrı Dağı) 279
Büyük Millet Meclisi 317
Büyük Sumayı (Ekrad taifesi memleketi) 88
büyükelçi 277, 402, 509

C

Câf;–aşîreti 107;––ı Ziyaeddin 100
câmeler 56
Cebecibaşı 124, 127
Cebel;––i Alibey (tepe) 281;––i Gerebi Dağı 283;––i Hamrin silsilesi 283
Cehri [Çehrik] 88
Celâl Bayar (Türkiye Reisicumhuru) 345
Celil Vaysoğlu (Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti temsilcisi) 372
Celligöl (havza) 280
Cellik köyü 280
Cem 52, 56
Cemal Gürsel (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı) 355, 359, 360
Cemal Hüsnü Taray (mebus, Türkiye Büyük Millet Meclisi; eski delege, Milletler Cemiyeti) 317, 318, 320, 322, 323, 324, 325, 328, 329, 330, 331
Cemal Hüsnü (Maarif Vekili) 300
Cemil (Dâhiliye Vekîli) 298
Cemşid 50, 52;–sancağı 54
Cengir (Sumar) suları 283
Cessan 100, 106
Cevad Hân (İran maslahatgüzârı) 239, 249
Cevdet Sunay (Cumhurbaşkanı) 383
Cevri-Macin (Gevri-Mahine) 280
Cezâyir 60
Cezîretü'l-Hızır 176
Chekh Asker Harabeleri 303
Cheyhbabou 303
Cheytan Abad (köy, iran) 303
Cidde 212

Ç

Çağan Gediği, bk. Çıkan Gediği
Çamıkızılca 281
Çamı-Zimkan 281
Çampar-Av köyü 281
çavuşbaşı 124
çeki kâimesi 212
Çel-Berdir (tepe) 280
Çemi-Zerrişk Suyu 281
çeteler 327
Çevre;–Bakanlığı 439;–İdaresi(İran İslam Cumhuriyeti) 439;–politikası 440
Çıkan Gediği (Şehr-i Zor) 100, 107
çiçek hastalıkları 324
Çil-Cuduri (Tchil-Tchovri) (tepe) 280
Çin verniği 272
Çukadârân-ı Rikâb 122
Çumigölü Vâdîsi 280

D

Dachy Dağı 303
Dağıstan;–eyâleti 124;–hâkimleri 84, 95
Dâhiliye Nezâreti 230, 233, 240, 242
Daimi Muhtelit Komisyon 352, 353
Dalamyer (Dalamper-Delamper) (dağ) 280, 304
Dâmâdzâde Efendi (Şeyhülislâm) 124
damızlık 324, 325
Damya Vâdîsi 279
Dârâ 50, 52
Dâru's-saltana 140
Dasena Gölü 303
Davra köyü 303
Decever (Mergever) (nahiye) 280
Defter;–Emîni 124, 127;––i mahsûs 205
Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel 124
demiryolu 361, 385, 387

deniz;–kazası 434;–kuvvetleri 337;–taşımacılığı 432;–yolu 361
Deniz Ticaret Seyrüsefer Anlaşması 430, 431, 432
Denizcilik Müsteşarlığı 431
Deraliyye 140, 154
Derbend-i Dehul (Derbend-i Hur) Geçidi 281
Dere-Voli Vâdîsi 281
Dergâh-ı Muallâ 55, 83, 107, 128, 166
deri 272
Derne 100, 122;–sancağı 93, 95
ders kitapları 351
Dersa'âdet 165, 188, 192, 193, 204, 215, 218, 220, 222, 233, 238, 245, 249, 250, 251, 259, 275, 276, 288, 290;–Îrân Sefâreti 203, 242;–tatarı 251
Dertenk 100, 106, 122;–sancağı 93, 95
Deşt (nâhiye) 280
Deuchourma (köy, Türkiye) 303
Deveci (tepe) 279
Devlet-i Aliyye 110, 111, 116, 118, 124, 128, 135, 137, 158, 162, 164, 188, 215, 218, 220, 222, 223, 261, 264, 276, 277, 279, 280, 281, 283;–me'mûru 257;–memâliki 165;–murahhasları 279;–Posta İdâresi 235;–postahâneleri 251;–postası 279;–tebe'ası 217, 220;–toprağı 165;–tüccâr ve ahâlîsi 164, 165;–-i Îrâniyye 174, 203, 209, 213, 239, 267;–-i Osmâniyye 118, 188, 193, 195, 203, 225, 240, 245, 246, 249, 250, 251, 267, 292;–-i Osmâniyye me'mûru 257;–-i Osmâniyye Sefîr-i Kebîri 292
Devlet;–-i fahîme-i Îrân 164;–-i Îrân huccâc ve tüccârı 164;–-i İrâniyân 154;–-i İrâniyye 215, 217, 218, 220, 223, 240, 246;–-i Îrâniyye tüccârı 165;–-i kâhire-i Osmâniyye 71;–-i metbû'ası 215;–-i Nadir Şâh 156;–-i Osmâniyye 176, 220, 284;–-i Osmâniyye Sefîri 288
Dış Ticaret Rejimi 356
Dışişleri Bakanlığı 348, 359, 383, 384, 390, 396, 404, 409, 410, 420, 424, 430, 438, 460, 483, 496
dinamit 274
Dîvân;–efendisi 121;–-ı Âlî 100;–-ı Hümâyûn 56, 100;–-ı Hümâyûn Kalemi 215
Diyarbekir 251
Diyeci Nehri 283
Doğan Sevim (T.C. Merkez Bankası Genel Md. Yrd.) 393
dokuma 272
dolandırıcılık 452
Dolar, bk. ABD (Amerika Birleşik Devletler) doları
Dostluk ve İyi Komşuluk Andlaşması 345
Doumanlou Dağı 303
döviz 361, 425
Dubera (dağ) 281
Dumanlu (havza, İran) 279
Dünya Ticaret Örgütü 484
Düvel;–-i Erba'a komiserleri 200;–-i İslâmiyye 292;–-i Muazzama-i Erba'a 195

E

E. Samiy, bk. Enayetollah/Enayetullah Samiy (İran Hariciye Nazırı)
323, 330, 331
Ebû Tâlib (Tabîb, İran elçilik heyeti üyesi) 70
Ebûbekr-i Sıddîk (ra.) 80
Ebü'l-Arabîd Nehri 283
eczâ-yı kimyeviyye 274
edâ tezkiresi 165
Edirne Mevleviyyeti 139
Edward Grey, Sir 283
Eflak 212
Egritchay Irmağı 303
Egritchay köyü 303
Eğriçay meselesi 277
Eğriçay Vâdîsi 279
Ehl-i Beyt 78, 141
eimme-i müctehidîn 71, 83, 96, 107
Ekmalouk Deresi/Irmağı 303
Ekonomik İşbirliği Teşkilatı 422
Ekonomik ve Mali İşler Bakanı 391
Ekraalouk Irmağı 342
Ekrâd tâifesi 88
elçi/ler 55, 56, 57, 58, 60, 93, 111, 118, 140

elçilik 98;–rüsûmu 137
Eleşkird 87
Eli 342;–ve Paqui mevkileri 304
Elvend Suyu 283
Emîn-i Fetvâ 139
Emine Alp Meşe (Sağlık Bakanı Yardımcısı) 509
Emîr Gûne Hân (Revan Hâkimi) 87, 88
emîru'l-hâc, ayrıca bk. mîru'l-hâc 140
Emniyet ve Dostluk Muahedenamesi 311
Emniyet ve Muhâdenet Muâhedenâmesi 294, 298
Emperiyal İran Şehinşahı 317
emtiʿa-i ticâriyye 212, 251, 268, 273, 274, 275
Enayetollah/Enayetullah Samiy (İran Hariciye Nazırı) 317, 318, 320, 322, 323, 324, 325, 328, 329, 330, 331, 336, 339, 342
enfiye 273
Enis Akaygen (Türkiye'nin Tahran BüyükElçisi) 342
Enver Paşa (Başkumandan Vekîli , Yâver-i Hâss-ı Hazret-i Şehrîyârî ve Harbiye Nâzırı) 292, 293
Enzel;–-i Süflâ 88;–-i Ulyâ (Ekrad taifesi memleketi) 88
Erdebil 70
Erdelan 111, 118, 124
Ermen 60
Erzenü'r-Rûm 57
Erzurum 174, 178, 212, 266;–eyâleti 95;–istasyonları 320;–Muâhede-i sâbıkası 176;–Muâhedenâmesi 277, 283, 284;–Muâhedenâmesi ahkâmı 277;–Muâhedesi 174;–Şehbenderhânesi 215;–Vâlîsi 164
eşik ağası 55, 57
eşkıya 118
Eşref Şâh (İran Şâhı, Nevvab) 110, 111, 114, 118, 119
Evkâf-ı Hümâyûn 244
Evrâk Postası 257
Ezengeran (tepe) 281

F

faiz 391, 392
Faiz Mohammed Han 339
Fârisî 192, 235, 240, 292, 298, 327;–mektûp 124, ayrıca bk. Farsça
Farsça 353, 388, 418, 422, 436, 441, 446, 458, 481, 494, 503, ayrıca bk. Fârisî
Fatin Rüştü Zorlu (Hariciye Vekili(349
Faysal II., Irak Kralı 345
fellâhlık 215
Fennî İslimyeli (Ticaret Bakanı) 356
Ferhat Paşa Antlaşması, bk. İstanbul Antlaşması, I.
Feridun Cemal Erkin (Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti temsilcisi) 368
fermân 57;–-ı hümâyûn 219
Ferruhzâd Bey (Eşik Ağası) 57
Fevzi Bey (Ateşemiliter, Binbaşı) 292
film 500, 501, 504, 505;–üretimi 497
firârî Îrân şehzâdeleri 176
Firdevsî Ebûbekir Efendi (Seyyid, Rûznâmçe-i Evvel) 124
Foka-Baba-Kır (dağ) 280
Foroughi (İran Hariciye Nazırı), bk. Muhammed Ali Han Foroughi (İran Hariciye Nazırı)
Frank 192;–hesâbı 192
Frankfurt 418
Fransa 174, 273, 393
Fransız 192;–frangı 273;–lisânı 249
Fransızca 233, 240, 242, 257, 284, 287, 298, 318, 320, 321, 322, 323, 328, 330, 338, 353, 357, 388;–mukâvelenâme 239;–nüshalar 244
frengiler 56
Frenk arpası 268
Fuad Köprülü, (Prof., Hariciye Vekili) 345
fuar 378, 426
fuel oil 391

G

Gabriyel Efendi (Bâb-ı Âlî Hukûk Müşâviri) 239, 242
Gadir (menba) 280
Galaş (dağ) 281
Galata 251
Galib Bey (Şûrâ-yı Devlet azası) 233

Garachine Dağı 304, 342
garantör 392
Garatil (Haratil) (köy) 280
Gazibey (tepe) 280
geçiş hakkı 398
gelir ve servet vergisi 448
gemi 337, 431, 433, 517;–jurnal defteri 319;–seyri 312
gemiadamı cüzdanı (seaman's book) 434
Gence 71, 111, 118, 124
Gerard Lowther, Sir 279
Gescher Efendi (Bâb-ı Âlî Hukûk Müşâviri) 231
Gholam Hossein Bolendian (İran İçişleri Bakan Yardımcısı) 446
Giers [de Giers] (Rusya'nın İstanbul'daki Fevkalâde ve Murahhas BüyükElçisi) 277, 279
Gilan Suyu 283
Girde (dağ) 280
Girdebaran (Osmanlı köyü) 279
Gir-Kelim (tepe) 279
Golamhosein Homayoun (Mühendis, İran İktisat Vezareti, Genel Müdür) 384, 388
göç 60
göçmen kaçakçılığı 453, 454
Gök Hazine (Giduki Hazine) (tepe) 279
Gueveri Makhine (köy) 303
Guevra Begza (köy) 303
Guirberan;–Tepesi 303;–(köy, Türkiye) 303
Gulambi (mevki) 280
Gurdji Boulak (köy, Türkiye) 303
gümrük/-ler 110, 116, 141, 154, 164, 165, 225, 261, 266, 295, 312, 328, 361, 385, 401, 435;–bârnâmesi/bârnâmeleri 256, 257, 259;–birliği 489;–bürosu 330;–formaliteleri 383;–idâresi 252, 274, 328;–makamları 414;–merkezi 274, 275;–muʿâmelâtı 267;–muayenesi 319, 329;–resmi 225, 226, 259, 266, 275, 330, 414, 434;–resminin taʿrifesi 226;–rüsûmu 267;–servisleri 329;–taʿrifeleri 264, 266, 268;–tayyare meydanı 319;–vâridâtı 264;–vergileri 425, 485;–vergisi 399, 426, 489
gümüş 266
Gürcistan 60, 71
Gürcübulak [Gürbulak] 324

H

hac/hacc 110, 116, 165
Hâce Efendi [Hoca Sadeddin Efendi] 65
Hâin Kanalı 283
Hakkari 88;–sancağı 280
Hakkı Paşa 279, 283
Haleb 84
Halil;–(Dergâh-ı Muallâ Kapıcıbaşılarından) 128;–(Edirne Mevleviyyeti payeli) 139;–Paşa (Şûra-yı Devlet azası) 219;–Paşa (Veziriazam) 93
Halilabad Çayı 281
Hâlisâ Osman Efendi (Mektûbî-i Sadr-ı Âlî) 124
Ham Petrol, Tabiî Gaz Boru Hatları Kurulmasına Dair Mutabakat Zabtı 404, 405
Hân Ahmed Geçidi 280
Han-Germela (köy ismi) 281
Hanefiyye 160
Hanekin 188, 195, 235, 251, 257;–kasabası 231;–Osmanlı Postahânesi 246;–postahâneleri 257;–-Kirmanşah tarîki 246
Haniga 280
Haravil Dağı 280, 303
Harbden Feragat Muahedesi 335, 337, 338
harç 405;–muafiyeti 522
Haremeyn;–-i Muhteremeyn 67, 165;–-i Şerîfeyn 52, 106, 114, 213
Hâriciye;–Dâiresi 226;–Evrâk Odası 215;–Kitâbeti 205;–Nazırı 261, 342;–Nezâreti 174, 218, 230, 233, 239, 240, 242, 261, 277;–Vekâleti 300;–Vekili 302, 307, 311, 336, 339, 349;–Vekilliği 310;–Veziri 302, 336, 339
harîr 93, 270;–bahâsı 95
harîta 195, 288
harp 318;–malzemesi 371
Harunî 100 (Câf aşîretlerinden) 107
Hasan Fehmi (Rüsûmât Emîni) 267

Hasan Hüsnü b. Hüseyin (Bahriye Nâzırı, Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâ azası) 242
Hasan Hüsnü (Mâliye Vekîli) 298
Hasanağa köyü 303
hâssa-i hudâvendigârî 56
Hâtemü'n-nebiyyîn (Hz. Muhammed) 71
hatt;–-ı hudûd 200, 279, 281, 284;–-ı hümâyûn 166;–-ı telgrâfî 188, 195
hava;–gemisi 318;–kuvvetleri 337;–sefinesi (gemisi) 328;–servisleri 418;–yolları 319;–yolu 361
Hava Ulaştırma Anlaşması 409, 410, 411
havacılık 412;–donatımı 414;–makamları 415
Havaî Seyrüsefer Mukavelenamesi 318
Havâric-i Maskat 156
havayolu işletmesi 411, 412, 413, 415, 416, 418
Havize kıt'ası 283
Haydar Şah Abbas, bk. Abbas, Şah
Haydaranlu aşîreti 165
hayvan;–hastalıkları 324;–nakliyatı 325;– ürünleri 422
Hayvan Sağlığı ile İlgili İşbirliği Anlaşması 420, 421
Hemedan 111, 116, 118, 122, 124, 128;–Seraskeri 128
Hemin sancağı 93, 95
Heratil 303
Hezar-Mal (tepe) 281
hıfzıssıhha 317
hırsızlık 327
hıtta-i Zevrâ 141
Hızır Paşa (Revan Beylerbeyi) 74
Hızırbaba 280
Hızrava (Khydynava) (çay) 280
Hibe Anlaşması, 509
Hicret 80;–-i Nebeviyye 71
Hikmet Çetin (Devlet Bakanı) 393
Hilâfet 52, 57, 70, 114
Hilev Hân (Bağdad Hâkimi) 84, 95
Hindistan 186, 192
Hochaptan Dağı 342
Holi-Bagan (tepe) 281
Hoy 88, 230, 233, 246, 251;–postahâneleri 235
hubûbât 268
huccâc 58, 140, 164, 165, 213, 266;–-ı Beytullâh 154;–-ı Îrân 140
Hudâbende (Şâh) 69
Hudeyde sancağı 215
hudûd/hudud/hudut 71, 88, 93, 100, 107, 118, 140, 200, 203, 212, 215, 218, 231, 233, 252, 259, 264, 277, 280, 302, 303, 325, 337, 338;–emniyeti Mukavelenamesi 319;–hattı 302, 303, 304, 328, 342;–İdâresi 274;–işâretleri 287, 328;–makamları 326, 327;–mıntıkaları ahâlîsinin 295;–muhafızları 326;–muhafız karakolları 304;–muhtelit gümrük anlaşması 320;–posta ve telgraf idareleri 320;–postahânesi 256;–ticareti 330;– u sınur-ı kadîme 149;–taşı 302;–ticareti 371, 377;– ve sınır-ı kadîme 164;–-ı berriyye 274;–-ı kadîme 122, 162;–-ı Memâlik-i Mahrûse 84
hudûdnâmeler/ hudutnameler 111, 118
Hudut Mıntıkasının Emniyetine ve Mezkur Mıntıkada Çıkan Hadise ve İhtilafların Tesviyesine Ait Mukavelename 451
hukûk 215, 218;–müşâviri 231;–-ı âdiye 220;–-ı düvel kaideleri 312;–-ı şahsiyye ve âdiye 218, 219
Hukuki ve Cezai Konularda Adli İşbirliği Anlaşması 460
Hukuki ve Ticari Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması 480
Hulefâ';–-i mehdiyyîn 58;–-i Râşidûn 135
hurma 266, 268
Hûru'd-düvel 283
Hûru'l-azîm 283
Huveyze 110, 116, 124
Hükûmet;–-i İmparatoriyye 277;–-i Îrâniyye 261, 277, 279, 288;–-i mahalliyye 220, 235, 248, 274;–-i Osmâniyye 277, 283, 284, 287, 288, 290
Hüseyin (Müteferrika-i Dergâh-ı Âlî) 74
Hüseyin, Sultan (Şâh Hüseyin) 110, 116
Hüseyin Avni, Paşa (Şûra-yı Devlet azası) 219
Hüseyin Hân (İran Sefiri) 215
Hüseyin Paşa (Kapudân-ı Deryâ) 124
Hüseyin Rıza (Adliye Nâzırı, Seyyid, Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâ azası) 244

I

Irak 122, 333, 345;–Hariciye Vezareti 345;–hududu 304;–Kralı 335, 336, 345
Irâkeyn 60
Irâkıyye 215, 266
Isabelle la Catholique (İspanya Devleti nişanı) 176
Isfahan 110, 116, 140

İ

İ'timâdü'd-devle 110
iade talebi 321
İadei Mücrimin ve Cezai Mevadda Adli Müzaharet Muahedenamesi 320, 480
İbrahim Hakkı b. Remzi (Bâb-ı Âlî Hukûk Müşâviri) 267
İbrahim Han, Sultan [I. İbrahim] 114
İbrahim Paşa (Dâmâd, Sadrazam) 110
İcra Vekilleri Heyeti 295, 300, 310, 317, 318, 320, 324, 325, 328, 330, 333, 342, 345
İcrâ'ât Nizâmnâmesi 249
İçişleri;–Bakanı 458;–Bakanlığı 443, 444, 456, 457
idhal/ithal 209, 330, 351, 356, 362, 378, 401, 426, 487
idhâlât/ithalat 261, 264, 267, 274, 356, 376, 490;–harçları 485;–resmi 266;–rüsûmu 264, 273, 275;–vergileri 426
ihrâcât/ihracat 261, 267, 274, 330, 356, 376, 490;–rüsûmu 264, 274
ihraç menşe şehadetnamesi 357
İhsan (Bahriye Vekîli) 298
İhsan Sabri Çağlayangil (Cumhurbaşkanı Vekili) 396
İkamet Mukavelenamesi 317
iklim değişikliği 440
İktisadi İşbirliği Andlaşması 345
İmâm/-lar 50, 58
İmâmali yolu 140
imtiyâz/imtiyaz 188, 215, 376;–(Nişânı) 188
imtiyâzât 215, 217, 218, 220, 223, 288
imtiyazname 318
İncili Köşkü (Sarây-ı Hümâyûn'da) 124
İngiliz;–komiseri 284;–lirası 288;–vapurları 251
İngilizce 192, 345, 364, 368, 392, 406, 418, 422, 436, 441, 446, 458, 481, 494, 503, 504, 509
İngilizler 264
İngiltere 264, 288;–murahhasları 279;–Sefâreti 279;–sefîrleri 288
insan ticareti 452, 453
İntanî 324
ipek 270;–tohumu 266
İran/ Îrân 65, 82, 137, 139, 142, 186, 195, 205, 220, 231, 240, 257, 264, 266, 267, 268, 275, 276, 277, 279, 280, 283, 284, 295, 300, 302, 303, 304, 317, 324, 326, 329, 342, 349, 353, 356, 357, 360, 365, 366, 371, 380, 383, 393, 399, 402, 418, 438, 440, 484, 497, 504, 509;–arazisi 302, 303;–asâkiri 156;–ciheti 279, 280;–Defteri 203;–Devleti 158, 162, 165, 176, 188, 193, 200, 215, 217, 218, 219, 220, 230, 231, 233, 238, 239, 242, 244, 245, 250, 263, 264, 292, 294, 295, 298, 311, 312, 320, 322, 325, 328, 328, 329, 330, 333;–Devleti murahhasları 263;–Devleti Sefâreti 174;–Devleti şehbenderleri 220;–Devleti Şehinşahisi 317, 318;–Devleti tâbi'iyyeti 205;–Devleti tebaası 205;–Dışişleri Bakanlığı 363, 364;–doğal gazı 405;–Elçisi 165;–gemileri 432;–gümrük idareleri 328;–gümrükleri 264, 328;–ham petrolü 405;–hattı 188;–huccâcı 140;–hudûdu 165, 192, 264, 277;–Hükûmeti 240, 242, 261, 273, 277, 284, 287, 288, 290, 300, 310, 339, 352;–İktisat Vezareti 384;–İmparatorluğu 364;–İmparatorluk Hükûmeti 355, 356, 357, 359, 365, 367, 368, 370, 375, 376;–İslam Cumhuriyeti 402, 404, 405, 418, 420, 421, 424, 425, 428, 432, 434, 436, 441, 443, 444, 451, 456, 460, 461, 483, 484, 494, 499, 504, 508, 509, 511, 513, 514, 526;–İslâm Cumhuriyeti Başbakanı 406;–İslam Cumhuriyeti Hükûmeti 398, 409, 410, 411, 430, 431, 448, 450, 496;–kanunları, 393;–köyü 303;–Maarif Nezareti 352;–mahsûlâtı 267;–mahsûlü 225;–makamları 365;–Maslahatgüzârı 249;–me'mûrları 226;–memâliki 188, 192, 230, 231, 238;–memleketi 116;–meskûkât-ı mütedâvile 266;–Millî Petrol Şirketi (NIOC) 391;–Mîru'l-hâccı 140;–mu'temedleri 140;–murahhasları 266, 279;–müteferrikası 156;–pasaportu 365;–Posta İdâresi

240, 246;–posta tatarı 231;–posta ve emânâtı 231;–postahâneleri 251;–Reîs-i Vüzerâsı 292;–sâhili 283;–Sefâreti/sefâretleri 200, 217, 222, 226, 240;–seferi/seferleri 111, 118;–sefîneleri 176;–sefiri 261;–Seraskeri 121;–Şâhı/Şahı 91, 165, 188, 218, 295, 302;–Şahinşahı 311, 335, 336;–Şâhlığı/Şahlığı 139, 307;–şehbender vekîlleri 220, 222;–şehbenderhâneleri 222;–şehbenderi 220, 222;–Şehinşahı 349, 356, 360, 384;–Şehinşahlık Hükûmeti 391, 392, 393;–Şehişahının Hükûmeti 349;–Ta'rifesi 264, 266, 268;–tahdîd-i hudûdu 277;–tatarı 231, 233, 251, 257;–Tebaası 205, 220, 317;–telgraf şebekesi 320;–telgrafnâmeleri 188;–ticâreti 266;–toprağı 283;–tönbekisi 225, 226;–transit ticâreti 266;–tüccârı 165, 176, 212;–vatandaşı 366, 499;–Yatırım Ekonomik/İktisadi ve Teknik Yardım Teşkilatı 390, 391, 394
Îrânîler 141, 215, 217, 218, 219, 292
Îrânîlik iddiâsı 205
Îrâniyân, bk. İran/Îrân
Îrânlı/İranlı 217, 352;–ortak yapımcı 498
Îrânlılar 204, 218, 220, 222
iskele 212
İskender;–(Büyük İskender) 50, 52, 56;–(mevkii) 280
İslâm 54, 65;–milletleri 292;–Şeriatı 52;–bilâdı141
İslambol, bk. İstanbul
İslâmiyye/İslâmiyyet 217, 218;–âlemi 292
İsmail;–I., Şâh 110, 116;–II., Şâh 67, 82
İsmail Ağa (Yeniçeri Ağası) 124
İsmail Efendi (Reîsülküttâb) 124
İsmail Galib b. Edhem (Tanzîmât Dâiresi azası) 242
İsmail Paşa (Şûra-yı Devlet azası) 219
İsmet/İsmet İnönü (Başvekil, Başbakan) 298, 300, 310, 355, 359
İspanya 176
İstanbul 60, 116, 251, 360, 418, 450, 458;–Antlaşması (I. Ferhat Paşa Antlaşması) 62;–Kâdısı 124;–Petrol Rafinerisi Anonim Şirketi (İPRAŞ) 391
istihbarat 456
istiklâl-i siyâsî 292
İsviçre Konfederasyonu 308
ithal, bk. idhal/ithal
ithalat, bk. idhâlât/ithalat
İtimadüddevle/İ'timâdü'd-devle 116, 128
ittihâd-ı İslâm 292
İzmir 311
İzzet Ali Paşa (Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel) 124
İzzet Efendi (Posta ve Telgraf Nâzırı) 231

J

Jamshid Ashrafi (İran Yatırım Ekonomik ve Teknik Yardım Teşkilatı Başkanı) 393
jandarma 327
Jeranı Vasiğı (İran Ticaret Dairesinden) 330, 331

K

Ka'be/Kabe;–-i Mükerreme 164;–putları 50
kabotaj 433
kabristân 203
Kabriyel (Bâb-ı Âlî Hukûk Müşâviri) 267
Kach Koul boynu 303
kaçak 264;–tütün 264
kaçakçılık 264, 274, 326, 327, 445, 451, 452, 453
Kaçar 54
Kadıhan/ Kâdîhân (İran Kazaskeri, İran Elçisi) 78, 83
kâfirler 52
Kahet 124
kâime 122, 124, 128
Kal'a;–-i El (dağ) 281;–-i Sebz 283;–-i Sebzî 195;–-i Şâmil 195;–-i Uraman 100
Kala Agh Dağı 303
Kalender Dağı 303
Kalık köyü 303
Kâli'-ı Bâb-ı Hayber ([Hz. Ali]) 70
kambiyo 357, 371, 379;–mevzuatı 425
Kâmil (Sadrazam) 244
Kandil (dağ) 280
Kandul köyü 281
Kanıbez Osmanlı karakolhânesi 283
Kani - Reche Vadisi 303

Kani-Reş Geçidi 280
Kanlıbaba (tepe) 279
Kanly-Balb Dağı 303
Kapudân-ı Deryâ 124
Kara;–Bourga boynu 303;–Güney Tepesi 303;–Koymaz (köy, Türkiye) 303;–Ulaştırma Genele Müdürlüğü 402
Karabağ 71
Karaburga (havza, İran) 279
Karacadağ 71
Karaçi 418
Karadağ 264
Karadeniz 405
Karagül 88
Karamağara 88
karantina 324;–nizâmâtı 222
karârnâme/kararname 174, 213, 215, 217, 218, 222, 226, 246, 250, 259, 300, 310, 348, 355, 359, 383, 390;–ahkâmı 225;–-i muvakkate 200
Karasu;–Irmağı 302;–menbaları 302
Karaviz Dağları 281
Karayolu ve Nakliye Bakanlığı 402
karma komisyon 357, 387, 388, 399
kârperdâz 207
Kars 87, 100, 107;–Kalesi 95
Karşılıklı İşbirliği Andlaşması [Bağdat Paktı] 345
Kartil 124
Karun Nehri 283
Kasoluo Harabeleri 303
Kasr-ı Şirin tarîkı 283
Kastar (Kotour) 280
Kayser 52
Kazlıgöl (Bayezid sancağı) 200, 231
Kedjot (köy, İran) 303
kefâlet 322;–akçesi 275, 318
kefîl 212
Keifarouk Dağı 303
Kele-Melaik (tepe) 281
Keleşin Geçidi 280
Keli-Nava-Sar (geçit) 281
Keli-Piran Geçidi 281
Kelman (Bayezid sancağı) 231
Kemacar Dağı 281
Kemal Köprülü (Orta Elçi) 317, 318, 320, 322, 323, 324, 325, 328, 329, 330, 331
Kemaleddin Ferruhzâd Bey (Eşik Ağası, Elçi) 55
Kenan Evren (Cumhurbaşkanı) 404, 409, 410
Kendi Ülkeleri Arasında ve Ötesinde Ticari Hava Servisleri Kurulmasına Dair Anlaşma 418
Keper (mevkii) 280
Kepper Dağı 303
Kerend Deresi 176
Kertik Gediği 88
Keşel (dağ) 281
Keş-Keşiva köyü 281
Kevi-Hoca İbrahim (tepe) 280
Kevlik köyü 280
Keyhüsrev 50
Khan Guedouk boynu 303
Khana Sour boynu 303
Khezine Guedoka 303
Khodad Farmanfarmaian (İran İmparatorluk Hükûmeti temsilcisi) 372
Khodja Dagh Kayalıkları 303
Khosro Khosrovani (İran'ın Ankara BüyükElçisi) 356
Khydyr Baba (köy) 303
Kıbleteyn ([Mescid-i Kıbleteyn]) 67
Kızılbaş 71, 87;–sınırı 88;–tâifesi 107;–tarafı 87;–tâyifesi 95
Kızılca 107;–Kal'a 100;–kazâsı 281
Kızılkaya (Bellasor) (köy) 279
Kızılziyaret (havza, İran tarafında) 279
Kilereş Nehri/Suyu 281
kimyasal silahlar 454
Kirmanşah/Kirmanşahan 111, 118, 124, 137, 193, 215, 235, 246, 251
Kişka cebeli 283
kitle imha silahları 451
Kivero köyü 281
Kiyalu;–(Zap-ı Sagîr) Nehri 281;–(dağ) 280

Konarig-Keleşvan Dağı 283
Kostantin (Tanzîmât Dâiresi azası) 242
Kotoul Dağı 303, 342
Kotour Tchayı 303
Kotul (mevki) 280
Kotur 320;–Deresi 88;–Kalesi (Van serhaddinde) 100, 107
Kourou-Geul gölü 303
Koutch Dağı 303
Kozlu memba suları 304
Köşk-i Basra mevki 283
Kudüs-i Şerîf 174
Kûh-i Kösereşa (tepe) 281
Kumpanya 288
Kuna-Koter (tepe) 280
Kur'ân-ı Kerîm 292
Kurçi Kaçar 57
Kuş-Kurrek köyü 283
Küçük Ağrı Dağı 279, 302
Küçük Ararat, bk. Küçük Ağrı Dağı
Küçük Sumayı (Beradost'a tabi) 88
Kültür;–ve İslami İrşad Bakanı (İran) 503;–ve İslami İrşad Bakanlığı (İran) 498;–ve Turizm Bakanı (Türkiye) 503;–ve Turizm Bakanlığı (Türkiye) 498
Kürd Mehmed Paşa 156
Kürdistan 60, 164
Küreto;–köyü 281;–Nehri 281
Kyzyl;–Kaya köyü 303;–Ziyaret tepeleri 303

L

La Haye Mukavelenamesi 308
la'n-ı Zi'n-nûreyn 96
Lacan sancağı (Zerza'ya tabi) 88
Lagav-Gird (Dönleri) Geçidi 280
Lahsâ yolu 140
Laven;–havzası 280;–(menba) 280
lâyiha-i ahdiyye 266
Légion d'honneur (Fransa Devleti nişanı) 176
Lengergâh 176
Leopold (Belçika Devleti nişanı) 176
L'Epee (İsveç Devleti nişanı) 176
liman 387, 432, 433, 434
Lion Nederlande (Nederlande Devleti nişanı) 176
Londra 279, 283, 284, 418
Louis Mallet, Sir (İngiltere'nin İstanbul Fevkalade ve BüyükElçisi, murahhas) 276
Luristan/Luristân 60, 71, 124;–-ı Feylî 111, 118

M

M. Bayat 325
M. Kemal, Gazi (Reisicumhur), bk. Mustafa Kemal, Gazi, Reisicumhur
M. Raschid (Pakistan İslâm Hükûmeti temsilcisi) 372
Ma'âdin-i Hümâyûn Emîni 164
Macâr 82
Mâh-ı Ruvîneh (menzil ismi) 98
Mahmud Bedri (İran Maliye Veziri) 328
Mahmud Bey Matba'ası 245, 250
Mahmud Celaleddin Paşa/Seyyid (Şûra-yı Devlet azası) 219, 233
Mahmud/Mahmut Esad [Mahmut Esat Bozkurt] (Adliye Vekîli) 298, 300
Mahmud Paşa (Bağdad Eyâleti Muhafızı) 84
Mahmud Şevket Paşa 279, 283
Maidan Dağı 303
Makü 100;–Kalesi (Van serhaddinde) 107
Malazgird sancağı 87
mali anlaşma 390, 391, 394
Maliye Bakanlığı 394
Mamişan köyü 281
Manouchehr Mottaki (İran Dışişleri Bakanı) 458, 481
Manufacturers Hanover Trust Company 392
maroken 272
Marokeumou (köy, İran) 303
Masum İmamlar 55
Matine Daftariy (İran Hariciye Veziri) 320, 323
May-Helane (tepe) 280
Mazbişo 342

Mazinava köyü 281
Mecîdî nişânı 188
mecîdiye 256
Meclis 242;–-i Hâs 219;–-i Mahsûs-ı Vükelâ 226, 244, 261;–-i mükâleme 122;–-i müşâvere 128;–-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye 174;–-i Vükelâ 238, 244
Mecmûa-i Münşeâtü's-Selâtîn-i Feridun Bey 74
Medîne;–-i Münevvere 164, 174, 178, 217;–-i Müşerrefe-i Mükerreme 56
Megazberd Kalesi (Kars canibinde) 107
Mehdi Kuluhan/ Mehdikulu Sultân (Erdebil Hakimi, İran elçilik heyeti üyesi) 70
Mehemmed Paşa (Van Beylerbeyisi) 87
Mehemmed (Müteferrika, name götüren görevli) 108
Mehmed Abbas b. Abdülhalim (Tanzîmât Dâiresi azası) 242
Mehmed Ağa (Seyyid, Başçukadâr) 122
Mehmed Efendi (Defter Emîni, sabık Reîsülküttâb) 124
Mehmed Emin Âlî Paşa, Seyyid (Sadr-ı esbak, Vezîr) 188, 195, 200
Mehmed Emin Rauf Paşa (Vezir, sadr-ı esbâk, Erzumum Valisi, Şark Seraskeri, murahhas) 164
Mehmed Esad b. Sadık (Tanzîmât Dâiresi azası) 242
Mehmed Ferid b. Mustafa 242
Mehmed İzzet Paşa, Seyyid (Şûra-yı Devlet azası) 219
Mehmed Kâmil b. Salih (Sadr-ı A'zam, Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâ Reîsi) 242
Mehmed Kânî Paşa (Şûra-yı Devlet azası) 219
Mehmed Necib (Osmanlı sefiri, Anadolu Muhasebecisi) 166
Mehmed Nuri (Tahrîrât-ı Hâriciyye kâtibi) 267
Mehmed Paşa;–Sadr-ı A'zam, vekil-i mutlak 139;–Van Emiru'l-Ümerâsı 84;–Vezîr 56
Mehmed Râşid (Nâzır-ı Umûr-ı Hâriciyye) 213
Mehmed Rüşdi Paşa (Şûra-yı Devlet azası) 219
Mehmed Sabri (Zirâ'at Vekîli) 298
Mehmed Sadullah Enverî, Seyyid (Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye azası) 174
Mehmed Tevfik, Seyyid (Sadâret Müsteşârı, Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâ azası 244
Mehmed [Reşad], Sultan 292
Mehmet Alkan (Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Koruma ve Kontrol Genel Müdürü) 422
mekkâreciler 225
Mekke-i Mükerreme 174, 178, 215
mektub/mektûb/mektup 54, 98, 110, 116, 128
Mektûbî-i Sadr-ı Âlî 124
Memâlik;–-i Anadolu 174;–-i Devleteyn 200;–-i Devlet-i Aliyye 186, 220, 225, 264;–-i Devlet-i Aliyye gümrükleri 226;–-i Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye 212;–-i Devlet-i Osmâniyye 176;–-i ecnebiyye 188, 212;–-i Îrân 110, 139, 188;–-i Îrâniyye 186, 188, 192, 203, 205, 209, 215, 218, 222, 223, 233, 266;–-i İslâmiyye 101;–-i Mahmiyye 58;–-i Mahrûse 57, 60, 65, 71, 140, 188, 192, 205, 215, 217, 220, 222, 223;–-i Mahrûse telgrafnâmeleri 188, 192;–-i Mahrûse-i Osmâniyye 69, 212, 220;–-i Şâhâne 205, 233, 257;–-i Mülûkâne 218;–-i Müslimîn 65;–-i Osmâniyye 192, 205, 207, 209, 212, 217, 231, 279;–-i Rûm 118;–-i Rumili 174;–-i Saltanat-ı Seniyye 218, 222;–-i Şâhâne 186, 212, 235, 238, 264, 266, 267
Memduh Şevket Bey (Türkiye Tahran BüyükElçisi, murahhas) 295
Memet Hakimî (İran Telgraf ve Telefon Nezareti Müsteşarı) 320
Mendeli 283
Mendelicin 100;–kasabası 106
Menkûhi 283
menşe;–şahadetnamesi 324;–şehadetnameleri 330, 377
Merdazma 195
Mergüz sancağı 88
Merivan kazâsı 281
Merkadeyni'l-Münîfeyn 141
Merveteyn ([Mekke'de say yapılan iki tepe]) 67
mesajeri 240, 248, 249;–irsâlâtı 252, 254, 256, 259
meskûkât 226, 235, 252, 266;–-ı Osmâniyye 226
Mesut Yılmaz (Başbakan) 420

Meşhedeyni'ş-Şerîfeyn 141
mevâdd-ı infilâkıyye [patlacıyı maddeler] 274
Mevâdd-ı Tis'a ve Aşere 218
Mısır 212, 264
Midhat Paşa (Bağdad Valisi) 203
Mihriban 100, 107
Milbaşı 107
millet meclisleri 298
Milletler;–Cemiyeti 317, 335;–Cemiyeti Assamblesi 337;–Cemiyeti Genel Sekreterliği 338;–Cemiyeti Konseyi 337;–Cemiyeti Paktı 335, 337, 338
Milletlerarası Ticaret Odası 393
Mir Hüseyin Musavi (İran İslâm Cumhuriyeti Başbakanı) 406
Mîrömer (tepe) 280
mîru'l-hâc, ayrıca bk. emîru'l-hâc 140, 164
Mîrzâ Davud-ı Miftâh (İran Hâriciye Vezîri Vekîli, murahhas) 295
Mîrzâ Ebü'l-Kâsım 137
Mîrzâ Hayder 70
Mîrzâ Hüseyin Hân, Hacı (İran'ın İstanbul Sefiri, murahhas) 188, 193
Mîrzâ Mahmud (Îrân Fevkalâde ve Murahhas BüyükElçisi) 277
Mirza Mohamat Ali Han Forugi, bk. Muhammed Ali Han Foroghi
Mîrzâ Muhammed Ali Hân, bk. Muhammed Ali Han Foroughi (İran Hariciye Nazırı)
Mîrzâ Muhammed Alihân-ı Forugi (İran Reîsü'l-vüzerâsı, murahhas), bk. Muhammed Ali Han Foroghi
Mîrzâ Muhammed Taki Hân (murahhas) 174
Modüs Vivendi ahkâmı 300
Mogan Kışlağı 139
Mohammad Farazmand (İran İslam Cumhuriyeti'nin Ankara BüyükElçisi) 509
Mohammad Reza Nematzadeh (İran Sanayi, Madenler ve Ticaret Bakanı) 494
Mohammed Han (Afganistan Hariciye Veziri, murahhas) 336
Mohammet Rıza Şah Pehlevi (İran Şehinşahı) 360
Molla Ali Ekber (İran Şeyhülislamı) 137
Molla Memed Dağı 303
Mors usûlü 188
Mr. Fattahi (İran Ticaret Bakan Yardımcısı) 402
muâhedât 217, 218, 220, 240;–-ı mer'iyye 277;–-ı mevcûde 215, 218;–-ı siyâsiyye 240
muâhede 65, 100, 107, 174, 176, 178, 193, 266, 292, 293, 295, 307, 308, 310, 335, 337, 338, 339;–tasdiknameleri 313;–-i câriye 217
muâhedenâme 215, 218, 275, 298;–312, 321, 330
Muaviye Adası 283
muhâberât-ı telgrâfiyye 186
muhâbere;–varakaları 246, 251;–-i şahsiyye 252
muhaceret 327
muhaddidler 110, 116, 118
Muhadenet ve Emniyet Muahedesi 310
Muhalle Adası 283
Muhammed ([Hz. Muhammed (s.a.v.) İslam peygamberi]) 55, 74, 119, 135
Muhammed Ali Han Foroughi (İran Hariciye Nazırı) 164, 215, 295, 302, 304, 307, 308, 311
Muhammed Eyüp Han (Mareşal, Pakistan Cumhurbaşkanı) 360
Muhammed Han, Sultan ([IV. Mehmed]) 114
Muhammed Kulu Bey (İran Elçisi) 100, 106
Muhammed Mustafa, bk. Muhammed ([Hz. Muhammed (s.a.v.) İslam peygamberi])
Muhammed Rıza-Kulu Hân (İran murahhası, Korucubaşı) 122, 124
Muhammed Şâh (İran Şahı) 174
Muhammedü'l-Mustafâ, bk. Muhammed ([Hz. Muhammed (s.a.v.) İslam peygamberi])
Muhammere 176, 283;–Şeyhi 284
Muhsin Hân ibn-i Kâzım (Îrân Sefîr-i Kebîri) 207, 213, 239
muhtelit komisyon 204, 277
mukaddes yerler 56
mukâvele/-ler 212, 222, 231, 238, 246, 293, 317;–akdi 318;–-i mahsûsa 222, 275, 283
mukâvelenâme/ mukavelename/-ler 174, 188, 192, 203, 220, 226, 231, 235, 239, 240, 246, 249,

277, 284, 288, 312, 318, 325, 326, 328;–ahkâmı 195, 242, 249, 251;–akdi 186;–müsveddesi 230, 231
muktezâ varakası 215
Murâd, III., Sultan, Hân-ı Gâzî 65, 82
Murad Hân-ı Râbi', Sultân [IV. Murad] 141
murahhas/-lar 107, 116, 119, 121, 122, 124, 128, 151, 164, 188, 263, 266, 277, 295, 302, 304, 307, 308, 311, 313, 317, 318, 322, 323, 324, 327, 328, 330, 336, 339, 342, 345, 353;–elçi 164
murassa';–nişânı 176;–nişân-ı Osmânî 188
musalaha 74, 95, 111, 116, 118, 158, 166;–ahidnâmesi 164;––i hayriyye 164;––i kadîme [Amasya Musalahası] 93
Mustafa;–[Ispanakçı Hafız Mustafa Paşa, Bağdad Valisi] 156;–Seyyid, (Şeyhülislâm) 139;–Seyyid, (Şûra-yı Devlet azası) 219
Mustafa Abdülhalık [Mustafa Abdülhalık Renda] (Millî Müdafaa Vekili) 300
Mustafa Bayatı 324 (İran Devleti Ziraat Departımanı Umum Müdürü) 324
Mustafa Çelebi, Celâlzâde 60
Mustafa Efendi (Divân kâtibi) 122
Mustafa Kemal, Gazi, Reisicumhur 300, 310
Mustafa Necati (Ma'ârif Vekîli) 298
Mustafa Paşa;–Kara (Veziriazam) 98;–(Vezir) 133, 139;–(Veziriazam, Şark Serdarı) 106
Mustafa Reşid Paşa (Sadrazam) 176
Mustafa Zihni, Seyyid (Evkâf-ı Hümâyûn Nâzırı Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâ azası) 244
mutabakat;–metni 438, 439, 440, 441;–zaptı 405
muvakkat sened 200
mübâdele 231, 246, 275, 356, 357;–noktaları 246
Mübârek (Bağdad'a bağlı bir yerin hâkimi, Seccâd veya Sincar'ın oğlu) 84
mühimmât/mühimmat 295, 491;–ticâreti 274;––ı askeriyye 274
mühr;––i hümâyûn 174;––i mahsûs 205;––i resmî 235, 259
mühür 254, 257, 353;–mumu 254
mükâleme 122;––i sulh 121
Mümtet Tepesi 303
Münif (Ma'ârif Nâzırı, Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâ azası) 244
mürâselât/müraselat 116, 246, 251, 252, 254, 256, 257;––ı düvel-i hâriciyye 188;––ı Osmâniyye ve Îrâniyye 188
mürselün-ileyh [gönderilen kimse] 246, 248, 249, 252
mürsil [gönderen] 248, 257;–idâre 254;–mührü 257;–postahâne 256;–postahânesi 257
mürûr tezkiresi 222
Müslimîn 58
Müslümanlar 54
Müstevfi'l-memâlik (İran Reîs-i Vüzerâsı) 292
müşâvere-i umûm 121, 124
Müşîrü'd-devle Hüseyin Hân (İran'ın İstanbul Elçisi) 203
Müşterek Güvenlik Paktı 345

N

Nâdir Bahâdır Şâh 137
Nado köyü 279, 303
Nahcıvan 124
Naji Elasıl, Dr. (Irak Hariciye Veziri, murahhas) 336, 339
Nakîbüleşrâf 124
nâme/name 44, 57, 58, 70, 78, 93, 98, 106, 107, 110, 116, 141, 209;–sandığı 174;–tobrası 200, 204;––i hümâyûn 65, 107, 139;––i hümâyûn tobrası 203;––i nâmî 82;––i Şâh-ı Acem 57
Nasârâ 80
Nasuh Paşa 87 ;–(Veziriazam) 78, 83
Nawabzada Abdulghafoor Khan Hoti (Pakistan İslâm Hükûmeti temsilcisi) 380
Nawour Tepesi 303
Nazâile Nehri 283
Nazar Ali Bey (Şâh kullarından) 124
Nazik (köy, Türkiye) 303
Necib Efendi (Şûrâ-yı Devlet azası) 233
Necmettin Erbakan (Başbakan) 424, 430, 438

Neft;–Deresi/Suyu 283;–Mukâta'ası 283
Nemçe vilayeti 82
Nevvâb Şah, bk. Eşref Şâh
New York 466;–Kliring Büro Fonları 392
Nifto (köy, İran) 279, 303
Nihat Zeybekçi (Ekonomi Bakanı) 494
Nihavend 71
Nikolaki (Umûr-ı Ticâriyye Müdürü) 267
Nizâmü's-saltana 293;–(Kuvâ-yı Îrâniyye Umûm Kumandanı) 292
Noryan;–(Şûrâ-yı Devlet azası) 233;–(Tanzîmât Dâiresi azası) 242
Nov-Huvan Geçidi 281
Novsud köyü 281
Nuri Es Said (Irak Başvekili) 345
Nusret, Molla (İran murahhası) 110, 119
nükleer;–maddeler 451;–silah 454, 491

O

Organize Suçlar ve Terörizmle Mücadele İşbirliği Anlaşması 450
Orta Doğu;–bölgesi 345;–milletleri 345
Orta Elçi 166, 317, 328, 329
ortak;–komisyon 502;–komite 405, 406, 435, 486, 487, 491, 492, 493;–Ticaret Komitesi 427;–yapım 498, 502, 504, 506;–yapım film 501, 505
Ortak Film Yapımına İlişkin Anlaşma 496, 497
Osman Hân, Sultân 91, 93
Osman Paşa (Veziriazam) 124
Osmân-ı Zi'n-nûreyn (r.a.) [Hz. Osman] 80
Osmanlı;–altunu 226;–arâzîsi 283;–Devleti 118, 119, 292;–Îrân Tahdîd-i Hudûd Komisyonu Nizâmnâme 287;–İmparatorluğu 330;–mahsûlâtı 267, 268;–Padişahı 116;–Posta İdâresi 240;–Posta ve Telgraf İdâresi 246;–postahâneleri 246;–Postahânesi (Bayezid'de) 231;–projesi 277;–Rus hudûdu 279;–süferâsı 292;–ülkesi 116;–ve Îrân komiserleri 284;–Îrân hudûdu 279
oymak 69

Ö

Ödeme;–Anlaşması 357;–Protokolü 357
öğrenci 350, 351
öğretim müesseseleri 350
ölçüm sertifikaları 433
Ömer bin el-Hattâb (r.a.) [Hz. Ömer] 80
Ömer Çelik (Kültür ve Turizm Bakanı) 503
Ömer Lutfi b. Mehmed, Şeyhülislam (Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâ azası, Bodrumlu) 242

P

P. T. T. İdareleri 320
Pakistan 360, 371, 380;–Hükûmeti 359, 364;–İslâm Hükûmeti 370, 375, 376
pamuk mensûcâtı 270
Panamerik köyü 280
Papa 176
Parajal (dağ) 281
paraşüt 328
Paris 335, 337, 393, 418
pasaport 205, 222, 319, 328, 360, 361;–kontrolü 329
patlayıcı 248;–maddeler 401, 454
Perihan (mevki) 280
Perikhan Dağı 303
Pers 240
petrol 391;–tabakâtı 290
peygamberlik hatemi 48
pilot 319
Pir Ahmet (köy, İran) 303
Pordanan (Poutdanan) (çay) 280
posta 230, 231, 233, 251, 256, 266, 295, 319, 411;–çantaları 231, 233, 246;–çantaları mübâdelesi 231;–güvercinleri 319;–hizmeti 233, 235;–idâreleri 235, 248;–ittihâdı 240;–me'mûru 256;–mu'âmelâtı 242, 249;–mu'âmelâtının teferruât-ı umûmiyyesi 249;–muhâberâtı 246;–mürâselâtı 233, 246;–ücreti 248
Posta;–İdâresi 235;–İdâresi muhteviyâtı 252;–Mukâvelenâmesi 233, 239, 240, 242, 244, 245, 250;–Mukâvelenâmesi Sûreti 246;–Mukâvelesinin

akdi 231;–Mukâvelesinin tanzîmi 231;–Nezâreti 231, 238;–ve Telgraf Nezâreti 230, 231, 233, 240;–Telgraf ve Telefon Nezareti 320
postahâne/-ler 235, 246, 248, 251, 252, 254, 259
propoganda 295, 360
protokol 277, 284, 328, 331, 383, 387, 388, 421;–müddetleri 310
Prusya 176
psikotrop;–ilaçlar 453;–maddeler 444, 451, 452
Purd-Berdan köprüsü 280
Püşt-Gerav (Arhvandel) Nehri 281
Püşt-Hangajal (dağ) 281
Püşt-Şehidan (tepe) 281

Q

Qichla 303

R

radyo istasyonları 320
Rahmi Gümrükçüoğlu 388;–(Dışişleri Bakanlığı, Birinci İktisat Dairesi Genel Müdür Muavini) 384
Râif (Ticâret ve Nâfi'a Nâzırı, Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâ azası) 244
Ravza;–-i Mutahhara 160;–-i Resûlü's-sekaleyn 67;–-i Seyyidü'l-enâm 110
Razi köyü 280
RCD;–Birliği Anlaşması 371, 379;–bölgesi 370;–Ticaret Anlaşması 375;–ülkeleri 377
Receb (Müdafa'a-i Milliye Vekîli) 298
Recep [Recep Peker] (Nafia Vekili) 300
Recep Tayyip Erdoğan;–(Başbakan) 460;–(Cumhurbaşkanı) 483, 496, 508, 511
Refik (Doktor, Sıhhiye ve Muâvenet-i İctimâiye Vekîli) 298
reftiyye resmi 264
Rehin Alma Eylemleriyle Mücadele Sözleşmesi 454
resm 212, 226, 235, 386;–-i gümrük 176, 212, 225, 226, 264;–-i mahsûs 267
Reşman (Reschhan) 280
Revan 74, 88, 111, 118, 124;–Hâkimi 87
Revanduz suları 280
Rıza (Şûra-yı Devlet azası) 219
Richkandan köyü 303
Rikâb-ı Hümâyûn 110
Romanya 264
ruhsat 110, 119;–şehadetnameleri 319;–-ı resmiyye 231;–-ı seniyye 205
ruhsatnâme 174, 188;–-i hümâyûn 164, 174
Rûm [Anadolu] 69, 71;–[Osmanlı toprakları] 87;–sınırı 88
Rumili Emîru'l-ümerâsı 60
Rus komiseri 284
Ruslar 292
Rusların muhâcemâtı 292
Rusya 264, 277;–Hükûmeti 277;–murahhasları 279;–Sefâreti 277, 279, 283;–Sefîri/sefîrleri 279, 288;–tarîki 251
Rusyalılar 264
Rûz;–-ı Hızır 226;–-ı Kâsım 226
Rûznâmçe-i Evvel 124
rüsûm 141, 235, 267, 268, 405;–-ı âdiye 165;–-ı dâhiliyye 267
rüsûmât 165, 220, 222, 267;–Emâneti 226;–İdâresi 212;–me'mûrları 252;–mu'âmelâtı 252

S

Sadabad Sarayı (Tahran) 333, 339
Sadâret 238
Sadık Vasiğı, bk. Jeranı Vasiğı (İran Ticaret Dairesinden)
Sadullah Ergin (Adalet Bakanı) 481
Safevîyye 141;–Hânedânı 141
Safî, Şâh 106
Safvet Paşa (Şûra-yı Devlet azası) 219
Sağlık Alanında Hibe Yapılmasına Dair Anlaşma 508
sağlık;–hizmetleri 509;–kanunları 421;–şahadetnamesi/şehadetnamesi 324, 325
Sâhibkırân [İran parası] 192
Sahre [Hz. Musa'nın kıblesi olduğu rivayet edilen kaya] 67

Sahrınc 279
sahtecilik 452
Said, Sadrazam [Mehmed Said Paşa] 238
Said Halim, Prens, Paşa (Sadrazam, Hariciye Nazırı) 276, 277
Said Paşa (Hâriciye Nâzırı, Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâ azası) 244
salahiyetname/-ler 295, 311, 322, 336, 342, 345, 349, 356
Salep 303;–memba suları 304
salgın 324, 327
Salman-Abad (köy, İran) 303
Saltanat;–-ı Aliyye 124;–-ı Hümâyûn 106;–-ı Seniyye 128, 174, 205, 215, 217, 218, 219, 220, 233, 239, 242, 244, 276;–-ı Seniyye-i Osmâniyye 186, 239
Samiy, Enayetollah/Enayetullah Samiy (İran Hariciye Nazırı) 322
Samsun Tatarları 251
Saranlı (tepe) 279
Sarây;–-ı Âsafî 127;–-ı Hümâyûn 121, 124;–-ı Sadr-ı A'zamî 121, 128
Sardul (mevki) 280
Sarı Tchimen dağları, bk. Sarıçimen dağları
Sarıçimen;–dağları 303;–(havza, İran) 279
Sarıkamış Protokolü 280
Sarısu Suyu 279
Sartik köyü 280
Saru Hân 106 (murahhas) 100
Saylav 328
sebb-i Şeyhayn 96
Sefâret 204, 207, 215, 217, 218, 220, 222, 226, 231, 263, 266;–-i Îrâniyye 218, 220;–-i Îrâniyye tercemânı 217;–-i Osmâniyye 277;–-i Seniyye 207;–-i Seniyye şehbenderi 207
sefîr 107, 166, 193, 213, 240
selahiyetname 385
Selmas 88, 215;–sancağı 88
Semâvât 60
Sengale (tepe) 281
sentetik maddeler 451
Serasker/-ler 111, 118, 122, 124, 128;–-i Hemedan 122
Seraskerler 111
Serdarbulak 277, 279
serhad/serhat 118;–hâkimleri 110, 116;–zâbitleri 111
Ser-i Kele-Kelin (tepe) 280
Seri-Baydost tepeleri 280
Serkale Ovası 281
Sermil 100, 106
Sero (köy) 280
Ser-Şibva (Ser-Schiva) (tepe) 280
seyahat 360, 361, 365, 367, 398
seyrüsefer 329, 431;–ruhsatiyesi 319
Seyyid Ali Paşa (Sadrıazam) 166
Shekh Selo köyü 303
Sıddîka-i Kübrâ, bk. Âişe, Hz.
sığır vebası 324, 325
sınır 87;–ihlalleri 453;–taşları 304, 342;–ticareti 425
sınırnâme 98
Sırbistan 212, 264
sigara 273
sîm;–mecîdiye 226;–meskûkât-ı Îrâniyye 266
Sinema Genel Müdürlüğü 498
Sinema ve İşitsel-Görsel Teşkilatı (İran İslami İrşad Bakanlığı) 498
Singapur 418
sipâh ağaları 124
Sipi-Kani (dağ) 281
Sipirez 280
Sipkili aşîreti 165
sirkat 248, 249
Sivel sancağı 281
sivil;–hava gemileri 318;–havacılık 454;–havacılık makamları 416;–Havacılık Teşkilatı 411
Siwmagoul köyü 303
Siyah Kûh 280
Sorian Dağı 303
Sosyal Güvenlik;–Anlaşması 511;–Kanunu 514;–yardımı 515
Sourawou Dağı 303

Sökmenabad 88
suç 321, 434, 435, 451, 454, 463, 473, 475, 479
sulh 58, 65, 69, 70, 74, 82, 85, 87, 96, 98, 110, 111, 116, 118, 119, 166, 292, 295, 310, 312, 318, 335, 345;–nâme 101, 116;–u müsâlemet 174;–u salâh 55, 58, 98;–-ı cedîd 93;–-ı hümâyûn 83;–-ı karâr-dâde 107;–-ı sâbık 83
Sultani boynu 303
Sultaniye 111, 118
Surava Dağı 280
Surkev 281;–silsilesi 281;–tepeleri 281
surre/-ler 235, 246, 248, 249, 256;–-i hümâyûn emînleri 165
Südde;–-i Saʿâdet 57, 93, 95;–-i Sidre 93
Süleyman/Süleymân;–[peygamber] 48, 56, 80, 91;–Hân, Sultân (Kanunî Sultan Süleyman) 50, 52, 54, 80, 83, 84, 87, 93;–Hân sınırı, Sultân 95
Süleyman Ağa (Çavuşbaşı) 124
Süleyman Demirel;–(Başbakan) 348, 383, 396;–(Cumhurbaşkanı) 420, 424, 430, 438, 443
Süleyman Soylu (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı) 526
Süleymaniye sancağı 176
sürek avları 327
Süren Geçidi (Çigan veya Çakan) 281
Süreyya (Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî) 244
Süve-Şişali (Chive-Schischali) (tepe) 280

Ş

Şah/Şâh 52, 54, 56, 57, 69, 71, 111, 114, 118, 119;–cânibi 98;–kullarından 124;–-ı Acem 57, 101, 122, 128;– tarafı 100
şâhân;–-ı Acem 110;–-ı Îrân 141
şâhbenderler 110
Şâhımkulu Halîfe (İran elçilik heyeti üyesi) 70
şâhî 266, 268
Şâhiye (İran para birimi) 235
Şahkulu Bey (Kurçi, Kaçar) 54
şâhlar 110
şakiler 52
Şakir [Mehmet Şakir Kesebir] (İktisat Vekili) 300
Şam 84;–tarîkı 140;–-ı Şerif 165;–ı Şerîf yolu 140
şap hastalığı 324, 325
şarbon 325
Şark Cânibi Seraskeri 164
Şattu'l/Şattü'l-Arab 176, 283;–mecrâsı 283
şecere-i Safevîyye 137
şehâdetnâme/şehadetname 203, 323
şehbender/-ler 116, 178, 204, 207, 217, 220, 222;–vekîlleri 207, 220
şehbenderhâneler 222
şehbenderlik 295
Şehremaneti 205
Şehr-i Zor 100, 107;–eyâleti 84;–kazâsı 281;–serhadleri 95
şehzâde 164, 166;–haremleri 165
Şemahı 124
Şemhal;–hâkimleri 95;–Hân 84
Şemseddin Muhammed Kulu Bey (İran Elçisi) 98
Şenye köyü 280
Şerif Halil Paşa (Mısırlı, Şûra-yı Devlet azası) 219
Şetait Adası 283
Şevaldir Tepesi 281
Şeyhayn 107
Şeyhülislâm/Şeyhü'l-İslâm 78, 124, 127, 139, 140, 242
Şikago Sözleşmesi 411
Şinetal nâhiyesi (Hakkari'ye tâbi) 88
Şinetal (mevki) 280
Şirbek/Şîr Bey 88
Şîr-i Hûrşîd nişânı 174, 188
Şirvan 71, 124, 281
Şivekel sancağı 281
Şuayb (Azim) (göl) 283
Şûrâ-yı;–Devlet 230, 231, 239, 242;–Devlet Tanzîmât Dâiresi 238, 239, 244;–kübrâ 139
Şükrü Kaya (Dahiliye Vekili) 300
Şükrü Saraçoğlu (Maliye Vekili) 300

T

Tabakâtü'l-Memâlik ve Derecâtü'l-Mesâlik (Celâlzâde Mustafa Çelebi'nin eseri) 60
tâbi'iyyet;–-i asliyye 205;–-i cedîde 205;–-i Osmâniyye 205, 222;–-i Osmâniyye Nizâmnâmesi 205
tahdîd/tahdit 279, 281;–Komisyonu 283, 284;–-i hudûd 110, 283, 287;–-i hudûd esâsâtı 279;–-i Hudûd Harîtası 284;–-i Hudûd Komisyonu 279, 280, 281, 283, 284, 287;–-i Hudûd Protokolü 276
Tahmasb;–Şâh 57, 71, 80, 83, 87;–(Kulu Hân) [Nadir Şâh] 127
Tahran 251, 277, 288, 292, 294, 295, 298, 307, 308, 312, 317, 318, 320, 322, 323, 325, 328, 330, 331, 333, 339, 342, 353, 357, 364, 368, 375, 379, 383, 387, 390, 392, 393, 396, 402, 405, 409, 410, 411, 418, 445, 448, 480, 483, 494, 502;–Büyükelçiliği 402;–Sefâreti 219, 230, 233, 235, 273
Talhatan (çay) 280
Talveg 342;–hattı 302, 303, 304, 326
tampon bölge 422
tanı kiti 509
Tanzîmât Dâiresi 230, 231, 242
Taratol kazâsı 281
Tarem-i Ulvî 111, 118
Tarım ve Köyişleri Bakanlığı 422
Tarsava yolu 303
Tasarruf-ı Emlâk Nizâmnâmesi 215
tasdikname/tasdikname/-ler 111, 118, 119, 124, 166, 192, 275, 308, 312, 318, 322, 323, 325, 339, 342, 345, 353;–-i hümâyûn 158, 178, 186, 192;–mübâdelesi 192
Tatar/-lar 233, 246, 251, 257
tavaf 56
Tavvla (Türk toprağında) 303
tayyare/-ler 319, 337
Tchelık yolu 303
Tchoukour-Rceh (köy, İran) 303
teberrâ 96;–resmi 71, 84
Teberrâyî 58, 71
teblîğ 235, 277
Tebriz 71, 111, 118, 124, 127, 251, 329;–batmanı 273;–istasyonları 320
tecdîd;–-i musâlaha 164;–-i müsâleme 69
Teferruât Nizâmnâmesi ahkâmı 252
Telefon ve Telgraf Anlaşması 320
telgraf 233, 295;–alâmâtı 195;–hatları 186;–hattı 186, 193;–hutûtu 195
Telgraf Mukâvelesi/Mukâvelenâmesi 231
telgrafnâme 188, 231;–ücreti 192
temessük/-ler 111, 116, 118, 119, 124, 164, 166, 174,178
temessükât 110, 124
teminat akçesi (judicatum solvi) 322, 464
Tengi-Hammâm Geçidi 281
Tepe-Salos 280
Tercever (nâhiye) 280
Tercihli Ticaret Anlaşması 483, 484
Terek Irmağı 13
Terek Kalesi 84
tereke 165, 222
Tergüz sancağı 88
terör örgütü 455
terörist faaliyetler 453
terörizm 451, 452, 454
Tevfik Rüşdü/Rüştü Aras, Doktor (Hâriciye Vekîli, İzmir Mebusu, murahhas) 298, 300, 302, 304, 307, 308, 311, 336, 339
Thalweg hattı, bk. Talveg hattı
tıbbi malzeme 509
tır karnesi teminatı 401
ticaret/ticâret 96, 110, 116, 141, 215, 218, 220, 266, 295, 312, 370, 371, 487, 489;–da'vâları 218;–gemisi 431;–mahâkimi 217;–mâlı 164;–merkezi 426;–nizamı 116;–odaları 426;–ve sanayi odaları 330
Ticâret/Ticaret;–Ahidnâmesi 218, 219;–Anlaşması/Antlaşması 355, 356, 357, 379, 424, 425, 427, 489;–Bakanlığı 355, 370, 375;–Muâhedenâmesi 263;–Muâhedesi 218;–mukavelesi 300;–Nezâreti 217, 218;–ve Seyrisefain Muahedesi/Muahedenamesi 330, 331

ticarî/ticari 318, 356, 386;–eşya 398;–faaliyetler 426;–hava servisleri 411;–heyet 426;–ilişkiler 425, 427;–işlemler 433;–konular 462;–mallar 452;–mübadeleler 356;–sözleşmeler 428;–temsilcilik 426
Tiflis 111, 118, 124
Tileko Ovası 281
Todjik;–köyü 303;–Tepesi 303
tohum 266
top 274;–arabası 118;–-ı şâhî 69
Top-Agh Dağı 303
Toparabacıbaşı 124
Topçubaşı 124
topoğrafya 287
tönbeki 174, 209, 212, 213, 225, 226, 267;–denkleri 225, 226;–inhisârı 264
Trabzon 251, 266;–tatarı 251;–Tebriz - Tahran yolu 329
trafik;–hakları 418;–nizamları 399
transit 212, 261, 264, 275, 388, 398, 399;–eşya 385;–geçiş 400, 474;–nakliyat 384, 385;–resmi 266;–rüsûmu 235, 267;–servis 400;–taşıma 398;–usûlü 212;–yolcu 387;–yolcu ve eşya nakliyatı 386;–yolları 383
Transit Anlaşması 383, 388
triko 272
tuğra 46
tulum 509
Tûrân 82
Turgut Özal;–(Başbakan) 406, 409, 410
Turgut Tülümen (Tahran BüyükElçisi) 402
turist 398;–rehberleri 362
turizm 360, 361, 363
Turizm Anlaşması 359
tuz 174, 209, 213
tüccâr 100, 110, 154, 164, 165;–numûnesi 246
Tümen ([Elli guruşa denk gelen İran para birimi]) 192, 256, 268
Türk 352, 356, 357, 371, 509;–gemileri 432;–gümrük idareleri 328;–gümrükleri 328;–kabâili 280;–kanunları 393;–köyü 303;–makamları 366;–ortak yapımcı 498;–pasaportu 365;–resmî makamları 356;–tebaası 317;–telgraf şebekesi 320;–vatandaşı 499;–vatandaşları 365;–ve İranlı yapımcılar 502
Türk-İran Gümrük Anlaşması 328
Türkçe 188, 192, 233, 235, 240, 242, 244, 257, 292, 298, 327, 345, 353, 388, 418, 422, 436, 441, 446, 458, 481, 494, 503, 504, 509
Türkî, bk. Türkçe
Türkistan 186
Türkiya, bk. Türkiye
Türkiye 240, 295, 302, 303, 304, 317, 325, 326, 329, 330, 342, 345, 353, 356, 360, 365, 366, 367, 380, 383, 399, 405, 418, 438, 440, 484, 497;–Cumhurbaşkanı 356, 384;–Cumhûriyeti/Cumhuriyeti 294, 295, 298, 307, 311, 312, 317, 318, 322, 328, 333, 357, 364, 402, 404, 405, 418, 420, 424, 425, 428, 432, 434, 436, 439, 441, 443, 444, 451, 456, 460, 461, 483, 484, 494, 499, 504, 508, 509, 514, 526;–Cumhuriyeti Başbakanı 406;–Cumhuriyeti Hükûmeti 310, 320, 329, 349, 352, 355, 356, 359, 365, 367, 368, 370, 375, 376, 398, 409, 410, 411, 421, 430, 431, 448, 450, 496, 497, 511, 513;–Cumhuriyeti Merkez Bankası 391, 393, 394;–Cumhuriyeti Reisicumhuru 345;–Cümhur Reisi 336;–Cümhurreisi 317;–Hükûmeti 304, 324;–Maarif Vekâleti 352;–Reisicumhuru 295, 302, 307, 311, 335
Türkiye ile Irak arasında Karşılıklı İşbirliği Andlaşması 345
Türkiye ile İran Arasında Kültür Andlaşması 348, 349
Türkiye-İran Dostluk Muahedenamesi 311
Türkiye-İrân Emniyet ve Muhâdenet Muâhedenâmesi 295
Türkiye-İran Hudut Hattının Tashihi Anlaşması 342
tütün 174, 209, 213, 264, 267, 272, 274;–ihrâcı 264

U

uçak 411, 413, 414;–kaçırma 454
uçuş tarifeleri 415

Ulaştırma Bakanı 411
uluslararası;–denizcilik 433;–hakem 427;–ticaret 425;–yolcu 412
Uluslararası;–Karayolu Taşımacılığı Anlaşması 396, 402;–Kriminal Polis Teşkilatı (INTERPOL) 472;–Para Fonu Anlaşması 489;–Sivil Havacılık Örgütü Konseyi 417;–Sivil Havacılık Sözleşmesi 411;–Taşıma Sözleşmesi 401
Umûm;–İttihâd Postaları Muâhedesi 231;–İttihâd-ı Posta Mukâvelenâmesi 251;–Posta Mukâvelenâmesi 233, 246, 252;–Posta ve Telgraf Nâzırı 240;–postalar 235
Uraman Kalesi 107
Urbân eşkıyâsı 110, 116
Urumiye [Urmiye] Gölü 280
Uşnu 280
uyuşturucu;–kaçakçılığı 450;–madde 444, 445, 451, 452, 453;–madde kaçakçılığı 444
Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle Mücadele İşbirliği Anlaşması 444
uzlaşma komisyonu 308
Uzlaşma, Adlî Tesviye ve Hakem Muahedesi 307

Ü

Üçüncü Şarl (İspanya Devleti nişanı) 176
Ümm-i Şîr Hûru'l-Muhzen (mahal) 283
Ümmü'l-mü'minîn, bk Âişe, Hz.
üsârâ-yı Rûm 141
üserâ sebîli 164
Üsküdar 188

V

Van 60, 84, 88, 100, 107, 215, 266, 320;–Beylerbeyisi 87;–eyâleti 95;–serhaddi 100, 107;–vilayeti 279
Varbülend Dağı 283
velîahd 166
vergi 317, 376, 387, 399, 405, 434;–kaçakçılığı 448
veteriner/-lik 421, 422
Vezne Nehri 280
Vilayet Baytar Müdürleri 325
Viyana Diplomatik İlişkiler Sözleşmesi (1961) 517
Viyana Konsolosluk İlişkileri Sözleşmesi (1963) 517
vize 326, 327, 361, 365, 366;–edilmek 207
Vizelerin Kaldırılması Anlaşması 359
Vizelerin Kaldırılmasına Dair Anlaşma 365
Vul-Guza (tepe) 281

W

William Knox d'Arey 284
Winchester House (Londra) 284

Y

Yâdigâr Ali Sultân Hulefâ (İran Elçisi) 93
Yahya Gür (İçişleri Bakanlığı Müsteşarı) 446
Yarım Kaya;–-Boulakhbachi yolu 303;–-Guijo yolu 303
Yarımkaya suları 279, 304
yaylak 264;–ve kışlaklar 164
Yekmala köyü 303
Yemen Vilayeti 215
Yeniçeri Ağası 100, 124
Yevra-Beğzadan (Bevra-begzadan) 280
Yol ve Ulaştırma Bakanlığı 431
yolcu/-lar 274, 279, 319, 385, 398, 401, 411, 413;–nakliyatı 385;–taşıma 398, 400
Yusuf Kâmil (Şûra-yı Devlet azası) 219
Yusuf Kemal [Tengirşek] (Adliye Vekili) 310
Yusuf Ziya (Seyyid, Şûra-yı Devlet azası) 219
yük;–taşımacılığı 432;–ve posta 413;–ve posta trafiği 412
Yüksek Güvenlik Komisyonu 446, 455
Yüksek Hudud Komisyonu 326, 327, 328

Z

Zabtiye Nezâreti 205
Zalim Kalesi (Şehr-i Zor yakınında) 100, 107
zebân-dırâzlık [dil uzatma] 107
Zehab 100, 106, 277;–meselesi 277;–sancağı 176
Zehav, bk. Zehab

Zencan 111, 118
Zencir Kalesi 100, 107
Zengene (Âb-bâsâb) Nehri 281
Zerde Göl 280
Zerdevli (Câf aşîretlerinden) 107
Zerza 88
Zeteuli (tepe) 279
Zındo Dağı 303
Zinvi-Cazuzan (geçid) 280
Ziyaeddin (Câf aşîretlerinden) 107
Zont Dağı 280
Zülfikar Ali Bhutto (Pakistan hükûmeti temsilcisi) 364
Zünnûreyn 107
züvvâr 142, 154, 266;–-ı Îrâniyye 176, 213;–-ı merkad-i mutahhar 58;–-ı Rum 164

KİTAPTA KULLANILAN GÖRSELLER

1- Osmanlı Devleti'nin Tahran Sefareti XV

2- İran Dışişleri Bakanlığı - Vezâret-i Umûr-ı Hâriciye..... XVI

3- 1535 Tarihinde Osmanlı Elçisi İbrahim Paşa'nın Kanunî Sultan Süleyman'ın Namesini Safevî Şahı I. Tahmasb'a Sunması 40

4- 1554 Tarihinde Osmanlı Elçisi İskender Paşa'nın Safevî Şahı I. Tahmasb'a Name Sunması 42

5- Şah I. Tahmasb'ın Mührü..... 60

6- Musavver Sefâretnâme-i İran'da Yer Alan Amasya Şehri Görseli 61

7- 13 Mayıs 1576 Tarihinde İran Elçisi Tokmak Muhammed Han'ın III. Murad'ın Huzuruna Kabulü 72

8- İran Amblemi, Şir ü Hurşid..... 85

9- Sultan Abdülaziz Han'ın İran Şahı Nasırüddin Şah'a (1848-1896) Gönderdiği Nişan..... 89

10- Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irâkeyn Yazmasında Yer Alan Kasr-ı Şirin Minyatürü 105

11- Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irâkeyn Yazmasında Yer Alan Hemedan Şehri Minyatürü..... 115

12- İbrahim Müteferrika'nın 1729-1730 Tarihli "Memâlik-i İran" İsimli Haritası 120

13- 1810 Yılında II. Mahmud Tarafından İran'a Gönderilen Osmanlı Sefiri Abdülvehhab Efendi 153

14- Hariciye Nazırı Mehmed Emin Âlî Paşa 163

15- Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irâkeyn Yer Alan Erzurum Şehri Minyatürü..... 172

16- İran Şahı Nasırüddin Şah (1848-1896)..... 190

17- Irak Bölgesinde 1263/1848 Tarihli II. Erzurum Antlaşması ile İran'a Geçen Yerleri Gösterir Harita..... 198

18- İstanbul Boğaziçi'nde (İstinye Körfezi) İran Büyükelçiliği Sahilsarayının Görünümü 208

19- Muzafferüddin Şah..... 224

20- Sultan Abdülhamid Han-ı Sânî'nin Revue Diplomatique Gazetesinde Çıkan Fotoğrafı 258

21- 1833-1914 Tarihlerinde Osmanlı-İran Sınırını Gösteren Harita 285

22- 1934'te Türkiye'yi Ziyarete Gelen İran Şahı Rıza Şah ve Atatürk 314

23- Sadabad Antlaşmasının İmzalandığı Tahran'daki Sebz Sarayı..... 340

